Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Liber Florvm Beati Bernardi Abbatis Clarevallensis

Bernardus <Claraevallensis>

Augusta Vindelicorum, 1519

VD16 B 1923

urn:nbn:de:bsz:31-62161

Visual Library

Badische Landesbibliothek
Karlsruhe

enth. 3 Schriften

1. Bernardus Claravallensis

2. Desid. Erasmus

3. Ulrich Zwingli

Badische Landesbibliothek
Karlsruhe

Badische Landesbibliothek
Karlsruhe

Badische Landesbibliothek
Karlsruhe

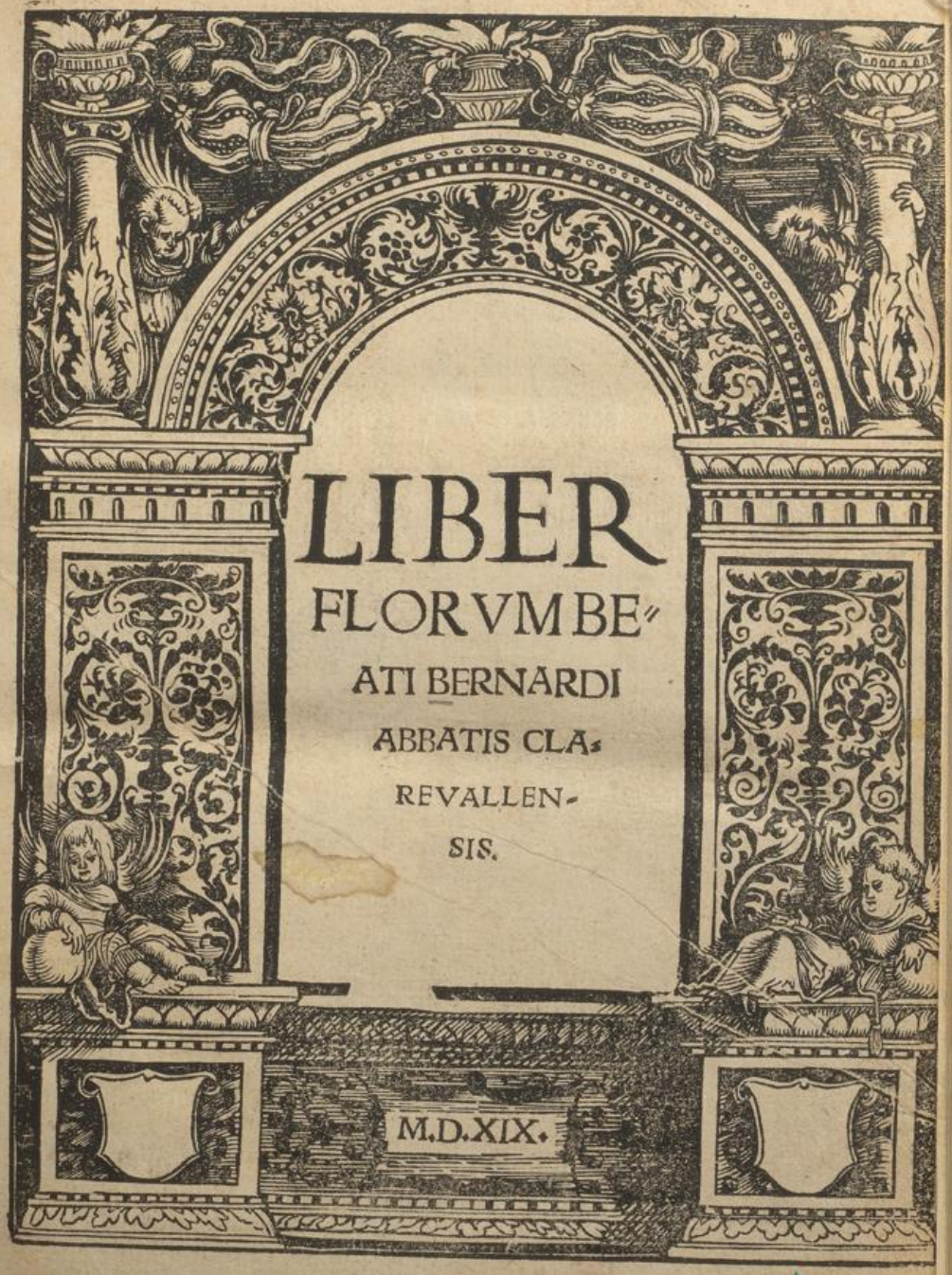

Badische Landesbibliothek
Karlsruhe

AK

63 A 1410 RH

BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK KARLSRUHE

S

ZØ

Badische Landesbibliothek
Karlsruhe

¶ Tabula alphabetica in decem libros florũ beati Bernardi doctoris mellifluí primi abbatis Clareuallis. In qua tabula primus numerus denotat in q̃to libro Secds vero quoto capitulo eiusdem libri materia designata continetur.

Abbatũ negligentia. libro.4.ca.xix
Abyssus duplex 7. xlix
Abominatio clericorũ 4. x
Abstinentia 5. xxix
Acceptio personarum 3. xxiiij
Actio gratiarum 5. xviij
Actiua vita 7. lxx
Adiutorium diuinum 5. xxi
Admonitio ad clericos 4. xi
Aduentus domini corpalis. 1. xi.xij
eiusdem triplex vtilitas 8. vi
Aduentus domini spũalis. 1.xviij xxix
Quomodo p̃nosci potest. 1. xix.
Aduersitas 7. lx
Aduocati 4. xxij
Affectio 8. xxiiij
Affectiones animę quatuor 9 viij
Affectus 7. xx
Affinitas animæ cum deo 2. iiij
Alæ animę 7. xij
Altaris sacramentum 2. xix
Ambitio 6. viij.ix
Ambitio infinita clericorũ. 4. i
Ambientiũ diuersa genera 3. xxvi
Amor diuinus 5. xxvi
eius violentia 5. xxvij
eius erga nos argu. du. 7. l
Amoris gradus quatuor 9. xxxvi
eius vigor & languor 7. xv
Amor & cognitio 7. xxi
Anima quomodo deo vnitur. 1. xx
Quõ se cognoscit diligi a deo 1. xxx
Animę rectitudo.l.2.c.v.eius simplicitas.c.vi.eius gradus quo præcellit cæterea viuentia.c.vij.eius immortalitas.c.8 eius libertas, c.ix. quæ libertas perditur peccato ca.x. & deturpari potest, nõ de serui capitulo.xij.
Animæ prima forma obscurari potest non exterminari, capitulo xi
Animæ fiducia ad deum.c.xiij.eius incrementum xiiij
Animarũ salutem impedire est persequi christum capitulo xx
Animæ vita & sensus libro 6. capi.x
Apparet deus animæ 1. xxv
Apparatus triplex ad custodiendum castrum dei 8. xlviij
Appellationes libro.4. ca.xxij
earum vsurpatio xxiiij
Appetitus naturalis 7. lxvi
Aqua triplex 8. lxxi
Arbitriũ liberũ.P.7 lxvij. &.P.8.c.xx.
Argumentũ duplex de amore dei.7. l.
Arrogantia 8. lviij
Ascensio christi 7.i. nostra.7.ij.
Ascensionis gradus quatuor. 9. iiij
Auaricia 10. ij
Auctoritas præcipientium 7. xxx
Baptismi sacramentũ. P.2.xvi.xviij
Baptisma paruulorum 2. xvij
Beatitudo lib.5.xlviij. & lib.8.xc.xci.
Benedictio triplex 8. viij
Beneficia ecclesiastica 4. iij
Beneficia dei quatuor 9.xxxiiij.
Benignitas dei per aduentũ 1. xij
Beniuolentia 5 xxxvi
Bonorum duplex vnitas 7. lxi
Bonum triplex 8. xix
Bonorum triplex genus 8. lxxiiij
eorum triplex distinctio 8. lxxv
Breuitas vitæ præsentis 6. xxx
Caritas lib.5.c.xxv Et ipsa duplex scilicet actualis & affectualis.7. xvi
harum alius & alius ordo 7. xvij
Caritas triplex 8 xxvi
Caritas, timor, & spes 8. xxxiij

Caritas, veritas, fortitudo. 8. I.
Caritas, castitas, humilitas 8. liij
castitas 8. liij
Castri dominici custodia 8. xlvij
casus hominis a dignita. sua 2. ij
Cathedra pestilentiæ 9. xxi
cælandum erat diabolo incarnationis
sacramentum 1 xij
Cibi delicati 4 xv
Ciuitatis supernæ laus 5 xlvij
clamor pauperũ ad pontifices. 3. xvij
Clerici ambitiosi. l. 4. 1. in iuuentute pro
moti. ij. beneficia quærentes. iij. male de
seruientes. iiij. male expendentes. v. nul
lius ordinis. vi. impudentes. vij. insolen
tes. viij. quod delectat a singulis generi
bus hominum vsurpantes cap. ix
Clericorum periculum 4 xij
eorum peruersitas 4 xij
Cogitatio bona 8 xxij
Cognitio & amor 7 xxi
Concupiscentia 6 v
conditionis nostrę opus 2 i
Conditionis humanæ vilitas 6. xxix
confessio 5 ij
Confessio duplex 7. xxij
confessionis modus triplex 8 xxix
Conflictus virtutũ & viciorũ. 7 xlvi
complacitum 8. xvij. xx
Comp̃hendi quõ p̃t deus in hac uita. i. ix
compunctio quadruplex 9. xij
Conscientia quadruplex 9 vij
conscientiæ testimonium 5. xxxviij
Consensus 7. lxvi. & libro. 8. xxij
consideratio. 5. xlv. hæc duplex. 7. liij.
Consideratione triplici omne opus præ
ueniendum libro 8 xlij
Consideratõis supnæ tres spẽs. 8. lxxxij.
Consilium proprium 6. xiij
In consilio duo sunt nẽcaria. 7. xxvij
Consiliũ, iudiciũ & complacitũ. 8 xvij.
Consiliũ du, bonorũ & malorũ. 7. li
Consilium impiorum 9. xx
Consolant ecclesiã duæ res 7 vij
consuetudo praua 6. xvij
Consũmatio nr̃a desiderat a sãctis. x. xx
contemplatio 5 xlvi
eius triplex modus 8. lxxvij
Contemplationis q̃tuor spẽs. 9 xxxv
contemplatõem tria impediũt 8 lxxix
Contemplatiua vita 7. lxx
contemptus dei 9 xxi
Contemptus mandatorum 7 xxxi
contemptus mundi 5 xl
Contemptor humanæ laudis. 7 xxvi
contentio viciorum 6 xxvi
Continentia 5. xxviij
conuersio duplex, interior & exterior,
libro 7. xliij
Conuersionem nostram præcedunt qua
tuor status 9. ij
Cooperantur tres in opere nostræ salu
tis 8 vij
Cor triplex 8 lxij
cordis vita duplex 7 xlv
Cordis humani insatiabile desiderium,
libro 6 vij
Cordis instabilitas 6 xxiij
eius duricia 6 xix
Cordis sapientia 8 xxx
Cordis tres petitiones 8 lxiij
Cornua crucis 9 xvij
Corpora sua recipere desiderant sancti,
libro 10 xxi
Correptio 5 xxxv
Corripiendi modus 2 xxi
corruptio corporis & animæ. 7. xxxvij
Creata trinitas 8 i
culpæ modus triplex 8 xli
Cupiditas 6 vi
curiositas vi xvij
Currus spũalis quatuor rotæ. 9 xxiij
custodia humilitatis 5 vij
Custodia castri dominici 8 xlvij

Debitū quadruplex 9 xl
Defectus 7 liij
Descensio domini.7.i.Nostra.7. ij
Desiderium triplex proueniens de memoria sanctorum 8 lxxxix
Desiderāt scti consūmatōem nrām.x xx
Desperatio 6 xxvij
Detractio 6 xxij
Deuotio 5 xliij
Deus qd est.1.i.vnus est.ij.vbiq; est.iij.
Ipse in creaturis est.iiij.trinus est.v.eius comprehensio ix
Deus est pœna reproborum.10. Quomodo quærendus est xvij
Deus videndus est in futuro sicuti est, libro 1 xxij
Deus & beati spiritus tribus modis vestigandi 8. lxxxiij
Dei longitudo, latitudo, sublimitas & profundum 9. xxxvij
Diabolus 8 liij
Dies duo 7 lviii
Dietæ tres 8 lxix
Dies quatuor pœnitentiæ. 9 ij
Dies diuersi spiritales 10. xiij
Diffinitiones diuersorum quæ in homine continentur 10. vij
Dignitates ecclesiasticæ 4 ij
Dilectio duplex, carnalis & spiritualis, libro 7. ix
Diligitur anima a deo 1 xxx
Diligendi deum causa. 2. xxiiij.
Modus xxv
Diligendi deum triplex modus.8 xliij
Diligendi deum præmium 2 xxvi
Diligere deum ex toto corde.8 xiiij
Dilexit nos deus tribus modis.8 xij
Disciplina 5 xij
Discretio 5 x
Diuersa in homine existentia.10 viij
Doctrina prælatorum 3 viij
Domus dei paratur 8 xlvij
In domo dñi periculū triplex.8 xlix
Dotes corporis & animæ 10 xxij
Duricia cordis 6 xix
Ecclesiā pñtem duo consolant.7.viij
Electi qbus signis cognoscant.10.xij
Eminentiora bona tria in hoie.8 lx
Excessus duplex 7 lxxij
Exercitij spūalis summa in tribus.8. liij
Festiuitatibus sanctorum tria considerandā 8.lxxxviij
Fides 5.xxiij. &.1.xxvi
Fides triplex 8 xxv
Fides & spes 7 lxiij
Fides sola in necessitate sufficit ad salutem, libro 2 xviij
Fiducia animæ ad deum 2 xiij
Filius 8.lxv.lxvi.
Filius ad patrem se habet diuersis modis, libro 10. xix
Fons christus a q̄ riuuli quatuor.9.xxx.
Fontes quatuor paradisi 9.vi.xxxiij
Forma animæ obscurari potest.2. xi
Fortitudo 8 l
Fragmenta misericordiarum.10 x
Fructificantes male 8 lvij
Fruendi deo triplex modus 8 xci
Gaudium domini & expectatio animarum sanctarum 7 lxxvi
Gaudium triplex sanctorum 8.lxxxvi
Gaudium spirituale 8 xxxv
Generatio duplex 7 lxij
Gloria cœlestis non perficitur absq; presenti ecclesia 2. xxviij
Gloriæ libertas 8 xvi
Glorificatio dei a filijs suis. 8 x
Glutinū adhesionis in cœlo du.7.lxxvi
Gratia dei.5.xx.temperat nobis.2.xv.
Gratia triplex 8 ix
Gratiæ libertas 8 xv
Grē diuinę impedimenta diuersa.10.vi
Gratia & lex 7 lv
Gratia & liberum arbitrium 7 lxv

quid habeamus ex vtroq; 7 lxvij
Gratiarum actio 5 xvij
Gradus amoris 9. xxxvi
Gradus aiæ quo præcellit cætera. 2. vij
Gradus ascensionis 9 iij
Gradus duo in via spiritus 7 xi
Gradus obedientiæ triplex 8. xl
Graduũ distinctio in incarnatõe. 1. vij.
Gula & luxuria 6 xxi
HAbitãt in adiutorio altissi. 8. lvi
Habitus superfluus 3 xix
Habitus preciosus 4 xvij
Homo primus virtutibus vestitus. 9. i
Homo nouus & vetus 7. xxxij
Hominis rectitudo 2 ij
Hominis primi lapsus a dignitate status sui, libro 2 iij
Homo peccando fecit se seruum. 2 x
Hominum quatuor modi 9 xxij
Hominum quatuor genera 9 xxiij
Hominis miseria 6 xxvij
Hominis quatuor molestiæ. 9 xiij
Horror iudicij futuri 6. xxxij
Hostium nobis aduersantium duo genera, libro 7 lxi
Humilitas 5 vi
Humilitas magis necessaria est q̃ virginitas, libro 5 vij
Humilitatis custodia 5 viij
Humilitas duplex 7 xvij
Humilitas & humiliatio 7 xix
Humilitatis duæ species 7 xxv
IEiunium 5 xiij
Iesus triplicem virtutem habet. 8 v
Ignorantiæ duæ filiæ 7 xxxv
Ignorantia duplex & arrogantia. 8 lviij
Ignorantia triplex 8 lix
Ignorantia fugienda 2 iij
Impedimenta vij. retrahentia ab obseruatione 10. iiij
Impedimenta diuinæ gratiæ. 10 vi
Impedire salutem animarum est perse-
qui christum 2 xx
Impeditur cõtemplatio per tria. 8. lxxix
Impletiones animæ & corporis in futuro, libro 10 xxij
Impudentia clericorum 4 vij
Impulsores hominis 8 lv
Incarnatio domini libro. 1. capitulo. viij
xiij. & libro. 8 capitulo. iij.
Incrementum animæ 2 xiiij
Inferni pœnæ 6. xxxiiij
Infirmitas & maiestas christi. 7 vi
Inobedientia 3 xi
Insatiabile desiderium cordis humani, libro 6 vij
Instruuntur animæ 3 xiij
Intellectus & affectus 7 xx
Intentio 3. xi. & l. 8. xxiiij
Intentioni duo sunt necessaria. 7. lxiij
Inuestigare deum 8. lxxxij
Inuidia 6 iij
Ipocrisis 6 xxij
Ira dei duplex 7 lvij
Ira & nimia pietas subuertunt iudicium libro 3 xxv
Iracundia 6 iiij
Irreprehensibilis coram deo 7 xlij
Irreuerentia 9 xxi
Itur ad consilium impiorum 9 xx
Iudicij futuri horror 6. xxxiij.
Iudicium & consilium 8 xvij
Iudicium prælatorum 3 xxx
Iudicium subuertitur 3 xxv
Iusticia 5. xxxiij.
Iustitia pax & gaudium 8. xxxv
Iustitia qua duplex 9 xxix
Iustificatio dei a filijs suis 8 x
Iustificatio & timor 7. xlviij
Iustorũ status ante aduentũ dñi. 2. xxvij
Iustorum triplex genus 8. lxxvi
LAbor 9 iij
Labor prælatorum 3 xxij
Lacrimarum quatuor genera. 9 xiij

Latitudo caritatis 9.xxxvij.
Laus supernæ ciuitatis 5. xlvij
Laudis humanæ vanitas 6 x
Laudis contemptor cauet a duobus. libro 7. xxvi
Leuiora peccata 6 xxv
Lex & gratia 7 lv
Lex triplex 8. lxvi
Libertas triplex 8.xv.xvi
Liberum arbitrium 7.lxv.li.8.xx
Lingua duplex dei & animæ.7 xiij
Linguæ diuersa vicia 10 iij
Locus triplex 8. lxxij
Longitudo æternitatis 9. xxxvij
Lumen scientiæ 2 xxiij
Luxuria 6.xxi.& li.10.cap.ij
MAgister est necessarius 3 xij
Magnitudo animæ non perditur, libro 2 v
Magni fide magna & sublimia vident, libro 1 xxvi
Malicia diaboli duplex 7.xxxviij
Malicia, luxuria, auaricia 10 ij
Malum duplex innatum & seminatum, libro 7.xxxvi.
Malum triplex quod passuri sunt peccatores 8. lxxxi
Mandatorum neglectus 7 xxxi
Mandatorum obseruatio 10. iij
Manus 8 lxx
Maria multipliciter commendatur. post decimum librum.
Meditatio 7. xxij
Medium tenendum 2 xxi
Memoria 8 xxiiij
Memoria dominicæ passionis 5 xlij
De memoria sanctorum desiderium triplex, libro 8. lxxxix
Mercennarius 3.xxix.&.8 lxv.lxvi
Meritum 5 xxij
Meriti vnius non est socialiter viuere & vtiliter præesse 3 xiij
Metuenda sunt tria nouissima.8 lxxx
Ministerium triplex ministrorum Christi, libro 8 xi
Ministrat nobis deus tempalia.7 lix
Miseria hominis 6. xxvij
Misericordia 5. xxxiij
Misericordia dei in pœnitentes.5. ij
Misericordiæ dei septem 10 ix
Earum fragmenta 10 x
In mysterio incarnationis tria considerandа, libro 8 ij
Mixtura triplex in incarnatione.8. iij
Molestiæ hominis quatuor 9 xiij
Monachorum intemperantia.4. xiij
In cibis delicatis xv
In potu nimio.xvi.in habitu pcioso.xvij
Monasteriorum ornamenta 4 xx
Monasteriorum sculpturę & picturę.4.xxi
Monasterialis obseruatio 7.xxvij.
In monasterijs duo obseruanda.7.xxix.
Monitio ad clericos vt se corrigant, libro 4 xi
Mors duplex 9 v
Mors corporalis 6. xxxij
Mors hominis duplex 7 ij
Mors & vita christi 7. iij.v
Mors sanctorum preciosa 8.lxxxiij
Mors diabolus & peccatum 8 lij
Mundi contemptus 5 xl
In mundi ope tria cōsideranda.8.lxxij
NAscitur superbia 6 ij
Naturalis appetitus 7 lxvi
Naturæ libertas 8 xv
Neglectus mandatorum 7 xxxi
Nominis Iesu triplex virtus. 8 v
Nomina dei diuersa 10 xvij
Noticia aduentus seu visitationis domini, libro 1 xix
Nouissima tria metuenda 8 lxxx
OBedientia 5 xi
Obedientiæ tres metæ 8 xxix
Obedientiæ triplex gradus 8 xl

Obediendum est prælato sicut deo. 3. ix
Obediendum non est contraria deo iubenti 3 x
Obscurari potest forma animæ. 2 xi
Obseruatio mandatorum 10 iiij
Obseruatio monasterialis. 7. xxviij. xxix
Obseruantiæ sex seruorꝫ dei 10 xi
Obstacula quæ nos separant a voluntate dei 10 v
Obstinatio & præsumptio 6 xx
Ociositas 6 xi
Occulta tria 8 lxij
Oculũ simplicem faciunt duo 9 xxvi
Oculi interioris quadrifaria diuisio, libro 9. xxvij. xxviij
Oculus manus & pes 8 lxx
Operat ones duæ sermonis dei. 7 xiij
Operatio dei triplex 8. xxi. xxij
Operatur deus tria in nobis 8 xxij
Opus nostræ conditionis 2 i
Opus redemptionis habet duo consideranda 7 vij
In opere nostræ salutis cooperantur tres libro 8 vij
Opus & voluntas 7 xlvij
In ope mundi tria cõsideranda. 8. lxxiij
Opus omne præueniendum est triplici consideratione 8 xlij
Oratio 5. iiij. v
Oratio & meditatio 7 xxij
Orandi modus quadruplex 9 x
Ordines quatuor in processione domini libro 9 xxxi
PAnis triplex quo reficiendi sumus, libro 8 lxvij
Paradisus christus 9. xxxiij
A paradiso spũali quatuor fontes. 9 vi
Paratur domus dei 8 xlvij
Pariendi spũaliter duo genera. 7 lxxi
Passionis dominicæ memoria. 5 xlij
Pastores a mercennarijs discernuntur, libro 3 xxix
Pater & filius veniunt ad animã. 1 xxix
Patientia 5 xxxij
Paupertas 5 xxx
Paupertatis triplex genus 8 xlv
Pax 5. xxxix
Peccatum 8 liij
Peccata leuiora 6 xxv
Peccati diuersa genera 10 i
Peccatũ facit hominem seruũ. 2 x
Peccatores passuri sunt triplex malum, libro 8. lxxxi.
Pedes q̃tuor cathedrę pestilentię. 9. xxi
Pœna reproborum est deus 1 x
Pœnitentia. 5. i. eius quatuor dies. 9 iij
Peregrinatio nostra a deo 7 lxviij
Perfectio bonæ voluntatis 8 xix
Perfici non potest cœlestis gloria sine præsenti ecclesia 2. xxviij
Periculum triplex in domo dñi. 8 xlix
Periculum clericorum 4 xij
Periculum prælationis 3 xxiij
Periculose sine magistro viuit. 3 xij
Persecutio discernit mercennarios a pastoribus 3. xxix
Persequi christum 2 xx
Perseuerantia 5. xxxvij
Peruersitas quorundam religiosorum & clericorum 4. xiij
Pietas 8 xxxij
Plenitudo triplex in vita futura. 8 xc
Pontificum puritas 3 xvij
Ad pontifices clamor pauperũ. 3 xviij
Possident regnum cœlorum quatuor genera 9 xvi
Potus nimius 4 xvij
Praua consuetudo 6 xviij
Præceptorum duplex genus 7 lvi
Præcipientium auctoritas & præceptorum qualitas 7 xxx
Prædicandũ quomodo secure. 3 xvi
Prædicatori quid cauendum. 3 xv
Præesse vtiliter 3 xiij

Prælatione quis sit dignus. 3 i
Prælationis periculum 3 xxxiij
Prælato quid sit necessarium 3 ij
Prælato tria sunt necessaria 8. xxxvij
Prælati bona conscientia 3 iij
eius zelus iiij
eius pietas v
eius sollicitudo vij
eius doctrina viij
Prælato animæ infirmæ sunt oneri. 3. vi
Prælato obediendum 3 ix. x
Prælatus ad instruendas animas inuitatur, libro 3 xiiij
Prælatorum honor & labor 3 xxij
Prælati mali 3 xxvij
Prælati vsurpãtes sibi plato̅em. 3. xxviij
Prælatorum quorundam crudelis ardor dominandi 3 xx
Præmium æternum 5 xlviij
Præsentia nostra cum deo 7 lxviij
Præsumptio 6 xx
Præueniri debet opus triplr. 8 xlij
Processio domini 9 xxxi
Profectus 7 lij
Promissio domini duplex 7 lxxiij
Promotio iuuenũ ad dignita. 4 ij
Propria voluntas 6 xij
Ipsa est valde detestabilis 6 xiij
Prosperitas & aduersitas 7 ix
Pudor duplex 7 liiij
Pusillanimitas 6 xvi

QVatuor quibus seruit homo. 9. xv.
Quærendus deus 1 xvij

RECtitudo hominis 2 ij
Rectitudo animæ 2 v
Redemptionis nostræ opus 7 vij
Reficiẽdus est qlibet pane triplici. 8. 67
Regnum cœlorum possident. 9 xvi
Religiosorum & clericorum quorundã peruersitas 4 xiij
Religiosi superbi 4 xviij
Reproborum pœna est deus. 1. x
Resistendo temptationibus victoria acquiritur 5 xvij
Resurrectio duplex 9 v
Retrahunt nos septem ab obseruatione libro 10 iiij
Reuertendi ad deum modus triplex, libro 8. xxxi
Riuuli quatuor de fonte christo. 9. xxx.
Rotæ quatuor currus spũalis. 9. xxiiij

SAcramentum baptismi 2 xvi
Sacramentum altaris 2 xix
Sacramentum incarnationis cælandum diabolo 1 xiij
Salutis nostræ coopatio triplex. 8. vij
Sanctificatio dei a filijs suis 8 x
Sanctũ hominem tria faciunt. 8. lxxvij
Sanctorum status triplex 8 lxxxvi
Sanctorum triplex genus 8 lxxxv
Sanctorum triplex gaudium 8. lxxxvij
Sanctorum mortem preciosam tria faciunt 8. lxxxiiij
Sanctorum festiuitates 8. lxxxviij
De sanctorum memoria triplex desiderium prouenit 8. lxxxix.
Sanctorum animæ desiderant corpora sua, libro 10. xxi
Sanguisugæ duæ filiæ 7 xl.
Sapientia & virtus 7 lxix
Sapientia tri. cordis oris & opis. 8. xxx
Sapores diuersi 10 xiiij
Sapores dei diuersi 10. xviij
Scalæ duo latera 7 xlij
Scientia mala duplex 7. xxxix
Scientiæ lumen 2 xxiij
Sciendi modus triplex 8 lxi
Sculpturæ & picturæ monasteriorum, libro 4 xxi
Sensus animæ 7 x
Separant nos a voluntate diuina. 10. v.
Sequuntur christum quidam. 9 xxij
Sermonis dei duæ operatões. 7 xiij
Seruit homo in hac vita 9 xv

Seruus mercēnarius & filius. 8. lxv. lxvi
Seruus peccati 2 x
Sessio duplex, corporis & animæ in futuro 7. lxxiij
Sicuti est deus videndus 1 xxij
Signa quædam electorum 10. xij
Silentium 5 xiij
Simplicitas animæ 2 vi
Simplicem oculū facit uel necē. 9. xxvi
Sobrietas 8. xxxij
Socialiter viuere 3 xiij
Solitaria vita 5 xli
Sollicitudo prælatorum 3 vij
Sollicitudo triplex in dilectione proximi habenda 8 xxvij
Spes & fides 7 lxiij
Spes 5 xxiiij
Spinæ quatuor 9 xxv
Spiritus sanctus 1 xiiij
Spū sanctus nō eodē modo in sctis. 1. xv
Spiritus sancti multiplicitas 1 xvi
Spiritus via 7 xi
Spirituum quatuor genera 9 xxxij
Spirituum diuersa genera 10 xv
Status quadruplex præcedens conuersionem 9 ij
Status iustorum ante aduentum domini 2. xxvij
Status sanctorum triplex 8. lxxxvi
Subiectionis triplex modus. 8. xxxviij
Substantiarū trinitas in christo. 1 vij
Superbia 6. i. ij
Superbia quadruplex 9 xix
Superbiæ duæ species 7. xxiiij
Superbi religiosi 4 xvij
Superfluus habitus sacerdotū. 3 xix
Supernæ considerationis tres species, libro 8. lxxxij
Suspicio & sollicitudo viciosa episcoporum 3. xxi
TEmperatur nobis gratia dei. 2 xv
Tpalia nobis miniſtrat deus. 7. lix
Tempus congruum orationi 5 v
Temptatio 5 xv
Temptationū quatuor genera. 9 xvij
Temptatio carnis 5 xvij
Temptationibus resistendo victoria acquiritur 5 xvij
Tenere medium 2. xxi
Tepiditas 6 xv
Testimonium conscientiæ 5. xxxviij
Testimonium triplex 8 xliij
Timor 5 ix
Timor duplex 7. xxxiij.
Timor triplex 8 li
Timor & iustificatio 7. xlviij
Timor, spes, caritas 8. xxxiij
Transeuntium per hoc sæculum tria genera 8. xxxvi.
Transgressio 8 xli
Tribulatio 5 xxxi
Trinus est deus 1 v
Trinitas in vnitate 1 v. vij
Trinitatis excellentia 1 v
Trinitas substantiarū in christo. 1. vij
Trinitas creata 8 i
VAna gloria 5 xix
Vanitas humanæ laudis 6 x
Vbicq; est deus 1. iij
Venire patrem & filium ad animam, libro 1 xxix
Verbum triplex 8. ij
Verbum hominis volatile 10 iij
Verecundia 5 xv
Veritas, caritas, fortitudo 8 l.
Vetus homo & nouus 7 xxxiij
Via spiritus 7 xi
Viciorum gemina species 7 xxxij
Vicium triplex 8 lviij
Viciorum contentio 6 xxvi
Vicia linguæ 10 iij
Vicium propriæ voluntatis. 6. xij. xiij.
Viciosa suspicio episcoporum. 3 xxi
Vicissitudines dei in anima 1 xxvij

Victoria acquiritur resistendo. 5 xvij
Videri non pōt deus in hac vita. 1 .xxiij
Vigilia triplex 8. xxxiiij
Vigor & languor amoris 7 xv
Vilitas conditionis humanæ. 6 xxix
Vincula tria quibus astringimur deo, libro 8. lxviij
Violentia amoris diuini 5 xxvij
Virginitas 5 vij
Virtus & sapientia 7 lxix
Virtus triplex nominis Iesu. 8 v
Virtutes quatuor primi hois. 9 i
Virtutes quatuor cardinales 9 ix
Visio qua deus videndus 1 xxij
Visionum dei diuersi modi 1 xxiiij
Visitatio dei 1 .xix.xxviij
Vita æterna 8 xc.xci
vita Christi 7. iiij
vita & sensus animæ 7 x
vita duplicitera corde procedit. 7 xlv
vita actiua & contemplatiua. 7 lxx
vitæ libertas 8 xvi
vita solitaria 5 xli
vita viciosa 6 xxxi
vitæ præsentis breuitas 6 xxx
viuendi in cōgregatione modus triplex libro 8 xlvi
viuere sine magistro periculosum. 3. xij.
viuere socialiter 3 xiij
Vnde nascitur superbia 6 ij
vnguentum triplex 8 xxviij
vnitas in trinitate 1 v
vnitatis eiusdem excellentia 1 vi
vnitatis alterius differentia 1 xxi
vnitas gemina bonorum 7 lxi
vnitur anima cum deo 1 xx
vnus est deus 1 ij
volandum est duabus alis 7 xij
voluntas triplex 8 xviij
voluntas & opus 7. xlvij
voluntas sola meretur 10 vij
voluntas propria 6 xij
Ipsa valde detestabile viciū est. 6 xiij
voluntatis bonæ perfectio 8 xix
voluntarius consensus 7. lxvi
vsurpant sibi quidam prælationem, libro 3. xxviij
vsurpant clerici a singulis 4 ix
vsurpatio appellationum 4. xxiij
vtilitas aduentus triplex 8 vi
Xpi aduentus prænosci potest. 1 xix
Xpūs quia fuit homo mori potuit, libro 7 v
Xpi infirmitas & maiestas 7. vi
A xpo fonte descendunt riuuli. 9 xxx
¶ Ypocrisis 6 xxiij
¶ Zelus prælatorum 3 iiij

Finis tabulæ.

Badische Landesbibliothek
Karlsruhe

¶Præfatio in libros florum beati Bernardi abbatis Clareualleñ. siue excerptionum collectarum ex diuersis opusculis eiusdem.

¶Relatio de beato Bernardo abbate.

ERNARDVS egregius Cisterciensis ordinis ꝓpagator: qui initiatus est anno dominicę incarnationis millesimo nonagesimo octauo: cum ad huc pauci essent. anno ab exordio suo qntodecimo. Ipse vero vicesimũ terciũ agens annũ ætatis suę: cum triginta fere mesocijs ordinem ꝑdictum intrauit. Fuit aũt ex castellione Burgundię oppido oriundus: parentibus ſcdm̃ ſęculi dignitatem quidem claris: sed multo clarioribus ſcdm̃ pietatem Christianę religionis. Qui nõ multo post anno. ſ. verbi incarnati. M. C. XV. primus abbas clareualleñ. cœnobij effectus: multa opuscula ecclesię catholicę edidit ꝓfutura. Si quis nanq; nosse desiderat q̃ ſolicitus suij ꝑsius ab initio scrutator extiterit: primũ opus illius de duodecim gradibus humilitatis inspiciat. Item si quęritur pię mentis religiosa deuotio: transeundũ ad omelias super euangeliũ Missus est angelus. in laudibus virginis dedicatas & illũ quem de diligendo edidit librũ. Si feruens contra suorũ vel aliorũ vicia zelus legatur is quem apologeticũ vocat. Si vigil in zelo eodem & circũspecta discretio: de ꝑcepto & dispensatione disserens audiat. Quã vero fidelis cuiusllibet pię conuersationis cõmendator extiterit: ex hortatorius ad milites templi sermo declarat. Quã non ingratus gratię dei: ex his liquet quę de gratia & libero arbitrio tam fideliter q̃ sublimiter disputauit. Quã liber in voce: q̃ discretus & in rerũ superiorũ pariter & inferiorũ scientia locuples in his quę ad papã Eugeniũ de consideratione scripsit: diligens considerator agnoscet. Quã deuotissimus ꝑdicator alienæ sanctitatis: tam diligenter sancti eꝑi Malachiæ vitam ꝓsecutus ostendit. Nam & in

sermonibus super cantica & mysteriorꝫ inuestigator & morum ædificator magnificus innotescit. In epl'is quoq; quas ad diuersas p̃sonas ob negocia diuersa dictauit: & in sermonibus multiplicibus prudens lector aduerteret: quo feruore spũs iusticiã omnem dilexerit: omnemq; oderit iniusticiã. Quã indulgentissimus adhortator bona inchoantiũ: & feruentissimus incitator p̃seuerantium apparuerit: epl'a ad fratres carthusienses de monte dei luci de p̃monstrat. Fidelis etenim seruus Christi nõ querebat aliquid suũ. quicqd tñ erat Christi curabat vt suũ. Et morũ correctõem: nõ locorũ mutationem: in omnibus libris suis cõmendabat.

Pax est in verbis id odoriferis opus herbis,
Nempe gerit flores Bernardi nobiliores.

¶IN NOMINE DOMINI AMEN

¶ Incipit prologus libri excerptionũ collectarũ de diuersis opusculis beati Bernardi abbatis: siue libri florũ eiusdem cũ studiosissime in sententiis & cõnotationibus emendatissimi in sequens opus.

CVm nõ essem alicui exercitio magnope occupatus: placuit mihi vt opuscula viri illustrissimi beati Bernardi egregij abbatis Clareuallen. diligenter inspiciendo p̃currerem. & si quid in eis laudabile memoriaq; dignũ p̃cipue de virtutibus inuenirem: excipiens scripto breuiter cõmendarem. Nec defuit voluntati meę diuinę gratię auxiliũ sine qua nec cogitare sufficimus bonum. Ipsa itaq; me p̃ueniente & subsequente, p̃positũ meũ effectui mancipaui. Multo tamen plura cũ ab initio decreuerã: quia visa sunt mihi vtilia & dulcedine ædificationis redundantia: nõ solum de virtutibus: verũ etiã & de vicijs ac sententijs necnõ & quibusdam distinctionibus valde necessarijs ex libris p̃dicti viri nominatissimi: diuina mediante gratia colligens in vno volumine coartaui. Verum opus istud quia de diuersis rebus mentionem faciscdm diuersitatem rerũ de quibus loquit̃ in diuersos libros distinguitur. & decem librorꝫ tractatibus conclud̃it. Primus liber tractat de deo patre: & filio & spiritusancto. Secũdus de homine &

anima. Tertius de p̃latis. Quartus de clericis & monachis. Quintus de virtutibus. Sextus de vitijs. Quatuor sequentes libri id est septimus, octauus, nonus, decimus: de quibusdã distinctionibus multũ vtilibus specialiter loquunt̃. In quorũ ordinatione: alia ratio q̃ in cæteris obseruat̃. Pręcedentes enim libri solũmodo propter dissimilitudinem materię per se singuli diuisi sunt. Isti vero nõ solum causa materię: sed p̃cipue propter modũ & dispositionem capitulorꝫ inter se differentiũ abinuicem discernunt̃. Septimi em̃ libri singula capitula sunt duplicia: quia de duabus rebus principaliter agunt. Octaui vero triplicia quoniã de tribus rebus vnũ quodq; eorũ tractat. Noni aũt quadruplicia: quia singulorꝫ quadruplex est causa. Decimi vero capl'a possunt dici diuersiloqua: quoniã de diuersis rebus quorũlibet existit materia. Sciendũ aũt q; in quibusdã huius operis locis: nõ eodem modo, nec eodem ordine, sententię dispositę sunt quo in libris e quibus excerptę sunt scriptę legunt̃: quoniã alibi plus, alibi minus positũ est. Quędam enim ꝓpter compendiositatem, & quę minus ad rem ꝑtinere videbantur p̃termittendo transiliui. Aliqua vero ꝓpter sensus & materię conuenientiã: hinc & inde sumpta intermiscui: nonnulla etiam licet raro in alia verba cõmutaui. Quamobrem si ad sermonum vnde extracta sunt hęc recurrens ordinem: alicubi in hocopusculo minus plusue vel aliter reppereris: q̃ꝫ in textu libri positũ est: noueris q; hmõi ordinationis causa extitit ratio iam p̃dicta. Vt aũt inspectis folijs lectori citius occurrat quod voluerit: in titulis cuiuslibet capituli cuius sit materię breuiter p̃notatũ. Quia vero de diuersis tractatibus ac varijs epistolis p̃sens opus collectũ est: & ob hoc diuersas ac multimodas sententias simul positas in plęriscꝫ locis huius operis est inuenire: ꝓpterea quo tractatu quo sermone vel qua epl'a singulę sententię inquirendę sunt iuxta eas. Minio est annotatũ. vt si forte tanta varietas auctoritatũ annexarum: ac interruptę & inordinatę materię quantula cũ q; discordia studiosi lectoris intellectũ obscurauerit: aut etiam falsitas aliqua: siue despectus quolibet modo contingens ipsum impedierit. & ꝓpter hmõi obscuritatem elucidandã ad fontem originalem vnde hæc descenderunt recurrere desiderauerit: annotationes ibi scriptas consideret, & sic quo sit eundũ agnoscens: facilius inuenire

valeat/quod quęrebat. Pręterea superaddidi in vltimis huic operi quędã verba totius consolationis plena & super mel & fauum dulciora. de beatissima dei genitrice Maria de quibusdã etiam sermonibus p̃fati venerabilis patris excerpta: quę per capitula distinguens e quibus locis sint sumpta per annotationes ibi iuxta se positas designaui. Explicit prologus.

¶Annotatio capitulorꝫ lib.i.

De eo quid est deus i.
De eo q̃ vnus est deus ij.
Q̃ deus vbiq̃ est iij.
Quõ deus est in creaturis iiij.
De eo q̃ trinus est deus & de vnitate trinitatis qua tres personę vna substantia sunt v.
De excellentia sup̃dictę vnitatis. vi
De illa vnitate qua tres substantię in christo vna persona sunt. vij.
De distinctione triũ graduũ in dominica incarnatione. viij.
Quomodo cõprehendi potest deus in hac vita ix
Q̃ deus est pœna reproborꝫ. x.
De aduentu dñi corporali. xi
Q̃ p̃ aduentũ dñi manifestata est benignitas ipsius. xij.
Q̃ cęlandũ fuit diabolo dñicę incarnationis sacramentũ xiij
De spiritu sancto xiiij
Q̃ nõ semper eodem modo sit spiritus in viris spiritualibus. sed modo veniat modo redeat. xv
De multiplicitate spiritus. xvi.
De quęrendo deo. xvij.
De aduentu dñi spiritali. xviij.
Quõ prænosci potest aduentus siue visitatio domini. xix
Quõ p̃fecte vnit aĩa cũ deo. xx
Quæ sit dĩa inter vnitatem illã qua pater & filius vnum sunt. & illam qua adhærens deo anima vnus spiritus est. xxi
De visione illa qua videndus est deus in futuro sicuti est. xxij.
Q̃ nõ potest videri deus in hac vita sicuti est. xxiij.
De diuersis modis visionũ dei. 24
Cui vel quali animæ deus apparere solet. xxv.
Q̃ magni fide magna & sublimia de supnis merent videre. 26
De vicissitudinibus dei euntis & redeuntis in anima. xxvij:
Q̃ absq̃ veritate simul & gratia nõ est plena visitatio dei. xxviij
Quid sit patrem & filium venire ad animam. xxix
Quomodo cognoscit anima q̃ diligitur a deo. xxx.

¶Expliciunt capitula.

Fragrat Bernardus sacer in dictis quasi nardus.
E quibus hic tractus liber est in scripta redactus.

Badische Landesbibliothek
Karlsruhe

¶ Incipit liber primus florum siue excerptionum collectarum de diuersis opusculis beati Bernardi egregii Clareuallensis abbatis.

¶ Capitulum primum. De eo quid est deus. In libro quinto de consideratione.

QVid est deus. Qui est. Merito quidem. Nil competentius æternitati: quę est deus. Si bonũ/si magnum/si beatũ/si sapientem vel quicquid tale de deo dixeris: in hoc verbo instauraẽ. quod est. est. Nempe hoc est ei esse quod hęc omnia esse: si & centũ talia addas nõ recessisti ab esse. si ea dixeris: nihil addidisti. si nõ dixeris: nihil minuisti. Quid item deus? Sine quo nihil est. Tam nihil esse sine ipso: q̃ nec ipse sine se potest. Ipse sibi: ipse omnibus est. Ac per hoc quodãmodo solus ipse est: qui suũ ipsius est & omniũ esse. Sicut oĩa in ipso: sic ipse in omnibus est. Quid est deus? Cui sęcula nõ accesserunt nec decesserunt: nec coęterna tamen. Quid est deus? Ex quo omnia: per quem omnia: in quo omnia. Quid est deus? Quo nihil melius cogitari potest. Non est in deo: nisi deus. Quod habet. hoc est: veritas est: sapientia est: virtus: ęternitas: summum bonũ dominus sabaoth. iudicans omnia cũ tranquillitate. placidissimus: serenissimus: pacatissimus. Qui solus solam nescit ignorantiã: totus lux. totus oculus. & qui minime aliqñ fallitur. quia minime claudit. qui extra se nõ quęrit lumen vt videat. Ipse qui videt. Ipse vnde videt. Amat vt caritas: nouit vt veritas: sedet vt æquitas: dominaẽ vt maiestas: regit vt principiũ: tuetur vt salus: operaẽ vt virtus: reuelat vt lux: Assistit vt pietas. Quid ergo est deus? Qd̃ ad vniuersos spectat finis: Quod ad electionem salus: quod ad se ipse nouit. Quid est deus? Voluntas omnipotẽs: beniuolentissima virtus: lumen æternũ: incõmutabilis ratio: summa beatitudo: creans mentem ad se participandũ: viuificans ad se sentiendũ: afficiens ad appetendũ: dilatans ad capiendũ: iustificãs ad ꝓmerendũ: Accendens ad zelũ: fœcundans ad fructũ: dirigens ad æquitatem: formans ad beniuolentiã: moderans ad sapientiã: Roborans ad virtutem: visitans ad consolationem: illuminãs ad

cognitionem: ꝓpetuans ad immortalitatem: implens ad fœlicitatem: circundans ad securitatem. Super cantica. Inuisibilis & inaccessibilis in se. in suis spectabilis atq; mirabilis. & solus mirabilis qui facit mirabilia magna solus. in sermone scdo de epiphania. In exilio mansuetus & amabilis: in iudicio iustus & terribilis: in regno gloriosus & admirabilis. Hic est rector morũ: In iudicio discretor meritorũ. in regno distributor prẽmiorũ. In quibusdam dictis. Totus suauis est: totus salubris: totus delectabilis: totus denicq; desiderabilis. In sermone primo de ieiunio. In ipso siquidem plenitudo gratiarũ: vniuersitas miserationum: Inexhaustus fons pietatis: affluentia tota spiritualis vnguenti. Super cantica ser. iiij Qui omnia solo verbo & corpora creat & spũs. cui de sola volũtate celeris suppetit efficientia: tam creandis rebus q̃ ordinandis prout voluerit. Valet cui vult quantũ vult p̃stare & absq; corporalium officio obsequioue membrorũ. Vbi supra sermone qnto. Qui solus cũ docet angelũ siue hominem scientiã: instrumentum nõ quærit nostrẽ corporeẽ auris: sicut nec sibi oris. Per se infunditur: per se innotescit: purus capit̃ a puris: solus nullius indiget: solus & sibi & omnibus de sola omnipotenti voluntate sufficiens. Super canti. ser. vi. Cuius omnipotenti arbitrio incunctanter prẽsto est omne opus. omne altũ inclinat: omne aduersum cedit: omne creatũ fouet: etiã nullo interueniente solatio corporali siue spũali. Docet vel monet sine lingua. p̃bet vel tenet sine manibus: sine pedibus currit & succurrit pereuntibus. solo spiritali nutu cũ vult ad quẽcũq; vult agenda contentus. In expositõe super missus est. omelia q̃rta. Soli deo idem est facere quod loqui. idem loqui quod velle. Siquidem apud deũ nec verbũ dissidet ab intentione quia veritas est. nec factũ a verbo quia virtus est. nec modus a facto quia sapientia est. Super cañ. ser. xi. O veritas. caritas. æternitas. O beata & beatificans trinitas. O veritas exulũ patria: exilij finis. In ser. v. de omnibus sanctis. Tu es vera libertas: tu vita. tu gloria: tu sufficientia. tu beatitudo: tu p̃fecta & sancta voluptas: & requies spirituũ beatorum.

¶ Capitulum. II. De eo q; vnus est deus.
Super cantica sermone. lxix.

HAbet in natura simplicissima dei diuinitas quasi vnũ re=
spicere multos: & quasi multos vnũ. Nec ad multitudi=
nem multus erit: nec ad paucitatem rarus, nec ad diuersi=
tatem diuersus, nec restrictus ad vnũ, nec anxius ad curas, nec per
turbatus seu turbulentus ad solicitudines, sic sane vni intentus vt
nõ detentus: sic pluribus vt nõ distentus. Super cantica, ser. lxxx.
Sola summa & increata natura quę est trinitas deus: hanc sibi ven
dicat merã singularem q̃ suę essentię simplicitatem: vt non aliud
& aliud: nõ alibi quoq̃ & alibi: sed ne modo quidem & modo in
ueniatur in ea. Nempe in semet manens, quod habet est: & quod
est semper & vno modo est. In ea & multa in vnum. & diuersa in
idem redigunt vt nec de numerositate rerũ sumat pluritatem: nec
alterationem de varietate sentiat. Loca omnia continet: & quæ q̃
suis ordinat locis: nusq̃ contenta locorũ. Tempora sub ea transi=
eunt: non ei. Futura nõ expectat: p̃terita nõ recogitat: p̃sentia nõ
experitur. Vnũ in deo sunt: & cum deo, magnitudo: bonitas: iu=
sticia & sapientia. Nec em̃ aliunde bonus q̃ vnde magnus: nec ali=
unde iustus aut sapiens q̃ vnde magnus & bonus: nec aliunde de
niq̃ simul hęc omnia in q̃ vnde deus: & hoc quoq̃ nõ nisi seipso.
In quinto lib. de consid. ad eugeniũ. Multa dicunt esse in deo &
quidem sane catholice q̃: sed multa vnũ. Verbi causa. Dicimus
magnũ bonũ iustũ & innumera talia: sed hęc omnia vnum in deo
& cum deo sunt. Deus ipse catholice est, tam nõ habet hoc & il=
lud: q̃ non hęc & illa. Est qui est: nõ quę est. Purus simplex inte=
ger pfectus: constans sibi, nihil de temporibus: nihil de locis: nihil
de rebus trahens in se: nihil ex se deponens in eis: nõ habens quod
ad numerũ diuidat: nõ quę colligat ad vnũ. Vnũ quippe est: sed
non vnitũ. Non partibus constat vt corpus: nõ affectibus distat
vt anima: nõ formis substat, vt omne quod factũ est. Ipse sibi for
ma: ipse sibi essentia est. Non est formatus deus: forma est. Non
est affectus deus: affectio est. Homo est compositus deus: merũ
simplex est. Simplex idem quod vnũ. Tam simplex deus: q̃ vnus
est. Est aũt vnus: & quomodo aliud nihil. Si dici possit, vnissi=
mus est. Vnus est sol: q̃ non sit alter, vna luna q̃ æque altera non
sit. Atq̃ id quidem deus: sed plus. Quid plus? vnus est etiam sibi.
Et hoc tibi vis declarari? Idem est semper, & vno modo. Non

sic vnus sol: non sic vna luna. Clamat vterq; non esse se vnũ sibi: ille motibus/illa & defectibus suis. Deus aũt nõ modo vnus sibi: sed in se vnus est. Nihil in se/nisi se habet. Non ex tempore alterationem habet/non in substantia alteritatem. Hinc de eo Boetius. Hoc vere vnũ in quo nullus est numerus. nullũ in eo aliud: preter id quod est. Compara vni huic omne quod vnum dici potest: & vnum non erit.

¶Cap. III. Q̃ deus vbiq; est: in quibusdã sententijs.

VBi est deus? Quid dixi miser. sed vbi non est? Altior est cœlo: inferno profundior: latior terra. mari diffusior. Nusq; est & vbiq; est: quia nec abest vlli: nec vllo capit loco. Vbiq; enim regnat. vbiq; imperat: vbiq; maiestas eius: Omnia replet: complectit vniuersa. Super cantica. ser. iiij. Omnia omnibus est: qui omnia administrat: nec cuiq; est omniũ ꝓprie. Nam quod in se est lucem habitat inaccessibilem: & pax eius exuperat omnem sensum: & sapientię eius nõ est numerus: & magnitudinis eius nõ est finis: nec potest eum videre homo vt viuat. Nõ q̃ longe ab vnoquoq; sit qui esse omniũ est. sine quo omnia nihil: sed vt tu plus mireris & nil eo p̃sentius est: & nil incomp̃hensibilius. Quid nempe cuiq; rei p̃sentius q̃ esse suũ? Quid cuiq; tamen incomprehensibilius q̃ esse omniũ? Sane esse omniũ dixerim deũ. Non quia illa sint quod est ille: sed quia ex ipso/& per ipsum/& in ipso sunt omnia. Esse est ergo omniũ quę facta sunt. ipse factor eorum: sed causale/nõ materiale. Tali proinde modo dignat̃ illa maiestas suis esse creaturis: omnibus quidem quod sunt/animantibus aũt quod & viuunt. Porro ratione vtentibus lux. recte viuentibus virtus: vincentibus gloria.

¶Capitulum. IIII. Quomodo deus est in creaturis. omelia tercia super missus est.

DEus qui vbiq; æqualiter totus est per suam simplicem substantiã: aliter tamen in rationabilibus creaturis q̃ in cæteris: & ipsarũ aliter in bonis q̃ in malis est per efficaciam. Ita sane est in irrationabilibus vt tamen nõ capiat̃ ab ipsis. A rationabilibus aũt omnibus quidem capi potest per cognitionem: sed a bonis tantũ capit̃ etiam per amorem. In solis ergo bonis ita est: vt etiã sit cum ipsis ꝓpter concordiã voluntatis. Nam

dum suas voluntates ita iusticię subdunt vt deũ non dedeceat vel le quod ipsi volunt: per hoc ꝙ ab eius voluntate nõ dissentiunt: deũ sibi specialiter iungunt. Super cantica ser.lvi. Deus quidem æqualiter atq; indifferenter vbiq; prę̃sto est: diuinę vtiq; p̃sentia maiestatis/& magnitudine virtutis suę. Gratię tamen exhibitõe/ seu inhibitione/quibusdã longe quibusdã prope esse dicit: angelorũ dumtaxat & hominũ: id est rationabiliũ creaturarꝝ. Deniq; longe a peccatoribus salus. Cæterũ a sanctis pia dispensatione ad tempus: & nõ ex toto: sed iuxta aliquid aliquando longe se facit. Peccatoribus aũt semper valdeq; longe est: atq; in ira hoc & non in misericordia. Quãobrem orat ad dominũ sanctus & ait. Nõ declines in ira a seruo tuo. sciens quia & in misericordia potuit declinare. Prope est ergo dominus sanctis & electis suis etiam cum longe esse videtur. & non æqualiter omnibus sed alijs plus alijs minus pro meritorum diuersitate.

¶Cap.V. De eo ꝙ trinus est deus & de vnitate trinitatis quę tres personę vna substantia sunt. In lib.v. de consideratõe.

DEus trinitas est. Deus triũ singula p̃sonarꝝ. Quid ergo? Destruimus quod dictũ est de vnitate: quia inducimus trinitatem? Non. sed statuimus vnitatem. Dicimus patrem: dicimus filiũ: dicimus spũm sanctũ: nõ tamen tres deos/sed vnũ. Substantia vna est. p̃sonę tres sunt. Vna vero substantia tres personę: tres personę vna substantia sunt. vna natura. vna essentia. vna deitas. Personarũ ꝓprietates nõ aliud q̃ personas: ipsasq; non aliud q̃ vnũ deum: vnã diuinã substantiã. vnã diuinã naturam: vnã diuinã & summã maiestatem catholica ecclesia cõfiteꝫ. Aut si diuidere quis conetur. vel p̃sonas a substantia: vel ꝓprietates a personis. nescio quomodo trinitatis se ꝓfiteri cultorem possit: qui in tantã rerũ excesserit numerositatem. Dicam⁹ itaq; tres: sed nõ ad p̃iudiciũ vnitatis. Dicamus vnũ: sed nõ ad confusionem trinitatis. Neq; enim nomina vacua sunt: neq; absq; significantia cassę voces. Quęrit quis quõ hoc possit esse. Sufficiat ei tenere sic esse. Nõ hoc rationi perspicuũ: sed fidei persuasum. Sacramentũ hoc magnũ est: & quidem venerandũ/nõ scrutandũ. Quõ pluralitas in vnitate: & hac vnitate: aut ipsa in pluralitate? Scrutari hoc temeritas est: credere pietas est: nosse vita. & vita ęterna est.

¶Cap. VI. De excellentia supradictę vnitatis.
In libro. v. de consideratione.

PErcurrat nunc consideratio nostra tua multa vna: quo eminentia huius singlaris vi ius fiat euidentior. Est vnitas quę collectiua potest dici: cũ verbi causa, multi lapides faciunt aceruũ vnum. Et est vnitas constitutiua cũ multa membra vnum corpus: vel multę partes vnũquodq; totũ constituunt. Est & cõiugatiua: qua fit vt duo iam nõ sint duo: sed vna caro. Est & natiua: qua anima & caro vnus nascit homo. Est vnitas potestatiua: qua homo virtutis nõ instabilis: nõ dissimilis: sed vnus sibi sibimet semper nititur inueniri. Est consentanea: cum per caritatem multorũ hominũ est cor vnũ: & anima vna. Est & votiua: cũ anima votis omnibus adherens deo vnus spiritus est. Est & dignatiua vnitas: qua limus noster a dei verbo in vnã assumptus est personam. Verũ hæc omnia quid ad illud summũ atq; vt ita dicam vnice vnũ: vbi vnitatem consubstantialitas facit. Huic vni quoduis illorũ si assimiles: erit quoquomodo vnũ si compares nullo. Igitur inter omnia quę vnũ recte dicunt arcem tenet vnitas trinitatis: qua tres personę vna substantia sunt. Secundo loco p̃cellit illa qua econuerso tres substantię in Christo vna psona sunt. Porro hęc & quęcunq; alia dici vna possunt: summę illius vnitatis imitatione/nõ comparatione: vna appellari vera sobriaq; probat consideratio. Nec abducimur ab hac vnitatis ,pfessione assertõe trium cũ in hac trinitate nõ recipiamus multiplicitatem: sicut nec solitudinem in vnitate. Quamobrem cũ dico vnũ: non me trinitatis turbat numerus: qui essentiã non multiplicat: nõ variat nõ partitur. Rursum cũ dico tria: nõ me arguit intuitus vnitatis. quę illa quęcunq; tria seu illos tres nec cogit in confusionem: nec in singularitatem redigit. Idem me sentire fateor & de illa vnitate: cui secundum ab ista inter cætera vna honorem dedi.

¶Cap. VII. De illa vnitate qua tres substantię in Christo vna persona sunt. In. v. lib. de consideratõe.

DIco in Christo verbũ animã & carnem sine confusione essentiarũ vnam esse personã. in sermone tercio de vigilia natalis domini. Quia sicut in illa singulari diuinitate trinitas est in personis vnitas in substantia. sic in coniunctõe dei &

hominis: trinitas est in substantijs vnitas in persona. Et sicut ibi psonę nō scindunt vnitatem: vnitas non minuit trinitatem: ita & hic persona nō confundit substantias: nec substantię ipsę personę dissipant vnitatem. Summa illa trinitas, hanc nobis exhibuit trinitatem, opus mirabile, opus singulare: inter omnia. & super omnia opera sua. Verbū enim anima & caro in vnā conuenere personā: & hæc tria vnū: & hoc vnū tria non in confusione substantię: sed vnitate personę. libro quinto de consideratione. Nec negauerim hanc ad aliud quoq; genus vnitatis pertinere: qua anima & caro vnus est homo. Decuit quippe familiarius similiusq; cum hominis conuenire constitutione: quod pro homine constitutū est sacramentū: decuit & cum summa quę in deo est & deus est vnitate congruere: vt quomodo ibi tres personę vna essentia. Ita hic cōuenientissima quadā contrarietate tres essentię sint vna persona. Vides ne pulcre inter vtranq; vnitatem hanc collocari in eo vtiq; qui constitutus est mediator dei hominisq;. homo Christus Iesus. Pulcerrima inq; conuenientia: vt salutare sacramentū cōgrua quadā similitudine ambobus respondeat: saluanti videlicet & saluato. Ita hæc vnitas duarū consistens media vnitatū: alteri succūbere: alteri pminere cognoscit. quantū superiori inferior: tantum inferiori superior. Tantā denique tamq; expressam vnionis vim in se prefert ea persona in qua deus & homo vnus est Christus: vt si duo illa de seinuicem pdices. nō erraueris. deū videlicet hominem & hominem deū: vere catholiceq; pronuncians. Non aūt similiter carnem de anima vel animā de carne nisi absurdissime pdices: & si similiter anima & caro vnus sit homo. Nec mirū si nō eque potens sit anima sua illa vitali & sic valida intentione connectere atq; suis affectibus astringere sibi carnem. vt sibi diuinitas hominem illum: qui pdestinatus est filius dei in virtute. Longa cathena & fortis ad astringendū diuina pdestinatio: ab æterno est em. Quid longius eternitate? Quid diuinitate potentius? Inde est q̄ nec morte incidente vllatenus intercidi hæc vnitas potuit: & si carne & anima abinuicem separatis. Mansit & in separatione inseparabilis vnitas. Nec enim quę ex parte contigit separatio potuit vnitati pscribere: pmanenti in totis tribus. Siue coniunctis. siue disiunctis duobus: nhilominus pseuerauit in tribus vnitas psonalis. Eque vnus

Christus, vnaq; persona: verbũ anima & caro etiam mortuo homine perdurauit.

¶Cap. VIII. De distinctione triũ graduũ in dominica incarnatõe. In lib. v. de consideratõe ad Eugeniũ papã.

ADuertere est in mirabili sacramento dominicę incarnationis mirę & decentissimę distinctionis gradus, nouũ: antiquũ: æternũ. Nouũ: animã quę de nihilo tunc creata creditur cũ infusa. Antiquũ: carnem, quę a primo vsq; hominũ id est ex Adam traducta cognoscit. Æternũ verbũ quod ab æterno patre coæternũ sibi genitũ indubitata veritate asseritur. In die natiuitatis domini ser. ij. Verbũ enim quod in principio apud deum erat, deus erat: anima quę de nihilo creata est. & ante nõ erat. Caro quę de massa corruptionis sine corruptione, diuino segregata artificio: qualis iam nulla caro erat: vinculo indissolubili in psonę coeunt vnitatem. Habes in his triplex genus potentię. Quod non erat creatũ: quod perierat reparatũ: quod super omnia erat: paulominus ab angelis minoratũ. In quinto lib. de conside. Qd' factũ sit de nihilo aliquid: de vetusto nouũ æternũ beatũ q; de damnato & mortuo. Quid hoc ad nostrã salutem? Multũ per omnem modũ. Primo quidem q; peccato redacti in nihili per hoc quodãmodo iterato creati sumus: vt simus initiũ aliquid creaturę eius. Deinde quod ex vetusta seruitute in libertatem filiorũ dei translati: in nouitate vitę ambulamus. Postremo. q; de potestate tenebrarũ vocati ad regnũ claritatis æternę in quo iam & consedere nos fecit in Christo.

¶Capitulum. IX. Quomodo comprehendi potest deus in hac vita. In. v. lib. de consideratione.

STudeamus vt ammonet aplus comprehendere cũ omnibus sanctis quę sit longitudo, latitudo, sublimitas: & profundũ. Comprehendere dicit nõ cognoscere. vt nõ curiositate contenti scientię tota cura fructui inhiemus. Non in cognitione fratres est: sed in comprehensione. Nouimus hæc. Est enim deus longitudo ꝓpter æternitatem: latitudo ꝓpter caritatem: sublimitas ꝓpter maiestatem: ꝓfunditas ꝓpter sapientiã. Num ideo & arbitramur nos comprehendisse? Non ea disputatio comprehendit: sed sanctitas: si quo modo tamen comprehendi potest: quod in-

comprehensibile est. At nisi posset: nō dixisset Apl̃us. vt comprehendamus cū omnibus sanctis. Sancti ergo comp̃hendunt. Quę ris quomodo? Si sanctus es: comp̃hendisti & nosti. Si nō: esto & tuo experimento scies. Sanctū facit affectio sancta. & ipsa gemina. timor domini sanctus. & sanctus amor. His perfecte affecta anima veluti quibusdā duobus brachijs suis comp̃hendit: amplectitur: stringit: tenet. Et timor quidem sublimi & ꝓfundo. Amor lato. longoq; respondet. Quid tam timendū q̃ potestas cui nō potes resistere. q̃ sapientia: cui abscondi nō potes. Poterat minus timeri deus: alterutro carens. Nunc aūt perfecte oportet timeas illum. cui nec oculus deest omnia videns nec manus potens omnia. Quid item tam amabile. q̃ amor ipse quo amas: & quo amaris? Amabiliorem tamen iuncta æternitas facit. quę dum nō excidit: foras mittit suspitionem. Ama igitur ꝑseueranter & longanimiter: & habes longitudinem. Dilata amorem tuū vsq; ad inimicos & latitudinem tenes. Esto etiam in omni solicitudine timoratus: & sublime profundūq; apprehendisti. Aut si mauis: quatuor æque tuas. diuinis quatuor respondere. facis hoc si stupes: si paues: si ferues: si sustines. Stupenda plane sublimitas maiestatis. pauenda abyssus iudiciorū. feruorem exigit caritas. æternitas ꝑseuerantiam sustinendi. Quis stupet nisi qui contemplat̃ gloriā dei? Quis pauet: nisi qui scrutat̃ profundū sapientię? Quis feruet: nisi qui meditat̃ caritatem dei? Quis sustinet & ꝑseuerat in amore: nisi q æmulat̃ æternitatem caritatis? Nam æternitatis quandā imaginem perseuerantia pręfert. Denicq; sola est cui æternitas redditur: vel potius quę æternitati hominem reddit.

¶ Capitulum. X. Q̃ deus est pœna reproborum.

In quinto libro de consideratione.

QVid est deus? Non minus pœna peruersorꝫ q̃ humiliū gloria. Est enim rationabilis quędā æquitatis directio incōuertibilis atq; indeclinabilis quippe attingens vbiq;. cui illisa omnis prauitas conturbet̃ necesse est. Quid ni in hanc omne tumidū vel distortū impingat & conquassetur? Ve vniuerso quod obuiū forte offenderit: cedere nescia rectitudo. Nam & fortitudo est. Quid iniquis voluntatibus tam contrarium & aduersum: q̃ semper conari impingere semper & fru-

ſtra: Ve oppoſitis voluntatibus: ſolam ꝓfecto ſuę auerſionis re ferentibus pœnã. Quid tam pœnale q̃ ſemper velle quod nunq̃ erit. & ſemper nolle quod nunq̃ non erit? Quid tam damnatum q̃ voluntas addicta huic neceſſitati volendi nolendiq̃. vt ad vtrũ libet iam ſicut nõ niſi peruerſe: ita nõ niſi miſere moueat. In æternum nõ obtinebit quod vult: & quod nõ vult in æternũ nihilominus ſuſtinebit. Digne omnino vt qui ad nihil afficit vnq̃ quod deceat: ad nihil vnq̃ quod libeat euadat. Quis hoc facit? Rectus dominus deus noſter: qui & cum pueroſo peruertit cui omne aduerſum & ſibi aduerſari neceſſe eſt. Ita eſt. Non poteſt eſſe deo cõtrarium qd & ſibimet cohęrere. Sed qui arguet a deo: arguet & a ſe metipſo. Nunq̃ recto prauoq̃ conueniet. Hęc enim ſibiinuicem aduerſant: & ſi nõ inuicem lędant. Lęſio alterius eſt: abſit vt dei. Eſt & turpiũ pœna deus: lux eſt enim. Et quid tam inuiſum: turpibus flagitioſiſq̃ mentibus. Profecto omnis qui male agit: odit lucem. Sed dico. Nunquid poterit declinare? Minime omnino. Lucet vbiq̃: etſi nõ omnibus. Deniq̃ in tenebris lucet & tenebrę eam nõ comprehenderunt. videt tenebras lux cui hoc eſt videre qd lucere ſed nõ viciſſim a tenebris ipſa videt. quia tenebrę eam nõ cõphenderũt. Et vident ergo vt cõfundant: & nõ vident ne cõſolent

¶ Cap. XI. De aduentu domini corporali. In prima parte ſermonis de aduentu de ſeptem colũnis ſer. iij. de aduentu dñi qui incipit. In aduentu domini.

IN aduentu domini ſi perſonã venientis intueor: nõ capio excellentiã maieſtatis. Si attendo ad quos venerit dignatõis magnitudinem expaueſco. Si conſidero ꝓpter quid venerit: amplector quoad poſſum inæſtimabilem latitudinem caritatis. Si modo cogito: exaltationem agnoſco humanę conditionis. Venit ſiquidem vniuerſitatis creator & dominus: venit ad homines: venit ꝓpter homines: venit homo. ſermone tercio in vigilia natiuitatis domini. Venit medicus ad ægrotos: redemptor ad venditos. Ad errantes via: ad mortuos vita. Venit non perdere ſed ſaluare: eripere nõ ligare. in primo ſer. de aduen. Porro inæſtimabilis dignatio / & penitus inexcogitabilis: q̃ in carceris huius horrorem fœtoremq̃ tanta dignata eſt deſcendere celſitudo. Iam quis dubitet magnũ aliquid in cauſa fuiſſe: vt maieſtas tanta de tam longin

quo in locũ tam indignũ descendere dignaretur? Plane magnũ aliquid, quia misericordia magna: quia miseratio multa: quia caritas copiosa. Ad quid enim venisse credendus est? Ad quęrendam quippe ouem centesimã quę errauerat de montibus, pperauit. & vt manifestius confiteantur domino misericordię eius & mirabilia eius filijs hominũ, ppter nos venit. Mira quęrentis dei dignatio: magna dignitas hominis sic quęsiti: in qua si gloriari voluerit nõ erit insipiens, nõ quod aliquid esse videat a seipso: sed ꝙ tanti eum fecerit ipse. Omnes enim diuitię: omnis gloria mundi: & quicquid in eo concupiscit: minus est ad hanc gloriam, immo nec est aliquid in eius comparatione.

¶ Cap. XII. Q̃ per aduentum domini manifestata est benignitas ipsius, in sermone de Epiphania, qui sic incipit. Apparuit benignitas.

PRius cũ appareret dei humanitas: latebat eius benignitas, in primo sermone natiuitatis domini. Apparuerat ante potentia in rerum creatione. Apparebat sapientia in earũ gubernatione: sed benignitas misericordię maxime apparuit in humanitate, in primo ser. epiphanię. Siquidem & prius erat. nam misericordia domini ab æterno. sed vnde tanta cognosci poterat? Promittebatur sed nõ sentiebat: vnde & a multis nõ credebat. Sed venit in carnem diuinitas: vt vel sic carnalibus exhiberet: & appente humanitate benignitas agnosceret. Vbi enim innotescit dei humanitas: tam benignitas latere nõ potest. In quo enim magis cõmendare poterat benignitatem suã: cũ suscipiendo carnem meã? Quid tantope declaret eius misericordiã: cũ ꝙ ipsam suscepit miseriã? Quid ita pietate plenũ: cũ ꝙ dei verbũ, ppter nos factũ est fœnũ? Quanto enim minorem se fecit in humanitate: tanto maiorem se exhibuit in bonitate. & quanto pro me vilior / tanto mihi carior. Magna plane & manifesta benignitas dei humanitas. & magnũ benignitatis iudiciũ declarauit: qui humanitati addere dei nomen curauit. Propterea nos gaudere oportet ꝙ in nostra venerit. Sic enim plus facilis ad indulgentiã erit. Sed cũ facilis modo tam difficilis erit postea. Et sicut modo nemo est qui reconciliari nõ possit: ita post paululũ nemo qui possit: quoniã sicut benignitas apparuit vltra omnem spem: vltra omnem æstimationem similem.

expectare possumus iudicij districtionem. Immensus est deus & infinitus in iusticia: sicut & misericordia. Multus ad ignoscendũ: multus ad vlciscendũ. Sed misericordia quidem priora sibi vendicat. vt si voluerimus: districtio inuenire nõ possit in quem seuiat. Propter hoc enim benignitatem prõgauit. vt per eam reconciliati seueritatem videamus securi. Propterea voluit nõ solũ ad terras descendere: sed etiã innotescere. nõ solũ nasci: sed agnosci.

¶Cap. XIII. Q̃ ꝯelandũ fuit diabolo dñicæ incarnatõis sacramentũ. In expositõe sup̃ missus est. Omelia. iiij.

OPortebat a principe mundi aliq̃diu ꝯelari diuini concilij sacramentũ. nõ q̃ deus si palam opus suũ facere vellet/ impediri ab illo metueret: sed quia ipse qui nõ solũ potenter/ sed etiã sapienter: quęcunq̃ voluit fecit: sicut in omnibus operibus suis quasdã temporũ vel rerum congruentias, ꝓpter ordinis pulcritudinem seruare consueuit. Ita in magnifico opere suo nostrę redemptionis nõ tantũ potentiã: sed & prudentiã ostendere voluit. & quanq̃ illud aliter modo quo vellet ꝑficere potuisset: placuit ei tamen eo potius & modo & ordine hominem sibi reconciliare quo nouerat cecidisse. vt sicut diabolus prius fœminã seduxit: & postmodũ virũ per fœminã vicit: ita prius a fœmina virgine seduceret: & post a viro Christo aperte debellaret. quatenus malicię fraudi dum ars pietatis illuderet: ac magni fortitudinem Christi virtus contereret diabolo deus & prudentior apparet & fortior. Ita quippe decuit incarnatã sapientiam spiritualem vincere maliciã quo nõ solũ attingeret a fine vsq̃ ad finem fortiter: sed disponeret oĩa suauiter. Attingit aũt a fine vsq̃ ad finem id est a cœlo vsq̃ ad infernũ. vtrobiq̃ vero fortiter quando & de supernis expulit superbũ: & apud inferos spoliauit auarũ. Conueniens ergo erat vt suauiter quoq̃ omnia cœlestia scilicet & terrena disponeret: quatenus & illic deij ciens inquietũ reliquos in pace firmaret. Et huc debellaturus inuidũ nobis prius suę humilitatis & mansuetudinis valde necessariũ exemplũ relinqueret. Sicq̃ mirabili fieret moderamine sapientię vt & suis suauis & hostibus fortis appareret.

¶Cap. XIIII. De spũ sancto & multiplici ope illius. In ser. de penthe. Cuius initiũ est. Quã libenter vobis cõmunicarem.

PAter ſpiritus: filius ſpiritus: ſpirituſſanctus ſpūs eſt. Spūs tamen ſanctus quaſi ſpecialiter ſpiritus dicit̄. quia ab vtroq; procedit firmiſſimū & indiſſolubile vinculū trinitatis tāq; ꝓprie ſanctus. q; ſit donū patris & filij: omnem ſanctificās creaturam cuius pater quoq; & ſpiritus & ſanctus. Item filius & ſpiritus & ſanctus ſit. In quibuſdā ſententijs. Dulciſſimū em̄ quoddam in deo ſpiritus ſanctus eſt: benignitas dei. & idem ipſe deus. De ſpiritu ſancto teſtat̄ ſcriptura quia ꝓcedit: ſpirat: inhabitat: replet: glorificat. Procedere dicitur duobus modis. Vnde & quo. Vnde? a patre & filio. Quo? Ad creaturā. In primo ſermone de penth. Proceſſio a patre & filio. poſuit tenebras latibulū ſuū. Sed ꝓceſſio ad homines iam eſt fidelibus manifeſta. Et prius quidem quoniā ſic oportebat: ſignis viſibilibus inuiſibilis ſpiritus: ſuū declarabat aduentū. nunc eius ſigna quo ſpiritualiora ſunt eo magis congrua. eo magis vident ſpiritu ſancto digna. Procedendo p̄deſtinat. ſpirando vocat quos p̄deſtinauit. Inhabitando iuſtificat quos vocauit. Replendo accumulat meritis quos iuſtificauit. Glorificando ditat premijs quos accumulauit meritis. In ſer. iij. de penthe. Spirituſſanctus odit ſordes: nec habitare poteſt in corpore ſubdito peccatis. Cui enim ꝓpriū eſt peccata repellere: ipſi & ꝓpriū eſt peccata odire. nec in vno domicilio pariter morabunt̄ tanta mundicia & immundicia tanta. In ſer. de penthe. Per q̄ ſicut pater & filius vnū ſunt: ſicut & nos vnū ſumus in ipſis. Sermo. ij. penthecoſtes. Spūs iſte ſuper apoſtolos in igne apparuit: ꝓpter lucem pariter & ardorem. Quos enim repleuerit: & ſpiritu feruere & in veritate cognoſcere facit: quia ſola miſericordia eſt quæ eos p̄uenit & perducit. Sermone. iij. de penthe. Ipſe eſt qui ſedere facit in domo vna: qui habitare facit vnius moris in domo: vt ſedeat ſuper ſedentes: & requieſcat ſuper humiles & trementes ſermones ſuos. Ipſe eſt qui virgini obumbrauit: apl̄os roborauit. vt & virgineo corpori compararet deitatis acceſſum: & apl̄os induceret virtute ex alto feruentiſſima ſcz caritate. Ser. i. alibi de penthe. Denicq; ipſe eſt in q̄ clamamus abba pater. Ipſe qui poſtulat pro ſanctis: gemitibus inenarrabilibus. & hoc quidem in corde noſtro Quid aūt in patris? Sicut in nobis interpellat pro nobis ita in patre delicta donat cum ipſo patre. Aduocatus noſter ad patrem in

cordibus nostris, dominus noster in corde patris. Itaq; quod p o stulamus idemipse donat qui donat: vt postulemus, & sicut nos erigit pia quadã fiducia: ita deum inclinat ad nos magis magna misericordia sua. Porro ad faciendũ bonum quid in nobis bonus spiritus operat? Profecto monet: mouet: & docet. Monet memo riam: rationem docet: mouet voluntatem. In his enim tribus con=sistit anima nostra. Memorię suggerit bona in cogitationibus san ctis, atq; ita ignauiã nostrã torporemq; repellit. Propterea quo=tiens hmõi suggestionem boni senseris in corde tuo: da honorem deo & habe reuerentiã spiritui sancto: cuius vox sonat in auribus tuis. Ipse nanq; est qui loquit/iusticiã. Dixerã quia docet ratio=nem. Multi siquidem mouent vt bene faciant: sed minime sciunt quid agendũ sit, nisi adsit denuo gratia spiritus: & quã inspirat co gitationem doceat in opus pferre: ne vacua sit in nobis gratia dei. Sed quid? Scienti bonũ & non facienti peccatũ est illi. Propterea nõ solũ moneri & doceri: verumetiã moueri & affici ad bonum necesse est. Ab eo vtiq; spiritu: qui adiuuat infirmitatem nostrã: & per quem in cordibus nostris diffundit caritas quę est bona volũtas. In sermone de vigilia natiuitatis domini. Spiritussanctus caritas & benignitas est: in qua p̃destinati sumus ab ęterno. In pri mo ser. de penthe. Spũssanctus remissionem peccatorũ operat. In ser. ij. vbi supra, facit solicitũ ambulare cum deo scrutat pro=funda pectorum nostrorũ: discretor cogitationũ & intentionum cordis, qui nec minimã paleam intra cordis quod possidet habita culum patit residere: sed statim igne subtilissimę circũspectionis exurit spiritus dulcis & suauis, qui nostrã voluntatem erigat & dirigat ad suam, vt eam & veraciter intelligere: & feruenter dilige re: & efficaciter implere possimus.

¶Cap. XV. Q̃ non semper eodem modo sit spi=ritussanctus in viris spiritualibus sed modo veniat modo redeat. Super cantica, sermone. xvij.

VEnit & vadit prout vult spiritussanctus: & nemo facile scit vnde veniat vel quo vadat. At istud sine damno for=tasse salutis nescire licet: cæterũ quando veniat: vel qm̃ vadat: id plane periculosissime ignorat. Cum hę spũssancti circa nos dispensatorię quidem vicissitudines vigilantissime nõ obser=

uantur; fit vt nec absentem desideres; nec p̃sentem glorifices. Nempe qui idcirco recedit vt auidius requirat̃: quonã modo si abesse nescitur requiriť. Et rursum qui dignanter ad hoc redit vt consoletur: qualiter digne pro sua maiestate suscipiť: si nec adesse sentiť? Mens ergo quę ignorat abscessũ patet seductioni. & quę reditũ nõ obseruat: erit ingrata visitationi. Nunq̃ ergo sine nostra conscientia. magistra vnctio quę docet de omnibus tollatur a nobis: nunq̃ cum venerit inueniat imparatos: sed semper vultus suspensos. expansosq̃ habentes sinus: ad largã domini benedictionem. Vigilandũ proinde omni hora quia nescimus qua hora spiritus venturus sit seu iterũ abiturus. It & redit spũs. Et qui stat eo tenente: deserente cadat necesse est. sed nõ collideť: quia dominus rursũ supponit manũ suã. Et has alternare vices in his qui spiritales sũt nõ cessat. Denicq̃ septies cadit iustus & septies resurgit: si tamen cadat in die vt se cadere videat & cecidisse sciat: & resurgere cupiat & requirat manũ adiuuantis. Super can. ser. xxi. Itaq̃ qui spiritu ambulat nequaq̃ permanet in vno statu: nec eadem semper facilitate proficit & non est in homine via eius. sed quemadmodum ei spiritus moderator dispensat prout vult nunc segnius nũc alacrius quę retro sunt obliuiscit & ad anteriora se extendit. Ergo cum te torpore accidia vel tędio affici sentis: noli ꝓpterea diffidere aut desistere/ab studio spirituali: sed iuuantis require manũ: trahite obsecrans: donec denuo suscitante gratia factus promptior alacriorq̃ curras. Sic aũt q̃diu adest gratia delectare in ea vt non te existimes donũ dei iure hęreditario possidere. ita videlicet securus de eo quasi nunq̃ perdere posses. ne subito cum forte retraxerit manũ. & subtraxerit donũ: in animo concidas & tristior fias q̃ oportet. Curabis potius pro consilio sapientis in die malorꝫ nõ immemor esse bonorꝫ: atq̃ in die bonorꝫ non immemor esse malorum. Ergo in die virtutis tuę noli esse securus sed clama ad deũ: & dic. cum defecerit virtus mea ne derelinquas me. Porro in tempore temptationis consolare. & dic. Trahe me post te. Sic te non deseret spes in tempore malo nec in bono ꝓuidentia deerit. eriscq̃ inter aduersa & prospera tenens quandam æternitatis imaginem vticq̃ hanc inuiolabilem & inconcussam constantis animi æqualitatem: benedicens dominũ in omni tempore.

¶ Cap. XVI. De multiplicitate spiritus. In. iij. sermo. de penthe. qui incipit. Quam libenter vobis.

VEre multiplex spiritus. qui tam multipliciter filijs hominũ inspiratur vt nõ sit qui se abscondat a calore eius. Siquidem conceditur eis ad vsum: ad miraculũ: ad salutem: ad auxiliũ: ad solatiũ: ad feruorem. Ad vsum quidem vitæ bonis & malis: dignis pariter & indignis cõmunia bona abundantissime tribuens: ita vt videat hic discretionis limitem non tenere. Ingratus est qui in his quoq; beneficiũ spiritus non agnoscit. Ad miraculũ in signis & prodigijs in varijs virtutibus. quas per quorumlibet manus operat. Ipse est antiqua miracula suscitans: vt ex p̃sentibus fidem astruat p̃teritorũ. Sed quia nonnullis hanc quoq; gratiã sine ꝓpria vtilitate largitur: tercio infundit ad salutem: cum in toto corde nostro reuertimur ad dominũ deũ nostrũ. Porro ad auxiliũ datur: cum in omni colluctatione adiuuat infirmitatem nostrã. Nam cũ testimoniũ perhibet spiritui nostro q̃ filij dei sumus: ea inspiratio est ad consolationem Datur etiam ad feruorem. cum in cordibus perfectorũ vehementius spirans: validum ignem caritatis accendit. vt nõ solũ in spe filiorũ dei sed etiam in tribulationibus glorient: contumeliã gloriã reputantes: opprobriũ gaudiũ: despectionem exaltationem. Paucl sunt qui hoc spiritu repleantur pauci qui studeant ęmulari. Contenti sumus angustijs nostris nec respirare in libertatem illam. nõ saltem ad eam respirare conamur. Inuocemus spiritũ viuificatorem & adiutorem. Cõfidentes quia dabit ipse pater qui in cœlis est spiritũ bonũ petentibus se. De ascensione dñi sermone. iij. Oremus vt dignos nos inueniat vel potius efficiat quatenus veniat ad nos & apud nos faciat mansionem. De penthe. ser. iij. ad laudem & gloriã Iesu christi domini nostri: qui est super omnia deus benedictus in secula.

¶ Cap. XVII. De quęrendo deo. Sup can. ser. lxxxiiij.

MAgnũ bonũ: quęrere deũ Ego hoc nulli in bonis animę secundũ existimo. Primũ in donis: vltimũ in ꝓfectibus est. Virtutũ nulli accedit. cedit nulli. Cui accedat: quã nulla p̃cedit? Cui cedat: quę omniũ magis consumatio est? Quę cũ virtus ascribi possit nõ quęrenti deũ: aut quis terminus quęrenti deum? Non pedũ passibus: sed desiderijs quęritur deus. Et vtiq;

nō extinguit desideriū sanctū fœlix inuentio: sed extendit. Nunqd consumatio gaudij desiderij consumptio est? Oleū magis est illi. Nam ipsum flamma. Sic est. Adimplebit lętitia: sed desiderij non erit finis. ac per hoc nec quęrendi. Tu ergo cogita si potes quæritandi hoc studiū. sine indigentia. & desideriū sine anxietate. Alterū profecto præsentia. alterum copia excludit.

¶ Cap. XVIII. De aduentu domini spirituali. In sermone de aduentu domini. Cuius initiū est hodie fratres. De sex circumstantijs.

SIcut ad operandā salutem in medio terræ semel venit in carne visibilis deus. Ita quotidie ad saluandas animas singulorꝝ in spiritu venit & inuisibilis. Propterea dignū est vt si nō valet infirmus in occursum tanti medici ꝓcedere longius: saltem conet erigere caput: & aliquatenus assurgere venienti. Non te oportet o homo maria transfretare. nō penetrare nubes: nō transalpinare necesse est. Non grandis incꝯ tibi ostenditur via: tantū vsqꝫ ad te metipsum occurre deo tuo. qm̄ prope est verbū in ore tuo: & in corde tuo vsqꝫ ad cordis compunctionem & oris confessionem occurre. vt saltem exeas de sterquilinio miserę conscientię. quoniā indignū est illuc auctorem puritatis intrare. Et hæc quidem de eo aduentu sunt dicta: quo singulorꝝ mentes inuisibili dignat illustrare p̄sentia. In ser. iij. de aduentu. Triplicem enim eius aduentum nouimus: ad homines: in homines: contra homines. Ad homines quidem indifferenter: non aūt ita in homines aut contra homines. primus & tercius noti sunt vtpote manifesti. secundus spiritalis & occultus est. In serm. v. de aduentu. in quo delectabiliter dormiunt qui eum norunt. In priore quidem in terris visus est: & cum hominibus conuersatus est. In posteriore vero videbit omis caro salutare dei nostri. Medius occultus est in quo soli eum in se ipsis vident electi: & saluę fiunt animę eorū. In primo ergo venit in carne & in infirmitate. In hoc medio in spiritu & virtute. in vltimo in gloria & maiestate. Per virtutem enim peruenit ad gloriā quia dominus virtutū ipse est rex glorię. Aduentus siquidem iste medius via quędā est per quā a primo veniat ad vltimū. In primo Christus fuit redemptio nostra: in vltimo apparebit vita nostra: in isto requies & consolatio nostra. Super psalmū qui habitat ser

mone.xi.Ad singulos ad omnes cõmuniter venit.in misericordia & veritate.Vbi enim iam multa fuerit de miseratione p̃sumptio, sed obliuio veritatis: non continuo ibi deus. Sed neq; vbi terror multus ex recordatione veritatis:nulla aũt de memoria misericordie consolatio.Nam neq; veritatem tenet qui misericordiã vbi vere est nõ agnoscit:nec vera esse sine veritate misericordia potest.Ita q; vbi misericordia & veritas obuiauerunt sibi: ibi sese iustitia & pax osculant̃.nec abesse hic potest.cuius in pace factus est locus.

¶Cap.XIX.Quomodo p̃nosci potest aduentus siue visitatio domini.Sup cantica.sermo.lvij.

VEnit dominus:accelerat:appropiat:adest:respicit: alloquitur. Venit affectu & studio miserendi. Accelerat subueniendi zelo. Appropiat humiliando semetipsum. Adest p̃sentibus:prospicit in futuros:loquit̃ docens & suadens de regno dei. Sic ergo est aduentus sponsi:benedictiones & diuitiæ salutis cum eo:& vniuersa quę de ipso sunt affluunt delicijs:redundantia certe iocundis ac salutaribus sacramentis. Porro quę amat vigilat & obseruat:& beata quã dominus inuenerit vigilantem. Non transibit illam nec p̃teribit ab ea:sed stabit & loquetur ei:loquet̃ q; amatoria:loquet̃ siquidem vt dilectus. Quis putas in nobis est adeo vigilans & obseruans tempus visitationis suę:sponsum q; aduenientem ita per singula eius momenta diligenter explorans:vt cũ venerit & pulsauerit confestim aperiat ei? Dico ego cui ex officio loqui necesse est: nec tacere licet: quicquid illud est quod de hmõi:vel meo vel alieno teneo experimento:& quod facile experiri plures queunt. Si igitur admonitus fuero foris ab homine:vel intus a spiritu de tuenda iustitia & seruanda æquitate: istiusmodi salutaris suasio erit mihi profecto p̃nuncia imminentis aduentus sponsi:& p̃paratio quędã ad digne suscipiendũ supernum visitatorem. Nihilominus vero spes eadem arridebit: si sermo insonuerit de humilitate vel patientia:seu etiã de fraterna dilectione & obedientia deferenda p̃latis. maxime aũt de sectanda sanctimonia & pace:& cordis puritate quęrenda. Quicquid itaq; siue de his siue de alijs quibuslibet virtutibus suggestũ animo fuerit:significatio erit mihi visitationem domini virtutũ imminere animę meę. Sed & si corripuerit me iustus in misericordia & in

crepauerit me.idipsum sentiã.sciens quia æmulatio iusti & beni uolentia iter faciunt ei qui ascendit super occasum.Bonus occasus cum ad correptionem iusti stat homo & corruit viciũ & dominus ascendit super illud.conculcans illud pedibus & conterens ne resurgat.Non ergo contemnenda est increpatio iusti: quę ruina peccati:cordis sanitas est: necnon dei via ad animã. Sed nec vllus omnino sermo qui ædificet ad pietatem: ad virtutes: ad mores optimos:negligenter est audiendus.quoniã & illic iter quo ostenditur illi salutare dei. Q; si sermo gratus venit & placitus: quatenus pulso fastidio cum desiderio audiat.iam non modo venire sponsus:sed accelerare.idest cum desiderio venire credendus est. Illius nanq; desideriũ tuũ creat:& q; tu eius ꝓperas sermonem ad mittere:inde est q; ipse festinat intrare.Iam si etiam ignitũ eloquiũ sentis:atq; ex eo conscientiã vri in recordatione peccati:recordare de quo scriptura dicit:quia ignis ante eum p̃cedet.& ipsum ꝓpe esse nõ dubites.Denique iuxta est dominus his qui tribulato sunt corde.Si vero non solũ compungeris in sermone illo: sed & conuerteris totus ad dominũ iurans & statuens custodire iudicia iusticię eius.etiam adesse ipsum iam noueris.p̃sertim si te inardescere sentias amore eius.Etenim vtrunq; de illo legis & ignem videlicet ante ipsum p̃cedere:& ipsum nihilominus ignem esse.Differunt tamen q; is qui prę̃mittit ignis ardorem habet nõ amorem: coquens nõ excoquens:mouens nõ ꝓmouens.Tantũ ad excitandum prę̃mittit & prę̃parandũ simulq; ad cõmonendũ quid ex te sis: quo dulcius sapiat postmodũ q; ex deo mox eris.At vero ignis qui deus est.cõsumit quidem sed nõ affligit.Ardet suauiter. desolat fœliciter.Est enim carbo vere desolatorius.sed qui sic in vicia exerceat vim ignis:vt in aĩa vicem exhibeat vnctionis.Ergo in virtute qua immutaris & in amore quo inflãmaris:dominum p̃sentem intellige.nam dextera domini facit virtutem.Non aũt fit hęc mutatio dexterę excelsi:nisi in feruore spiritus: & in caritate nõ ficta.Porro hoc igne consumpta omni labe peccati & rubigine viciorũ: si iam emundata ac serenata conscientia sequat subita quædã atq; insolita latitudo mentis & infusio luminis illuminantis intellectũ.vel ad scientiã scripturarũ vel noticiã mysteriorũ: quorum alterũ propter nos oblectandos alterũ propter ædificandos

proximos reor dari: oculus absq; dubio respicientis est iste: educens quasi lumen iusticiã tuã: & iudiciũ tuũ tanq; meridiem. Sed sane nõ per ostia aperta: sed per angusta foramina: is tantę claritatis radius se infundet: stante adhuc dumtaxat hoc ruinoso parietę corporis. Erras si aliter speras: ad quantam cũq; cordis ꝓficias puritatem. Post hunc tantę miserationis respectũ sequit̃ vox blande & leniter diuinã insinuans voluntatem. quod non est aliud q̃ ipse amor: qui ociosus esse non potest. de his quę dei sunt solicitans & suadens.

¶ Capl'm. XX. Quomodo perfecte vnitur anima cum deo. Super cantica. sermone. lxxi.

BOnus paterfamilias dominus: qui suorũ domesticorũ curam gerit. maxime in diebus malis. vt alat eos in fame. cibans illos pane vitę & intellectus: & sic nutriens ad vitam æternã. At pascens ita. nihilominus pascit̃ & ipse: & quidem escis quibus libenter vescitur ꝓfectibus nostris. Etenim gaudiũ domini fortitudo nostra. Ita ergo & cum pascit pascit̃: & pascit̃ cum pascit. simul nos suo gaudio spiritali reficiens: & de nostro æque spiritali ꝓfectu gaudens. Cibus eius penitentia mea. cibus eius salus mea. cibus eius ego ipse. An nõ cinerem tanq; panem manducat? Ego aũt quia peccator sum. cinis sum vt manducer ab eo. Mandor cũ arguor. glutior cũ instruor. decoquor cũ immutor. digeror cum transformor. vnior cũ conformor. Nolite mirari hoc & manducat nos & manducat̃ a nobis: quo artius illi astringamur. Non sane alias perfecte vnimur illi. Etenim si manduco & nõ manducor: videbit̃ in me ille esse: sed nondũ in illo ego. Qd' si manducor quidem nec manduco: me in se habere ille. sed nõ in me etiam esse videbit̃: nec erit perfecta vnio in vno quouis horũ. Sed enim manducet me: vt habeat me in se. & a me vicissim manducetur vt sit in me. quatenus integra sit firmaq; connexio. cum ego in eo / & ipse in me erit. Vis tibi per simile ostendã quod dicitur? Attolle oculos nunc in quandã sublimiorem quidem conuenientiam. similem tamen huic. Si ipse filius in patre ita esset vt nõ tamen in ipso esset pater: aut ita pater in ipso esset: vt nõ esset ipse in patre. Audeo dicere: & ipsorũ citra perfectũ vnitas remaneret: si tamen iam vnitas esset. Nunc vero cum & ipse in patre & pater

in ipso sit. nõ est quo claudicet vnitas: sed vere & rotunde vnum sunt ipse & pater. Sic igitur anima cui adhęrere deo bonũ est: non ante se existimet ipsi perfecte vnitam: nisi cum & illum in se: & se in illo manentem persenserit.

¶ Cap. XXI. Quę sit differentia inter vnitatem illam qua pater & filius vnũ sunt. & illã qua adhærens deo anima vnus spũs est. Sup̃ can. ser. lxxi.

NOn sic vnũ dicitur anima cũ deo: sicut vnũ sunt pater & filius: cuius qui adhæret deo vnus spũs est cum eo. Legi hoc: illud nõ legi. Non dico de me qui nihil sum. sed nemo plane nisi demens siue de terra siue de cœlo: vsurpabit sibi illã vnigeniti vocem: ego & pater vnũ sumus. Et tamen ego licet pulueis & cinis minime illud verear dicere. quia vnus cum deo spiritus sum: si vnq̃ tamen certis persuasus fuero experimentis deo me adhærere: ad instar vnius illorũ qui in caritate manent, at per hoc in deo manent & deus in eis. Nam de tali adhęsione puto dictũ: qui adhęret deo vnus spiritus est. Quid ergo? Dicit filius. Ego in patre & pater in me est: & vnũ sumus. Dicit homo. ego in deo: & deus in me est: & vnus spiritus sumus. Sed nunquid pater & filius vt sint in inuicem. ac perinde vnũ inuicem se manducant: sicut deus & homo mutua se quadam in sese manducatione traij̃ciunt. vt per hoc etsi non vnũ certe vnus spiritus sint? Absit. Nec enim vno modo insunt sibi hi atq̃ illi: sed neq̃ vna vnitas vtrorũq̃. Denique innuitur vnitatũ diuersitas per vnus & vnũ: quoniã nec patri & filio vnus: nec homini & deo vnũ poterit conuenire. Illic quidem per vnũ vnitas substantię vel naturę: hic vero per vnus æque vnitas: sed ideo longe altera quia inter substantias & naturas. Homini nempe & deo sua cuiq̃ & natura & substantia est: cum patris & filij̃ constet penitus esse vnã. Vides illã nec vnitatem esse: si quidem huic singulari summęq̃ vnitati compare. Nam quomodo vnitas: vbi numerus naturarũ & substantiarũ diuersitas? Et tamen vnus spiritus dicit & est cum deo anima adhęrens deo: nec p̃iudicat rerum pluralitas vnitati huic: quã facit nõ confusio naturarũ: sed voluntatũ consensio. Propter hanc quoq̃ multa corda vnũ: & multę animę vna dicunt: sicut scriptũ est. Multitudinis credentium erat cor vnũ & anima vna. Et hæc ergo vnitas. Cæterũ quid

ad illam quę nõ vnitione constat: sed extat æternitate? Non plane illam quædã instar huius mutua manducatio facit: quia nec fit. Est enim. Sed nec coniunctio naturarũ seu essentiarũ voluntatũ ue consensio constituit eam: quia coniunctio vel consensus vel casus compositio vel tale aliquid vnius nõ est. Est aũt patri filioq; natura essentia. voluntas nõ modo vna sed vnũ. Hoc nempe est illis esse. q. naturã esse. Hoc velle q esse vel naturã esse. Nõ est itaq; q vnitas quę vnũ sunt pater & filius. dicatur fieri de naturis vel essentijs vel voluntatibus quia vnũ sunt. nõ est q dicatur vel fieri. quia est. Nec enim facticia est: sed natiua. Sunt in sese pater & filius non solũ ineffabili sed etiam incomphensibili modo suijpsorum capabiles pariter & capaces: sed sane ita capabiles vt nõ participabiles: ita capaces vt nõ participes. Est pater in filio in quo semper sibi bene complacuit. & est filius in patre. a quo vt nunq; non natus: ita nunq; est separatus. Porro per caritatem homo in deo: & deus in homine est. Sed homo quidem ab æterno in deo tanq; ab æterno dilectus: qui tamen ex illis sit qui dicunt: quia dilexit & gratificauit nos in dilecto filio suo ante mundi constitutionem: deus vero in homine: ex quo dilectus ab homine. Etsi ita est homo quidem in deo est: & quando in homine deus nõ est: deus aũt in homine nõ est qui non sit in deo. Manere enim in dilectione non potest: etsi forsitan ad tempus diligat nõ dilectus: potest aũt nondum diligere etiam dilectus. Porro cum iam diligit qui diligebat: homo in deo: & deus in homine est. Qui aũt nunq; diligit nunq; dilectus est: ac per hoc nec ipse in deo: nec deus in eo est. Hæc dicta sint ad dandã differentiã inter illam connexionem qua pater & filius vnũ sunt. & illam qua adhęrens deo vnus spiritus est: ne forte quia legitur de homine manente in caritate quia in deo manet & deus in eo. & item de filio. q nihilominus in patre sit & pater in ipso par putaret adoptati progatiua: & vnigeniti vnitio.

¶ Cap. XXII. De visione illa qua videndus est deus in futuro sicut est. Super cantica ser. xxxi.

VIsio futura stat: quia forma stat quę tunc videt. Est em: nec vllam capit ex eo quod fuit vel erit mutatõem. Tolle nempe fuit & erit: vnde iam transmutatio. aut vicissitudinis obumbratio? At quicquid veniens ex eo quod fuit: non

cessat tendere in id quod erit: transitū sane habet per est. sed omnino nō est. Nam quomodo est quod nunq̃ in eodem statu permanet? Solū proinde vere est: quod nec a fuit pręscidit̃ nec ab erit expungitur. sed solū & inexpugnabile remanet ei est. & manet qd̃ est. Nec fuit sane tollit illi esse ab æterno: nec erit esse in æternum. ac per hoc sibi vendicat sibi verum esse. i. increabile. interminabile. inuariabile. Cum ergo ipse qui sic est: immo qui nō sic. aut sic est. videtur sicuti est. stat vt dixi illa visio: quia nulla eam interpolat vicissitudo. Et tunc ille de euangelio vnus omnibus qui sic vident denarius reddit̃ in vna specie quę offertur. Nam & quod apparet vt inuariabile in se est. ita inuariabiliter intuentibus p̃sto est. & quibus apparet nil videre desiderabilius volunt. nil delectabilius possunt. Quando ergo illa vel fastidiet auiditas: vel se subtrahet suauitas: vel fraudabit veritas: vel deficiet æternitas? Q; si in ęternum extendit̃ videndi copia & voluntas quomodo nō plena fœlicitas? Nil quippe aut deest iam semper videntibus aut superest semper volentibus. At talis visio non est vitę præsentis: sed in nouissimis reseruatur.

¶ Cap. XXIII. Q; non potest videri in hac vita sicuti est. Super cantica sermone. xxxi.

STudiosis mentibus deus frequenter apparet: & non sub vna specie. Quid ita? Profecto quoniā nondū videtur sicuti est. Et nunc quidem apparet quibus vult sed sicuti vult: nō sicuti est. Non sapiens: nō sanctus: non ꝓpheta. videre illū sicuti est potest: aut potuit in corpore hoc mortali. poterit aūt in immortali qui dignus habebit̃. Itaq; videtur & hic: sed sicut videtur ipsi & non sicuti est. Nam neq; solem quem quotidie vides vidisti tamen aliquando sicuti est: sed tantū sicut illuminat: verbi causa aerem/ montem parietem. Quod ne ipsum quidem aliquatenus posses: si nō aliqua ex parte ipsum lumen corporis tui pro sui ingenita serenitate & perspicuitate cœlesti lumini simile esset. Non deniq; alterum membrū corporis capax est luminis: ob multā vtiq; dissimilitudinem. Sed nec ipse oculus si conturbatus fuerit lumini ꝓpinquabit: nimirū ob amissam similitudinem. Qui ergo turbatus nullatenus serenū solem videt ꝓpter dissimilitudinem: serenus aliquatenus videt ꝓpter nonnullā similitudinem: ꝓfecto si pari prorsus

puritate vigeret: videret omnino inoffensa acie eum sicuti est propter omnimodã similitudinem. Ita & solem iusticię illum qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundũ, videre in hoc mundo sicut illuminat illuminatus potest: tanctꝫ iam in aliquo similis: sicuti est omnino nõ potest, tanctꝫ non perfecte similis. Porro iam pręsentibus non aliud est videre sicuti est, ctꝫ esse sicuti est: & aliqua dissimilitudine non confundi.

¶ Cap. XXIIII. De diuersis modis visionum dei. Super cantica sermone. xxxi.

TAnta hæc formarũ varietas atqꝫ numerositas specierũ in rebus conditis, quid nisi radij sunt deitatis: monstrantes qa vere sit a quo sunt: non tamen diffinientes prorsus quid sit. ita qꝫ de ipso sint vides, sed nõ ipsum. Cum aũt de eo quem nõ vides cætera vides: scis indubitanter existere quem oportet inquirere, vt inquirentem non fraudet gratia: negligentem ignorantia nõ excuset. Verũ hoc genus videndi cõmune. In promptu em̃ est iuxta apostolũ omni vtenti ratione inuisibilia dei per ea quę facta sunt intellecta conspicere. Alius ꝓculdubio modus ille quo quondã patribus crebra illa atqꝫ ambitiosa diuinę p̃sentię familiaritas dignanter indulta est quanctꝫ nec ipsis sicuti est sed sicut dignata est, nec vno modo sed vt apostolus ait. Multifarie multisqꝫ modis: cum ipse in se sit vnus. Et hæc demonstratio nõ quidem communis, sed tamen foris facta est: nimirũ exhibita per imagines extrinsecus apparentes, seu voces sonantes. Sed est diuina inspectio eo differentior ab his quo interior: cum per seipsum dignat̃ inuisere deus animã quęrentem se: quę tamen ad quęrendũ se toto desiderio & amore deuouit. Hoc signũ istiusmodi aduentus eius: sicut ab eo qui expertus est edocemur. Ignis ante ipsum pręcedet: & inflammabit in circuitu inimicos eius. Oportet nanqꝫ vt sancti desiderij ardor p̃ueniat faciem eius ad omnem animã ad quã ipse est venturus: qui omnem consumat rubiginem viciorũ. & sic pręparet locum domino. Et tunc scit anima qm̃ prope est dominus cum se senserit illo igne succensam. Non ergo sic affecta & sic dilecta contenta erit omnino vel illa quę multis per ea quæ facta sunt, vel illa quę paucis per visa & somnia facta est manifestatio iponsi, nisi & speciali p̃rogatiua intimis illũ affectibus atqꝫ ipsis

medullis cordis celitus illapsum suscipiat.habeatq; presto quem desiderat:nõ figuratũ sed infusum :nõ apparentem sed afficientem : nec dubiũ quin eo iocundiorem quo intus nõ foris.Verbũ nempe est nõ sonans sed penetrans:nõ loquax sed efficax:nõ obstrepens auribus sed blandiens affectibus.Facies est nõ formata sed formans:nõ perstringens oculos corporis sed lętificans faciem cordis:grata quippe amoris munere nõ colore.Nõ tamen ad hucillũ dixerim apparere sicuti est : q̃uis non omnino aliud hoc modo exhibeat q̃ quod est.Neq; enim vel sic continue p̃sto erit q̃uis deuotissimis mentibus:sed nec vniformiter omnibus.Oportet nanq; pro varijs animę desiderijs diuinę gustũ pręsentię variri:& infusum saporem supernę dulcedinis diuersa appetentis animi aliter atq; aliter oblectare palatum.

¶Cap.XXV.Cui vel quali animę deus apparere solet.Super cantica sermone.xxxi.

SPiritus est deus & concupiscit decorem illius animę quã forte aduerterit in spiritu ambulantem & curam carnis nõ perficientem in desiderio p̃sertim si sui amore flagrantem conspexerit.Tali animę suspiranti frequenter immo sine intermissione oranti & afflictanti se pre desiderio:interdũ desideratus ille miseratus occurrit.Vbi supra ser.xxxij.Ergo si quis est ita desiderij vir vt cupiat dissolui & esse cum Christo:cupiat aũt vehementer. ardenter sitiat.assidue meditet.is profecto suscipiet deũ.Siquidẽ desideriũ cordis eius tribuet ei:etsi adhuc peregrinanti in corpore. Ex parte tamen idq; ad tempus:& tp̃s modicum.Nam cũ vigilijs & obsecrationibus & multo labore & imbre lacrimarũ quęsitus affuerit:subito dũ teneri putabit elabit.Et rursum lacrimanti & insectanti occurrens comprehendi patitur.sed minime teneri dũ subito iterũ quasi e manibus auolat.Et si institerit p̃cibus & fletibus deuota anima denuo reuertet:& voluntate labiorũ eius non fraudabit eam.Sed rursum mox disparebit: & nõ videbit iterũ. nisi toto desiderio requirat.Ita ergo & in hoc corpore potest esse de p̃sentia sponsi frequens lęticia.sed nõ copia.quia etsi visitatio lętificat sed molestat vicissitudo.Nec tamen vel in transitu sic presto erit omni animę:nisi illi dumtaxat quã ingens deuotio & desiderium vehemens.& p̃dulcis affectus sponsam probat & dignã:

ad quam gratia visitandi accessurum verbum decorem induat. formam sponsi accipiens.

¶Cap. XXVI. Q̃ magni fide magna & sublimia de supernis merent videre. Super can. ser. xxxij.

MAgni patrisfamilias seu regię maiestatis scema apparere existimo. his qui accedentes ad cor altũ de maioris spiritus libertate & puritate conscientię magnanimiores facti consueuerunt audere maiora: inquieti prorsus & curiosi secreta penetrare: apprehendere sublimiora: & temptare pfectiora. nõ modo sensuũ sed & virtutũ. Hi enim pro fidei magnitudine digni inueniunt qui inducant in omnem plenitudinem nec est omni no locus in omnibus apothecis sapientię: a quo deus scientiarum dominus arcendos censeat cupidos veritatis. vanitatis nõ conscios. Tales ita q̃ magna audent: quia magni sunt & quę audent obtinent. Magna siquidem fides magna meret. Igitur istiusmodi magnis spiritibus: magnus occurret spiritus. & magnificabit facere cum eis: emittens lucem suã & veritatem suã: eosq̃ adducens & deducens in montem sanctũ suũ & in taberna cula sua. Regem in decore suo videbunt oculi eius. qui hmõi est: p̃euntem se ad speciosa deserti. ad flores rosarũ: & lilia conualiũ: ad amœna ortorũ & irrigua fontiũ: ad delicias cellariorũ: & odoramenta aromatũ postremo ad ipsa secreta cubiculi. Isti sunt thesauri sapientiæ & scientię penes sponsum absconditi. Hæc vitę pascua p̃parata in refectionem animarũ sanctarũ. Beatus vir qui impleuit desideriũ suum ex ipsis. Hoc solum admonitus sit: ne solus habere velit quę possunt sufficere pluribus.

¶Cap. XXVII. De vicissitudinibus dei euntis & redeuntis in anima. Super cantica ser. lxxiiij.

DIcamus verbũ dei deũ sponsum animę prout vult & venire ad animã & iterum dimittere eam: tantũ vt sensu animę: nõ motu verbi ista fieri sentiamus. Verbi causa. Cũ sentit gratiã agnoscit pręsentiã: cum nõ. absentiã querit: & rursum pręsentiã querit. Quidni requirat? Neq̃ enim subducto sibi tam dulci sponso. interim aliquid aliud nõ dico desiderare: sed nec cogitare libebit. Restat igitur vt absentem studiose requirat reuocet abeuntem. Ita ergo reuocat verbũ: & reuocat desiderio

animę.sed eius animę cuius semel indulserit suauitatem sui.Nunquid nõ desideriũ vox? Et valida. Verbo igitur abeunte vna interim & continua vox animę. continuũ desideriũ eius tanq̃ vnum continuũq; reuertere: donec veniat. Et forte ideo subtraxit se, quo auidius reuocaret. tenetur fortius. Nam & aliqñ simulabat se longius ire. nõ quia hoc volebat, sed magis volebat audire. Mane nobiscum qm̃ aduespera scit. Ergo istiusmodi piam simulatõem immo salutarem dispensationem quã tunc corporaliter deus exhibuit: nõ cessat identidem modo suo spiritali cum deuota sibi anima sedulo actitare. Pręteriens teneri vult, abiens reuocari. Neq; enim hoc irreuocabile verbũ. It & redit pro beneplacito suo: quasi visitans diluculo & subito probans. Et ire quidem illi quodam modo dispensatoriũ, redire vero semper voluntariũ est. vtrunq; aũt plenũ iudicij. At penes ipsum horũ ratio. Nunc vero constat in anima fieri huiuscemodi vicissitudines euntis & redeuntis verbi. Volo dicere quomodo mecũ agitur in eiusmodi. Non expedit quidem. Sed prodar vt prosim. Fateor & mihi aduentasse verbũ in insipientia dico: & pluries. Cunq; sæpius intrauerit ad me: non sensi aliquotiens cũ intrauit. Adesse sensi: affuisse recordor: interdum & p̃sentire potui introitũ eius: sentire nunq̃; sed ne exitũ quidem. Nam vnde in animã meã venerit/quoue abierit denuo eam dimittens: sed & qua introierit vel exierit: etiam nunc ignorare me fateor. Sane per oculos nõ intrauit. quia nõ est coloratũ. sed neq; per aures: quia nõ sonuit. sed neq; per nares: quia nõ aeri miscetur sed menti. nec infecit aerem sed fecit. neq; vero per fauces: qa nõ est mansum vel haustũ. nec per tactũ comperi illud: quia palpabile nõ est. Qua igitur introiuit. An forte nec introiuit quidem quia nõ deforis venit? Neq; enim est vnũ aliquid ex his quę foris sunt. Porro nec deintro me venit quia bonũ est: & scio quoniã nõ est in me bonũ. Ascendi etiam superius meũ: & ecce supra hoc verbum eminẽs. Ad inferius quoq; meũ curiosus explorator descendi & nihilominus infra inuentũ est. Si foras aspexi: extra omne exterius meũ comperi illud esse: si intus & ipsum interius erat. Et cognoui quidem verũ esse quod legerã: quia in ipso viuimus mouemur & sumus. sed ille beatus est in quo ipsum est: qui illi viuit. eo mouetur. Quęris igitur cũ ita sint omnino inuestigabiles vię eius:

vnde adesse norim: Viuũ & efficax est. moxq; vt intus venit: expergefecit dormitantem animã meã: mouit & emolliuit: & vulnerauit cor meũ: quoniã durum lapideũq; erat: & male sanũ. Cepitq; euellere & destruere: ædificare & plantare: rigare arida: tenebrosa illuminare: clausa reserare: frigida inflãmare: necnon & mittere praua in directa: & aspera in vias planas: ita vt benediceret anima mea domino & omnia quę intra me sunt: nomini sancto eius. Ita igitur intrans ad me aliquotiens verbũ sponsus: nullis vnq; introitũ suũ indicijs innotescere fecit. nõ voce: nõ specie: nõ incessu. Nullis denicq; suis motibus compertũ est mihi. nullis meis sensibus illapsum penetralibus meis: tantum ex motu cordis sicut p̃fatus sum intellexi pręsentiã eius & ex fuga viciorũ carnaliũq; compressione affectuũ aduerti potentiã virtutis eius. & ex discussione siue redargutione occultorũ meorũ: admiratus sum ꝓfunditatem sapientię eius. & ex quantulacũq; emendatione morũ meorum: expertus sum bonitatem mansuetudinis eius. & ex reformatione ac renouatione spiritus mentis meę. id est interioris hominis mei: percepi vtcunq; speciem decoris eius. & ex contuitu horũ omniũ simul expaui multitudinem magnitudinis eius. Verũ quia hęc omnia vbi abscesserit verbũ quodam ilico languore torpentia perinde iacere incipiũt: ac si cacabo bullienti subtraxeris ignem. & hoc mihi signũ abscessionis eius. Tristis sit necesse est aĩa mea donec iterum reuertat̃: & solito recalescat cor meũ intra me: idq; sit reuersionis indiciũ. Familiare mihi erit quoad vixero pro verbi reuocatione reuocationis verbũ: quod vticq; reuertere est. Et quotiens elabetur: totiens repetet̃ a me. nec cessabo clamitare quasi post tergũ abeuntis ardenti desiderio cordis. vt redeat & reddat mihi lęticiam salutaris sui: reddat mihi seipsum. Fateor filij nihil interim libet: dum non pręsto est: quod solum libet.

¶Cap. XXVIII. Q; absq; veritate simul & gr̃a non est plena & iocunda visitatio dei. Sup can. ser. xxiiij.

VTtraq; res necessaria mihi. & veritas quidem cui abscondi nõ possim: gratia aũt cui nolim. Alioquin sine alterutra visitatio plena non erit: cum & illius seueritas absq; hac onerosa: & huius hilaritas absq; illa dissoluta possit videri. Amara est veritas sine condimento gratię. sicut absq; veri-

tatis freno leuis & nesciens modũ: plęrunq; & insolens ipsa deuo tio. Quam multis nõ profuit gratiã percepisse: pro eo q̃ tempe ramentũ de veritate pariter non acceperunt. Ex hoc enim plus q̃ oportuit complacuere sibi in ea. dum veriti nõ sunt veritatis obtu tus. dum nõ respexerunt ad maturitatem magis aũt se totos leui tati hilaritatiq; dederunt. Inde factũ est vt in qua priuatim exulta re voluerũt gratia priuarenẽ: quibus vel sero dici potuerit. Euntes ergo discite quid sit. seruite domino in timore: & exultate ei cũ tre more. Ergo non in sola gratia plenitudo gratię est: sed ne in sola quidem veritate. Quid prodest scire quid te oporteat facere: si nõ detur & velle facere? Quid si velis q̃dem: sed minime possis? Quã tos expertus sum agnita veritate tristiores? & ideo magis q̃ iam confugere ad ignorantię excusationem nõ liceret scientes & non facientes quod veritas hortareẽ. Quę cum ita se habeant: neutrũ sine altero sufficit. Et quidem penes sponsum vtraq; res. Deniq; gratia & veritas per Iesum christũ facta est. ait Ioannes baptista. Si ergo cũ vnaquauis harum sine altera pulsauerit ad ostiũ meũ dominus Iesus. Ipse est enim verbũ dei. animę sponsus: intrabit sa ne. nõ tanq̃ sponsus sed tanq̃ iudex. Absit: nequaq̃ fiat hoc. Nõ intret in iudiciũ cum seruo suo. Intret pacificus. Intret iocundus & hilaris. Maturus tamen & serius intret: qui seueriori quodã ve ritatis vultu in me dum insolentiã reprimit purget lęticiam. Intret saliens. Intret circũspectus: qui culpam dum dissimulando transi lit: pœnam miserando respiciat. Intret festiuus & splendidus. sua uis & mitis. qui nõ dedignatur dici & fieri sponsus animę quæ rentis se. cum sit super omnia deus benedictus in sęcula.

¶Cap. XXIX. Quid sit patrem & filium venire ad animam. Super cantica sermone. lxix.

TAnta est dignatio verbi. tanta beniuolentia patris verbi er ga bene affectam & bene compositã animã. quod quidem ipsum patris munus & verbi opus est: vt quã sua tali bene dictione p̃uenerint & p̃parauerint sibi sua quoq; dignenẽ prę sentia: & ita vt non modo ad eam veniant sed etiam apud eam faci ant mansionem. Non enim sufficit exhiberi: nisi & copiã sui prę buerint. Quid enim est venire ad animã verbũ? Erudire in sapien tia. Quid est patrem venire? Afficere ad amorem sapientiæ. Pa

tris diligere est: & ideo patris aduentus ex infusa dilectione probatur. Quid faceret absq; dilectione eruditio? Inflaret. Quid absq; eruditione dilectio? Erraret. Nõ decet sponsam verbi esse stultam porro elatam pater nõ sustinet. Pater enim diligit filiũ: & omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiã verbi semper in promptu habet deijcere atq; destruere: siue immittendo zelũ siue intentando: quorũ alterũ misericordię: alterũ iudicij est. Vtinam omnem in me extollentiã comprimat immo deijciat & ad nihilum redigat: nõ accensus furor/sed infusus amor. Si ergo dominus Iesus dignetur venire ad me, vel potius in me in caritate & spũ mansuetudinis, æmulans me dei æmulatione, quid enim ita dei vt caritas? nempe & deus est. si inq̃ in ista venerit: in hoc cognoscam q̃ nõ sit solus: sed venerit etiam pater suus cũ eo. Nam quid æque paternum? Propter hoc nempe nõ pater verbi tantũ: sed & pater misericordiarũ est appellatus. q̃ innatũ habet misereri semper & parcere. Si sensero aperiri mihi sensum vt intelligã scripturas aut sermonem sapientię: quasi ebullire ex intimis aut infuso lumine desuper reuelari mysteria: aut certe expandi mihi quasi quoddam largissimũ cœli gremium: & vberiores desursum influere animo meditationũ imbres: nõ ambigo sponsum adesse. Verbi siqdem hę copię sunt: & de plenitudine eius ista accipimus. Q; si se pariter infuderit humilis quędam sed pinguis intimę aspersionis deuotio: vt amor agnitę veritatis necessariũ quoddã odiũ vanitatis in me generet: & contemptũ: ne forte aut scientia inflet: aut frequentia visitationũ extollat me: tunc prorsus paternę sentio agi mecũ: & patrem nõ dubito adesse. Si aũt perseueraueró huic dignatõi dignis semper q̃ in me est affectibus & actibus respondere & gratia dei in me vacua nõ fuerit etiam mansionem apud me facit: tam pater enutriens/q̃ verbũ erudiens. Quanta putas ex hac mansione inter animã & verbũ familiaritatis gratia oriatur quanta de familiaritate sequatur fiducia.

¶ Cap. XXX. Quomodo cognoscit anima q̃ diligitur a deo. Super cantica sermone. lxix.

ANima ex eo q̃ se diligere & vehementer diligere sentit. etiam se diligi nihilominus vehementer nõ ambigit: & de sua singulari intentione, solicitudine, cura, opera, diligen

tia.studio q̃.quo incessanter & ardenter intuigilat quemadmodũ placeat deo æque hęc omnia in ipso indubitanter agnoscit. Ergo ex proprijs quę sunt penes deũ agnoscit:nec dubitat se amari quę amat.Ita est.Amor dei amorem animę parit:& illius p̃currens intentio intentã animã facit:solicitudo q̃ solicitã. Nescio enim qua vicinitate naturę cum semel reuelata facie gloriã dei speculari anima poterit mox illi conformari necesse est.atq̃ in eandem imaginem transformari.Igitur qualem te paueris deo:talis oportet appareat tibi deus.Cum sancto sanctus erit:& cum viro innocente innocens erit.Quidni æque & cum amante amans.& cũ vacante vacans:& cum intento intentus.& cũ solicito solicitus:Vigilas tu.vigilat & ipse.Consurge in nocte in principio vigiliarũ accelera quantũ vis.etiam ipsas anticipare vigilias inuenies eum nõ prę uenies.Temere in tali negocio.vel prius aliquid vel plus tribuis tibi.Et magis amat & ante. Si hęc anima scit.immo quia scit.miraris q̃ illam maiestatem quasi cætera nõ curantem soli sibi intendere glorietur:cui soli ipsa postpositis curis omnibus:tota se deuotione custodit.Vnũ dico.mirũ quidem.sed verũ:animã deum videntem haud secus videre.q̃ si sola videat̃ a deo.Ea ergo fiducia dicit illũ intendere sibi:secq̃ illi nihil prętер se & illum videns. Bonus es domine animę quęrenti te.occurris.amplecteris:sponsum exhibes qui dominus es.immo qui es super omnia deus benedictus in sæcula Amen. ¶Explicit liber primus.

¶Incipiunt capitula lib.secundi.

De opere nostræ conditionis. i.
De rectitudine hominis. ij
De lapsu primi hominis a dignitate status sui. iij
De affinitate animę cũ deo. iiij
Q̃ rectitudinem suã anima p̃dere possit.magnitudinem ꝟo nõ.v
De simplicitate animæ. vi
De gradu animæ quo p̃cellit cætera viuentia. vij
De immortalitate animæ. viij
De libertate animæ. ix
Q̃ homo cum sit liber.tamen interueniente pctõ.facit se seruũ. x
Q̃ prima forma animæ obscurari potest. xi
Q̃ etiam libertas animæ deturpari potest.sed nõ destrui. xij
De fiducia quam habet anima ad deum. xiij
De incremento animæ. xiiij
Q̃ tpatur nobis gr̃a dei. xv
De sacramento baptismi. xvi
De baptismate paruulorũ. xvij
Q̃ sola fides absq̃ baptismo in necessitate sufficit ad salutẽ. xviij

De ſacramento altaris. xix
Q; impedire ſalutem animaq; ſit
perſequi Chriſtum. xx
De medio tenendo. xxi
De modo corripiendi xxij
De lumine ſcientiæ. xxiij
De cauſa diligendi deũ. xxiiij
De modo diligendi deũ. xxv
De premio diligendi deũ. xxvi
De ſtatu iuſtorum ante aduentũ
domini. xxvij
Q; abſq; præſenti eccleſia cœle
ſtis gloria pfici nõ poteſt. xxviij
Expliciunt cap. ſecundi lib.

Incipit liber ſecundus. De opere noſtræ conditionis. In ſermone de natali domini. Cuius initiũ eſt. Magna opera dñi. Cap. I.

IN primo opere conditionis noſtre de limo terre plaſmauit hominem deus: & inſpirauit in faciem eius ſpititũ vitæ. Qualis artifex: qualis vnitor rerũ: ad cuius nutũ ſic conglutinant̃ ſibi limus terre & ſpiritus vite: limus quidem iam ante creatus erat: quando in principio creauit deus cœlum & terram. At ſpiritus ſane nõ cõmunem ſed propriã habet conditionem: nec in maſſa creatur: ſed ſingulari quadã excellentia inſpirat̃. Agnoſce o homo dignitatem tuã: agnoſce dignitatem cõditionis humane. Eſt tibi cũ mundo corpus: ſic enim decet eũ qui conſtitutus eſt ſuper vniuerſam huius creature corporeę molem. aliqua ei ſimilari ex parte: ſed etiã eſt tibi ſublimius aliquod: nec omnino comparandus es ceteris creaturis. Compacta & fœderata ſunt in te caro & anima: illa plaſmata: hęc fœderata. Sed cuius intereſt hęc cõmixtio? Cuiue hæc vnio preſtatur? Etenim iuxta ſapientiã filiorũ huius ſæculi vbi ſociant̃ ſummis inferiora: pualent qui poteſtatem habent. & humilioribus vtunt̃ pro libitu ſuo. Conculcat fortior minus fortem. Irridet ſapiens indoctũ: ſimplicem fallit aſtutus: potens deſpicit imbecillem. Non ſic in ope tuo deus: nõ ſic in tua cõmixtione: nõ ad hoc ſociaſti ſpiritũ limo. ſub limem humili: dignã & excellentem creaturã abiectę & inutili maſſæ. Quis nõ videat fratres quantũ corpori preſtat anima? Nunquid nõ truncus inſenſibilis eſſet caro inanimata? Ab anima em̃ pulcritudo: ab anima incrementũ: ab anima claritas viſus. & ſonus vocis. Denicq; ſenſus omnis ab anima eſt. Et quidem magna hæc coniunctio: ſed ſi ſtabilis pmanſiſſet. Nunc aũt licet diuino fuerit munita ſigillo: ad imaginem quippe & ſimilitudinem ſuam

creauit hominem deus.heu diruptũ est sigillũ: & vnitas dissipata. Accedens ille pessimus latro.recens adhuc sigillũ fregit:& sic mutata similitudine diuina:comparatus est miser homo iumentis insipientibus.& similis factus est illis.

¶Cap.II.De rectitudine hominis.Sup can.ser.xxiiij.

SEcundũ animũ.non secũm terrenã & fęculentã materiã deus hominem fecit rectũ:ad imaginem quippe & similitudinem suã creauit illũ.Ipse vero quemadmodũ psallis.rectus dominus deus noster:& nõ est iniquitas in eo.Rectus itaq; deus rectũ fecit hominem similem sibi.idest sine iniquitate:sicut nõ est iniquitas in eo.Porro iniquitas cordis est nõ carnis viciũ:vt per hoc noueris in spiritali portione tui.&nõ in crassa luteaq; substantia:dei similitudinem conseruandã siue reparandã. Spũs enim est deus & eos qui volunt ei similes vel perseuerare vel fieri: oportet intrare ad cor.Atq; in spiritu id negocij actitare: vbi reuelata facie speculantes gloriã dei in eandem imaginem transformẽt: de claritate in claritatem.tanq; a domini spiritu.Quanq; & corporis staturam dedit deus homini rectam:forsan vt ista corporea exterioris vilioris q; rectitudo figmenti.hominem interiorem illũ.qui ad imaginem dei factus est:spiritualis suę seruandę rectitudinis ammoneret:& decor limi deformitatem argueret animi. Quid enim indecentius q; curuũ recto corpore gerere animũ? Peruersa res est & fœtida:luteũ vas quod est corpus de terra oculos habere sursum.cœlos libere aspicere:cœlorũq; luminaribus oblectare aspectus: spiritalem vero cœlestemq; creaturã suos econtrario oculos id est internos sensus atq; affectus: trahere in terrã deorsum. & quę debuit nutriri in croceis: hęrere luto tanq; vnã de suibus. amplexariq; stercora.Ergo quęrere & sapere quę sunt super terram curuitas animę est: & e regione meditari ac desiderare quæ sursum sunt rectitudo.

¶Cap.III.De lapsu primi hominis a dignitate status sui.Super cantica sermone.xxxv.

HAbitabat homo in paradiso & in loco voluptatis conuersatio eius:nihil molestię nihil indigentię sentiebat odoriferis stipatus malis:fulcitus floribus.gloria & honore coronatus: & constitutus super opera manuum plasmatoris.

Magis aũt ob insigne diuinę similitudinis præcellebat: & erat illi sors ac societas cum plębe angelorꝝ. & cum omni militia cœlestis exercitus. Sed mutauit istam gloriam dei. in similitudinem vituli comedentis fœnũ. Inde est ꝙ panis angelorꝝ factus est fœnũ. positum in p̃sepio: appositũ nobis tanq̃ iumentis. Cibus hominis mutauit se in pabulũ pecoris homine mutato in pecus. Heu tristis & lacrimosa mutatio: vt homo paradisi accola. terrę dominus: cœli ciuis domesticus domini sabaoth: frater beatorꝝ spirituũ & cœlestiũ cohæres virtutũ repentina se conuersione inuenerit: & ꝓpter infirmitatem iacentem in stabulo: & ꝓpter pecorinã similitudinem indigentem fœno: & ꝓpter indomitã feritatem alligatũ p̃sepio. Agnosce tamen o bos possessorem tuũ. Cognosce pecus quem nõ cognouisti homo: adora in stabulo quem fugiebas in paradiso: honora pręsepiũ cuius contempsisti imperiũ: comede fœnũ qui panem & panem angelicũ fastidisti. Sed quęnã causa inquis tantę deiectionis? Profecto ꝙ homo cum in honore esset nõ intellexit. Quid nõ intellexit? Positus in honore nõ intellexit ꝙ limus esset. honoris fastigio delectatus: hinc egregia creatura gregi admixta est: hinc bestiali similitudine dei similitudo mutata est: hinc societas cũ iumentis pro consortio angelorꝝ inita est. Fugienda nobis hæc ignorantia: de qua tot milia malorũ vniuerso nostro generi ꝓuenerunt. Cauenda omni modis ne forte si adhuc sine intellectu & post vexationem inuenti fuerimus: multa plura & grauiora prioribus mala inueniant nos. Merito quidem ꝙ nec vexatio dederit intellectum auditui.

¶ Cap. IIII. De affinitate animę cũ deo. Sup̃ can. ser. lxxx

QVid animę & verbo? Multũ per omnem modũ. Primo quidem ꝙ naturarũ tanta cognatio est vt hoc imago illa ad imaginem sit: deinde ꝙ cognationem similitudo testetur. Nempe nõ ad imaginem tantũ sed ad similitudinem facta est. In quo similis sit quæris? Audi de imagine prius. Verbũ est: veritas est: sapientia est: iusticia est: & hæc imago. Cuius? Iusticię/sapientię/veritatis. Est enim imago hæc iusticia de iusticia. sapientia de sapientia. veritas de veritate. quasi de lumine lumen: de deo deus. Harũ rerum nihil est anima qm̃ non est imago: est tamen earundem capax appetensq̃: & inde fortassis ad imagi

nem: celsa creatura in capacitate quidem maiestatis: in appetentia aũt rectitudinis insigne p̃ferens. Oportet nanq; id quod ad imaginem est cũ imagine conuenire: & non in vacuũ participare nomen imaginis. quemadmodũ nec imago ipsa: solo vel vacuo nomine vocitat̃ imago. De eo vero qui imago est sanctũ Dauid audisti in psalmis canentem: nunc quidem magnus dominus noster & magna virtus eius: nunc rectus dominus deus noster & nõ est iniquitas in eo. ab isto recto & magno deo habet imago eius. vt & ipsa recta & magna sit habet anima quę ad imaginem est. Sed dico. Nil ne ergo amplius habet imago ab anima quę ad imaginem est. quia & huic magnũ rectũq; assignamus? Et plurimũ. Hęc ad mensurã accepit: illa ad æqualitatem. An nõ plus hoc? Aduerte & aliud. Huic vtrunq; aut creatio aut dignatio contulit: illi generatio: atq; id magnificentius esse nõ dubiũ est. Sed ne hoc quidem eminentius esse quis abnuat: quod cum a deo huic. illi & de deo vtrumq; sit: id est de dei substantia. Etenim substantialis deo imago sua. Et omnem quod eidem suę imagini impartiri videt̃ ambobus est substantiale nõ accidentale. Adhuc vnũ attende: in quo imago nõ parum eminet. Magnũ & rectũ ista duo. naturã a sese discrepare quis nesciat? In imagine vnũ sunt. Neq; hoc solũ vnum sunt & cum imagine. Imagini enim nõ modo id rectũ est esse: qd̃ magnũ esse sed etiam id magnũ rectũq; esse quod esse: animę nõ ita: & magnitudo eius & rectitudo ipsius diuersę ab ea diuersę ab inuicem sunt.

¶ Cap. V. Q; rectitudinem suam anima perdere possit: magnitudinem vero non. vbi supra.

SI vt supra docui. eo anima magna est quo capax æternorũ: eo recta quo appetens supernorũ: quę non quęrit nec sapit quę sursum sunt: sed quę super terrã. non plane est recta sed curua: cum tamen pro hmõi magna esse nõ desinat. manens vtiq; sic æternitatis capax. Neq; etenim illius aliqñ non capax erit. etiã si nunq̃ capiens fuerit: vt sit quomodo scriptũ est. Veruntamen in imagine ptransit homo. ex parte tamen: ne si toto priuaret̃: nõ superesset spes salutis. Nam si desinat magna esse & capax: quippe de capacitate æstimat̃ animę magnitudo. Quid vero separare posse: cuius capax nõ foret? Itaq; per magnitudinem quã retin-

tat, etiam perdita rectitudine, in imagine ꝓtransit homo vno qua si claudicans pede, quantũ vero ad rectitudinem veluti claudicans conturbat. Et de rectitudine quidem ex his quę dicta sunt liquet: ꝙ diuersa & ab anima sit, & ab animę magnitudine qñquidem ea etiam nõ existente, & anima manet, & magna. Verũ magnitudinis animęq; diuersitas vnde docebitur? Nõ enim inde potest vnde rectitudinis animęq; monstrata est: cũ nõ sicut rectitudine ita & magnitudine sua priuari anima possit. Non est tamen sua magnitudo anima. Nam etsi anima non inuenit absq; magnitudine sua: ipsa tamen & extra animã reperit. Quęris vbi? In angelis. Inde quippe angeli vnde animę magnitudo probat: ex captu videlicet æternitatis. Q; si eo constitit animã discrepare a rectitudine sua, ꝙ ea carere possit, quidni æque liqueat esse diuersam: & a sua magnitudine quã sibi propriã vendicare nõ possit. Cũ ita q; nec illa in omni nec ista in sola sit anima: patet vtranq; indifferenter differre ab ea. Item nulla forma est: id cuius est forma. Est aũt magnitudo forma animę: nec enim ideo nõ forma quia inseparabilis est ei. Hoc siquidem sunt substantiales differentię omnes: hoc non modo ꝓprie ꝓpria: sed & ꝓpria quędam. Hoc etiam alię innumerabiles formę. Non igitur sua magnitudo anima: nõ magis q; sua nigredo coruus: q; suus candor nix: q; sua risibilitas seu rationabilitas homo: cum tamen nec coruũ sine nigredine, sine candore niuem, nec hominem qui nõ & risibilis sit & rationalis vnq; reperias. Ita & anima & animę magnitudo, etsi inseparabiles: diuersę tamen ab inuicem sunt. Quomodo nõ diuersę: cum hęc in subiecto, illa subiectum & substantia sit?

¶Cap. VI. De simplicitate animę. Sup can. ser. lxxxi

ADuertat anima ex diuina ingenuitate similitudinis, inesse sibi illã suę substantię naturalem simplicitatem qua hoc est illi esse ꝙ viuere: & si non ꝙ bene, ꝙue beate viuere vt sit similitudo nõ æqualitas. Gradus ꝓpinquus: gradus tamen. Neq; enim vnius excellentię parisue fastigij sunt: hoc habere esse quod viuere, & item habere hoc esse ꝙ beate viuere. Ergo si verbi est illud ꝓpter sublimitatem: hoc animæ ꝓpter similitudinem (salua quidem eminentia verbi) palam est affinitas naturaꝝ: palã animæ ꝓrogatiua. Et vt quod dicit planius fiat: soli deo id est esse

quod beatũ esse. Atq; hoc primũ & purissimũ simplex. Secundum aũt simile est huic: hoc videlicet habere esse quod viuere: atq; hoc animę est. Ex hoc etsi inferiori gradu ascendi potest, nõ modo ad bene: sed etiam ad beate viuendũ: non quia vel tunc sit hoc esse quod beatũ esse illi qui eo peruenerit quatinus ita glorietur pro similitudine: vt tamen pro disparitate habeat semper vnde omnia ossa eius dicant. Domine quis similis tibi.

¶Cap. VII. De gradu animę quo pręcellit cætera viuentia. Super cantica sermone. lxxxi.

BOnus animę gradus: ex quo & solo ad beatã ascendit̃ vitam. Sunt nanq; viuentia & horũ genera duo: quę sentiũt & quę nõ sentiunt. Porro insensibilibus sensibilia pręferuntur. atq; vtrisq; vita qua viuit̃ & sentitur. Non stabunt pariter in gradu vno vita & viuens: multominus vita & quę sunt sine vita. Vita anima est: viuens quidem: sed nõ aliunde q̃ seipsa: ac per hoc nõ tam viuens q̃ vita: vt ꝓprie de ea loquamur. Inde est q̃ infusa corpori viuificat illud vt sit corpus de vitę ꝑsentia: non vita sed viuens. Vnde liquet ne viuo quidem corpori id viuere esse quod esse: cum esse & minime viuere possit. Multo minus quę vitę expertia sunt: ad hunc gradũ assurgent. Sed nec omne quod vita dicit̃ vel est: continuo valebit pertingere huc. Est pecorũ: est & arborũ vita: sensu altera vigens: altera carens. At neutri tamen id est esse quod viuere est: cum vt quidem multorũ opinio est: ante in elementis q̃ vel illa in membris vel ista in ramis extiterint. At scd̃m hoc cum desinunt viuificare simul viuere cessant: sed nõ & esse. Nequaq̃ igitur tali vitę idem esse & viuere est: quę est quando nõ viuit. Porro nihil horũ quibus nõ est esse quod viuere sit: ad bene beateq; viuendũ quandoq; ꝓficiet vel emerget: quippe q̃ neq; in hunc inferiorem gradũ potuit peruenire. Sola quę in ipo stare cognoscit̃ anima hominis in eo dignitatis creata est vita a vita: simplex a simplici: immortalis ab immortali. vt non sit longe a summo gradu. vbi scilicet id esse quod beate viuere est. in quo solus stat beatus & solus potens rex regũ & dominus dominantiũ. Accepit ita q̃ in sui conditione anima: etsi nõ esse: posse tamen esse beata: summo perinde gradui quantũ licet appropians nõ pertingens tamen neq; enim vel ipsi hoc erit aliquando hoc esse: q̃ be

atam esse nec quando beata erit.

¶Cap. VIII. De immortalitate animę. vbi supra.

IMmortalis est anima: & in hoc verbo similis quidem sed nõ æqualis. Nam in tantũ superexcellit immortalitas deitatis vt apostolus dicat de eo qui solus habet immortalitatem. Quod ego reor pro eo dictũ. q̃ solus sit natura incõmutabilis deus. Vera nanq̃ & integra immortalitas. tam non recipit mutationem q̃ nec finem: q̃ omnis mutatio quædã mortis imitatio est. Omne etenim quod mutat̃ dum de vno ad aliud transit esse: quodãmodo necesse est moriat̃ quod est: vt esse incipiat quod nõ est. Q̃ si tot mortes quot mutationes: vbi immortalitas est? Et huic vanitati subiecta est ipsa creatura nõ volens sed propter eum qui subiecit eam in spe. Attamen immortalis anima est. quoniã cum ipsi sibi vita sit. sicut non est quo cadat a se: sic nõ est quo cadat a vita. Verũ cum constet suis affectibus mutari eam: agnoscat ita se deo immortalitate similem: vt sciat sibi deesse nõ modicã immortalitatis partem: soli reddens absolutã perfectãq̃ immortalitatem. apud quem non est transmutatio nec vicissitudinis obumbratio.

¶Cap. IX. De libertate animę. vbi supra.

ARbitrij libertas est plane diuinũ quoddã prefulgens in anima tanq̃ gemma in auro. Ex hac nempe inest illi inter bonũ quidem & malũ: necnõ inter vitam & mortem: sed nihilominus inter lucem & tenebras: & cognitio iudicij. & optio eligendi. Et si qua sunt alia. quę similiter circa animę habitũ sese e regione respicere videant̃: nihilominus inter ipsa censorius quidã arbiter is animę oculus dijudicat & discernit: sicut arbiter in discernendo: ita in eligendo liber. Vnde & liberũ nominat̃ arbitriũ: q̃ liceat versari in his p arbitrio voluntatis. Iñ homo ad pmerendũ potens. Omne etem̃ qd̃ feceris bonũ malũue. qd̃ q̃dem nõ facere liberũ fuit: merito ad meritũ reputat̃. Et vt merito laudat̃. nõ is tm̃ qui potuit facere mala & nõ fecit: sed & q̃ potuit nõ facere bona & fecit: ita malo nõ caret merito. tam is q̃ potuit nõ facere mala & fecit: q̃ q̃ potuit facere bona nec fecit. Vbi aũt nõ est libertas: nec meritũ. Propterea quę sunt carentia ratõe animalia nihil merent̃: quia sicut deliberatione: ita & libertate carent. Sensu agunt̃: ferunt̃ur impetu: rapiunt̃ appetitu. Neq̃ enim iudiciũ habent quo se di

iudicent siue regant: sed ne instrumentũ quidem iudicij, id est ratio nem. Inde est q̃ non iudicant: quia nõ iudicant. Quanam quippe ratione ab his ratio exigat: quã non acceperunt? Hanc vim a natura solus homo nõ patit: & ideo solus inter animantia liber.

¶Cap. X. Q̃ homo cũ sit liber, tamen interueniente peccato facit se seruũ. Super can. sermone. lxxxi.

INterueniente peccato patitur quandã vim homo, sed a volũtate nõ a natura: vt ne sic q̃dem ingenita libertate priuet. Qd̃ enim voluntariũ: & liberũ. Et quidem peccato factũ vt corpus quod corrumpit aggrauet animã: sed amore nõ mole. Nam q̃ surgere anima per se iam nõ potest quę per se cadere potuit, voluntas in causa est: quę corrupti corporis viciato ac vicioso amore languescens & iacens, amorem iusticię pariter nõ admittit. Ita nescio quo prauo & miro modo ipsa sibi voluntas peccato quidem in deterius mutata, necessitatem facit: vt nec necessitas cũ voluntaria sit, excusare valeat voluntatem: nec voluntas cum sit illecta excludere necessitatem. Est enim necessitas hęc quodammodo voluntaria. Est fauorabilis quędã vis p̃mendo blandiens, & blandiendo p̃mens. Vnde sese rea voluntas, vbi semel peccato consenserit: nec excutere iam per se, nec excusare tamen vllatenus de ratione queat. Voluntas enim est quę se cum esset libera seruã fecit peccati: peccato assentiendo: voluntas nihilominus est, quę se sub peccato tenet voluntarie seruiendo. Neq̃ enim nõ volens voluntas tenetur: voluntas enim est. Ergo quia volens seruã seipsa nõ modo fecit sed facit. Ita anima miro quodã & malo modo sub hac voluntaria quadã & mala libera necessitate & ancilla tenet & libera Ancilla ,ppter necessitatem. libera ,ppter voluntatem. & qd̃ magis mirũ magisq̃ miserum est. eo rea quo libera, eoq̃ ancilla quo rea: ac per hoc eo ancilla quo libera.

¶Cap. XI. Q̃ prima forma animę obscurari potest. sed nõ exterminari. Super can. sermone. lxxxij.

NOn plane anima natiuã se exuit formã sed superinduit peregrinã. Illa addita non ista perdita est: & quę superuenit obscurare ingenitã potuit: sed nõ exterminare. Manet in fundamento prorsus inconcussa simplicitas, sed minime apparet duplicitate operta humanę dolositatis simulationis ypocri-

sis. Quã incongrue simplicitati duplicitas admiscet: cũ indigne tali fundamento talis structura cõmittit. Sed perseuerat nihilominus in omni anima cũ originali duplicitate generalis simplicitas vt de collatione confusio augeat. Perseuerat eque immortalitas sed fusca & tetra: irruente tenebrosa corporeę mortis caligine. Nam etsi non priuat vita: vitę tamen beneficiũ suo corpori iam nõ sufficit vendicare. Quid quod ne suã quidem spiritalem dumtaxat vitam retinet sibi? Anima nempe quę peccauerit: ipsa morietur. Nonne morte ista duplici incursante. illa qualis cũq; immortalitas quã retentat tenebrosa satis reddit & misella? Adde q; appetentia terrenorũ. quę quidem omnia ad interitũ sunt. densat tenebras: ita vt anima sic viuente. nil a parte aliqua nisi pallida facies. & imago quędã mortis appere cernat. Cur nõ enim quę immortalis est. similia sibi immortalia appetit & æterna. vt quod est appareat. & quod facta est viuat. Cæterũ contraria sapit & quęrit: & mortalibus sese degeneri conuersatione conformans: immortalitatis candorem quadã mortiferę consuetudinis piceo colore denigrat. qd ni mortaliũ appetitus immortalem mortali similem. immortali dissimilem faciat? Fruendo mortalibus mortalitatem se induit: & vestem immortalitatis incidente mortis similitudine decolorauit non exuit.

¶ Capitulum. XII. Q; libertas etiam animæ detur pari potest. sed non destrui. Vbi supra.

QVod delectat habere: id etiam pdere timet anima. & timor color est. Is libertatem dum tingit tegit: & eam nihilominus sibimet reddit dissimilem. Quã dignius sua origine nihil cuperet vt nihil metueret. ac per hoc a seruili timore isto ingenitã sibi defenderet libertatem: manentem in vigore & decore suo. Sed & voluntaria illa necessitas. & contraria lex inflicta membris eidem incubat libertati. & liberã natura creaturam ,ppriã ipsius volũtatem dum allicit. subicit seruituti implens faciem eius ignominia. ita vt vel carne seruiat legi peccati & nõ volens. Quia ergo naturę ingenuitatem morũ ,pbitate defensare neglexit: ex iusto auctoris iudicio factũ est: non quidem vt libertate ,ppria nudaret: sed tamen superindueret sicut diploide confusione sua. Et bene sicut diploide. vbi veste veluti duplicata manente li

bertate, ppter voluntatem: seruilis nihilominus conuersatio necessitatem probat. Hoc de simplicitate, hoc de immortalitate animæ aduertere est: & nil tibi in ea si bene consideres apparebit, qd' non sit istiusmodi similitudinis pariter & dissimilitudinis diploide ad opertũ. An nõ diplois vbi non innata sed affixa: & quadã quasi acu peccati assuta est simplicitati fraus immortalitati mors, necessitas libertati? Necq; enim essentię simplicitati pscribit duplicitas cordis, nõ naturę immortalitati mors, aut voluntaria peccati aut necessaria corporis nõ arbitrij libertati necessitas voluntarię seruitutis. Ita bonis naturę mala aduenticia, dum nõ succedunt sed accedunt: turpant vtiq; ea nõ exterminant, conturbant nõ detrahũt Inde anima dissimilis est deo, inde dissimilis est & sibi, inde comparata iumentis insipientibus, & similis facta est illis. Inde homines tanq; vulpes duplicitatis & fraudis foueã habent, & quia partes vulpiũ se fecerunt: partes vulpium erunt.

¶ Capl'm. XIII. De fiducia quam habet anima ad deum. Super cantica sermone. lxxxij.

NOn est apud verbũ ociosa animę generosa cognatio: & cognationis testis similitudo pseuerans. Dignanter admittit in societatem spiritus similem in natura. Et certe de ratione naturę, similis similem quęrit, super can. serm. lxxxiij. Quid enim nõ tute pręsumat apud eum, cuius se insignem cernit imagine, illustrem similitudine nouit? Quid inq; vereat de maiestate: cui de origine fiducia datur? Tantũ est vt curet naturę ingenuitatem: vitę honestate seruare, immo cœleste decus quod sibi originaliter inest: dignis quibusdã studeat morũ affectuũq; venustare & colorare coloribus. Vt quid em dormitet industria? Grande profecto in nobis donũ naturę ipsa est. Quę si minus suas exequatur partes nonne quod reliquũ natura habet in nobis totũ turbabit: totũ quasi quadã vetustatis operiet rubigine. Id quidem iniuria auctori. Et vtiq; ad hoc auctor ipse deus diuinę generositatis industriam ppetuo voluit in anima conseruari: vt semper hęc in sese ex verbo habeat quo ammoneat semper: aut stare cũ verbo aut redire, si mota fuerit. Animę vero reditus, conuersio eius ad verbum reformandę per ipsum, conformandę ipsi. In quo? In caritate. Talis conformitas maritat animã cum verbo, cũ cui videlicet

similis est per naturã: similem nihilominus ipsi se exhibet per voluntatem, diligens sicut dilecta est. Ergo si perfecte diligit nupsit. Quid hac conformitate iocundius, quid optabilius caritate: qua fit vt humano magisterio nõ contenta, per temet o anima fiducialiter accedas ad verbũ, verbo constanter inhæreas, verbũ familiariter p̃cuncteris consultesq; de omni re, quantũ intellectu capax, tantũ audax desiderio. Vere spiritalis sanctiq; connubij contractus est iste. Parũ dixi contractus: complexus est. Complexus plane vbi idem velle & nolle, idem vnũ facit spiritũ e duobus.

¶Cap. XIIII. De incremento animę. Sup can. ser. xxvij.

NEcesse est animã crescere ac dilatari vt sit capax dei. Porro latitudo eius dilectio eius. Nam & anima minime cũ sit spiritus corporeã recipit quantitatem: tamen confert illi gratia quod negatũ est a natura. Crescit quidem & extendit: sed spiritaliter. Crescit nõ in substantia: sed in virtute. Crescit & in gloria. Crescit denicq; & proficit in virũ perfectũ: in mensurã ætatis plenitudinis Christi. Crescit etiam in templũ sanctũ in domino. Ergo quantitas cuiuscunq; animę æstimet de mensura caritatis quã habet, vt verbi gratia quę multum habet caritatis magna est. quę parum parua, quę vero nihil: nihil. Ergo exemplo illius quę sursum est, mater nostra: hęc quoq; quę peregrinat habet cœlos suos: homines spiritales, vita & opinione conspicuos: fide puros: spe firmos: latos caritate: contemplatione suspensos. Et hi pluentes pluuiant verbi salutarem: tonant increpationibus, coruscant miraculis. Hi enarrant gloriã dei, hi extenti sicut pelles super oẽm terrã: legem vitę & disciplinę digito quidem dei scriptã, ostendunt in semetipsis, ad dandã scientiã salutis plębi eius.

¶Cap. XV. Q̃ temperat nobis gratia dei. Super psalmũ. qui habitat. sermone. iiij.

SIcut sol iste corporeus licet bonus sit & valde necessarius: tamen & feruor si tempatus nõ fuerit: infirmo capiti, & splendor infirmis oculis nocet: nec est solis culpa, sed infirmitatis: sic etiam sol iusticię est. Vnde & dicit: noli nimiũ esse iustus. Non q̃ iusticia bona nõ sit, sed quia dum adhuc infirmi sumus: oportet ipsam nobis bonã gratiã temperari, ne forte elationis aut indiscretionis viciũ incurramus. Quid enim est q̃ incessanter orantes

supplicantesq; nõ possumus ad eam quã desideramus abundantiam gratię peruenire? Putatis quia auarus aut inops factus est deus, impotens aut inexorabilis. Absit hoc prorsus absit: sed ipse cognouit figmentũ nostrũ. Nõ tamen ꝓpterea a petitione cessandum est, quia etsi nõ dat ad satietatem: dat ad sustentationem. etsi cauet nobis a feruore nimio: tamen fouet nos tanq; mater calore suo. Sicut enim videns venientem accipitrem mater expandit alas suas vt pulli subeant & habeant tutũ refugiũ. sic nobis parata & quodammodo dilatato sinu, extensa est summa illa & ineffabilis pietas dei nostri.

¶Cap. XVI. De sacramento baptismi. In sermone In cœna domini, qui sic incipit Hi sunt dies.

SAcramentũ dicitur sacrũ signũ siue sacrũ secretum. Multa siquidem fiunt ꝓpter se tantũ: alia vero ꝓpter alia designanda: & ipsa dicunt signa & sunt. Ad hoc em institutа sunt oia sacramenta, vt inuisibilis gratia signo aliquo visibili prestaret. Ad hoc eucaristię participatio, ad hoc ipse baptismus initiũ sacramentorum omniũ in quo complantamur similitudini mortis Christi. Quę est gratia per baptismũ? Vtiq; purgatio delictorũ. Quis em potest facere mundũ de immundo conceptũ semine nisi qui solus est mundus: & in quem peccatũ nõ cadit deus? Huius quidem gratię sacramentũ prius erat circũcisio, vt originalis rubiginem culpę, quę manauerat a parentibus primis cultellus eraderet. Sed veniente domino qui agnus est totus suauis & mitis, cuius iugum suaue & onus leue optime satis mutatũ est, vt inuetera rubiginem cum vnctione spiritus sancti aqua diluaret. & acerbitas illa cessaret. Sed forte quęrat aliquis & dicat. Si deletũ est in baptismo qd contraximus a parentibus: cur adhuc manet cupiditas & fomes & velut incentiũ quoddã peccati. Neq; enim dubiũ quin a primis parentibus in nos traducta sit lex ista peccati. Omnes siquidem in peccatrice volũtate generamur, ꝓpterea licet inuiti, illicitos quosdã concupiscentiarũ motus, & tanq; bestiales sentimus. Lauamur igitur in baptismo, quia deletur chyrographũ damnatõis nostrę: & hęc gratia nobis conferet: vt iam nõ nobis concupiscentia noceat, si tamen a consensu abstineamus: atq; ita tanq; sanies inueterati vlceris remouet, dum tollitur damnatio, & responsum

mortis qd̃ prius inde manabat. In sermone de duplici baptismo. In baptismate abrenunciantes diabolo pater cœlestis adoptat. & in regnũ filij daritatis suę de potestate tenebrarũ transfert. Nimirum ipsa est stola prima. quã vere cito ꝓferre ministros paternus iubet affectus. nõ oris petitionem. nec cordis desideriũ expectãs: sed & ipsum intellectũ prẹueniens in benedictionibus dulcedinis. Donec voluntatis vsum. & facultatem deliberandi renatus quisq̃ recipiat. a caritate dei separari omnino nõ poterit. Securus interim degit sub protectione & aduocatione domini dei sui nõ est quod vereatur ex omnibus. At vbi sanę discretionis annos ingrediens reddit̃ sibi. cæteroꝝ vtiq̃ violentiã: nec tunc quidem formidare necesse est. sed a ꝓpria caueat voluntate. Prẹter hanc enim nihil est. quod timeamus. Ipsa est quę in potestatem tenebraꝝ denuo redigit: quę nos iterum subijcit mortis imperio. Caueamus ꝓinde a ꝓpria voluntate. tanq̃ a vipera pessima & nequissima: & quę sola deinceps damnare possit animas nostras.

¶ Cap. XVII. De baptismate paruulorũ. In prima parte sermonis. In ramis palmaꝝ qui sic incipit. Nõ sine causa.

QVi paruulus natus est paruulos a gratia nõ excludit: qa nec pietati incongruum. nec maiestati eius difficile est: vt suppleat munus gratię. quod minus in eis habet natura possibile. Super can. ser. lxviij. Porro infantũ renatoꝝ neminem carere meritis: sed Christi habere merita. Super cantica ser. lxvi. Quid enim si infans pro se loqui nõ potest: pro quo vox sanguinis fratris sui. & talis fratris clamat ad deũ de terra? Astat & clamat nihilominus mater ecclesia. Quid tamen infans? Nonne & ipse videtur quodãmodo de fontibus saluatoris vociferari ad deum & suis vagitibus clamare: domine vim patior responde pro me? Flagitat auxiliũ gratię. quia vim patitur a natura. Clamat innocentia miseri. clamat ignorantia paruuli. clamat addicti infirmitas. Ita ergo clamant hęc omnia. sanguis fratris. fides matris. destitutio miseri. & miseria destituti. Et clamat̃ ad patrem. Porro pater seipsum negare nõ potest. Pater est. Nemo mihi dicat. quia nõ habet fidem cui mater impartit suã: inuoluens illi in sacramento: quousq̃ idoneus fiat suo assensu euolutã percipere. An breue palliũ est: vt nõ possit duos cooperire? Magna est ecclesiæ fides.

Nunquid minor fide chananeę mulieris quã constat & filię potuisse sufficere & sibi? In epl'a ad magistrũ hugonem de sancto victore. Sane infantes: quia ꝓhibente ætate non possunt habere fidem, hoc est cordis ad deũ conuersionem consequenter nec salutem, si absq; baptismi ꝓceptione moriunt: non ꝙ ipsi vel quando baptizant: fide omnimode careant sine qua impossibile est vel ipsos placere deo: sed saluant & ipsi per fidem, non tamen sua sed aliena. Dignũ nempe est & ad dei spectat benignitatem, vt qbus fidem ætas denegat ꝓpria, gratia prodesse concedat aliena. Nec enim omnipotentis iusticia: ꝓpria putat ab his exigendam fidem quos nouit propria nulla habere culpa. Porro aliena opus est fide, cum sine sorde non nascant aliena. Nec dubiũ ꝙ macula contracta ab alijs: aliorũ quoq; fide valeat vel debeat emundari. Hęc sunt quippe iudicia diuinę iusticię. Quę cum ita sint: nullũ prejudicium sustinebunt regenerari de eo quod dictũ est, sine fide impossibile est placere deo, cum sine fide non sint: qui in testimoniũ fidei baptismi gratiam perceperunt.

¶ Cap. XVIII. Q; sola fides absq; baptismo in necessitate sufficiat ad salutem. In prima parte epl'a ad magistrũ Hugonem de sancto victore.

IN maiori ætate quisquis post vulgatũ vbiq; baptismi remedium renuerit iam baptizari generali originaliq; maculę addit, & ex ꝓprio crimine superbię, duplicem secũ portans iustissimę damnatõis causam: si sic de corpore exire cõtigerit, tamen si ante exitũ resipuerit & voluerit & petierit baptizari sed mortis ꝑoccupatus articulo forte obtinere nequiuerit. dum nõ desit fides recta: spes pia: caritas sincera, ꝓpicius mihi sit deus: quia huic ego ob solam aquã si defuerit: nequaq; omnino possum desperare salutem: nec vacuã credere fidem: nec confundere spem, nec excidere caritatem: tantũ si aquam nõ contemptus: sed sola (vt dixi) ꝓhibeat impossibilitas: credo sola fide hominem posse saluari. cũ desiderio ꝓcipiendi sacramentũ: si tamen pio adimplendi desiderio mors anticipans: seu alia quęcunq; vis inuincibilis obuiauerit. Quapropter si martyriũ vicem baptismi posse implere concedit: non plane id fecit pœna sed ipsa. Nam absq; ipsa quid est martyrium nisi pœna? Quę ergo martyrio prestat: vt absq; vlla dubie

tate pro baptismate reputet: ipsa ita infirma & imbecillis per se erit, vt quod dare alteri valet, sola nõ valeat obtinere? Est prorsus sanguinis pro Christo effusio magnę cuiusdam fidei indubitata ꝓbatio: nõ deo tamen sed hominibus. Pro certo cum aliunde martyrium nisi ex fidei merito illam obtinuerit prõgatiuã, vt singulariter vice baptismi secure suscipiat: nõ video cur nõ ipsa æque & sine martyrio apud deũ tantundem possit: cui & sine martyrij probamento ꝓculdubio innotescit. Possit sane tantundem dixerim, quantũ ad salutis pertinet obtentũ: non aũt ad meriti cumulũ, quo indubitanter martyriũ antecellit. Quid planius est ꝙ voluntas pro facto reputet: vbi factũ excludit necessitas? Quomodo is qui alieno teneri debito forte in extremis positus recolit, si desit vnde persoluat: sola nihilominus pœnitentia & cordis contritõe obtinere veniã credit, ne iam pro eo damnet. Sic sola fides & mentis ad deũ conuersio: sine sanguinis effusione & sine ꝓfusione aquę, salutem sine dubio operat volenti, sed non valenti ꝓhibente articulo baptizari. Et sicut illi nulla pœnitentia remittit peccatũ, si cũ possit nõ restituit ablatũ, sic & huic nulla ꝓderit fides, si cum possit non percipit sacramentũ, ꝗ ꝗ & fidem conuincit nõ perfectã habere si negligit. Vera em & plena fides vniuersa p̃cepta cõplectit. Est aũt hoc vnũ ipsumq; p̃cipuũ ex p̃ceptis. Merito ergo nõ fidel' sed rebellis plane atq; cõtemptor reputabit: qsqs obedire renuerit

¶ Cap. XIX. De sacramento altaris. In p̃ma parte sermonis in cœna dñi. cuius initiũ est Hi sunt dies.

SAcramentũ corporis & sanguinis p̃ciosi duo operat in nobis vt videlicet & sensum muniat in minimis: & in grauioribus peccatis tollat omnino consensum. Si quis vestrũ nõ tam sępe modo nec tam acerbos sentit motus iracundię: inuidię: luxurię: aut cæterorũ hmõi: gratias agat corpori & sanguini domini qm̃ virtus sacramenti operat in eo. Super can. ser. xxxiij. Habeo verbũ sed in carne. & mihi opponitur veritas sed in sacramento. Angelus ex adipe frumenti saginat, & nudo saturat grano. me oportet interim quodã sacramenti cortice esse contentũ. carnis furfure, literę palea, velamine fidei. Et hęc talia sunt, quę gustata afferunt mortem si non de primicijs spũs quantulũcunq; accipiant condimentũ. Denicq; absq; spiritu & sacramentũ ad iudiciũ sumit

& caro non prodest quicq̃. & litera occidit & fides mortua est. Sed spiritus est qui viuificat. vt viuam in eis. At quã talibus sane abundantia spiritus pinguescant ista: nõ pari omnino iocunditate sumit̃ cortex sacramenti: & adeps frumenti: fides & spes memoria & pnãtia: ęternitas & tps. vultus & speculũ. imago dei & forma serui. Nempe in his oĩbus fides locuples mihi: intellectus paup. Carne chr̃i pascimur: vt viuamus. Caro em̃ chr̃i vere est cibus.

¶ Cap. XX. Q̃ impedire salutem aiarũ sit p̃sequi Christũ. In prima parte sermonis de epiphania qui sic incipit. Necessariũ nobis.

HErodiana malicia & Babylonica crudelitas est. nascentem extinguere velle religionem: & allidere paruulos Israel. Si quid enim ad salutem pertinens: si quid religionis oritur: quicunq̃ resistit. quicunq̃ repugnat plane cum ægyptijs paruulos Israelitici germinis nęcare conat̃: immo cũ Herode nascentem persequit̃ saluatorem. In ser. i. de conuersione sancti Pauli. Deniq̃ si propriũ sanguinem dedit in preciũ redemptionis animarum: nõ tibi videtur grauiorem ab eo sustinere p̃secutionem qui suggestione maligna exemplo pnicioso scandali occasione. auertit ab eo animas quas redemit. q̃ a Iudæo qui sanguinem illũ fudit? Quas ego de salute animę meę fratri illi gratias agere possum: qui mihi ꝓpinat detractionis venenũ? Merito detractores deo odibiles describunt̃: tanq̃ p̃secutores. Quid & is qui exemplo ad remissius agendũ cæteros ꝓuocat: aut singularitate turbat aut inquietat curiositate: aut impatientia sua & murmuratione molestat: aut quocunq̃ modo contristat spiritũ dei qui in eis est. scandalizans vnũ de minimis credentibus in eum nonne & hic manifeste persequit̃ Christũ? Agnoscite dilectissimi. expauescite consortia eorum qui salutem impediunt animarũ: horrendũ penitus sacrilegiũ: quod & ipsorũ videt̃ excedere facinus: qui domino maiestatis manus sacrilegas iniecerunt. Videbat̃ iam cessasse p̃secutionis tempus: sed vt palam factũ est: nunq̃ deest p̃secutio Christiano. sed neq̃ Christo. Et nunc quod grauius est ipsi Christũ persequunt̃: qui ab eo vtiq̃ christiani dicunt̃. Amici tui deus & proximi: aduersum te appropinquauerunt & steterunt. Coniurasse videtur contra te vniuersitas populi Christiani: a minimo vsq̃ ad maximũ. A plãta pedis vsq̃ ad verticem: nõ est sanitas vlla. Egres

sa est iniquitas a senioribus iudicibus vicarijs tuis: qui videntur regere populũ tuũ. Non est iam dicere: sicut populus sic sacerdos: quia nec sic populus vt sacerdos. Heu heu domine deus: quia ipsi sunt in psecutione tua primi. qui videntur in ecclesia tua primatũ diligere. gerere principatũ. Arcem syon occupauerunt: appĕhenderunt munitiones. & vniuersam deinceps libere & potestatiue tradunt incendio ciuitatem. Misera eorũ conuersatio: plębis tuę miserabilis subuersio est. Dati sunt sacri gradus in occasionem turpis lucri & quęstũ estimant pietatem. Copiosissime siquidem pietatis inueniunt in suscipienda. immo accipienda magis animarũ cura: sed hæc apud eos cura minor: & de animarũ salute nouissima cogitatio est. An vero saluatori animarũ grauior vlla esse poterit psecutio? Inique agunt & ceteri contra Christũ. multiq; sunt temporibus nostris antichristi. Merito tamen & crudeliorem eam sensset persecutionem pro acceptis beneficijs: & grauiorem sentit pro potestate. quã proprijs sustinet a ministris: licet alij quoq; multi contra proximorũ salutem multifarie multisq; modis & varijs occasionibus agere videantur. Hoc videt Christus & silet. Hæc saluator patitur & dissimulat: ppterea dissimulemus & nos quoq; necesse est: & sileamus interim. maximeq; de pĕlatis nostris. magistris ecclesiarũ. sic nimirũ sic placet & ipsis: vt euadant nunc humana iudicia: veniatq; semel iudiciũ graue his qui pręsunt. & potenter patiantur tormenta potentes.

¶ Cap. XXI. De medio tenendo. In lib. ij. de consid.

IN te consistito. Non infra deijci. nõ attolli supra. nõ euadere in longius: nõ extendi in latius. Tene mediũ si non vis pdere modũ. Locus medius tutus est. Mediũ sedes modi: & modus virtus. Omnem extra modũ mansionem: sapiens exiliũ reputat. Propterea nõ est illi habitare in longo. q̃ vltra modũ sit: sed ne in lato quidem q̃ extra sit. Porro nec in alto vel imo: q̃ alterum supra. alterũ infra sit. Deniq; & longitudo exterminiũ habere solet: & dilatatio scissurã & altitudo ruinã. & profundũ absorptõem. Dico hoc planius: longũ dico: cum sibi homo longiorem pmittit vitam: latũ. cum in superfluas animus distendit curas: altũ cum de se plus pĕsumit. profundũ: cum se plus deijcit. Qui igitur longa sibi metitur tempora misericordię: vere ingredit iter exterminij:

transiens vitę terminos ꝓductiori solicitudine. Inde est qd̃ homines in p̃sentiarꝫ a sese exules per obliuionem: in alia per inanem solicitudinem migrant sæcula nõ ꝓfutura immo nec futura. Similiter animus distentus in multa, multis laceretur curis necesse est. Nempe immoderata extensio extenuationem: & extenuatio nimia scissionem facit. Iam vero alta p̃sumptio: quid nisi ruinosa p̃cipitatio est? Quid e regione nimię pusillanimitatis deiectio: nisi desperata quædã absorptio est? In hanc fortis nõ deijcietur. Prudens longioris vitę nõ abducet incerto. Modestus moderabit curas: temperabit a superfluis: nõ deerit necessarijs. Porro iustus altiora se nõ pręsumet. Si iustus fuero non leuabo caput.

¶ Cap. XXII. De modo corripiendi. In p̃ma parte sermo. de pascha. qui sic incipit. Accepimus ab apl̃o.

MOderata correctio omnino quoddã magnũ bonũ datum optimũ est: & ꝙ habeant pauci. Videas multos sincera licet intentione & benigno accedant animo: leuiter dicere. quod grauiter audiat. Volat irreuocabile verbũ & quod sanare debuerat quia mordacius forte videtur exasperat & exulcerat magis qñ negligentię additur impudentia: etiam & impatientia cumulat: vt qui in sordibus erat sordescat adhuc. dedinans in verba malicię ad excusandas excusationes in peccatis: ac more frenetici. nõ solũ repellens: sed & mordere tentans medici manũ. Multis quoq; nõ suppetit verborũ copia: sed prę sermonis inopia linguam suam palato sentiunt adhęrere: quod & ipsum solet interdum audientibus obesse nõ parum. Alijs vero ad manũ est abundantia multa sermonis. sed quę dicunt minus sapiunt. minus acceptantur. & quia gratiã nõ habent: minus efficacia sunt quæ loquuntur. Proinde prius peccata confitearis tua: q̃ ad purganda accedas aliena. Quotiens peccantem videris fratrem: continuo ꝓcedere debet compassionis affectus: tanq̃ cognatus humanitati. quippe quem concipis ex teipso. Temetipsum attende vt alij noueris compati: vt arguas in spiritu lenitatis. Teipsum considera. ne & tu tempteris. Hic compassionis affectus multis quidem prodest quia animus liberalis contristare quem pro se viderit anxiũ erubescit. Sed quid agimus ꝙ nonnulli dura ceruice. & attrita sunt fronte. vt quo magis eis compatimur: tanto magis nostra & cõ

passione & patientia abutantur? Nonne sicut compatiebamur fratri, ita ipsi iusticię compatiendũ est: quã videmus tam impudenter abijci: tam imprudenter ꝓuocari. Scio quia siqua in nobis est caritas: contemptũ hunc dei ferre æquanimiter nõ possumus. Hic est zelus iusticię quo aduersus delinquentes accendimur tanꝗ pietate ducti: erga eam quã contemni videmus iusticiã dei. Verũtamen oportet vt priora sibi vendicet compassionis affectus, alioquin in spiritu vehementi conterimus quassatũ calamũ, extinguimus linũ fumigans. Sed cum vterq; aderit, videlicet & compassionis affectus, & zelus iusticię: necesse est vt assit spiritus discretionis, ne forte cum oporteat hunc exhiberi, ille ꝓcedat, & indiscretio ipsa confundat vniuersa. Habeat itaq; mensurã terciũ spiritũ discretionis, vt miscens apte temporibus tempora: oportune ęmulari & nihilominus ignoscere sciat. Samaritanus sit custodiens & obseruans: qñ oleũ misericordię: qñ vinũ feruoris exhibeat.

¶Cap. XXIII. De lumine scientię. In ꝑma parte sermonis in vigilia dñi, cuius initiũ est Hodie scietis.

ILluminemus nobis lumine scientię, priusq; de huius mũdi tenebris exeamus, ne de tenebris transeamus ad tenebras: & tenebras sempiternas. Quę est aũt ista scientia? Profecto scire quia venit dominus: & si qñ veniet scire non possumus. At in qs. ista scientia omniũ est: Quis enim nesciat vel nomine tenus fidelis: quia venturus est iudicare viuos & mortuos: & reddere vnicuiq; iuxta opera sua? Non omniũ ista est: sed nec multorꝫ. Paucorum est, quia re vera pauci sunt qui saluantur. Putas quia illi qui cum male fecerint lętantur & exultant in rebus pessimis: vel sciant vel recogitent, quia veniet dominus? Si dixerint ipsi tu noli credere, quia qui dicit se nosse deũ: & mandata eius nõ custodit: mendax est. Nõ enim ita se omni impuritate polluerent: si dominũ venturum scirent vel formidarent, sed vigilarent vtiq;, & nõ sinerent perfodi conscientias suas. Scientia aũt ista in primo operatur gradu pœnitudinem, id est dolorem: vt risum in luctũ, cantũ in planctũ, gaudiũ in mœrorem conuertat, & incipiant tibi displicere: quę vehementer ante placuerant, & illa specialiter horreas: quę specialiter appetebas. In secũdo vero gradu operatur correctionem, vt iam non exhibeas membra tua arma iniquitatis peccato: sed coerceas

gulam:iugules luxuriã:superbiã deprimas: & facias seruire sanctitati corpus quod iniquitati ante seruierat. Pœnitudo enim sine correctione nõ proderit. Qui enim baptizat a mortuo & iterum tangit eum:nihil proficit lauatio eius. Sed quia hęc diutius haberi nõ possunt:nisi circa se multa circũspectione mens indefessa vigilet & attendat. In tercio gradu operat solicitudinem. vt iam incipiat solicitius ambulare cũ deo suo:& ex omni parte scrutet: ne vel in leuissima re tremendę illius maiestatis offendat aspectus. In pœnitudine accendit. in correptione ardet. in solicitudine lucet:vt interius & exterius renouet. Hic iam respirare incipit a tribulatione malorũ & dolore:& timoris magnitudinem spiritali lęticia temperare. ne suorũ enormitate scelerũ abundantiori tristicia absorbeat. Hinc & si timet a iudice: sperat a saluatore. cũ iam in animo timor & lęticia obæquitent & obuient sibi:plerũq; timor lęticiã superet:lęticia sæpius timorem excludat:& infra sui gaudij concludat arcanũ. Fœlix conscientia. in qua luctamen hmõi indesinenter conficit. donec quod mortale est absorbeat a vita: donec euacuet timor qui ex parte est:& succedat lęticia. qd perfectũ est. quia nõ timor sempiternus:sed lęticia sempiterna erit ei.

¶ Capitulum. XXIIII. De causa diligendi deum.

In libro de diligendo deum.

CAusa diligendi deũ. deus est. Modus sine modo diligere. Ob duplicem causam. deũ dixerim ꝓpter seipsum diligendum:siue quia nil iustius: siue quia nil diligi fructuosius potest. Multũ quippe meruit de nobis: qui & inmeritis seipsum dedit nobis. Quid enim melius seipso poterat dare vel ipse? Ergo si dei meritũ quęrit. illud est pręcipuũ:quia ipse prior dilexit nos. Dignus plane qui redamet: p̃sertim si aduertat quis quos quantumq; amauerit. Quid nãq; aliud faciat considerata tanta & tam indebita miseratio:tam gratuita dilectio:tam inopinata dignatio: tam inuicta mansuetudo. tam stupenda dulcedo? Quid inq̃ hæc omnia faciant diligenter considerata: nisi vt considerantis animũ ad se mirabiliter rapiant:vehementer afficiant: faciantq; pre se cõtemnere q̃cqd nisi in contemptũ horũ appeti nõ potest? Amat deus. & ex se toto amat. quia tota trinitas amat. si tamen totũ dici potest de infinito & incomprehensibili: aut certe de simplici. Intuens

hæc credo ſatis agnoſcit, quare deus diligendus ſit: hoc eſt vnde diligi mereatur.

¶Cap. XXV. De modo diligendi deum.

In libro de diligendo deum.

INfidelis mirũ non eſt, ſi deum quem minus agnoſcit: minus & diligit. Attamen & ipſe totum ei ſeſe debere non ignorat: quem ſui totius non ignorat auctorem. Quid ergo ego, qui deum meũ teneo vitę meę: nõ ſolũ gratuitũ largitorem: largiſſimum amminiſtratorem: pium conſolatorem: ſolicitũ gubernatorem: ſed inſuper etiam copioſiſſimũ redemptorem: æternũ conſeruatorem: ditatorem glorificatorem? Illũ ratio vrget & iuſticia naturalis: totũ ſe tradere illi: a quo ſe totũ habet/ & ex ſe toto debere diligere. mihi ꝓfecto fides tanto plus indicit diligendũ, quanto & eum meipſo pluris æſtimandũ intelligo. quippe qui illũ non ſolũ mei: ſed ſui quoq; ipſius teneo largitorem. Q; ſi totũ me debeo pro me facto: quid addam iam & pro refecto? Nec enim tam facile refectus q̃ factus. At vero qui me tantũ & ſemel dicendo fecit: in reficiendo ꝓfecto & dixit multa & geſſit mira: & pertulit dira, nec dira ſed indigna. Quid ergo retribuã domino pro omnibus quę retribuit mihi? In primo opere me mihi dedit: in ſecũdo ſe Et vbi ſe dedit: me mihi reddidit. Datus ergo & redditus me pro me debeo & bis debeo. Quid deo retribuã pro ſe? Nam etiam ſi me milies rependere poſſem: quid ſum ego ad deũ? Hinc vide q̃modo immo q̃ ſine modo a nobis deus amari meruerit: qui prior dilexit nos: tantus & tantũ & gratis, tantillos & tales. En quid dixiſſe me memini modũ eſſe diligendi deũ ſine modo diligere. Denicq; cum dilectio quę tendit in deũ: tendat in immenſum: tendat in infinitũ (nam & infinitus eſt deus & immenſus) quiſnã quęſo debeat eſſe finis noſtri vel modus amoris? Quid q̃ amor ipſe noſter tam gratuitus impendit, ſed rependit debitus? Amat ergo immenſitas, amat æternitas, amat ſupeminens ſcientię caritas. Amat deus, cuius magnitudinis nõ eſt finis, cuius ſapientię nõ eſt numerus, cuius pax exuperat omnem intellectũ: & vicem rependimus cum menſura. Diligã te domine fortitudo mea, dominus firmamentũ meũ & refugiũ meũ & liberator meus, & meũ denicq; quicquid optabile atq; amabile dici poteſt, deus meus adiutor meus

diligam te pro dono tuo, & modo meo, minus quidem iusto: sed plane nõ posse meo. Qui etsi quantũ debeo nõ possum: nõ possum tamen vltra ꝗ possum. Potero vero plus, cum plus donare dignaberis: nunꝗ tamen prout dignus haberis. Satis quantũ reor apparet quonã modo deus diligendus sit.

¶ Capitulum. XXVI. De prẽmio diligendi deũ. In libro de diligendo deum.

NOn sine prẽmio diligit deus etsi absq; prẽmij sit intuitu diligendus. vacua nanq; vera caritas esse nõ potest. Verus amor seipso contentus est. habet prẽmiũ: sed id quod amat. Nam quicquid ꝓpter aliud amare videaris: id plane amas quo amoris finis pertendit nõ per quod tendit. Prẽmiũ sane necdum amanti ꝓponit: amanti debetur: ꝑseueranti reddit. Deum amans anima aliud prẽter deũ sui amoris prẽmiũ nõ requirit. aut si aliud requirit: illud pro certo nõ deum diligit. Supra dixi: causa diligendi deũ deus est. Verũ dixi. nam & efficiens & finalis. Ipse dat occasionem. ipse creat affectionem. desideriũ ipse cõsummat. Ipse fecit vel potius factus est vt amaret. Ipse sperat amandus fœlicius: ne in vacuũ sit amatus: eius amor nostrũ & ꝑparat & remunerat. Prẽcedit benignior/rependit iustior/expectat suauior. Diues est omnibus qui inuocãt eum. nec habet tamen seipso quicꝗ melius. Se dedit in meritũ: se seruat in prẽmiũ. Se apponit in refectõem animarũ sanctarũ: se in redemptõem distrahit captiuorũ

¶ Cap. XXVII. De statu iustorũ ante aduentũ domini. in. ij. parte ser. de oĩbus sctis. q̃ sic incipit Cũ de altari illo.

DOnec veniret desideratus ille qui sanguine suo deleret chirographũ damnatõis nostrę: & flammeũ extinguens gladiũ aperiret credentibus regna cœlorũ: nullus omnino cuiꝗ sanctorũ ad ea patebat accessus: sed ꝓuiderat eis dominus in inferno ipso locũ quietis & refrigerij. chaos magnũ firmans inter sanctas illas animas & animas impiorũ. Quis enim vtręꝗ in tenebris essent: nõ vtręꝗ erant in pœnis: sed cruciabant impij: iusti vero consolabant. Q; enim in tenebris essent beati Iob testimonio/didicimus: qui se quoq; in locũ tenebrosum & opertum mortis caligine ꝓhibebat iturũ. Hunc ergo locũ obscurũ q̃dem. sed quietũ: sinum Abrahæ dominus vocat: pro eo (vt arbitror)

q̃ in fide & expectatione quiescerent saluatoris. Abrahę enim fides tam manifeste ꝓbata est/& approbata: vt primus ipse futurę incarnationis Christi meruisset accipere ꝓmissionem. In hunc ergo locũ saluator descendens contriuit portas æreas: vt vectes ferreos confregit. eductos q̃ vinctos de domo carceris: sedentes quidem. hoc est quiescentes: sed in tenebris & in vmbra mortis: iam tunc quidem sub altare dei collocauit. abscondens eos in tabernaculo suo in die malorũ: & ꝓtegens eos in abscondito tabernaculi sui. donec veniat tp̃s quo ꝓcedant completo iam numero fratrũ: & ꝓcipiant regnũ quod eis paratũ est ab origine mundi.

¶ Cap. XXVIII. Q̃ absq̃ pñti ecclesia cœlestis gloria perfici nõ potest. Sup̃ can. ser. lxviij.

DE statu & consummatione ecclesiæ finis omniũ pendet. Tolle hanc: & frustra inferior ista creatura reuelatõem filiorũ dei expectat. Tolle hanc: & neq̃ patriarchę. neq̃ ꝓphetæ aliqui consummabunt. Tolle hanc: & ipsa sanctorũ angelorũ pro impfectione numeri sui gloria claudicabit: nec dei ciuitas de sui integritate gaudebit. Vnde ergo implebit ꝓpositũ dei: & mysteriũ voluntatis eius: magnũq̃ illud sacramentũ pietatis? Tu putas deũ nostrũ totam habiturũ suę glorię laudem: donec veniant qui in conspectu angelorũ psallant sibi. lætati sumus pro diebus quibus nos humiliasti: annis quibus vidimus mala. Hoc genus læticię cœli nescierunt nisi per ecclesię filios. Hoc nemo vnq̃ lętatur qui nunq̃ nõ lętatur. Oportune post tristiciã gaudium subit. post laborem quies. post naufragiũ portus. Placet cunctis securitas: sed ei magis qui timuit. Iocunda omnibus lux: sed euadenti de potestate tenebrarũ iocundior. Transisse de morte ad vitam: vitę gratiã duplicat. Fœlix proinde in sua vniuersitate ecclesia: cuius omnis gloriatio impar est causę: nõ pro his tantum quę illi iam facta sunt: sed pro his q̃q̃ quę de illa adhuc oportet fieri.

¶ Explicit Liber secundus.

¶ Incipiunt capitula tercii lib.

Quis sit dignus p̃latione. i
Quid necessariũ prelato. ij
De bona conscientia. iij
De zelo prælatorum. iiij
De pietate prælatorum. v
Q̃ animæ infirmę oneri sunt prelato. non sanę. vi
De solicitudine prælatorũ. vij

De doctrina prælatorꝝ. viij
Qꝯ plato sic deo obediendũ sit. ix
Qꝯ prælato contraria deo; iuben ti non est obediendum. x
Qꝯ nõ inobedientia sed intentio inobedientis pensatur. xi
Qꝯ piculose viuit absq; mgro. xij
Qꝯ non sit vnius meriti socialiter viuere & vtiliter præesse xiij
Quõ platus vel pdicator inuitat a deo ad instruendas animas. xiiij
Quid cauendũ sit pdicatori. xv
Quomodo secure pdicat. xvi
De puritate pontificum. xvij
De clamore pauperum ad pontifices. xviij
De sup fluo habitu sacerdotũ. xix
De quorundam prælatorum crudeli ardore dominandi. xx
De suspicione & viciosa solicitudine episcoporum. xxi
Qꝯ considerato labore prelatorũ minus placet honor eorum. xxij
De periculo prælationis. xxiij
De acceptione personarꝝ. xxiiij
Qꝯ ira & nimia pietas subuertunt iudicium xxv
De diuersis gñibus ambientiũ. 26
De malis prælatis. xxvij
De prælatis qui sibi vsurpant prelationem. xxviij
Qꝯ persecutio discernit mercennarios a pastoribus. xxix
De iudicio prælatorum. xxx

¶ Incipit liber. III. Capitulum. I.

Quis sit dignus prælatione. In secunda parte epistolarꝝ ad dominũ papam Eugeniũ.

SI rebus raritas preciũ facit: nil in ecclesia pciosius: nil optabilius bono vtilicq; pastore. Nempe rara auis est ista si proinde quis talis interdũ reperiat: & occasio detur: confestim iniijciendę sunt manus. & totis viribus satagendũ: ne qua vi: ne qua arte malicię fructuosa promotio valeat ppediri. Super can. ser. xxx. Idoneus plane & dignus qui ponat custos animarꝝ: quem, pprię cura animę a cõmissarũ diligentia & solicitudine nõ impedit aut retardat: dum nõ quęrit quę sua sunt: necq; quod sibi vtile est: sed quod multis. Super cantica serm. x. Si forte ad regimen animarũ assumit: qui se necq; ad congaudendum sentit promptũ: necq; pronũ ad condolendũ: talis quidem alijs nõ prodest: sibi obest plurimũ. Porro sese ingerere quantę impudentię est? De colloquio symonis & Iesu. Speret ergo gradũ minister qui dominicũ pascere gregem satagit. Pascere vero tripliciter. exemplo conuersationis: verbo pdicationis: fructu orationis. Et pascere ad mandatũ Christi vt nemo sibi hunc assumat honorem: sed qui vocatus fuerit a deo tancq; Aaron. Per eum nempe si quis

introierit saluabit: & inueniet pascua. Sin vero ascenderit aliunde: plane fur est & latro. Iam qui per Christũ sibi in sortem ministerij huius introisse videtur: de cætero quemadmodũ ei seruiat. quemadmodũ ministret. quemadmodũ pascat tripliciter vt prędi ximus gregem domini: solicita secũ examinatione discutiat. Indignus enim lacte & lana conuincit: si nõ pascit oues: si nõ vigilat in custodia gregis: iudiciũ sibi manducat & bibit. Porro potestate accepta: malle in malo q̃ in bono vti. abuti est. In quibusdã dictis. Hæc sunt quę pastori conueniunt. bonitas: disciplina: scientia. Bonitas attrahit. Disciplina corripit. Scientia pascit. Bonitas amabilem. Disciplina imitabilem. Scientia docibilem reddit.

¶Cap. II. Quid sit necessarium prelato vt digne prę=
esse possit. De colloquio Symonis & Iesu.

QVisputas est fidelis seruus & prudens: quem constituit dominus super familiã suã: vt det illis escam in tempore? Queris forte quã escam? Meus inquit cibus est: vt faciã voluntatem patris mei. Nimirũ vita in voluntate eius. Qua quidem nec ipse pasci. nec alios pascere poterit: nisi sit fidelis & prudens: vt & eam intelligat & diligat. diligat aũt fortiter. diligat & feruenter. Quando enim ignorantia excusare possit hominem: qui magistrũ infantiũ. doctorem se insipientiũ profitetur? Ignorans vtiq; ignorabit: immo & multos ignorare faciens faciet ignorari. Quid enim periculi sit: vbi pastor nõ inuenit pascua ignorat dux itineris viam: vicarius nescit domini voluntatem: eccle sia quotidie multipliciter & miserabiliter experit. Est enim vt sacratissima sic & secretissima res voluntas dei: & occultũ omnino consiliũ. Vtilis proinde lectio: vtilis eruditio est. sed multo magis vnctio necessaria: quippe quę sola docet de omnibus. Vnde aũt scire videtur quę sit voluntas dei bona & beneplacens & pfecta: qui nec pulsare nec querere nec petere consueuit. qui donec alienarum curã susciperet animarũ: nunq̃ suę gessisse curã: sed in vano visus est eam accepisse? Nam de his quidem qui & vbi forte intelligunt domini voluntatem negligunt tamen. & quantũ p̃ualent aduersant ei: qui dederunt manus morti. & cũ inferno iniere fœdus. vt odientes bonũ adherentes malo: parati sint gratis consentire peccato: fouere maliciã: fauere iniquitati. qm̃ odibiles deo

& mundo execrabiles esse constat, melius est silere ꝗ loqui. Sane nemo repente fit turpissimus. Et vix aliquis in hunc affectũ nequitiæ: nisi praua consuetudine ꝑtransiuit. Sunt enim debiles quidam & tepidi amatores iusticiẹ. Sunt quibus aut vigor, aut feruor deest: aut fortassis vterq̃, cũ vterq̃ sit sũmopere necessarius: inter ꝓspera quippe & aduersa versanti. Vt enim vigoris esse dinoscitur: nequaꝗ cedere tribulationi, sed pro iusticia ꝑsecutionem viriliter sustinere: sic feruori videtur attribuendũ: nullis capi voluptatibus: nullis illecebris eneruari. Quẹ quidem cũ omni populo tamen specialiter ducibus populi sunt necessaria, ne forte in perniciem omniũ eos errare contingat. Quid enim refert, qua occasione viam deserant veritatis: seducant̃ ignari: sequant̃ spontanei: compellant̃ inuiti: seu attrahant̃ illecti: quid interest dummodo eant in perditionem? Sic enim Æuæ prudentia: Adæ temperãtia: Cayn omnino iusticia: Petro defuit fortitudo. Quã quidem virtutis quadrifariẹ ꝑfectionem / & cathedrã sanctitatis: omnimodis exigit ministeriũ hoc de quo loquimur: vt hac dote carens frustra sibi tanꝗ per Christũ introierit blandiat̃. Super can. ser. xlvi. Ergo validos & constantes necesse est esse eos / qui super alios ordinantur: necnõ & longanimes in spe atq̃ in superna mentis verticem attollentes, qui etiam bonum fidei suẹ & conuersationis: vbiq̃ odorem spargant.

¶ Cap. III. De bona conscientia prælati. In prima parte epistolarꝫ ad Henricũ Senoñ. episcopum.

IS tantũ puritatis interioris gloria non fraudat̃: qui dicere potest cum ꝓpheta. Obliuioni datus sum tanꝗ mortuus a corde: id est a ꝓpria voluntate. Bona obliuio si teipsum nescias vt proximo prosis. Bene aũt mortuus a corde si iam tibi viuere non studeas: sed ei qui pro te mortuus est. Sane in tanta obliuione sui necesse est cor bene conscíũ esse sibi: qui se in lucra securius foris extendat: cum securã intra se reliquerit conscientiã. Quid em̃ prodest homini si vniuersum mundũ lucretur: animæ aũt suæ detrimentum patiatur. Sed & ordinis exigit ratio, vt qui ad sui mensuram proximũ iubetur diligere: prius seipsum diligere norit. Itaq̃ duo sunt prẹcipue: quẹ bonam reddunt conscientiã, pœnitere de malis, & abstinere a malis. Horũ neutrum solũ sufficit. Vtriusq̃

virtutis bene conſcius animus, ſecure iam ſeipſum deſerat: & quo dammodo p̃dat, vt aliquos lucrifaciat. Cum infirmantibus infirmet, vratur cũ ſcandalizatis, fiat etiã ſi oporteat iudæis iudæus: nihilq̃ formidet cũ tali conſcientia. Exemplo Hieremiæ & Ezechielis in Ægyptũ vel Caldæã cum tranſgreſſoribus captiuari: ſed & cum ſancto Iob fieri frater draconum & ſocius ſtrutionũ: cũ Moyſe quoq̃ quod grauius eſt, deleri de libro dei: & cum Paulo anathema eſſe a Chriſto: pro fratribus nõ timeat cum hmõi conſcientia. Ipſam denicq̃ ſi neceſſe eſt intrare gehennam, ſecurus medias penetret flammas. Cũ tali conſcientia comparemus ſi placet theſauros regum: & faſtigia regnorum cum huiuſmodi fiducia. Nonne cuncta horum fœlicitas: prę tanti boni diuitijs miſeria reputabitur? Et hanc fiduciã operatur caritas.

¶Cap. IIII. De zelo prælatorꝝ. In quadam epl̃a.

PRælati prodeſſe magis ſtudeant q̃ꝫ præeſſe. Habeat caritas zelum, ſed adhibeat pro tempore modũ ſeueritas. Cenſura quidem nunq̃ꝫ remiſſa: intermiſſa tamen plęrũq̃ plus proficit. Vigor iuſticię ſemper feruidus, ſed nunq̃ꝫ præceps. Sicut non omne quod libet/licet, ſic nõ omne quod licet ſtatim etiã expedit, Super cantica, ſer. xxiij. Oportet prorſus vino zeli in caritate feruentis æſtuet qui alijs præſidet. Alioquin improbe ſatis præeſſe affectas quibus prodeſſe non curas: & quorũ non zelas ſalutem ſubiectionem nimis ambitioſe vendicas tibi. tercio libro de conſideratione. Præſis vt prouideas/vt conſulas/vt procures/vt ſerues, præſis vt proſis, præſis vt fidelis ſeruus & prudens: quem conſtituit dominus ſuper familiam ſuam. Ad quid? Vt det illis eſcam in tempore, hoc eſt vt diſpenſes non imperes, hoc fac & dominari ne affectes hominũ homo, vt nõ dominetur tui omnis iniuſticia. vbi ſupra. iiij. libro. Fac tu quod tuum eſt, nam deus quod ſuum eſt ſatis abſq̃ꝫ tua ſolicitudine & anxietate curabit. Planta, riga, fer curam: & tuas explicuiſti partes. Sane incrementum vbi voluerit dabit deus non tu. vbi forte noluerit tibi deperit nihil. Tu autem cura inueniri fidelis ſeruus & prudens. conſeruis tuis cœleſte triticum cõmunicare: abſq̃ꝫ inuidia & abſq̃ꝫ deſidia erogare. In epiſtola ad Balduinũ abbatem. De ſolo tibi credito talento reſpondere tibi para: ſecurus de reliquo. ſi multũ ac-

cepisti: multum da. Q; si modicum est: & id tribue. Etenim qui in modico fidelis non est: nec in maximo. Totum da. quia totum repetendũ est vsq; ad nouissimũ quadrantem. sed sane quod habes. non quod non habes. Memento etiam voci tuæ dare vocem virtutis. Quid illud inquis? Vt opera tua verbis concinant immo verba operibus. vt cures prius videlicet facere q̃ docere. Pulcerrimus ordo est & saluberrimus: vt onus quod portandum imponis/tu prior portes: & ex te discas qualiter oporteat alijs moderari. Sermo quidem viuus & efficax exemplum est operis: facile faciens suadibile quod dicitur: dum monstrat factibile qd' suadet. Ergo in his duobus mandatis. verbi scz atq; exempli: summã tui officij ad conscientię securitatem pendere intellige. Tu tñ si sapis: iunges & terciũ: studiũ oronis. Manent itaq; tria hęc. verbũ/exemplum/oratio. Maior aũt his est oro. Nam etsi vocis virtus sit opus & operi tamen & voci gratiã efficientiãq; ꝓmeretur oratio.

¶ Cap. V. De pietate ꝓlatorũ. Super cantica ser. xxiij.

AVdiant prælati. qui sibi cõmissis volunt semper esse formidini: vtilitati raro. Discite subditorũ matres vos esse debere. non dominos. Studete magis amari. q̃ metui. Et si interdum seueritate opus est: paterna sit non tyrannica. Matres fouendo: patres vos corripiendo exhibeatis. Mansuescite. ponite feritatem. suspendite verbera. producite vbera. pectora lacte pinguescant: non typo turgeant. Quid iugum vestrum super eos aggrauatis: quorum potius onera portare debetis? Cur morsus a serpente paruulus fugit conscientiã sacerdotis: ad quem eum magis oportuerat tanq̃ ad sinum recurrere matris? Si spiritales estis: instruite huiusmodi in spiritu lenitatis. considerans quisq; seip̃m. ne & ipse temptetur. Alioquin ille in peccato morietur suo: sanguinem autem eius de manu tua requiram. Super cantica serm̃. x. Quanti hodie de his qui animas regere susceperunt quod sine miserabili gemitu dicendũ nõ est: Christi opprobria. sputa/flagella/clauos/lanceã/crucem & mortem: hæc omnia in fornace auaricię conflant & ꝓfligant in acquisitionem turpis quęstus. & preciũ vniuersitatis suis marsupijs includere festinant. hoc solo sane a iuda scariothis differentes: q; ille horũ omne emolumentũ denariorũ numero compensauit. isti voraciori ingluuie lucrorũ infinitas ext

gunt pecunias: his insatiabili desiderio inhiant: pro his ne amittant timent: & cũ amittunt dolent. Harũ in amore quiescunt quantũ dumtaxat liberũ eis est a seruandi vel augmentandi cura. Animarum vero nec casus reputat̃ nec salus. Non sunt ꝓfecto matres: qui cum sint de crucifixi patrimonio nimiũ incrassati, impinguati, dilatati, nõ compatiunt̃ super contritionem Ioseph. Quę mater est nõ dissimulat: habet vbera & nõ vacua. Gaudere cũ gaudentibus: & flere cũ flentibus nouit, nec cessat exprimere de vbere quidem congratulationis lac exhortationis, de vbere vero compassionis: lac consolationis. Nam congratulatio quidem exhortationis: compassio vero consolationis lac fundit. Videas eam si quem forte deprehenderit forti aliqua temptatione concussum: & inde turbatũ. & tristem pusillanimemq; factũ: nõ posse iam ferre vim temptationis, quomodo condolet/quomodo mulcet/quomodo plangit/quomodo consolat̃, quot argumenta pietatis mox reperit: quibus erigat desolatũ? Econtra si promptũ, si alacrem, si bene ꝓficientem cognouerit: exultat, aggredit̃ salutaribus monitis accendit amplius, instruit de quibus potest: vt ꝑseueret: & vt in melius semper ꝓficiat exhortat̃. Omnibus se conformat: omniũ in se transfert affectus, matrem se probat deniq; nõ minus deficientium q̃ proficientiũ. Super canti. ser. lij. Multos videmus: qui qd̃ crassum est & forte assumentes: quod debile est proijciunt. Nunquid medicus valentes requirit: & nõ potius ægrotantes? Quos docebis magister bone: si omnes indoctos repuleris? Quibus quę so habebis diligentiã disciplinę: si indisciplinatos vel effugaueris vel fugeris? In quibus obsecro tuã probabis patientiã: si solos admiseris mansuetos: inquietos excluseris? Super can. ser. xxv. Omnibus quidem optanda est perfectio: ꝓprie aũt optimorũ forma est prælatorũ. Sciunt quippe boni fideleq; prępositi: languentiũ sibi creditã animarũ curã, non pompã. Cunq; internũ murmur cuiuspiã illarum querulę vocis indicio deprehendunt, & in ipsos vsq; ad conuicia & contumelias ꝓrumpentis: medicos se nõ dominos agnoscentes parant confestim contra frenesim animę non vindictam sed medicinam.

¶ Cap. VI. Q̃ animę infirmę oneri sunt p̃lato, nõ sanę.

In prima parte epl̃ar̃ ad Renaldũ abbatem de fusmaco.

ONus animarꝫ est infirmarꝫ. Nam quę sanę sunt portari non indigent ac per hoc nec onus sunt. Quoscũq; igitur de tuis inueneris/tristes, pusillanimes murmuriosos: ipsorum te patrem: ipsorũ te noueris esse abbatem: consolando/exhortando/increpando. Agis opus tuũ: portas onus tuũ: & portando sanas quos sanando portas? Si quis vero ita sanus est vt magis iuuet te q̃ iuuetur a te: huius te nõ patrem/sed parem: comitem/nõ abbatem cognoscas. Quid igitur causaris de aliquorũ qui tecũ sunt magis grauari consortio: q̃ frui solatio, cum solus omniũ omnibus datus sis solatiũ: tanq̃ omnibus sanior, omnibus fortior, qui omnibus sufficias per dei gratiã solatiari: & a nemine omniũ indigeas confortari? Denicq; in quantũ grauaris, in tantũ lucraris, & in quantũ iuuaris in tantũ tibi tua prę mia minuis. Elige ergo quos eligas: an qui grauando iuuant, an qui iuuando grauant. Hi tibi ꝓmeritores, illi fraudatores meritorũ existũt. Nam qui socij laboris: ꝓculdubio & mercedis participes erunt.

¶Cap. VII. De solicitudine ꝑlatorꝫ. Sup can. sermo. liij.

IS qui alijs præest in solicitudine: vix vnq̃ vel raro secure vacat sibi, dum semper timet sui penuriã facere subditis & non placere deo: q̃ cõmuni vtilitati ꝓpriã prę fert: quietem scilicet & contemplationis dulcedinem. Non aũt parũ gaudij & securitatis accedit: interdũ suauiter ferienti, cũ ex metu quodã & reuerentia erga se immissa diuinitus, cordibus subditorꝫ intelligit suã deo placere quietem: qui facit vt illi æquo magis animo suas necessitates sustineant: q̃ patris spiritalis grata audeant ocia temere perturbare. Super canti. ser. lxxvi. Quã boni vigiles, qui nobis dormientibus ipsi puigilant: quasi rationem pro animabus nostris reddituri. Quã boni custodes qui vigilantes animo: atq; in orationibus ꝑnoctantes hostiũ insidias sagaciter explorãt, anticipant consilia malignantiũ, deprehendunt laqueos, eludunt tendiculas, retiacula dissipant, machinamenta frustrant. Hi ergo fratrũ amatores & populi Christiani: qui multũ orant pro populo & vniuersa sancta ciuitate. Hi sunt qui multũ soliciti pro sibi cõmissis dominicis ouibus: cor suũ tradunt ad vigilandũ diluculo ad dominũ qui fecit illos: & in conspectu altissimi deprecant. Et vigilant & deprecant: sdentes suã insufficientiã in custodienda ciuitate. Porro

cum dominus ita p̃ciplat: vigilate & orate ne intretis in tempta-
tionem. liquet q̃ absq̃ duplici hoc exercitio fideliũ studioq̃ cu-
stodum nõ potest esse secura ciuitas: nõ sponsa: nõ oues. Horum
differentiã quęris? Vnũ sunt: ciuitas ꝓpter collectionem. sponsa
ꝓpter dilectionem: oues ꝓpter mansuetudinem. Propterea qui-
cunq̃ opus ministerij huius sortiti estis: attendite vobis & p̃cioso
deposito quod vobis creditũ est. Ciuitas est: vigilate ad custodiã
concordiãq̃. Sponsa est. studete ornatui. Oues sunt: intendite pa
stui. Porro custodia ciuitatis vt sit sufficiens trifaria erit. A vi ty-
rannorũ. A fraude hęreticorũ. A temptationibus dæmonũ. Spõ-
sę vero ornatus: in bonis operibus/& moribus/& ordinibus.
At pastus ouiũ cõmuniter quidem in pascuis scripturarũ: tanq̃ in
hęreditate domini. sed est distinctio in illis. Nam sunt mandata. q̃
duris atq̃ carnalibus animis imponunt̃ ex lege vitę & disciplinæ:
& sunt onera dispensationũ quę infirmis & pusillis corde: de re-
spectu misericordię apponunt̃: & sunt consiliorũ solida fortiaq̃
quę ex intimis sapientię ꝓponunt̃ sanis: & qui exercitatos habent
sensus ad discretionem boni & mali. Paruulis nanq̃ tanq̃ agnicu
lis: adhortationis lac potus datur non esca.

¶Cap. VIII. De doctrina p̃latorũ. Sup̃ canti. ser. lxxvi.

BOni solicitiq̃ pastores impinguare pecus nõ cessant bonis
electisq̃ exemplis. & suis magis q̃ alienis. Nã si alienis &
nõ suis: ignominia est illis: & pecus ita nõ ꝓficit. Si em̃ ver
bi causa ego q̃ videor inter vos pastoris gerere curã: vobis appo-
suero Moysi mãsuetudinem/patientiã Iob/misericordiam Samuelis/
Dauid sanctitatem: & siq̃ sunt eiusmodi & exempla bonorũ: im
mitis ipse & impatiens atq̃ ĩmisericors & minime sanctus sermo:
vt vereor minus vobis ex nobis est. Nunc vero bonus pastor hoc
q̃q̃ curabit: vt secũdm euangeliũ inueniat̃ habere sal in semetipso:
sciens q̃ a sale sermo conditus q̃tum placuerit ad gratiã: tantũ ꝓde
rit ad salutem. Hęc interim de custodia ciuitatis atq̃ ornatu spon
sę: verũ & pastu ouiũ dicta sint. Volo tamen adhuc eadem paulo
expressius designare ꝓpter eos qui dũ auide nimis honoribus in-
hiãt: minus ꝓuide grauibus se supponũt oneribus: exponũt pícu
lis: vt sciant ad quid venerint. Ni fallor ad solã ciuitatis custodiã:
vt quantũ satis est procureť opus est viro forti/spiritali/fideli.

Forti. ad ꝓpulsandas iniurias. Spiritali. ad deꝑhendendas insidias Fideli/qui nõ. quę sua sunt quęrat. Porro ad mores honestandos vel corrigendos quod vtiq; ad decorem ꝑtinet sponsę/quis nõ liquido agnoscat pernecessariã fore cũ multa quidem diligentia disciplinę censurã? Iam vero quomodo in pascua diuinor̃ educet eloquior̃ gregem dominicũ pastor idiota? Sed etsi doctus quidem fuerit/non aũt sit bonus: verendũ ne nõ tam nutriat doctrina vberi: q̃ noceat vita sterili. Temere itaq; & in hac parte hoc onus subitur absq; scientia pariterq; vita laudabili. Pastores siquidem qui veri pastores sunt: licet habeant de terra & in terra corpora sua: nõ tamen de terra sed de cœlestibus pascuis greges dominicos pascere consueuerunt. Neq; enim suam eis: sed domini prædicant voluntatem.

¶ Capitulum. IX. Q̃ prelato sicut deo obediendũ sit. In libro de pręcepto & dispensatione.

SIue deus: siue homo/vicarius dei mandatũ quodcunq; tradiderit pari ꝓfecto obsequendũ est cura: pari reuerentia deferendum. vbi tamen deo contraria nõ pręcepit homo. Quod si contigerit: pergendũ indubitanter consulo in petri sententiã: q̃ obedire oportet deo magis q̃ hominibus. Quamobrem quicquid vice dei ꝑcepit homo. qd̃ nõ sit tamen certũ displicere deo: haud secus omnino accipiendũ est: q̃ si ꝑcipiat deus. Quid em̃ interest. vtrum per se an per suos ministros. siue homines. siue angelos hominibus innotescat suũ placitũ deus? Sed homines inquis facile falli in dei voluntate de rebus dubijs percipienda: & in ꝑcipiendo fallere possunt. Sed enim quid hoc refert tua qui conscius nõ es? A quo denicq; diuina potius consilia requirent: q̃ ab illo cui credita est dispensatio mysteriorũ dei? Ipsum proinde quem pro deo habemus tanq̃ deũ in his quę aperte nõ sunt contra deũ. audire debemus. Porro imperfecti cordis: & infirmę prorsus voluntatis indiciũ est: statuta seniorũ studiosius discutere. Hęrere ad singula quę iniungunt̃. exigere de quibusq; rationem. & male suspicari de omni pręcepto: cuius causa latuerit. nec vnq̃ libenter obedire. nisi cum audire contigerit quod forte libuerit: aut quod nõ aliter licere seu expedire monstrauerit/vel aperta ratio/vel indubitata auctoritas. Delicata satis immo nimis molesta est hmõi obedien-

tia. Disputare profecto hoc est in astu cordis: non in auditu auris obedire.

¶ Cap. X. Q̃ prælato contraria deo iubente nõ est obediendũ. In prima parte epistolarũ ad Adam monachũ scd'a. quę sic incipit. Si maneres in caritate.

MAla imperantibus: nõ est parendũ. Prę sertim dum prauis obtemperans imperijs: in quo homini videris obediens: deo plane qui omne quod perperã agitur interdicit. inobedientem te exhibes. Valde aũt pessimũ est ꝓfiteri te obedientem: in quo nosceris superiorem ꝓpter inferiorem. id est diuinam ꝓpter humanã soluere obedientiã. Quid enim? Quod iubet homo ꝓhibet deus: & ego audiã hominem. surdus deo. Inanis excusatio de humana obedientia vbi in deũ conuincit facta transgressio. Nec dico a subditis mandata p̃ positorũ esse dijudicanda. vbi nil iuberi deprehendit diuinis contrariũ institutis: sed necessariã assero & prudentiã qua aduertat si quid aduersat & libertatem qua ingenue contemnat. Igitur facere malũ. quolibet etiã iubente constat nõ esse obedientiã: sed potius inobedientiam. Sane hoc aduertendũ ꝙ quædã sunt pura bona: quædã pura mala. & in his nullã deberi hominibus obedientiã. quoniã nec illa omittenda sunt cum prohibent: nec ista vel cum iubent cõmittenda. Porro inter hęc sunt media quædã. quę pro modo. loco. tempore vel persona: & mala possunt esse & bona. & in his lex posita est obedientię. In his ꝓfecto fas nõ est nostrũ sensum sententiæ p̃scribere magistrorũ. In his omnino prelatorũ nec iussio nec ꝓhibitio contemnenda. Fides. spes. caritas. & cætera hmõi. pura sunt bona: quia male nõ possunt vel iuberi vel teneri. bene nõ possunt vel ꝓhiberi vel nõ teneri. Pura mala sunt. furtũ. sacrilegiũ. adulterium. & cætera talia. quę vtiq; nec vel bene p̃cipi vel perfici possunt. nec male ꝓhiberi. vel non fieri. Aduersus hmõi non est lex. Nullius quippe ꝓhibitio valet obuiare p̃ceptis. nullius iussio prę iudicare ꝓhibitis. Sunt deinde media quę quidem per se nec bona esse noscunt nec mala: possunt tamen indifferenter & bene pariter & male. vel iuberi vel ꝓhiberi: sed male nullatenus in his a subditis obediri. Ex his sunt vt exempli gratia ponã. ieiunare/vigilare/legere. & quęq; talia. Sciendũ vero quia media quædã in purorũ

plęrumq; bonorũ seu malorũ transeunt rationem. Nam coniugium cum & fieri liceat/& nõ fieri: factũ iam/solui non licet. Qd ergo ante nuptias mediũ esse liquebat: in iam coniugatis puri boni vim obtinet. Item ppria possidere sæculari quidem homini medium est. qm̃ & non possidere licet. monacho vero quia possidere non licet purum malum est.

¶Cap. XI. Q; non inobedientia sed intentio inobedientis pensat̃. In libro de p̃cepto & dispensatione.

NOnnulla stultiloquia seu vaniloquia: & quæq; ociose dicta/facta/& cogitata: nunq; nisi contra dei mandatũ vsurpant̃. Peccata quippe sunt: & deus ꝓhibet omne peccatum: & tamen venialia nõ criminalia reputant̃. Excepto cũ per contemptũ vertunt̃ in vsum & consuetudinem. & tunc nõ peccati species: sed peccantis intentio pensat̃. Non enim inobedientia. sed impœnitentia facit p̃uaricationem. Elatio quippe contemnentis atq; impœnitentis obstinatio in minimis quoq; mandatis culpã facit nõ minimã: & conuertit in crimen grauis rebellionis: nemini satis leuem simplicis transgressionis. Non est enim idipsum nolle obedire: & nõ obedire. Hoc quippe interdũ erroris est nonnunq; & infirmitatis. illud vero aut odiosę pertinacię: aut contumacię nõ ferendę. Quod & ipsum repugnare est & resistere spirituisancto: & si ad mortem vsq; ꝑdurauerit: blasphemia est: nõ remittenda siue in hoc sæculo: siue in futuro. Non ergo qualiscũq; mandati præteritio criminalem facit inobedientiam: sed repugnare. sed nolle obedire.

¶Capitulum. XII. Q; periculose viuitur absq; magistro. Super cantica sermone. lxxvij.

AVdiant qui sine duce & p̃ceptore: vias vitę ingredi non formidant. Ipsi sibi in arte spiritali existentes: & discipuli pariter & magistri. Non sufficit hoc etiã coaceruant discipulos sibi cæci duces cæcorũ. Quãmulti ex hoc a recto tramite periculosissime aberrasse comperti sunt. Nimirũ ignorantes astutias sathanę & cogitationes ipsius: factũ est vt qui spiritu ceperant: carne consummarent̃. Abducti pariter lapsi damnabiliter. Videant proinde qui eiusmodi sunt. quomodo caute ambulent. Seductori dat manũ: qui se dare dissimulat p̃ceptori. Et q dimit-

tit oues in pascua absq; custode: pastor est nõ ouiũ sed luporũ.

¶Cap. XIII. Q; non sit vnius meriti socialiter viuere & vtiliter pesse. Super canti. ser. xxiij.

NOn paris facilitatis seu facultatis eiusdem est: petulãtes/ vagosq; sensus atq; intemperantem carnis appetitũ magistri comprimere metu: ac rigida disciplinę cohibere cen sura: & spontaneo affectu bene cũ socijs conuenire castigatis sub ferula viuere moribus: & sola magistra voluntate gratũ paribus gerere morem. Nam neq; rursum vnius quis dicat esse meriti. vni usue virtutis. socialiter viuere & vtiliter prǫesse. Quãmulti denicq; sub p̃ceptore quieti viuunt: quos si iugo absoluas. videas nõ posse quiescere nec se vllo modo æqualibus seruare innoxios. Itemq; innumeros cernes simpliciter & sine querela inter fratres conuersari: super fratres non solũ inutiliter sed & insipienter & nequiter. Quadã siquidem bona mediocritate contenti sunt qui hmõi sunt: sicut eis mensurã gratię partitus est deus: minime quidem egentes magistro: nec tamen idonei magisterio. Prioribus ergo sequentes quidem in moribus antecellunt. sed vtrisq; superiores existũt qui superiores esse sciunt. Denicq; & accipiunt in ꝓmissione qui bene prǫsunt: constitui super omnia bona domini sui. At pauci ꝓfecto qui vtiliter. pauciores qui & humiliter prǫsint. facile tamen vtrũq; adimplet qui matrem virtutũ discretionem ꝓfecte adeptus: vino nihilominus caritatis vsq; ad contemptũ proprię glorię: vsq; ad suijpsius obliuionem ad non quǫrenda quǫ sua sunt inebriat̃. quod solo ac miro spiritus sancti magisterio obtinet̃. Virtus siquidem discretionis absq; caritatis feruore iacet. & feruor vehemens absq; discretionis temperamento p̃cipitat. Ideo laudabilis cui neutrũ deest. quatinus & feruor discretionem erigat: & discretio feruorem regat. Ergo taliter oportet esse moratũ eum qui prǫest. Optimũ aũt in moribus dixerim: & summã disciplinæ huius perfecte apprehendisse: qui in nullo prorsus. aut resistat prioribus: aut inuideat paribus: aut subiectis. vel desit in cura: vel in superbia præsit. Prælatis obǫdiens: socijs congruens: subditis vtiliter condescendens.

¶Cap. XIIII. Quomodo p̃latus vel p̃dicator inuitat̃ a deo ad animas instruendas. In canticis sermone. lviij.

AD animas reuisendas/corrigendas/instruendas/saluandas:anima ꝑfectior inuitat̃.quę tamen idministerij̃ sortita sit nõ sua ambitione:sed vocata a deo tanq̃ Aaron. Porro inuitatio ipsa quid est:nisi quædã intima stimulatio caritatis pie nos solicitantis æmulari fraternã salutem:ęmulari decorem domus domini:incrementa lucrorꝝ eius:incrementa frugũ iustiçię eius:laudem & gloriã eius.Istiusmodi itaq̃ circa deũ religiosis affectibus quotiens is qui animas regere.aut studio p̃dicationis ex officio intendere habet:hominem suũ interiorem senserit ꝑmoueri:totiens pro certo deũ adesse intelligat:totiens se ab illo ad animas inuitari. Ad quid.nisi vt euellat & destruat.& ædificet & plantet? Super cantica ser.lix.Verũ illius libenter doctoris audio vocem:quę nõ sibi plausum sed mihi planctũ moueat.Vere turturem exhibes:si gemere doceas.Et si ꝑsuadere vis gemendo:id magis q̃ declamando studeas oportebit.Exemplũ sane cũ in multis alijs tamen vel maxime in hoc negocio verbo efficacius est.Da bis voci tuę vocem virtutis:si quod suades prius tibi illud videris ꝑsuasisse.Validior operis q̃ oris vox:fac vt loqueris.& non solum me facilius emendas:sed te quoq̃ graui liberas probro. Nõ iam ꝑtinebit ad te:si qs dicat.Tu q alios doces:teipsum nõ doces

¶Cap.XV.Quid cauendum sit prædicatori.
Super cantica sermone.xviij.

FIdes.spes.caritas:nobis ꝓpter nos donant̃.absq̃ his quippe salui esse nõ possumus.Porro scientię seu sapientię sermo gratia curationis:ꝓphetia:similia q̃ quibus carere cũ integritate salutis ꝓprię possumus:proximorũ ꝓculdubio in salutem expendenda donant̃.Sed sane cauendũ in his aut dare qd̃ nobis accepimus:aut quod erogandũ accepimus retinere. Rem profecto proximi retines tibi:si verbi causa plenus virtutibus cũ sis. foris q̃ nihilominus donis scientię & eloquentię adornatus:metu forte aut segnitie.aut minus discreta humilitate:verbũ bonum quod posset prodesse multis:inutili immo & damnabili ligas silentio certe maledictus q̃ frumenta abscondis in populis. Rursus quod tuũ est spargis & perdis:si priusq̃ infundaris tu totus semiplenus festines effundere.Nimirũ vita & salute quam alteri das:te fraudas.dum sana vacuus intentione glorię inanis vento

inflaris: aut terrenę cupiditatis veneno inficeris: & lœtali apostemate turgens interis. Quamobrem si sapis: concam te exhibebis: & nõ canalem. hic siquidem pene simul & recipit & refundit. illa vero donec impleat expectat: & sic quod superabundat. sine suo damno cõmunicat. Verum canales in ecclesia hodie multos habemus: concas vero ꝑpaucas. Tantę caritatis sunt. per quos nobis fluenta cœlestia manant: vt ante effundere ꝗ infundi velint: loqui ꝗ audire paratiores: & prompti docere quod non didicerunt: & alijs ꝑesse gestientes qui seipsos regere nesciunt. Q⁊ si non habeo nisi parumper olei quo vngar: putas tibi debeo dare: & remanere inanis? Seruo illud mihi & omnino nisi ad ꝓphetę iussionem nõ ꝓfero. Si institerint rogitantes aliqui: ex his qui forte existimant de me. supra id quod vident in me. aut audiunt aliquid ex me respondebit eis. Ne forte non sufficiat nobis & vobis: ite potius ad vendentes & emite vobis. Sed caritas inquis non quęrit quę sua sunt. Et tu scis quam ob rem? Non quęrit quę sua sunt ꝓfecto. quia nõ desunt. Quisnã quærat qd̃ habet? Caritas quę sua sunt: idest proprię saluti necessaria nunꝗ nõ habet: nec modo habet. sed etiam abundat. Vult abundare sibi: vt possit & omnibus. Seruat sibi quantũ sufficiat: vt nulli deficiat. Alioquin si plena nõ est: perfecta nõ est. Cæterũ tu frater cui firma satis ꝓpria salus nondum est. cui caritas adhuc aut nulla est. aut adeo tenera. & arundinea: quatinus omni flatui cedat. omni credat spiritui: omni circũferat doctrinę vento. immo cui tanta est caritas vt vltra mandatũ quidem. diligas proximũ tuũ plusꝗ teipsum. Et rursum tantilla vt contra mandatũ fauore liquescat. pauore deficiat. perturbet tristicia. auaricia contrahat. protrahat ambitione. suspitionibus inquietetur. conuicijs exagitet. curis euisceret. honoribus tumeat: liuore tabescat. tu inquã ita in proprijs teipsum sentiens: quanam dementia quęso aliena curare: aut ambis aut acquiescis? Implere prius & sic curato effundere. Benigna prudensqꝫ caritas affluere consueuit: nõ effluere. Alioquin nec mihi cedet ditari ex te. te exinanito. Si enim tu tibi neꝗ: cui alij bonus eris? De cumulo si vales adiuua me: sin autem parcito tibi.

¶Capitulum. XVI. Quomodo securę prædicat.
Super cantica sermone. xviij.

ACcedit medicus ad vulneratũ. Spiritus ad animã. Quam enim nõ reperiat gladio diaboli vulneratã: etiam post sanatum vulnus antiqui delicti medicamento baptismatis? Ergo ad animã cum accedit spiritus: quid primo opus est? Vt tumor vel vlcus quod forte supercreuit in vulnere. & potest impedire sanitatem ante omnia amputet̃. Abscidat̃ itaq; ferro acutę compunctionis: vlcus inueteratę consuetudinis. Sed est acerbus dolor. leniat̃ proinde vnguento deuotionis: quod nõ est aliud nisi concepta de spe indulgentię exultatio. hanc continendi parit facultas & victoria de peccato. Deinde apponit̃ medicamentũ pœnitentię: malagma ieiuniorũ/vigiliarũ/orationũ: & siqua sũt alia pœnitentiũ exercitia. In labore cibandus est cibo boni operis. ne deficiat. Itaq; comitent̃ pœnitentię labores. pietatis opera quę confortent. Cibus sitim excitat. potandus est. Accedat cibo boni operis. orationis potus. componens in stomacho conscientię. qd' bene ingestũ est: & cõmendans deo. Orando bibitur vinũ lętificans cor hominis. vinũ spiritus quod inebriat. & carnaliũ voluptatum infundit obliuionem. humectat interiora arentis conscientię. escas bonorũ actuũ digerit: & deducit per quædã animę membra. fidem roborans. spem confortans. vegetans ordinansq; caritatem: & impinguans mores. Sumpto cibo potuq; quid iam restat nisi vt pauset ægrotus: & quieti contemplationis post sudores actionis incumbat? Dormiens in contemplatione somniat deũ. per speculum siquidem & in ęnigmate: non aũt facie ad faciem interim intuetur. Tamen sic nõ tam spectati q̃ coniectati: idq; raptim: & quasi sub quodã coruscamine scintillę transeuntis tenuiter vix attacti inardescit amore. Talis amor zelat. hic decet amicũ sponsi: hoc necesse est ardeat fidelis seruus & prudens: quem constituit dominus super familiã suã. hic replet: hic feruet: hic ebullit: hic iã securus effundit/exundans & erumpens. Prędicet. fructificet: innouet signa & immutet mirabilia. non est quo se immisceat vanitas: vbi totũ occupat caritas. Siquidem plenitudo legis & cordis est caritas si tamen est plena. Deus denicq; caritas est. & nihil est in rebus quod possit replere creaturã factam ad imaginem dei nisi caritas deus: qui solus maior est illa. Eam nondũ adeptus periculosissime promouet̃: quantislibet alijs videat̃ pollere virtutibus.

Si habuerit omnem scientiã.& dederit omnem substantiã suam pauperibus:si tradiderit corpus suũ ita vt ardeat.absq; caritate vacuus est.En quanta prius infundenda sunt vt effundere audem? De plenitudine nõ de penuria largientes.Primo quidem compunctio:deinde deuotio:tercio pœnitentię labor : quarto pietatis opus:quinto orationis studiũ:sexto contemplationis ocium: septimo plenitudo dilectionis.

¶Cap. XVII. De puritate pontificum. In epistola ad Henricum Senoneñ.episcopum.

PVritas cordis in duobus consistit in quęrenda gloria dei:& vtilitate proximi.vt in omnibus videlicet actibus vel dictis suis nihil quęrat episcopus suũ:sed tantũ aut dei honorem. aut salutem proximorũ:aut vtrunq;.hoc enim agens implebit nõ solũ officiũ pontificis sed & ethymologiã nominis:pontem vtiq; faciens seipsum inter deũ & proximũ. Pertingit pons iste vsq; ad deum:ea fiducia qua non suã:sed illius gloriã quęrit. Pertingit vsq; ad proximũ illa pietate : qua & ipsi nõ sibi prodesse desiderat. Offert deo bonus mediator preces & vota populorũ : reportans illis a deo benedictõem & gratiã. Supplicat maiestati pro excessibus delinquentiũ:vindicat in peccantes iniuriã dei. Ingratis improperat beneficia pietatis: contemnentibus potentię seueritatem insinuat. Vtrisq; tamen nihilominus placare studet indignantis furorem:nunc quidem hominũ obtendens infirmitatem:nunc diuinæ magnitudinem pietatis. Deniq; siue excedat deo siue sobrius sit nobis aut deo semper quantũ in ipso est placere gestit aut prestare nobis:nõ quod sibi omnino vtile est quęrens:sed quod multis. Fidelis pontifex qui bona quęlibet per manus suas transeuntia siue diuina beneficia ad homines.siue hominũ vota ad deũ:columbino intuens oculo:nil sibi retentat ex omnibus. Nec populi requirit datũ sed lucrũ.nec dei gloriã vsurpat sibi. Acceptum talentũ nõ ligat in sudario:sed partit̃ numularijs a quibus & vsuras recipit.nõ sibi sed domino. Non habeat foueam vt vulpes:nõ tamẽ volucres nidũ:non loculos quomodo Iudas : nõ deniq; sicut Maria locũ in diuersorio.hoc tanto puritatis intimę bono gloriari non potest veraciter:nisi qui extrinsecas gloriolas perfecte respuerit. Nec enim pure valet vel dei vel proximi quęrere lucra:qui

propria non contempserit.

¶Cap.XVIII.De clamore pauperũ ad pontifices.vbi sup̃.

CLamat penuria pauperũ.clamant nudi.clamant famelici conquerunt̃ & dicunt.Dicite pontifices in frẹno quid facit aurum? Nunquid aurũ a frẹno repellit frigus: siue esuriem? Nobis fame & frigore miserabiliter laborantibus: quid cõferũt tot mutatoria vel extensa in perticis vel plicata in manticis? Nostrũ est quod effunditis: nobis crudeliter subtrahit̃ quod inaniter expenditis. Et nos em̃ dei plasmatio Christi & nos sanguine redempti sumus. Nos ergo fratres vestri. Videte quale sit de fraterna portione pascere oculos vestros. Vita nostra cedit vobis in superfluas copias. Nostris necessitatibus detrahit̃: quicquid accedit vanitatibus vestris. Duo denicq; mala de vna prodeunt radice iniquitatis. dum & vos vanitando perditis: & nos spoliando perimitis. Iumenta gradiunt̃ onusta gemmis: & nostra non curatis crura nuda caligulis. Annuli. catenulẹ. tintinabula: & dauatẹ quædã corrigiẹ. multaq; talia tam speciosa coloribus: q̃ ponderibus p̃ciosa: mularũ pendent ceruicibus. fratrũ aũt lateribus: nec se micintia miserantes apponitis? Huc accedit q; hẹc omnia nec negociationis studio: nec ꝓprio manuũ exercitio vobis elaborastis: sed nec iure hẹreditario possidetis. Et hẹc pauperes modo quidem coram deo tantũ. cui corda loquunt̃. Nec enim audent aperte causari aduersum vos: quibus interim pro sua vita necesse habent potius supplicare. Cæterũ in futuro stabunt in magna constantia aduersus eos qui se angustiauerunt: stante quippe pro eis patre orphanorũ & iudice viduarũ. Ipsius enim tunc vox erit. Quamdiu nõ fecistis vni de his minimis meis: nec mihi fecistis.

¶Cap.XIX.De superfluo habitu sacerdotũ. In prima parte epistolarꝫ ad Henricũ Senoñ.ep̃m.

CErnitur in nonnullis sacerdotibus vestiũ cultus plurimus: virtutũ aut nullus aut exiguus. Verũ tu sacerdos altissimi dei. cui ex his placere gestis: mundo an deo? Si mundo. cur sacerdos. Nam si placere vis mundo: quid tibi prodest sacerdotiũ? Nec enim potes duobus dominis seruire. Qui aũt amicus vult esse huius mundi: inimicus deo constituit̃. Volens itaq; placere hominibus: deo nõ places. si nõ places: nõ placas. Cur ergo vt dixi sa

cerdos? Sin vero quod addidi placere intendis, nõ mundo sed deo: cur qualis populus talis & sacerdos? Enimuero si sacerdos pastor est: & populus oues: dignũ est vt in nullo appareat pastor ouibus dissimilis. Si instar mei qui ouis sum pastor meus: & ipse incurv graditur: vultũ gerens deorsum/ & terrã semper respiciens: & soli ventri mente ieiunus pabula quęritans in quo discernimur? Ve si venerit lupus non erit qui preuideat, qui occurrat, qui eripiat. Decet ne pastorem more pecorũ sensibus incubare corporis: hęrere infimis: inhiare terrenis: & nõ potius erectũ stare vt hominem. cœlum mente suspicere, quę sursum sunt & quęrere & sapere: non quę super terram.

¶ Cap. XX. De quorundam prælatorum crudeli ardore dominandi, vbi supra.

NOnnulli cum p̃sideant vrbibus valde populosis: totas vt ita dicam patrias, ꝓprię diocesis ambitu circũcludant: occasione inuenta ex quocunq; veteri priuilegio: satis agũt vt & vicinas sibi subijciant ciuitates, quatinus duę quibus duo vix pręsules sufficiebant sub vno redigant̃ antistite. Rogo quæ hæc tam odiosa p̃sumptio quis hic tantus ardor dominandi super terrã, tam effrenis cupiditas? Certe cũ primũ tractus es ad cathedram flebas: refugiebas vim querebaris multũ ad te & omnino supra te esse dicens miserũ clamitans & indignũ qui non esses idoneus tam sancto mysterio: tantis nõ sufficeres curis. Quid igitur nunc verecunda depulsa formidine: sponte ambis ad ampliora, immo irreuerenti audacia, ꝓprijs nõ contentus inuadis aliena? Cur hoc? Forte vt plures populos salues. Sed in alienam messem tuã mittere falcem iniuriosum est: vt tuę prestes ecclesię. Sed ecclesiarum sponso nõ placet tale vnius incrementũ: quod detrimentũ alterius sit. Crudelis ambitio & incredibilis: si fidem oculi nõ astruerent. Vbi est illa terrifica cõminatio, ve qui coniungitis domũ ad domũ: & agrũ agro copulatis? Nunquid in his duntaxat exiguis/ ne istud metuendũ est: non aũt cum vrbes vrbibus: aut prouincijs ꝓuincię continuant̃. Huius rei gratia non pigritant̃ crebro terere limina apostolorꝝ: inuenturi & ibi quod magis dolendũ est quisuę faueant improbę voluntati, nõ ꝙ valde Romani curent quo fine res terminet̃: sed quia valde diligunt munera: sequunt̃ retribu

tiones. Bona humilitas quę & in pręsentiarꝫ ab huiusmodi mordacibus curis, mentem facit esse quietã: & a minacibus pœnis in futuro securam reddit conscientiam.

¶Cap.XXI. De suspicione & viciosa solicitudine episcoporꝫ. In lib.iiij.de consideratione cap.v.

QVid episcopo turpius q̃ incumbere supellectili: & substantiolę suę scrutari omnia, sciscitari de omnibus, morderi suspicionibus, moueri ad quæq̃ perdita vel neglecta? Ad verecundiã dico quorundã eiusmodi: scrutantium quotidie omnem substantiã suã: numerantiũ singula, de minutis & quadrantibus exigentiũ rationem. Non ita ille ægyptius, qui ioseph omnibus traditis: ignorabat quid haberet in domo sua Erubescat christianus: christiano sua nõ credens, homo sine fide: fidem tamen habuit seruo: super omnia bona sua constituens eũ. Et hic erat alienigena. Mira res. Satis superq̃ episcopi ad manum habent: quibus animas credant: & cui suas cõmittant facultatulas nõ inueniunt. Optimi videlicet æstimatores rerũ, qui magnã de minimis: paruã aut nullã de maximis curã gerant. Sed vt liquido datur intelligi: patientius ferimus Christi iacturã q̃ nostrã. Quotidianas expensas quotidiano reciprocamus scrutinio: & cõtinua dominici gregis detrimenta nescimus. De precio escarũ & numero panum cum ministris quotidiana discussio est, rara admodum cum presbyteris celebrat̃ collatio de peccatis populorꝫ. Cadit asina: & est qui subleuet eam, perit anima & nemo qui reputet. Nec mirum cũ nec nostros quidem assiduos sentiamus defectus. Nõne ad singulas supputationes istas irascimur/vrimur/anxiamur? Quam tolerabilius rerum q̃ mentiũ sustinere iacturã? Quęso tu qui alios doces doce teipsum, pluris te habere q̃ tua. Transitoria ista quę stare tibi nullo pacto queunt: fac vt a te transeant, nõ per te. Riuus qui fluit cauat terrã: sic discursus temporaliũ conscientiam rodit. Si potest torrens in agros excurrere sine lęsione satorum: & tu te ista sine vulnere mentis posse tractare cõfidito. Omnimodis consulo studeas a te auertere cõcursum horũ. Multa nescias: plurima dissimules: nonnulla obliuiscaris.

¶Cap.XXII. Qꝫ considerato labore p̃latorum minus placet honor eorũ. Sup canti. sermone.xij.

FRatres reuereamur episcopos: sed vereamur labores eorũ. Si labores pensamus: nõ affectamus honores. Agnoscamus impares vires nostras nõ delectet molles & fœmineos hũeros virorũ supponere sarcinis. Nec obseruemus eos: sed honoremus. Inhumane nempe eorũ redarguis opera: quorũ onera refugis. Temerarie obiurgat virũ de prẹlio reuertentem: mulier nens in domo. Dico enim. Si is qui de daustro est eum qui versat̃ in populo interdũ minus districte. minusue circũspecte sese agere deprehenderit: verbi gratia. in verbo. in cibo. in somno. in risu. in ira. in iudicio: non ad iudicandũ statim prosiliat: sed meminerit scriptum. Melior est iniquitas viri: ꝗ benefaciens mulier. Nam tu quidem in tua custodia vigilans: benefacis. Sed qui iuuat multos & melius facit & virilius. Quod si implere nõ sufficit absq; aliqua iniquitate. id est absq; quadã inæqualitate vitẹ & conuersationis suẹ memento quia caritas operit multitudinem peccatorꝝ. Hæc dicta sunt contra geminam temptationem qua sæpe viri religiosi episcoporꝝ vel ambire gloriã: vel excessus temere iudicare diabolicis instigationibus instigantur.

¶Cap. XXIII. De piculo ꝓlationis. In. ij. parte epl'arꝝ.

COnsidero gradũ. & casum vereor. Considero fastigiũ dignitatis & intueor faciem abyssi iacentis deorsum. attendo celsitudinem honoris: & e vicino reformido periculũ. In sermone de verbis psalmi. audiã quid loquat̃. Veruntamen optimã partem elegit Maria. licet non minoris fortasse meriti sit apud deũ humilis conuersatio Marthẹ. sed de electione Maria laudatur: quoniã illa quidem omnino quod ad nos spectat eligenda: hæc vero si iniungit̃ patienter est toleranda. Prælatis nimirũ vtraq; vita necessaria est: & ipsorũ est vtriscq; prouidere. Nec dubium quin longe periculosior cæteris sit eorũ amministratio. tamen si benẽ ãministrauerint: gradũ bonũ sibi acquirent. & maiorem abundantiam & superefluentem mensurã accipient pacis.

¶Cap. XXIIII. De acceptõe ꝑsonarꝝ q̃ vicio solent inquinari iudices. Ad eugeniũ papã li. ij. de considera. cap. xiij.

DE auaricia nõ est quo tuũ fatigem intuitũ: cum pecuniã tanq̃ paleam dicaris habere. Non prorsus nõ est ꝗ pro illa timeat̃ a iudicijs tuis. Sed est quod nõ minus sæpe nec

noxie minus insidiari iudicantibus solet: de quo maxime quid in tua iaceat conscientia latere te nolim. Quid illud sit queris? Acceptio personarę. Non parui te reum peccati existimes: si facies peccatorum sumis & nō potius causas iudicas meritorū? Est item vicium cuius si te immunem sentis inter omnes quos noui ex his qui cathedras ascenderunt, sedebis me iudice solitarius: quia veraciter singulariterq; leuasti te supra te. Facilitas credulitatis hęc est. Cuius callidissimę vulpeculę magnorū neminem comperi satis cauis seversutias. Inde eisipsis pro nihilo irę multę. Inde innocentiū frequens addictio. inde præiudicia in absentes.

¶Cap. XXV. Q; ira & nimia pietas subuertūt iudiciū. in lib. ij. de considera. ad Eugeniū papam.

OPortet innotescat tibi zelus tuus dementia tua. discretio quoq; mediatrix earundem virtutū. Qualis videlicet in donandis iniurijs. qualis sis in vlciscendis. cū prouidus in vtroq; : modi/loci/temporis obseruator. Prorsus consideranda tria hęc in vsu virtutū harū ne non sint virtutes: si prēter hęc reperiantur. Nempe eiusmodi nō natura virtutes: sed vsus facit. Nā ex se indifferentes esse noscunt. Tuū est aut abutendo & confundendo facere vicia: aut bene ordinateq; vtendo virtutes. Solent discretionis oculo caligante alterutrū sibi prīpere loca: terminos occupare. Porro caliginis duę sunt causę. Ira & mollior affectus Is iudicij censurā eneruat: illa pcipitat. Quo enim ab altero nō periclitetur, aut pietas clementię: aut zeli rectitudo? Turbatus præira oculus clementer nil intuet: suffusus fluxa quadā & muliebri mollitie animi rectū non videt. Non eris innocens. si aut punias eum cui forte parcendū esset: aut parcas ei qui fuerat puniendus. In lib. 4. de conside. Impunitas ausum parit: ausus excessum. In libro. 3. de conside. Impunitas incurię soboles, insolentię mater, radix impudentię. transgressionū nutrix.

¶Cap. XXVI. De diuersis generibus ambientiū.
In lib. 4. de considera. ad Eugenium papam

SVnt quę necessario a nobis rogantiū: aut extorquet importunitas. aut necessitas meretur. Alius pro alio: alius forte & pro se rogat. Pro q̄ rogaris sit suspectus. Qui ipse rogat pro se. iam iudicatus est. Nec interest per se, an per alium quis roget.

Clericũ curiam frequentantem qui nõ sit de curia, ad idem noris pertinere ambientiũ genus. Adulantem & ad placitum cuiusq; loquentem vnũ de rogantibus puta etiam si nihil rogauerit. Scorpioni nõ est in facie quod formides: sed pungit a cauda. Si ad taliũ blanditias cor tuũ vt assolet molliri senseris: memineris scriptum. Omnis homo primũ bonũ vinũ ponit: cum aũt inebriati fuerint tunc illud quod deterius est. Pari pondere æstimaueris eius humilitatem qui timet: & eius qui sperat. Viri callidi & dolosi esse proprium solet, tunc p̃tendere humilitatem: cum aliquid obtinere voluerit. De qualibet dicit scriptura. Est qui se humiliat nequiter: & interiora eius plena sunt dolo. De vobisipsis sumo sententię huius euidens exemplũ. Quantos quos supplices admisisti, postmodum sustinuisti graues: insolentes: contumaces: rebelles? Quod quidem interius malũ tegunt principia: posteriora produnt. Verbosulũ adolescentem, & studentem eloquentię cũ sapientię sit inanis: nõ aliud q̃ iusticię hostem reputes. Et hãc veluti generalem tibi constituas regulã: vt omnem qui palam veretur dicere/quod in aure locutus est: suspectũ habeas. Qd' si te iudicante dicendum coram ille renuerit: delatorem iudices nõ accusatorem.

¶ Cap. XXVII. De peruersitate quorundam prę latorum. Super cantica sermone. lxxvij.

NOn omnes sunt amici sponsi: quos hodie sponsę hincinde assistere cernis, & qui vt vulgo aiũt eam quasi addextrare videnť. Pauci admodũ sunt qui non quę sua sunt quęrant: ex omnibus caris eius. Diligunt munera: nec possunt pariter diligere Christũ: quia manus dederunt mammonę. Intuere quomodo incedunt nitidi & ornati: circũamicti varietatibus tanq̃ sponsa ,pcedens de thalamo suo. Nonne si quempiã talium repente eminus procedentem aspexeris sponsam potius putabis q̃ sponsę custodem? Vnde vero hanc illis exuberare existimas rerũ affluentiã/vestiũ splendorem/mensarũ luxuriem/congeriem vasorum argenteorũ & aureorũ. nisi de bonis sponsę? Inde est q; illa pauper & inops & nuda relinquiť facie miseranda/inculta hispida/exanguis. Propter hoc nõ est hoc tempore ornare sponsam sed spoliare. non est custodire sed perdere. nõ est instruere sed prostituere. nõ est pascere gregem sed mactare & deuorare. dicente de

illis domino. Qui deuorant plębem meã vt cibum panis. Et in alio ꝓpheta. Peccata populi mei comedent. Quasi dicat. Peccatorꝫ precia exigunt: & peccantibus debitã solicitudinem nõ impendunt. Quem dabis mihi de numero p̃positorꝫ: qui nõ plus vigilet subditorum euacuandis marsupijs q̃ vicijs extirpandis? Vbi q̃ orando flectit iram: qui p̃dicet annũ placabilem domino. Leuiora loquimur, grauiora grauius manet iudiciũ. O vtinã tam vigiles reperirentur ad curã: q̃ alacres currunt ad cathedrã. Vigilarent vtq̃ solicite seruantes sponsam sibi creditã. immo vero euigilarent pro semetipsis. Parũ est nostris vigilibus q̃ nõ seruant nos, nisi & perdant. Alto quippe dimersi obliuionis somno: ad nullũ dominicę cõminationis tonitruũ expergiscunt: vt vel suum ipsorũ periculum expauescant. Inde est q̃ non parcant suis qui non parcunt sibi: perimentes pariter & pereuntes.

¶ Cap. XXVIII. De p̃latis qui vsurpant sibi pręlationem. De sermone ad clericos cap. xxvi.

VE vobis qui clauem tollitis. non scientię solũ: sed & auctoritatis, nec ipsi introitis: & multipliciter impeditis q̃s introducere debuistis. Tollitis enim nõ accipitis claues. de quibus dominus queritur per prophetã. Ipsi regnauerunt & nõ ex me. principes extiterunt & ego nõ vocaui eos. Vnde & tantus p̃lationis ardor. vnde ambitionis impudentia tanta. vnde tanta vesania p̃sumptionis humanę? Audeat ne aliquis nostrũ terreni cuiuslibet reguli non p̃cipiente aut etiam ꝓhibente eo occupare ministeria: p̃ripere beneficia: negocia dispensare? Nec tu deum putes quę in magna domo sua a vasis irę aptis in interitũ sustinet approbare. Multi quidem veniunt: sed considera quis vocet. vbi supra cap. 29. Vtinã tamen quisquis sic intrat: si fieri posset tam fideliter ministraret: q̃ fiducialiter se ingessit. At difficile fortassis & impossibile est: vt ex amara radice ambitionis: suauis fructus ardeat caritatis. Ibidem cap. 26. Ve ministris infidelibus: qui nec dũ reconciliati: reconciliationis alienę negocia quasi homines qui iusticiam fecerint apprehendunt. Ve filijs iræ. qui se ministros gratiæ profitent. Ve filijs iræ. qui pacificorũ sibi vsurpare gradus & nomina non verent. Ve filijs iræ. qui fideles sese mediatores pacis vt peccata populi comedant mentiunt. Ve qui ambulantes in

carne:deo placere nõ possunt:& placere velle p̃sumunt.vbi su p̃.
cap.xxvij.Non miramur fratres quicunq; p̃sentem statũ ecclesiæ
miseramur:nõ miramur si vindemiant vineã domini qui institu-
tam a domino p̃tergredit viam.Nihil enim illi de spiritu mansue-
tudinis:quo p̃occupatos in delicto possit instruere considerans se
ipsum:ne & ipse tentetur.Compunctionis lachrimas nesciens:læ
tatur magis cũ malefecerit:& in rebus pessimis exultat. Pecuniã
nõ iusticiã gliscit.oculi eius omne sublime vident.insatiabiliter esu
rit dignitates.gloriã sitit humanã.Procul ab eo miscd'iæ viscera.
sequire potius & tyrannũ exhibere lętat.quęstũ estimat pietatem.

¶Cap.XXIX.Q; persecutio discernit mercenna
rios a pastoribus.vbi supra cap.xxx.

VTinam hodie quicunq; pastores nõ sunt mercennarios
se gregi vellent exhibere.nõ lupos.Vtinam ipsi nõ lęde-
rent.vtinã non fugerent nemine p̃sequente:vtinam nõ
exponerent gregem donec lupus veniens videret. Nimirũ susti-
nendi fuerant si inuenirent pręsertim tempe pacis recipientes mer
cedem suã:& pro mercede saltem in custodia gregis laborantes.
dummodo non ipsi turbarent gregem:& gratis auerterent a pa-
scuis iusticię & veritatis. Nam persecutio quidem indubitanter
mercenarios a pastoribus segregat & discernit.Quando em̃ tran-
sitoria damna nõ timeat:qui temporalia lucra sectatur:quando
terrenã sustineat p̃secutionem ꝓpter iusticiã.qui magis terrenam
mercedem q̃; iusticiã quærit? Vsq; adeo siquidem p̃secutionem
nõ sustinent ꝓpter iusticiã vt persecutionem malint q̃; iusticiã su
stinere.Nempe contraria est operibus eorũ:grauis est eis etiã ad
audiendũ.Cæterũ propter auariciã/ꝓpter ambitionem paratos
videas vniuersa pericula subire:suscitare scandala/sustinere odia/
dissimulare opprobria:negligere maledicta.Non est q̃ fures ti-
meant veri pastores qui in cœlo thesaurizant. Nõ est q̃ causent
de multiplici tribulatione:vbi multiplicationem mercedis atten-
dunt.Quinimo gaudeant magis vt dignũ est q̃ non tam p̃secutio
q̃; remuneratio augeat.& exultent eo abundantius quo plura su
stinent ꝓpter Christum:vt eos proinde copiosior merces maneat
apud ipsum.Quid timidi estis modicę fidei?Fidelis extat sententia
irrefragabili veritate subnixa.quia nulla nocebit aduersitas:si nul

la dominet iniquitas. Sed parum est non nocere, etiam pderit & copiosius pderit dummodo iusticia sit in intentione, Christus in causa, apud quem patientia pauperũ nõ peribit in finem.

¶Cap.XXX.De iudicio plator. De colloqo symonis & Iesu.

IN clero gerens iniqua: quid ni de ministerio iudicet. Cœleste tenet officiũ: angelus domini exercituũ factus est tanq; angelus aut eligit aut reprobat. Inuenta quippe in angelis prauitas districtius iudicet necesse est: & inexorabilius q; humana. Age ergo, qm iudiciũ graue his qui pręsunt, & potentes potenter tormenta patient. Ascendat superbia tua semper, sequere regem tuũ. omne sublime videant oculi tui, festina multiplicare pbendas: inde ad archidiaconatus euola. Demũ aspira ad episcopatũ: ne ibi q dem requiem habiturus, qm sic itur ad astra. Quo progrederis miser? An vt ab altiore gradu sit casus grauior? Neq; enim sic paulatim decides: sed tanq; fulgur in impetu vehementi quasi alter sathanas subito deij cieris. ¶Explicit liber tercius.

¶Incipiunt capitula libri Quarti.

De infinita ambitõe clericor. i.
De promotione iuuenum ad ecclesiasticas dignitates. ij
De clericis qui puerso ordine que runt ecclesiastica beneficia. iij
De clericis qui male deseruiunt ea quæ de ecclesijs habent iiij
De clericis qui male expendunt redditus ecclesię. v
Q; clerici nullius sunt ordinis vi
De impudentia clericor vij
De insolentia clericor. viij
Quomodo a singulis gnibus qd delectat vsurpant clerici. ix
De abominatõe clericor x
Admonitio ad ipsos vt se corrigant. xi
De periculo clericor. xij
De peruersitate quorundam clericorum ac religiosorum xiij
De intempantia monachor. xiiij
De delicatis cibis monachor. xv
De nimio potu. xvi
De precioso habitu. xvij
De superbis religiosis xviij
De negligentia abbatum. xix
De ornamentis monasterior. xx
De sculpturis & picturis quę fiunt in monasterijs. xxi
De aduocatis. xxij
De appellationibus. xxiij
De vsurpatõe appellationũ. xxiiij

¶Explicunt cap. lib. quarti

¶Incipit liber Quartus.

¶Cap.I.De infinita ambitione clericor. In prima parte epistolarum, ad Henricũ Senonen episcopũ.

CVrritur in clero passim ab omni ætate & ordine: a doctis pariter & indoctis ad ecclesiasticas curas tanq̃ sine curis iã quisquis victurus sit: cum ad curas puenerit. Nec mirũ de his qui necdũ in semetipsis experti sunt. videntes quippe illos qui iam ꝓprios humeros cupite sarcinę submiserunt: nõ solum non gemere tanq̃ sub onere: sed insuper appetere plus onerari: nõ deterrentur periculis/quę cupiditate cæcati non vident sed fauoribus amplius quos illis inuident ꝓuocant. O infinita semper ambitio & insatiabilis auaricia. Cum primos honorũ gradus meruerint in ecclesia: meruerunt aũt vel vitę merito/vel pecunię/siue etiã carnis & sanguinis quę regnũ dei nõ possidebunt ꝓrogatiua: nõ ideo corda quiescunt duplici semper æstuantia desiderio. quo vti q̃ magis ac magis & dilatent in plura: & ad celsiora subliment. verbi gratia. cum factus quis fuerit in quacũq̃ ecclesia decanus/ ꝓpositus/archidiaconus aut aliquid hmõi: non contentus vno in vna: plures sibi immo quotquot valet conquirere honores satagit: tam in vna q̃ in pluribus. Quibus tamen omnibus si locus euenerit: libenter vnius pręferret ep̃i dignitatem. Sed nunquid sic satiabitur? Factus episcopus: archiepũs esse desiderat. Quo forte adepto: rursum nescio quid altius somnians laboriosis itineribus & sumptuosis familiaritatib⁹: romanũ statuit freq̃ntare palaciũ: q̃stuosas sibi quasdã exinde comparans amicitias. Si lucri spũalis gr̃a hæc faciũt: laudandus est zelus. sed p̃sumptio corrigenda.

¶Cap. II. De promotione iuuenũ ad ecclesiasticas dignitates. In eadem epistola. vbi supra.

MEditantibus honores blandiunt: sed onera pensantibus tędio sunt atq̃ formidini. Non aũt omnes capiunt hoc verbũ. Multi enim non tanta fiducia & alacritate currerent ad honores: si esse sentirent & onera. Grauari ꝓfecto metuerent: nec cũ tanto labore & periculo quarũlibet affectarent infulas dignitatũ. Nunc vero quia sola attendit gloria & non pœna: purum esse clericũ erubescit in ecclesia. secq̃ viles æstimant & inglorios: qui quocunq̃ eminentiori loco non fuerint sublimati. Scholares pueri & impubes adolescentuli ob sanguinis dignitatem promouent ad ecclesiasticas dignitates: & de sub ferula transferuntur ad principandũ presbyteris. lętiores interim q̃ virgas eua

ſerint cū ꝗ meruerint principatū. nec tam illis blandit̃ adeptū/cū ademptū magiſteriū. Et hoc quidem in initio? Proceſſu vero temporis paulatim inſoleſcentes: docti ſunt in breui vendicare altaria. ſubditorū marſupia vacuare. magiſtris nimirū in hac diſciplina vtentes idoneis. ambitione & auaricia. Nec dicimus quācunq; ætatem dei gratię p̄maturam. ſicut nec ſeram. cum multos videamus iuniorū ſuper ſenes intelligere: moribus antiquare dies: p̄uenire tempora meritis: quod ætati deeſt/ compenſare virtutibus. Boni pueri qui quod ætate videnť: eſſe ſtudent in malicia. Malicia incū ſed non ſenſu: quorū nemo contemnat adoleſcentiā. Meliores bonę indolis adoleſcentes: inueteratis dierū malorū. Puer centū annorū maledictus erit: & eſt e regione ſenectus venerabilis nō diuturna neq; annorū numero computata. Bonus puer Hieremias qui ante ſanctificatus cū natus: cum ſe excuſaret de puericia: nihilominus conſtitutus eſt ſuper gentes & regna. Bonus q̄q; Daniel cuius ſpiritū ſuſcitauit deus: vt conuinceret iniqua iudicia: & ſanguinem innoxiū liberaret. Denicq; cani ſunt ſenſus hominis. & ætas ſenectutis vita immaculata. Si cubi huiuſcemodi puer ſenex promotus inuenitur/ opus dei eſt: his qui tales nō ſunt mirandum non imitandum.

¶Cap.III. De clericis qui puerſo ordine quęrunt eccleſiaſtica beneficia. De colloq o ſymo. & Ieſu.

QVis ea intentione gradus eccleſiaſticos & myſteria ſanctuarij quęrit immo quęrit̃. quęri nempe cū quęrere ip̄e debuerat. vt ſine ſęculi curis in ſanctimonia cordis & corporis illuminandus accedat ad dominū: & ſuam/pariter proximorū operet̃ ſalutem: orationis ſtudio deditus & verbo p̄dicationis? Nam ſi eo quęrit aut tenet animo/eoq; intuitu vt huic vitę habeat neceſſaria: euangelizat vt manducet. & peruerſo nimis ordine: cœleſtibus terrena mercat̃. Quam certe dignius ampliusq; conſentaneū rationi: vt pro carnali victu/carnalia magis opera & negocia exerceret: nec fieret inuerſor rerum/aut inhonoraret miniſteriū ſpirituale. Sed modico eſt natura contenta: nec multi ſola in his neceſſaria quęrunt. quippe minori facile ſatis obtinenda periculo. honorati incedere volunt: placere ſtudent hominibus: ditari & ſuperbire & huic ſæculo conformari. Audi que-

relas domini: quid super hac tanta temeritate hominũ loquatur. Ipsi inquit regnauerunt & nõ ex me. principes extiterunt: & ego nõ vocaui eos. Vniuersos siquidem in ordinibus ecclesiasticis ceteris q̃ ad sanctuariũ ptinentibus/honorem quęrentes propriũ: aut diuitias: seu corporis voluptatem postremo quę sua sunt nõ quę Iesu Christi: manifeste prorsus & indubitanter nõ ea quę deus est caritas: sed aliena a deo & omniũ radix malorũ cupiditas introduxit. Quid istud temeritatis: ĩmo quid insanię est: Vbi timor dei. Vbi mortis memoria. Vbi gehennę metus: & terribilis expectatio illa iudicij: Sponsa nec cubiculũ nec cellam ingredi nisi rege introducente p̃sumit. tu irreuerenter irruis: nec vocatus nec introductus. Trahe me post te (ait illa) in odore vnguentorũ tuorũ currimus. Nunc aũt trahit sua quẽq̃ voluptas. & odorẽ turpis lucri sectantes: q̃stum æstimãt pietatem. quorũ damnatio iusta est.

¶Cap. IIII. De clericis qui male deseruiunt ea quę de ecclesijs habent. vbi supra.

VE tibi derice. Mors in olla. Mors in ollis carniũ. Mors in hmõi delicijs est. Non quia secus introitũ delectationis posita esse cognoscit: sed ob id maxime quia populi constat esse peccata quę comedis. Sumptus ecclesiasticos gratis habere tereputas cantando (vt aiunt) bona tibi puenire videntur: sed bonũ erat fodere magis aut etiã mendicare. Peccata em populi comedis ac si propria tibi minus sufficere viderent. Solicitus esto tanq̃ redditurus rationem: dignos pro eis gemitus fundere: dignos agere pœnitentię fructus. Alioquin tibi noueris imputanda: quę modo inter delicias comedis & paruipendis: & dissimulas tanq̃ nihil attinentia tibi. O iudiciorũ dei abyssus multa. O terribilis deus in consilijs super filios hominũ. frustra incipient miseri dicere montibus cadite super nos: & collibus operite nos. Venient ante tribunal Christi. Audiet populorũ querela grauis: accusatio dura: quorũ vixere stipendijs nec diluere peccata. quibus facti sunt duces cæci: fraudulenti mediatores. Quid tibi insipiens delicię sapiunt: quid diuitię illę oblectant oculos quibus mercaris tam graue iudiciũ: tam durę temetipsum obligas rationi: Vniuersa quidem vsq̃ ad quadrantem nouissimũ exigeris. Sed esto. In epistola ad fulconem lingonensem puerũ. Surgis ad vigilias. va

dis ad missas.horis chorũ nocturnis; diurnisq; frequentas. Bene facis. Sic ecclesiæ p̃bendam nõ accipis gratis. Dignũ est vt qui altario deseruit;de altario viuat. De colloquio symonis & Iesu. Viuat de altario inq̃t. Non superbiat/nõ luxurietur/non ditetur.non in clericatu diues ex paupere fiat;ex ignobili gloriosus. Nõ sibi de bonis ecclesiæ ampla palacia fabricet;nec loculos inde congreget/nec in vanitate aut supfluitate dispergat. Non extollat de facultatibus ecclesię consanguineos suos; aut nepotes.ne filias dixerim/nuptui tradat. In epla ad fulconem lingonensem puerũ.vbi supra Concedit ergo tibi vt si bene deseruis;de altario viuas. Non aũt vt de altario luxurieris;vt inde compares tibi fræna aurea;sellas depictas;calcaria deargentata; varia griseaq; pellicia.a collo & manibus ornatu purpureo diuersificata. Deniq; quicquid pręter necessarium victum ac simplicem vestitum de altario retines; tuum non est.rapina est.sacrilegium est.

¶ Cap.V. De clericis qui male expendunt redditus ecclesiæ. De colloquio Symonis & Iesu.vbi sup̃.

REs pauperũ non pauperibus dare;par sacrilegij crimen esse dinoscit. Sane patrimonia sunt pauperũ facultates ecclesiarũ;& sacrilega eis crudelitate surripit q̃ cqd sibi ministri & dispensatores nõ vtiq; vel possessores vltra victũ accipiunt & vestitũ. Nec em̃ ordinauit deus his q euãgelio seruiũt & de euangelio q̃rere diuitias vel ornatũ; sed viuere ex eo.vt videlicet sint contenti alimento corpis nõ gulę irritamenta/aut incentiua libidinis.& qbus tegant̃;nõ quibus ornent̃ accipe. Sane qui nõ fideliter introiuit.neq; per Christũ; quid ni infideliter agat & contra Christũ? Manifestã sine dubio faciet arborem fructus. radicem palmes.opus intentionem;faciet ad quod venit vt mactet vtiq; & disperdat. Quando enim altario seruiat qui eiusmodi est;seruiat aũt in spiritu & veritate? Aut quando poterit necessariis cõtentus esse qui eo animo introiuit;vt stipendia cleri in voluptatis/curiositatis congreget vsum/seruet/expendat? Triplex ergo funiculus qui difficile rumpit; hoiem miserũ in perniciem trahit.qui impure intrat indigne ministrat;sed & ipso fructu abutit tpali.

¶ Cap.VI. Q; clerici nullius sunt ordinis. In libro tercio de consideratione.

QVid sibi vult ꝙ clerici aliud esse: aliud videri volũt? Nempe habitu milites: quęstu clericos: actu neutrũ exhibent. Nam neq; pugnant vt milites, neq; vt clerici euangeliçãt Cuius ordinis sunt? Cum vtriusq; esse cupiunt: vtrũq; deserũt: vtrũq; confundũt. Vnusquisq; inq̃t in ordine suo resurget. Isti in quo? An qui sine ordine peccauerunt: sine ordine peribunt? Aut si summe sapiens deus veraciter credit̃ a summo vsq; ad deorsum nihil inordinatũ relinquere: vereor nõ alibi ordinandos q̃ vbi nullus ordo/sed sempiternus horror inhabitat. O miserandam sponsam talibus creditã paranimphis: qui assignata cultui eius ꝓprio retinere quęstui non verent̃. Non amici profecto sponsi: sed ęmuli sunt. De colloquio symonis & Iesu. Heu data est ꝓuidentia eorũ in occasionem carnis, & qui sibi pariter & alijs in cœlo tabernacula æterna parare debuerant: in terra coniungũt domũ ad domũ: & copulant agrum agro. Quis rapuit ab ore apostolorum temporis huius verbũ gratiæ, fiducię verbũ. Ecce nos reliquimus omnia: & secuti sumus te? Ecce enim vt populus sic & sacerdos. Similiter volunt diuites fieri: similiter immo & abundantius ipsam his ꝓripiunt consolationem. Similiter amicis egent & ipsi: vt in aliena tabernacula recipiant̃: vtpote ꝓpria nõ hn̄tes.

¶Cap. VII. De impudentia clericorum. In libro de colloquio Symonis & Iesu, vt supra.

CVm impudentia & frõtositas cor hominis obdurauerit: vt non paueat/nõ horreat/nõ contremiscat: ea iam demũ desperatio est. Quid enim? Horũ sibi conscius homo tanq̃ iusticiã fecerit: diuino sese vultui sistere non veret̃: tanq̃ domesticus intrat, exit, magistrũ salutat, genua flectit: osculat̃ ore sacrilego. Dolose agit sed in conspectu dei: vt inueniat̃ iniquitas eius ad odiũ. Odibilis plane deo frontosa temeritas & impudentia execranda. Propter quod enim irritauit impius deũ/exacerbauit dominũ peccator: vt scd̃m multitudinem iræ suę non quęrat. Non ꝓpter fornicationes/incestus/sacrilegia. Nihil eorum memorat ꝓpheta, sed ꝙ in corde suo dixerit, nõ requiret. Sermo cordis affectio est: & dicere nõ requiret nõ expauescere requisitur̃. Hæc impietas cui scd̃m multitudinem iræ suę misereat̃ deus, nec quęrit/nec arguit/nec flagellat/nec vlciscitur in adinuentiones eorum. si-

cut de Moyse & Aaron & Samuele legimus: quibus nimirum propicius fuit.

¶ Cap. VIII. De insolentia clericorꝝ. Ad Innocentiũ papã.

INsolentia clericorꝝ vbiq; terrarũ turbat & molestat ecclesiã. alienis nimirũ laboribus locupletantur clerici. comedũt fructus terræ absq; pecunia. & prodit quasi ex adipe iniquitas eorũ. Mens quippe assueta delicijs nec exculta disciplinę sarculo multas contrahit sordes. In colloquio symonis & Iesu. Ve ve in domo dei horrendũ videmus. Quid ni idolatras ministrantes? Mentior si non idolorũ seruitus auaricia est. si nõ quibusdã etiam venter suus factus est deus suus. Quod enim quisq; prę cæteris colit: id sibi deũ constituisse probat. Quantos sane videmus qui christo domino nõ seruiunt: sed suo ventri? quantos qui diligũt munera/sequunt retributionem/vendunt sacramenta: iusticiã produnt? quorũ guttura necdum traxit ad laqueũ/necdum pfocauit fauces verbũ blasphemię/vox sacrilega/sermo neq; : quid vultis mihi dare: & ego vobis eum tradam? Fornicatio in multis clericis etiam & multipliciter regnat. qui puritatis auctori impuro corde & corpore ministrantes: non verent stare angelũ domini qui secet medios & disperdat. sed omnino audent agni immaculati sacras contingere carnes: & intingere in sanguinem saluatoris manus nepharias. quibus pauloante carnes prohdolor meretricias attrectarunt: sic altaria circuire: sic frequentare psalmos. cum & eiusmodi laus execrabilis & oratio sit in peccatum. Manifesta loquimur: & quę vix aliqui erubescant.

¶ Cap. IX. Quomodo a singulis generibus hominũ quod delectat vsurpãt clerici. De colloqo sym. & Iesu. vbi supã.

HAbent singula quęq; hominũ laboris aliquid. aliquid voluptatis. Sed aduertere est prudentiã aliquorũ & mirari. quemadmodũ nouo inter hæc artificio discernentes/& abinuicem sequestrantes ea: totũ quod delectat eligunt & amplectuntur: quod molestũ est fugiunt & declinant. Cum militibus nempe superbię fastus: amplã familiã: nobiles apparatus equorum faleras/accipitres/aleas: & similia quęq; frequentãt. Aliqui forte dispendentes a collo rubricatas muriũ pelles/ornatos thalamos: baltea & molliciem omnem atq; gloriã vestiũ a mulierculis

mutuant: caute omnino loricę pondus & insomnes in castris noctes incertaq; discrimina prelior: muliebremq; verecundiā & disciplinam: aut si quid sexus ille laboris habere credit declinantes. Sudant agricolę: putant & fodiunt vinitores, & qui inter hęc torpent ocio accedente fructuū tempore: innouari sibi orrea iubent: & promptuaria eorū plena. Vtinā non prę illis: vtinā vel cū illis. Viuunt tritico: bibunt vuę sanguinem meracissimū. Parū est impinguant & dilatant adipe frumenti: herbarū succis peregrinū mutuantur saporem: & additur oleū camino. Sed considera & negociatores. Circūeunt mare & aridam in labore corporis & periculo vitę: perituras sibi diuitias congregantes. Dura sunt hæc. caueant prudentes nostri. dulces interea capiunt somnos: ne dicam in stratis lasciuiant suis. Erit tamen inuenire in die festo graues vasis aureis & argenteis ministrorū dextras: refertas varijs opibus manticas perticas oneratas: in scrinijs tam multiplices loculos: vt si mensas adhibueris/numularios putes. Quid fabros: aut cementarios: cæterosq; eiusmodi operarios: necesse est numerare: Victum sibi multo labore quęrunt. illi madent delicijs. copijs affluūt ociosi. Cum resurgere ceperint homines vnusquisq; in suo ordine: vbi putas generatio ista locabit. Si ad milites forte diuerterint exsuflabunt eos q; minime secū laborem aut pericula tolerarint. Sic agricolę: sic negociatores & singuli quiq; ordines hominū a suis eos similiter arcebunt finibus: vtpote qui in hominū labore non fuerint. Quid ergo restat nisi vt quos omnis ordo repellit pariter & accusat. eum sortiantur locum vbi nullus ordo: sed sempiternus horror inhabitat.

¶Capitulum. X. De abominatione clericorum.
In sermone primo ad clericos cap. xxviij.

Dilatata videtur ecclesia. ipse etiam cleri sacratissimus ordo super numerū multiplicatus est. Verum si multiplicasti gentem domine nō magnificasti læticiā: dum nihil minus appareat decessisse meriti/q; numeri accessisse. Curritur passim ad sacros ordines. & reuerenda ipsis quoq; spiritibus angelicis ministeria homines apprehendunt. sine reuerentia. sine consideratione. Neq; em signū regni occupare cœlestis/aut illius timent imperij gestare coronā: in quibus auaricia regnat/ambitio impe-

rat/dominat̃ superbia/sedet iniquitas.luxuria ẽnim principat̃.in quibus & pessima forte appareat intra parietes abominatio/si iuxta Ezechielis prophetiã parietem fodiamus vt in domo dei videamus horrendũ.Siquidem post fornicationes/post adulteria/post incestus:ne ipsę quidem apud aliquos ignominię passiones & turpitudinis opera desunt.Vtinã non fierent quę vsq; adeo nõ conueniunt.vtinã nec nos dicere oporteret.vtinã nec dicentibus crederetur:q̃ humanũ aliquando occupauerit animũ tam abominanda cupido.Heu genus electũ:regale sacerdotiũ.gens sancta:populus acquisitionis.quis inter tua illa primordia tam diuina & spiritalibus affluentem carismatibus christianę religionis ortum credere posset:posse talia in te aliquando reperiri? Ingrediunt̃ cũ hac macula taberna culũ dei viuentis:inhabitant cum hac macula templũ sanctũ domini polluentes.iudiciũ multiplex accepturi q̃ tam grauissimas conscientias gerunt:& nihilominus sese ingerũt in sanctuariũ dei.Tales enim nõ modo & non placant deũ:sed & magis irritant.Irritant plane & infensum reddunt sibi:vereor ne & his quibus eum ꝓpiciare debuerant.Vtinã qui continere non valent:ꝑfectionem temerarie ꝓfiteri/aut cœlibatui dare nomina vereantur.Esset siquidem sine dubio melius nubere q̃ vri:& saluari in humili gradu fidelis populi:q̃ in deri sublimitate & deterius viuere/& districtius iudicari.Multi enim libertatem in qua vocati sunt in occasionem carnis dedisse videnť.abstinentes remedio nuptiali:& in omne deinceps flagitiũ effluentes.

¶Cap.XI.Admonitio ad ipsos clericos vt se corrigant.vbi supra cap.xxix.

PArcite obsecro fratres:parcite animabus vestris.Parcite sanguini qui pro vobis effusus est.Horrendũ cauete periculũ:ignem qui paratus est declinate.Inueniat̃ tamen nõ irrisoria professio ꝑfectionis:exhibeat̃ etiam virtus in specie pietatis.nõ sit inanis cœlibis vitę forma & vacua veritatis.Quid ni periclitaretur castitas in delicijs/veritas in multiloquio/caritas in hoc sæculo neq̃?Fugite de medio babylonis fugite & saluate animas vestras.Conuolate ad vrbes refugij:vbi possitis & de ꝑteritis agere pœnitentiã/& in ꝑsenti obtinere gratiã/& futurã gloriã fiducialiter ꝑstolari.Non vos retardet conscientia peccatorꝝ:quia vbi

illa abundauerunt: supabundare gratia consueuit. Non pœniten tiæ austeritas ipsa deterreat. Neq; enim condignę sunt passiones ad pręteritã culpam quę remittit. non ad p̃sentem consolationis gratiã quę immittit. non ad futurã gloriã quę promittit nobis. Si verbis nõ creditis: operibus credite. exemplis acquiescite plurimorũ. Currunt vndiq; peccatores ad pœnitentiã: & natura pariter & consuetudine delicati exteriorem omnino asperitatem nõ reputant. vt exasperatę conscientię leniant. Nil credentibus impossibile: nil amantibus difficile: nil asperũ mitibus: nil humilibus arduum reperitur quibus & gratia fert auxilium.

¶ Cap. XII. De periculo clericorũ. Sup can. ser. xxiij.

PAuendũ valde quod in ꝓpheta legimus: vbi loquens ad angelos suos deus/sic ait. Misereamur impio. Quibus pauentibus atq; querentibus: nõ ergo discet facere iusticiã? Non inquit. Subdens q̃ causam. in terra ait sanctorũ iniqua gessit: & non videbit gloriã domini. Timeant clerici. timeant ministri ecclesię. qui in terris sanctorũ quas possident tam iniqua gerunt: vt stipendijs quę sufficere debeant minime contenti: superflua quibus egeni sustentandi forent: impie/sacrileq; sibi retineant: & in vsus suę superbię atq; luxurię victum pauperũ consumere nõ verentur. Duplici ꝓfecto iniquitate peccantes q̃ & aliena diripiunt: & sacris in suis vanitatibus & turpitudinibus abutunt. In labore inquit hominũ non sunt: & cũ hominibus nõ flagellabunt. ideoq; tenuit eos superbia: ne humilient ad pœnitentiã sed damnentur ꝓpter superbiã cum superbo diabolo & angelis eius. Nã qui in labore hominũ nõ sunt: in labore ꝓfecto dæmonũ erunt.

¶ Cap. XIII. De peruersitate quorundã monachorũ. super euangeliũ Missus est. Omelia. iiij.

NOn est magnũ esse humilem in abiectione magna prorsus & rara virtus humilitas honorata. Si me miserũ homuntionem meis decepta simulationibus ad aliquem vel mediocrem honorem ꝓuexerit ecclesia: deo nimirũ hoc vel ꝓpter mea vel subditorũ peccata ꝑmittente: nonne statim oblitus qui fuerim: talem me puto qualis ab hominibus qui cor nõ vident putatus sum? Credo famę. conscientiã non attendo. & reputans non honorem virtutibus sed virtutes honori: eo sanctiorem quo su-

periorem me æstimo. Videas plerosq; in ecclesia de ignobilibus nobiles, de pauperibus diuites factos subito intumescere: pristinę obliuisci abiectionis, genus quoq; suũ erubescere: & infimos dedignari parentes. Videas & homines pecuniosos ad honores q̃sq; ecclesiasticos puolare: moxq; sibi applaudere sanctitatem, vestium duntaxat mutatione: nõ mentiũ, & dignos se æstimare dignitate: ad quã ambiendo puenerunt, quodq; si audeo dicere adepti sunt nummis: attribuere meritis. Omitto aũt de his quos excęcat ambitio, & honor ipse superbiendi eis materia est. Sed video (quod magis doleo) post spretã sæculi pompã nonnullos in schola humilitatis superbiã magis addiscere: ac sub alis mitis humiliscq; magistri grauius insolescere: & impatientes amplius fieri in claustro q̃q; fuissent in sæculo. Quodq; magis peruersum est: plęriq; in domo dei nõ patiunt̃ haberi contemptui: qui in sua nõ nisi contemptibiles esse potuerunt, vt quia videlicet vbi a pluribus honores appetunt̃: ipsi locũ habere nõ meruerunt: saltem ibi honorabiles videant̃: vbi ab omnibus honores contemnunt̃. Video & alios quod nõ sine dolore videri debet post aggressam Christi militiam rursus sæcularibus implicari negocijs: rursus terrenis cupiditatibus immergi, cũ magna cura erigere muros & negligere mores, sub ꝑtextu quoq; cõmunis vtilitatis verba vendere diuitibus & matronis salutationes, concupiscere aliena: & sua cũ lite repetere, ita ne mundũ sibi & se mundo crucifixerunt. vt qui antea vix in suo vico vel oppido cogniti fuerant: modo circũeuntes puincias/& curias frequentantes: regũ noticias/principũ familiaritates/assecuti sunt. Nec aliunde hæc omnia mala contingunt nisi ꝓ illam qua sæculũ deseruimus humilitatem deserentes: dũ per hoc cogitant inepta denuo sectari studia sæcularium: canes efficimur reuertentes ad vomitum.

¶Cap. XIIII. De intemperantia monachoꝝ. In lib. apologetico, alias in libro beati Bernardi q̃ intitulat̃ de cõcordantia statuũ religiosoꝝ q̃ ꝑ tpe suo erãt.

NVllus ordo quippiã recipit inordinatũ. Quod vero inordinatum est: ordo nõ est. Vnde non aduersum ordinem sed pro ordine disputare putandus ero: si nõ ordinem in hominibus: sed hominũ vicia reprehendo. Dicitur & veraciter

creditur sanctos patres monachorꝫ vitam instituisse. & vt in ea plures saluarentur: vsqꝫ ad infirmos regulę temperasse rigorem: nō regulā destruxisse. Absit aūt vt credam tantas eos quantas vidimus in plerisqꝫ monasterijs vanitates ac supfluitates p̄cepisse vel concessisse. Miror etenim vnde inter monachos tanta intemperantia in comessationibus & potationibus: in vestimentis & lectisternijs: & equitaturis: & constituendis ædificijs inolescere potuit. quatinus vbi hæc studiosius/voluptuosius atqꝫ effusius fiunt: ibi ordo melius teneri dicatur: ibi maior putetur religio. Ecce em̄ parcitas putat̄ auaricia, sobrietas austeritas creditur, silentiū tristitia reputat̄. Econtra remissio discretio dicitur, effusio liberalitas, loquacitas/affabilitas/cachinnatio/iocūditas/mollicies vestimentorum/& equorū fastus honestas, lectorū superfluus cultus/mūdicia. Cunqꝫ hoc alterutrū impendimus caritas appellat̄. Ista caritas destruit caritatem. Hæc discretio discretionem confundit. Talis misericordia crudelitate plena est: qua videlicet ita corpori seruitur: vt anima iugulet̄. Quę etenim caritas est & carnem diligere: & negligere spiritū? Quę vero discretio totum dare corpori: & animę nihil? Qualis vero misericordia ancillam reficere: & dominam interficere? Nemo pro hmōi misericordia speret se consequi misericordiā: quę misericordibus promittit̄. Inordinata ꝓfecto atqꝫ irrationabilis misericordia est sterilis & infructuosę carnis adimplendis inuigilare desiderijs. Bona misericordia miserere animę tuę, nec potes nō mereri misericordiā: qua fit vt placeas deo. Alias aūt non est misericordia sicut iam dixi, sed crudelitas, nō est caritas sed iniquitas, nō est discretio sed confusio: inutilis carnis cōcupiscentijs inseruire: & animę excolendis virtutibus nullā operā dare. Sub hac tamen abusione iam fere vbiqꝫ sic pro ordine tenet̄: fere iam ita ab omnibus sine querela atqꝫ irreprehensibiliter obseruatur quanqꝫ dissimiliter. Nonnulli quippe his omnibus tanqꝫ non vtentes vtunt̄. & ideo aut cū nulla offensa aut cū minima. Aliquanti quippe hæc agunt ex simplicitate: aliquanti ex caritate: aliquanti ex necessitate. Quidā nanqꝫ simpliciter ista tenent, qm̄ sic eis pręcipit̄, parati aliter agere si aliter pręciperet̄. Quidam aūt ne discorditer ab eis viuant cū quibus habitant: sectantes in his non suā libidinem: sed aliorū pacem. Alij vero quia resistere nō va

lent multitudini contradicentiũ: qui hæc vtiq; tanq̃ pro ordine libera voce defendunt. & quotiens isti aliqua prout ratio dictat/ restringere vel mutare incipiunt: illi mox tota auctoritate resistunt.

¶ Cap. XV. De delicatis cibis monachorꝫ. vbi sup̃.

QVis in principio cum ordo incepit monasticus ad tantã crederet monachos inertiã deuenire? O quantũ distamꝰ ab his: qui in diebus Antonij extitere monachi. Siq̃dem illi cum se inuicem per tempus ex caritate reuiserent: tanta abinuicem auiditate panem animarꝫ percipiebant: vt corporis cibũ penitus obliti: diem plærũq; totum ieiunis ventribus: sed nõ mentibus transigerent. Et hic erat rectus ordo: quando dignior parti prius inseruiebat. Hæc summa discretio. cũ amplius sumebat quę maior erat. Hæc denicq; vera caritas: vbi animę (quarũ caritate Christus mortuus est) tanta solicitudine refocillabantur. Nobis aũt conuenientibus in vnũ (vt verbis apostoli vtar) iam nõ est dominicã cœnã manducare. Panem quippe cœlestem nemo qui requirat. nemo qui tribuat. Nihil de scripturis nihil de salute agitur animarꝫ. sed nugæ & risus & verba proferunt in ventum. Inter prandendũ quantũ fauces dapibus: tantũ aures pascunt rumoribus. quibus totus intentus: modũ nescias in edendo. Interim aũt fercula ferculis apponunt. & pro solis carnibus a quibus abstinetur: grandia pisciũ corpora duplicant. Cunq; prioribus sueris satiatus: si secundos attigeris: videberis tibi necdũ gustasse priores. Tanta quippe accuratione & arte coquorũ cuncta apparantur: quatinus quatuor aut quinq; ferculis deuoratis/ prima non impediant nouissima: nec satietas minuat appetitũ. Palatũ quippe dum nouellis seducit condimentis: paulatim dissuescunt cognita: & ad succos extraneos veluti adhuc ieiunũ auide renouat in desideria. Venter quidem dum nescit onerat: sed varietas tollit fastidium. Quia enim puras vt eas natura creauit epulas fastidimus: dum alia alijs multifarie permiscent: & spretis naturalibus quos deus indidit rebus: quibusdã adulterinis gula pupocat saporibus: transitur nimirũ meta necessitatis: sed necdũ delectatio superat. Quis enim dicere sufficit quot modis (vt cætera taceã) sola ouaversant & vexant: quanto studio euertunt/ subuertunt/ liquant/ durant/ diminuunt: & nunc quidem frixa/ nunc assa/ nunc sarsa/

nunc mixtim: nunc sigillatim apponunt. Vt quid aut hęc omnia: nisi vt soli fastidio consulat? Ipsa deinde qualitas rerũ talis deforis apparere curat: vt non minus aspectus ꝗ gustus delectet. vt cum iam stomachus crebris ructibus repletũ se indicet: necdum tamen curiositas satiatur. Sed dum oculi coloribus/palatũ saporibus/illidunt: infœlix stomachus cui nec colores lucent/nec sapores demulcent: dum omnia suscipere cogitur/oppressus magis obruitur ꝗ reficitur.

¶Cap. XVI. De nimio potu. In li. apologetico. vbi sup̃.

IAm vero de aquę potu quid dicam qũ ne vllo quidem pacto vinum limphatũ admittit? Omnes nimirũ ex quo monachi sumus: infirmos stomachos habemus: & tam necessarium apostoli de vtendo vino consiliũ merito nõ negligimus: modico tamen (quod ille p̃misit) nescio cur p̃termisso. Et vtinã vel solo tũc cum etiam purũ est: contenti essemus. Pudet dicere: sed magis pudeat actitari. Et si pudet audiri: non pudeat emendari. Videas vno in prandio ter vel quater semiplenũ calicem reportari. quatinus diuersis vinis magis odoratis/ꝗ potatis: nec tam haustis ꝗ attactis: sagaci ꝓbatione & celeri cognitione: vnũ tandem e pluribus qd̃ fortius est eligatur. Quale est aut illud quod nonnulla monasteria ex more obseruare dicunt: in magnis videlicet festis vina delibuta melle pigmentorꝫ respersa puluerĩbus: in conuentu bibere? Nũquid & hoc fieri dicemus ꝓpter infirmitatem stomachi? Ego vero ad nihil aliud valere video: nisi vt vel amplius bibat vel delectabilius. Sed cũ venę vino fuerint ingurgitatę: toto in capite palpitantes: sic surgenti a mensa quid aliud libet nisi dormire? Si aut ad vigilias indigestũ surgere cogis: nõ cantũ sed planctũ potius extorquebis. Cum vero ad lectũ deuenero: requiritus incõmodum plango. nõ crapulę peccatũ: sed q̃ manducare non queo.

¶Capitulum. XVII. De precioso habitu. In expositione super missus est. Omelia quarta.

QVid de ipso habitu dicam: in quo iam nõ calor/sed color requirit: magis ꝗ cultui vestiũ ꝗ virtutũ insistit? Pudet dicere. Vincunt in suo studio mulierculę. cũ a monachis preciũ affectatur in vestibus nõ necessitas nec saltem forma religionis retenta in habitu: ornari nõ amari appetunt milites

Christi, qui dum se p̃parare ad prelium & contra aereas potestates prætendere paupertatis insigne debuerant quod vtiq; aduersarij valde formidant/in mollicie vestimentorꝝ pacis potius p̃ferentes indiciũ: vltro se hostibus sine sanguine tradunt inermes. De concordia statuũ religiosorꝝ. Quærit ad induendũ nõ quod vtilius: sed quod subtilius inuenit. non quod repellat frigus: sed quod superbire compellat. nõ deniq; iuxta regulã quod vilius comparari potest: sed quod venustius immo vanius ostentari. Heu me miserum qualemcũq; monachũ. cur adhuc viuo videre ad id deuenisse ordinem nostrũ: ordinem scilicet qui primus fuit in ecclesia immo a quo cœpit ecclesia: quo nullus in terra similior angelicis ordinibus: nullus vicinior ei q̃ in cœlis est hierusalem mater nostra. siue ob decorem castitatis: siue ꝓpter caritatis ardorem. cuius apostoli institutores: cuius hi quos Paulus tam sepe sanctos appellat/ inchoatores extiterunt. Fusi sumus nunc exterius: & de regno dei quod intra nos est eiecti relictis veris ac perennibus bonis. foris querimus vanã consolationem: & de vanitatibus & insanijs falsis: ac iam religionis antique nõ solũ virtutem amisimus: sed nec speciem retinemus. Ecce enim ipse habitus noster (quod & dolens dico) qui humilitatis solebat esse insigne: a monachis nostri temporis in signũ gestatur superbie. Vix iam in nostris ꝓuincijs inuenimus: quo vestiri dignemur. Miles & monachus ex eodem panno partiunt̃ sibi cucullã & clamidem. Quiuis de sæculo quantũlibet honoratus: etiam si rex/si imperator ille fuerit: non tamen nostra horrebit indumenta: si suo sibi modo p̃parata fuerint & aptata. Vanũ cor vanitatis notam ingerit corpori: & exterior supfluitas interioris vanitatis indiciũ est. Mollia indumenta animi molliciem indicant. Non tanto curaretur corporis cultus: nisi prius neglecta fuisset mens inculta virtutibus.

¶Cap. XVIII. De supbis religiosis. In libro apologetico.

VE semel. & ve iterũ pauperibus superbis. Ve inq̃ semel. & ve iterum portantibus crucem Christi: & nõ sequentibus Christũ: qui nimirũ cuius passionibus participant̃ humilitatem sectari negligunt. Duplici quippe contritione conteruntur qui eiusmodi sunt: quãdo & hic pro temporali gloria temporaliter se affligunt: & in futuro pro interna superbia ad æterna

ſupplicia pertrahunt. Laborant cum Chriſto: ſed cũ Chriſto non regnant. Sequunt Chriſtũ in paupertate ſua: ſed in gloria nõ conſequunt. De torrente in via bibunt: ſed nõ exaltabunt caput in patria. Lugent nunc: ſed tunc nõ conſolabunt. Et merito. Quid em facit ſuperbia ſub pannis humilitatis Ieſu? Nunquid non habet quo ſe palliet humana malicia: niſi vnde inuoluta eſt infantia ſaluatoris? Et quomodo intra pręſepiũ domini ſimulatrix arrogantia ſe coartat: ac pro vagitibus innocentię malũ inibi detractionis immurmurat? An nõ illi ſuperbiſſimi de pſalmo quorũ prodijt ex adipe iniquitas eorũ. multo tutius operti ſunt iniquitate & impietate ſua: cũ nos latentes ſub ſanctitate aliena? Quis enim magis impius: an ꝓfitens impietatem: an mentiens ſanctitatem? Nõne qui etiam mendaciũ addens: geminat impietatem?

¶Cap. XIX. De negligentia abbatũ. vbi ſupra.

MIror cum regula dicat ad magiſtrũ reſpicere quicquid a diſcipulis delinquit: & dominus per prophetã ſanguinem in peccato morientiũ de manu paſtoris requirendũ eſſe minetur: quomodo abbates noſtri talia fieri patiant: niſi forte ſi audeam dicere. nemo fidenter rep̃hendit: in quo ſe eſſe irreprehenſibilem nõ confidit. Siquidem humanitatis eſt omniũ: in quibus ſibi quiſq; indulget: alijs nõ vehementer irasci. Dicam dicam: p̃ſumptuoſus dicar: ſed verũ dicam. Quomodo lux mundi obtenebrata eſt? Quomodo ſal terrę infatuatũ eſt? Quorũ nobis vita via vitę debuit eſſe: dum exemplũ in ſuis actibus oſtendunt ſuperbiæ: cæci facti ſunt duces cæcorũ. Quod enim vt cætera taceã ſpecimen humilitatis eſt: cum tanta pompa & equitatu incedere: tantis hominũ crinitorũ ſtipari obſequijs: quatinus duobus epiſcopis vnius abbatis ſufficiat multitudo? Mentior ſi nõ vidi abbatem ſeptuaginta equos: & eo amplius in ſuo ducere comitatu. Dicas ſi videas tranſeuntes nõ patres eſſe monaſteriorꝝ: ſed dominos caſtellorũ. non rectores animarꝝ: ſed principes ꝓuinciarꝝ. Tum deinde geſtari iubent mappulę. ciphi. bacini. candelabra: & manticę ſuffarcinatę. nõ ſtramentis: ſed ornamentis lectulorꝝ. Vix denicq; quatuor leucis a ſua quiſpiã domo recedit: niſi cum tanta ſupellectili ſua. tancq; ſit vel iturus ad exercitũ: vel tranſiturus per deſertum: vbi non valeant inueniri neceſſaria.

¶Cap.XX.De ornamentis monasteriorꝝ.vbi sup̄.

OMitto oratoriorũ immensas altitudines:ĩmoderatas longitudines:supꝑuacuas latitudines:sumptuosas depolitiones: curiosas depictiones, quę dum in se orantiũ retorquent aspectũ:impediunt & affectũ.& mihi quodammodo rep̄sentant antiquũ ritum Iudeorꝝ.sed esto.fiant hæc ad honorem dei.Illud aũt interrogo monachus monachos:quod in gentilibus gentilis arguebat.Dicite ait ille pontifices:in sancto quid facit aurum? Ego aũt dico.Dicite pauperes. Non enim attendo versum: sed sensum.Dicite inq̃ pauperes.si tamen pauperes. in sancto qd facit aurum? Et quidem alia causa est episcoporꝝ: alia monachorum.Scimus nanq̃ q̃ illi sapientibus & insipientibus debitores cum sint: carnalis populi deuotionem (quia spiritualibus nõ possunt) corporalibus excitant ornamentis.Nos vero qui iam de populo exiuimus: qui mundi quęq̃ preciosa ac speciosa pro Christo reliquimus:qui omnia pulcre lucentia:canore mulcentia:suaue olentia:dulce sapientia:tactu placentia: cuncta denique oblectamenta corporea/arbitrati sumus vt stercora vt Christũ lucrifaciamus;quorũ quęso in his deuotõem excitare intendimus? Quem inq̃ ex his fructũ requirimus:stultorũ ammirationem/an simpliciũ oblationem? An quoniã cõmixti sumus inter gentes forte didicimus opera eorũ:& seruimus adhuc sculptilibus eorũ? Et (vt apte loquar)an hoc totũ facit auaricia quod est idolorũ seruitus. & nõ requirimus fructũ sed datum? Sed quęris quomodo? Miro inquã modo.Tali quadã arte spargitur æs vt multiplicet.Expandit vt augeat:& effusio copiam parit.Ipso quippe visu sumptuosarũ sed mirandarũ vanitatũ accendunt homines magis ad offerendũ q̃ ad orandũ.Sic opes opibus hauriunt:sic pecunia pecuniam trahit.quia nescio quo pacto vbi amplius diuitiarꝝ cernitur ibi offertur libentius.Auro tectis reliquijs signant.oculi & loculi aperiunt.Ostendit pulcherrima forma sancti vel sanctę alicuius:& eo creditur sanctior quo coloratior.Currunt homines ad osculandũ:inuitant ad donandũ. & magis mirantur pulchra: q̃ venerent sacra.Ponunt dehinc in ecclesia gemmatę nõ coronę sed rotę circumseptę lampadibus sed nõ minus fulgentes insertis lapidibus.Cernimus pro candelabris arbores quasdã erectas mul

to æris pondere: miro artificis opere fabricatas: nec magis coruscantes superpositis lucernis ꝗ suis gemmis. Quid putas in his omnibus querit: pœnitentiũ compunctio/an intuentiũ ammiratio?

¶Cap. XXI. De sculpturis & picturis quę sunt in monasterijs. In libro Apologetico.

O Vanitas vanitatũ. sed non vanior ꝗ insanior. fulget ecclesia in parietibus: & in pauperibus eget. Suos lapides induit auro: & suos filios nudos deserit. De sumptibus egenorũ: seruitur oculis diuitũ. Inueniunt curiosi quo delectent: & non inueniunt miseri quo sustentant. Vt quid saltem sanctorꝝ imagines nõ reueremur: quibus vtiq; ipsum quod pedibus conculcatur scatet pauimentũ? Sæpe spuitur in ore angeli, sæpe alicuius sanctorũ facies: calcibus tundit transeuntiũ. Et si non sacris imaginibus: cur vel nõ parcit pulcris coloribus? Cur decoras qd mox fœdandũ est? Cur depingis qd necesse est conculcari? Quid ibi valent venustę formę: vbi puluere maculant assidue? Denicq; quid hæc ad pauperes/ad monachos/ad spũales viros? Nisi forte & hic aduersus memoratũ iam versiculũ ꝓpheticus ille respondeatur. Domine dilexi decorem domus tuę: & locũ habitationis glorię tuę. Assentio. Patiamur & hæc fieri in ecclesia. quia etsi noxia sunt vanis & auaris: nõ tamen simplicibus & deuotis. Cęterũ in claustris coram legentibus fratribus quid facit illa ridiculosa monstruositas: mira quædã deformis formositas & formosa deformitas? Quid ibi immundę simię: quid feri leones: quid monstruosi centauri: quid semi homines: quid maculosę tigrides: quid milites pugnantes: quid venatores tubicinantes? Videas sub vno capite multa corpora: & rursus in vno corpore capita multa. Cernitur hinc in quadrupede cauda serpentis: illic in pisce caput quadrupedis. Ibi bestia prefert equũ. caprã trahens retro dimidiam. Hinc cornutũ animal equum gestat posterius. Tam multa denicq; tamq; mira diuersarũ formarũ apparet vbicq; varietas: vt magis legere libeat in marmoribus ꝗ in codicibus. totumq; diem occupare: singula ista mirando: ꝗ in lege dei meditando.

¶Ca. XXII. De aduocatis. In primo lib. de consi.

DIsputationes aduocatorꝝ & pugnę verborum: magis ad subuersionem ꝗ ad inuentionem ꝓficiunt veritatis. Hi

ſunt qui docuerunt linguas ſuas loqui mendaciũ: diſerti aduerſus iuſticiã: eruditi pro falſitate. Sapientes ſunt vt faciant malũ. eloquentes vt impugnent verũ. Hi ſunt qui inſtruunt a quibus fuerant inſtruendi. Aſtruunt nõ comperta ſed ſua. ſtruunt de ꝓprio calumnias innocentię. deſtruunt ſimplicitatem varietatis. obſtruunt iudicij vias. Nihil ita abſq; labore manifeſtam faciet veritatem: vt breuis & pura narratio.

¶Cap.XXIII. De appellationibus. In lib.3.de conſidera.

MAgno in appellationibus & pio opus intuitu eſt: ne qd magna fuit neceſſitate prouiſum: male vtendo reddatur inutile. Mihi videtur & in multã poſſe eas deuenire perniciem: ſi non ſummo moderamine actitent. Formulã hanc iuſticię preſigit tibi & diuinę incõmutabilis ratio æquitatis. & ni fallor/appellationũ lex. vt illicite vſurpata appellatio nec proſit appellanti: nec appellato obſit. Vt quid enim fruſtra fatigatus ſit homo? Quam plenũ iuſticię: vt ſeſe potius leſerit: qui voluit proximum. Appellaſſe inique iniquũ eſt: inique & impune iniquarũ appellationũ fomes. Iniqua aũt omnis appellatio: ad quã iuſticię inopia non coegit. Appellare nõ vt graues: ſed ſi graueris licet. Appellandũ a ſententia. ante ſententiã improbe omnino niſi ob manifeſtum grauamen præſumit appellatio. Qui igitur nõ grauatus appellat: liquet quia aut grauare intendit aut tempus redimere. Non eſt aũt ſuffugiũ appellatio. ſed refugiũ. Quantos nouimus appellaſſe pulſantos quo interim liceret quod nunq; licet? Nonnullis etiam quoad vixerint licuiſſe appellationis ſuffragio nepharia ſcimus: verbi gratia. inceſtũ/adulteriũ. Quale eſt hoc turpitudini patrocinari: quod vel maxime formidari a turpibus oportebat? Quouſq; dormitas: quouſq; nõ euigilat conſideratio tua: ad tantã appellationũ confuſionem atq; abuſionem? Præter ius & fas: pręter morem & ordinem fiunt. Non locus/non modus/nõ tempus/nõ cauſa diſcernit: aut perſona. Pręſumit leuiter paſſim: plęrunq; & nequiter. Volentes malignari: nonne his potiſſimum terreri ſolebant? Nunc terrori ipſi ex his magis fiunt atq; id bonis antidotũ verſum in venenũ. appellant boni a malis. vt nõ faciant bona. & ſuperſedent a voce tonitrui tui formidantes.

¶Cap.XXIIII. De vſurpatõe appellatõm. li.3.de conſi.

SI mea quęratur vel potius curetur sententia: dico appellationes vt nõ contemnendas: sic nec vsurpandas omnino. Porro horum quid insolentius censeam haud facile dixerim: nisi q̃ vsurpatio quandã videtur inducere contemptus necessitatem: ac per hoc forte acrius insectanda: quę amplius nocet. Aut non vere nocentior est mala in se, in partu peior. Nonne ipsa est quę ipsum ius quoq̃ naturę aut extenuat aut exterminat? Nam sæpe rebus etiam p̃ciosissimis precij gratiã nõ modo demit: sed adimit. Quid sacramentis acceptius? Vsurpata tamen ab indignis indigneue tractata minime acceptant. Magis habent damnationem, quia debitã venerationem nõ habent. Fateor grande & generale mundo bonum esse appellationes: idq̃ tam necessariũ q̃ solem ipsum mortalibus. Reuera quidem sol iusticię est prodens ac redarguens opa tenebrarũ. Prorsus fouendę & manutenendę: sed quas extorsit necessitas/non calliditas adinuenit. Vsurpatorię sunt eiusmodi omnes: nõ subuenientes in necessitate/sed opitulantes iniquitati. Quid ni veniant in contemptũ? Quanti vt talibus q̃q̃ deferrent: etiam de ꝓprio cessere iure: ne longo & casso itinere fatigarent? Plures tamen sua amittere nõ ferentes, appellationes minus opportunas & celsa nomina importunius contempserunt. Cũ ita q̃q̃ ex his liqueat non ex contemptu gigni vsurpationem/sed ex vsurpatione contemptũ: videris tu quid sibi velit q̃ zelus vester assidue pene vindicat illum/istã dissimulat? Vis perfectius cohibere contemptum? Cura in ipso vtero pessimę matris p̃focare germen nequam, quod ita fiet si vsurpatio digna animaduersione mulcet. Tolle vsurpationem: & contemptus excusationem non habet. Porro inexcusabilitas ausum explodet. Non sit proinde vsurpator/& contemptor nullus erit: aut admodũ rarus. Bene facis tu q̃ appellationũ negato suffragio/immo suffugio: multa remittis negocia ad cognoscentes: vel qui noscere citius possint. Vbi enim certior ac facilior notio: ibi decisio tutior expeditior q̃q̃ esse potest. Quã plenũ gratię qd̃ multorũ pinde & laboribus parcis & sumptibus, at quibus sic credas id tibi oĩmodis attendendũ.

¶ Incipiunt capitula libri Quinti.

De pœnitentia i
De confessione. ij
De misericordia dei in pœnitentes. iij
De oratione iiij

De tempore congruo oroni. v
De humilitate. vi
Q; magis humilitas est necessaria: q̃ virginitas. vij
Quo potest custodiri hũilitas. viij
De timore. ix
De discretione. x
De obedientia. xi
De disciplina. xij
De silentio. xiij
De ieiunio. xiiij
De verecundia. xv
De tentationibus. xvi
Q; resistendo tentationibus victoria acquiritur. xvij
De gratiarum actione. xviij
De contemptu vanę glorię xix
De gratia dei. xx
De adiutorio diuino. xxi
De merito. xxij
De fide. xxiij
De spe xxiiij
De caritate. xxv
De amore diuino. xxvi
De violentia amoris diuini. xxvij
De continentia. xxviij
De abstinentia. xxix
De paupertate. xxx
De tribulatione. xxxi
De patientia. xxxij
De iustitia. xxxiij
De misericordia xxxiiij
De correptione. xxxv
De beniuolentia. xxxvi
De perseuerantia. xxxvij
De testimonio cõscientię. xxxviij
De pace. xxxix
De contemptu mundi. xl.
De solitaria vita xli
De memoria dñicę passionis. xlij
De deuotione. xliij
De laude diuina. xliiij
De consideratione. xlv
De contemplatione. xlvi
De laude supernę ciuitatis. xlvij
De p̃mio æternę btĩtudinis. xlviij

Incipit liber Quintus de virtutibus.

Capitulum primũ. De pœnitentia. In sermone primo penthecostes. qui sic incipit. Celebremus hodie.

INitium reuertendi ad dominũ: pœnitentia est. In quibusdam sententijs. Pœnitentiã habere: dolere est. Nam pœnitentiã agere: remediũ doloris est. Vanum est tibi: dum peccare nõ destiteris/ pœnitere. Verus pœnitens semper est in dolore & labore, dolet de p̃teritis, laborat pro futuris cauendis. Vera siquidem pœnitentia est: sine intermissionis tempore de peccatis dolere. Sic plangit cõmissa: vt non cõmittat plangenda. Irrisor nanq; est & nõ verus pœnitens: qui adhuc agit quod pœniteat. Si ergo vis verus pœnitens esse: cessa a peccato/ & noli amplius peccare. quia inanis est pœnitentia quã sequens coinquinat culpa. Hoc nempe est saluationis nostrę principiũ cũ incipimus respuere quod diligebamus/ dolere vnde lętabamur/

amplecti quod timebamus/sequi quod fugiebamus: optare qd contemnebamus. Infernus quidã & carcer animę: rea conscientia est. Gaudete pœnitentes quos a vijs vestris prauis recedentes: excepit mox amaritudo & confusio animi pœnitentis. Quantũ displicet deo impudentia peccatoris: tantũ pœnitentis verecundia placet. Denicq; & supernas beatorũ mansiones attingit pœnitentiæ odor. Gaudent angeli in conuersione & pœnitentia peccatorũ: salutem hominũ sitientes. Lacrimę pœnitentiũ vinum eorũ: q̃ in illis odor vitę/sapor gratię sit/indulgentię gustus/reconciliationis iocunditas/sanitas redeuntis innocentię: serenatę suauitas conscientię. Multiplex nunc consolatio arguentis conscientię reuelat cruciatum. Benignus est deus qui nõ patitur nos temptari: vltra quã possumus. Maximecq; inter initia conuersionis: oleo misericordię linit vlcera. vt nec morbi quantitas/nec difficultas curationis vltra q̃ expedit innotescat. Magis aũt accidere videtur facilitas quędam/quę postmodũ euanescit: quando iam excitatos habenti sensus certamen forte datur vt vincat: & discat quoniam omniũ potentior est sapientia.

¶Cap. II. De confessione. Sup̃ cantica sermo. xv.

Confessio animę vitam indicat. Sermo. ij. de resurrectione domini. Vbi confessio est: ibi in conspectu domini pulcritudo est. Omnia siquidem in confessione lauant̃: & hæc ablutio in quandã innocentiã deputabit̃. in meditationibus. Non est vtilis confessio: nisi sit in oris veritate/& cordis puritate. In sermone. 4. de aduentu domini. Sunt qui peccata sic confitent̃ vt videri possint ex desiderio mundandi cordis id agere: nisi q̃ ea quæ ipsi sponte dicunt ab alijs patienter audire nõ possunt. Qui si vere mundari desiderarent vt videntur: non irritarent̃: sed haberent eis gratiã/qui suas illis maculas demonstrarent. Super cantica. ser. vi. Humiliter confitenti remittit deus peccatũ. & diabolus eũ quem in hominis corde ĩuaserat/amittit principatũ. Vbi nempe peccatũ remittitur: ibi ꝓculdubio diabolus de corde peccatoris expellitur. In epl̃a ad Sophiã virginem. Ama confessionem: ob quã amaris. Ama confessionem: si affectas decorem. Confessioni iungit̃ decor. iungit̃ pulcritudo. Re vera vbi confessio: ibi pulcritudo & decor. Si peccata sunt: in confessione lauant̃. Si bona opera: confes-

ſione cõmendant. Cum mala tua confiteris: ſacrificiũ eſt deo ſpiritus contribulatus, cum dei beneficia recolis: immolas deo ſacrificium laudis. Bonũ animę ornamentũ confeſſio: quę & peccatorem purgat/& iuſtũ reddit purgatiorem. Abſq; confeſſione iuſtus iudicat ingratus: & peccator mortuus reputatur. A mortuo quippe tanq; qui nõ ſit: perit confeſſio. Confeſſio igitur peccatoris eſt vita: iuſti gloria. Et neceſſaria eſt peccatori: & iuſtũ nihilominus decet. Deniq; rectos decet laudatio.

¶ Cap. III. De miſcdia dei in pœnitentes. Sup can. ſer. ix.

DVo in deo ſunt ingenitę manſuetudinis argumenta. q; & patienter expectat delinq̃ntem: & clementer recipit pœnitentem. Gemina inquã dulcedo ſuauitatis exuberat in pectore domini Ieſu. longanimitas videlicet in expectando: & in donando facilitas. Ad hoc ſiquidem diu ſuſpendit ſententiã vltionis a contemnente: vt quando q; exhibeat gratiã remiſſionis in pœnitente. Super canti. ſer. xxiij. O ſolus vere beatus: cui nõ imputauit dominus peccatũ. nam qui non habuerit peccatũ/nemo. Sufficit mihi ad omnem iuſticiã ſolum habere ꝓpiciũ: cui ſoli peccaui. Omne quod mihi ipſe nõ imputare decreuerit: ſic eſt quaſi nõ fuerit. Non peccare dei iuſticia eſt: hominis iuſticia: indulgentia dei. In ſermone. 3. de annunciatione dñica qui incipit. q; diues es &c. Q; diues es in miſericordia: q; magnificus in iuſticia: in gratia q; munificus domine deus noſter. Non eſt qui ſimilis ſit tibi munerator copioſiſſime: remunerator æquiſſime: piiſſime liberator. Gratis reſpicis humiles: iuſte iudicas innocentes: miſericorditer ſaluas etiam peccatores. In ſer. de paſſione domini. O q; multus es ad ignoſcendũ. O q; magna multitudo dulcedinis tuę. O q; longe ſunt cogitationes tuę a cogitationibus noſtris. O q; firmata eſt etiam ſuper impios miſericordia tua. In. 4. ſermo. de. xl. Sed ſi magna eſt iniquitas mea: multo maior eſt domine pietas tua. Ideo q; cum ad meipſum turbata fuerit anima mea: memor ſum multitudinis miſericordię tuę: & reſpiro in ea. In ſer. 1. de purificatõe. In cõmuni enim poſita eſt: offertur omnibus: & nemo illius expers niſi qui renuerit. In vigilia natiuitatis dñi p̃mo ſer. Gaudeat ergo quiſq; ille eſt: quem perpetuę damnationis reum abiudicabat conſcientia peccatorꝝ. Excedit quippe pietas Ieſu omniũ criminũ q;ti

tatem seu numerositatem. Sup can. ser. xi. Maior est inquit Cayn iniquitas mea: cꝫ vt veniã merear. Absit absit. Maior est dei pietas: cꝫ quęuis iniquitas. Super can. ser. xxxvi. Reuera benignus & misericors est: suauis & mitis est: copiosę misericordię: pstabilis super malicia: multus ad ignoscendũ. Quippe cuius natura bonitas: cuius fons pietatis est mansio: cui familiaris suauitas: & cui ppriũ est misereri. Verũ id quidem cui vult miserẽ: & quem vult indurat. sed quod miseretur propriũ est illi. ex se enim sumit materiam: & velut quoddã seminariũ miserendi. Nam quod iudicat & condemnat: nos eum quodammodo cogimus: vt longe aliter de corde ipsius miseratio/cꝫ animaduersio ,pcedere videatur. Recte igit nõ pater iudicior vel vltionũ dicitur sed pater misericordiar q miserendi causam & originem sumat ex ,pprio iudicandi vel vlciscendi magis ex nostro. Propterea qui prudentes sunt nõ operiũt vulnera sua: sed detegunt & confitent domino quoniam bonus. quoniam in sæculum misericordia eius.

¶ Cap. IIII. De oratione. in quibusdam sententijs.

ORatio oris est ratio: quando iam ore suo loquit homo cum deo suo. Super can. ser. l. Orantem denicꝫ hominem deo loqui quis dubitet? In oratione datur bona volũtas. Super psal. Qui habitat. versu. xvi. In dei auribus desideriũ vehemens: clamor magnus: remissa aũt intentio: vox submissa. ad cordis enim potius vocem: cꝫ corporis/aures eius. Super can. ser. 86. Orare: hoc est deum quęrere. Vnũ est enim. Nõ recte oras si orando prẽter deũ aliquid quęras: aut qd ,ppter deũ nõ quęras. qm in ipso sunt omnia. Ibi remedia vulnerũ: ibi subsidia necessitatũ: ibi resarcitus defectuũ: ibi profectuũ copię: ibi quicquid accipere vel habere hominibus expedit: quicquid decet: quicquid oportet. Sine causa ergo aliud a deo petitur: cum ipse sit omnia. Nam etsi ista temporalia cum necesse est postulare videmur: si deus in causa est (vt quidem dignũ est) non vticꝫ illa: sed hunc potius quærimus: ,ppter quem alia postulamus. In. 4. ser. de. xl. Oratio quanto affectior est: si fiat vt debet: tanto callidius impediri ab aduersario solet. Periculũ est si fuerit oratio nimis timida. maius periculum est si fuerit temeraria. terciũ periculũ est: si sit oratio tepida & nõ ex viua affectione ,pcedens. Timida siquidem oratio cœlũ nõ

penetrat: quia restringit animũ timor immoderatus. vt oratio nedum ascendere sed nec procedere queat. Tepida vero in ascensu languescit & deficit: eo ꝙ nõ habet vigorem. Nã temeraria ascendit sed resilit. resistitur enim ei. nec tantũ non obtinet gratiã: sed & meretur offensam. Quę vero fidelis & humilis & feruens oratio fuerit: cœlum sine dubio penetrabit. Vnde certũ est: ꝙ vacua redire nõ possit. In. 5. ser. de. xl. Propterea rogo vos fratres: vt semper ad manũ habeatis tutissimũ orationis refugiũ. Nemo vestrũ paruipendat orationem suã. Dico enim vobis. quia ipse ad quem oramus nõ paruipendit eam. Priusq̃ egressa fuerit ab ore nostro: ipse scribi eam iubet in libro suo. & vnũ ex duobus indubitanter sperare possumus. quoniã aut dabit quod petimus: aut quod nobis nouerit esse vtilius. Nos enim quid oremus: sicut oportet nescimus: sed miseretur ille super ignorantiã nostrã. & orationem benigne suscipiens: quod nobis aut omnino nõ est vtile: aut non tamcito dare necesse est minime tribuit. omnino tamen infructuosa non erit. quandoquidem tanta super te cura est deo tuo: vt quotiens ignorans queris quod tibi inutile est: non te audiat sup hoc: sed mutet illud vtiliori dono. In quibusdã sententijs. Illud tamen breuiter dico nonnullos (vt arbitror) experiri interdũ in oratione ariditatem: & hebetudinem quandã mentis. vt solis orantes labijs non satis attendant neq; quę dicant: neq; cui loquant. pro eo ꝙ velut ex consuetudine quadã: cum minus digna reuerentia & solicitudine accesserũt. In cunctis igitur actibus nostris multa opus est animi vigilantia. sed pręcipue in oratione. licet enim semper videamur: sed in oratione etiã p̃sentamus & ostendimus nos: quasi facie ad faciem cum deo loquentes. Porro q̃uis vbiq; sit deus: in cœlo tamen orandus est: ibiq; orationis tempore cogitandus. Sic igitur oret qui orat: sic semetipsum consideret & attendat: tanq̃ pręsentatum domino maiestatis.

¶ Capitulum. V. De tempore congruo orationi.
Super cantica sermone. lxxxvi. & vltimo.

LOcum & tempus obseruare oportet eum qui sibi orare voluerit. Tempus feriatũ cõmodius aptiusq; Maxime aũt cum profundũ nocturnus sopor indicit silentiũ: tunc plane liberior exit/puriorq; oratio. Quam secreta de nocte ascendit

oratio: solo arbitro deo sancto q̃ angelo qui illam superno altari suscipit p̃sentandã. Quam grata & lucida verecunda colorata rubore. Quam serena & placita: nullo interturbata clamore vel strepitu. Quam denicq̃ munda & sincera: nullo respersa puluere terrenę solicitudinis: nulla aspicientis laude seu adulatione tentata. Super canti. ser. vij. Credimus angelos sanctos astare orantibus: offerre deo preces & vota hominũ. vbi tamen sine ira & discceptatione leuari puras manus perspexerint. In omelia. 4. sup Missus est. Vult aũt a se requiri deus: etiam quod pollicet̃. Et ideo forte multa quę dare disposuit prius pollicetur: vt ex ꝓmissione deuotio excitetur. sicq̃ quod gratis daturus erat: deuota oratio promereatur. Sic pius dominus (qui omnes homines vult saluos fieri) merita nobis extorquet a nobis. & dum nos prę uenit tribuendo: quod retribuat gratis agit ne gratis tribuat.

¶Cap. VI. De humilitate. Super can. sermone. lxxxvi.

MAgna & sublimis virtus humilitas: quę promeret̃ quod nõ docetur. digna adipisci: quod nõ valet addisci. digna a deo & ex deo concipere: quod suis ipsa verbis explicare non potest. Humilitatis vero talis potest esse diffinitio. Humilitas est virtus qua homo verissima sui cognitione sibij ipsi vilescit. In sermo. ij. de natiuitate domini. Sola virtus humilitas: lęsę caritatis reparatio. In epistola ad Henricũ senonen̄ archiepiscopũ. Sola profecto nõ solet gloriari: nõ nouit p̃sumere: contendere non consueuit humilitas. Nemo contendit iudicio: nec p̃tendit iusticiã: qui vere humilis est. Porro humilitas deo nos reconciliat: deo placet in nobis. In sermo. 3. de annunciatione dñi. Sed cuinam potissimũ vasi gratia infundetur? Quale poterimus idoneũ gratiæ receptaculũ exhibere? Balsamũ est purissimũ: & solidissimũ vas requirit. Et quid tam purũ: quidue tam solidũ: q̃ humilitas cordis? Merito proinde humilibus datur gratia. In expositione sup Missus est. omelia. 4. Semper solet esse diuinę gratię familiaris: virtus humilitas. In quibusdã sententijs. Nimirũ conseruandę humilitatis gratia. diuina solet pietas ordinare: vt quanto quisq̃ plus proficit: eo minus se reputet profecisse. Nam & vsq̃ ad summũ exercitij spiritualis gradũ si quis ꝓfecerit: aliquid ei de primi gradus imperfectione relinquit̃. vt vix primũ sibi videat̃ adeptus. Opor

tet nanq; humiliter sentire de se nitentem ad altiora, ne dum supra se attollitur: cadat ad se, nisi in se firmiter per veram humilitatem fuerit solidatus, quia nisi humilitatis merito: maxima minime obtinentur. Insipiens est enim & insanus: quicunq; in alijs vitę meritis: quicunq; in alta religione seu sapientia: nō in sola humilitate confidit. Humilitas in honore: honor est ipsius honoris: & dignitas dignitatis. Omnis dignitas ipso dignitatis nomine indigna est: si humilia dedignat. Si egregius es: esto tamen de grege. Si omnibus præes: nō dedigneris subesse. Quid tu inflaris o homo: quid extolleris sine causa? Quid altū sapis: & oculi tui omne sublime vident? Sublimis quidem dominus: sed nō ita proponit tibi. Laudabilis magnitudo illius: nō etiam imitabilis. Humiliare: & apprehendisti. Quia sola est humilitas quę exaltat: sola quę ducit ad vitam. Hæc via: nō est alia pręter ipsam. Qui aliter vadit: cadit potius q̄ ascendit. O peruersitas. O abusio filiorū Adam: quia cum ascendere difficillimū sit: descendere aūt facillimū. ipsi & leuiter ascendunt & descendunt difficilius. parati ad honores: ad celsitudines graduū ecclesiasticorū: ipsis etiam angelicis humeris formidandos. Et certe qui contendit supergredi proximos: multas inueniet difficultates: multos habebit æmulos: multos patietur contradictores. Nihil vero facilius est volenti: q̄ humiliare semetipsum.

¶ Cap. VII. Q̄ magis necessaria est humilitas: q̄ virginitas. In expositione super Missus est. omelia prima.

PVlcra permixtio virginitatis & humilitatis. Nec mediocriter placet deo illa anima: in qua & humilitas cōmendat virginitatem: & virginitas exornat humilitatem. Laudabilis virtus virginitas: sed magis humilitas necessaria. Potes denicq; sine virginitate saluari: sine humilitate nō potes. Potest inq̄ placere humilitas quę virginitatem deplorat amissam. sine humilitate audeo dicere: nec virginitas Mariæ placuisset. quia etiam vt placeret eius virginitas: humilitas peculdubio fecit. Quid dicis virgo superba? Maria virginem se oblita gloriat? de humilitate dicens. Respexit deus humilitatem ancillæ suæ: potius q̄ virginitatem. & tu negligendo humilitatem: blandiris tibi de virginitate. Expedit tibi virginem non esse: q̄ de virginitate insolescere. Non omniū quidem est virginitas: multo tamen pauciorū est cū virginitate humilitas.

Q; si & virgo & humilis es quisquis es: magnus es. Attamen salubriorem eligit sequendi partem in humilitate peccator: q; in virginitate superbus. cum & illius immunditiã sua humilis satisfactio purget: & huius pudicitiã superbia inquinet.

¶Cap. VIII. Quomodo custodiri potest humilitas. In sermone de labore messis.

ALtiora semper attendas. quia in eo plenitudo constat humilitatis. Nam si forte in re aliqua maior fratre aliquo gratia tibi collata videtur: sed in multis si bonus æmulator fueris: iudicare te poteris inferiorem. Quid enim si laborare aut ieiunare plus illo potes: & ille te patientia superat/humilitate p̃cedit/supereminet caritate? Quid enim tota die circa id quod videris habere insipienti cogitatione versaris? Esto magis solicitus: vt scias quid desit tibi. hoc enim melius. Non ergo magnopere cogites quę tibi videris habere: nisi forte interdũ vt gratias agere possis: & te noueris ei debitorem qui dedit: seu gratia consolationis cum id necesse fuerit. ne qualibet ex causa tristior fias. De cætero ea semper magis attendas: quę alius habet/tu nõ habes: q; hęc cogitatio in humilitate te custodiat: & a descensu tepiditatis elonget: & accendat desiderio ꝓficiendi. Vide enim quanta e regione mala cogitatio illa parturiat: qua sedule versas in animo quod tibi habere videris: & alterũ quempiã æstimas nõ habere. Hinc enim eleuaris in superbiam: dum te p̃ponis alteri. hinc proficere negligis: dum te magnũ quempiã arbitraris. hinc demũ incipis deficere: dum te alterius comparatione etiam nimis egisse videris. Sicq; in tepiditatem incidis: & incipis remissius agere.

¶Cap. IX. De timore. In dominica post octauas epiphanię. qui incipit. Operibus domini.

AQua sapientię salutaris: fons vitę. Et initiũ sapientiæ timor domini est. Vbi sup̃ in. 1. ser. optime refrigerans animam noxijs desiderijs æstuantem iacula inimici potens extinguere. In. 2. ser. de annunciatione dñi. In omnibus & per omnia pietati proximor: timor domini p̃ferendus est. In quibusdã sententijs. Qui timorem domini semper habet prę oculis viæ eius pulcrę/& omnes semitę eius pacificę. Super can. sermo. xxiij. Stat ꝓpositũ dei: stat sententia pacis super timentes eum. ipsorũ & dis-

ſimulans mala/& remunerans bona.& miro modo eis bona & mala cooperantur in bonũ. Aliud eſt multas diuitias ſcire: & aliud poſſidere.nec noticia diuitem facit: ſed poſſeſſio. Sic prorſus ſic aliud eſt noſcere deum & aliud timere. nec cognitio ſapientem: ſed timor facit qui & afficit. Tu ne ſapientem dixeris: quem ſua ſcientia inflat? Et bene initium ſapientię timor domini. quia tunc primum deus animę ſapit: cum eam afficit ad timendũ non cũ inſtruit ad ſciendũ. Times dei iuſticiã: times potentiã: & ſapit tibi iuſtus & potens deus: quia timor ſapor eſt. Porro ſapor ſapientem facit: ſicut ſcientia ſcientem: ſicut diuitię diuitem. Verũ ſcientiam facillime ſequitur elationis tumor: ſi nõ reprimat timor. vt merito dicatur initium ſapientię qui ſe peſti inſipientię prius opponit. Hicitaq; quidã ingreſſus eſt ad ſapientiã: plane domus dei: & porta cœli: & tanq; ingreſſus glorię. Super cantica ſer. 54. In veritate didici nil æque efficax eſſe ad gratiã promerendã/retinendã/recuperandã: q; ſi omni tempore coram deo inueniaris nõ altum ſapere/ſed timere. Beatus es ſi cor tuum triplici timore repleueris. vt timeas quidem pro accepta gratia: amplius pro amiſſa: longe plus pro recuperata. Time ergo cum arriſerit gratia: time cũ abierit: time cum denuo reuerteẽ. Cum adeſt time: ne indigne opereris ex ea. ſi receſſerit multo magis tunc timendũ: quia vbi tunc deficit gratia: ibi deficis tu. Time ergo ſubtracta gratia tanq; mox caſurus. Time. quia reliquit te cuſtodia tua. Ne dubites in cauſa eſſe ſuperbiã: etiam ſi non appareat: etiam ſi nil tibi conſcius ſis. Quod enim tu neſcis: ſcit deus. Nunquid qui humilibus dat gratiã: humili auferet datam? Ergo argumentũ ſuphię: priuatio gratię eſt. Iam ſi gratia repropiciata redierit: multo amplius tunc timendũ: ne forte contingat recidiuũ pati. Proinde omni tempore time deũ: & ex omni corde tuo. Amat deus integrũ munus: affectũ plenũ: perfectũ ſacrificiũ. Non potes ſimul & ſic timere: & altũ ſapere. Non eſt enim quo admittas ſuperbiã: repletus timore domini. & ſic de cæteris vicijs ſentiendũ: quia neceſſe eſt omnia plenitudine timoris excludi. Tunc demũ ſi plene/ſi perfecte timueris: dabit ſaporem caritas. Sine caritate enim: timor pœnam habet. Timor qui non eſt in caritate: cum omnes iniciet ad ſapientiam neminem conſummat: quoniã ſuperueniens caritas extundit illum.

¶ Capitulum.X.De discretione.In meditationibus.In libro Multi multa sciunt.

IVsticia dum suũ modũ excedit crudelitatis viciũ gignit:& nimia pietas dissolutionem disciplinę parit.sic sæpe viciũ est qd virtus reputat̃.Sicut remissa segnicies mansuetudo creditur: & pigricię viciũ quietis virtutem imitatur.Super can.serm̃.xlix. Vbi vehemens æmulatio:ibi maxime discretio necessaria:quę est ordinatio caritatis.Semper quidem zelus minus absq; scientia efficax.minusq; vtilis inuenit̃.plerũq; aũt & perniciosus valde sentitur.Ibidem.sermone.xxiij.virtus siquidem discretionis absq; caritatis feruore iacet:& feruor vehemens absq; discretionis temperamento p̃cipitat.Ideo laudabilis cui neutrũ deest : quatinus & feruor discretionem erigat & discretio feruorem regat.Ibidem.sermone.xlix.Quo igitur zelus feruentior ac vehementior spiritus ꝓfusiorq; caritas eo vigilantiori opus scientia est : quę zelũ supprimat:spiritũ temperet:ordinet caritatem.Discretio quippe om̃i virtuti ordinem ponit.ordo modũ tribuit:& decorem etiã & perpetuitatem.Est ergo discretio non tam virtus q̃ quædã moderatrix & auriga virtutũ:ordinatrixq; affectuũ.& morũ doctrix & consumatio ꝓfectionis.Tolle hanc:& virtus viciũ erit.Ipsaq; affectio naturalis in ꝓturbationem magis conuertet̃ : exterminiũq; naturę.In ser.3.de circumcisione domini.Hæc nimirũ docet : ne quid nimis.quia discretio vere circuncidit : vt non plus nec minus fiat.Nam qui nimius est:fructũ boni operis abscidit.nõ circuncidit.qui tepidus est minus facit.Qui ergo in discretione conuersatur : suamipsius salutem operat̃.In ser.ij.de resurrectione dñi. De spiritu discretionis scimus:quia nihil sic illum extinguit:quomodo voluntas ꝓpria subuertens corda hominũ:& rationis oculos claudens.Docet naturę nõ parcere:rationi nõ acquiescere:nõ obtemperare senior̃ consilio vel exemplo:nõ obedire p̃lato.

¶ Capitulum.XI.De obedientia.In epl̃a ad Adam monachum.Si maneres in caritate.

OBedientię virtus semper militat veritati.In.ij.ser.de pascha.Obedientia dirigit gressus nostros.& sanctę conuersationis gratiã promeret̃.Nam si contraria lex est in membris nostris per inobedientiã:quis nesciat per obedientiã con

tinentiã dari: Ipsa est quę misericordiã nouit ordinare: ipsa quæ patientiã docet & donat. In quibusdã sententijs. Inobedientiã causam mortis omnes experimur, omnes morimur ꝓpter eam. In expositione super Missus est. omelia. 1. Disce homo obedire, disce terra subdi, disce puluis obtemperare. De auctore tuo loquens euangelista & erat (inquit) subditus illis. Haud dubiũ quin Mariæ & Ioseph. Nam cũ remansisset in hierusalem: & dixisset in his quę patris sui erant oportere se esse. nõ acquiescentibus parentibus eius sequi illos in nazareth nõ despexit: magister discipulos. deus homines. verbũ & sapientia: fabrũ & fœminã. Erubesce superbe cinis. Deus se humiliat. & tu te exaltas. Deus se hominibus subdit. & tu dñari hominibus gestiens: tuo te ꝑponis auctori. Quotiens enim hominibus ꝑesse desidero: totiens deũ meũ præire contendo. Deus inquã cui angeli subditi sunt: cui principatus & potestates obediunt: subditus erat Mariæ. Vtrinq; stupor. vtrinq; miraculum. Et ꝙ fœminę deus obtemperet & humilitas absq; exemplo. & ꝙ fœmina deo principet. sublimitas sine socio. Si hominis ô homo dedignaris exemplũ: certe non erit tibi indignũ sequi auctorem tuũ. Super can. ser. xlij. Acquiesce aũt deo. & sit voluntas tua subdita veritati. Ac parum est esse subiectũ deo: nisi sis & omni humanę creaturę propter deũ. siue abbati tanq; ꝑcellenti: siue prioribus ab eo constitutis. Ego plus dico. subdere paribus. subdere & minoribus. Et si vis in iustitia esse perfectus vade ad iuniorem. & defer inferiori: iuniori te inclinato. In sermone ad abbates. Quem a deo suo exturbauit inobedientia: sine dubio ad ipsum per obedientiã recto tramite redit. Pœna corporis nec interdiuitias stabilis: nec sine obedientia facile potest esse discreta. & obedientia in diuitijs & voluptate: nec stabilis nec gloriosa. In obedientia nemini caueas proprię voluntatis. Nam quisquis vel aperte vel occulte satagit vt quod habet in voluntate hoc ei spiritualis pater iniungat: ipse se seducit: si forte sibi quasi de obedientia blandiatur. Neq; enim in ea re ipse prelato: sed magis ei ꝑlatus obedit In ser. ij. de sancto andrea. Q; si quis obediat qdem sed simulatorie & ad oculũ: murmuret aũt in abscondito: falsa est obedientia. Sola est caritas quę obedientiã gratã facit: & acceptabilem deo solo cõmendat. In meditationibus. Verus obediens dat suum velle

& suũ nolle. In. 1. ser. de conuersione sancti Pauli. Quã pauci inueniunt in hac perfectę obedientię forma: qui suã ita abiecerunt voluntatem, vt nõ quod ipsi sed quod dominus velit omni hora requirant dicentes sine intermissione cũ apostolo. Domine quid me vis facere? O verbũ breue sed plenum: sed viuum: sed efficax: sed dignũ omni acceptione. Sic enim decet: sic omnino dignũ est. Domine non meã a te: sed a me tuam quęri & fieri voluntatem. Multorũ profecto hodie pusillanimitas & puersitas exigit vt ab eis quęri oporteat: quid vis vt faciam tibi? non ipsi quęrant: domine quid me vis facere? Considerare necesse habet minister & vicarius Christi: quid sibi pręcipi velint nõ ipsi considerant quę voluntas sit p̃ceptoris. Discernunt & dijudicant eligentes in quibus obediant imperanti, immo in quibus p̃ceptorem suũ ipsorũ obedire necesse sit voluntati. Non est eorũ obedientia plena: nõ in omnibus parati sunt obsequi: nõ per omnia sequi, ꝓposuerunt eum: qui nõ suam, sed patris venit facere voluntatem.

¶Cap. XII. De disciplina. Super can. sermo. xxiij.

OMnes homines natura æquales genuit. At quoniã bono naturę in moribus superbia deprauato facti sunt homines æqualitatis impatientes: contendentes inuicem superiores constitui: atq; alterutrũ supergredi cupientes: & inanis gloriæ cupidi, inuicem inuidentes, inuicem ꝓuocantes, primo omniũ iugo disciplinę insolentia morũ domanda est: quousq; duris & diutinis seniorũ attrita legibus humilietur & sanetur ceruicosa voluntas, bonũq; in se naturę quod superbiendo amiserat: obediendo recipiat. Accedit nimirũ disciplinatis moribus bonum naturę quo redditur homo suauis & mitis: homo sine querela: neminem circumueniens: neminem concutiens: neminem lędens: nemini se superextollens aut p̃ferens. In ser. 4. de assumptione beatę marię Disciplina nõ constringit liberũ, sed voluntariũ regit & dirigit in viam pacis. Ad sophiã virginem. Insigne decoris disciplina p̃fert. O q̃ compositũ reddit omnem corporis statũ: necnon & mentis habitũ disciplina. Ceruicem submittit: ponit supercilia: componit vultũ: ligat oculos: cachinnos cohibet: gulam frenat: iram sedat: format incessum. In epla ad Robertũ nepotem suũ. Quid necesse est bis pungere: nõ recalcitrantem? valde timidũ magis exterrere:

per se satis erubescentem, confundere amplius cui sua ratio magister, cui propria conscientia virga & ingenita verecundia lex & disciplina est. Ad suggeriũ abbatem sancti dionysij. Iuge quippe silentium & ab omni strepitu sæculariũ ꝓpetua quies: cogit cœlestia meditari. Porro continentię labor & rigor disciplinę: psalmorum/hymnorũq; dulcedine releuant. Pudor de ꝑteritis nouę conuersationis temperat austeritatem. Is aũt qui in ꝑsenti per patientiam capitur bonę conscientię fructus: futuroꝝ quoq; bonorũ operatur desideriũ quod nõ frustrabit: & spem quę nõ confundit. Venturi timor iudicij pio cedit fraternę caritatis exercitio. Tędium & accidiam procul pellit. Sanctarũ varietas obseruationũ labor & latebrę & voluntaria paupertas. Hæc sunt monachorũ insignia, hæc vitam solent nobilitare monasticam.

¶Cap. XIII. De silentio. In meditationibus.

IN silentio nemo sic debet esse ociosus: vt in eodem ocio vtilitatem non cogitet proximi, nec sit actuosus: vt contemplationem nõ requirat dei. Parũ enim proficit: qui alteri cũ potest non prodest. In sermone de natiuitate beatę Marię. Est silentiũ irreprehensibile, immo & laudabile magis & est sermo nõ bonus. Bonũ silentiũ a iactantia: bonũ a blasphemia: bonũ a murmure & detractione. Alius enim ob laboris magnitudinem & pondus dici exasperatus animo murmurat: dijudicat eos qui pro anima sua peruigilant tanq; pro se reddituri vtiq; rationem. Clamor est, sed supra omne silentiũ clamor iste animi obdurati silere facit: q̃ audiri nõ patitur vocem verbi. Alius enim pusillanimitate spũs in expectatione deficit, pessimũq; hoc verbũ blasphemię est, quod nec in hoc sæculo remittit nec in futuro. Tercius in magnis ambulat & mirabilibus super se dicens, manus nostra excelsa, & putãs se aliquid esse cum nihil sit, Sileat ergo in nobis lingua maledica: lingua blasphema: lingua magniloqua, quoniã bonũ est in hoc triplici silentio salutare domini prestolari. Ita tamen ab his taceas nec omnino taceas, ne dederis silentiũ deo. Loquere illi contra iactantiam in confessione: vt obtineas veniã de ꝑterito. Loquere in gratiarũ actione contra murmurationem: vt ampliorem inuenias gratiam in ꝑsenti. Loquere in oratione contra diffidentiã: vt consequaris gloriã in futuro. Confitere inquã ꝑterita: & pro ꝑsenti

bus gratias age: ac deinceps studiosius pro futuris, vt ne ipse quidem sileat a remissione/ab immissione/a promissione.

¶Cap. XIIII. De ieiunio. In ser. 4. de. xl. Quia ieiunij.

DIgnũ reor aliquatenus exponere quo fructu & quemadmodum oporteat ieiunare. Primũ quidem fratres pro eo q̃ ab ipsis q̃q̃ licitis abstinemus: ea nobis quę prius commisimus illicita condonant. Quid vero est condonari cõmissa: nisi ieiunio breui: ieiunia redimi sempiterna? Gehennã enim meruimus: vbi nullus vnq̃ cibus est/consolatio nulla/terminus nullus. vbi guttam aquę diues postulat: & accipere nõ meretur. Bonum ergo est & salutare ieiuniũ quo redimunt æterna supplicia: dum remittunt hoc modo peccata. Nõ solũ aũt abolitio est peccatorũ: sed & extirpatio viciorũ. non solũ obtinet veniã: sed meretur gratiam. non solũ delet peccata p̃terita quę cõmisimus: sed & repellit futura quę cõmittere poteramus. Dicamus adhuc vnũ. Ieiuniũ orationi deuotionem & fiduciã donat. Et vide quemadmodũ sibijnuicem ieiuniũ & oratio sociant. Oratio virtutem impetrat ieiunandi: & ieiuniũ gratiã promeret orandi. Ieiuniũ orationem roborat. oratio sanctificat ieiuniũ & domino rep̃sentat. Quid enim nobis ieiuniũ proderit: si relinquat in terra? Quod absit. Subleuetur ergo ieiuniũ penna quadã orationis. sed ne forte minus sufficiat: alteram quoq̃ ei necesse est sociari. Sint ergo ieiunio nostro (vt facile cœlos penetret) alæ duæ. orationis scilicet atq̃ iusticiæ. Iusticia vero quę est: nisi quę cuiq̃ reddit quod suũ est? Ibidem ser. ij. Volo tamen ammonitos esse fratres meos obseruandũ ieiunium. nõ ab escis tantũ: sed ab omnibus illecebris carnis: & vniuersa corporis voluptate. immo vero ieiunandũ est longe amplius a vicijs q̃q̃ a cibis. Vbi supra. sermone. 3. Etenim sine ieiunio hęc cætera a domino reprobantur.

¶Cap. XV. De verecundia. Sup canti. ser. lxxxvi.

NEescio an quicq̃ gratius verecundia aduerti in moribus hominũ queat. quę est certe omniũ ornatus ætatũ: sed tenerę gratia verecundię in teneriori ætate: amplius pulcriusq̃ enitescit. Quid amabilius verecundo adolescente? Q̃ pulchra hæc & q̃q̃ splendida gemma morũ in vita & vultu adolescentis. q̃q̃ vera & minime dubia: bonę nũcia spei: bonę indolis index?

Virga disciplinę est illi, quę pudendis affectibus imminens lubricę ætatis motus actusq; leues coerceat: reprimat insolentes. Quid ita turpiloquij: & omnis deinceps turpitudinis occasionem fugitans? Soror continentię est, indiciũ columbinę simplicitatis, testis innocentię. Lampas est pudicę mentis iugiter lucens: vt nil in ea turpe vel indecorũ residere attemptet: quod nõ illa ilico prodat. Ita expugnatrix malorũ & ꝓpugnatrix puritatis innatę speciali gloria continentię est. Famę custos/vitę decus/virtutis sedes/virtutum primicię/naturę laus/& insigne totius honesti. Rubor ipse genarũ quẽ forte inuexerit pudor: quantũ gratię & decoris suffuso afferre vultui solet? Vsq; adeo geminũ animi bonũ verecundia est, vt qui male & agere nõ verentur: videri tamen verecundentur. opera nimirũ tenebrarũ & digna latebris tenebris occultantes. Quid tam amicũ verecundo animo: q̃ secretũ? Denicq; orare volentes: iubemur intrare cubiculũ: vtq; secreti gratia. Id quidem ad cautelam, ne coram orantibus laus humana orationis furetur fructum: frustretur effectum. Sed quid tam ꝓpriũ verecundię: q̃ propria vitare laudes: vitare iactantiam? Quid tam indecorũ maxime adolescenti: q̃ ostentatio sanctitatis? Bona cõmendatio securę orationis: si premittas verecundiam.

¶Cap. XVI. De tentationibus. Super psal. Qui habitat, sermone quinto.

HOc p̃monitos vos esse volo neminem super terrã absq; tentatione victurũ, vt cui forte tollitur aliqua: alterã securus aut pauidus magis expectet: etsi petat ab ea liberari, vt nunq; sibi in corpore mortis huius libertatem perfectã seu requiem audeat polliceri. Qua in re consideranda nobis est tam benigna erga nos diuinę dispensatio pietatis: vt quibusdã nos tentationibus patiatur diutius occupari: ne forte periculosiores occurrant. Ab aliquibus vero citius liberet, vt possimus in alijs quas nobis vtiliores forte preuidet exerceri. Super can. ser. lxiiij. Necesse est: vt veniant tentationes. Quis enim coronabit: nisi qui legitime certauerit? Aut quomodo certabunt: si desit qui impugnet? Super can. ser. xiij. Quid mihi cum victoria: si nec in prelio fui? Impudẽtissime mihi arrogo vel gloriã sine victoria: vel victoriã sine pugna. In quibusdã sententijs. Sed heu heu nec mare fluctibus

nec vita ista carere potest tentationibus, nec potest esse pax firma & solida: nisi in regione sua. Super psal. Qui habitat. serm. v. Tot tentationibus plena est vita nostra: vt nõ immerito tota ipsa tentatio debeat appellari. In sermo. v. de. xl. Sed qui sumus nos/aut quę est fortitudo nostra: vt tam multis tentationibus resistere valeamus? Hoc erat certe quod quęrebat deus. hoc erat ad qd nos pducere satagebat. vt videntes defectũ nostrũ: & q̃ nobis non sit auxiliũ aliud: ad eius misericordiã tota humilitate curramus. Sup psal. Qui habitat. sermo. ij. Cũ ergo tentationis impetũ sentimus in cogitatione: statim fugiamus ad ipsum: & humiliter postulemus auxiliũ. Homines enim aliqñ cadere necesse est: dũ in hoc sæculo detinentur. Alij collidunt: alij non: quia dominus supponit manũ suam. Sed quomodo eos discernere poterimus. vt segregemus iustos ab iniustis? Verũ hoc interest inter eorum casus q̃ iustus suscipit a domino: ideoq̃ resurget fortior. Iniustus aũt cum ceciderit: non adijciet vltra vt rasurgat. immo vero aut in pudorem noxiũ: aut in impudentiã cadit. Aut em excusat quod fecit: & hic est pudor adducens peccatũ. Aut fit ei frons meretricis: & iam nec deum timet: nec hominem reueret: p̃dicatq̃ peccatũ suũ sicut sodoma. Iustus vero super manũ domini cadit: & miro quodã modo etiam ipsum ei peccatũ in iusticiã cooperat. Nonne cooperat nobis ille casus in bonum: vnde & meliores efficimur: & cautiores? Nonne dominus cadentem illũ suscipit: qui ab humilitate suscipitur? In creatione/in redemptione/cæterisq̃ cõmunibus beneficijs est deus omniũ: sed in tentationibus suis tanq̃ propriũ eũ habent singuli electorũ. Sic enim paratus est & cadentem suscipere & eripere fugientem: vt videri possit relictis omnibus alijs: ei soli operã dare. Propterea expedit omi animę deũ semp attendere tanq̃ ,ppriũ: nõ modo adiutorem: sed etiam inspectorem.

¶Cap. XVII. Q̃ resistendo tentationibus victoria acquiritur. In sermone quinto de. xl.

IPsi gestamus laqueũ nostrũ. vbiq̃ propriũ circũferimus inimicum. Carnem hanc loquor de peccato natã. in peccato nutritam. praua consuetudine viciatã. Hac vtitur ad impugnandos nos callidissimus serpens. cui nullũ aliud desideriũ est: nullũ studium: nullũ negociũ: nisi fundere sanguinem animarũ. Hic est

qui iugiter machinat malum. In meditatione nostrus, argute loquitur, artificiose suggerit, callide decipit, illicitos motus insufflat: & venenatas cogitationes inflamat, mouet bella, nutrit odia, incitat gulam, mouet libidinem, desideria carnis instigat, peccati occasiones parat, & mille nocendi artibus corda hominũ temptare nõ cessat. In sermone eodem de. xl. Hic est qui manus nostras proprio cingulo allígat, vt caro quę data est nobis in adiutoriũ: in ruinã fiat nobis & laqueũ. Veruntamen in nobis est si vinci volumus: & nemo nostrũ in hoc certamine deiicietur inuitus. Sub te est o homo appetitus tuus: & tu dominaberis illius. Potest inimicus excitare temptationis motũ: sed in te est si volueris dare seu negare cõsensum. In tua facultate est si volueris inimicũ tuũ facere seruũ tuũ, vt oia cooperent tibi in bonũ. Ecce enim inflammat inimicus desideriũ cibi, vanitatis aut impatientię cogitationes ingerit: aut excitat libidinis motũ. tu solũmodo ne consenseris, & quotiens restiteris, totiens coronaberis. Credo etiam si cogitationes istas ꝗ cito in nobis aduertimus: nõ patimur remorari: sed in spiritu vehementi animus aduersus illas excitatur, qm̃ inimicus confusus abscedet: nec tam libenter illico reuertet. In sermo. iij. in vigilia natiuitatis dñi. Nec cedendũ vel recedendũ etiam si grauis tentationũ seruor vtriusq; hominis statũ afflixerit: eligamus potius ardere ꝗ cedere. Super psal. Qui habitat. ser. vij. Vtranq; nimirũ prosperitatem humano generi dæmones inuidere noscunt, vtraq; eos fœlicitate fraudare contendunt, & cœlesti videlicet & terrena, sed longe amplius rore cœli ꝗ pinguedine terrę. Hoc sane nullatenus expedit ignorari: quanã vehementius instet peruicax hostiũ multitudo, illic nempe studiosius repugnandũ vbi grauior vrget necessitas: vbi totũ belli pondus imminet: vbi colluctationis ratio vniuersa consistit: vnde parat aut victis ignominiosa captiuitas: aut vincentibus gloria triumphalis. Nam dæmones quidem supna nobis & æterna potius inuidere noscunt, non tamen vt sibi cedat quod irreparabiliter amiserunt: sed ne illuc pauper de puluere suscitatus accedat: vnde ipsi in gloria conditi irreparabiliter ceciderũt. Indignatur & liuore tabescit obstinata malignitas: humanã obtinere fragilitatem: quod retinere ipsa nõ meruerit. Sed si quando forte cuiuis temporalia damna aut inferre conant, / aut gratulant inferri:

hæc eorum tota molitio est: vt iactura exterior/vel eidemipsi vel alteri occasio sit interne. vbi supra ser. xi. Hæc em̃ tota aduersum nos colluctatio spiritualiũ nequitiarũ est vt nos seducant: vt inducant in vias suas vt perducant ad destinatũ finem qui paratus est eis. In meditationibus. Dæmonũ est suggestiones malas ingerere: nostrũ est illis non consentire. Nam quotiens resistimus: diabolũ superamus/angelos lętificamus/deũ honorificamus. Ipse enim nos hortatur vt pugnemus: adiuuat vt vincamus: certantes spectat: deficientes subleuat: vincentes coronat.

¶ Cap. XVIII. De gratiarũ actione. Sup can. ser. xiij

ORigo fontiũ & fluminũ omniũ/mare est: virtutũ & scientiarũ dominus Iesus christus. Continentia carnis: cordis industria/voluntatis rectitudo/casta consilia/iusta iudicia/sancta desideria: ex illo manant. Si forte quis callet ingenio: si quis nitet eloquio: si quis moribus placet: inde est. inde scientię. inde sapientię sermo. Ad locũ vnde exeunt reuertant̃ flumina gratiarũ: vt iterũ fluant. Qualiter inquis? Qualiter dicit Apostolus. In omnibus gratias agentes. Quicquid sapientię: quicquid te virtutis habere confidis: dei virtuti & dei sapientię reputa Christo. In primo ser. de. xl. qui incipit. Hodie. Siqdem fluminis aqua si stare ceperit computrescet. Sic plane. Sic gratiarũ cessat decursus: vbi recursus nõ fuerit. nec modo nil augetur ingrato: sed qd̃ acceperat ei vertitur in perniciem. Fidelis aũt in modico: censetur dignus munere ampliori. Refunde igitur in eum qui supra te est quicquid in te est deuotionis/quicquid delectationis/quicquid affectionis. vt si qua in te est gratia referat̃ ad ipsum. nec tuã quęras gloriã sed ipsius. Ser. li. super can. Disce in referendo gratiam nõ esse tardus aut segnis: disce ad singula dona gratias agere. vt nulla dei dona debita gratiarũ actione frustrent̃: non grandia/nõ mediocria/nõ pusilla. In quibusdã sententijs. Peremptoria siquidem res est ingratitudo: hostis gratię/inimica salutis/exinanitio meritorũ/virtutũ dispersio/beneficiorũ perditio. ventus vrens sic cans sibi fontem pietatis/rorem misericordię/fluenta gratię. Dico ego qm̃ pro meo sapore nil ita displicet deo pręsertim in filijs gratię in hominibus cõuersionis: qu ẽ admodũ ingratitudo. Vias enim obstruit gratię. & vbi fuerit illa: iam gratia accessum nõ in-

uenit: locũ non habet. Nonne enim iure perditũ reputaẽ quod in grato donatũ est: aut dedisse non pœnitet quod perisse videtur. Oportet proinde gratiosum esse hominem & deuotũ: qui percepta gratię munera manere sibi desiderat & multiplicari. Nemo sane est qui nõ facile si quęrit inueniat: vnde plurimũ obnoxius sit deo. quia non est qui se abscondat a calore eius. In quibusdã sententijs. Multos videmus satis importune petentes quod sibi deesse cognouerint: sed paucos admodũ nouimus qui dignas super acceptis beneficijs gratias agere videanẽ. Nec reprehensibile est quod instanter petimus: sed plane petitioni negat effectũ. quia inuenimur ingrati. Et forte clementia esse videtur: ingratis negare quod postulant. ne contingat nobis vt tanto grauius de ingratitudine iudicemur: quanto magis accumulatis beneficijs ingrati probamur extitisse. Fœlix qui ad singula dona gratiæ redit ad eum: in quo plenitudo est omniũ gratiarũ. cui dum pro acceptis non ingratos nos exhibemus: locũ in nobis facimus gratię: vt maiora adhuc accipere mereamur. Omnino enim nos sola a profectu conuersationis impedit ingratitudo nostra: dum quoddã amissum reputans dator quod ingratus accepit: cauet sibi decætero: ne tanto plura amitteret: quanto plura conferret ingrato. Fœlix proinde qui etiã pro minimis quibuslibet beneficijs non minimas refert gratias. quia gratiarum actionem magis ꝗ deuotionem a nobis exigit dator gratię dominus deus noster.

¶ Cap. XIX. De contemptu vanæ gloriæ. Super psal. Qui habitat. sermone sexto.

VAna gloria leuiter volat. leuiter penetrat. sed non leue infligit vulnus. cito interficit. vbi supra ser. 14. Non videntes necat inanis gloria. cęcos & negligentes q se ei ostentant: qui se exponunt & nõ potius ipsi inspiciunt/non attendunt/nõ discutiunt illam: nõ vident deniq; ꝗ vt friuola/ꝗ caduca/ꝗ vana/ꝗ fictilis. Si quis enim intueatur hoc modo: non iam occidit eum gloria: sed occidit magis quodammodo versa in puluerem: immo redacta in nihilũ. In quibusdã sententijs. Proprię glorię cupidi: nulla ratione quiescere possunt: cũ in seipsis penitus nihil inueniunt vnde possint aliquatenus gloriari. Super can. sermo. 13. Fratres nemo vestrũ velit laudari in vita ista. quia quicquid hic fa

uoris captas: quod ad deum nõ retuleris: ipsi furaris. Tu enim putride puluis: vnde gloria tibi vnde? Vbi supra sermo. 84. Quid ne quius seruo vsurpante sibi gloriã domini sui? In quibusdã sententijs. Nouerat apostolus gloriã propriã creatoris esse nõ creaturę, sed considerauit rationalem creaturã adeo affectare gloriã: vt aut vix aut nunq̃ ab hoc compesci desiderio possit. quippe quę ad imaginem facta est creatoris. Propterea saluberrimũ adinuenit cõsilium dicens. Quandoqdem nobis psuaderi nõ potest/nõ gloriari: saltem qui gloriat̃ in domino glorietur. Super can. ser. 13. Securus glorior si teste conscientia de gloria conditoris nihil mihi vsurpo. Securus plane: quia iam nõ contra dñm: sed in domino. Hæc nobis gloriatio nõ solum nõ prohibet̃ sed & suadetur cũ dicitur. Gloriã abinuicem queritis: & gloriã quę a solo deo est/nõ vultis Re vera gloriari in solo deo: nõ nisi a solo deo est. In ser. 4. de aduentu. Gloria vero quã abinuicem accipiunt: qui gloriã (quę est a solo deo) nõ requirunt: vana est. quoniã vani filij hominũ. Super can. sermo. xxv. Propterea & omnis gloria sanctorũ intus nõ foris est. hoc est nõ in flore fœni: aut in ore vulgi: sed in domino. q̃ conscientię solus sit arbiter deus. cui soli placere desiderant: & cui placere sola vera & summa gloria est. In sermo. 4. de aduentu Hęc est vtiq̃ vera gloria: quę est a spiritu veritatis. Sup can. ser. 13 Nec mediocris gloria ista quę intus est. quippe tam vera q̃ de veritate. & in veritate tam rara: vt vix vel paucitas perfectorũ perfecte glorietur in ea. Magna & rara virtus pfecto est vt magna licet operantem: magnũ te solũ nescies: & manifestã omnibus tuã te latere sanctitatem. Mirabilem te apparere & contemptibilem reputare: hoc ego ipsis virtutibus mirabilius iudico. Fidelis re vera famulus es: si de multa gloria domini tui/etsi nõ exeunte ex te: tamen transeunte per te: nil tuis manibus adhærere contingat. Sup can. sermo. xxv. Et tutior sua cuiq̃ gloria: dũ eam habet in semetipso: & nõ in altero. In sermone de sancto Ioanne baptista. Qui enim conscientias suas in alienis labijs posuerunt: modo magni. modo parui sunt. modo nulli. scd'm q̃ adulantiũ linguis: vel vituperare placuerit/vel laudare. Super can. sermo. xiij. Nam sapiens gloriator pbabit opus suũ: atq̃ ad lumen veritatis diligenter examinabit. & sic in semetipso habebit gloriã: & nõ in ore alterius.

Stultus sum si cistellę labiorũ tuorũ gloriã meam credidero: & ce pero mendicare eam abs te, cum habere voluero. Nonne nempe in tuo arbitrio est ꝓbare me vel improbare prout volueris? Ipsi potius eam repono seruandã: qui potens est depositũ meũ seruare in illum diem: cautus in custodiendo: fidelis in restituendo. Secura tunc erit vnicuiq; laus a deo: his dumtaxat qui humanas laudes contempserunt.

¶ Cap. XX. De gratia dei. In sermone de annuncia tione dñi qui sic incipit. Q; diues in misericordia.

Clbus animę: gratia dei. Dulcissimus sane: & oẽm habens in se suauitatem & delectamentũ saporis: nõ modo delectat: sed reficit & medetur. Super can. ser. lxxxiiij. Anima nr̃a spiritus est vadens & nõ rediens, si sibi fuerit derelicta: semel a facie dei egressa vel eiecta: nõ reuertet̃ oculus eius vt videat bona: si nõ requirat̃ a deo. Omnis ergo anima quęrens deũ: ne magnum bonũ in magnũ sibi detorqueat malũ: nouerit se p̃uentam in illo: & ante quæsitã q̃ quęrentem. Nam vere & absq; dubio eo quisq; pessimus quo optimus est: si hoc ipsum q̃ optimus est ascribat sibi. Nempe pessimũ hoc. Q; si dicat quis (absit) agnosco: gratia dei sum id quod sum, studeat aũt captare gloriolã pro gratia quam accepit: nonne fur est & latro? Super can. sermo. lxvij. Quę vere fidelis anima est/agnoscit ista: & vtranq; gratiã confitetur. Primo quidem eam quę prima est: qua & prę uenta est. postea vero & subsequentem. Nempe tunc magis gratia plenã se probat, cum totũ gratię dederit: & primas sc̃ partes illi ascribens: & vltimas. Alioquin quomodo gratia plena: si quid habuerit: quod nõ sit ex gratia? Non est quo gratia intret: vbi iam meritũ occupauit. Ergo plena confessio gratię: ipsius gratię plenitudinem designat in anima confitentis. Nam si quid de ꝓprio inest: in quantũ est gratiã cedere illi necesse est. Deest gratię: quicquid meritis deputas. Nolo meritũ: quod gratiã excludit. Horreo quicquid de meo est: vt sim meus: nisi q̃ illud magis forsitan meũ est: quod me meũ fecit. Gratia reddit me mihi iustificatũ gratis: & sic liberatũ a seruitute peccati. In quibusdã dictis. Ita q̃ initiũ meũ solius gratiæ est. vt nihil quidem mihi in p̃destinatione attribuã: siue in vocatione. Non sic sane ab opere iustificationis alienus sum, operatur

& illud gratia: sed plane mecũ. Porro consummatio quidem & ipsa solius est gratię: nec est mihi in hac parte vel cum ea: siue in ea gloriari: quasi coadiutor sum aut cooperator. Ita q̃ misericordia domini ab æterno est: & vsq̃ in æternũ super electos: in medio q̃dem aliquatenus ostendens liberũ arbitriũ meriti gratia: principiũ vero & finem soli vendicans sibi: vt sit nobis alpha & o o dominus deus noster. Super cant. sermo. xxxij. Sed sciant inimici gratię: absq̃ gr̃a nec ad cogitandũ bonũ sufficere cor humanũ: sed sufficientiã ipsius ex deo esse. Nõ em̃ sufficiẽtes sumus: vl̃ cogitare aliqd a nobis: q̃si ex nobis: nisi ipse dederit nobis: q̃ dat oĩbus affluent̃.

¶ Cap. XXI. De adiutorio diuino. In sermone de vigilia natiuitatis dñi. Cuius initiũ est. Sanctificamini hodie.

CRede te deo: cõmitte te ei. Nam sibi quidem ipsi fidere: nõ fidei/sed perfidię est. nec confidentię: sed diffidentię magis in semetipso q̃ in eo habere fiduciã. Is vero fidelis est: qui nec sibi credit: nec in se sperat. factus sibi tanq̃ vas perditũ. sed sic perdens animã suam: vt in vitam æternã custodiat eam. Porro id quidem sola facit humilitas cordis: vt nõ sibi fidelis anima innitatur: sed deserens semetipsam ascendat iam de deserto innixa super dilectum. Sup can. ser. lxxxv. Ascensus ꝓfecto arduus est: & cassus conatus absq̃ dei adiutorio. Ergo qui stat: si non vult cadere nõ fidat sibi: sed innitat̃ deo. Deus loquit̃. sine me nihil potestis facere. Ita est. nec surgere ad bonũ: nec stare in bono possumus sine deo. Tu ergo qui stas da gloriã deo: cuius manu erigeris: ip̃ius necesse est virtute tenearis. Multũ opus virtute habes: sed qua induaris ex alto. Ipsa enim si perfecta sit: facile facit animũ victorem sui: & sic inuictũ reddit ad omnia. Est quippe vigor animi cedere nescius pro tuenda ratione. Vel sic. Vigor animi quod in se est omnia ad rationem cogens vel dirigens. Quid ni omnia possibilia sint innitenti super eum qui omnia potest? Nil omnipotentiã dei clariorem reddit: q̃ ꝙ omnipotentes facit omnes qui in se sperãt. An nõ omnipotens: cui omnia possibilia sunt? Ita animus si non p̃sumat de se: sed si confortet̃ a deo: poterit vtiq̃ dominari sui. vt non dominet̃ ei omnis iniusticia. Ita inquam deo innixum: nulla vis. nulla fraus. nulla iam illecebra poterit vel stantem deijcere: vl̃ subijcere dominantem. Alioquin frustra nititur, si nõ innitit̃.

¶Cap.XXII.De merito.Sup can.ſermo.lxviij.

SVfficit ad meritũ:ſcire q̃ nõ ſufficiant merita.Sed vt ad meritum ſatis eſt de meritis non p̃ſumere: ſic carere meritis ſatis eſt ad iudiciũ.Porro infantiũ renatorꝝ neminem carere meritis:ſed Chriſti habere merita conſtat.Quibus ſe tamen indignos reddunt:ſi ſua iungere nõ nequiuerint ſed neglexerint.quod quidem periculũ iam adultę ætatis eſt.Merita proinde habere cures: habita data noueris:fructũ ſperaueris dñi miſericordiã: & omne periculũ euaſiſti paupertatis/ingratitudinis/p̃ſumptionis.Perniciosa paupertas:penuria meritorũ.Pręſumptio aũt ſpiritus fallaces diuitię.Et ideo fœlix.cui nec merita ſine p̃ſumptione:nec pręſumptio abſq̃ meritis deeſt.Habet vnde p̃ſumat: ſed nõ merita.Habet merita nõ ad p̃ſumendũ: ſed ad promerendũ.Ipſum non p̃ſumere:nonne ꝓmereri eſt? Ergo eo p̃ſumit ſecurius:quo non p̃ſumit.Super Qui habitat.ſer.xv.Hoc enim totũ hominis meritum:ſi totã ſpem ponit in eo qui totũ hominem ſaluũ facit.Quãtumcũq̃ ſpes ꝓceſſerit obtinebit: ſi tamen in deũ tota ſigatur: vt firma ſit & nõ titubet.Super can.ſer.lxi.Meũ proinde meritũ: miſeratio domini.Non plane ſum meriti inops:q̃diu ille miſerationum nõ fuerit.Q̃ ſi miſericordię domini multę:multus nihilominus ego in meritis ſum.De annunciatione beatę Marię.ſer.iij.Hæc vera hominis fiducia a ſe deficientis: & innitentis dño deo ſuo.Hæc inq̃ vera fiducia:& cui miſericordia nõ negatur.

¶Cap.XXIII.De fide.Super can.ſermo.xxviij.

FIde mundant̃ corda:vt poſſit videri deus.Fides neſcia falli.Fides inuiſibilia comprehendens: ſenſus penuriã nõ ſentit.Denicq̃ tranſgredit̃ fines etiã rationis humanę.naturę vſũ.experientię terminos.Quę vticq̃ comp̃hendit quod ſenſus neſcit: experimentũ non inuenit.Diſce id habere certius: id tutius ſequi: quod illa ſuaſerit.Denicq̃ comprehendit quę ſit longitudo.latitudo.ſublimitas & ꝓfundũ.Quod oculus nõ vidit:nec auris audiuit:nec in cor hominis aſcendit:illa in ſe quaſi quodã inuolucro clauſum portat.ſeruatq̃ ſignatũ.Super can.ſer.lxxvi.Fides tũc ſane ꝓbatior eſſe dinoſcit: cum credit̃ quod non videt̃.Quid magni eſt credere quod videris: & tuis non negare oculis fidem quid laudis meretur? Sed ſi quod nõ videmus ſperamus per patientiã

expectamus: & patientia meritũ est. Proinde vt non euacuet̃ meritum fidei: subducat se visui dans virtuti locũ. Vbi deus est: tu non potes venire modo, venies aũt postea. Age tamen, sequere, quere, nõ te illa inaccessibilis claritas vel sublimitas a querendo deterreat: ab inueniendo desperet. Si potes credere: omnia possibilia sunt credenti. Crede & inuenisti iam credere inuenisse est. Quære ergo votis, sequere actibus, fide inueni. Quid nõ inueniat fides? Attingit inaccessa: deprehendit ignota: comp̃hendit immensa: apprehendit nouissima. Ipsam denicq; æternitatem suo illo vastissimo sinu quodãmodo circũcludit (fidenter dixerim) æternã beatãcq; trinitatem, quã non intelligo credo: & fide teneo quã nõ capio mente. Et quidem ante omnia fides querenda est. In ser. de octaua paschę. Fide siquidem in dei filios adoptamur: fidem in nobis mundus odit atcq; persequit̃: fide & vincitur. Porro fides sine operibus mortua est in semetipsa. Nec mirũ videri potest si nequacq; vincit: qui nec viuit quidem. Queris quænã sit viuida & victoriosa fides? Illa sine dubio per quã Christus habitat in cordibus nostris. Christus enim & vita & virtus nostra est. Ser. ij. paschæ. Tamdiu Christus in nobis viuit: q̃diu viuit fides. At postq̃ fides nostra mortua est: quodãmodo Christus mortuus est in nobis. Porro fidei vitam: opera attestant̃. Sicut enim corporis vitam ex motu suo dinoscimus: ita & fidei vitam ex operibus bonis. Itacq; vita quidem corporis anima: per quã mouetur & sentit. Vita vero fidei caritas est, quia per illam operat̃. Vnde & frigescente caritate fides moritur: sicut corpus anima recedente. Super can. sermo. xxiiij. Quædã enim fidei anima: ipsa deuotio est. Mors fidei est separatio caritatis. Non facit hominem rectũ fides recta quæ non operat̃ ex dilectione. Sed nec opera q̃uis recta: rectum cor efficere sufficiunt sine fide. Quis enim rectũ dicat hominem non placentem deo? Sine fide aũt impossibile est placere deo. Qui nõ placet deo: non potest illi placere deus. nam cui placet deus: deo displicere non potest.

¶Cap. XXIIII. De spe. Super can. sermo. 51.

EST locus inter timorem & securitatem, media videlicet spes, in qua mens & conscientia molli nimirũ supposito caritatis stratu: suauissime requiescit. Est aũt cũ mens nostra

formidine pœnę seruiliter premit̃.& donec quis premit̃ a spiritu seruitutis parũq; habet de spe de timore plurimũ: nõ est ei pax neq; requies fluctuante nimirũ conscientia inter spem & timorem: maximeq; q̃ a superexcellente timore abundantius crucie t̃. Nam timor pœnã habet. Cæterũ si paulatim per incrementũ gratię ceperit deficere timor/& proficere spes: cum demũ ad hoc ventũ fuerit: vt perfecta caritas ex toto foras mittat timorem. nonne eiusmodi anima singulariter in spe constituta videbit̃: ac perinde in pace in idipsum dormire & requiescere? Nam qui se singulariter in spe constitutũ sentit: non iam in timore seruit sed requiescit in caritate. Super psal. Qui habitat. sermo. vij. In spe viuimus. ne deficiamus in tribulatione p̃senti q̃ in expectatione simus indefectibilium gaudiorũ. Neq; enim vana nobis expectatio aut dubia spes videtur innixa nimirũ æternę ꝓmissionibus veritatis. Prorsus magna lęticia & exultatio multa nimis: cum vita venerit. In sermo. de sancto benedicto. Non solũ ipsa vita: sed & ꝓmissio vitę æternę & expectatio iustorũ lęticia est: & tanta lęticia vt omne quod concupiscitur: ei nõ valeat comparari. sed nunquid tantę læticię spes erit sine lęticia? Super psal. Qui habitat. ser. ix. Quicquid agendũ sit: quicquid declinandũ: quicquid tolerandũ: quicquid optandũ: tu es domine spes mea. Hæc vna mihi omniũ ꝓmissionũ causa: hæc tota ratio meę expectationis. Ibidem ser. ij. Hoc est votũ meũ hoc est ꝓpositũ meũ: hæc intentio cordis mei. Reposita est hæc spes mea in sinu meo: & in hac perseuerabo. Ibidem ser. ix. Propter te omnia detrimentũ feci. vt stercora arbitror. qm̃ tu es domine spes mea. Si mihi prędia ꝓmittunt̃: per te obtinenda sperabo. Si insurgant aduersum me pręlia: si ęuiat mundus: si fremat malignus: si ipsa caro aduersus spiritũ concupiscat: in te ego sperabo. In ser. iij. de annunciatõe marię. Sola nimirũ spes apud te domine miserationis obtinet locũ: ne oleũ misericordię nisi in vase fiducię ponis. Super psal. Qui habitat. ser. ix. Fratres hoc sapere ex fide viuere est. Si hæc sapimus: vt quid cũctamur abꝗcere. omnino spes miseras/vanas/inutiles/seductorias. & huic vni tam solidę/tam perfecte/tam beatę spei tota deuotione animi: toto feruore spiritus inhærere? Si quid illi impossibile: si quid vel difficile est: quęre aliud in quo speres. sed verbo oĩa potest. Quid facilius dictu?

Si decreuerit saluare nos, continuo liberabimur. Si viuificare placuerit: vita in voluntate eius est. Si præmia largiri æterna: licet ei quod vult facere. Denicq; quando in se speranti desit illa maiestas: quę tam studiose monet in se sperari? Plane non derelinquet sperantes in se. Adiuuabit eos & liberabit eos. Quare? Quibus meritis? Quia sperauerũt in eo. Dulcis causa attamen efficax: attamen irrefragabilis. In psalmo. Qui habitat. ser. xv. Dulcissima liberalitas in se sperantibus nõ deesse. Non enim dedignat̃ esse spes miserorum: miserator & misericors dominus nõ seipsũ liberatorem, simul liberatorem & ꝓtectorem in se sperantibus exhibere recusat. Ibidem ser. ix. Ecce numera tribulationes scd'm multitudinem earum, consolationes eius lætificabunt animã tuam, dum nõ ad alia conuertaris: dũmodo clames ad eum: dũmodo speres in eum. Nempe ad omnem tentationem: ad omnem tribulatõem: ad oẽm denicq; cuiuscunq; modi necessitatem: aperta est nobis vrbs confugij, sinus matris expansus est. parata sunt foramina petrę. patent viscera misericordię dei nostri.

¶ Cap. XXV. De caritate. Super can. sermo. xxix.

CArisma peroptimũ caritas est. Plane incomparabile. Denicq; quidnam huic comparandũ putamus: quę ipsi prefer̃ martyrio: ac fidei transferenti montes? Super can. ser. lxxi Porro per caritatem homo in deo / & deus in homine est. Quid enim ita dei vt caritas? Nempe & deus est. In epl'a ad clareualleñ. Caritas libertatem donat / timorem pellit / laborem nõ sentit / meritum nõ intuetur / prẽmiũ non requirit: & tamen plus omnibus vrget. Nullus terror sic solicitat: nulla prẽmia sic inuitant: nulla iustitia sic exigit. In sermo. de passione domi. Caritas nõ quęrit quę sua sunt. Caritas nõ irritat̃: non prẽcipitat̃. nunq̃ excidit. non in foueam ruit. & pro retributis malis cumulat bona. O caritas patiens: sed & compatiens. Caritas patiens est. sufficit. caritas benigna est. cumulus est. Patiens caritas dissimulat: expectat: sustinet delinquentem: sed benigna trahit: adducit: conuerti facit ab errore. Benigna caritas etiam quos tolerat amat: & amat ardenter. Super can. sermo. lviij. Flet quippe caritas, sed ex amore nõ ex mœrore. flet ex desiderio. flet cum flentibus. In epistola ad fulconem lingonensem puerũ postea archidiaconũ. O bona mater caritas

quę siue foueat infirmos/siue exerceat ꝓuectos/siue arguat inquietos:diuersis diuersa exhibens sicut filios diligit vniuersos.Cũ te arguit mitis est:cum blandit simplex est.Pie solet sęuire.sine dolo mulcere.patienter nouit irasci.humiliter indignari.Lęsa nõ prouocat:sed spreta reuocat.Ipsaq; est hominũ mater & angelorũ. nõ solum quę in terris:sed etiam quę in cœlis sunt pacificauit.Ipa est quę deũ homini placans:hominem deo reconciliauit.Ad Adã monachũ.Caritatis ꝓfecto damna sunt scandala pusillorꝫ.Nec enim caritas caritatem offendit:aut cõtemnit:nec sentit offensam. Nam seipsam nõ potest negare.nec enim in se diuisa est.Nouit potius in se diuisa coniungere:coniuncta diuidere nescit.Pacem diligit:congaudet vnitati.Sola quippe est quę illam generat:colligit: solidat & conseruat:vbicunq; seruari cognoscit in vinculo pacis Ad carthusienses & guydoni priori.Cum omni fiducia caritas pulsat ad ostiũ amici.nequaq; putans pati se debere repulsam:quę amicitiarũ matrem se nouit.nec veretur:etsi gratissimũ paulisper inquietare ocium.ꝓpter suũ negociũ.Illa siquidem vera & sincera est caritas:qua ꝓximi bonũ vt nostrũ diligimus.Nã qui magis aut certe solũ diligit suũ.conuincit nõ caste diligere bonũ:qd' vtiq; ꝓpter sese diligit nõ ꝓpter ipm.Ad Ogeriũ canonicũ regularem.Amemus & amemur in altero nobis.in altero nris consulentes.Nam ꝗs amamus:in ipsis ꝓfecto requiescimus.a quibus autem amamur ipsis nos in nobis regem paramus.Porro amare in deo:caritatem habere est.Studere ꝗo ꝓpter deũ amari:caritati seruire est.Sup can.ser.lx.Vtranq; teneo.dilectõem dei:& dilectionem proximi.cum te amo domine Iesu:qui meus proximus es. qm homo es & fecisti misericordiã.& nihilominus es super omnia benedictus deus in sæcula.

¶Cap.XXVI.De amore diuino.Sup can.ser.lxvij.

FLagrans ac vehemens amor pserim diuinus.cum se intra se cohibere nõ valet:nõ attendit quo ordine/qua lege/qua ue serie/seu parcitate verborũ ebulliat:dũmodo ex hoc nullum sui sentiat detrimentũ.Interdũ nec verba requirit:interdũ nec voces omnino vllas.solis ad hoc contentus suspiriis.Super canti. sermo.lxxix.O amor pręceps vehemens flagrans impetuose:qui pręter te aliud cogitare nõ sinis:fastidis cætera:contemnis omnia

pręter te, te contentus: confundis ordinem, dissimulas vsum, modum ignoras, totũ quod oportunitatis/quod rationis/quod pudoris/quod consilij/iudicijue esse videtur: triumphas in temetipso: & redigis in captiuitatem. Frustra ad audiendũ/legendũue amoris carmen qui non amat accedat, qm̃ omnino non potest capere ignitum eloquiũ frigidũ pectus. Quomodo em̃ græce loquentem intelligit: qui grecũ nõ nouit? nec latine loquentem: qui latinus nõ est? & ita de cæteris. sic lingua amoris ei qui nõ amat: barbara erit, erit sicut æs sonans: aut cymbalũ tinniens. Super can. sermo. lxxxiij. Amor/reuerentiã nescit, ab amando quippe amor, nõ ab honorando nominat. Honoret sane qui horret: qui stupet: qui metuit: qui miratur, vacant hæc omnia penes amantem. Propterea quę amat amat: & aliud nouit nihil. Ipsi quoq; honori merito, merito stupori & miraculo est, amari tamen plus amat. Exigit deus timeri vt dominus: honorari vt pater: & vt sponsus amari. Quid in his prestat: quid eminet? Nempe amor absq; hoc & timor pœnã habet: & honor nõ habet gratiam. Et qui de amore nõ venit honor: nõ honor sed adulatio est. Et quidem soli deo honor & gloria: sed horũ acceptabit neutrũ deus: si melle amoris cõdita nõ fuerint. Is per se sufficit: is per se placet & ,ppter se, ipse meritum, ipse prẹmiũ est sibi. Amor pręter se nõ requirit causam: nõ fructũ, fructus eius vsus eius. Amo quia amo, amo vt amem. Super can. ser. lxxxv. Vbi aũt amor est: labor non est: sed sapor, qm̃ amanti nihil difficile est. In ,plogo de consideratione. Amor dnm̃ nescit. Per se satis subiectus est: obsequit̃ sponte: gratis obtemperat: libere reueretur. Super can. ser. lix. Amat & deus, nec aliunde hoc habet: sed ipse est vnde amat. & ideo vehementius: quia non amorem: tam habet q̃ hoc ipse est. Neminem suspicit amor, sed ne despicit quidem. Omnes ex æquo intuet̃: qui pfecte se amant: & in seipso celsos humiles q̃ contemperat, nec pares modo: sed vnũ eos facit. Super can. sermo. lxxxiij. Magna res amor. Nam cum amat deus: non aliud vult q̃ amari, quippe qui ob aliud nõ amat nisi vt ametur. sciens ipsos amore beatos qui se amauerint.

¶Ca. XXVII. De violentia amoris diuini. Sup can. ser. 64

O Suauitatem. O gratiã. O amoris vim, summus omniũ: imus factus est omniũ. quis hoc fecit? Amor dignitatis nescius/dignatione diues/affectu potens/suasu efficax

Quid violentius? Triumphat de deo amor, vt scias amoris fuisse
q̃ plenitudo effusa est: q̃ altitudo adæquata est: q̃ singularitas as
sociata est. Super can. ser. lxxxiij. Deus nõ modo amans: sed amor
est. & solã amoris vicem requirit & fidem. Quid ni ameť amor?
In quibusdã dictis. Et quid tam cordiũ vita: q̃ deus meus Iesus?
Is vere est & amans & amabilis: & totũ quod de ipso est. Vere est,
quando ipse est nõ aliud sane q̃ ipsa veritas. Quis fidus verusue
animę amor: nisi vtiq̃ is quo veritas adamať? Rationis sum com
pos: veritatis sum capax: sed vtinã non forem/si amor mihi defu
erit. Non sum securus a securi: si absq̃ eo inueniar. Valde omni
no mihi amandus est: per quem sum/viuo/sapio. si nõ ingratus
sum: & indignus. Dignus plane est morte: qui tibi domine Iesu re
cusat viuere. & mortuus est. & qui tibi non sapit/desipit. & qui
curat esse nisi ꝓpter te: pro nihilo est & nihil est. Propter temet
ipsum deus fecisti omnia. & qui esse vult sibi/& non tibi: nihil es
se incipit inter omnia. Pro his ergo ita sum amans te quantũ pos
sum. sed est quod me plus mouet/plus vrget/plus accendit: super
omnia inq̃ reddit amabilem te mihi/Iesu bone: calix quem bibi
sti: opus nostrę redemptionis. hoc omnino amorem nostrũ facile
vendicat totũ sibi. Hoc est quod nostrã deuotionem & blandius
allicit: & iustius exigit: & artius stringit: & afficit vehementius.

¶ Capitulum. XXVIII. De continentia.

In sermone primo de natiuitate domini.

Continentiã deberi carni quis nesciat? In sermone post octa
uas epiphanię. cuius initiũ est. In omnibus opibus &c. Cõ
tinentia castitatis diluiť: quicquid ante luxuria inquinauit
In quibusdã sententijs. Continentia restringiť corpus: ne deinceps
per mortiferas voluptates defluat. In sermo. ij. de pascha. Qui for
nicatur in corpus suũ peccat. magno illud priuans honore: & pa
uendo adij ciens pudendoq̃ dedecori. tollens membrũ Christi: &
faciens meretricis. Ego aũt non ab ea tantũ quę tam abominabi
lis est: sed ab omni voluptate carnis continendũ dico. Super canti.
sermo. i. Quippe spiritus sanctus disciplinę effugiet fictũ. quod
est vita incontinens. super can. ser. vij. Porro continentia nõ habet
meritũ apud deũ: quę gloriã requirit humanã. Ideoq̃ maxime
opus est puritate intentionis: qua soli deo mens & placere appetat:

& valeat inhærere. Nec em̃ aliud est inhærere deo q̃ videre deũ: quod solis mundis cordibus singulari fœlicitate donat̃. In ser. v. de assumptione marię. Nimirũ tunc perfecta est virtus continentię quando in vnitate fidei cum proximis cõmuniter viuentes nõ supplicij metu/vel humanę laudis appetitu: sed solo diuini amoris obtentu a peccatis nos continemus. qa continentia crebris validisq̃ temptatoris ictibus resistere nõ potest: nisi eius gr̃a ꝓtegat̃.

¶ Cap. XXIX. De abstinentia. In sermo. de dñica post octauas epiphanię q̃ sic ordit̃. In opibus dñi.

QVod maculauerat crapula: abstinentia mundet. Afflictio corporis: munditia est. super can. ser. lxvi. Ego interdum abstineo: sed abstinentia mea satisfactio est pro peccatis. Abstinebo a vino: quia in vino luxuria est. Aut si infirmus sum: modico vtar. Abstinebo a carnibus: ne dum nimis nutriunt carnem: simul & carnis nutriant̃ vicia. Panem ipsum cum mensura studebo sumere. ne onerato ventre stare ad orandũ tędeat: sed ne simplici quidem aqua ingurgitare me assuescã: ne distensio ventris vsq̃ ad titillationem ꝓtingat libidinis. Ad robertũ nepotem suũ. Vinũ & simila mulsum & pinguia: corpori militant non spiritui: frixuris nõ anima saginat̃ sed caro. Piper. gingiber. cminum. saluia. & mille hmõi species salsamentorũ: palatũ quidem delectant sed libidinem accendunt. Prudenter/sobriecq̃ conuersanti: satis ad omne condimentũ sal cum fame. Qua sola nõ expecta ta necesse est alias atq̃ alias succis extraneis confici permixtiones: quę videlicet & palatũ reparent: gulam ꝓuocent: excitent appetitum. In sermo. de natiui. dñi. Malum ergo voluptas corporis. bonum vero afflictio est. In octaua paschę ser. i. Est enim martyrij genus & effusio quædã sanguinis: in quotidiana corporis afflictione. illo nimirũ quo membra cedunt̃ ferro. horrore quidem mitius: sed diuturnitate molestius. Sicquippe infirmis & pusillis corde necesse est: vt quem semel pro Christo ponere non sufficiunt: saltem mitiori quodã seu diuturno martyrio sanguinem fundant. Super can. sermo. xxx. Quid vero prodest ꝓpare a voluptatibus: & inuestigandis diuersitatibus complexionũ ciborũq̃ varietatibus exquirendis: quotidianã expendere curam. Legumina inquit ventosa sunt. caseus stomachũ grauat. lac capiti nocet. potũ

aquę nō sustinet pectus, caules nutriunt melancoliā, colerā porri accendunt. Pisces de stagno aut de lutosa aqua meę penitus complexioni non congruunt. Quale est hoc: vt in totis fluuijs/agris ortis/cellarijsue reperiri vix possit quod comedas? Puta te quęso monachum esse nō medicum, nec de complexione iudicandum: sed de professione.

¶Cap. XXX. De paupertate christi. In sermo. de vigilia natiuitatis, qui orditur Sonuit vox læticię.

OMniū bonorū æterna in cœlis affluentia suppetebat: sed paupertas nō inueniebat in eis. Porro in terris abundabat & superabundabat hęc species: & nesciebat homo preciū eius. Hanc itaq; dei filius cōcupiscens: descendit vt eam eligat sibi: & nobis sua æstimatione faciat p̄ciosam. In. iij. sermo. de resurrectione domini. Descendit ab inenarrabilibus cœli diuitijs & veniens in mundū: nec istas qualescunq; diuitias habere voluit. sed in tanta paupertate venit: vt natus continuo poneret in presepio. quia nō erat locus in diuersorio. Et vere magna abusio, nimis magna: vt dives esse velit vermiculus vilis: ꝓpter quem deus maiestatis & dominus sabaoth voluit pauper fieri. In vigilia natiuitatis domini ser. iiij. Ditior denique Christi paupertas cunctis opibus: cunctisq; thesauris. Quid enim humilitate ditius: quid preciosius inuenit: qua nimirū regnū cœlorū emitur: & diuina gratia acquirit? In ser. de omnibus sanctis. Vis obtinere cœlum? Paupertatis vilitatem amplectere. & tuū erit. In epistolis. Non enim paupertas virtus reputat: sed paupertatis amor. In ser. de omnib⁹ sanctis. Amicitia pauperū: regū amicos constituit. Amor paupertatis reges. Regnū denique cœlorū: pauperū est. Beatus qui post illa non abijt: quę possessa onerant/amata inquinant/amissa cruciant. In. iiij. ser. de aduen. Magna quędam penna est paupertas: qua tamcito volatur in regnū cœlorū. Nam paupertati nō tantū promittit quantū datur. Videmus aūt pauperes aliquos qui si veram haberent paupertatem: nō adeo pusillanimes inuenirent & tristes: vtpote reges & reges cœli. Sed hi sunt qui pauperes esse volunt: eo tamen pacto vt nihil eis desit. & sic diligunt paupertatem: vt nullam inopiam patiant. In sermo. de passione dñi. Homines aūt bonę voluntatis qui christiana voluntate diuitias paupertate

cõmutarunt: & etiam nõ habitas tanq̃ habitas contempserunt: relinquentes omnia ꝓpter Christũ (sicut & ipse reliquit omnia ꝓpter ipsos) sequunt̃ eum quocũq̃ ierit. In quibusdã dictis, Fœlix voluntaria paupertas relinquentiũ omnia: & sequentiũ te dñe Iesu. In ser. de omnibus sanctis de euãgelio. Vere martyrij genus paupertas voluntaria. Quid mirabilius aut quod martyriũ grauius est: q̃ inter epulas esurire: inter vestes multas & p̃ciosas algere: paupertate premi inter diuitias quas offert mundus/quas ostentat malignus/quas desiderat noster ipse appetitus? An non merito coronabitur: qui sic certauerit? In quibusdam sententijs. Voluntaria paupertas suos a gemina impugnatõe (quahuius mundi amatores expugnant̃) reddit securos. scilicet propria inuidia & aliena. Paupertas em̃ dum putat̃ misera: aliena caret inuidia. & quia est voluntaria: nemini quicq̃ inuidet.

¶Cap. XXXI. De tribulatione. In ser. de palmis Nõ sine causa.

HÆc est via vitę tribulatio pręsens via glorię: via ciuitatis habitaculi: via regni. Super psal. Qui habitat serm. xvij. Vtilis tribulatio quę ꝓbationem operat̃: ducit ad gloriam. Omne gaudiũ existimemus: cũ in tribulationes varias inciderimus. Res enim necessaria tribulatio: quę in gloriã vertit̃. tristicia quę in gaudiũ mutat̃. Gaudiũ sane longũ: quod nemo tollat a nobis. gaudiũ multiplex. gaudiũ plenũ. Bonũ ergo magis necessitas q̃ voluptas. q̃ cum vtraq̃ res citius transeat: altera pœnã habeat. Altera sit paritura coronã. Res necessaria ista necessitas quę coronã parit. Gloriemur in tribulatione. in ea siquidem spes: glorię. immo & ipsa in tribulatione gloria continet̃: sicut spes fructus in semine. In hunc modũ modo regnũ dei intra nos est. thesaurus ingens in fictili vase. in agro vili. Est inquã sed absconditũ est. latet gloria: abscondita nobis est in tribulatione. Cũ ipso sum in tribulatione (ait deus) & ego aliud interim q̃ tribulationem requiram? Mihi adhærere deo bonũ est. Descendit vt prope sit/his qui tribulato sunt corde: vt nobiscũ sit in tribulatione nostra. Super psalmũ Qui habitat. sermo. xvi. Vnde scimus q̃ sit nobiscũ in tribulatione? Ex eo vtiq̃ q̃ in ipsa tribulatõe sumus nos. Quis enim sustineret/quis subsisteret/quis persisteret sine eo? Ibidem ser. xvij. Bonũ mihi domine tribulari: dummodo ipse sis mecum:

cū regnare sinete/epulari sine te/sine te gloriari. bonū in tribulatione magis amplecti te, in camino habere te mecū: cū esse sine te vel in cœlo. Aurū probat fornax. & viros iustos tentatio tribulationis. Ibi, ibi cū eis es domine. ibi in nomine tuo congregatis medius astas. Quid trepidamus: quid cunctamur: quid refugimus hunc caminū? Sequit ignis. sed dominus nobiscū est in tribulatione Ibidem serm. xvi. Quando aūt erimus nos cum ipso? Nimirū qn̄ rapiemur obuiā Christo in aera, & sic semper cum dño erimus. Ibidem ser. xvij. Si tamen curemus eum interim nobiscū habere, vt sit comes viæ: qui patrię redditor est futurus: immo qui tunc patria modo sit via. In plenitudine gratiæ nobiscum est: in plenitudine gloriæ erimus nos cum ipso.

¶Cap. XXXII. De patientia. Ad Adam monachum. Si maneres.

VEra patientia est pati vel agere contra quod libeat: sed nō pręter quod liceat. Ad mgīm gisbertū vniuersalem ep̄m londoniensem. Pauperiem æquo animo ferre: virtus patientię est. Sponte appetere sapientię laus est. In quibusdā sententijs. Impatientia: animę perditio est. Siquidem propter impatientiā qui patientia caruerūt perierunt. Ad simonem abbatem sancti nycolai. Omnes qui pie volunt viuere in Christo: pſecutionem patiunt̄/ita vt nunc̄ desit eis pie velle: nō semper tamen assit & perficere pro bona voluntate. Sicut enim impiorū est pijs bonorum ꝓpositis assidue reluctari: sic contra pietatem nō est (propter aduersitatem) cūuis iusta & sancta desideria paucorū plerūq; non perfici. In. 3. ser. de annunciatione b. marię. Qui patientiā nō seruauerit: perdet iusticiā. hoc est vitam perdet. hoc est perdet animā suā. In sermo. de passione domini. Vide opera dñi: flagellis cęsus. spinis coronatus clauis confossus. affixus patibulo. opprobrijs saturatus. omniū tamen dolorū immemor/ait. ignosce illis. In ser. ij. de pascha. Vide ergo ne per impatientiam pereas. sed vniuersa pro deo sustine. quia pro te maiora sustinuit: & apud quem patientia infructuosa nō erit. Super can. sermo. xlvij. Vtrū q; es mihi domine speculū patiendi: & prēmiū patientis. Tu doces manus meas ad p̄lium exemplo virtutis tuę. tu caput meū pcsti victoriā tuę coronas p̄sentia maiestatis. Vtrū q; fortiter ꝓuocat/

ac vehementer accendit. In vtroq; mirabiliter tibi me allicis: vterq; funis violentissimus ad trahendũ. Trahe me post te. libenter te sequor. libentius fruor. Super can. ser. xxi. Quã pauci post te o domine ire volunt: cum tamen ad te peruenire nemo qui nolit. hoc scientibus cunctis: quia delectationes in dextera tua vsq; in finem. Et ꝓpterea volunt omnes te frui: ac non ita & imitari. Conregnare cupiunt: sed non compati. Non curant querere: quem tamen desiderant inuenire. cupientes consequi: sed non sequi.

¶ Cap. XXXIII. De iusticia. In sermone de aduentu domini. Qui incipit. In aduentu domini.

IVsticia virtus est: quod suũ est vnicuiq; tribuens. Tribue ergo tribus que sua sunt. redde superiori: redde inferiori: redde æquali: cuiq; quod debes. Redde inquã reuerentiã prelato & obedientiã. quarũ altera cordis: altera corporis est. Nec enim sufficit exterius obtemperare maioribus nostris: nisi ex intimo cordis affectu sublimiter sentiamus de eis. Sic & fratribus nostris inter quos viuimus: ipso iure fraternitatis & societatis humane: consilij sumus & auxilij debitores Hæc enim volumus vt & ipsi nobis impendant consiliũ: quo erudiat ignorantia nostra. Auxiliũ: quo iuuetur infirmitas nostra. Sed nullũ ego consiliũ melius arbitror q̃ si exemplo tuo fratrem tuũ sic docere studeas que oporteat & que nõ oporteat fieri: ꝓuocans eum ad meliora: & consulens ei nõ verbo neq; lingua: sed opere & veritate. An vero vtilius aut efficacius auxiliũ aliquod est q̃ vt ores deuote pro eo: vt non dissimules redarguere culpas eius: vt nullũ ei offendiculũ ponas: sed & solicitus sis quantũ preuales tanq; angelus pacis de regno dei scandala tollere: & occasiones scandalorũ penitus remouere? Si talem te fratri consiliariũ & auxiliariũ exhibes: reddis ei quod debes: nec habet vnde causetur. Porro si cui forte p̃latus es: huic sine dubio teneris debitor solicitudinis amplioris. Exigit a te & ipe custodiã & disciplinã. custodiã quidem vt possit cauere peccatũ. disciplinã vero vt quod minus cauit: minime maneat impunitum Quod si nemini fratrũ præesse videris: habes tamen sub te cui custodiã hanc & disciplinã oporteat exhiberi. Dico aũt corpus tuũ quod sine dubio regendũ accepit spiritus tuus. Debes ei custodiã vt non regnet in eo peccatũ: nec membra tua arma fiant iniquitati.

Debes & disciplinã, vt dignos faciat pœnitentię fructus: castigatũ & subditũ seruituti. Longe tamen grauiori & periculosiori debito tenentur astricti: qui pro multis animabus reddituri sunt rationem. In sermo. 4. de epiphania domini. Est aũt iusticia quędã stricta & angusta valde: nec p̃ponere se æquali: nec æquari p̃posito Huius diffinitio est: reddere vnicuiq; quod suũ est. Altera latior & amplior iusticia, nec æquari se pari: nec inferiori se p̃ponere. Sicut enim grandis & grauis superbia est pręferre se æquali aut æquare p̃lato: ita magnę humilitatis est inferiorem se exhibere æquali aut æqualem inferiori. Maxima & plena est iusticia se inferiorem exhibere etiam ipsi inferiori. Sicut enim summa & intolerabilis superbia est superiori se p̃ponere: ita inferiori se subdere summa & plena iusticia est. Studeamus obsecro adimplere oẽm iusticiã, ipsa enim est via per quã ad læticiã venitur. Nam læticia præmiũ est: iusticia vero meritũ & materia.

¶Cap. XXIIII. De misericordia. In epistola ad Guidonem trium fontium abbatem.

Misericordia affectio est: quę nec voluntate coercet/nec rationi subiicitur. quando non eam quisq; in se pertrahit voluntario nutu: sed ipsa pias mentes ad compassionem dolentiũ necessario cogit affectu: ita vt etiam si peccatũ esset miseret: etsi multũ vellem non possem tamen nõ misereri. Potest quidem ratio vel voluntas affectui effectũ subtrahere: sed nunquid ipsum affectũ euellere? In epistola scd'a ad carthusienses. Iusticia meritũ quęrit: misericordia miseriã intuetur. Vera misericordia nõ iudicat/sed afficit. nõ nititur discussione: occasione contenta. Non enim expectat ratio: vbi affectio trahit. Ad rainaldũ fusniacensem abbatem. Mens siquidem quã semel afficit caritas: sui iuris non esse sinit. Metuit quę nescit: dolet quę nõ oportet: solicitatur plus q̃ voluerit: & vnde noluerit: compatit nolens: miseret inuita. In sermo. iiij. de aduentu. Sunt quidã misericordes de his quę ad ipsos nõ pertinent: qui scandalizant q̃ non datur omnibus abundanter: sic tamen vt ipsi ne in modico quidem grauent. qui si misericordes essent: de suo facere deberent misericordiã. si nõ possunt de terrena substantia: de voluntate bona darent his q̃ contra eos forte peccare viderent indulgentiã. darent dulce signũ:

verbũ bonũ quod est super omne datũ optimũ. vt eorum mentes ad pœnitentiã ,puocarent. Deniq; & his omnibus ꝗs in peccato esse cognoscerent: cõpassionem impenderent & orationem. Alioquin misericordia illorũ nulla est: & misericordiam consequent nullã.

¶Cap. XXXV. De correptione. In sermone de natiuitate sancti Ioannis baptistæ.

ARguere & increpare interdũ necesse est. Ferueat ergo in nobis amor iusticię: odium iniquitatis. Nemo fratris vicia palpet: peccata dissimulet nemo. Nemo dicat. Nũquid ego sum custos fratris mei? Est enim consentire silere cũ arguere possis. & scimus quia similis pœna facientes maneat/& consentientes. In epistola ad suggeriũ abbatem sancti dionysij. Blanda: sed periculosa laus: cum laudat peccator in desiderijs animę suę. Iustus corripit in misericordia: peccator adulat in impietate. ille vt curet: iste vt occultet quod erat curandũ. Dum enim carpunt vicia: & inde scandalũ oritur: ipse sibi scandali causa est: qui fecit vt argui debeat. nõ ille qui arguit. Super cant. sermo. xliiij. Inest naturę si peccato nõ obsolescat grata & egregia suauitas: vt mollio rem magis ad compatiendũ peccantibus: q̃ ad indignandũ asperio rem sese sentiat. Etiam si peccanti homini homo peccator minime indignat: sed magis ei pium exhibet compassionis affectũ: hoc scimus vnde venit. Ex consideratõe nanq; suij ipsius cuiq; venit man suetum esse ad omnes. dum homo vt pie condescendere sciat prę occupatis in peccato considerat seipsum: ne & ipse tempteẽ. Hinc deniq; amor proximi radicem trahit: ex intimis sane humanis affectibus primordia ducit sui ortus fraterna dilectio: & de insita homini ad seipsum naturali quadam dulcedine tanq; de humore terreno: sumit ,pculdubio vegetationem & vim per quã spirante gratia desuper fructus parturit pietatis. vt quod sibi anima naturaliter appetit: naturę consorti id est alteri homini: iure quodã humanitatis vbi poterit & oportuerit nõ existimet denegandum: sed sponte & libens impartiat. Verũ carnales concupiscentię in nobis decorem naturę fœdant: mentem curis & solicitudinibus lacerãt: socialis gratię suauitatem exterminant. His ergo dum satisfacere singulariter volumus: boni nos socialis ac cõmunis singulari suauitate priuamus quod in cõmune dulcius possideẽ: quod partici-

patione non minuit.participatione nõ amittit: & natura ad indignandum q̃ ad compatiendũ sit paratior.Inde homo tanq̃ omnino exutus homine in quo vult sibi cum opus habet ab hominibus subueniri:nõ vult ipse hominibus opus habentibus subuenire.Magis aũt iudicat/spernit/irridet/homo homines: delinquentes peccator:nõ considerans seipsum: ne & ipse temptetur.

¶Capitulum.XXXVI.De beniuolentia.

In epistola ad Bernardum de portis.

LIbens do.inuitus perdo.Scimus qm̃ speranti grandia: modica minus grata euenire solent.Quod aũt non venit gratũ perditũ est non datũ.Scio quidem dare q̃ accipere beatius esse.sed si detur quod danti honestũ: accipienti vtile sit.Facta factis compensare oportet:sed rebus pauper sum & viribus.Æqua bo ergo beneficia votis quę factis non possum, Desiderijs diues sum:affectibus abundo.Et certe verus beneficus amplius nõ requirit.Nam quomodo beneficus qui nõ & beniuolus sit? Porro beniuolus nil sibi carius ipsa existimat beniuolentia, qua & beniuolus nominat:& beneficus est. Denicq̃ beniuolentia fructus est beneficij.nisi quis forte beneficiũ putet:quod spe emerit aut timore dimiserit.Sed quis nõ videat hoc relictũ:illud venditũ neutrum datum? Oportet aũt beneficiũ vt vere sit:esse gratuitũ.Danti itaq̃ rependi quicq̃ gratius ab accipiente nõ potest:q̃ si gratũ habuerit quod gratis accepit. Et beniuolentia creatur de beniuolentia dantis in animo accipientis:beneficio quidem interueniente. Hac me fateor locupletem hanc de corde pleno dignã profecto offero remunerationem meo benefactori.hanc deuotus immolo sacrificium laudis factori omniũ pro salute mei benefactoris.

¶Capitulum.XXXVII.De perseuerantia.

In epistola ad Ianuenses.

PErseuerantia sola virtutũ coronat.Perseuerantia sola meretur iustis gloriã:coronã virtutibus.Prorsus absq̃ perseuerantia nec qui pugnat victoriã:nec palmã victor consequitur.Vigor virium:virtutũ consummatio est: nutrix ad meritum:mediatrix ad præmiũ. Soror est patientię/constantię filia/amica pacis/amicitiarũ nodus/vnanimitatis vinculũ.ppugnaculum sanctitatis.Tolle perseuerantiã; ne obsequiũ mercedem ha-

bet: nec beneficiũ gratiam: nec laudem fortitudo. Denicq; non qui cœperit: sed qui pseuerauerit vsq; in finem: hic saluus erit. Si cautela Sansonis: si Salomonis deuotio pseuerantiã retinuisset: nec is profecto priuaret sapientia: nec ille viribus. hoc summę honestatis insigne: hanc totius probitatis vnicam fidamq; custodem custodiri firmiter hortor.

¶Cap. XXXVIII. De testimonio conscientię.

In secundo libro de consideratione.

PErfecta cuicq; & absoluta excusatio: testimoniũ conscientię suę. Volo glorieris testimonio conscientię: sed nõ minus vt eodemipso humilieris. Rara vox nihil mihi cõscius sum. Cautior in bonis ambulas: si & mala nõ lateant. Quamobrem noueris te vt inter angustias quę nõ desunt fruaris cõscientię bono: magis aũt vt scias quid desit tibi. Nam cui nõ desit? Omnia illi desunt: qui nihil sibi deesse putat. Super can. sermo. lxxxv. Nihil hac luce clarius: nihil hoc gloriosius testimonio: cum veritas in mente fulget: & mens in veritate se videt. Sed qualem? Pudicã/verecundam/pauidã/circumspectã. nihil penitus admittentem quod euacuet gloriam conscientię attestantis in nullo conscientiã sibi: quo erubescat p̃sentiam veritatis. Hoc plane est quod super omnia bona animę diuinos oblectat aspectus. In. 1. sermo. de annunciatõe marię. Testimoniũ conscientię verũ est: cum spiritus sanctus testimoniũ perhibet spiritui nostro. Porro hoc testimoniũ in tribus cõsistere credo. Necesse est enim primo omniũ credere q̃ remissionem peccatorũ habere nõ possis: nisi per indulgentiã dei. Deinde q̃ nil prorsus habere queas operis boni: nisi & hoc dederit ipse. Postremo q̃ vitam æternã nullis potes operibus promereri: nisi gratis tibi detur & illa. Quis enim potest facere mundũ de immũdo conceptũ semine: nisi qui solus est mundus? De operibus q̃q; bonis certũ omnino est: q̃ nemo ea habeat a seipso. Nam si stare nõ potuit humana natura adhuc integra: quanto minus poterit per seipsam resurgere iam corrupta? Certũ est ad suam originem vniuersa quantũ in eis est tendere: & in eam semper partem esse p̃cliuiorem. Sic & nos quia de nihilo creati sumus: constat quia si nobisipsis relinquimur: in peccatũ semper quod nihil est declinamus. Iam vero de vita æterna scimus: quia non sunt condignę pas

siones huius temporis ad futurã gloriã: nec si vnus omnes sustineat. Neq; enim talia sunt hominũ merita: vt ꝓpterea vita æterna debeat̃ ex iure: aut deus iniuriã aliquã faceret nisi eam donaret. Nam vt taceam q̃ merita omnia dei sunt dona. & ita homo magis ꝓpter ipsa deo debitor est: q̃ deus homini. Quid sunt omnia merita ad tantã gloriam? Ideoq; si credis peccata tua non posse deleri: nisi ab eo cui soli peccasti: & in quem peccatũ non cadit: bene facis. Sed adde adhuc: vt & hoc credas quia per ipsum tibi peccata donant̃. Hoc est testimoniũ quod perhibet in corde tuo spũs sanctus dicens. Dimissa sunt tibi peccata multa. Ita de meritis q̃q; si credis non posse habere nisi per ipsum: non sufficit tibi donec tibi testimoniũ perhibeat spiritus veritatis q̃ ea habes per illum. Sic & de vita æterna habeas (necesse est) testimoniũ spiritus: q̃ ad eã diuino sis munere peruenturus. Ipse enim peccata condonat: ipse donat merita: & premia nihilominus ipse redonat.

¶Cap. XXXIX. De pace. In epl'a ad epos aqtanię.

VIrtus in pace acquirit̃. in pressura probat̃. approbat̃ in victoria. Dũ vsurpant homines gloriã: turbant pacem. Solus gloriã meret̃: qui facit mirabilia solus. Porro autem cum nostro genere bene agitur: si datur frui pace dei/pace cũ deo. & quidem fœliciter & misericorditer. Quonam ergo modo stat pax hominũ corã deo vel cum deo: si deo nõ potest esse apud homines tuta gloria sua? O stulti filij adam qui contemnentes pacem/& gloriã appetentes: & pacem perdunt/& gloriã. Sup can. sermo. xiij. Gloriã meam (inquit dominus) alteri nõ dabo. Quid ergo dabis nobis domine: quid dabis nobis? Pacem inquit do vobis: pacem relinquo vobis. Sufficit mihi: gratanter suscipio qd̃ relinquis: & relinquo quod retines. Pacem volo: pacem desidero: & nihil amplius. Cui nõ sufficit pax: nõ sufficis tu. Tu enim pax nostra: hoc mihi necessariũ: hoc satis est reconciliari tibi: reconciliari mihi. Abiuro gloriã prorsus: nec sacrilegus. sum inuasor gloriæ tuę. Tibi domine/tibi gloria tua maneat illibata: mecum bene agitur si pacem habuero. In quibusdã sententijs. Est homo pacatus qui bona pro bonis reddens: quod in se est nemini vult nocere. Est alius patiens qui nõ reddens mala pro malis: etiam potens est sustinere nocentem. Est & pacificus qui bona pro malis red-

dens: in promptu habet etiam prodesse nocenti. Primus quantũ in ipso est pacem habet. secundus pacem tenet. tercius pacem facit Primus parvulus est & facile scandalizat̃. secundus in patientia sua possidet animã suam. tercius multorũ animas lucrifacit. In sermo. iiij. de aduentu. Sunt quidã qui si viderint quempiã vel leuiter scandalizatũ: valde soliciti sunt quomodo eũ in pacem reducere possint. & viderent̃ pacifici: nisi ꝙ eorũ cõmotio si forte quicq̃ contra eos factũ dictumue videbit̃: tardius vniuersis poterit difficiliusq̃ sedari. Qui nimirũ si vere pacem diligerent: haud dubium quin eam quererent sibiipsis. Super can. sermo. xxix. Pax igit̃ vobis a vobis sit. & omne quod extrinsecus minari videtur non teret: quia nõ nocet. Nam econtrario quicquid foris blandiri apparet nulla est profecto consolatio: si intus (quod absit) seminariũ discordię germinarit.

¶ Cap. XL. De contemptu mundi. In epistola cxiij. ad Sophiam virginem.

FAllax mundi gloria digne respuit̃. Flos fœni est: vapor admodicũ parens. Ipse eius qualiscunq̃ status: nonne plus anxietatis q̃ iocunditatis habet? Dum vendicas/ dum defendis/ dum inuides/ dum suspicaris/ dum semper amabis quę nõ habes: & nonnullis adeptis/ acquirendi ardor nõ minuit̃: quę requies in gloria tua? Si qua tamen est p̃terit iocunditas/ nõ reditura: & manet anxietas non relictura. Cæterũ videas eam q̃ plurimos nõ apprehendere: contemnere ꝓpaucos. Cur hoc? Profecto quia necessitas multorũ est. virtus paucorũ. In epistola. cvij. ad thomã p̃positũ de benerla. O sæculũ neq̃ ꝙ solos tuos sic soles beare amicos/ vt dei facias inimicos: consequenter & indignos/ consilio beatorũ. Plane enim qui amicus vult esse tuus: inimicus dei constituitur. Amicus itaq̃ mundi: excludit̃ a consilio amicorũ dei. In epistola. cxi. ad parentes helyæ. Gustato spiritu necesse est despere carnem. affectanti cœlestia: terrena nõ sapiunt. æternis inhianti: fastidio sunt transitoria. In ser. de sancto clemente. Omnis em̃ delectatio huius mundi/ vniuersa eius gloria/ quicquid denicq̃ in eo concupiscit̃: prorsus modicũ est in illius fœlicitatis / in illius gloriæ/ in illius beatitudinis comparatione: si tamen vel modicum dici debet & non potius nihilũ. In quarto sermone de aduentu

Filij Adam gēnus auarū & ambiciosum/audite. Quid vobis cum terrenis diuitijs & gloria temporali: quę nec verę nec vestrę sunt? Verę diuitię nō opes sunt: sed virtutes: quas secū conscientia portat vt in perpetuū diues fiat. In quibusdā sententijs. Certa nimirū mundi breuitas: & ipsius quoq; breuitatis finis incertus sæpe viuentem deserunt: nam morientem nec raro sequunt. Vilis est: & ad nihilū vtilis mundialis consolatio. & quod magis est metuendū: etiam vere ac salubris consolationis est impedimentū. In quibusdam dictis. Quid enim hic nisi labor & dolor & afflictio spiritus? Comedere appetis. quia fames te cruciat. Vtrūq; labor est. Sed quia fames grauior est: comedere nescis esse laborem. Deniq; postq; fames depulsa fuerit: vide si non grauius ducis comedere q̄ esurire. Sic se habent vniuersa sub sole: vt nihil sit in eis vere iocundū sed ab vno semper transire velit homo ad aliud: solaq; vicissitudine releuet. Omne siquidem laboris remediū: alterius laboris initiū est. Nemo in hoc sæculo neq; quod vult habere potest. quandoquidem nec iustus iusticia satiatur: nec voluptuosus voluptate: nec curiositate curiosus: nec ambitiosus inani gloria. Ve aūt his qui vanam & transitoriā læticiā quęrunt. Cum enim de transitorijs quęrunt læticiā: nō poterit nō transire transeuntibus his de quibus erat. Sicut enim lignis deficientibus ignis deficit: sic mundus transit & concupiscentia eius: haud dubiū quin læticia quoq;. Videat sæcularis anima: videat & intelligat: qm̄ extrema gaudij luctus occupat. Hic est enim transitorię læticiæ finis: hic est fructus gloriæ temporalis.

¶Cap. XLI. De solitaria vita. Super can. sermo. xl.

O Sancta anima sola esto: vt soli omniū serues teipsam: quem ex omnibus tibi elegisti. Fuge publicū. Fuge domesticos. Secede ab amicis & intimis. Nihil tibi & turbis: nihil cū multitudine cæterorū. Ipsum obliuiscere populū tuū & domū patris tui: & concupiscet rex decorem tuū. Secede ergo: sed mente: nō corpore. sed aut intentione: sed deuotione: sed spiritu. Deus enim spiritus requirit nō corporis solitudinem. q̄q; & corpore interdū non ociose te separas cum oportune potes. p̄sertim in tempore orationis. De cætero sola indicitur tibi mentis solitudo & spiritus. Solus es si nō cōmunia cogites: si non affectes

p̄sentia: si despicias quod multi suscipiunt: si fastidias quod omnes desiderant: si iurgia deuites: si damna nō sentias: si nō recorderis iniuriarū. Alioquin nec si solus corpore es: solus es. Solus es in quanta cūq; verseris hominū frequentia: tantū caue alienę conuersationis esse aut curiosus explorator: aut temerarius iudex. Etiam si perperā actum quid deprehendas: nec sic iudices proximū: magis aūt excusa. Excusa intentōem: si opus nō potes. puta ignorantiam: puta surreptionem: puta casum. Q; si omnem omnino dissimulationem rei certitudo recusat: suade nihilominus ipse tibi: & dicito apud temetipsum. vehemens fuit nimis temptatio. Quid de me illa fecisset si accepisset in me similiter potestatem?

¶ Cap. XLII. De memoria dominicæ passionis.
In quibusdam sententijs.

O Q; indebita miseratio: cq; gratuita dilectio: cq; inopinata dignatio: cq; stupenda dulcedo: cq; inuicta mansuetudo: regem glorię pro despicatissimo vermiculo crucifigi. Quis audiuit vncq; tale: aut quis vidit huic simile? Vix enim pro iusto quis moriē: ipse pro inimicis & pro iniustis mortuus est. eligens exulare a cœlis: vt nos reportaret ad cœlos. Amicus dulcis: consiliarius prudens: adiutor fortis. In sermo. de passione dñi. Proinde memor ero cqdiu fuero: laborū & dolorū quos pertulit in prędicando: fatigationū in discurrendo: temptationū in ieiunando: vigiliarum in orando: lachrymarū in compatiendo. Recordabor etiam dolorū eius: conuitiorū/sputorū/colaphorū/subsannationum/exprobrationū/clauorū/horumcq; similiū: quę per eum & super eum abundantius transierunt. Super can. sermo. xliij. Hæc meditari dixi sapientiā: in his iusticię mihi perfectionem cōstitui: plenitudinem scientię: diuitias salutis: & copias meritorū. Hęc me erigunt in aduersis: in prosperis reprimunt. & inter lœta tristiacq; vitæ p̄sentis: via regia incedenti. tutū prębent vtrobicq; ducatum: hincinde mala imminentia ppulsando. Hæc mihi conciliant mundi iudicem: dum tremendū potestatibus: mitem humilemcq; figurant. dum placabilem: imitabilemcq; repręsentant eum: qui inaccessibilis est principatibus terribilis apud reges terrę. Propterea hæc mihi in ore frequenter: in corde semper. Hæc mea sublimior philosophia scire Iesum: & hunc crucifixū. Super can. sermone. lxi.

Columba mea(ait)in foraminibus petrę.foramina petrę/vulnera Christi.Quid nō boni in petra? In petra exaltatus/in petra securus/in petra firmiter sto.securus ab hoste: fortis a casu.& hoc q̃niam exaltatus a terra.Anceps est enim & caducū omne terrenū. Conuersatio nostra in cœlis sit.& nec cadere:nec deijci formidamus.In cœlis petra:in illa firmitas atq̃ securitas est.Et re vera:vbi tuta firma q̃ infirmis requies:nisi in vulneribus saluatoris? Tanto illic securior habito:quanto ille potentior est ad saluandū. Fremit mundus:premit corpus:diabolus insidiat̃.non cado: fundatus enim sum supra firmā petrā.peccaui peccatū grande:turbabit̃ conscientia:sed nō perturbabit̃.quoniā vulnerū domini recordabor. Sermo.lxij.vbi supra.Quid enim tam efficax ad curanda cōscientię vulnera:necnō ad purgandā mentis aciem:q̃q̃ Christi vulnerum sedula meditatio? Vbi supra sermo.lxi.Quid tam ad mortem:quod nō Christi morte soluatur? Si ergo in mente venerit tā potens tamq̃ efficax medicamentū:nulla iam morbi possum malignitate terreri.fidenter quod ex me mihi deest vsurpo mihi ex visceribus domini:qm̄ misericordia affluunt:nec desunt foramina per quę effluant.patet arcanū cordis per foramina corporis.patet illud magnum pietatis sacramentū.patent viscera misericordię dei nostri:in quibus visitauit nos oriens ex alto.

¶ Cap.XLIII.De deuotione.In sermone primo de natali domini.qui incipit. Grandis quidem.

QVęrat deuotionis gratiā: quisquis seminauerit bonorū operū semina:vt bona opera feruore deuotionis & dulcedine spiritualis gratię condiant̃.Nimirum pœnitentiæ opera & labores abstinentię:deuotionis gratia necesse est impinguari.Oportet enim vt nos maxime in hilaritate omnia faciamus.Omnes nobis causamur deesse gratiā:sed iustius forsitan ipsa sibi querit̃ deesse nonnullos.nempe res cordis est gratia deuotionis quā quęrimus.vt hoc munere ipse se fraudet: qui internū ei dissimulat receptaculū exhibere.De ascensione serm̄.v.Omnes (ni fallor) quę sursum sunt quęrimus: intellectu fidei & iudicio rationis:sed nō æque forsitan sapimus omnes quę sursum sunt: tanq̃q̃ inescati his quę sunt super terrā:violento quodā prę iudicio affectionis.Vnde enim animorū tanta diuersitas:disparilitas stu=

diorum: conuersationũ dissimilitudo? Vnde spiritalis gratię inopia tanta quibusdã: cum alijs copia tanta exuberet? Profecto nec auarus nec inops est gratię distributor: sed vbi vacua vasa desũt: oleum stare necesse est. Prę occupatũ nempe sæcularibus desiderijs animũ delectatio sancta declinat. nec misceri poterunt vera vanis: æterna caducis. spiritalia corporalibus: summa imis. vt pariter sapias quę sursum sunt: & quę super terrã. Super psal. Qui habitat. sermo. iiij. Renuat consolari anima tua in alijs: si vis in dei memoria delectari. De colloquio symonis & Iesu. Preciosa siqdem diuina consolatio est: nec omnino tribuit admittentibus alienam. Cuius mens ad alias consolationes inhiat: & nõ penitus renuit in caducis & transitorijs consolari: ipse sibi ꝓfecto cœlestis subtrahit gratiam consolationis. In sermo. v. de ascensione. Errat omnino: si quis cœlestem illam dulcedinem huic cineri: diuinũ illud balsamũ huic veneno: carismata illa spiritus misceri posse hmõi illecebris arbitrat. Non amat veritas angulos: non ei diuersoria placent. in medio stat. disciplina cõmuni: cõmuni vita: cõmunibus studijs delectat. In sermo. iij. de ascensione dñi. Putas te posse illũ meracissimũ spiritũ suscipere: nisi carneis istis delectationibus funditus renunciaueris? Re vera cum inceperis: tristicia implebit cor tuum. sed si pseueraueris: tristicia tua vertet in gaudiũ. Tunc em purgabit affectus: & voluntas renouabit. vt omia quę prius difficilia: immo impossibilia videbant: cum multa percurrant dulcedine & auiditate. Beati qui tales sunt: quia nõ solũ malũ nõ sentiunt: sed in mira quadam cordis dilatatione cõmorantur.

¶ Cap. XLIIII. De laude diuina. Sup can. ser. vij.

Cibus in ore. psalmus in corde sapit. In meditationibus. Parum prodest sola voce cantare sine cordis intentione. Deus enim cui non abscondit quicquid illicitũ perpetrat. non quęrit vocis lenitatem: sed cordis puritatem. Super can. sermõ. vij. Psallentibus dignanter admisceri sancti angeli solent. Ea propter attendite angelos: cum statis adorandũ & psallendũ. & state cum reuerentia & disciplina. Nimirũ missi in ministeriũ ꝓpter nos qui hæreditatem capimus salutis: deuotionem nostrã ferunt in superna: referuntq; gratiã. Vsurpemus officiũ quorũ sortimur cõsortium. laudem cũ cœli cantoribus in cõmune ducentes: vtpote ci-

tues sanctorũ & domestici dei. Super can. sermo. xi. Hoc enim bonum est. Tum ꝓpter releuandos vitæ ꝑsentis labores: qui vtiq; tolerabiliores nobis fiunt exultantibus in laude dei. tum quia nihil ita ꝓprie quendã terris repręsentat cœlestis habitationis statũ: sicut alacritas laudantiũ deum. In meditationibus. O si quis haberet oculos apertos: videret qua cura: quoue tripudio interſũt cantantibus/adſunt orantibus/insunt meditantibus/ supersunt quiescentibus/ordinantibus & ꝓcurantibus ꝑsunt. Agnoscunt nimirum supernę potestates conciues suos: & pro his qui hęreditatem capiunt salutis: solicite congaudent/confortant/instruunt/protegunt/ꝓuidentq; omnibus: omnes in omnibus. Super can. ser. 4. Vnde vos moneo dilectissimi pure semper acstrennue diuinis interesse laudibus. Strennue q̃dem: vt sicut reuerenter: ita & alacriter domino assistatis. Non pigri/nõ somnolenti/non oscitantes/nõ parcentes vocibus/nõ prescidentes verba dimidia/nõ integra transilientes/nõ fractis & remissis vocibus: muliebre quiddã balba de nare sonantes: sed virili (vt dignũ est) sonitu & affectu: voces sancti spiritus depromentes. Pure vero: vt nil aliud dum psallitis: q̃ꝫ quod psallitis cogitetis. Nec solas dico vitandas cogitationes vanas & ociosas: vitandę sunt & illę: illa dumtaxat hora & illo loco quas officiales fratres pro cõmuni necessitate quasi necessario frequenter admittere compellunt. Sed ne illa quidem profecto recipere tũc consuluerim quę forte pauloante in claustro sedentes: in codicibus legeratis. Salubria sunt: sed minime illa salubriter inter psallendũ reuoluitis. Spiritus enim sanctus illa hora gratum non recipit quicquid aliud q̃ꝫ debes: neglecto eo quod debes obtuleris.

¶ Cap. XLV. De consideratione. In libro de consideratione primo.

Pietas est vacare considerationi. In libro. ij. de conside. Consideratio aũt diffiniri potest intensa ad inuestigandũ cogitatio: vel intentio animi vestigantis verum. In libro. i. de consideratione. Si quod viuis & sapis totũ das actioni: consideratõi nihil. laudo te: in hoc non laudo. Certe nec ipsi actioni expedit cõsideratione nõ prẹueniri. Et primũ quidem ipsam mentem de qua oriẽ purificat consideratio. Deinde regit affectus/dirigit actus/

corrigit excessus/componit mores/vitã honestat & ordinat/confusa disterminat/hiantia cogit/sparsa colligit/secreta rimat/vera vestigat/verisimilia examinat/ficta & fucata explorat/agenda ꝑordinat/acta recogitat/vt nihil in mente resideat: aut incorrectũ aut correctione egens. Hæc est quę in ꝓsperis aduersa ꝑsentit: in aduersis quasi nõ sentit: quorũ alterũ fortitudinis: alterũ prudentię est. Hæc item est quę inter voluptates & necessitates/media: quasi quædã arbitra sedens: vtrinq; certis limitibus disterminat fines. istis assignans & ꝑbens quod sat est: illis quod nimis est demens. & sic ex alterutro terciã formans virtutem: quã dicunt temperantiam. Nempe intemperantem ipsa consideratio censet tam eum qui necessariis ꝓtinaciter demit, q̃ qui indulget superfluis: Non est ergo temperantia in solis resecandis supꝓfluis: est & in admittendis necessariis. Iam de iusticia (quę vna ex quatuor est) nõne constat consideratione mentem ꝑueniri: vt se formet in ea? Se enim necesse est prius cogitet vt ex se normã ducat iusticiæ, nec factura vtiq; alteri quod sibi fieri nolit: nec quod sibi fieri velit negatura. In his nempe duobus liquet integrũ esse iusticię statũ. In lib. ij. de considera. A te tua consideratio inchoet. ne frustra extendaris in alia: te neglecto. Quid tibi prodest si mundũ vniuersum lucreris: te vnũ perdideris? Etsi sapiens sis deest tibi ad sapientiã: si tibi non fueris. Quantũ vero? Vt quidem censuerim ego: totũ. Noueris licet omnia mysteria: noueris lata terrę/alta cœli/profunda maris. si te nescieris eris similis ædificanti sine fundamento: ruinã nõ structurã faciens. Quicquid extruxeris extra te: erit instar congesti pulueris: ventis obnoxiũ. Non ergo sapiens qui sibi non est. Sapiens sibi sapiens erit. A te proinde incipiat consideratio tua: nõ solum aũt & in te finiat. Quocũq; euagetur: ad te reuocaueris eam cum salutis fructu. Tu primus tibi: tu vltimus. Quicquid se considerationi offerat quod nõ quoquomodo ad tuamipsius salutem pertineat/respuendum.

¶Cap. XLVI. De contemplatione. In li. ij. de consi.

Contemplatio quidem diffiniri potest: verus certusq; intuitus animi de quacunq; re. siue apprehensio veri nõ dubia. Super can. sermo. lxij. Duo sunt contemplationis genera. vnum de statu & fœlicitate & gloria ciuitatis supernę: quod

vel actu vel ocio ingens illa cœlestiũ ciuiũ occupata sit multitudo.
Alterũ de regis ipsius maiestate:æternitate:diuinitate.Nõ ex om
ni interim parte adhuc ad intuendũ deum accedere ecclesia potest.
Neq; enim omniũ est qui in ecclesia sunt:sacramenta diuinę volũ=
tatis inspicere:aut apprehendere per semetipsos ꝓfunda dei. Per=
fecti quidem rimari ac penetrare arcana sapientię & puritate con=
scientię audent:& intelligentię acumine possunt. De reliquo qui
in deum intendere non sufficiunt aut ꝑsumunt contenti sunt vel
gloriã sanctorũ mente intueri.Licebit ita q; vnicuiq; nostrũ tem=
pore nostrę mortalitatis:nunc quidem patriarchas reuisere: nunc
vero salutare ꝓphetas:nunc senatui immisceri apostolorꝫ: nunc
martyrũ inseri choris.sed & beatarꝫ virtutũ status & mansiones
a minimo angelo vsq; ad cherubin & seraphin:tota mentis alacri=
tate percurrendo lustrare.prout quenq; sua deuotio feret: apud
quos magis afficiet: si steterit & pulsauerit confestim aperiet ei.
quia fauorabili quadam pietate nostris se votis libenter inclinant
sancti:& ad tactũ nostrę deuotionis:in sua nos recipiunt viscera:
quotiens ad eos digna intentione pulsamus.De ascensione ser.4.
Fœlix cuius meditatio in conspectu domini semper est.qui in cor
de suo delectationes dexterę domini vsq; in finem sedula cogita=
tione reuoluit.Quid enim illi graue poterit videri:qui semper men
te tractat: q; nõ sunt condignę passiones huius temporis:ad futu
ram gloriã?Quid concupiscere poterit in sæculo neq;: cuius ocu
lus semper videt bona domini in terra viuentiũ:semper videt æter
na prẽmia?In.v.lib.de consideratõe.Quid ni ibi videat cor dei?
Quid ni ibi probet quę sit voluntas dei bona & beneplacens &
perfecta? Bona in se: placens in affectibus:beneplacens fruenti=
bus:ꝑfecta perfectis:& nihil vltra quęrentibus.In epla ad quan=
dam sanctimonialem.Et re vera illud verũ & solum est gaudiũ:
quod nõ de creatura/sed de creatore concipitur. Cui comparata
omnis aliunde iocunditas: mœror est. Omnis suauitas dolor est.
Omne dulce amarũ: omne decorũ fœdũ.Omne postremo quod
cunq; aliud delectari possit/molestũ.Super can.sermo.lxij.Fœ=
lix mens quę gloriã sanctorũ frequenter contemplari studuit:sed
quę deum fœlicior.licet quidem intendere & in deum: sed ad hoc
puriore mentis acie opus est & vehementiori omnino intentione

etiam & meritis potioribus sanctitatis. In quibusdam sententijs. Hi qui soli deo vacant: considerantes quid sit deus in mũdo/quid in hominibus/quid in angelis/quid in seipso/quid in reprobis: contemplant quia deus est mundi rector & gubernator. hominũ liberator & adiutor. angelorũ sapor & decor. In seipso principiũ & finis. reproborũ terror & horror. in creaturis mirabilis. in hominibus amabilis. in angelis desiderabilis. in seipso incomprehensibilis. in reprobis intolerabilis.

¶Cap. XLVII. De laude supernę ciuitatis. In ser. de. lxx. Cuius initium est. Magna mihi.

O Ierusalem ciuitas regis magni: qui ex adipe frumenti satiat te: & quã fluminis impetus lętificat: nec pondus nec mensura sed satietas est apud te & affluentia summa. In quibusdã dictis. Mira serenitas: plena suauitas: æterna securitas. Iam nõ est timor in finibus tuis. quia posuit dominus fines tuos pacem. Nullus inimicus intrat. nullus exit amicus. nullę ibi temptationes. nulla ibi sese cogitationũ turma confundit. qa ille qui idem est: omnia in identitate consolidat atq; coniungit. Nulla iam tunc temptandi facultas. inquietandi nulla libertas. nocendi nulla possibilitas. voluntatis dei nulla est transgressio. Vbi nimirũ nobis in nobis & fœlix securitas: & secura fœlicitas: atq; omnino pfecta iocunditas. vt sit nobis cum deo vna voluntas. & quęcunq; ei placent: placeant & nobis. In ser. iij. de ascensione dñi. Vbi purissimũ lumen purissimis oculis intuebimur. vbi omnes bonũ & intelligunt & requirunt. intellectu pspicacissimi & affectu paratissimi ad audiendã vocem sermonũ dei. Super psalmũ Qui habitat. sermo. xvij. Vita æterna ipsa est plenitudo. ipsa longitudo dierũ. verus dies qui non nouit occasum. plenus meridies. verę gloriæ plenitudo. æterna veritas. vera æternitas. vera æterna q; satietas. Siquidem nec longiturnitas illa terminũ/nec claritas illa occasum nec satietas illa fastidiũ habet. Erit etenim securitas de æternitate. gloriatio de veritate. exultatio de satietate. In ser. de euangelio de omnibus sanctis. O vere & fœlix & gloriosa satietas. O sanctũ conuiuiũ. O desiderabiles epulę. vbi nimirũ anxietas nulla. nullũ poterit esse fastidiũ. qm̃ satietas summa: & summũ inerit desiderium. Super can. sermo. xxxiij. O vere meridies: plenitudo feruo

ris & lucis, solis statio, vmbrarũ exterminatio, deficcatio paludũ, fœtorũ depulsio, O perenne solsticiũ, O lumen meridianũ. vernalis temperies, O æstiua venustas, O autumnalis vbertas, O quies & feriatio hyemalis tuta habitatio paradisus, dulce pabulũ deus, Opulentia multa nimis æternitas. Nihil ibi formidat̃, nihil fastiditur, nihil deficit. Festinemus proinde filij: festinemus ad locũ tutiorem: ad pastũ suauiorem vt habitemus sine metu, abundemus sine defectu, epulemur sine fastidio. In quibusdã dictis, O quid nobis illic deerit gaudij cum sine timore & periculo: sine nota & tędio: sine suspitione & vicio habitabimus, illic nos amabimus sine modo, videbimus sine termino, cohærebimus sine malo: pleni laude & iubilo: pleni gloria pleni deo. Tunc nõ erit suspitioni locus, quia tunc omnia erit deus. In meditationibus. Sic cum deo beatus erit: in cuius conscientia peccatũ inuentũ non fuerit, videbit eum ad voluntatem, habebit ad voluptatem, fruet̃ ad iocunditatem, in æternitate videbit, in veritate fulgebit: in bonitate gaudebit. Sicut habet permanendi æternitatem: sic cognoscendi facilitatem: & requiescendi fœlicitatem. Ciuis siquidem erit illius sanctę ciuitatis: cuius angeli sunt ciues/deus pater templũ/filius eius splendor/spiritus sanctus caritas. O ciuitas cœlestis/mansio secura/patria totũ continens quod delectat/populus sine murmure/incolę quieti/homines nullã indigentiã habentes. cq̃ gloriosa dicta sũt de te ciuitas dei: sicut ląetantiũ omniũ habitatio est in te. Omnes lætantur in læticia & exultatione. Omnes delectantur de deo: cuius aspectus pius/facies decora/eloquiũ dulce. Delectabilis est ad videndũ/suauis ad anhelandũ/dulcis ad perfruendũ. Ipse per se placet & ,ppter se: sufficit ad meritũ: sufficit ad prę̃miũ. nec extra illũ quicq̃ aliud quęrit̃, quia totũ in illo inuenit̃ quicquid desiderat̃. Semper libet illum aspicere/semper habere/semper in illo delectari: & in illo perfrui. In illo clarificat̃ & purificat̃ affectus ad cognoscendam & diligendã veritatem. & hoc est totũ bonũ hominis: noscere & amare creatorem suũ. Patrem nanq̃ & filiũ cum sancto spiritu cognoscere: vita est æterna. beatitudo perfecta. summa voluptas. Oculus non vidit/nec auris audiuit/nec in cor hominis ascendit: quanta claritas/quanta suauitas/& quanta iocunditas maneat nos in illa visione: quando deum facie ad faciem videbi-

mus:qui est lux illuminatorum/requies exercitatorum/patria re deuntium/vita viuentiũ:corona vincentium.

¶Cap. XLVIII. De præmio æterno. In meditationibus per diuersa loca.

PRæmiũ est videre deũ/viuere cum deo/viuere de deo: esse cum deo/esse in deo:qui erit omnia in omnibus.habere deũ qui est summũ bonũ:& vbi est summũ bonũ/ibi est fœlicitas summa/summa iocunditas/vera libertas/pfecta caritas/æterna securitas:& secura æternitas.Ibi est vera læticia:plena scientia: omnis pulcritudo:& omnis beatitudo.Est ibi pax/pietas/bonitas lux/virtus/honestas/gaudia/læticię/dulcedo/vita perennis/gloria/laus/requies/amor/& concordia dulcis. Quę ergo nos angit vesania viciorũ:sitire absinthiũ/huius mundi sequi naufragiũ/vitę labentis pati infortuniũ/impię tyrannidis ferre dominiũ: & non magis conuolare ad sanctorũ fœlicitatem/ad angelorũ societatem/ad solennitatem supernę læticię/& ad iocunditatem contemplatiuę vitę:vt possimus intrare in potentias domini: & videre superabundantes diuitias illas bonitatis eius? Ibi vacabimus & videbimus q̃ dulcis est dominus:& q̃ magna multitudo dulcedinis eius.videbimus glorię decorem/sanctorũ splendorem & regię potestatis honorem.Cognoscemus patris potentiã: filij sapientiam: spiritussancti benignissimã clementiã. & ita habebimus noticiã illius summę trinitatis.Nunc corpa per corpus videmus: imagines etiam corporũ spiritu cernimus.Tunc vero ipsam veritatem puro mentis intuitu videbimus.O q̃ beata visio videre deum in seipso.videre in nobis. & nos in eo fœlici iocunditate: quicquid desideramus totũ habebimus:nihil amplius desiderãtes. & quicquid videbimus amabimus ipso amore beati:beati dulcedine amoris & suauitate contemplationis.Hæc erit summa illius fœlicitatis.qm̃ intelligẽt in suo puro esse sincera diuinitas. comprehendẽt modo incomp̃hensibili trinitas.patebunt arcana diuinitatis.videbit̃ & amabit̃ deus.Et hæc visio & delectatio totũ cor hominis replens & satians:tota erit illius beatitudinis consummatio.Vna erit oĩm lingua iubilatio indefessa vnus affectus. amor æternus.patebit veritas.implebit caritas. & erit integra corporis & animę satietas.Fulgebit sicut sol humanitas glorificata.quieta

erit & concors carnis & spiritus sanitas, angelorũ & hominũ: vnũ erit gaudiũ: vnum conuiuiũ, non languebit amor, nõ liquefiet dilectio. Presentibus omnibus bonis nulla erit dilationis afflictio, quoniã beatifica diuinq; maiestatis p̃sentia omnibus erit oĩa. & in cõmune omniũ omnipotentia: sapientia: pax: & iusticia & intelligentia. Non erit in illa patria diuersitas linguarũ: sed pacifica & concors concordia morũ & affectuũ. In torrente illius voluptatis nihil vltra appetet cumulata satietas: vbi tanta erit fœlicitas. Ibi siquidem erit cumulus fœlicitatis: supereminens gloria: & super abundãs læticia. Illuc itaq; festinare debemus: vbi semper viuem⁹: & vbi nunq̃ mori timeamus. Si sic amamus istam vitã labilem & caducam/vbi cum tanto labore viuimus: multo magis amare debemus æternã vitam: vbi nullũ laborem sustinebimus: vbi summa semper iocunditas/summa fœlicitas/fœlix libertas/& fœlix beatitudo. vbi erunt similes homines angelis dei: & fulgebunt iusti sicut sol in regno patris sui. Qualis putatis tunc erit splendor animarum: quando solis splendorem habebit lux corporũ? Nulla ibi erit tristicia/nulla angustia/nullus dolor/nullus timor/nullus ibi labor/nulla mors: sed perpetua sanitas semper p̃seuerans. Nõ surgit ibi malicia: nõ carnis miseria. nulla ibi ægritudo. nulla necessitas. non est ibi fames nec sitis. non frigus. non estus. nõ lassitudo ieiunij. nec vlla temptatio inimici. nec peccandi voluntas: nec delinquendi facultas. sed totũ læticia: totum exultatio possidebit. homines q̃ angelis sociati: sine vlla carnis infirmitate in p̃petuũ vernabunt. Ibi erit iocunditas infinita: beatitudo sempiterna: in qua quod semel adipiscit/semper tenet. Ibi est requies a laboribus/pax ab hostibus/amœnitas de nouitate/securitas de æternitate: suauitas atq; dulcedo de dei visione. Nullus est ibi pegrinus. sed quicunq; illuc venire meruerint: securi in propria patria manebunt. Semper læti & semper satiati de visione dei. Et quanto aliquis deo obediens: tanto ampliorem mercedem ibi recipiet. Quantũcunq; amplius deum amabit: tanto propius videbit. quem cernere noster est finis. ¶Explicit liber quintus.

¶Incipiunt capitula libri Sexti.

De superbia i
Vnde nascatur superbia ij
De inuidia iij
De iracundia iiij

De concupiscentia v
De cupiditate vi
De insatiabili desiderio cordis humani. vij
De ambitione. viij
Q; ambitio vult latere, non apparere ix
De vanitate laudis humanæ x
De ociositate. xi
De voluntate propria. xij
Q; valde detestabile vicium est propria voluntas. xiij
De proprio consilio xiiij
De tepiditate. xv
De pusillanimitate. xvi
De curiositate. xvij
De consuetudine praua. xviij
De duritia cordis. xix
De p̃sumptõe & obstinatõe. xix
De gula & luxuria. xx
De detractione. xxj
De ypocrisi. xxij.
De instabilitate cordis xxiij
De leuioribus peccatis xxv
De contentione viciorꝝ. xxvi
De desperatione. xxvij
De miseria hominis. xxviij
De vilitate cõditõis hũanæ. xxix
De breuitate pręsentis vitæ. xxx
De vita ociosa. xxxi
De morte corporali. xxxij
De horrore iudicij futuri xxxiij
De pœnis inferni. xxxiiij

¶Expliciunt capitula.

¶Incipit liber Sextus.

¶De superbia. In sermo. ij. de sancto Andrea.

Nitium omnis peccati: & causa totius perditionis superbia, ꝓpterea quisquis es qui salutem tuã operari studes, aduersus hanc super caput signũ crucis habere memento, vt non eleueris in superbiã: vt non exaltetur cor tuũ. In meditationibus. Suspecta siquidem deo est superbia nec fieri potest vt cum eo in gratiã reuertat. Diuersum vtriq; hospitium: nec in eodem cohabitant animo: quibus nõ licuit cohabitare in cœlo. In cœlo nata est. sed velut immemor quia inde via cecidit: illuc postea redire non potuit. In tractatu de duodecim gradibus humilitatis. Trabes in oculo grandis & grossa: superbia in mente est. quę quadã corpulentia sui: vana non sana: tumida nõ solida: oculũ mentis obscurat: veritatem obumbrat. ita vt si tuam occupauerit mentem iam tu te videre: iam te qualis es vel qualis esse potes non possis sentire. sed qualem te amas: talem te vel putes esse vel speres fore. In sermo. de dauid & golia. Superbię vicium peccatũ est maximũ, quod dei populo magis insultat & insurgit: specialiter aduersus eos qui cætera iam videant vicisse peccata. Vnde enim eiusmodi animã superbia temptet: quã sibi subiugauit in uidia: seu tepiditas aut pigritia: Vnde inquã ei superbia: vnde ex-

tollentia oculorũ cui adeo cætera vitia dominantur: vt dijudicari se ab vniuersis tanq̃ male sibi conscius arbitretur? Quis (nõ qui cætera sibi iam potenti virtute vicia subiugauit) aduersus nequissimum superbię viciũ dimicaturus accedat? In quibusdã dictis. Gravis labor superbia. Hæc est quę nõ recipit disciplinã, curari renuit, medelam nõ sustinet, vlcus pessimũ quod ne summis saltem digitis patitur attrectari. Omnino intolerabilis superbia est: velle dominari. In quibusdã sententijs. Solos sese putant superbi: solos appetunt reputari. Literatus est: odit sociũ, astutus in negocijs sæcularibus: neminem vellet similem inueniri. Porro elationem fugere super omnia necesse est. Quisquis enim altũ sapit: & opus eius/ & patientia vanũ sapit, nec grauior vllus sapor aut magis contrarius est veritati. Superbiã impœnitentia comitat. Elatũ enim cor: durum & expers est pietatis: ignarũ compunctionis: siccũ ab omi rore gratię spiritalis. Super can. sermo. xxxvij. Scimus aũt superbis non esse partem vel societatem in sorte sanctorũ. In sermo. 1. de aduentu. Quid tu superbis terra & cinis? Superbientibus angelis deus nõ pepercit, quanto magis alias minus tibi putredo & vermis? Nihil ille fecit: nihil operatus est: tantũ cogitauit superbiã. & in momento in ictu oculi irreparabiliter p̃cipitatus est. Super can. sermo. 54. Si sic actũ est cũ angelo: quid de te erit terra & cinere? Ille in cœlo intumuit, ego in sterquilinio. Quis nõ tolerabiliorem in diuite superbiã: q̃ in paupere ducat? Ve mihi si tam dure in potente illo animaduersum est pro eo q̃ elatũ est cor illius: nec ei profuit q̃ cognata potentibus superbia esse dinoscit. Quid de me exigendum: & misero & superbo? In primo ser. de aduentu domini. Fugite superbiã quæso fratres mei: quę tam velociter ipsum q̃q̃ cunctis syderibus clarius emicantem æterna caligine obtenebrauit luciferũ, quę nõ solum angelũ sed angelorũ primũ in diabolum cõmutauit. In ser. de verbis Isaię. Vidi dominũ sedentem. serm. ij. Certi estote: eum qui superbis nõ pepercit angelis: nec hominibus parciturũ. Non est contrarius sibij psi: nõ est personarũ acceptor. similia sunt iudicia eius. Sola ei placet siue in angelo siue in homine humilitas. In vigilia natiuitatis dñi. sermo. 4. Dico enim vobis: q̃ omnis superbus extollit supra deum. Vult enim deus fieri voluntatem suam, & superbus vult fieri suam. Deus quidem in his

tantũ quę ratio approbat. ſuperbus vero & cum ratione & contra rationem. In ſerm. 4. de natiuitate dñi. Elatus quantũ in ſe eſt deum inhonorat. nõ colit deum: ſed aduerſus deũ extollit. impius plane & infidelis. Quę enim pietas niſi cultus dei? Quis vero deũ colit: niſi qui voluntarie ei ſubiectus eſt? In ſer. 1. de natiuitate dñi Ad quid fratres aut quę neceſſitas fuit: vt exinaniret ſe/humiliaret ſe/abbreuiaret ſe/dominus maieſtatis: niſi vt vos ſimiliter faciatis? Obſecro proinde ſtudete humilitati: quę fundamentũ eſt/cuſtoſq; virtutũ. ſectamini illam: quę ſola poteſt ſaluare animas veſtras. Quid enim magis indignũ/quid deteſtandũ amplius/quid grauius puniendũ: q̃ vt videns deũ cœli paruulũ factũ: vltra apponat magnificare ſe homo ſuper terrã? Intolerabilis impudentię eſt vt vbi ſeſe exinaniuit maieſtas: ỹ miculus inflet & intumeſcat.

¶ Cap. II. Vnde naſcat ſuperbia. Sup can. ſer. xxxvij

DE ignorantia tui: venit in te ſuperbia. Sic aũt ſuperbiam parit tibi ignorantia tui. cũ meliorem q̃ ſis: decepta & deceptrix tua cogitatio te eſſe mentit. Hoc quippe eſt ſuperbia: hoc initiũ omnis peccati. cũ maior in tuis es oculis/q̃ apud deum: q̃ in veritate. Si enim in quonã ſtatu vnũquemq; noſtrum habeat deus: liquido cognoſceremus nec ſupra ſane: nec infra ſe cedere deberemus: veritati in omibus acquieſcentes. Nunc aũt quia hoc abſconditũ eſt a nobis: ita vt nemo ſciat ſi dignus ſit amore vel odio: iuſtius tutiusq; profecto nouiſſimũ locũ eligimus. de quo poſtmodũ cum honore ſuperius educamur: q̃ p̃ſumimus altiorem: vnde cedere mox oporteat cum rubore. Non eſt ergo periculum quantũcunq; te humilies: quantũcunq; reputes minorem q̃ ſis: hoc eſt q̃ te veritas habeat. Eſt aũt grande malũ horrendũq; periculũ: ſi vel modice plus vero extollas: ſi vel vni videlicet in tua cogitatione te pręferas. quem forte parem veritas tibi iudicat: aut etiam ſuperiorem. Quamobrem noli te homo comparare maioribus: noli minoribus: noli aliquibus: noli vni. En quantũ malum venit de ignorantia noſtri: vtiq; peccatũ diaboli & initium omnis peccati ſuperbia. Super can. ſer. xxxvi. Volo proinde animã ſcire ſeipſam: quod id poſtulat ratio. & vtilitatis & ordinis. Et ordinis quidem: quoniã quod nos ſumus primũ eſt nobis vtilitatis bonũ. quia talis ſcientia nõ inflat ſed humiliat: & eſt quędã p̃paratio ad

ædificandũ. Nisi enim super humilitatis stabile fundamentũ: spirituale ædificiũ stare minime potest. Porro ad se humiliandã nihil anima inuenire veracius seu accõmodatius potest: cũq; si se in veritate inuenerit: tantũ non dissimulet: nõ sit in spiritu eius dolus: ne si se a se auerterit/abducat. Nam quomodo nõ vere humiliabitur in hac vera cognitione sui: cũ se perceperit oneratã peccatis: mole huius mortalis corporis aggrauatã: terrenis intricatã curis: carnaliũ desideriorũ fæce infectã: cæcam: curuã: infirmã: implicitam multis erroribus: expositã mille periculis: mille timoribus trepidam: mille difficultatibus anxiam. mille suspicionibus obnoxiã: mille necessitatibus erumnosam: ꝓcliuem ad vicia: inualidam ad virtutes? Vnde huic iam extollentia oculorũ. vnde leuare caput? Ergo de sui cognitione mater salutis humilitas oritur.

¶ Cap. III. De inuidia. In sermo. 5. de verbis Isaiæ.

TVmore pessimo/liuore ꝓprio/quasi quodã velamine: ne sublimiora ꝓspiciat inuidus prępedit. Ad illorũ quos superiores habere dolet: modo quidem fœlicitatem: modo gloriam: modo vtranq; simul contabescens. Quis enim tam grauis pruritus oculi cũq; inuidia? Nec vero alijs liuor inuidus: cũq; qui aliena gloria & fœlicitate torquent. Miseria enim (vt aiunt) inuidia caret. In sermo. xiij. super psal. Qui habitat. Nosse cupis oculũ venenatũ. necũq; oculũ, oculũ fascinantem? Inuidiã cogita. Quid vero inuidere: nisi malũ videre est? Si non esset ille inuidus: nuncũq; inuidia mors intrasset in orbem terrarũ. Ve misero homini ꝙ inuidum non ꝓuidit. Superemus hoc vicium dum adhuc viuimus: si post mortem volumus ministrũ tantę nequitię nõ timere. Nemo alterius bonũ inuido aspiciat oculo. Nempe hoc ipsum iam quod in se est: tabe sua: illud inficere: & quodãmodo interficere est. Qui hominem odit: homicidã illum veritas ipsa testat. Qui & ille qui bonum odit in homine: nunquid nõ homicida poterit appellari? Adhuc viuit homo: & iam reus est mortis eius. Adhuc ardet ignis quem dominus Iesus misit in terrã. & qui inuidus est: tanũq; qui spiritũ extinxerit iam damnat. In epistola ad adam monachũ. O quisquis es qui saluti inuides alienę: parcito vel tuę. Si cũ vbi inuidia: ibi mors. profecto non potes simul & inuidere & viuere. Veruntamen mentientes nosmetipsos nobis: sentimus aliqui no-

ſtrum pro noſtrę imperfectionis experientia cū rara virtus ſit: alienæ non inuidere virtuti: nedū gaudere ad illam: nedū etiam tanto plus cū ad ꝓpriam quemq; gratulari: quanto perpendunt ſe in virtute ſuperatū. Adhuc modicū lumen in nobis eſt fratres quotquot de nobis ita ſentimus: ambulemus dum lucem habemus ne tenebrę nos comprehendant. Ambulare: ꝓficere eſt. Et quomodo ais: eſto ꝓficere poſſum qui fratri ꝓficienti inuideo? Si doles q; inuides: ſentis/ſed non conſentis. Paſſio eſt quandoq; ſanandi: nō actio condemnandi. Tantū nō illic reſideas: iniquitatem meditans in cubili tuo: qualiter videlicet foueas morbū: ſatiſfacias peſti: ꝓſequaris inſontem. bene ab illo geſta calumniando: deprimendo: peruertendo: atq; impediendo gerenda. Alioquin non nocet ambulanti & extendenti ſe ad meliora: quod iam non ipſe operaī ſed quod habitat in eo peccatum.

¶Cap. IIII. De iracundia. Super pſalmum Qui habitat. ſermone tredecimo.

IMmanis beſtia draco eſt. flatu igneo: quicquid attingit necat. non modo beſtias terræ: ſed & volucres cœli. haud aliū ego draconem hunc cū iracundię ſpiritū reor. Quantos etiā ſublimis vt videbanī vitę: flatu huius draconis miſere ſatis aduſtos: turpiter in os eius ingemuimus cecidiſſe: cū melius ſibiꝗpſis iraſci potuerant nec peccarent. Nimirū affectio naturalis ira hominū eſt: ſed abutentibus bono naturę grauis perditio & miſeranda pernicies. Occupemus illam fratres in quibus expedit: ne forte ad inutilia illicitaq; ꝓrumpat. Sic nimirū ſolet amorem amor expungere: ſolet timor timore depelli. Dico vobis. non aūt ego: ſed dominus. Nolite iraſci eis qui tranſitoria vobis auferūt: qui conuicia inferunt: qui ingerūt forte ſupplicia: & pręter hæc faciunt nihil. Oſtendam aūt vobis: cui debeatis iraſci. Iraſcimini ei quę ſola vobis nocere poteſt: ſola facere vt omnia illa nō proſint. Vultis ſcire quęnam illa ſit? Iniquitas propria. ita dico vobis huic iraſcimini. Nulla em̄ nocebit aduerſitas: ſi nulla dominet̄ iniquitas. Qui huic perfecte iraſcitur: cæteris nō mouetur. In epiſtola ad guidonem abbatem de tribus fontibus. Iraſcere & noli peccare. Peccabis aūt nō minus: nimis iraſcendo/cū omnino nō iraſcendo. ſiquidem nō iraſci: vbi iraſcendū ſit: nolle emendare peccatū eſt. Plus vero ira-

sci cū ira scendum sit: peccatū peccato addere est. q̃ si malū est peccatum nō emendare: quomodo malū non erit augmentare? Nemo magis iram meretur: cū amicū simulans inimicus.

¶Cap.V. De concupiscentia. In qbusdā sententijs.

MAximū plane delictū concupiscentia: quę interiorem & exteriorem hominem occupat vniuersum. A planta pedis vsq̃ ad verticem nō est in me sanitas: totū inficit concupiscentia. Lex peccati in omnibus membris inuenit. vndiq̃ per fenestras mors intrare contendit: & intus fomes totius nequitiæ periculosius sęuit: crudelius malignat. Quid enim in homine purum ab hac macula: immune ab hoc contagio poterit inueniri? Mentem desiderijs afficit: membra illecebris inficit. Inde pruritus aurium: oculorū petulantia: inde olfaciendi voluptas: inde in faucibus tam inordinata delectatio: inde in vniuerso corpore molliciei sensus & libido perniciosa tangendi. inde intus in anima ebrietas illa desideriorū/& fornax quædā ambitionis: auaritię/inuidię contumelię/& omniū deniq̃ viciorū affectibus accensa vehementer. Huic ergo tam multifarię pesti per singula quęq̃ resistere multiplex tribulatio. Vnde enim tribulatio nisi dum resistit: contaminationi cōcupiscentię repugnatur? Quot enim corpus illecebras: quot oblectamenta mundus videtur habere: tot patitur tribulationes: tot sustinet temptamenta vir iustus.

¶Cap.VI. De cupiditate. Super psalmum Qui habitat. sermone sexto.

CVpiditas radix iniquitatis. Vbi supra. ser. xi. Cupiditas. ex cordis inedia/& obliuione ꝓcedit. Idcirco enim alienum mendicat anima: q̃ oblita sit comedere panem suū. propterea terrenis inhiat: q̃ minime cœlestia meditet. Infœlicitas in cupiditate. Quomodo in cupiditate infœlicitas? id est non fœlicitas vt putatur. Quid enim si cui forte videtur in terrenarū rerum affluentia: concupita fœlicitas arridere? Eo ipso infœlicior est: q̃ vehementius ipsam pro fœlicitate amplectit infœlicitatem: aut magis immergit ei: & absorbet ab ea. Ve filijs hominū ab hac fœlicitate fallaci. In quibusdā sententijs. Et tamen quantā putas infœlicitatem: hæc ipsa tam vana fœlicitas parit. Hinc nanq̃ cæcitas cordis: hinc ceruicosus furor animositatis: hinc suspicionis la-

bor anxius: hinc liuoris crudele tormentũ/& crementis inuidię mi
serior cũ miserabilior cruciatus. Diuitiarũ amor insatiabilis: lon-
ge amplius desiderio torquet animã: cũ refrigeret vsu suo. vtpote
quarũ acquisitio laboris: possessio timoris: amissio plena dolo-
ris inuenit. In quibusdã sententijs. Qui pecuniã diligit nõ satiat:
qui mundũ amat nunq̃ sanatur. Non ante satiatur cor hominis
auro: cũ corpus aura. Noui em̃ homines satiatos hoc mundo: &
ad eius omnem memoriã nauseantes. & facile est cuiq̃ nostrum
hanc satietatem per dei gratiã obtinere. Neq̃ enim parit hanc co-
pia: sed contemptus. In sermo. xxi. super can. Quod si ita est non
putent diuites huius sæculi fratres Christi sola possidere cœlestia:
quia ea sola audiunt in ꝓmissione: possident & terrena. & qui-
dem tanq̃ nihil habentes: sed omnia possidentes. nõ mendicantes
vt miseri: sed vt domini possidentes. eo procerto magis domini: quo
minus cupidi. Denicq̃ fideli homini totus mundus diuitiarũ est.
Totus plane. quia tam aduersa cũ ꝓspera ipsius æque omnia ser
uiunt ei: & cooperant̃ in bonũ. Ergo auarus terrena esurit vt men
dicus. fidelis contemnit vt dominus. Ille possidendo mendicat. iste
contemnendo seruat. In quodã sermone. Si habere contingat ar-
gentũ & aurũ: vtere nõ pro libitu sed pro tempore. Sic eris vtens
illis quasi nõ vtens. Ipsa quidem quę ad animi bonũ nõ spectant:
nec bona sunt nec mala. Vsus tamen horũ bonus: abusio mala.
solicitudo peior. questus turpior. In meditationibus. Verunta-
men non multũ distat quęcunq̃ substantia: vilis vel p̃ciosa requi-
ratur: dum æqualiter sit corruptus affectus. Non enim cultellus
viciũ est: sed cultelli appetitus. nec aurũ viciũ est: sed auri cupiditas

¶ Cap. VII. De insatiabili desiderio cordis huma-
ni. In libro de diligendo deum.

INest omni vtenti ratione naturaliter pro sua æstimatione at-
q̃ intentione appetere potiora: & nulla re esse contentũ: cui
quod deest iudicet p̃ferendũ. Neq̃ enim ponere est concupi-
scentię modũ donec videatur impleta: donec adepta sit quibus va
leat esse contenta. Nam & qui (verbi gratia) vxorem habet specio
sam petulanti oculo vel animo respicit pulcriorem. & qui veste
preciosa indutus est: p̃ciosiorem affectat: & possidens multas di
uitias inuidet ditiori. In quibusdã sententijs. Cæterũ nec amator

pecunię dicit aliquando sufficit: nec libidinosus satiat̃ voluptate, sic & crudelis quisq; semper sanguinem sitit. & ambitiosus aut cupidus laudis humanę: adeptis dignitatũ titulis seu fauoribus: nullũ exinde capit omnino remediũ. sed desiderio æstuat ampliori. Minus aũt inuenit requiem qui sibi placere cupit & suis. In libro de diligendo deũ. Et horum omniũ idcirco nõ est finis. quia nil in eis summũ singulariter reperit̃ vel optimũ. Sed hoc stultum & extremę dementię est ea semper appetere quę nunq̃ satient nec temperent appetitũ. Dum quicquid taliũ habueris: nihilominus nõ habita concupiscas: & ad ea quæq; defuerint semper inquietus anheles. Ita enim fit vt per varia & fallacia mundi oblectamenta vagabundus animus inani labore discurrens fatiget̃: nõ satiet̃. dum quicquid famelicus inglutierit parũ reputet ad id quod superest deuorandũ: semperq; nõ minus anxie cupiat quę desunt: q̃q; quę adsunt læte possideat. Quis enim obtineat vniuersa? In quibusdam sententijs. Quis est qui satiari cupiat: & desideriũ suũ impleri? Incipiat esurire iusticiã: & nõ poterit nõ satiari. gustũ iusticiæ vel exiguũ studeat experiri: vt eoipso desideret amplius/& amplius mereat̃. Hoc enim magis cognatũ spiritui & naturalius desiderium: vehementius occupat cor humanũ. cæteraq; viriliter desideria pellit. In quibusdã dictis. Panis nanq; animę iusticia est. & soli beati qui esuriunt illum: quoniã ipsi saturabunt̃. Nimirũ ad imaginem dei facta anima rationalis: cæteris omnibus occupari potest: repleri omnino nõ potest. Capacem dei: quicquid deo minus est non implebit. Vnde est q; naturali quidem desiderio: summum quis probatur appetere bonum: nullam nisi adepto eo requiem habiturus.

¶ Capitulum. VIII. De ambitione. Super psalmũ Qui habitat. sermone. vi.

AMbitio subtile malũ. secretũ virus/pestis occulta/doli artifex. mater ypocrisis/liuoris parens/viciorũ origo/criminum fomes/virtutũ erugo/tinea sanctitatis. excæcatrix cordiũ ex remedijs morbos creans: generans ex medicina languorem. Quantos hæc pestis nequiter supplantatos turpiter deiecit: vt cæteri quiq; quos latuit occultus effossor subitã expauescerent ad ruinam? In tercio libro de consideratõe. Dum em̃ qui-

q̃ quę nostra sunt quęrimus: sic vt inuicem inuidentes: inuicem
prouocantes/exerceamur ad odia/animemur ad iniurias/armemur
ad lites/cauillemus ad dolos/feramur ad detractiones/prum-
pamus ad maledicta/opprimamur a fortioribus: opprimamus
infirmiores. In sermo. vi. super psal. Qui habitat. Quid vero hunc
ỹmem fouet aliud q̃ mentis alienatio & obliuio veritatis? Nimi
rum veritas est quę sedula suggestione reducit in mentem q̃ sit in
ambitu friuola consolatio: graue iudiciũ: vsus breuis: finis igno-
tus. In. iij. libro de consideratõe. O ambitio ambientiũ crux. quo-
modo omnes torquens: omnibus placens? Nil acerbius cruciat:
nil molestius inquietat: nil tamen apud miseros mortales celebrius
negocijs eius. An nõ limina apostolorũ plus tam ambitio q̃ deuo
tio terit? An nõ quęstibus eius tota legum canonũ q̃ disciplina in
sudat? In. i. libro de consideratõe. Plena est ambitiosis ecclesia. nõ
est iam quod horreat in studijs & molitionibus ambitionis: non
plus q̃ spelunca latronis in spolijs viatorũ. Tanta est impudentia
nonnullorũ: vt cum manifeste ambitionis prurigine scateat tota
facies causæ eorũ: non erubescant audientiã flagitare publicantes
semetipsos ad multorũ conscientias. in quo vel suę solius satis po-
terant confundi iudicio. In. 4. libro de consideratione. Videre est
omnem ecclesiasticũ zelum feruere sola pro dignitate tuenda. ho
nori datur totũ: sanctitati nihil aut parum. De placito dei vltima
mentio est. pro iactura salutis nulla cunctatio. In. 4. sermone. de
ascensione dñi. Filij hominũ vsq̃ quo graui corde: vt q̃d diligitis
vanitatem & quęritis mendaciũ? Quid vobis: vbi tanta difficul-
tas est & tam grande periculũ? Potestatis ambitio angelũ fœlicita
te priuauit angelica. scientiæ appetitus hominem immortalitatis
gloria spoliauit. Conetur quis montem ascendere potestatis. quan
tos putas contradictores habebit: quantos inueniet repulsores: ob
stacula quanta: q̃ difficilem viam? Et tamen q̃ pauci euadunt: q̃
bus nõ dominandi libido dominet. Hinc est q̃ benefici vocantur:
qui potestatem habent. potentibus siquidem omnes adulant: in-
uident omnes. Cupidus alter est inflantis scientię: quantũ labora
bit: quantũ anxiabit spiritus eius? Videas alium literarũ: aliũ mun
dialis curę. istum placitationũ displicentiũ deo. illum seruilis cu-
iuslibet artis tam vehementer affectare scientiã: vt laborem nõ re-

putet, tantũmodo possit aliquibus doctior reputari. In amaritudine morabit̃ oculus eius: quotiens videre contigerit: cui se posteriorem iudicet: aut putet ab alijs reputari. Quænã miseris tam dira libido? Sic ædificant babel. Sic concupiscunt quod nõ expedit: quod expedit omittentes.

¶Cap. IX. Q̃ ambitio vult latere: non apparere.
In epistola ad episcopos Aquitaniæ.

AMbitio mater ypocrisis: latebras amat & tenebras. lucis impatiens est. Et certe ambitio cum ꝓrumpit in impudentiam: efficaciam perdit. & cum improbus affectus se aperit: perit effectus. Ambitionis spurcũ viciũ in imo latet. videt tamen omne sublime: sed videri ipsa refugit. Nec mirũ. Optato nãq; necesse est careat: nisi caueat arbitros. Quo enim gloria plus affectatur: eo minus apprehendit̃ vbi deprehendit̃ affectari. Quid denicq; tam ingloriũ: cũ glorię cupidũ deprehendi? Inclitus erit ambitiosus cũ diu in nocte versabit̃. & donec turpis lucri negociũ perambulat in tenebris: poterit ypocrita iustus sanctusq; videri: sed oculo qui videt in facie. At vbi forte foras mittit impudentia vel imprudentia quod latet in conscientia: nonne intemperans appetitus apparet ad confusionem ꝓcacior/cũ promptior ad gloriã? Sic re vera sic probat̃ quod legitur. Gloria in confusione eorum qui terrena sapiunt. Nõ adeo perijt pudor a mortalibus: vt nuda impudensq; vel ab ipsis honoret̃ ambitio. Est sobria quędã & q̃dammodo occulta ambitio moliens caute: etsi nõ caste. Si valet ꝓficere: clam sua negocia curat: sin vero manet in se & pudoris vmbram nõ deserit. Equidem talis etsi deum nondũ metuit ad salutem: pro ingenita tamen verecundia honestatem interim retinet q̃ homines reueretur & publicum erubescit.

¶Capitulum. X. De vanitate laudis humanæ. In epistola secunda ad Petrum dia conũ cardinalem.

PVdet granditer exultare: cũ sentio in me venerari vel diligi: nõ quidem quod sum/sed quod putor. Necq; em̃ ego tunc diligor quando sic diligor. sed nescio quid in me pro me qd̃ nõ sum ego. immo (vt verius loquar) non nescio. nam certissime scio q̃ nihil. Nihil enim ꝓculdubio est quicquid putat̃ esse & nõ est. Porro cum amat̃ quod nõ est: sed esse putatur: non amor vel

amans nihil est: sed quod amat. Mirandũ: sed magis dolendũ & mirandũ: q̃ id quod nihil est amari potest. De vniuersali vanitate inest nobis & velle laudari cum simus vituperabiles: & nolle laudare quos scimus esse laudabiles. Sed & hoc vanum est: q̃ nostra plærũq̃ ignorantia & tacet quod est: & prędicat quod non est. Quid ad ista dicemus: nisi quia vani filij hominũ: mendaces filij hominũ in stateris vt decipiant ipsi de vanitate in idipsum? Laudamur mendaciter: delectamur inaniter. vt & vani sint qui laudant: & mendaces qui laudant. Alij laudant, & ficti sunt. Alij laudant quod putant, & falsi sunt. Alij vtrorũq̃ pręconijs gloriant, & vani sunt. In alia epistola. Non est quidem laudandus homo in vita sua. quę temptatio est super terrã. nec ideo tamen laudandus nõ est: cum mortuus peccato/viuit deo. Vana quidem laus & seductoria: qua laudat peccator in desiderijs animę suę. sed nõ idcirco p̃dicanda & multũ cõmendanda non erit illius vita qui potest dicere. viuo aũt iam non ego: viuit vero in me Christus. Cum ergo laudatur homo in quo iam viuit: nõ ipse sed Christus: & non in sua laudat: sed in Christi vita: ac per hoc nõ laudatur contra sententiam quę prohibet hominem laudari in vita sua.

¶Cap. XI. De ociositate. In libro. ij. de consideratõe

Ociositas mater nugarũ: nouerca virtutũ. Inter sæculares nugæ sunt: in ore vero sacerdotis blasphemię. Interdum tamen si incidant ferendę fortassis: referendę nunq̃. Magis interueniendũ caute: & prudenter nugacitati. Prorumpendũ sane in serium quid quidem nõ modo vtiliter: sed libenter audiant: & supersideant ociosis. Nugis vel fabulis sacerdoti aperire os illicitum: assuescere sacrilegiũ est. Verbũ scurrile (quod faceti vrbani ue nomine colorant) non sufficit peregrinari ab ore: procul & ab aure relegandũ. Fœde ad cachinnos moueris: fœdius moues. Euigila ad curam: & nõ ocio torpeas. Etsi recte sapiens hortatur sapientiã scribi in ocio: cauendũ & in ocio ocium est. Monstruosa res est: gradus summus/& animus infimus. sedes prima/& vita ima. lingua magniloqua/& manus ociosa. sermo multus/& fructus nullus. vultus grauis/& actus leuis. ingens auctoritas: & nutans stabilitas. In epla prima ad Robertũ nepotem suũ. Tolle ociũ: exercitare in aliquibus: & statim sentias sola appetere te quę

famem tollant nõ fauces demulceant, reddet quippe sapores rebus exercitiũ: quos tulit inertia. Multa quę respuis ociosus: post laborem sumes cum desiderio. Siquidem ociũ parit fastidiũ, exercitium famem, fames aũt miro modo dulcia reddit: quę fastidiũ fecit insipida. Olus/faba/pultes/panisq; cibarius cũ aqua: quiescenti quidem fastidio sunt: sed exercitato magnę videntur delicię. Et quidem subito ꝓcedenti de vmbra ad solem: de ocio ad laborem: graue cernitur omne quod incipit. Sed postq; ab his dissuescere ab his ad illa se paulisper assuescere cœperit: vsus tollit difficultatem, inuenitq; facile esse quod impossibile ante putauit.

¶Cap. XII. De ꝓpria voluntate. In ser. 3. de resurr. dñi

Cuius initium est: Sicut in corporis medicina.

VOluntatem dico propriã quę non est cõmunis cum deo & hominibus: sed nostra tantũ, quando quod volumus nõ ad honorem dei: nõ ad vtilitatem fratrũ: sed propter nosipsos facimus, nõ intendentes placere deo/& prodesse fratribus: sed satisfacere ꝓprijs motibus animorũ. Huic contraria est recta fronte caritas quę est deus. Hæc enim aduersus eum inimicitias exercens est: & guerram crudelissimã. Quid enim odit deus/aut quid punit: preter voluntatem ꝓpriam? Cesset voluntas propria: & infernus nõ erit. In quem enim ignis illę desæuiet: nisi in ꝓpriam voluntatem? Etiam nunc cũ frigus aut famem aut aliqd tale patimur: quid lædit nisi voluntas ꝓpria? Quod si voluntarie sustinemus: iam ipsa voluntas cõmunis est, sed infirmitas quędã & velut pruritus voluntatis adhuc de ꝓprio est: & in illo omnes pœnas sustinemus donec penitus consumat. Nam voluntas illa ꝓprie dicitur cui assentimus: & cui se liberum inclinat arbitrium. Hæc autem desideria & concupiscentię quę inuitos tenent: non voluntas/sed corruptio voluntatis est.

¶Cap. XIII. Q; valde detestabile vicium sit propria voluntas. Super cantica sermone. lxxi.

GRande malũ propria voluntas: qua fit vt bona tua bona nõ sint. Etenim si in die ieiunij mei inueniat voluntas mea nõ tale ieiuniũ eligit dominus, nec sapit illi ieiunium meũ: quod nõ obedientiã sed vicium ꝓprię voluntatis sapit. Ego aũt non solũ de ieiunio meo: sed de silentio/de vigilijs/de oratõe/

de lectione/de opere manuũ: postremo de omni obseruantia monachi: vbi inuenit voluntas sua in eo: & non obedientia magistri sui: idipsum sentio. Minime prorsus obseruantias illas etsi bonas in se: tamen inter virtutes censuerim deputandas. In ser. ij. de resurrectione dñi. Voluntatem quidem propriã dimittentes nihil amittimus: immo & lucramur plurimũ: cõmutantes illam in melius: vt cõmunis fiat quę ꝓpria fuit. Porro cõmunis volũtas: caritas est. In quibusdã sententijs. Via peccatorꝫ est ꝓpria voluntas: quę est superbia. ex qua omnia mala sicut ex cõmuni sunt bona. Vnde eñ sunt scandala nisi ꝙ propriã sequimur voluntatem: & temere qd volumus in corde nostro definientes: si quo modo id prohiberi contingat aut impediri: continuo in impatientiã/in murmurationem/in scandalũ proni sumus? In sermo. 3. de resurre. dñi. Porro voluntas ꝓpria quo furore dominũ maiestatis impugnet: audiant & timeant serui proprię voluntatis. Primo nempe subtrahit semetipsam & subducit eius dominationi: cui tanꝫ auctori seruire debuerat: dum efficitur sua. Sed addit adhuc. & quod in se est: omnia quoꝫ quę dei sunt/tollit & diripit. Quem enim modũ sibi ponit humana cupiditas? Nonne qui per vsuram acquirit pecuniam modicã: similiter mundũ lucrari conaret vniuersum si nõ deesset possibilitas: si suppeteret voluntati facultas? Dico fiducialiter: nemini qui sit in voluntate ꝓpria: possit vniuersus mundus sufficere. Ipsum aũt & quod in ipsa est deum perimit ꝓpria voluntas. Omnino enim vellet deum peccata sua aut vindicare non posse: aut nolle. aut ea nescire. Vult ergo eum nõ esse deum: quę (quantũ in ipsa est) vult eum aut impotentem/aut iniustum esse: aut insipientem. Crudelis plane & omnino execranda malicia: quę dei potentiã/iusticiã/sapientiã: perire desiderat. Hęc est crudelis bestia: fera pessima: rapacissima lupa: & leena sęuissima.

¶ Cap. XIIII. De ꝓprio consilio. In ser. 3. de resur. dñi. qui incipit. Sicut in corporis medicina.

IN corde duplex lepra est: ꝓpria voluntas & propriũ consilium. Lepra vtraꝫ nimis pessima. Lepra vero proprij consilij eo perniciosior est: quo magis occulta. & quanto plus abundat: tanto sibi quisqꝫ sanior esse videtur. Hæc illorũ est qui zelũ dei habent: sed non secꝫ in scientiam: sequentes errorem suũ & ob-

ſtinati in eo: ita vt nullis velint conſilijs acquieſcere. Hi ſunt vnitatis diuiſores: inimici pacis: caritatis expertes: vanitate tumentes: placentes ſibi & magni in oculis ſuis. ignorantes dei iuſticiã/& ſuam volentes conſtituere. Et quę maior ſuperbia q̃ vt vnus homo toti congregationi iudiciũ ſuũ prę ferat: tanq̃ ipſe ſolus habeat ſpiritum dei. Idolatrię ſcelus eſt non acquieſcere: & quaſi peccatũ ariolandi. Eant nunc qui ſe faciũt religioſiores alijs: qui nõ ſunt ſicut cæteri hominũ: ecce arioli & idolatrę facti ſunt.

¶ Capl'm. XV. De tepiditate. In ſermone quinto de aſcenſione domini. Hodie ſedenti.

PErnicioſa tepiditas. quia periculoſa eſt. quia moleſtiſſima eſt. plena miſerię & doloris. & inferno plane proxima. vmbra mortis iure cenſetur. Sane inuenire eſt homines puſillanimes & remiſſos: deficientes ſub onere: virga & calcaribus indigentes. quorum remiſſa læticia: puſillanimis triſticia eſt. quorum breuis & rara compunctio: animalis cogitatio: tepida conuerſatio. quorũ obedientia ſine deuotione: ſermo ſine circumſpectõe: oratio ſine cordis intentione: lectio ſine ædificatione. quos denique vt videmus vix gehennę metus inhibet: vix pudor cohibet: vix frenat ratio: vix diſciplina coercet. Vbi ſupra ſermo. 3. Huiuſmodi aũt ſi diu ita pmanſerint ſub onere: aut opprimunt̃/aut ſuccumbunt/aut quodã modo in inferno ſunt. vt nunq̃ ad plenũ reſpiciant in luce miſerationũ domini: nec in libertatem ſpiritus: quę ſola facit iugũ ſuaue & onus leue. Inde aũt tam perniciosa tepiditas emanat. quia volũtas eorũ nondũ purgata eſt: nec bonũ ſic volunt ſicut nouerunt. a ꝓpria concupiſcentia abſtracti & illecti. Amant enim in carne ſua terrenas conſolatiunculas: ſiue in verbo: ſiue in ſigno: ſiue in facto: ſiue in aliquo alio. etſi hęc interrumpunt aliquando: nõ tamen penitus rumpunt. Inde eſt q̃ raro affectiones ſuas dirigunt in deum: & eorũ compunctio nõ continua ſed horaria eſt. Impleri aũt viſitationibus domini anima quę his diſtractionibus ſubiacet nõ poteſt. & quanto magis illis euacuabit̃/tanto amplius iſtis implebit̃. ſi multũ: multũ. ſi parum: parũ. vel forte ſi magis probas nunq̃ iſtę illis miſceri poterunt in æternũ. Non enim ſpiritus & caro: ignis & tepiditas: in vno domicilio cõmorant̃: p̃ſertim cũ tepiditas ipſi domino ſoleat vomitũ ꝓuocare.

¶ Capitulum. XVI. De pusillanimitate. In epistola ad abbatem sancti Nicasij Remen.

DAmnandis & reprobis tribulatio parit pusillanimitatem: pusillanimitas pturbationem: pturbatio desperationem. & illa interimit. In quibusdã sententijs. Oportet aũt pusillanimitatem & tristiciã in omnibus quę agenda sunt vel toleranda caueri: q̃ hilarem datorem diligat deus. In tercio ser. de. xl. Ne turbeẽ quis pusillanimitate spiritus. hoc enim quantũ potest laborat aduersarius noster: vt holocaustũ nostrũ deuotionis pinguedine vacueẽ: vt & minus acceptũ sit deo: & conscientia nostra in spiritali gaudio minus exhilareẽ. sicq̃ de pusillanimitate tolerantiæ etiam conscientię pusillanimitas generet. In ser. xiij. super psal. Qui habitat. Vere bestia: vere rationis expers: qui tam pusillanimis est: vt solo timore cedat/qui futuri exaggeratione laboris victus: ante conflictũ non telo sed tuba ꝓsternit. Super canti. ser. x. Duabus aũt de causis mihi videtur animi ęgritudo & diffidentia solere contingere. aut de nouitate videlicet conuersionis: aut certe de conuersationis tepore: etiã si in conuersione longũ tempus habuerit. vtrunq̃ profecto deijcit & humiliat conscientiã & inquietam facit. dum siue pro tepore siue pro tempore antiquas animi passiones necdũ in se emortuas sentit. & necesse proinde habens resecandis intendere de cordis ortulo spinis iniquitatũ/& vrticis cupiditatũ: longius a se euagari nõ sinitur. Quid enim? Qui laborat in gemitu suo: poterit ne simul in dei laudibus exultare? Non est hoc pauperis & inopis: seu pusilli cordis. Quę enim pusillanimis est & modicę fidei mens: rei suę familiaris tenuitate constringitur: nec valet prę inopia ociari ad vacandũ diuinis laudibus: seu his quę laudes pariunt intuendis beneficijs. Etsi quando certe conatur assurgere: confestim domesticarũ necessitatũ curis vrgentibus reuocat̃ ad sua: & in se comprimi ꝓpria egestate compellit̃.

¶ Cap. XVII. De curiositate. In quibusdã dictis.

NEgligentia generat curiositatem. Dum em̃ per negligentiã terra cordis inculta spinas & tribulos germinat: quę in seipsa non inuenit requiem: foris cogitur euagari. sic curiositas a corde eijcit contra quam dimicat pietas. Pietas enim dei cultus est. & in corde colitur qui in corde cognoscit̃ habitare. Cu

riositas si non vinciť: generat experientiā mali. quia dum animus euagať per multa: facile inuenit vbi noxiā experiať delectationem Hanc impugnat scientia docens quid tutū experiri sit: quid non. Si vero p̄ualuerit experientia generat concupiscentiā. vt transeat in affectum cordis. In quibusdā sententijs. Cæterū spectacula vana: rogo quid corpori p̄stant: quidue animę conferre videntur? Nam nihil in homine cui curiositas prosit/inuenies. Friuola prorsus & inanis ac nugatoria consolatio: & nescio quid illi durius imprecer q̄ vt semper habeat quod requirit: qui iocundę quietis fugitans curiosa inquietudine delectať. In quibusdā sententijs. Effuius siquidem animus damna interiora non sentit. quia nec intus est: sed in ventre forsitan aut sub ventre. Denicq; & animus quorūdam in patinis in loculis inueniť. Quid vero mirū si propriā minime sentiat anima lęsionem: quę suij ipsius oblita/& penitus absens sibi: in longinquā profecta est regionem? Erit aūt cū in seipsam reuersa cognoscet q̄ crudeliter miserę venationis obtentu euiscerauerit semetipsam. Erit aūt hic reditus sine dubio vel post mortem cum vniuersa quibus ad vagandū foras: & inutiliter sese occupandum in eam quę p̄terit huius mundi figurā: egredi consueuerat. hostia corporis dausa erunt: vt necessaria maneat in seipsa: cui nullus iam pateat exitus a seipsa. Quisquis enim ante obitū carnis nō redierit ad seipsum: in seipso maneat necesse est in æternū. Sed in quali seipso? Qualem sese fecerit in hac vita: talem inuenit exiens ab hac vita.

¶Capitulum. XVIII. De consuetudine praua.
In libro primo de consideratione.

NIl tam fixum animo quod neglectu & tempore nō obsolescat. Vulneri vetusto & neglecto callus obduciť: & eo insanabile quo insensibile fit. Denicq; dolor cōtinuus & acerbus/diuturnus esse non patiť: citum habiturus est exitum: aut sanitatem profecto aut insensibilitatem. Nam si aliunde non extundiť: necesse est cedat vel sibi. Enimuero cito aut de remedio consolationem recipiet: aut de assiduitate stuporem. Quid nō inuertat consuetudo? Quid nō assiduitate duretur? Quid non vsui cedat? Quantis qd' prę amaritudine prius exhorrebant: vsu ipso malę consuetudinis in dulce conuersum est? Primū tibi importa-

bile videbit aliquid: processu temporis si assuescas iudicabis non adeo graue: paulopost & leue senties: paulopost etiam delectabit. ita paulatim in cordis duriciam itur & ex illa in aduersionem.

¶Cap. XIX. De duricia cordis. In lib. 1. de conside.

QVid est cor durum? Solũ est cor durũ quod semetipsum nõ exhorret: quia nec sentit. Ipsum est quod nec compunctione scindit: nec pietate mollit: nec mouet precibus: minis non cedit: flagellis indurat. Ingratũ est ad beneficia. ad consilia infidum. ad iudicia sæuũ. inuerecundũ ad turpia. impauidum ad pericula. inhumanũ ad humana. temerariũ in diuina. p̃teritorũ obliuiscens: p̃sentiũ negligens: futura non prouidens. Ipsum est cui pręteritorꝫ pręter solas iniurias nihil omnino nõ pręterit: pręsentiũ nihil nõ perit. futurorꝫ nulla nisi forte advlciscendum, pspectio seu præparatio est. Et vt in breui cuncta horribilis mali mala complectar: ipsum est quod nec deum timet nec hominem reuereť. Hebetati cordis indiciũ est propriã non sentire continuam vexationem. Vexatio dat intellectũ auditui: ait quidã. Verum est: sed si nimia nõ fuerit. Nam si sit nimia: nõ plane intellectum dat: sed contemptũ. Quantos enim videmus humiliatos sed nõ humiles: percussos sed nõ dolentes. curatos quidem a dño: sed nec ipsa curatione curatos? Hi sunt qui sub sentibus esse delicias computant: dissimulantes peccata quę actitant. lubricũ in quo titubant. tenebras quibus caligant. laqueos inter quos ambulant. locũ afflictionis quem habitant. corpus mortis quod gestant. iugum graue quod tolerant. grauiorem conscientiã quã occultant: grauissimã sententiã quam expectant. Proinde cauebo q̃ꝫ solicite potero duriciã cordis. Consentiã aduersario meo. acquiescam iudici meo: cedam denicꝫ vrgenti aculeo. ne bis pungar. Quisqꝫ em contra stimulũ recalcitrat: duplo pungetur. parcetur autem qui senserit: & dederit locum iræ.

¶Cap. XX. De præsumptione & obstinatione.
Super psalmũ Qui habitat. sermone. xi.

VIæ dæmonũ: p̃sumptio & obstinatio. Fuge homo pręsumptionem: ne gaudeat de te inimicus tuus. Nempe in his maxime vicijs gaudet: in seipso expertus q̃ꝫ difficile possis ab hac tanta voragine respirare. Nolo autem ignorare vos

fratres: quonã modo descendat: immo cadat in illas. Primus em̃ gradus descensionis huius dissimulatio est ,pprię infirmitatis/ini quitatis/inutilitatis. dum sibi parcens/sibi blandiens/sibi persuadens: homo aliquid se esse cum nihil sit: iam seipse seducit. Secundus gradus: ignorantia sui. Vbi enim in primo gradu inutilia sibi exuerit perię omata foliorũ: quid superest nisi vt vulnera tecta nõ videat: p̃sertim qui ad hoc solum texerit ne videret? Ex hoc tandem sit vt etiam alio reuelante vulnera nõ esse contendat: conuersus in verba malicię: ad excusandas excusationes in peccatis. Atq; is quidem tercius gradus est contiguus p̃sumptioni. Quid enim male actitare iam vereat: qui p̃sumit & defensare? Itaq; quartus gradus vel quartũ potius pręcipitiũ: contemptus est. Ex hoc & deinceps magis ac magis super eum vrget puteus os suũ: dum videlicet animã eiusmodi contemptus tradit impœnitentię: impœnitentia obstinatione firmat. Hoc iam peccatũ: quod neq; in hoc sæculo remittit: neq; in futuro. quia cor durum & induratũ: nec deum timet/nec hominem reueret. Qui sic in omnibus vijs suis adhæret diabolo: manifeste factus est spiritus vnus cum eo. In sermo. 1. de aduentu. Nam pseuerare in malo: diabolicũ est. Et digni sunt perire quicunq; in similitudinem eius permanent in peccato. In quibusdã sententijs. An vero grauior vlla frenesis iudicat: q̃ impœnitentia cordis: & peccandi obstinata voluntas? In ser. xiij. super psal. Qui habitat. Obstinatio siquidem est summa quædã religionis subuersio: & vere venenũ insanabile. Quid ad obstinatum incantantis vox: quid sermo faciat p̃dicantis? Quicquid moneas ait ille. Ego quod possum: possum: & non vltra q̃ possum. Quę est obstinationis cauda? Finis intentionis humanę. dum hinc quidem ,pprię quisq; inhæret voluntati: inde finem aliquem meditatur: & figit animo quod desiderat adipisci. In sermo. xi. super psalmũ Qui habitat. Vnde vero in p̃sumptione nisi ex quodã impetu vehementis desiderij prosilimus? In serm̃. ij. de ieiunio. Inde enim cordis duricia. Inde enim obstinatio: quia meditat quis non legem domini: sed ,ppriam voluntatem. In ser. xiij. super psalmũ Qui habitat. Inde tam mordax & amarus sermo inuenitur in ore hominis obstinati: q̃ nulla ad eum penetrare queat benuolentia monitoris. In sermone de euangelio Misereor super turbam. Ne

quissima plane & pnicio lissima pestis: qm̃ vniuersos vnius obstinatio turbat & fit oĩbus discordię fomes materia scandalorꝫ.

¶Cap. XXI. De gula & luxuria. In qbusdã senten.

VOluptas gutturis quę tanti hodie æstimat̃: vix duorũ obtinet latitudinem digitorũ. & huius tam modicę partis: tam exigua delectatio: quanta paratur solicitudine: quantã deinde molestiã parit? Hinc monstruosius dilatant̃ renes & humeri. Hinc tumentes vteri: non tam impinguant̃ q̃ impregnantur aruina. & dum carnis onus ossa nõ sustinent: etiã morbi varij generant̃. Sic libidinis illecebrosa vorago: quantis laboribus & dispendijs interdũ & famę vel honoris: aut etiam vitę ipsius periculo comparat̃? Cuius appetitus anxietatis & vecordię: actus abominationis & ignominię: exitus pœnitudinis & verecundiæ: plenus esse dinoscit̃. In meditationibus. Ardor libidinis pro aliqua praua occasione excitat̃: & nisi ilico respuat̃ & expuat̃: subito totum corpus occupat & æstuat: vrit & incendit. Primo carnem tactam modicũ titillat: deinde delectatione turpi mentem maculat: ad extremũ per consensum prauitatis sibi mentem subiugat. Caro supramodũ venatrix est deliciarũ: quę licere putat & expedire quicquid illud sit quod eam delectare possit. Gula & libido voluptati carnis deseruiunt. Aer/terra/mare: gulositati vix sufficiũt. ꝓpter hoc contingit pauperes spoliari & rapinas fieri: vt fames pauperũ transeat in delicias diuitũ. In quibusdã sententijs. Filij hominum vsqꝫquo graui corde. quia pingui corpore. vt quid diligitis vanitatem: & veritatem negligitis? Pinguedo carnis: delicię corporis: saturitas ventris: aut ante mortem vos deserent: aut vos in morte illa relinquetis. Hic caro vermibus: illic anima ignibus deputatur. donec rursus infœlici collegio colligati: tormentis pœnalibus socient̃ qui socij fuerunt in vicijs. O delicate: qui delicijs & diuitijs circumfusus atqꝫ confusus confusionem expectas & mortem. Non est regnũ dei esca & potus: nõ purpura & byssus. quia diues ille vtroqꝫ circũfluus: in puncto ad inferna descendit. Quid ad hæc dicitis vos gulosi & luxuriosi quorũ deus venter est: quorum omnis vsus: aut in ventre aut sub ventre est: qui in luxurijs enutristis corda vestra & corpora vestra? Audite audite: quia esca ventri/& venter escis. deus autem & hunc/& has destruet. Incpi

ſtola ad fulconem lingonenſem. Calix dæmonior̃ ſuperbia eſt: detractio & inuidia: crapula & ebrietas. Quę cũ impleuerint vel mentem vel ventrem: Chriſtus nõ inuenit locũ. Quomodo ignis & aqua ſimul eſſe non poſſunt: ſic ſpirituales & carnales deliciæ in eodem ſe non compatiunt̃. Vbi crapulã ructantis inter pocula ſenſerit Chriſtus: vina ſua dulciora ſuper mel & fauũ: menti propinare non dignat̃. Vbi curioſa ciborũ diuerſitas paſcit ventrem: cœleſtis panis ieiunam deſerit mentem.

Capitulum.XXII. De detractõe. Sup can. ſer. lxiij.

PEſſima vulpis occultus detractor: ſed nõ minus nec̃ adulator blandus. cauebit ſapiens ab his. Super can. ſermone Porro detrahere an detrahentem audire: quid horum damnabilius ſit/non facile dixerim. Super can. ſermo. xxiiij. Sic quippe mors intrat per feneſtras noſtras: cũ prurientes auribus & oribus lætale poculũ detractionis inuicem nobis miniſtrare contendimus. Non veniat anima mea in conſilio detrahentiũ. quoniam deus odit eos. Nec mirũ cum id pręcipue viciũ caritatem quę deus eſt (& quidem cæteris acrius) impugnare & perſequi cognoſcatur quemadmodũ vos poteſtis aduertere. Omnis qui detrahit: primũ quidem prodit ſeipſum vacuũ caritate. Deinde quid aliud detrahendo intendit: niſi vt is cui detrahit̃ veniat in odium vel contemptũ ipſis apud quos detrahit? Ferit ergo caritatem in omnibus qui ſe audiunt lingua maledica: & (quantũ in ſe eſt) necat fundit & extinguit. Non ſolũ aũt: ſed & in abſentibus vniuerſis ad quos volans verbũ forte per eos qui p̃ſentes ſunt peruenire contigerit. Vides c̃ facile & in breui ingentem multitudinem animarum velociter currens ſermo tabe huius malicię inficere poſſit. Vnus eſt qui loquit̃: & vnum tantũ verbũ profert: & tamen illud vnum verbũ vno in momento multitudinis audientiũ dum aures inficit/animas interficit. Cor ſiquidem felle liuoris amarũ per linguę inſtrumentũ ſpargere niſi amara nõ poteſt. In quibuſdã ſententiis. Amittunt vitam detractores: deo odibiles: odibiles vitæ. fugit vita quos odit: & quos fugit vita: mori neceſſe eſt. An non & ipſe moritur qui venenũ bibit: quod ei maledica detractoris lingua ꝓpinat? Siquidem furtim ei dilectionis vita ſubtrahit̃: & dũ neſcit paulatim in eo fraterna caritas refrigeſcit. Auditurus eſt for

sitan ipse q̃ q̃ cui detrahit̃. vndiq̃ em̃ verba volant & multorũ pri
us ora ꝓtransiens difficile fieri potest: qn in singulorũ creuerit lin
guas: & quasi iam ꝓuectus sermo referatur ad eum: ad cuius spe
ctat offensam. Ita q̃ scandalizabit̃ audiens & tabescet. eo q̃ faci-
lius extinguet̃ in eo caritas: quo amplius ante viuere videbat̃. Si
inimicus (ait) meus maledixisset mihi: sustinuissem vtiq̃. Et qui-
dem cauet sibi prudens auditor. cauet & ipse si non delipit: qui si
bi nouerit esse detractũ. ille ne veneno inficiat̃: iste ne scandalo per
turbetur. sed (quod in se est) tamen lingua maledica & illius per cu
tiens conscientiã: & istius vulnerans caritatem: secum pariter vtrũ
q̃ perimit. Nunquid nõ vipera est lingua ista? Ferocissima plane
Nimirũ quę tam lætaliter tres inficiat flatu vno. Nunquid non
lancea est lingua ista? Profecto etiam acutissima: quę tres penetrat
ictu vno. Gladius equidem anceps immo & triceps lingua est de-
tractoris.

¶Cap. XXIII. De ypocrisi. In sermone in capite
ieiunij. cuius initium est, Hodie dilectissimi.

YPocrita singularia magis & inusitata sectatur: vt proprię
flagrantiã opinionis respergat. Cuius affectio elongatur
a Christo: & vanis fauoribus delectat̃. Cuius mens non
proprię testimonio conscientię: sed adulationibus demulcet̃. Tri
sticia ypocritarũ non in corde: sed in facie est. Exterminant em̃ fa
cies suas: vt appareant ieiunantes. Super can. sermo. lxvi. Hi oues
sunt habitu: astu vulpes: actu & crudelitate lupi. Hi sunt qui bo-
ni videri nõ esse: mali non videri/sed esse volunt. Mali sunt: & bo
ni videri volunt. Etenim semper minus malicia palam nocuit. nec
vnq̃ bonus nisi boni simulatione deceptus. Ita ergo in malũ bo-
norum/boni apparere student. mali nolunt vt plus liceat maligna
ri. Neq̃ enim est apud eos virtutes colere: sed colorare vicia quo-
dam quasi virtutũ minio. Super can. ser. xxxiij. Serpit hodie putri
da tabes ypocrisis per omne corpus ecclesię. & quo latius: eo de-
speratius. eo q̃ periculosius: quo interius. Nam si insurgeret aper
tus hæreticus mitteret̃ foras & arescere: si violentus inimicus: ab
sconderet se forsitan ab eo. Nunc vero quem eijciet: aut a quo
abscondet se? Omnes amici & omnes inimici: omnes necessarij &
omnes aduersarij: omnes pacifici & domestici: & nulli pacifici: o-

mnes Christiani.& omnes fere quę sua sunt quęrunt:non quæ Iesu christi.Olim prędictũ est.& nunc tempus impletionis aduenit.Ecce in pace amaritudo mea amarissima.Amara prius in nece martyrum:amarior post in conflictu hæreticorꝝ:amarissima nunc in moribus domesticorꝝ.Non fugare nõ fugere eos potes. ita inualuerunt & multiplicati sunt super numerũ.Intestina & insanabilis est plaga ecclesiæ.& ideo in pace amaritudo eius amarissima.Sed in qua pace:Et pax est:& nõ est pax.Pax a paganis:pax ab hæreticis.sed nõ profecto a falsis filijs.Vox plangentis in tempore isto:filios enutriui & exaltaui:ipsi aũt spreuerũt me.Spreuerũt & maculauerũt me a turpi vita:a turpi ꝗstu:a turpi cõmercio

¶Cap.XXIIII.De instabilitate cordis.In lib.de meditati.

NIhil est in me corde meo fugacius.quod quotiens me deserit:& per prauas cogitationes defluit:totiens deum offendit.Cor meũ cor vanum:vagũ & inscrutabile.dũ suo ducitur arbitrio:diuino caret consilio.In semetipso non potest consistere:sed omni mobili mobilius per infinita distrahit:& hac illacꝝ per innumera discurrit.& dũ per diuersa requiem quęrit non inuenit.sed in labore miserũ a requie vacuũ manet.sibi nõ concordat:a se dissonat.a se resilit.volũtates alternat.consilia mutat.ædificat noua:destruit vetera.destructa reædificat.Eademꝝ iterum alio & alio modo mutat & ordinat.quia vult & nõ vult: & nunꝗ in eodem statu permanet.Sicut enim molendinũ velociter voluitur & nihil respuit:sed quicquid imponit molit.si aũt nihil apponit:seipsum comsumit.sic cor meũ semper est in motu:& nunꝗ requiescit.sed siue dormiã siue vigilem somniat & cogitat quicquid illi occurrit.Et sicut molendinũ arena si imponat:exterminat.pix inquinat.palea occupat.sic cor meum cogitatio amara turbat:immunda maculat:vana inquietat & fatigat.Ita cor meũ dum futurũ non curat gaudiũ:nec diuinũ quęrit auxiliũ:ab amore cœlestiũ elongat/& in amore terrestriũ occupat.Cunꝗ illabit ab illis/& inuoluit in istis:vanitas illud recipit.curiositas deducit cupiditas allicit.voluptas seducit.luxuria polluit.torquet inuidia. turbat iracundia:cruciat tristicia.sicꝝ miseris casibus submergit omnibus vicijs.quoniã vnum deũ qui ei sufficere poterat dimisit per multa dispergit.& huc illucꝝ quęrit vbi quiescere possit,&

nihil inuenit quod ei sufficiat: donec ad ipsum redeat. a cogitatõe in cogitationem ducitur: & per varias affectiones variat: vt saltem varietate ipsarũ rerum impleat: quarũ qualitate satiari nõ potest. sic labitur cordis miseria: substracta diuina gratia. Cumq; ad se reuertit & discutit quid cogitauit nil repperit. quia nõ opus fuit: sed cogitatio quę componit multa de nihilo. Sic denicq; sic decipit imaginatio: quam dæmonũ format illusio.

¶ Capitulum. XXV. De leuioribus peccatis. In sermone primo de conuersione sancti Pauli.

IVstus iudex deus nõ modo quid fiat: sed & quo animo fiat/ considerat. Ne quis ergo parua reputet: quantũlibet parua: si scienter delinquere conuincat. Nemo dicat in corde suo leuia sunt ista: non curo corrigere: nõ est magnũ si in his maneã venialibus minimisq; peccatis. Hæc enim est impœnitentia. Hæc blasphemia in spiritũ sanctũ: blasphemia irremissibilis. Eradicari tamen aut extirpari a cordibus nostris omnino non poterit malicia: donec in mundo fuerimus. Super canti. sermo. lviij. Quantũlibet pfeceris erras: si vicia putas mortua. Velis nolis intra fines tuos habitabit Iebusæus. Subiugari potest: sed nõ exterminari. In sermo. vi. de aduentu. Peccatũ quod est morbus animę/ & corruptio mentis: auferri nõ poterit donec liberemur a corpore. Reprimi quidem debet & potest per gratiã dei: vt non regnet in nobis: sed non eijcitur nisi in morte quando sic decerpimur vt anima separetur a corpore. In cœna dñi. sermo. i. Affectiones enim animæ dum in hoc puluere gradimur: ex toto mundę esse non possunt. quin aliquando vanitati: aliquando voluptati aut curiositati: plus q̃ oportet cedat animus vel ad horam. In multis em̃ offendimus omnes: veruntamen nemo contemnat aut paruipendat. impossibile est enim cum eis saluari: impossibile est dilui. nisi per Christũ & a Christo. Nec ideo tamen pro eis necesse est nimis esse solicitos: ignoscet facile immo & libenter si modo nos agnoscamus. In hmõi nanq; quasi ineuitabilibus: & negligentia culpabilis est/ & timor immoderatus. quia nulla damnatio est his qui sunt Christo Iesu: concupiscentię sensus absq; consensu. Et hæc gratia nobis confertur: vt non nobis concupiscentia noceat: si tamen a consensu abstineamus. Tamen ad humiliandos nos ipsam concupiscen-

tiam adhuc patiē viuere in nobis: & grauiter affligere nos, vt sentiamus quid nobis gratia prestet: & semper ad illius auxiliū recurramus. Sic & de minoribus istis peccatis pia dispensatione agitur: vt non penitus auferanē: sed in illis erudiat nos deus: & cum minima cauere nō possumus certi simus q̄ non nostris viribus maiora superemus. semperq̄ timorati & omnino soliciti simus: quomodo eius gratiam non amittamus, quam nobis tam multipliciter necessariam esse sentimus.

¶ Capitulum. XXVI. De contentione viciorum. De colloquio Symonis & Iesu.

QVid si eorū laborem & dolorem consideres: qui varijs seruiūt vicijs morū? Erit pfecto inuenire iam hoīes: qui multo magis in labore hominū non sunt: sed longe amplius aliena ab homine flagella sustineant. Contendunt ambitio & elatio cordis, altera nidum: altera foueam parat. volare altera iubet: repere monet altera. cum neutrū profecto sit hominis. Quis enim es tu (ait hæc) quis vero ille vel ille est: aut quę domus patris eorum vt eis in aliquo cedas: vt reuerearis eos: vt eis aliquatenus blandiaris? At bonus sermo bonū inuenit locum ait ambitio: & interdū quoq̄ qui prodesse nō potest/potest obesse. Dissimula primū. primū vinū pone. donec veniat hora tua. Auaricia quoq̄ & appetitus laudis sibi inuicem aduersanē. & qd' hæc congregat: hic dispergit. Nec minus contraria sunt quę simulatio & pusillanimitas suggerunt impudentię impatientięq̄ clamoribus. & vtraq̄ labor & dolor & afflictio spiritus sunt. An nō sæpe gula aliud exigit: ad aliud pruritus auriū vocat? Sic & odoratus & tactus diuersa interdum imperant forsitan & aduersa. dum vterq̄ sibi communem gestit prępipere seruum: & trahit quenq̄ sua voluptas.

¶ Cap. XXVII. De desperatōe. Sup can. ser. xxxvij.

OMnis peccati consummationem parit desperatio. de dei ignorantia venit desperatio. Si nos dei ignorantia tenet quomodo speramus in eum quem ignoramus? Scimus aūt desperatis partem nō esse vel societatem in sorte sanctorū. Vbi supra. sermo. 38. Sed quonā modo dei ignorantia desperationem parturit dicamus. Forte aliquis reuersus in se & displicens sibi in

omnibus malis quę fecit: cogitansq; resipiscere & redire ab omni via mala & carnali conuersatione sua: si ignorat q̃ bonus sit deus q̃ suauis & mitis/& q̃ multus ad ignoscendũ: nonne sua carnalis cogitatio arguet eum & dicet: quid facis? & vitã istam vis perdere & futuram? peccata tua maxima sunt & nimium multa: nequaq̃ pro tot & tantis nec si te excories sufficis satisfacere. complexio tenera est. vita extitit delicata. consuetudinem difficile vinces. Pro his & similibus desperatus resilit miser ignorans q̃ facile omnipotentis bonitas (quę neminem vult perire) cuncta ista dissolueret. sequitur q̃ impœnitentia: quę est delictum maximũ & blasphemia irremissibilis. Ipse vero aut conturbatus nimia tristicia absorbet & fertur in profundũ: minime iam vt consolationem recipiat emersurus. aut certe dissimulans/& sibi qualiscũq; verisimili blandiens ratione: reuocat se irreuocabiliter ad sæculum: ad perfruendũ: ad deliciandũ in omnibus bonis eius quoad licuerit. Cum aũt dixerit pax & securitas: tunc subitaneus superueniet ei interitus tanq̃ in vtero habenti: & nõ effugiet. Ita ergo de ignorantia dei vniuersæ maliciæ consummatio venit. quę est desperatio. Apostolus dicit q̃ ignorantiã dei quidam habent. Ego aũt dico omnes ignorare deum qui nolunt conuerti ad eum. Neq; em̃ ob aliud ꝓculdubio renuunt: nisi quia grauem & seuerũ imaginantur: qui pius est. durum & implacabilem: qui misericors est. ferum & terribilem: qui amabilis est. & mentit̃ iniquitas sibi. formans sibi idolum pro eo quod non est ipse.

¶ Capitulum. XXVIII. De miseria hominis.
In secundo libro de consideratione.

Consulo consideres maxime quid es. hominem videlicet q̃ & natus es. Nec modo quid natus: sed & qualis natus/attendas. Nude nudum consideres. quia nudus egressus es de vtero matris tuę. Consideranti quid sis: occurret tibi homo nudus: & pauper & miser/& miserabilis. homo dolens q̃ homo sit: erubescens q̃ nudus sit: plorans q̃ natus sit: murmurans q̃ sit: homo natus ad laborem: non ad honorem. homo natus de muliere: & ob hoc cum reatu. breui viuens tempore: ideo q̃ cum metu. repletus multis miseriis: & ꝓpterea cũ fletu. Et vere multis & multiplicibus: quia miseriis corporis/miseriis cordis/miseriis dũ dor

mit/miſerijs dum vigilat:miſerijs quaqua verſum ſe vertat.Quid enim calamitate vacat naſcenti in peccato:fragili corpore: & mente ſterili? Vere ergo repletus : cui infirmitas corporis & fatuitas cordis cumulat̃ traduce ſordis: mortis addictione. In quibuſdã ſententijs.Nemo quippe ex omnibus filijs Adæ ſine labore hic viuit.nemo ſine dolore.homo (inquit) natus ad laborem. Nam ad dolorem natũ ſe dubitet:qui natus nõ eſt in dolore.Sed dolorem parturientis clamor dolorem prolis fletus indicat.& vagitus : labor in actionibus:dolor in paſſionibus eſt.Eſt qui declinat aliq̃s: ſed incidit ꝓculdubio grauiores.In labore(inquit) hominum non ſunt:& cum hominibus nõ flagellabunt̃.Non tamen continuo ſine labore ſunt:aut minime flagellant̃.Deniq; ꝓpterea(inquit)tenuit eos ſuperbia.grauis equidem labor.operti ſunt iniquitate & impietate ſua.grauibus plane flagellis.Sudat ſiquidem pauper in opere foris , ſed nunquid minus anxie diues intus in ipſa ſua cogitatione laborat? Aperit iſte os ſuum in oſcitatione : aperit ille in ructatione.& interdũ grauius ille faſtidio/q̃ iſte inedia cruciat̃. Poſtremo velint nolint homines:& faciunt & patiunt̃ quod prouidentia ſumma diſponit.In ſermo.de paſſione dñi.Alioquin vnde graue iugum ſuper omnes & totos filios Adam.idq; a die exitus de ventre matris eorũ:vſq; in diem ſepulturę in matrem oĩm? In ſordibus generamur:in tenebris cõfouemur:in doloribus parturimur.Ante exitũ miſeras oneramus matres:in exitu more vipereo laceramus.mirũ q; nõ ipſi pariter laceramur.Primã vocem plorationis edimus.merito quidem vtpote vallem plorationis ingreſſi.De aſcenſione ſermo.v.Vbi malicię plurimũ:ſapientię modicum:vbi viſcoſa omnia/omnia lubrica:operta tenebris/obſeſſa laqueis peccatorũ:vbi periclitant̃ animę:vbi ſpiritus affliguntur: vbi tantũ vanitas & afflictio ſpiritus eſt.In.ij.ſermo.de.lxx.Quid nõ graue miſeris quibus & viuere labor eſt.quibus & quod pauci vident̃ aduertere:ſentire penitus nemo? Ipſe quoq; ſenſualitatis vſus inuenit̃ oneri:adeo vt nequeat ſuſtineri:niſi alterna requie ſoueamur.Nõ in nobis libera ratio:ſed vndiq; ei luctãdũ eſt.Sic cõm & ab infimis/viſco quodã captiua tenet̃: & a ſummis indigna repellitur.vt neq; ab his ſine dolore poſſit auelli:neq; ad illa ſine magno gemitu:vel raro queat admitti.

¶Cap.XXIX. De vilitate conditõis humanę. In medita.

ANima insignita dei imagine: decorata similitudine: despon sata fide: dotata spiritu: redempta sanguine: deputata cũ angelis: capax beatitudinis: hæres bonitatis: rationis particeps. Quid tibi cum carne vnde ista pateris? Propter carnem alie na peccata tibi imputantur: & tuę iusticię quasi pannus menstruatę reputantur: atq; tuipsa ad nihilũ es redacta/& quasi inane reputata. Nihil aliud est caro cũ qua tibi tanta societas: nisi spuma/caro facta: fragili vestita decore. Sed erit: q; erit cadauer miserũ/& putridum: & cibus vermiũ. Nam quantum cũq; excolatur: semper caro est. Si diligenter consideres quid per os & nares cæterosq; corporis meatus egrediatur: vilius sterquiliniũ nunq; vidisti. Si singulas eius miserias enumerare velis: q; sit onerata peccatis/irretita vicijs/pruriens concupiscentijs/occupata passionibus/polluta illusionibus: prona semper ad malũ/& in omne viciũ procliuis: plenam omni confusione & ignominia inuenies. Propter carnem homo vanitati similis factus est. quia ex illa concupiscentię vicium trahit quo captiuus tenetur & incuruatur: vt diligat vanitatem/& iniquitatem operetur. Attende homo quid fuisti ante ortũ: & quid es ab ortu/vsq; ad occasum: atq; quid eris post hanc vitam. pfecto fuisti quod non eras. postea de vili materia in vilissimo panno inuolutus menstruali sanguine in vtero materno fuisti nutritus. Tunica fuit pellis secundina. sic indutus & ornatus venisti ad nos: nec memor es q; sit vilis origo tui. forma: fauor populi: feruor iuuenilis: opesq; surripuere tibi. noscere quid sit homo. Nihil em aliud est homo q; sperma fœtidũ: saccus stercorũ: & cibus vermiũ. Post hominem vermis: post vermem fœtor & horror. Sic in nõ hominem vertitur omnis homo. Cur ergo superbis nõ attendens q; fuisti vile semen & sanguis coagulatus in vtero: deinde miserijs huius vitę expositus & peccato: postea vermis & cibus vermium factus in tumulo? Quid superbis puluis & cinis: cuius conceptus culpa/nasci miseria/viuere pœna/mori angustia? Cur carnem tuã pciosis rebus impinguas & adornas: quam post paucos dies vermes deuoraturi sunt in sepulchro. animã vero tuam nõ ornas bonis operibus: quę deo & angelis eius psentanda est in cœlis? Quare animã tuam vilipendis: & ei carnem pponis? Dominã ancilla-

ri: & ancillam dominari: magna abusio est. Totus siquidem iste mundus ad vnius animę preciū estimari nō potest. Non em̃ deus animā suam pro toto mundo dare voluit: quā pro humana anima dedit. Sublimius est ergo animę preciū: quę non nisi sanguine Christi redimi potuit. Vnde ergo hæc tanta pusillanimitas & abiectio tam miserabilis: vt egregia creatura capax æternæ beatitudinis & gloriæ magni dei: vtpote cuius sit inspiratione condita/similitudine insignita/cruore redempta/fide dotata/spiritu adoptata: miseram non erubescat: sub putredine hac corporeorū sensuū gerere seruitutem? Insanus plane labor omittere curam cordis: & curā carnis agere in desiderio. impinguare & fouere cadauer putridū: qd̃ paulo post vermiū esca futurū nullatenus dubitat̃.

¶Ca. XXX. De breuitate pñtis vitę. In qbusdā dictis.

VEre breue est omnino tempus. Infœlix proinde qui in huius vitę lubrico fidens perituram insumit operam: nec aduertit quoniā vapor est: & ad modicū parens & vanitas vanitatū. Vera omnino sententia: quoniā temptatio est vita hominis super terrā. Siquidem fallax est: nec simpliciter fallere consueuit. Vt enim multipliciter illudat hominibus: mutat faciem. mutat vocem. modo ait modo negat. nec erubescit. De ipsa quantitate sua diuersis diuersa loquit̃. immo & eidem diuerso tempore: cōtraria quoq; suggerit & aduersa. Modo enim breuem se esse causatur: modo simulat longiorem. Dum peccare delectat adhuc: gemit altius pro breuitate sua. nec breuitas falsa: sed gemitus fallax, q̃ id memoret cū mœrore: vnde magis oportuerat gratulari. Siquidem ipsa vitę: memoria breuioris remediū magis q̃ incentiuū debuerat esse peccati. In meditationibus per diuersa loca. Cur ergo vitam istam tanto tempore desideramus: in qua quanto amplius viuimus/tanto plus peccamus: quanto est vita longior/tanto culpa maior? Quotidie nanq; crescunt mala: & subtrahunt̃ bona. Assidue variat̃ homo per prospera & aduersa: & ignorat q̃ñ moriatur. Sicut enim stella in cœlo coruscans velociter currit: & repente deficit. & sicut scintilla ignis subito extinguit̃ & in cinerem redigitur. sic cito finitam datur istam cernere vitam. Dum em̃ libenter ac iocundissime morat̃ homo in hoc mundo: diuq; se victurum arbitrat̃: ac multa longo tempore disponit agenda. subi-

to rapitur in morte: & ex improuiso aufertur a corpore. Dies em̃ hominis sicut vmbra super terram. & tunc prope est nihil cũ stare videtur. Cur ergo thesauriçat in terra: cum sine dilatione transeat: & illud quod colligit̃/ & ipse qui colligit? Et tu homo quem fructum spectas in mundo: cuius fructus ruina est: cuius finis mors est? Vtinam saperes & intelligeres ac nouissima ꝓuideres. Dic mihi vbi sunt amatores mundi: qui ante pauca tempora nobiscum erãt? Nihil ex eis remansit: nisi cineres & vermes. Attende diligenter quid sunt: vel quid fuerunt. Homines fuerunt sicut tu. Comederunt & biberunt: riserunt: duxerunt in bonis dies suos. & in puncto ad inferna descenderunt. Hic caro eorũ vermibus: & illic ignibus anima deputat̃ donec rursus infœlici collegio colligati: sempiternis inuoluant̃ incendijs: qui socij fuerunt in vicijs. Vna nanq; pœna implicat: quos vnus amor in crimine ligat. Quid ꝓfuit illis inanis gloria/ breuis læticia/ mundi potentia/ carnis voluptas/ falsæ diuitię/ magna familia: & mala concupiscentia? Vbi risus: vbi iocus: vbi iactantia: vbi arrogantia? De tanta læticia: quanta tristicia? post tantam voluptatem tam grauis miseria. De illa exultatione ceciderunt in grandem ruinã & magna tormenta. Quicquid illis accidit: tibi accidere potest. quia homo es. homo de humo. limus de limo. De terra es/ & de terra viuis/ & in terrã reuerteris: quando veniet dies vltima. quæ subito veniet. & forsitan hodie erit.

¶ Ca. XXXI. De vita viciosa. In qbusdã sententijs

NOn est via lata via. Rectitudo quippe ad viam. latitudo ad planiciem pertinet. solitudo in via lata est via. & vbi nulla est via. totum est via. Sic est vita exposita vicijs: latissimos habens hincinde terminos: quia nullos terminos habens. Ipsa est speciosa via. cuius latitudinis spaciũ nullis claudit̃ metis: vbi nec lex est nec p̃uaricatio. Nec vita sane dicenda est: quia nimirum soli viuitur morti. Super can. sermo. lxxxi. At qualis vita in qua satius foret nõ nasci: q̃ non ab ea mori? Mors potius est. & ideo grauior. quia peccati. nõ naturę. Denicq; mors peccatorꝫ pessima. Ita ergo quę sc̃dm carnem viuit anima: viuens mortua est. quippe cui bonum erat omnino nõ viuere: q̃ sic viuere. In qbusdam sententijs. Expedit enim ei qui semper anima morit̃: vt citius

corpore moriat. Magis aut ei bonum erat: si natus non fuisset homo ille. Sermo.x. super psal. Qui habitat. Vera animę vita deus est. inter hæc solum separat peccatū. Quod sua quidem anima animam priuat. quod separat inter se & deum. vt eo regnante tanq; corpus sine anima: sic sit anima sine deo: plane mortua in semetipsa. Non viuit qui superbia inflatur: qui luxuria sordidat: qui cęteris inficitur pestibus. quoniā non est hoc viuere: sed vitam confundere & appropinquare vsq; ad portas mortis. Bonam aut vitam ego puto & mala pati/ & bona facere. Dicitur vulgo quia qui bene se pascit/bene viuit. sed mentita est iniquitas sibi. quia nō bene viuit nisi qui bonum facit.

¶Ca.XXXII. De morte corpali. Sup can. ser. 4

QVid mors: nisi priuatio vitæ? Super psal. Qui habitat. sermo.x. Vnde enim nisi ex separatione animę & corporis mors procedit? Inde est q; mortuū corpus exanime nominat. Vnde aut separatio hæc: nisi ex flagellis p̄sentibus: ex qualibet doloris vehementia: ex ipsius corporis corruptione: ex pœna peccati? Merito proinde timet & odit flagellū caro nostra. quo nimirū ab ipsius animę tam delectabili honorabiliq; consortio: amarū nimis diuortiū patiatur. In quibusdā sententijs. Quid vero in rebus humanis certius morte: quid hora mortis incertius inuenitur? Non misereat inopiam. nō diuitias reuereat. non generi cuiuslibet. nō moribus. nō ipsi deniq; parcet ætati: nisi q; senibus quidem in iuuis: adolescentibus aut in insidijs est. In qbusdam dictis. Venit quidem mors. sed somnus erit dilectio domini: erit ianua vitæ. erit initium refrigerij. erit sancti illius montis scala & ingressus in locum tabernaculi admirabilis. quod fixit deus & non homo. In epl'a ad Romanū/romanę curię subdiaconum. Iustus mortem etsi cauet tamen non pauet. Deniq; si morte prę-occupatus fuerit: in refrigerio erit. Moritur quidem & iustus sed secure. quippe cuius mors vt p̄sentis est exitus vitæ: ita introitus melioris. Bona mors iusti: propter requiem. melior ꝓpter nouitatem. optima ꝓpter securitatem. Contra. mors peccatorū pessima. Mala siquidem in amissione mundi. peior in separatione carnis. pessima in vermis ignisq; duplici contritione. In festo apl'orū petri & pauli. sermo.ij. Studeamus fratres viuere vita iustorum: sed

morte eorum mori multo magis desideremus. Sapientia enim iustorum nouissima pręfert. ibi nos iudicans vbi inuenerit. Omnino necesse est vitę p̃ientis finem: futurę cohærere principio. nec ibi tolerabilis dissimilitudo. quantũlibet enim spiritualis extiterit conuersatio si carnalis fuerat consummatio nostra: vitę illi spirituali penitus non cohæret.

¶ Capitulum. XXXIII. De horrore iudicij.
Super psalmũ Qui habitat. sermo. viij.

QVid tam pauendũ: quid tam plenum anxietatis & vehementissimę solicitudinis excogitari potest: cũ iudicandũ astare illi tam terrifico tribunali: & incertam adhuc sub tam districto iudice expectare sententiam? In quibusdam dictis. Vbi iudex teste non indiget: vbi veritas discutit intentiones: vbi inquisitio culparũ pertingit ad abdita cordis. Vbi denicq; secretissimos recessus mentiũ diuinus ille inuestigat intuitus: & ad subitũ illum solis fulgorem animarũ expansi sinus cuncta siue bona siue mala euomunt quę cælabant. Ibi facientes & consentientes pari pœna punient. Ibi fures & socij furum similem sunt excepturi sententiã. Ibi par subibunt iudiciũ: & qui lactant & qui lactant peccatorũ. In epistola ad Robertũ monachũ. Veniet veniet qui male iudicata reiudicabit. illicite iurata confutabit. qui faciet iudicium iniuriã patientibus. Veniet inquã veniet dies iudicij: vbi plus valebunt pura corda cũ astuta verba: & conscientia bona cũ marsupia plena. quandoquidem iudex ille nõ fallet verbis: nec flectetur donis. Super can. ser. lv. Verendũ valde cum ad hoc ventum fuerit: ne in tam subtili examine: multę nostrę iusticię (vt putant) peccata appareant. Vnũ est tamen: si nosmetipsos dijudicauerimus: non vticq; iudicabimur. Bonũ iudiciũ quod me illi districto diuinoq; iudicio subducit & abscondit. Volo vultui iræ iudicatus p̃sentari non iudicandus. Super psal. Qui habitat. ser. 8. Erit enim tunc nõ misericordię sed iudicij tempus: nec vlla omnino credenda est erga impios futura illic miseratio: vbi nulla sperãda est correptio. Iudicemur interim fratres: & terribilem illam expectationem studeamus p̃senti declinare iudicio. De aduentu domini ser. 4. Quicunq; enim iudicari dissimulant eo iudicio quod nunc est: in quo princeps huius mundi eijcietur foras. iudicem ex

pectent vel magis timeant a quo cum ipso principe suo foris eijcientur & ipsi. Super psal. Qui habitat. ser. viij. Attamen prius benedicti vocabunt in regnũ: cũq; maledicti in caminũ ignis deijciant æterni, quo videlicet acrius doleant videntes quid amiserint. Hoc plane graue eis tormentũ: & magnus qdem cumulus malorũ erit. Sic iusti quoq; videbunt & lætabunt: considerantes quid euaserint. In illa ergo tanta separatione erit electis consideratio reprobotum: immensa quedam materia gratiarum actionis & laudis. Non solum aũt: sed & securitas perfecta iustorũ erit visa retributio peccatorũ, qua videlicet nec humanã aliquando: nec diabolicã vltra vereri malicam possint.

¶ Cap. XXXIIII. De pœnis inferni. In meditatõibus.

Quis putas tunc mœror erit: quis luctus: quę tristicia: cũ separabunt impij a consortio iustorũ/ & a visione dei: & traditi in potestate dæmonum: ibunt cum ipsis in ignem æternũ, ibiq; erunt sine fine in luctu & gemitu. Procul quippe exiliati a beati paradisi patria: cruciabunt in gehenna perpetua nunq; lucem visuri: nunq; refrigeriũ adepturi, sed milia miliũ in inferno cruciandi: nec vnq; inde liberandi, vbi nec qui torquet fatigat: nec qui torquet aliquando moritur. Sic em ignis consumit ibi: vt semper reseruet, sic tormenta agunt: vt semper renouentur. Iuxta vero qualitatem culpę: pœnã sustinebit vnusquisq; gehennę. & similis culpę rei: suis similibus iungent cruciandi. Nihil aliud ibi audietur nisi fletus & planctus: gemitus & vlulatus: mœrores atq; stridores dentiũ. Nihilq; ibi videbit nisi vermes & laruales facies tortorũ atq; teterrima monstra dæmoniorũ. Vermes crudeles mordebunt intima cordis. Hinc dolor/ inde pauor/ gemitus/ stupor & dolor horrens. Ardebunt miseri in igne æterno: in æternũ: & vltra. In carne cruciabunt per ignem. In spiritu: per conscientię vermem. Ibi erit dolor intolerabilis, fœtor incomparabilis, timor horribilis, mors corporis & animę sine spe venię & misericordię. Sic tamen morient vt semper viuant. & sic viuent vt semper morianr. In quodã ser. Horrendũ gehennę suppliciũ: in quo sunt tenebrę exteriores/ vbi nulla confessio / vnde nemini datur exire. In quibusdã sententijs. Cruciatus illos & tormenta nullus terminus finit: nullus animus sufficit cogitare. In lib. 5. de

consideratione. O q̃ male mali omnes locati sunt. Videntur vt confundantur, & nõ vident ne consolentur. A quo vel a quibus videntur: Ab omni vidente: vt pro multitudine intuentiũ: fit confusio multa. Atq; nullus de tanta numerositate spectantiũ molestior oculus cuiusq; suo. Nõ est aspectus siue in cœlo/siue in terra: quem tenebrosa conscientia suffugere magis velit: minus possit. Non latent tenebrę/vel seipsas se vident quę aliud non vident. Opera tenebrarum sequuntur illas. Non est quo se abscondant ab illis. Hic est vermis qui non moritur memoria p̃teritorꝫ. Semel iniectus vel potius humatus per peccatũ: hæsit firmiter, nequaq̃ deinceps auellendus. Nec cessat rodere conscientiã, eaq; pastus esca vtiq; inconsumptibili perpetuat vitam. Horreo vermem mordacem & mortem viuacem. Horreo incidere in manus mortis viuentis & vitæ morientis. Hæc secunda mors quę nunq̃ pero ccidit: sed semper occidit. In quibusdã sententijs. Vbi nimirũ peccati ipsius & carnis quodammodo similis videbitur esse conditio, vt quemadmodum culpa semper puniri poterit: nec vnq̃ poterit expiari, sic nec in corpore aliquando tormenta finiri: nec corpus ipsum exinaniri valeat in tormentis. Merito quidem vltio sempiterna desæuiet q; nunq̃ possit culpa deleri, nec substantia carnis deficiet: ne similis cogatur etiam afflictio carnis terminari. Hæc fratres mei qui pauet cauet: qui negligit incidit. ¶ Explicit liber. VI.

¶ Incipiunt capitula libri Septimi.

De ascensione & descensione dñi. i
De descẽsione & ascẽsione nr̃a. ij
De duplici morte hominis. iij
De morte & vita christi. iiij
Q; chr̃s q̃a homo fuit: mori potuit q̃a iustus: mors eiꝰ nos liberauit. v.
De infirmitate & maiestate chr̃i. 6
De duobus considerandis in opere nostrę redemptionis. vij
De duabus rebus quę consolantur ecclesiam pręsentem. viij
De duplici dilectione. spiritali & carnali. ix
De vita & sensu animę. x
De duobꝰ gradibꝰ in vita spũs. xi
De duabus alis animarum. xij
De duabus opationibꝰ ser. dñi. xiij
De duplici lingua dei & aiæ. xiiij
De vigore & languore amoris. xv
De duplici caritate. actuali & affectuali. xvi
Q; alius sit ordo caritatis actualis: alius affectualis xvij
De duplici humilitate. xviij
De humilitate & humiliatõe. xix
De intellectu & affectu. xx
De cognitione & amore xxi
De meditatione & oõne. xxij.
De duplici confessione. xxiij.
De duabus specieb9 supbię. xxiiij

De duabus spēbus hūilitatis. xxv
De duobus quibus sibi cauet contemptor hūanę laudis. xxvi
De duobus in consilijs nc̄arijs. 27
De duobus in quę diuiditur monasterialis obseruatio xxviij
De duobus in monasterijs obseruandis. xxix
De auctoritate præcipientium/ & qualitate præceptorum. xxx
De neglectu & contemptu mandatorum. xxxi
De gemina specie vicior̄. xxxij
De veteri & nouo homine. xxxiij
De duplici timore xxxiiij
De duab⁹ filiabus ignorantię. 35
De duplici malo, innato & seminato. xxxvi
De duplici corruptione animę scilicet & corporis. xxxvij
De duplici malicia diaboli. 38
De duplici scientia mala. xxxix
De duabus sanguisugę filiabus. xl
De duobus generibus hostium nobis aduersantium xli
De duobus lateribus scalæ xlij
Q̄ duobus modis se debet vnusquisq; irreprehensibilem exhibere coram deo & hominibus xliij
De duplici conuersione: scilicet exteriori & interiori. xliiij
Q̄ duobus modis a corde vita procedit. xlv
De vicijs & virtutibus pariter cōfligentibus. xlvi
De voluntate & opere xlvij
De timore & iustificatione. xlviij
De duplici abysso. xlix
De gemino argumēto amoris dei erga nos. l.
De duplici consilio, bonorum scilicet & malorum. li
De profectu & defectu lij
De duplici consideratōe sui. liij
De duplici pudore. liiij
De lege & gratia. lv
De duplici genere p̄ceptor̄. lvi
De duplici ira dei. lvij
De duobus diebus. lviij
Q̄ ob duplicem causam: nobis deus ministrat temporalia. lix
De ꝓsperitate & aduersitate. lx
De gemina vnitate bonor̄ lxi
De duplici generatione lxij
De fide & specie lxiij
De duobus quæ in intentione necessaria sunt lxiiij
De gratia & libero arbitrio. lxv
De voluntario consensu & naturali appetitu lxvi
Quid habeamus ex gratia: quid ex libero arbitrio lxvij
De pręsentia nostra cum deo: & pegrinatione nr̄a ab ipso. lxviij
De virtute & sapientia lxix
De actiua vita & cōtēplatiua. 70
De duobus generibus pariendi spiritali matrimonio lxxi
De duplici excessu lxxij
De duplici promissione dei. lxxiij
De duplici sessione corporis scilicet & animæ in futuro lxxiiij
De gaudio domini & expectatione animarum sanctarum lxxv
De duplici glutino quo sibi cohærent beati spiritus in cœlo. lxxvi

Expliciunt cap. vij. lib.

Incipit liber Septimus.

¶Capitulum.I.De ascensione & descensione domini.In quibusdam sententijs.

DOminus noster Iesus Christus volens nos docere q̃modo in cœlũ ascenderemus:fecit ipse quod docuit. ascendit in cœlum. Et quoniã ascendere nõ poterat/ nisi prius descendisset:descendere aũt eum vel ascendere non patiebat̃ diuinitatis suę simplicitas.quippe quę nec minui potest:nec augeri: aut aliquo modo variari.assumpsit in vnitate suę personę naturã nostrã.id est humanã.in qua descenderet & ascenderet: viamq; nobis qua & nos ascenderemus ostenderet.Manens itaq; qd̃ erat in natura sua:descendit & ascendit propter nos in nostra. attingens nimirũ a fine vsq; ad finem fortiter:& disponens omnia suauiter.Descendit siquidem quo inferius non decuit:ascendit quo celsius non potuit.Ipsumq; descensum egit fortiter.quia virtus erat.Ascensum disposuit suauiter.qa sapientia erat.Sunt aũt gradus in descendendo: sunt & in ascendendo.In descendendo primus quidem gradus est a summo cœlo vsq; ad carnem.secundus vsq; ad crucem.tercius vsq; ad mortem. Ecce quousq; descendit.Vidimus descensum:videamus & ascensum.Sed & ille quoq; triplex est.Et eius primus gradus:gloria resurrectionis.secundus potestas iudicij.tercius consessus ad dexteram patris.Et de morte quidem meruit resurrectionem: de cruce iudicis potestatem.vt quoniã in illa iniuste iudicatus est: de illa iustam obtineret iudicis censurã.Ipsam vero serui formã.id est carnem in qua passus est resuscitatã euexit super omnes cœlos & super omnes angelorũ choros vsq; ad dexterã patris.Quid hac dispositione suauius vbi mors absorbet̃ in victoria:vbi ignominia crucis vertitur in gloriam:vbi & ipsa carnis humilitas ex hoc mundo transit ad patrem? Hac ascensione nihil sublimius:hoc honore nihil gloriosius dici potest aut excogitari. Sic per incarnationis suæ mysterium descendit & ascendit dominus:relinquens nobis exemplum vt sequatur vestigia eius.

¶Capitulum.II.De descensione & ascensione nostra.In quibusdam sententijs.

DEscendamus per viam humilitatis: Ponaturq; nobis primus gradus eius, id est primus ꝓfectus, nolle dominari, secunda velle subijci, tercius in ipsa subiectione quaslibet contumelias & iniurias illatas æquanimiter pati. Diabolus & homo vterq; ascendere ꝑpostere voluit, hic ad scientiã: ille ad potentiam, ambo ad superbiã. Non sic ascendere velimus. Primus gradus ascendendi est innocentia operis: secundus mundicia cordis: tercius fructus ædificationis. quos gradus miro modo inuenimus in superioribus gradibus descensionis. Ibi quippe fuerat tercius gradus: tolerantia iniuriarũ. Ipsa est quę probat huius ascensionis præmiũ, i. innocentiã operis. Ibi secundus fuerat patientia subiectionis. & ipsam operatur mundicia cordis quę est secundus gradus ascensionis. Ad hoc enim doctores prælatos habemus vt cor mundemus. Ibi etiam primus gradus fuerat contemptus dominationis: hic tercius est fructus ædificationis. Quisquis aũt dñari nõ appetit: is ꝓfecto fructuose prę est cæteris instituendis.

¶ Capitulum. III. De duplici morte hominis. In libro de laude nouę militię. capitulo. xi.

PEccatum ꝑcessit vt sequeret̃ mors. quod sane si cauisset homo: mortem non gustasset inæternũ. Peccando itaq; vitam amisit & mortem inuenit. Quoniã quidem & deus ita prędixerat: & iustũ profecto erat vt si peccaret homo moreret̃. Quid nanq; iustius poterat q̃ recipere talionem? Vita siquidem animę deus est: ipsa corporis. Peccando voluntarie volens perdidit viuere, nolens perdat & viuificare. Sponte repulit vitam: cum noluit viuere: non valeat eam dare cui vel quatenus voluerit. Noluit regi a deo: non valeat regere corpus. Si non paret superiori: cui inferiori imperet? Inuenit conditor suam sibi rebellem creaturã: inueniet anima suam sibi rebellem pedissequã. Non potuit diuidi a deo anima nisi peccando: nec corpus ab ipsa nisi moriendo. Nil profecto congruentius q̃ vt mors operata sit mortem. spiritalis corpalem. culpabilis pœnalem. volũtaria nc̃ariã. Cũ ergo hac gemina morte secdm naturã vtranq; fuisset damnatus homo, altera qdem spiritali & volũtaria, altera corpali & nc̃aria. Vtriq; deus homo vna sua corpali ac voluntaria: benigne & potenter occurrit. Illaq; vna sua nostrã vtranq; dãnauit. Merito qdem. nã ex duabus mortibus nr̃is

cum altera nobis in culpę meritũ; altera in pœnę debitum reputaretur suscipiens pœnam & nesciens culpam dum sponte & tantũ in corpore moritur & vitam nobis & iusticiã promereẽ. Alioquin si corporaliter non pateretur: debitum nõ soluisset. Si non voluntarie moreretur: meritum mors illa nõ habuisset. Nunc autem si (vt dictum est) mortis meritum est peccatũ & peccati debitũ mors: Christo remittente peccatum & moriente pro peccatoribus; profecto iam nullum est meritum: & solutum est debitum.

¶ Capitulum. IIII. De morte & vita Christi.

In eodem vbi supra capitulo. x.

AMplius mouet ad pietatem mortis Christi: ꝗ vitę recordatio. Puto ꝙ illa austerior: hæc dulcior videatur: magis ꝗ infirmitati blandiaẽ humanę quies dormitionis: ꝗ labor conuersationis, mortis securitas: ꝗ vitę rectitudo. Vita Christi viuendi mihi regula extitit: mors a morte redemptio. Illa vitam instruxit, mortem ista destruxit, vita quidem laboriosa: sed mors preciosa: vtraq; vero admodũ necessaria. Quid enim Christi prodesse poterat siue mors nequiter viuenti: siue vita damnabiliter morienti? Nunquid denicq; aut mors Christi etiã nunc male vsq; ad mortem viuentis a morte ęterna liberat aut mortuos ante Christum sanctos patres vitę sanctitas liberauit? Nunc ergo quia vtrũq; nobis necessariũ erat & pie viuere & secure mori, viuendo viuere docuit, & mortem moriendo securã reddidit. Qñ quidem resurrecturus occubuit, & spem fecit morientibus resurgendi.

¶ Cap. V. Q; Christus quia homo fuit mori potuit: quia iustus mors eius nos liberare potuit, vbi supra cap. xi.

VNde confidimus ꝙ Christus mortem abstulit. Hinc plane ꝙ eam ipse qui non meruit pertulit. Qua enim ratione iterum exigereẽ a nobis qd' pro nobis ille iam soluit qui peccati meritũ tulit: suam nobis donando iusticiã? Ipse mortis debitũ soluit, & reddidit vitam. Sic nanq; mortua morte reuertit vita: quemadmodũ ablato peccato redijt iusticia. Porro mors in Christi morte fugatur / & Christi nobis iusticia imputaẽ. Verum quomodo mori potuit qui deus erat. Quoniã nimirum & homo erat. Sed quo pacto mors illius hominis pro altero valuit: quia & iustus erat? Profecto nanq; cum homo esset mori potuit: cum iu

ſtus debuit non gratis. Non quidem peccator mortis ſufficit ſoluere debitum pro altero peccatore: cum quiſq; moriatur pro ſe. Qui autem mori pro ſe nõ habet: nunquid pro alio fruſtra debet? Quanto ſane indignius moritur qui mortem nõ meruit: tanto is iuſtius pro quo moritur viuit. Sed quę inquis iuſticia eſt vt innocens pro impio moriatur? Non eſt iuſticia ſed miſericordia. Si iuſticia eſſet: iam non gratis ſed ex debito morereť. Si ex debito quidem ipſe morereť is pro quo morereť: non viueret. Atvero ſi iuſticia non eſt: non tamen contra iuſticiam eſt. Alioquin & iuſtus & miſericors ſimul eſſe non poſſet. Chriſtus igitur & mori potuit cum ſit homo/& mortis moriendo ſoluere debitũ: quia iuſtus.

¶Cap. VI. De infirmitate & maieſtate Chriſti. vbi ſupra.

TOtum nobis de Chriſto valuit. totũ ſalutiferũ. totũq; neceſſarium fuit: nec minus profuit infirmitas q̃ & maieſtas Quia etſi ex diuinitatis potentia peccati iugũ iubendo ſum mouit: ex carnis tamen infirmitate mortis iura concuſſit moriendo. Sed & illa eius iuſticia per quã ei placuit ſaluũ facere mundũ. vt mundi confutaret ſapientiã & confunderet ſapientes: q̃ videlicet cum in forma dei eſſet deo æqualis: ſemetipſum exinaniuit formam ſerui accipiens: q̃ cum diues eſſet: ꝓpter nos egenus factus eſt. de magno paruus: de excelſo humilis: infirmus de potente. q̃ eſurijt: q̃ ſitijt: q̃ fatigatus eſt in itinere: & cætera quę paſſus eſt voluntarie non neceſſitate. Hæc igitur quædã ipſius ſtulticia. nõne fuit nobis via prudentię. iuſticię forma: ſanctitatis exemplum? Mors igitur a morte. vita ab errore a peccato gratia liberauit. Et quidem mors per iuſticiam ſuam peregit victoriã: quia iuſtus perſoluendo quę non rapuit: iure omnino quod amiſerat recepit. Vita vero quantũ ad ſe pertinuit: per ſapientiã adimpleuit. quę nobis vitæ & diſciplinę exemplũ & documentũ ac ſpeculũ extitit. Porro gratia ex poteſtate peccata remiſit. quia omnia quęcunq; voluit fecit. Morsitaq; Chriſti mors eſt meę mortis: quia ille mortuus eſt vt ego viuerem. Quo pacto enim iam non viuat: priuo quo moritur vita? Si ergo lex ſpiritus vitę in Chriſto Ieſu liberauit nos a lege peccati & mortis vt quid adhuc morimur & non ſtatim immortalitate veſtimur? Sane vt dei veritas impleatur: quia eũ miſericordiam & veritatem diligit deus. neceſſe eſt quidem mori homi

nem quippe quod prędixerat deus: sed a morte tamen resurgere ne obliuiscatur misereri deus. Ita ergo mors etsi non perpetuo dominatur: manet tamen ꝓpter veritatem dei vel ad tp̃s in nobis.

¶ Capitulũ. VII. De duobus considerandis in opere nostrę redemptionis. Super can. sermo. xi.

QVoniam bona quę largiri mortalibus non cessat misericors & miserator dominus: recolere & recolligere omnia omni homini impossibile est. Id saltem quod prę cipuum est & maximũ opus videlicet nostrę redemptionis a memoria redemptorꝭ aliquatenus nõ recedat. Id quo opere duo potissimũ indicare curabo. Duo illa sunt modus & fructus. Modus siquidem dei exinanitio est. fructus vero de illo nostri repletio. hoc meditari sanctę spei seminariũ est. Illud summi amoris incentiuũ. Vtrunq; profectibus nostris necessariũ est: ne aut spes mercennaria sit si amorem non comitet: aut amor tepescat si infructuosus putetur. Porro fructus quem expectamus a deo non erit nisi ex deo. Erit inquit deus omnia in omnibus. Vt de corpore taceam in anima tria intueor: rationem/voluntatem/memoriã. Et hæc tria ipsam animã esse. Quantũ cuiq; horum in p̃senti sæculo desit de integritate sua & perfectione sua: sentit omnis qui ambulat in spiritu. Quare hoc? Nisi quia deus nondum est omnia in omnibus? Hinc est q; ratio sæpissime in iudicijs fallitur. voluntas perturbatione iactatur. & memoria multiplici obliuione confundit. Tripli ci huic vanitati nobilis creatura subiecta est non volens. In spe tamen: nam qui replet in bonis desideriũ animę: ipse rationi futurus est plenitudo lucis. ipse voluntati multitudo pacis. ipse memoriæ continuatio æternitatis. vt sit deus omnia in omnibus: ratione recipiente lucem inextinguibilem. volũtate pacem imperturbabilem consequente: memoria fonti indeficienti æternaliter inhærente. Hæc de redemptõis fructu. In modo quoq; quem dei esse exinanitionem diffinimus: tria item præcipue intuenda cõmendo. Nõ enim simplex aut modica illa exinanitio fuit: sed semetipsum exinaniuit vsq; ad carnem. ad mortem. ad crucem. Quis digne penset quantę fuerit humilitatis. mansuetudinis. dignationis dominum maiestatis carne indui. mulctari morte. turpari cruce? Sed dicit aliquis. Non valuit opus suum reparare creator absq; ista difficul-

tate? Valuit, sed maluit cum iniuria sui quo multę dilectionis hominem debitorem teneret: cõmoueretq; gratiarũ actionis difficultas redemptionis quem minus deuotũ fecerat conditionis facilitas. Quid enim dicebat homo creatus & ingratus? Gratis quidem conditus sum: sed nullo auctoris grauamine vel labore. Siquidem dixit & factus sum: quemadmodũ & vniuersa. Sic beneficiũ creationis attenuans humana impietas: ingratitudinis materiã inde sumebat: vnde amoris causam habere debuerat. Sed obstructum est os loquentiũ iniqua. Luce clarius patet: quantũ modo pro te O homo dispendiũ fecit. De domino seruus: de diuite pauper: caro de verbo: & de dei filio: hominis fieri filius non despexit. Memento iam te, etsi de nihilo factum: non tamen de nihilo redemptum. Sex diebus condidit omnia: & te inter omnia. At uero per totos triginta annos operatus est salutem tuam in medio terrę. O quantum laborauit sustinens carnis necessitates. hostis temptationes. Nonne sibi aggrauauit crucis ignominiam: & mortis cumulauit horrorem.

¶ Cap. VIII. De duabus rebus quę consolantur ecclesiam præsentem. Super cantica. sermone. lxij.

Ecclesiam tempore & loco peregrinationis suę duę res consolantur. De p̃terito quidem memoria passionis Christi. de futuro autem q̃ se in sortem sanctorum cogitat & confidit recipiendam. Ambo hæc veluti ante & retro oculata insatiabili desiderio contuetur: & vterq; illi intuitus admodum gratus: & vterq; est illi refugiũ a tribulatione malorũ & dolore. Integra consolatio cum nõ solum quid sibi expectandũ: sed & vnde sit præsumendũ nouerit expectatio læta: nec dubia quę Christi morte firmata est. Cur pauet ad prę̃mij magnitudinem quę precij dignitatem considerat? q̃ libens mente inuisit foramina: per quę sibi sacrosancti sanguinis preciũ fluxit. Q̃ libens perambulat diuersoria/ & mansiones quę sunt in domo patris multę atq; diuersę: in quibus habet collocare filios suos pro quorũ cunq; diuersitate meritorum. Et nunc quidem q̃ solum interim potest: sola in his memoria requiescit. cœleste habitaculũ quod de sursum est iam animo induens. Erit autem cum implebit ruinas: cum cauernas & corpore inhabitabit & mente: cum vacua domicilia quę antiqui reliquę

rant habitatores, ipsa suę vniuersitatis illustrabit pręsentia: fœlici decætero perfectione sua atq; integritate gaudente.

¶Capitulum. IX. De duplici dilectione spirituali & carnali. Super cantica, sermone. lxxv.

VEre & proprie ad solam pertinet animã illa dilectio qua aliquid spiritaliter diligit. verbi gratia. deum: angelum: animã: sed etiam diligere iusticiam: veritatem: pietatem: sapientiam: virtutesq; alias huiusmodi. Nam cum sc̃d'm carnem quippiam diligit vel potius appetit anima: verbi gratia: cibum: vestimentũ: domum: & quę istiusmodi sunt: corporalia siue terrena, carnis potius q̃ anime amor dicendus est.

¶Ca. X. De vita & sensu animę. In quibusdã sententijs.

MAgna est & nimirũ & inexcusabilis negligentia nostra qui cogitationibus ociosis vacantes tempus amittimus: quibus nimirũ nec penetrandę nubes: nec maria transfretanda/vt salubres inueniamus cogitationes. sed infinitas in nobismetipsis vtilium cogitationũ occasiones & seminaria possumus inuenire. Denicq; si tam inerudita & negligens fuerit anima: vt nec interiora sua sufficiat perscrutari. attendat ea quę foris agit palã/ & in manifesto: & in ipsis quoq; si diligenter quęsierit inueniet sapientiam. Ecce enim consideres o anima quid impendas corpori tuo & inuenies sine dubio q̃ vitam ei sensumq; ministras: & vitã quidem toto in corpore inuenies vniformem. verbi gratia. Neq; enim aliter viuit oculus q̃ articulus, sensum vero non ita. Quære ergo vt tibi quoq; anima tua quę est deus tuus similia largiatur. Neq; enim viuere dicenda est anima quę veritatis nõ habet cognitionem: sed adhuc mortua est in semetipsa. quemadmodũ & ea sine sensu: quę necdum habet dilectionem. Est ergo animę vita veritas, sensus caritas. Nec mireris q̃ interdũ animę impiorũ noticiã habent veritatis quę tamen expertes sunt caritatis. quãdo & in corporibus nonnullis vitam reperies sine sensu. vt sunt arbores: cæteraq; similia animata quidem: sed animatione & nõ anima: quemadmodum & animę iniquorũ veritatis habent noticiã naturali ratione: quę tamen interdũ adiuuatur a gratia: cum nullatenus sane animetur ab ea. In his autem quibus & cognitionem veritatis & dilectionem anima spiritualis infundit: nõ exteriore quolibet mo-

do: sed tanq̃ anima ipsorũ: cui adhærens vnus spiritus fiunt cum ea. In his inquam indiuisa est cognitio veritatis: scd'm quod dictũ est de vita corporis. Eadem enim cognitione & minima & maxima comprehendis. Porro dilectionem quidem si diligenter aduertas etiam fortasse scd'm quinq̃ corporis sensus: quinq̃ partitam poteris inuenire. Est enim amor pius quo parentes diligimus. est amor iocundus quo socios diligimus. est & erga omnes homines amor iustus. erga inimicos amor violentus. erga deum sanctus siue deuotus. In his omnibus si diligenter attendis. propriũ erga singulos. & omnino diuersum ab alijs modum inuenies.

¶Ca. XI. De duobus gradibus in via spũs. In qbusdã dictis

SVnt qui in carne ambulant: qui omnem solicitudinem in hoc ponunt quomodo molestias carnis euitent. Hi sunt qui licet virtutes probent: tamen dum molestias carnis omnino euitare volunt concupiscentijs eius prauis nequeunt resistere. Talibus dicit apl's. Spiritu ambulate / id est solicitudinem vestrã quomodo molestias carnis euitetis deponite. In hac via spiritus duo gradus sunt. superior & inferior. In inferiori gradu homo in suo spiritu ambulat. in superiori gradu in spiritu dei. In inferiori gradu ambulat homo quando reuersus ad cor circa affectiones suas solicitus in se reprehendit quod virtuti contrariũ esse cognoscit. In hoc gradu sacrificiũ deo tribulati spiritus & cordis humiliati per compunctionem offert. De hoc gradu ad superiorem adscendens incipit cogitare beneficia dei. & conuersus ad gratiarũ actiones offert deo per deuotionem sacrificium laudis. In vtroq̃ gradu videt Christũ. in primo crucifixũ: in scd'o gloria & honore coronatũ.

¶Cap. XII. De duabus alis animarũ. In quibusdã dictis.

HAbent feruentes animę alas quibus volant. spem & timorem. quia volantis est aliquando alta petere: aliqñ ima. Per spem alta petunt: quia in cœlestibus habitant. Per timorem ima. condescendendo enim infirmis instruunt eos: considerantes seipsos ne & ipsi tententur. Sed quia his duobus modis offenditur scilicet nimio rigore infirmos deijciendo. ac nimia lenitate eorum vicijs consentiendo. contra nimiũ rigorem est consideratio ,pprię fragilitatis. contra nimiã lenitatem zelus rectitudinis.

¶Ca. XIII. De duabus operationibus sermonis dei. vbi s.

SErmo dei duo operari debet, & animas viciosas sanare: & bonas ammonere. viciosas dico non omnes quibus inest viciū: sed quę vicio ex voluntate consentiunt: nec resistunt quantū possunt. Bonas dico animas non solum perfectas: sed etiam insipientes, quę licet vicium habeant nō tamen consentiunt/sed repugnant. Sed tales animę licet ex infirmitate vel ignorantia sæpe cadant: tamen per voluntatem quā habent bonam resurgunt. Hæc est enim quę bonā facit animā: quia cum multa sint animæ bona naturaliter insita, sicut ingeniū bonū, memoria capax, vigil ratio, & cætera animę bona: sola tamen voluntas si fuerit bona: bonā facit animā, si fuerit viciosa: viciosam. Sed quia sicut Iob ait, homo nunq̃ in eodem statu permanet, aut enim deficit, aut proficit, proficiendū est in hac voluntate, quia ipsa est via de qua ait propheta, Hæc est via ambulate in ea. Primus huius viæ gradus est recta voluntas, secundus valida, tercius deuota, quartus plena voluntas. In primo gradu anima mente legi dei consentit: sed carne repugnante bonū perficere nō inuenit: sed sæpe malū quod odit per infirmitatem facit. In hoc tamen recta est eius voluntas: q̃ aduersario suo consentiens in se odit/quod ille reprehendit. In secundo gradu anima nō solum malū quod odit non agit: sed etiam bonū quod diligit, licet cum grauedine: fortiter tamen perficit. In tercio gradu iam dilatato corde currit viam mandatorꝫ dei: & delectat̃ in eis sicut in omnibus diuitijs. In quarto gradu sunt angeli qui ea facilitate qua semper volunt bonū plenarie perficiunt. Hunc gradū desiderare quidem potest anima, ascendere nō potest corpore: ob hoc q̃ corpore aggrauat̃. Qui nondū rectam habet voluntatem: sciat quia impedit eum carnalis intentio. Qui habet rectam & nō validam: sciat quia impedit eum praua consuetudo. Qui habet deuotam & nondū plenam: sciat quia impedit eum terrena inhabitatio. Cuius adhuc viciosa voluntas est: oret & dicat, fiat volūtas tua sicut in cœlo & in terra, se intelligens terram, illum aūt qui rectam habet voluntatem cœlū, quia quantū cœlum distat a terra: tantum distat recta voluntas a viciosa. Ita oret qui rectam habet voluntatem, se intelligens terrā, illum aūt qui in valida est cœlum. Ita de cæteris: vt semper attendat anima proficere, quia sicut condemnatus est qui in viciosa permanet voluntate, ita reprehensibi-

lis est qui in alijs non studet proficere.

¶Cap. XIIII. De duplici lingua. dei & animę. Sup can. ser. xlv

SPiritus est verbū: spiritusq; anima: habentq; linguas suas quibus se alterutrū alloquant. præsentesq; indicent. Et verbi qdem lingua fauor dignationis eius: animę vero feruor deuotionis est. Elinguis est anima atq; infans quę hanc non habet: & nō potest ipsi vllatenus sermocionatio esse cum verbo. ergo huiusce modi linguam suam cum verbo mouet. volensq; ad animā loqui: non potest anima nō sentire. Viuus est enim sermo dei & efficax: & penetrabilior omni gladio ancipiti: pertingens vsq; ad diuisionem animę & spiritus. Et rursum cum suā linguā anima mouet: verbum latere multo minus poterit: nō solum quia vbiq; est præsens: sed propter hoc magis q; nisi ipso stimulante deuotionis lingua minime ad loquendū mouet. Verbo igitur dicere animę pulcra es: & appellare amicā. infundere est vnde & amet: & se presumat amari. Ipsi vero verbum vicissim nominare dilectū & fateri pulcrum: quod amat & quod amat: sine fictione & fraude ascribere illi: & mirari dignationem & stupere ad gratiā. Itaq; locutio verbi. infusio doni. responsio animę. cū gratiarū actione admiratio

¶Cap. XV. De vigore & languore amoris. Sup can. ser. li.

CVm presto est quod amatur viget amor. languet cū abest Quod non est aliud q; tedium quoddā impatientis desiderij quo necesse est affici mentem vehementer amantis absente quem amat. dum totus in expectatione quantamlibet festinationem reputat tarditatem. Subtractio nempe rei quam amas: augmentatio desiderij est. & qd ardentius desideras / cares ægrius.

¶Cap. XVI. De duplici caritate. Super can. ser. l.

ESt caritas in actu. est & in affectu. Et de illa qdem quę operis est. puto esse datam legem hominibus. mandatūq; formatum. Nam in affectu quis ita habeat vt mandatur? Ergo illa mandatur ad meritū. ista in premiū datur. Cuius initium quidem profectūq; vitam quoq; p̄sentem experiri diuina posse gratia nō negamus. sed plane consummationem defendimus futuræ fœlicitati. Quomodo ergo iubenda fuit quę implenda nullo modo erat? Aut si placet tibi magis de affectuali datum fuisse mandatum: nō inde contendo: dūmodo acquiescas & tu mihi: q; minime

in vita ista ab aliquo hominũ possit vel potuerit adimpleri. Nec latuit pręceptorem pręcepti pondus hominũ vires excedere: sed iudicauit vtile ex hoc ipso suę illos insufficientię admoneri: & vt scirent sane ad quem iusticię finem niti pro viribus oporteret. Ergo mandando impossibilia: nõ preuaricatores homines fecit sed humiles, vt omne os obstruat & subditus fiat omnis mundus deo: quia ex operibus legis non iustificabit omnis caro coram illo. Accipientes quippe mandatũ: & sentientes defectũ damabimus in cœlum: & miserebit nostri deus. Atq; hoc dixerim siquidem consenserimus affectualem legem fuisse mandatã. Sed actuali potius id conuenire inde vel maxime apparere videtur. quod cum dixisset dominus: diligite inimicos vestros: mox de operibus infert. benefacite his qui oderunt vos. Supuacue aũt de opere monuisset: si in affectõe iam fuisset dilectio. Neq; hoc dico vt sine affectõe simus & corde arido solas moueamus manus ad opera. Sed affectio est quã caro gignit: & est quã ratio regit: & est quã condit sapientia. Prima est quam apl's legi dei dicit nõ esse subiectã nec esse posse. Secunda est quã perhibet e regione consentientem legi dei: quoniam bona est. Nec dubiũ distare a se contentiosam & consentaneam. Longe vero tercia ab vtraq; distat: quę & gustat & sapit: quoniã suauis est dominus: primã eliminans: secundã remunerãs. Nam prima quidem dulcis: sed turpis. secunda sicca: sed fortis. vltima pinguis & suauis est. Igitur per secundã opera fiunt & in ipa charitas sedet. Non illa affectualis quę sale sapientię condita pinguescens/magnã menti importat multitudinem dulcedinis domini. sed quædã potius actualis: quę etsi nondũ dulci illo amore suauiter reficit. ardore tamen amoris ipsius vehementer accendit.

¶Cap. XVII. Q; sit alius ordo charitatis actualis alius affectualis. Super cantica: sermone. 50.

ACtualis charitas inferiora pręfert: affectualis superiora. Etenim in bene affecta mente non dubiũ verbi causa/qn dilectioni hominis dei dilectio pręponat: & in hominib' ipsis perfectiores infirmioribus: cœlũ terrę/æternitas tempori/anima carni. Attamen in bene ordinata actione sæpe aut semper ordo oppositus inuenit. Nam & circa proximi curam & plus vrgemur/& pluries occupamur: & infirmioribus fratribus diligen

tiori assistimus sedulitate & paci terrę / magis q̃ cœli glorię iure humanitatis, & ipsa necessitate intendimus/& temporaliũ inquietudine curarũ vix aliquid sentire de æternis permittimur/& languoribus nostri corporis postposita animę cura / pene continue inseruimus. Orantem denicq; hominem deo loqui quis dubitet? Quotiens tamen charitate iubente inde abducimur & auellimur ꝓpter eos qui nostra indigent opera/vel loquela? Quotiens pie cedit negocioꝝ tumultibus pia quies? Quotiens pro administrandis terrenis iustissime ipsis supersedemus celebrandis missarũ solennijs? Ordo ꝓposterus: sed necessitas nõ habet legem. Agit ergo suum actualis charitas ordinem iuxta patrissamilias iussionem: indpiens a nouissimis. Pia certe & iuxta quę non sit acceptrix personarum/nec precia consideret rerum: sed hominũ necessitates. At non ita affectualis: nam a primis ipsa ducit ordinem. Est enim sapientia per quã vticq; res sapiunt quæcq; prout sunt, vt verbi gratia Quę pluris natura habet: pluris quocq; ipsa affectio sentiat/minora minus/minima minime. Et illum quidem ordinem charitatis veritas facit: hunc aũt veritatis charitas vendicat sibi. Nam & vera in hoc est charitas vt q indigent amplius accipiant prius & rursum in eo cara apparet veritas si ordinem teneamus affectu q̃ illa ratõe.

¶Cap. XVIII. De duplici humilitate. Sup can. sermo. xlij.

EST humilitas quã nobis veritas parit: & non habet calorem. Et est humilitas quã charitas format & inflãmat: atcq; hęc quidem in affectu/illa in cognitione consistit. Etenim tu si temetipsum intus ad lumen veritatis & sine dissimulatione inspicias: & sine palpatione dijudices: non dubito quin humilieris. Et tu in oculis tuis factus vilior tibi ex hac vera cognitione tui: q̃uis necdum fortasse id esse patiaris in oculis aliorũ. Eris igitur humilis: sed de opere interim veritatis & minime adhuc de amoris infusione. Nam si veritatis ipsius quę te tibi veraciter atcq; salubriter demonstrauit: sicut splendore illuminatus: ita affectus amore fuisses, voluisses proculdubio quod in te est, eandem de te omnes tenere sententiã quam ipsam apud te veritatem habere cognoscis. Sane quantũ in te esse dixerim/quoniã plærunq; nõ expedit innotescere omnibus omnia quę nos scimus de nobis: atcq; ipsa veritatis charitate & charitatis veritate vetamur palam fieri velle quod no-

ceat agnoscenti. Alioquin si priuato amore tui tentus: detines pariter intra te iudicium veritatis inclusum. cui dubiũ est minus te veritatem diligere: cui propriũ prefers vel cõmodum vel honorem. Vides igitur non esse idipsum hominem de seipso non alta iam sapere veritatis lumine redargutũ / & humilibus sponte consentire munere charitatis adiutum. Illud enim necessitatis est: hoc voluntatis. Sed si apud teipsum humiliatus es: necessaria illa humilitate quam veritas sensibus ingerit / vigilantis adhibe voluntatem & fac de necessitate virtutem. Quoniã nulla est virtus nisi motus assit bone voluntatis. Sic autem fiet istud si nolis alter apparere foris: cũ te inuenis intus.

¶ Cap. XIX. De humilitate & humiliatõe. Sup can. ser. 34.

HVmilitas iustificat nos: humilitas dixi non humiliatio. Quanti humiliati qui humiles non sunt? Alij cum rancore humiliantur: alij patienter: alij libenter. Primi rei sunt: sequentes innoxij vltimi iusti: Quanũ & innocentia portio iustitie est: sed consummatio eius apud humilem. Qui autem dicere potest / bonũ mihi quia humiliasti me: is vere humilis est. Non potest dicere qui inuitus tolerat: minus qui murmurat. Neutri illorũ promittimus gratiã q̃ humiliatur: etsi sane longe hi duo a se differãt: & alter quidem in patientia sua possideat animã suã: alter in suo murmure pereat. Sed enim si vnus iram: neuter tamen gratiã promeretur / quoniã non humiliatis sed humilibus deus dat gratiam. Etenim solam gratiã quam prefert meretur leta & absoluta humilitas. Que enim coacta fuerit vel extorta: etsi vitã obtinet propter patientiã: propter tristiciã tamen gratiã non habet. In quibusdam dictis. Humilitas ad quã vtiq̃ ducit humiliatio totius est spiritualis fabrice fundamentũ. Siquidem humiliatio via est ad humilitatem: sicut patientia ad pacem: sicut lectio ad scientiã. Si virtutem appetis humilitatis: viam nõ refugias humiliatõis. Nam si nõ pateris humiliari: nõ poteris ad humilitatem prouehi.

¶ Cap. XX. De intellectu & affectu. In tercio sermone de ascensione. Hodie cœlorum rex.

DVo sunt que in nobis purganda sunt: intellectus & affectus. Intellectus vt nouerit: affectus vt velit. Hi sæpius sibi inuicem aduersantur: vt alter summa petere / alter appe

tere infima videatur. Quantus vero is dolor: cq̃ grauis animę cruciatus: dum sic distrahitur/sic dilaceratur/sic abrumpit̃ a seipsa? Intellectus vero tunc deprimitur cũ multa cogitat: cum non colligit se circa vnam & vnicã meditationem: quę concipitur de ciuitate illa cuius participatio eius in idip̃m. Huiusmodi intellectũ oportet deprimi & distrahi per multa multis & multiplicibus modis. Affectiones vero quę corrupto corpore diuersis passionibus afficiuntur mitigari nunc̃ possunt: ne dicam sanari donec voluntas vnum quęrat & tendat ad vnũ. Intellectus noster turbatus erat: ne dicam cęcatus. Affectus inquinatus erat & multũ inquinatus: sed Christus intellectũ illuminat/spiritus sanctus affectũ purgat. Venit enim filius dei & tot & tanta mirabilia in mundo operatus est/vt non immerito intellectũ nostrũ ab omnibus mundanis rebus euacuauerit vt semper cogitemus & nunc̃ cogitare sufficiamus: quia mirabilia fecit. Vere latissimos nobis ad spaciandũ intelligentię campos relinquit: & torrens istarũ cogitationũ profundissimus est. Quis enim cogitare sufficit qualiter rerum dominus preuenerit nos/venerit ad nos/subuenerit nobis. & singularis illa maiestas voluerit mori vt viueremus: seruire vt regnaremus: exulare vt repatriaremus: & vsq; ad seruilissima opa inclinari/vt constitueret nos super omnia opera sua? Vnde autem nobis in his tenebris veritas? Vnde charitas in hoc sæculo nec̃ in hoc mundo qui positus est in maligno. Putas erit quę intellectũ illuminet: quę inflammet affectum? Erit si conuertamur ad Christum/& velamen de cordibus auferatur.

¶ Capitulum. XXI. De cognitione & amore. In prima parte sermon. de aduentu.

DVæ pennæ agnitio & deuotio. Leuat quippe agnitionis ala: sed sola non sufficit. Ruit citius qui vna tantũ ala volare contendit: & quo magis attollitur/pœnis allidit̃. zelus absq; scientia quo vehementius irruit: in eo corruit grauius. Vbi vero intelligentiã caritas agnitionem deuotio comitat̃: volet secure qui eiusmodi est. volet sine fine: quia volat in æternitatem adhęrendo ei qui semper & beate est. Semper & nos esse & esse beate poteramus. Adhęrendo aũt dixerim non solũ per cognitionem/sed per amorem. Nam adhęrendo veritati per cognitõem:

ſed ab illa defluendo per amorem amando pro illa ſcilicet vanitatem/homo vanitati ſimilis factus eſt. Et quid vanius q̃ diligere vanitatem? Et quid iniquius q̃ contemnere veritatem? Quid vero iuſtius q̃ contemptoribus ſubtrahi & ipſam cognitionem? Quid inquam iuſtius q̃ vt iam de eius cognitione gloriari nõ poſſit: qui cognitã nõ glorificauit? Ita q̃ appetitus vanitatis eſt contemptus veritatis. Contemptus veritatis cauſa noſtrę cæcitatis. Ex hac cæcitate deſcendit q̃ plęrunq̃ pro eo quod eſt amamus vel approbamus quod non eſt: quoniã dum ſumus in hoc corpore peregrinamur a domino ab eo qui ſumme eſt. Et quid eſt homo O deus niſi quod innotuiſti ei? Ita q̃ ſi noticia dei cauſa eſt vt homo aliquid ſit: ignorantia facit vt nihil ſit. Sed qui vocat ea quę nõ ſunt tanq̃ ea quę ſunt miſeratus quodãmodo redactos in nihilũ: manna illud abſconditũ: quia necdum poſſumus contemplari per ſpeciem vel plene amplecti per amorem: dedit interim nobis & ſapere per fidem: & quęrere per deſideriũ. Per quę vtiq̃ duo ad eſſe denõ eſſe ſecundo reducti/fieri incipiamus initiũ aliquod creaturæ eius tranſituri quandoq̃ in virum perfectũ: in menſurã ætatis plenitudinis Chriſti. Quod proculdubio erit cum fides conuertet in intellectum: & deſideriũ peregrinationis in plenitudinem cõmutabitur dilectionis. Si enim adhuc abſentes initiat fides & deſideriũ: prę-ſentes profecto conſummat intellectus & amor. Sicut enim fides ducit ad plenam cognitõem/ſic deſideriũ ad plenã dilectionem. Intellectus igitur eſt fructus fidei: perfecta charitas deſiderij.

¶ Cap. XXII. De meditatione & oratione. In ſer. i. de ſancto Andrea in fine. qui incipit. Celebrantes.

NEmo repente fit ſummus aſcendendo non volando apprehenditur ſummitas ſcalę. Aſcendamus ergo velut duobus quibuſdam pedibus meditatione & oratione. Meditatio ſiquidem docet quid deſit: oratio ne deſit obtinet. Illa viam oſtendit: iſta deducit. Meditatione denique agnoſcimus imminentia nobis pericula oratione euadimus.

¶ Cap. XXIII. De duplici confeſſione. In. ij. ſer. In vigilia natalis domini. O Iuda & Hieruſalem.

VEra confeſſio fratres mei eſt ſi omnia opera veſtra opera dei ſunt: & confiteant̃ ei. Confiteant̃ autem ei gemina

quadam confessione/vt duplicibus vestiamini, id est confessione peccatorꝝ vestrorũ: & confessione laudis diuinę. Tunc enim veri confessores eritis/si omnis vestra vita confiteat̃ vos peccatores & dignos multo maioribus pœnis, deum vero summe bonum qui pro his leuibus & transitorijs æterna condonat supplicia quę meruistis. Quisquis enim ardenter non desiderat pœnitentiã videtur operibus dicere se non indigere pœnitentia: & ita suam non confitetur culpam: aut non posse prodesse ei pœnitentiã: & ita diuinã non confitetur bonitatem.

¶Cap. XXIIII. De duabus speciebus supbię. In prima parte epl'arum ad Henricũ Senoñ, archiep̃m.

SVperbia est appetitus proprię excellentię. Hęc in species duas diuiditur: in cæcam & vanam superbiã. Quę quidem & alijs nominibus appellari possunt contumacia & vanitas. Quarũ prior intelligentię: posterior voluntatis vicium est. Nam ex illa rationis fallitur oculus & ex ista voluntatis appetitus male afficitur. Quod melius singularũ diffinitionibus demonstrabimus. Cæca superbia seu contumacia est vicium quo se existimans aliquis vel esse bonum quod non est: vel a se esse quod est: in se non in domino gloriatur. Vana superbia seu vanitas est vicium quo quis tam de eo quod est ꝗ̃ de eo quod non est: suis magis ꝗ̃ dei laudibus delectatur.

¶Cap. XXV. De duabus speciebus humilitatis, vbi sup̃.

HVmilitas est contemptus proprię excellentię. Contemptus opponitur appetitui. Duabus quoꝝ superbię speciebus duę nihilominus humilitatis species opponunt̃. Contra cæcã cum quis de se nouerit sentire humiliter. Contra vanam nec consentire aliter sentientibus. Nempe qui de seipso humiliter sentire nouit in neutro ipsius de se iudiciũ falli potest: videlicet vt aut maius aliquid putet se esse ꝗ̃ sit: aut a se esse quod sit. Et ideo patienter carens quod sibi nouit deesse: humiliter de eo quod certus est adesse non in se: sed in domino gloriat̃. In epl'a ad Ogerium canonicũ regularem. Non parcit sibi arrogans, non parcit sibi superbus: nõ cupidus vanæ gloriæ & iactator actuũ suorum: qui vel sibi arrogat quod est/vel mentitur de se quod non est. Solus qui vere humilis est parcit animę suę qui ne putetur quod non

est: semper quantum in se est vult nesciri quod est. Grande reuera periculum audire quenq; de se supra quam sentit in se.

¶Cap. XXVI. De duobus quibus sibi cauet contemptor laudis humanę. In epl'a ad Henricũ Senoñ. archiep̃m.

QVi humanas laudes consueuit perfecte contemnere: cum se laudari percipit de eo quod in se nouit non esse nullatenus acquiescens: illud sibi cõmemorat. Qui te beatificant in errorem te mittunt. Cum vero laudari se comperit de bono quod se forte habere cognoscit: nihilominus quantũ in se est scuto veritatis curat a se repellere iaculũ fauoris/dans deo gloriam & dicens. Gratia dei sum id qd' sum. Probat ipse opus suũ: & sic habet in semetipso gloriã/& non in altero. Fidelis sui:met custos qui sibi oleũ fauoris sine fraude reseruet: ne in aduentu sponsi lampas conscientię vacua extinguet̃. Non in altero inquã. Nec enim tutum arbitrabat̃ labijs hominũ cõmittere gloriã suã archę vtiq; sine claue, & sera. Non tutum plane: sed stultũ ibi thesaurũ tuũ recondere: vnde resumere nõ valeas cum volueris. Si ponis in os meum iam nõ in tua: sed in mea potestate est/cũ vtiq; pro meo libitu: vel laudare te possim vel derogare tibi. Sanũ vas & inconcussum conscientia & secretis seruãdis idoneũ: nullis patens insidijs/nulli violentię cedens/nulli quippe oculo vel manui accessibilis: excepto dumtaxat spiritui qui scrutat̃ etiam alta dei. Quicquid in ea reposuero securus sum quia nõ perdam: seruabit viuo/defuncto restituet. Nam quocunq; vado ego/ipsa it mecum: se cũ ferens depositũ qd' seruandũ accepit. Adest viuo: mortuũ sequit̃. Vbiq; mihi vel gloria vel confusio inseparabilis pro qualitate depositi.

¶Cap. XXVII. De duobus in consilio necessarijs. vbi sup̃.

AD consiliũ soli eligant̃ qui & prudentes esse videant̃ & beniuoli. Absq; prudentia & beniuolentia scio non esse perfecta consilia. Ve nostro generi ab imperfectione sua. Vix in multitudine hominũ vnum reperias in vtraq; gratia consummatũ. Haud facile siquidem vel prudenti beniuolentiã: vel fideli inesse sapientiam deprehendas. Sine numero autem sunt: quos vtriusq; muneris expertes esse constiterit.

¶Cap. XXVIII. De duobus in quę diuiditur monasterialis obseruatio. In libro de pręcepto & dispensatione.

PArtienda est nobis vniuersa obseruatio regularis: in pręcepta videlicet & remedia. Pręceptis instituit vita contra peccatum: remedijs instituitur post peccatũ innocentia. Sic ergo vtraq; ista complectit nostra professio. vt professus quisquis cum in aliquo forte regulariũ mandatorũ deliquerit; si ad remedium ęque regulare confugerit: etsi conuincit transgressor mandati: non tamen pacti prẽuaricator. Solum itaq; censuerim fregisse votum: violasse propositũ: pactũ prẽuaricasse: qui & pręceptũ contempserit & remediũ. Nam illum sane dico securũ: qui etiam si interdum obedientię limitem pręterierit: consiliũ non respuit pœnitentię. Regulares nanq; terminos etsi sæpe deliquerit/non euadit: qui censurę quę ex regula est disciplinã non subterfugit. Pars siquidem regulę est regularis correptio: & in ea reperitur, nõ solũ bonę vitę instructio: sed etiam emendatio prauę. Inueniunt in ea & p̃cepta obedientię & inobedientię remedia: vt ne peccando quidem a regula recedatur. Fateor sane impossibile cuiuis mortaliũ/ vel venialiter interdũ non delinquere in pręceptis obedientię: sed nulla iam de impossibilitate querela. qñquidem & ex regula: licet id quoq; quod criminaliter delinqui contigerit emendare.

¶Cap. XXIX. De duobus in monasterijs obseruandis. In epistola ad Adam monachum secunda: quę orditur. Si maneres in charitate.

VT cætera taceam/duo pręcipue in monasterijs conuersantibus obseruanda tradunt. Subiectio abbati: & stabilitas in loco. Et ita obseruanda q̃ neutrũ impediat alterum: nec alterutrũ sibi pręiudicent: vt verbi gratia. Sic te stabilem in loco exhibeas: vt abbati subijci non contemnas. Sic obedias abbati subiectus: vt stabilitatem non amittas. Dico ergo abbati per omnia obtemperandũ: sed salua professione. Si abbas meus aut etiã angelus de cœlo contraria iusserit: libere recusabo huiusmodi obedientiam: quę me transgressorem proprij voti/ & peierare facit nomen dei mei.

¶Cap. XXX. De auctoritate p̃cipientium & qualitate pręceptorũ. In libro de pręcepto & dispensatione.

CVius inter pręceptores reuerentior nobis imminebit auctoritas eius grauior formidet offensa: ac maioris cuius-

q̃ mandati transgressio damnabilior æstimetur. Melius siquidem est obedire deo: q̃ hominibus. & in ipsis melius magistris: q̃ discipulis. Porro in magistris melius nostris: q̃ extraneis. Quibus aũt melius constat obedire: ipsis proculdubio & non obedire detestabilius est. Et de mandatis similiter. Maioribus quippe maior: minoribus minor opera nostra & cura debetur de quorũ & contemptu iuxta eandem considerationem grauior: leuiorue offensa contrahitur. Porro maiora minora q̃ mandata dixerim/secũdm qd̃ magis minusue velle constiterit: ipsum qui præcipit siue hominem siue deum. Tam ergo qualitas præceptorꝫ/q̃ auctoritas præcipientium & obedientię præfigit metam: & inobedientię terminat culpam. quando in prelatis quibusq̃ auctoritatis grauioris: & corũ mandatis quibusq̃ maioris vtilitatis quo diligentior debetur obsequendi cura: eo & culpa grauior incurrit̃ de contemptu. His itaq̃ distinctionibus animaduersis & obedientię modus: & pondus inobedientię facile reperitur.

¶ Capitulum. XXXI. De neglectu & contemptu mandatorum. Vbi supra.

HÆc generalis regula vniuersorꝫ præceptorꝫ: quę per se aut propter se nec bona nec mala sunt/aut diuina institutione/aut propria cuiusq̃ professione fixa non sunt: vt non iussa quidem licite vtrumlibet vel admittant̃ vel omittant̃. iussa vero sine culpa non negligant̃: sine crimine non contemnantur. Ex his verbi gratia dico vel risum esse interdictum: vel indictũ silentium. Hæc siquidem si contra mandatũ non veniunt: nec peccata sunt. Accedente mandato si quo minus iam obseruant̃ in peccatum reputant̃: non tamen in crimen. ita sane si per surreptionem aut obliuionem/non per contemptũ horum transgressio contigerit. Vbiq̃ enim & culpabilis neglectus: & contemptus damnabilis est. Differunt autem q̃ neglectus quidem languor inertię est: contemptus vero superbię tumor. Porro contemptus in omni specie mandatorꝫ pari pondere grauis & cõmuniter damnabilis est: neglectus autem in fixis grauior: tolerabilior in mobilibus mandatis. Siquidem adulteriũ quocunq̃ modo/quocunq̃ perpetres animo: turpe flagitium est ac criminale peccatũ. cum tamen leue verbum in tempore vel loco silentij forte per obliuionem surreptum.

risus vel per impetum magis excussus q̃ pręsumptus contra pręceptum: quod vtiq; cum negligentis aut dissoluti spiritus indiciũ est: eo facillime veniam promereat̃: quo vix vel peccatũ reputat̃. Quid cum scienter & cum deliberatione in verba ociosa silentio: licet non indicto lingua laxatur? Vnde nimirũ ratio exigenda est in futuro iudicio? Heu nobis, quænam poterit reddi ratio de ocio? Alioquin ocium non est: sed non omnino ratione vacuũ est. Et tamen quis nesciat vnum detractionis verbum quantũ etiam innumeris talibus: id est ociosis pręponderet ad delictũ meritũq; damnationis? Quid ita: videlicet quia discretio est in mandatis: consequenter & in culpis: vt maiorum grauior: leuiorq; minorum censeatur transgressio mandatorum.

¶ Capitulum. XXXII. De gemina specie viciorum. In quibusdam sententijs.

EST gemina species viciorum. Alia enim sunt quę nocent nobis: alia quę proximis. Illa flagitia: ista vocant̃ facinora. Et hæc omnia dicunt̃ vallis lachrymarũ: quia omni fletus fluuio plangenda est vita peccatorũ. De valle flagitiorũ ascenditur ad montem castitatis triplici continentia, membrorũ: sensuũ: cogitationum. In prima continentia cohibetur actus, in secunda vitatur aspectus, in tercia resecatur affectus. Item de valle facinorũ ascenditur in montem innocentię. Hic erigitur scala. Quod tibi non vis fieri: alij ne facias. Et ponit̃ in ea triplex gradus timoris, vel eius scilicet qui patitur: ne reddat talionem, vel superioris potestatis ne inferat vltionem, vel interni iudicis qui reddet vnicuiq; sc̃dm opera sua. De monte innocentię confugiendũ est ad montem patientię. & hic quoq; erigitur scala triplicis gradus. Primus est domini passio, secundus martyrũ fortitudo, tercius præmij magnitudo. Mons iste patientię sc̃dm hos gradus est arduus: spinosus: aridus. Arduus propter difficultatem imitandi passionem domini. Spinosus propter aculeos temptationũ quę multiplices sunt: damno scilicet rerum: contumelijs verborũ, cruciatibus corporũ, in quibus omnes sancti martyres examinant̃. Aridus propter retributiones præmiorũ: quę non in hoc sæculo speranť, sed in futuro.

¶ Capitulum. XXXIII. De veteri & nouo homine. In quibusdam sententijs.

DVo homines sunt vetus & nouus. Adam vetus & Christus nouus. Ille terrenus: iste cœlestis. Illius imago vetustas: istius imago nouitas. Est aũt triplex vetustas: & econtrario triplex nouitas. Est enim vetustas in corde/in ore/in opere. In quibus tribus modis peccamus: cogitatione/locutione/& opere. In corde sunt carnalia desideria & sæcularia. id est amor carnis & amor sęculi. Similiter in ore est gemina vetustas: arrogantia & derogatio. Item gemina in opere flagitia & facinora. Hæc omnia sunt imago veteris hominis: & hæc omnia renouanda sunt in nobis. Renouetur ergo cor a carnalibus desideriis & sæcularibus vt exclusis illis introducat̃ amor dei: & amor patrię cœlestis. Recedant ab ore arrogantia & derogatio: & succedant pro his vera peccatorum confessio/& bona de proximis æstimatio. Pro flagitiis & facinoribus quę vetustas est operis: assumat̃ continentia & innocentia: vt scz contrariis virtutibus contraria vicia depellant̃.

¶ Capitulum. XXXIIII. De duplici timore. In epistola ad Ogerium canonicum regularem.

EST timor inutilis: tristis/crudelis qui veniam quia non quęrit nõ consequit̃. Est & timor pius: humilis & fructuosus/qui cuilibet quantumlibet etiam peccatori facile veniã promeret̃. Talis timor generat: nutrit/& seruat humilitatem: sed mansuetudinem/sed patientiã/sed longanimitatem. Quem non delectet tam inclita proles? Alterius vero misera soboles est ptinacia: immoderata tristicia. rancor/horror/contemptus/& desperatio.

¶ Capitulum. XXXV. De duabus filiabus ignorantię. Super cantica sermone. xvij.

PESSIMĘ matris ignorantię/pessimę filię duę sunt: falsitas & dubietas. Illa miserior: ista miserabilior: perniciosior illa: ista molestior. Cum loquitur spiritus cedit vtraq̃. & est nõ solum veritas: sed & certa veritas. Est quippe veritatis ille spiritus: cui contraria falsitas est. Est & sapientię quę cum sit candor vitæ æternæ: & vbiq̃ attingat propter mundiciã suam obscurũ ambigui non admittit. Cauenda sane cum spiritus iste non loquit̃: etsi non molesta dubietas: certe falsitas execranda. Aliud est enim sub incerto: hoc vel illud opinando sentire/aliud temere affirmare qd̃ nescias. Aliud est dubitare de veritate/quod patiaris necesse est; cũ

ſpiritus minimẽ ſpirat/& aliud ſapere falſitatem: quod facile caues/ſi eandem tuam ignorantiã non ignoras. Aut ergo loquatur ſemper ſpiritus/quod noſtri quidem minime arbitrij eſt: aut quãdo ſilere placet hoc ipſum indicet & loquatur ſaltem ſuũ ſilentiũ: ne ipſum nobis falſo præire putantes noſtrũ pro ipſo male ſecuri ſequamur errorem. Etſi ſuſpendit ambiguo: non relinquat mendacio. Eſt qui dubie profert mendaciũ nec mentit & eſt qui veritatem quã affirmat neſcit: & mentitur Nam & ille nõ quidem qd non eſt eſſe: ſed ſe quod credit credere dicit/& verum dicit. etiãſi hoc verum non ſit quod credit: & is cum certũ ſe vnde certus non eſt dicit/verũ non dicit. etiamſi verũ ſit de quo aſſerit.

¶Capitulũ. XXXVI. De duplici malo innato & ſeminato. Super cantica ſermone. xxxij.

CVm mala in corde verſamus: noſtra cogitatio eſt / ſi bona dei ſermo eſt. Illa cor noſtrũ dicit: hęc audit. Pacem/pietatem/iuſticiam/deus in nobis loquit: nec talia cogitamus ex nobis: ſed in nobis audimus. Cæterum homicidia/adulteria/ furta/blaſphemię/& ſimilia his de corde exeunt: nec audimus ea ſed dicimus. Sed & præterea quod corde quidem ſentitur: non tamen cordis eſt verbũ. neq; enim de corde exit ſicut noſtra cogitatio: ſed neq; illud eſt quod ad cor fieri dixímus verbum videlicet dei: cũ ſit malum. Immittitur aũt a contrarijs poteſtatibus: ſicut fiunt immiſſiones per angelos malos: quale verbi cauſa fuit quod legitur immiſiſſe in cor dyabolus: vt traderet dominũ Iudas ſimonis ſcariothis. Verũ quis ita vigilet & diligens ſit obſeruator motionũ internarũ ſuarũ. ſiue in ſe ſiue ex ſe factarũ: vt liquido ad q̃ q̃ illicita ſenſa cordis ſui diſcernat inter morbũ mentis & morſum ſerpentis? Ego nulli mortaliũ hoc poſſibile puto niſi qui illuminatus a ſpiritu ſancto: ſpeciale accepit donum illud quod apoſtolus noĩat diſcretionem ſpirituũ. Quantumlibet enim quis ſcd'm Salomonẽ omni cuſtodia ſeruet cor ſuũ & omnia quę intra ſe mouent vigilantiſſima intentione obſeruet: etiãſi diuturnũ forte in his habuerit exercitium & frequens experimentũ non poterit tamen ad purum in ſe dinoſcere diſcernere/ vel ab inuicem malũ innatũ & malum ſeminatũ. Nam delicta quis intelligit? Nec multum refert noſtra ſcire vnde nobis ineſt malũ dummodo ineſſe ſciamus. Vigi-

landum potius & orandum vndecũq; sit ne consentiamus. Non possum tradere vobis quod nõ accepi. Non aũt accepi fateor vnde assignem certã notionem inter partũ cordis / & seminariũ hostis. Quippe vtrũq; malum: vtrũq; a malo: vtrũq; in corde: sed nõ vtrũq; de corde. Hoc totũ certum mihi in me: etsi incertum quid cordi / quid hosti tribuam: & id quidem absq; periculo. Sed sane est vbi periculose immo damnabiliter errat̃ atq; ibi merito nobis certa præfigitur regula: ne quod dei est in nobis demus nobis: putantes dei visitationem nostrã esse cogitationem. Ergo quantum distat bonum a malo: tantũ ista duo a se: quoniã nec de deo malũ / nec de corde exiet bonũ: nisi quod prius forte de deo conceperit.

¶ Capi. XXXVII. De duplici corruptione animę scilicet & corporis. In quibusdam sententijs.

HAbet anima corruptionem suã: habet & corpus suã. Corruptio animæ tripartita est: corporis est quadripartita. Corpus siquidem cõstat ex quattuor elementis. Anima vero in triplici vi subsistit. Est enim rationalis / cõcupiscibilis / irascibilis. Rationem cuius est cognitio veritatis corrumpit superbia corrupta aũt fallitur duobus modis: in cognitione sui / & cognitione dei. Concupiscentiã corrumpit vana gloria: memoriã peruersę cogitationes. Corruptio corporis dicit̃ abominatio: & fit quattuor modis secundũ quattuor elementa ex quibus constat. Quattuor enim sunt quæ corpus corrumpunt curiositas / loquacitas / crudelitas / voluptas. Sunt aũt quattuor partes corporis in qbus singulis maxime vigent singula elementa. Nam in oculis est ignis in lingua quæ vocem format aer. in manibus quarũ proprie tactus est terra. in genitalibus aqua. Has quattuor partes corrũpit illa quadripartita pestis. Oculos scilicet curiositas: linguã loquacitas: manus crudelitas: genitalia voluptas: sic fiunt homines corrupti & abominabiles. corrupti in anima / abominabiles in corpore: currupti coram deo: abominabiles coram hominibus.

¶ Capitulũ. XXXVIII. De duplici malicia dyaboli. In sermo. primo de sancto Andrea.

HAbet nequissimus ille inimicus laqueos / habet & iacula vt pote callidissimus venator hominũ solũ sitiens sanguinem animarũ. Alios telis appetit malicioſę cuiuslibet sug

gestionis: & in eis vulnerat multos quorũ tenuis est patientia. Alios voluptatibus irretire laborat: & in his concludit multitudinem copiosam eorũ qui in terra repunt: ac volitant iuxta eam. Sit ergo gaudium in tribulatione: & iam nõ habet malignus vnde illiciat: nõ habet vnde deiiciat. Nunq̃ proficiet inimicus in eo quem crux christi delectat: si carnalem suggerit delectationẽ/& filius iniquitatis non apponet nocere ei, si ad exasperandum animũ eius quãlibet immittere tentauerit amaritudinem. Non curat delicias qui ieiunio pascitur: multo minus pro eo murmurare potest in quo etiam delectatur. Plane altissimũ posuit refugium suum. vbi nec muscipula inimici timenda sit: nec sagitta.

¶Capitulum. XXXIX. De duplici scientia mala.
In quibusdam dictis.

ALia est scientia mundi quę docet vanitatem: & alia est scientia carnis quæ docet voluptatẽ. Illa tanq̃ pater ista tanq̃ mater nobis est. Sicut enim mater filio suo semp optat quietem: & omnem prorsus laborem claudit a filio suo: sic caro incrassata: impinguata/dilatata/nec minimis saltem digitis patitur se contingi. Et sicut pater filium suũ vult huc illucq̃ discurrere: vt addiscat aliquando vnde magnificẽt. Sic & mundus vult hominẽ multis laboribus intricari vt habeat vnde superbiat: vnde infletur & decipiat de vanitate in idipsum.

¶Capi. XL. De duabus sanguisugę filiabus.
De colloquio simonis & iesu.

SAnguisugę duę sunt filię. id est proprię voluntatis quę quasi radix est Duę filię sunt vanitas/& voluptas: clamantes affer/affer. He nunq̃ satiantur: nunq̃ dicũt sufficit. Siquidem nec animus vanitate: nec voluptate corpus aliquando satiant. fuge sanguisugam hanc & omnia reliquisti: hæc enim omnia trahit ad se. Pone hanc: & iugum tam importabile: q̃ multiplex abiecisti Inquietum malũ quod spiritui semper incumbens inexcogitabilia meditatur. Nullũ mihi onus importabilius: nulla grauior sarcina est. Sane fœlices liquet esse qui exonerati sunt & sequũtur dñm expediti: arctissimũ enim foramen expectat si quem sequimur cõsequi volumus per angustam cõtendamus ingredi portam necesse est. Quid tu camele gibbum. quid tu pecuniose proditoris lo-

culos tollis. Non impie sic ingredieris foramen acus si huiusmodi sarcinas non admittis. Vtinam saperes miser & intelligeres cũ thesauro pecunię thesaurũ irę pariter cumulari. vtinam nouissima p uideres. animaduerteres facile per foramen acus transituros nõ diuitiarũ cumulos: sed delictorũ. Nihil enim intulimus in hunc mũdum: haud dubium/quia nec auferre poterimus quicq̃. Sane argentum & aurũ nihil est sibi vtrũq̃ retinet mundus. inexorabilem constituit ianitorem foramen angustũ est: nihil ex omnibus asportare licebit. Nam peccatũ quia nihil est: nulla potest foraminis angustia retineri. Solum hoc sequitur te quocũq̃ ieris: quocũq̃ intraueris/pellem hanc non depones. Quæ autem parasti insipiens cuius erunt?

¶Capi. XLI. De duobus generibus hostium nobis aduersantium. In ser. qui orditur. Pauperes quidẽ. primo ser. qui intitulatur. Consolatorij ad fratres.

DVo nobis aduersantur hostium genera. malum videlicet duplex quod facimus: & quod patimur. Hæ caũt sunt vt apertius dixerim: culpa & pœna. Itaq̃ cũ sit nobis vtraq̃ contraria: erit si voluerimus vtraq̃ pro nobis: vt hæc quidem ab illa liberet. Item aduersus istam iuuet illa / nec parũ. Ecce enim cõpungimur in cordibus nostris: & in cubili conscientię super delictis præteritis. sed delinit conscientiã: & corrodentiũ dentes peccatorum conterens/reducit ad spem venię pœnitentia ista. & voluntaria pœna quam patimur non solum aũt præterita: sed & futura repellit. Nam & tentantia propulsat vicia & nõnulla sic perimit: vt aut raro aut nunq̃ venenatum possint erigere caput. Sic pœna pro nobis facit aduersus culpam: vt vel omnino non sit/vel sit minor. Culpa vero nihilominus agit: vt aut non sit: aut minor sit pœna. Non quidem vt omnino non sit: aut a quantitate sua minuatur/quod nullatenus expediret. sed vt nõ sit pœna aut minor sit. videlicet aut non sit: aut minus sit onerosa. Quisquis enim perfecte senserit onus peccati & animæ lesionem: aut parum sentiet/aut ex toto non sentiet corporis pœnam: nec reputabit laborem: quo peccata nouerit deleri præterita/futura caueri. In secũdo sermone qui incipit. Labor iste. vbi supra. Nunquid ad laborem creati sumus? Absit. Nam licet homo ad laborem sit natus: sed mini-

me ad laborem creatus est. Natiuitas in culpa est: ideo & in pœna Aliena ab vtriscq; est prima creatio: quia sicut non culpam: ita nec pœnam deus fecit. Itacq; laborante corpore: mens quocq; ipsa suo intenta sit operi & non vacet. Causam laboris cogitet in labore: vt ipsa ei pœna quam patitur / culpam pro qua patitur repræsentet. Dum videt vulnerũ ligaturam: ipsa sub pannis vulnera medicet. Huiusmodi siquidem cogitatione humiliamur sub potenti manu dei. & dulci quadam pietate mens plena miserabilem se exhibet in oculis eius.

¶ Capitulum. XLII. De duobus lateribus scalę.

In libro de colloquio simonis & Iesu.

OPortet nos domare carnem / calcare mundũ: vt voluptatem corporis declinantes / caueamus nihilominus seculi vanitatem. Totum nimirum quod a via vitę & disciplinę deterret filios huius seculi: totum quod exercet interim seruus dei in his duobus est. Hęc ergo sint latera scalę. vtilitas / & asperitas q̃ bus deinceps internę virtutis & gratię gradus firmiter inserantur. Est enim videre homines mundi spernentes gloriã fauores calcantes populi: non desiderantes humanũ diem: sed non adeo fortes in tolerantia corporalis molestię: nõ adeo reij cientes mollia. nõ adeo carnis illecebras superantes. quid istos dixerim nisi latus alterũ nõ tenere? Porro vni tantũ lateri innitenti / periculosus nimis ascensus & proximus est ruinę. Quod si periclitatur qui circa carnem videtur plus q̃ oporteat infirmari / licet mundi respuat gloriã: nec contumelijs moueatur. profecto longe horribilius est periculum: & multo magis inexcusabile. si quis forte licet castigans viriliter corpus suum & nõ parcens eius afflictioni inueniatur tamen minus resistens glorię desiderio. minus patiens iniuriarum: minus puritatis & solidę humilitatis habẽs: minus immunis a seculi vanitate. Sane vbi stabilieris & firmaueris in corde tuo: & asperitatem corporalis abstinentię ac laboris amplecti: & omni vilitate & extremitate esse contentus / bona sunt latera. Secure iam insere gradus exercitij spiritalis. vt totũ quod carni & mundo subtrahis studio pietatis impendas. Oblitus quæ retrosunt: extensus in anteriora. vt ascensionibus dispositis: de virtute proficias in virtutem. vt videre deum deorum in syon merearis.

¶ Capitulum. XLIII. Q̃ duobus modis se debet vnusquisq̃ irreprehensibilem exhibere coram deo & hominibus. In quibusdam sententijs.

DEbet vnusquisq̃ quantũ potest irreprehensibilem se exhibere: primũ quidem coram deo: sed deinde hominibus Et notandum q̃ tribus modis prouidentur bona coram hominibus. id est habitu: actione/sermone. Habitu ne sit notabilis actione ne sit reprehensibilis. sermone ne sit cõtemptibilis. Tribus etiã modis coram deo. cogitatione: affectione: intentione. Nam & cogitatio debet esse sãcta: & affectio pura: & intẽtio recta. Sũt autem tria ista. cogitatio: affectio/intentio in anima. sed in ea quo q̃ singula: locis proprijs destincta videntur. Nam cogitatio in memoria. affectio in voluntate. intentio in ratione consistit. In anima si peccatũ suggeritur memorię per cogitationem: nullum tamen p̃ buerit: aut voluntas affectum aut deliberatio ipsa consensum fateor quędam deformitas est. Cæterũ etsi venus est sed nõ morbus Q̃ si voluntas quoq̃ ipsa iam delectationis sensu afficitur resistit tamen adhuc deliberatio rationis infirmatur quidem: sed necdum moritur anima. Tunc enim mori dicit̃: quãdo & ipsa ratio ad peccatum per intentionem curuat̃. In cæteris siquidem/id est memoria/voluntate: non ita est intolerabile si vel memoria recipiat quãdo q̃ vagã cogitationem: vel voluntas impurã affectionem. Hoc vero grauissimũ est: immo omnino damnosum. si vnq̃ ratio perdiderit intentionis rectitudinem.

¶ Capitulum. XLIIII. De duplici conuersione. scilicet interiori / & exteriori. In sermone de ieiunio. scilicet Conuertimini ad me.

COrporis conuersio si sola fuerit: erit nulla. Forma siqdem conuersionis est: non veritas. Vacuam virtute: gerens speciem pietatis. Miser homo qui totus pergens in ea quæ foris sunt: & ignarus interiorũ suorũ putans se aliquid esse cum nihil sit: ipse se seducit. Exteriorem quippe superficiem intuens salua sibi omnia suspicatur: nõ sentiens vermem occultũ qui interna corrodit. De assumptione marie. ser. secundo. Videas enim interuum sic palliatũ hominem: vt seducat etiã semetipsum. Solas modet manus ad opera mandatorũ: corde penitus arido: ductus cõ-

ſuetudine quadam. In corde enim ſeruus eſt proprię voluntatis: cultor auaritię/glorię cupidus;ambitionis amator aut hęc omnia aut ſingula quæq; vicia intus fouens; & mentitur iniquitas ſibi; ſed deus non irridet. In ſcdo ſer. de ieiunio. Attende ſolerter quid diligas;quid metuas; vnde gaudeas; aut contriſteris & ſub habitu religionis ſæcularem animũ ſub pannis conuerſionis inuenies cor peruerſum. Totũ enim cor in his quatuor affectionibus eſt; & de eis accipiendũ puto quod dicit: vt in toto corde tuo cõuertaris ad dominũ. Conuertatur proinde amor tuus vt nihil omnino diligas niſi ipſum;aut certe propter ieſum. Conuertat etiam ad ipſum timor tuus. quia peruerſus eſt timor omnis quo metuis aliquid præter eum;aut nõ propter eũ. Sic enim & gaudium tuum & triſticia æque conuertant ad ipſum. hoc aũt ita fiet; ſi non niſi ſcdm eũ doleas aut leteris. Quid enim peruerſum magis q̃ letari cũ malefeceris & in rebus peſſimis exultare? Sed & ea quoq; quæ ſcdm carnem eſt triſticia mortem operat. Si pro tuo ſiue proximi peccato doleas benefacis;& hæc triſticia eſt ad ſalutem; Si gaudeas ad munera gratię hoc gaudiũ ſanctum eſt;& ſecurum gaudiũ in ſpiritu ſancto. Debes & in dilectione chriſti fraternis congaudere ,pſperitatibus/aduerſitatibus cõdolere. Verum ne ipſa quidem corporalis eſt parui pendenda conuerſio;quia ſpiritalis huius adminiculum noſcitur eſſe non paruum.

¶Capitulum.XLV.Q̃ duobus modis a corde vita procedit.

DVobus modis a corde vita procedit. Aut quia corde creditur ad iuſticiam & iuſtus ex fide viuit;& mundo corde deus videtur. Aut quia chriſtus vita noſtra/qui nunc per fidem habitat in cordibus noſtris; & erit cũ apparebit & nos cũ ipſo in gloria. Et qui nunc latet in corde; tunc a corde ad corpus procedet configurandũ corpori claritatis ſuę. Vulgo dicit. Bonũ caſtrum cuſtodit/qui corpus ſuum cuſtodit. Nos aũt non ſic; ſed vile ſterquiliniũ cuſtodit;qui corpus ſuũ cuſtodit. Quoniam qui ſeminat in carne;de carne metet & corruptionem.qui vero in ſpiritu;de ſpiritu metet benedictionem. Acſi dicat. Colendũ & cuſtodiendum magis & animę caſtrum;qm̃ ab ipſo vita procedit. Sed caſtrum hoc in terra inimicorũ ſitum; vndiq; impugnat. Et ideo eſt

omni custodia conseruandũ.i. omni ex parte muniendũ:inferius/ superius/ante/& retro:a dextris & a sinistris. Inferius impugnat concupiscentia carnis.quia caro concupiscit aduersus spiritũ. Superius imminet iudiciũ dei. Horrendũ enim est incidere in manus dei viuentis. Retro mortifera delectatio ex recordatione preteritorum delictorũ.Ante instantia tentationũ.A sinistris arrogantiũ fratrum inquietudo. A dextris obedientiũ fratrum feruor & deuotio.Et hoc duobus modis: aut bonis actibus eorũ inuidendo/ aut singularem eorũ gratiam emulando.Ergo cõtra carnem rigor vigilet disciplinę contra iudiciũ dei:iudiciũ confessionis.Et hoc fit duplex.Manifestũ de manifestis: occultũ de occultis: quia si nosmetipsos iudicauerimus:nõ vtiq; iudicabimur. Contra delectationem ex memoria peccatorũ frequentia lectionis cõtra tentationes orationis instantia.Aduersus fratrũ obedientiũ feruorem: congratulatio & discretio.Cõgratulatio enim expellit inuidiam:discretio nimiam emulationem.

¶Capitulũ. XLVI. De vicijs & virtutibus pariter cõfligentibus.In sermo.de septem donis spũ sancti.

SApientia vincit maliciã.Attingit ergo a fine vsq; ad finẽ fortiter: in celo deijciendo superbũ: in mundo superando malignum:in inferno spoliando auarũ. Disponit omnia suauiter in celo stantes angelos confirmãdo:in mundo detractos redimendo:in inferno liberando captiuos. Vel aliter. Consurgit timor cõtra negligentiã:qui enim timet deũ/nihil negligit. Si aũt negligentia præualuerit:parit curiositatem.qui enim in se ipso nõ quiescit: foras cogitur euagari.Hæc ergo hominem a corde suo eijcit contra quã pugnat pietas quæ est cultus dei:& in corde colitur qui in corde credit habitare.Curiositas si superet parit experientia mali: dum enim euagatur per multa facile animus inuenit vbi adhæreat vbi noxiam experiatur dulcedinem. Contra hanc pugnat scientia: docens quid sic experiri tutũ sit:quid non.Si vero præualeat experientia generat concupiscentiã:vt transeat in affectũ cordis. Transijt aũt in affectum cordis qui legem spernit: transiuit honestatem necratione regit.nec inhibetur pudore. Timorem aũt domini penitus dereliquit:& est apud eum pro lege voluptas. Solo vehitur appetitu:sequit concupiscentiã solam.Aduersus hanc cõcupiscen-

tiam congreditur fortitudo: quia in illa iam vt in manu forti liberatio est. Castigandũ ergo corpus extenuanda adeps: de qua procedit iniquitas/& peccandi occasiones auferendæ. alioquin si concupiscentia extincta nõ fuerit: nascitur de ea cõsuetudo: vt sæpe sine omni estu desiderij ad illicita pertrahat. Ex hoc iam melius est ingenium q̃ vires: & opus est spiritu cõsilij. ne forte dum persequimur cõcupiscentiam: substantiã destruamus. Consuetudo si victa nõ fuerit: parit contemptũ. Aduersus istũ procedat necesse est spiritus intelligentiæ: illuminãs tenebras nostras: & lucem ostendens miserationũ dei. Intelligentia enim est de inuisibilibus & abditis: q̃ nec experientia cognoscit/nec ratio comprehendit. Quale est? vbi abundauit peccatũ: ibi superabundauit & gratia. Q̃ si nõ præualuerit intelligentia reducere animũ ad spem: contemptus deij cit in maliciã vbi desperat de venia quã post consolationem quærit deinceps in hac vita. Iam non est liberari: nisi cõtra maliciam cõgrediatur sapientia. vt clauus clauũ expellat & dulcedinem perniciosã amaram reddat dulcedo spiritalis immissa. Sic sapientia vincit malitiam: attingit a fine vsq̃ ad finem. a timore vsq̃ ad sapientiã. fortiter eradicans vicia singula & suauiter disponit omnia: singulas inserendo virtutes. Expellit enim negligentiã & timorem immittit: expellit curiositatem/& immittit pietatem: & sic de alijs & tãdem expulsa malicia: sapientia regnat. Ergo quẽ negligẽtia obdormitescit: curiositas peius excitat. attraxit experientia: tenuit concupiscentia: ligauit consuetudo: cõtemptus misit in carcerem: malicia iugulauit. Econtra vincente sapientia: timor excitat. demulcet pietas. sententia dum suggerit quid & quomodo factũ sit apponit dolorem fortitudo erigit: soluit cõsilium: intellectus de tenebris reducit ad lucem. sapientia cibat: & salutaribus reficit alimentis.

¶ Capitulũ. XLVII. De voluntate & opere. In sermone de beato Stephano Ioanne & Innocentibus: qui incipit Benedictus qui.

Considerent hi qui de voluntate & opere contentiosis solent disputatõibus corrixari: considerent & aduertant neutrum negligi oportere: vbi non videtur deesse facultas. præsertim cum vtrũq̃ sine altero. vbi tamen facultas deest: salutem cõferre possit. Hoc quoq̃ firmiter teneant prodesse quidem opus

ſine voluntate. non aũt contra voluntatem vt vnde ſaluanẽ infantes: inde magis damnenẽ ficte accedentes. Nihilominus in quibusdam voluntas ſine opere ſufficiens eſt nõ aũt contra voluntatem opus: verbi cauſa. Rapitur quis in bona voluntate. ſed necdũ perfecta: nondũ idonea martyriũ ſuſtinere. Quis illi audeat pro hac imperfectione negare ſalutem. Forte enim propterea non ſinitur in illam grauem tentationem venire: ne deficiat & damnetur. Nimirum ſi in hac tam infirma voluntate induceretur in eam quæ ſup ipſum eſt tentationem nec voluntas roboraretur: quis illũ dubitet defecturũ & negaturũ/etſi in eo mori contigerit: etiã damnandũ? In ea igitur imperfecta voluntate in qua ſaluatur vbi deeſt facultas operis: iam nõ poſſet ſaluari propter defectũ operis vel opus defectionis. Idem vero & in ignorantia poſſet accidere. Agamus proinde gratias benigniſſimo & largiſſimo ſaluatori / qui ſalutis humanę occaſiones tam copioſa caritate perquirit: vt in his volũtatem & opus/in his ſine opere voluntatem/ in his etiam ſine volũtate opus ſalutis inuenire letetur.

¶ Capitulum. XLVIII. De timore & iuſtificatione
In epiſtola ad Thomam præpoſitum de Beruela.

PRæcedit timor vt ſequatur iuſtificatio. Forſan ergo timore vocamur: amore iuſtificamur. Audiat itaq; in ſui vocatione peccator quod timeat: & ſic accedens ad ſolem iuſticię videat illuminatus quod diligat. Quid nãq; eſt illud? Miſericordia domini ab æterno & vſq; in ęternũ ſuper timentes eũ. Ab ęterno propter prædeſtinationem: in ęternũ propter beatificationem Altera carens principio: altera neſciens finem. Siquidem quos ab æterno prædeſtinat: in æternũ beatificat. intercedente ſane media vocatione vna cũ iuſtificatione: dumtaxat in adultis. Sic ad ortum ſolis iuſticię ſacramentũ abſconditum a ſæculo / de p̃deſtinatis & beatificandis emergere: quodãmodo incipit ex abiſſo æternitatis dum quiſq; vocatus per timorem: iuſtificatus per amorem præſumit ſe quoq; de numero eſſe beatorũ / ſciens nimirũ quia quos iuſtificauit: illos & magnificauit. quid enim? Audit ſe vocari cum timore concutit: ſentit & iuſtificari: cum amore perfundit: & de magnificatione diffidet? Initiatur: prouehitur de ſola cõſummatione deſperabit? Nempe ſi initiũ ſapientię timor dñi in quo dicta eſt

esse nostra vocatio / quid nisi prouectus in sapientia est timor dñi is dumtaxat q interim ex fide est: ex quo & nostra iustificatio fit? Quid item nisi cõsummatio in sapientia est: ipsa quam in fine speramus: de diuina illa & deifica visione glorificatio?

¶ Capitulum. XLIX. De duplici abisso, vbi supra.

SIc abyssus abyssum inuocat in voce catharactarũ tuarũ: cum in terrore iudiciorũ suorũ immensa illa æternitas & æterna illa immensitas: cuius sapientiæ nõ est numerus, cor hominis prauum & inscrutabile mira sua bonitate & potentia educit in admirabile lumen suũ, verbi gratia. Ponamus hominem in sęculo sęculi adhuc & suę carnis amore retentũ. & cum terrestris hominis imaginem portet: incubantem terrenis / nil de cœlestibus cogitantẽ quis hunc non videat horrendis circũfusum tenebris: nisi q in eadem vmbra sedet. quippe cui nullũ adhuc suę signum salutis illuxerit: cui necdum in aliquo interna testetur inspiratio / an de se boni quippiã æterna teneat prędestinatio? At vero si superna eũ miseratio dignanter quandoq; respexerit / immiserit q; spiritũ cõpunctionis: quatenus ingemiscat & resipiscat, mutet vitam: domet carnem: amet proximũ: clamet ad deũ: proponat q; de cætero viuere deo non sæculo: ex qua deinde superni luminis gratuita visitatione & subita mutatione dexterę excelsi agnoscat se merito quidem iam non irę sed gratię filiũ. quippe qui paternũ erga se merito diuinę bonitatis experitur affectũ: quod se vtiq; hactenus in tantum latuerat / vt nõ solum non nesciret vtrũ an dignus amore an odio foret. Verũ etiam odiũ magis & non amorem propria conuersatio testaretur. Erant enim adhuc tenebrę super faciem abyssi. Nõne is tibi videtur quasi de abysso profundissima ac tenebrosissima horrendę ignorantię in aliam quandã quoq; trahi abyssum e regione amœnã & lucidam claritatis æternę? Et tunc demũ quasi diuidit lucem a tenebris: cũ peccator sole illucescente iusticię abiectis operibus tenebrarũ induitur arma lucis. & is quem prior vita ac propria conscientia tanq; reuera filiũ gehennę deputauerat ardoribus sempiternis: ad tantã visitantis se orientis ex alto dignationẽ respirans, gloriari etiã incipit præter spem in spe glorię filiorũ dei quam iam nimirum e vicino reuelata facie / exultans nouo in lumine speculatur.

¶ Capitulum. L. De gemino argumento amoris dei erga nos, vbi supra.

NEmo se amari diffidat: qui iam amat. Libenter dei amor nostrũ quem præuenit subsequit. Nam quomodo reda mare pigebit quos amauit: & necdũ amantes se? Amauit inquã/amauit. Habes enim dilectionis pignus spiritũ: habes & fidelem testem Iesum & hunc crucifixũ. O geminũ ipsumq; firmissimum erga nos dei amoris argumentũ. Christus moritur & meretur amari. Spiritus afficit & facit amare. Ille facit cur amet: iste vt ametur. Ille multã suam dilectionem cõmendat in nobis: iste & dat. In illo cernimus quod amemus: ab isto sumimus vnde amemus. Caritatis igitur ab illo occasio: ex isto affectio. Quanta cõfusio dei filium ingratis oculis cernere morientem? Quod quidem facile cõtingit/si desit spiritus. Nunc aũt quia caritas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritũ sanctum qui datus est nobis: amati amamus/amantes amplius meremur amari. Cum ergo tenemus geminũ nostræ salutis iudiciũ/geminã sanguinis & spiritus effusionem: neutra sine altera prodest. Nam nec spiritus datur nisi credentibus in crucifixum: nec fides valet si non operatur ex dilectione/dilectio autem donum spiritus est.

¶ Capitulũ. LI. De duplici consilio bonorũ scilicet & malorũ. In epla ad Tomã ppositum de Beruela.

CVm mors animæ peccatũ sit: vita eius sine dubio iustitia est: qm iustus ex fide viuit. Iustus aũt quis est: nisi qui amãti se deo vicem rependit amoris? Quod non fit nisi reuelante spiritu per fidem homini æternũ dei propositũ: super sua salute futura. Quæ sane reuelatio non est aliud q̃ infusio gratię spiritalis per quã dum carnis facta mortificantur: homo ad regnũ prę paratur. simul accipiens in vno spiritu/ & vnde se prę sumat amatum/& vnde redamet ne gratis amatus sit. Hoc vtiq; est illud sacr̃ secretum q̃ cõsilium quod a patre filius in spiritu sancto accipiẽs: suis quos nouit per eundem spiritũ iustificando eos cõmunicat: & cõmunicando eos iustificat quando id quisq; accipit in sui iustificatione: vt incipiat & ipse cognoscere sicut & cognitus est/cũ videlicet datur & ipsi p̃ sentire aliquid de suij ipsius futura beatitudine quemadmodũ ab ęterno latuit in prędestinante plenius apparitu-

rum in beatificante / de qua iam percepta suimet ex parte notitia. interim quidem glorietur in spe: nondũ tamen in securitate. Quã miserandi qui ad tam iocundũ iustorũ consilium nullũ adhuc tenent suę vocationis testimonium? Sed habetis & vos o infœlices amatores sæculi male securi: vestrũ seorsum a iustis cõsiliũ. Squama squamę coniungit: & non est spiraculũ in vobis. Habetis inquam & vos o impij cõmunicatũ adinuicem consiliũ: sed plane aduersum dominũ & aduersus christũ eius. Etenim si dicente scriptura pietas est cultus dei: pfecto quisquis amat plus mundũ ꝗ deũ impius atq; idolatra esse conuincitur: colens & seruiens creaturę potius ꝗ creatori. Habentibus aũt (vt dictũ est) sanctis atq; impijs suum ad se quibusq; consiliũ: magnũ proculdubio inter vtrosq; chaos firmatũ est. Nam quomodo iustus longe se facit a consilio & consilio malignantiũ. ita nec impij resurgũt omnino in iudicio. neq; peccatores in consilio iustorum.

¶ Capitulum. LII. De profectu & defectu. In epistola ad Garinum abbatem.

PErfectus non habet quo proficiat. Et qui proficit eoipso quo proficit perfectus nõ esse cõuincit. Porro vera virtus finem nescit: tempore non claudit. Nec vnq; iustus arbitrat se cõprehendisse nunq; dicit satis est. sed semper esurit / sititq; iustitiam: ita vt si semp viueret / semper quantũ in se est iustior esse cõtenderet. semp de bono in melius proficere totis viribus conaret? Non enim ad annũ vel ad tempus instar mercennarij: sed inęternũ diuino se mancipat famulatui. Proinde iusticia eius manet nõ aliquanto tempore: sed in sæculũ sæculi. Sempiterna itaq; iusti esuries: sempiternã meretur refectionem. Et licet in breui cõsumetur pro tempore: iudicatur tamen explesse tempora multa p virtutis perpetuitate. Quæ denicq; poterit temporũ breuitas bonorum p iudicare deuotioni: quæ pertinacem reproborũ maliciã excusare non sufficit. Ob hoc enim proculdubio inflexibilis & obstinatę mentis punitur æternaliter malũ: licet temporaliter perpetratum quia quod breue fuit tempore: vel opere: longũ esse constat in pertinaci voluntate. ita vt si nunq; moreret / nunq; velle peccare desineret: immo semp viuere vellet vt semper peccare posset. Itaq; indefessum proficiendi studiũ: & iugis conatus ad pfectionem pfectio

reputatur. Q; si studere perfectioni esse pfectum est: profecto nolle proficere/deficere est. Non est stare omnino neq; in incerto huius mortalis vitę quicq; in eodem statu permanet. aut ascendas necesse est: aut descendas. si attentas stare ruas necesse est. Minime pro certo est bonus qui melior esse non vult: & vbi incipis nolle fieri melior/ibi etiam desinis esse bonus. Hinc plane colligitur: quia nolle proficere non nisi deficere est. Vidit scalam Iacob & in scala angelos/vbi nullus residens nullus subsistens apparuit: sed vel ascendere vel descendere videbantur vniuersi. quatenus palam daretur intelligi inter profectũ & defectũ in hoc statu mortalis vitę nihil mediũ inueniri: sed quomodo ipsum corpus nostrũ cõtinue aut crescere constat: aut decrescere. sic necesse sit & spiritum: aut pficere/aut deficere.

¶ Capitulum. LIII. De duplici consideratione sui.

In sermone de dedicatione qui incipit Etiam hodie.

NOnnunq; de anima mea cogitans videor mihi in ea fateor velut duo quædam cõtraria inuenire: si ipsam prout in se est/& ex se iuxta rei veritatẽ intueor. nihil de ea verius sentire possum/q; ad nihilum esse redactam. Quid modo necesse est singulas eius miserias numerare: q; sit onerata peccatis. offusa tenebris. irretita illecebris. pruriens concupiscentijs. obnoxia passionibus. impleta illusionibus. prona semp in malũ. in vicium omne procliuis. postremo totius confusionis & ignominię plena? Facile est cuiq; nostrũ si sua plenius vniuersa & sine dissimulatione vestiget & iudicet sine acceptione personę attestari per omnia apostolicę veritati & libere prodamare. Qui se putat aliquid esse cum nihil sit: ipse se seducit. Quid est homo quia magnificas eum: ait fidelis & deuota confessio. aut quid apponis erga eum cor tuum? Quid? Sine dubio vanitati similis factus est homo: ad nihilum redactus est homo/nihil est homo. Quomodo tamen penitus nihil est quem magnificat deus? Quomodo nihil: erga quem appositũ est cor diuinũ? Respiremus fratres etsi nihil sumus in cordibus nostris: forte in corde dei potest aliqd latere de nobis. O pater misericordiarũ. O miserorũ pater. Quid apponis erga eũ cor tuũ? Scio scio vbi thesaurus tuus: ibi est & cor tuũ. Quomodo ergo nihil sumus: si thesaurus tuus sumus? Omnes gentes quasi nõ sint sic sũt

coram te: & tanq̃ nihilũ & inane reputatę sunt. Sic quidem ante te: sed non sic intra te, sic in iudicio veritatis tuę: sed non sic in affectu pietatis tuę. Nimirũ vocas ea quę non sunt/tanq̃ ea quę sunt Et non sunt ergo/quia quę non sunt vocas: & sunt quia vocas. Licet enim nõ sint quantũ ad se: apud te tamen sunt. vtiq; iuxta apostolum/non ex operibus: sed ex vocante. Sic nimirũ sic consolaris in pietate tua quem in veritate tua humiliasti vt magnifice dilatet in tuis qui merito angustiat in visceribus suis. Quid est inquit homo quia magnificas eum? Magnus itaq;/sed in illo siquidem magnificatus ab illo. Aut quomodo non magnus apud illũ cui tam magna est cura de eo? Propterea sane geminã illam considerationem: alterã quidem iudicij & veritatis: alterã vero non incongrue vocari credimus fidei & pietatis. Nec mirabere in humanis qualitatibus tam dissimilia reperiri si solerter aduertas: quãta & in ipsa eius substantia conuenisse videtur diuersitas naturarũ. Quid em̃ vita sublimius: quid vero humilius limo terrę. Quam profecto tã discohærentiũ in homine cohærentiã rerum ipsos quoq; sapientes sæculi huius arbitror non latuisse/ cũ hominem diffinirent animal rationale mortale. Mirabilis siqdem copula rationis & mortis. Mira societas discretionis & corruptionis Sic nimirũ sic in cordibus/sic in affectionibus: sic in studijs hominũ non minor forte & amplior contrarietas inueniet: vt si totam prauitatem seorsũ intuearis/ac rursum quicquid boni videtur inesse consideres: singillatim plenum censeas esse miraculo: cp tam aduersa conueniant. Iam si in vtraq; cõsideratione diligenter inspexerimus nos quid sumus/immo in vna q̃ nihili in altera q̃ magnificati. quippe pro q̃bus etiam solicitudinem gerat tanta maiestas & cor suum apponat erga nos: puto temperata videt gloriatio nostra: sed forte aucta est. solidata tamen: vt nõ in nobis sed in dño gloriemur.

¶Capitulum. LIIII. De duplici pudore. In libro de laude nouę militię. capitu. xij.

EST pudor adducens peccatũ: & est pudor adducens gloriã. Bonus pudor quo peccasse aut certe peccare confunderis. Et licet omnis humanus arbiter forte absit/diuinum tamen q̃ humanũ tanto verecũdius reuereris aspectũ: quanto & verius deum q̃ hominem cogitas puriorem. Tanto q; eũ grauius offen=

dit a peccante quanto constat longius ab illo esse omne peccatum. Huiuscemodi proculdubio pudor fugat peccatũ opprobrij: parat gloriam / dum aut peccatũ omnino nõ admittit aut certe admissũ & pœnitendo punit: & confitendo expellit. Si tamen etiam gloria nostra hæc est: testimoniũ conscientię nostræ. Quod si quispiam confiteri confunditur / id quoq; vnde cõpungitur: talis pudor peccatum adducit: & gloriã de conscientia perdit quando malũ quod ex profundo cordis cõpunctio conatur expellere: pudor ineptus obstruso labiorũ hostio non permittit exire. In quibusdam dictis O verecundia expers rationis inimica salutis: totius ignara honoris & honestatis. Ita ne verecundũ est homini vinci a deo: & ꝓbro ducitur humiliari sub potenti manu altissimi. Summũ victorię genus diuinę credere maiestati & auctoritati matris ecclesię non reluctari: summus honor & gloria. O peruersitas. Non pudet ingnari: & ablui pudet. Est pudor iuxta sapientem adducens gloriã: si videlicet peccare pudeat si non pudeat vel peccasse. Et illa vel sera gloria non carebit: reducente nimirum pudore quam culpa fugauerat.

¶ Capitulum. LV. De lege & gratia. Super cantica. sermone. xxx.

NOn sicut gratia ita & lex. Quam dissimili vultu ad omnẽ conscientiã se offerunt suauitas huius & austeritas illius Quis sane ex æquo respiciat condemnantem & cõsolantem: reposcentem & ignoscentem: plectentẽ & amplectentem. nõ pari profecto amplexabit voto vmbra & lux: ira & pax. iudiciũ & misericordia. figura & veritas. virga & hæreditas: frenum & osculum: Graues denicq; moysi manus testibus Aaron & Hur. Graue legis iugũ testibus ipsis apostolis: quod & sibi & fratribus importabile clamitãt. Graue iugum & vile præmiũ: nam terra est in promissione. Verũ tu mater ecclesia promissionem habens vitę quæ nunc est & futurę: facile in duplici gratia obtines ab vniuersis te recipi. & propter iugum suaue: & propter regnum sublime pulsa de ciuitate / ab vniuersitate exciperis dum ꝓuocat sic quod promittis: vt quod imponis non terreat.

¶ Capitulum. LVI. De duplici genere præceptorum. In quibusdam sententijs.

DVplex in lege veteri præceptorum genus inuenio. Sunt enim moralia quædam: vt est. Non concupisces. non adulteraberis. honora patrem & matrem. & his similia. Sũt etiam figuratiua & vmbratilia quædam: vt est taurorũ immolatio/& sanguis hircorũ. Veruntamen carnalis ille populus nec illa implere poterat: nec in his obtinere salutem. Quæ enim cõsequentia rationis/vt homine peccante aries immolaretur? Nouerat dominus iudeorũ corda carnalia: vnde & carnalia eis tradidit sacramenta quæ non possent iuxta conscientiã perfectũ facere seruientem in iusticijs carnis. Venit proinde plenus gratia & veritate christus dñs noster: vt ex hoc iam moralia quidem impleantur per gratiã. Quæ vero vmbratilia & mistica fuerãt reuelata veritate. deinceps non ad literam obseruent: sed sc̃dm spiritũ spiritualiter intelligantur. propterea iam non aries vel taurus homine peccante mactat: sed viua corporis hostia: rationabile & acceptabile sacrificium in ieiunijs & laboribus veniã pariter merentur & gratiam.

¶Ca. LVII. De duplici ira dei. Sup cantica. ser. xlij.

SI zelus domini te deseruit & amor: nec eris amore dignus qui indignus castigatione censeris. Tunc enim magis irascit deus: cum non irascitur. Misereamur impio (inquit) & non discet facere iusticiam. Misericordiam hanc ego nolo. Super omnem iram miseratio ista: sepiens iusticię mihi vias. Volo mihi irascaris pater misericordiarũ: sed illa ira qua corrigis deuiũ/non qua extrudis de via. Illud tua nobis benigna animaduersio parit: hoc formidolosa nutrit dissimulatio. Non cum ego nescio: sed cum sentio te iratũ/tunc maxime confido propicium. Etenim cum iratus fueris misericordię recordaberis.

¶Capitulum. LVIII. De duobus diebus. In sermone de vigilia natalis dñi. qui incipit. Hodie scietis.

SEcundum estimationem meã duo sunt dies. Primus qui a primi hominis lapsu labitur vsq; ad finem mũdi. Dies cui sancti sæpius maledixisse noscunt, ab illa em̃ lucidissima die in qua conditus fuerat Adam deiectus est: & in has rerum contrusus angustias/diem tenebrarum incurrit: pœne a lumine veritatis extinctus. In hac die nascimur vniuersi/si tamen dies debet & non potius nox nominari: nisi q̃ lumen rationis quasi quandam scintillam

nobis insuperabilis illa misericordia reliquit. In quibusdam dictis propterea huic diei maledixere sancti/breuem optantes & cito vertí in tenebras eo q̃ sit contradictionis & contentionis dies, dũ non cesset in ea caro concupiscere aduersus spiritũ: legiq̃ mentis membrorum contraria lex rebellione infatigabili contradicat. Extunc deinceps quis est homo qui viuet & nõ videbit mortem? dicat pro ira quis ego non minus pro misericordia dictũ putem ne electos suos propter quos omnia fiunt/diu fatiget molesta contradictio qua captiui ducunt & ipsi in lege peccati quæ est in membris ipsorum: horrent nimirũ egerrimeq̃ ferũt turpem captiuitatem & tristem contentionem. In sermone de vigilia dñi. vbi supra. Secunda vero dies erit in splendoribus sanctorũ in perpetuas æternitates/ cum inclaruerit illud serenissimũ mane cui est misericordia repromissa: & absorpta erit nox in victoria cum dimotis vmbris ac tenebris splendor veræ lucis sursum & deorsum interius & exterius cuncta pariter occupabit.

¶ Capi. LIX. Q̃ ob duplicem causam nobis deus ministrat temporalia. Sup psal. Qui habitat. ser. v.

TEmporalia nobis pater noster cœlestis benignissima pietate ministrat ob duplicem scilicet causam: ne vel omnino crederemus infensũ si ista frustra negaret & sic desperaremus vel illorum nimia solicitudo spiritualis exercitij fieret detrimentũ. Sine his enim neq̃ viuere neq̃ deo seruire est. Cæterũ quanto strictius/tãto melius. Omnino militibus suis christus ad inferiora tuenda. i. carnem magnã vt ita dixerim sterilitatem atq̃ penuriã rerum temporaliũ donat: nec vult eos illarum multitudine prægrauari. In superioribus vero ampliorem latitudinem & abundantiam gratiæ spiritalis.

¶ Capitulum. LX. De prosperitate & aduersitate. In ramis palmarum. sermone. iij.

VT temperantię est præconia populi & sæculi huius prospera declinare: sic interdum iusticia est certa quidem dispensatione admittere ea. Persecutio quoq̃ & temporalis omnis aduersitas pro loco & tempore prudenter aliquando fugienda erit: cum aũt necesse fuerit viriliter toleranda. Et in his quidem duobus prosperitatem & aduersitatem loquor/humana om

nis via versatur. Vbi supra. ser. ij. Istis enim mixtũ & præsens sæculum non sæcularibus tantũ: sed etiam spiritualibus viris. Nam & sæcularibus aliqñ quæ placent/ quandoqꝫ quæ displicent videmus accidere: & ipsis nihilominus spiritualibus non semp tristia: non semper leta succedunt: sed vespere & mane dies vnus. Verũ hæc interim dum præsens sæculũ manet vel magis manat & fluit Cæterum post hoc sæculũ duo futura sęcula sunt valde diuisa & diuersa: ita vt in altero non sit nisi fletus & stridor dentiũ: in altero solum gratiarũ actio & vox laudis. Interim sicut amatores mundi multa patiunt aduersa: ita nec ipsis seruis dei omnia in hoc mũdo optata succedunt. In die ergo malorũ memores sint bonorũ: ne pusillanimes fiant & impatientes. In die quoqꝫ bonorũ non immemores sint malorũ: ne extollantur & dicant in abundantia sua non mouebimur in æternũ. Sicut enim sæculariũ rerum prosperitas occidit stultũ sæcularem: sic potest & abundantia spiritualis prosperitatis occidere indoctũ spiritualem/ atqꝫ ideo nõ spiritualem: spiritualis quippe dijudicat omnia. Licet enim multos frangat aduersitas: tamen multos plures extollit psperitas. Deniq; qa vtrobiq; periculũ est: orat sapiens & dicit. Diuitias & paupertates ne dederis mihi ne forte aut diuitię extollerent in superbiã/ aut paupertas deijceret in impatientiã. In secundo libro de cõsideratione. Quam rarus semp extitit qui nõ vel modice in prosperitate animũ relaxarit a sui custodia & disciplina: qñ hæc non fuit incautis ad disciplinam/ q̃ ignis ad ceram/ q̃ solis radius ad niuem vel glaciem? Sapiens dauid: sapientior Salomon erat: sed blandientibus nimis prosperis & secundis rebus: alter ex parte/ alter ex toto desipuit. Magnus qui incidens in aduersa non excidit vel parum a sapientia: nec minor cui præsens prosperitas si arrisit non irrisit. quãq; facilius inueneris qui sapientiã retinuerunt contraria sibi fortuna: q̃q; qui propicia non perdiderunt. Præferendus etiã ille & magnus est cui inter prospera saltem risus indecentior/ aut sermo insolentior/ aut immoderatior cura vestis vel corporis nõ irrepsit.

¶ Capitulum. LXI. De gemina vnitate bonorum
De assumptione beatę marię. sermone. v.

VNitas bonorũ gemina est. Alia est enim quæ iustificat: alia quæ glorificat. Illa meritũ: ista præmiũ est. Vnitas

quæ iustificat/nunc potissimũ necessaria est. ipsa est enim decus suauitatis:quam dulcedine sacra insonat psalmista. Ecce q̃ bonũ & q̃ iocundum:habitare fratres in vnũ. Ipsa est vnitas quam summa diligentia obseruandã tradidit apostolus dicens. Solliciti seruate vnitatem spiritus in vinculo pacis. Seruatur aũt hoc vnitatis bonum duobus modis ab his qui curã gerunt seruandi. Debet quisq; perfectus vnitatem habere ad seipsum: debet & ad proximum Ad seipsum per integritatem:ad proximũ per cõformitatem. Omnis quippe creatura & maxime rationalis debet suũ principiũ imitari. Cum igitur deus noster sit vnus & idem atq; in seipso perfectus nec vllo indigens: inest ei tamẽ benignitas erga nos & amor ex beniuolentia in nos veniens. Debemus & nos quisq; sibi vnus esse per integritatem virtutis: & vnũ cum proximis per vinculum dilectionis. Sed hanc vnitatem quã quemq; sibijpsi diximus debere habere:tria sunt quę impedire solent. Nimietas/pusillanimitas leuitas. Et nimij quidem sunt qui putant se posse quæ nõ possunt & quę nõ acceperũt præsumunt Pusillanimes cõtrarij sunt nimijs Leues & inconstantes sunt qui circũferuntur omni vento doctrinę quibus quod ante placuit nunc displicet. & quod nunc eligũt: post paululum reprobant. Sed quid prodest hæc vicia enumerasse nisi etiam doceamus quibus remedijs ea possit in seipso quisquis curare? Igitur contra nimietatem opponenda est consideratio proprię fragilitatis. Ipsa est enim quæ odiosam præsumptionem potissimũ deijcit. Contra pusillanimitatem habenda est diuinę potestatis fiducia:vt quod tuis viribus te non posse putas:ex illius adiutorio possis. Contra leuitatem adhibenda est consultatio senioris:ne scilicet doctrinis varijs & peregrinis abducaris. Vnitas etiã illa quã habet quisq; ad proximũ:duobus modis habet. dum & nos p dilectionem tendimus in alterũ/& alterius quoq; vicissim in nobis recipimus affectũ. Et hoc etiam duobus modis impedit: obstinatione & suspitione. Obstinatio non permittit nos ad alterius cor ingredi:suspitio patitur credere nos ab alijs amari. Ita fit vt dum nec nos aliũ obstinati diligimus: nec ab alijs diligi nos suspiciosi putamus. & sic vnitas quæ cũ proximis habenda est impediatur:verum huic duplici morbo duplex caritas medetur. Illa scilicet quæ non sua quærit/& iterũ illa quæ omnia credit. Habeaq

obstinatus caritatem: nõ quærentem quæ sua sunt/& alios diligat. Habeat suspiciosus caritatem: omnia credentem/& ab alijs se diligi sine dubio credat.

¶ Capitulum. LXII. De duplici generatione.

In sermone de diligendo deo.

QVandiu stare præsens cernitur sæculũ in quo generatio aduenit: & generatio præterit/non deerit electis consolatio de memoria dei: quibus nondũ de præsentia plena refectio indulget. Iustum quippe est vt quos pręsentia nõ delectant: presto eis sit memoria futurorũ. & qui de rerũ fluentiũ qualibet affluentia despiciunt consolari: recordatio illos delectet æternitatis. Et hæc est generatio quęrentiũ dominũ: quęrentium non quæ sua sunt: sed faciem dei Iacob. Dei ergo quęrentibus & suspirantibus præsentiã præsto interim & dulcis memoria est: nõ tamen qua satientur/sed qua magis esuriant vnde satient. Ve tibi generatio praua atq; peruersa. Ve tibi populo stulte & insipiens qui & memoriã fastidis: & p̃sentiam expauescis. Merito quidem Nec enim modo liberari vis de laqueo venantiũ. Siquidem qui diuites volunt fieri in hoc sæculo incidunt in laqueũ diaboli: nec tũc a verbo aspero liberari poteris. O verbũ asperũ. O sermo durus. Ite maledicti in ignem. At vero generatio rectorum benedicet: qui vtiq; cum apostolo siue absentes siue pręsentes cõtendunt placere deo. Tunc illa generatio quæ non direxit cor suum & non est creditus cum deo spũs eius. sed magis sperans in incerto diuitiarũ: sero quidem experietur/cũ in illius cõparatione doloris iugum christi suaue & onus leue fuerit. cui tanc̃ graui & aspero: duram ceruicem superbe subduxit. Non potestis o miseri seruire mãmonę: simul post aurũ abire & probare cũ suauis est dñs. Proinde quem suauem in memoria non sentitis: asperum proculdubio in præsentia sentietis. Cæterũ fidelis anima & suspirat præsentiam inhianter: & in memoria requiescit suauiter.

¶ Cap. LXIII. De fide & specie. Sup can. ser. xxxi.

VIuimus in vmbra christi qui per fidem ambulamus & carne ipsius pascimur vt viuamus. Caro enim christi vere est cibus: at illud sane donec viuimus inter gentes. Nã inter angelos aliter/qñ iam indifferẽte omnino fœlicitate cũ ipsis

videbimus eũ sicuti est. hoc est in forma dei: & nõ in vmbra. Quo modo enim non est distinctio eius qui per fidem ambulat: & illius qui per speciem? Ergo iustus ex fide viuit: beatus exultat in specie Et ideo sanctus homo interim viuit: in vmbra christi: sanctus angelus in splendore vultus glorię gloriatur. Et bona fidei vmbra q̃ lucem temperat oculo caliganti: & oculum præparat luci. Quicquid sane est illud quod videt angelus: hoc mihi fidei vmbra seruat fideli sinu repositum/in tempore reuelandũ. An non expedit tenere vel inuolutum quod nudũ non capis. Sup cantica. ser. xlviij. Vmbra christi caro eius. Vmbra eius fides. Quomodo mihi non vmbrat caro: qui in misterio mãduco eam? In vmbra sumus quãdiu per fidem ambulamus: & nõ per speciem & ideo iustus in vmbra qui ex fide viuit. At qui viuit ex intellectu beatus est: quia non in vmbra sed in lumine. Prius venire ad vmbrã: & ita ad id cuius vmbra est pertransire. Vide ergo vt viuas in vmbra eius: vt qñq; regnes in lumine eius. Nec enim tantũ habet vmbrã: habet & lucẽ. Ipse per carnem vmbra est fidei: ipse est intelligentię lumen per spiritum: & caro enim est & spũs. Caro in carne manentibus: spũs in futuro. Nos vero interim christi carne pascamur: misteria venerem ur: exempla sectemur/ fidem seruemus & viuimus profecto in vmbra.

¶ Capitulum. LXIIII. De duobus quæ in intentione necessaria sunt. In quibusdam dictis.

PVra erit intentio si in omni actione nostra/ aut honorẽ dei aut ędificationem proximi/aut bonam conscientiã quæramus. Duo quidem in intentione necessaria requiruntur. Res & causa. id est quid intendas: & propter quid. Ex his sane duobus animę vel decus vel deformitas iudicatur. verbi causa. Si intendat quis animũ inquirendę veritati atq; id solo veritatis amore: nõne is tibi videtur & rem & causam habere honestã? Quid si minime quidem veritatis desiderio: sed aut inanis glorię/aut alterius qualiscunq; cõmodi temporalis obtentu in veritatem intenderit? Iam etsi vnam partem bipartitę intentionis videtur habere formosam: non tamen vt arbitror dubitabis iudicare vel ex parte deformem: cuius alteram partem causę turpitudo fœdauerit. Si aũt vides hominem nullis honestis studijs intendentem: sed carnis irretitũ ille-

cebris, ventri & luxurię deditũ, quid istum: nonne ex vtraq; parte fœdissimũ iudicabis / in cuius vtiq; intentione & res & causa reproba inuenitur? Ergo intendere non in deũ: sed in sæculũ/sæcularis animę est: nec vllam prorsus partem speciosam habentis. Intendere aũt quasi in deum sed nõ propter deũ: ypocritę plane animæ est. cuius etsi vna pars decora videtur q̃ ad deũ qualicũq; intentione respiciat: ipsa tamen simulatio omne in ea decorũ exterminat/ & magis per totum ingerit fœditatem. Si aũt vel solum vel maxime ob vitę præsentis necessaria: ad deũ conuerterit intentionem: non quidem fœdę ypocrisis putridã pusillanimitatis tamen vicio dicimus subobscuram & minus acceptã. Porro intendere in aliud q̃ in deũ: tamen propter deũ non ocium Marię: sed Marthę negocium est. Absit aũt vt quæ huiusmodi est/ quicq̃ illam dixerim habere deforme, nec tamen ad perfectũ affirmauerim peruenisse decoris quippe quæ adhuc solicita est & turbat̃ erga plurima: & non potest terrenorũ actuũ vel tenui puluere non respergi. Ergo solum deũ inquirere propter ipsum solum hoc plane est vtramq; bipartitę intentionis partem habere pulcerrimã atq; id proprium a speciale sponsę christi.

¶ Capitulum. LXV. De gratia & libero arbitrio.

In libro. de gratia & libero arbitrio.

Liberum arbitrium saluatur. Tolle liberum arbitriũ: nõ erit qui saluetur. Tolle gratiam: non erit vnde saluetur. Opus hoc sine duobus fieri non potest: vno a quo fit: altero cui vel in quo fit. Deus auctor salutis est. Liberum arbitriũ tamen capax est. Nec dare illam nisi deus: nec capere valet nisi liberum arbitrium. Quod ergo a solo deo & soli datur libero arbitrio/tã absq; consensu esse non potest accipientis: q̃ absq; gratia dantis. Et ita gratiæ operanti salutem cooperari dicitur liberũ arbitriũ dum consentit: hoc est dum saluatur. consentire enim saluari est. Proinde pecoris spiritus salutem huiuscemodi minime capit q̃ illi voluntarius consensus desit quo saluanti videlicet deo placide obtemperet. siue iubenti acquiescendo / siue pollicenti credendo / siue reddenti gratias agendo.

¶ Capitulum. LXVI. De voluntario consensu & naturali appetitu, vbi supra.

ALiud est voluntarius consensus: aliud naturalis appetitus. Posterior quippe nobis cōmunis est cū irrationabilibus: nec valet consentire spiritui carnis irretitus illecebris. Hūc cōmunem habentes cum bestijs: consensus voluntarius nos discernit. Est enim habitus animi liber sui: siquidem nō cogitur nec extorquetur. Est quippe voluntatis nō necessitatis: nec negat se/nec præbet se cuiq̄: nisi ex voluntate. Alioquin si cōpelli valet inuitus violentus est: non voluntarius. Vbi aūt voluntas non est: nec consensus Non enim est consensus nisi voluntarius: vbi ergo consensus: ibi voluntas: porro vbi voluntas: ibi libertas. Et hoc est quod dici puto liberum arbitrium.

¶Capitulum. LXVII. Quid habeamus ex gratia: quid ex libero arbitrio. Ibidem.

VElle inest nobis ex libero arbitrio: nō etiā posse quod volumus: Non dico velle bonū aut velle malū: sed velle tantum. Velle etenim bonū: profectus est: velle malū: defectus. Velle vero simpliciter ipsum est quod vel proficit vel deficit Porro ipsum vt esset: creans gratia fecit. vt proficiat: saluans gratia fecit: vt deficiat ipsum se deiecit. Itaq̄ liberum arbitriū nos facit volentes: gratia beniuolos. Ex ipso est nobis velle: & ex ipsa bonum velle. Quemadmodū nāq̄ aliud est timere simpliciter. aliud timere deū. & aliud amare & aliud amare deū. Timere quippe & amare simpliciter quidem prolata: affectiones cum additamento aūt virtutes significant. Itaq̄ quoq̄ aliud est velle: aliud velle bonum. Simplices nāq̄ affectiones insunt naturaliter nobis tanq̄ ex nobis additamenta ex gratia. Nec aliud ꝓfecto est/nisi quod gratia ordinat quas donauit creatio: vt nil aliud sint virtutes nisi ordinatę affectiones. Adeo igitur velle quomodo & timere/quomodo & amare accepimus in conditione naturę: vt essemus aliqua creatura. Velle aūt bonum quō & timere deum / quō & amare deum accipimus in visitatione gratię: vt simus dei creatura.

¶Cap. LXVIII. De p̄sentia nostra cū deo & pegrinationen̄ra ab ipso. In li. de p̄cepto & dispensatōe

INquantum cognoscimus tanq̄ pręsentia cōtemplantes: iam cum dño sumus. Inquantū adhuc tanq̄ de futuris prophetamus credentes quę non intelligimus: sperantes quæ nō vide-

mus, a domino peregrinamur & in corpore. Vel aliter Habemus & vnde corpori/& vnde dño inhæreamus: illud viuificãdo & sensificando, illum credendo & diligendo, neq; enim præsentior spiritus noster est vbi animat: q̃ vbi amat, nisi forte magis esse putet vbi inuitus & ex necessitate tenetur: q̃ quo sponte & alacri fertur voluntate. Denique vbi est thesaurus tuus: ibi est & cor tuũ. Item si deũ amans: anima ex ipso viuit: vti corpus ex ipsa: quo pacto q̃so presentior esse contenditur: vbi dat q̃ vnde accipit vitã? Fons siquidem vitæ caritas est: nec viuere animã dixerim/quæ ex illo nõ hauserit. Haurire porro quomodo potest: nisi fuerit præsens illi fonti qui caritas est: quæ deus est? Præsens igitur deo est qui deũ amat: in quantũ amat, in quo enim minus amat: absens, pfecto est. In eo aũt minus deum amare conuincit: q; carnis adhuc necessitatibus occupatur. Illa vero circa corpus occupatio: quid est nisi a deo quędam absentatio? Et absentatio quid: nisi peregrinatio? Et peregrinamur ergo a domino: & in corpore peregrinamur. cuius nostra nimirũ & intentio ꝑpeditur: erũnis & curis caritas fatigat.

¶ Capitulum. LXIX. De virtute & sapientia. Super cantica sermone. lxxxv.

DOnum dei est virtus deputanda in datis optimis. Cognata virtus sapientiæ est. Vnum tamen in anima effectum non habent: sed ad illius varias & diuersas necessitates: veluti diuersa sese participanda accõmodant. Iuxta quam rationem aliud est animo virtute agi/& aliud sapientia regi: aliud dominari in virtute: aliud in suauitate deliciari. Vigor nãq; virtutem: sapientiam placiditas animi: cum spiritali quadã suauitate demonstrat. Igitur stare: resistere/vim vi repellere, quæ vticq; in partibus virtutis deputant, honor quidem sed labor est. Non est enim idipsum honorem laboriose defendere: & quiete possidere. Non est idem virtute agi & virtute frui. Quicquid virtus elaborat sapientia fruitur: & quicquid sapientia ordinat: deliberat: moderatur: virtus exequitur. Sapientiam scribe in ocio: ait sapiens. Ergo sapientię ocia negocia sunt: & quo ociosior sapientia/eo exercitatior in genere suo. E regione virtus exercitata clarior est: eoq; probatior/quo officiosior. Et si quis sapientiã virtutis amorem definierit: non mihi a vero deuiare videtur. Vbi aũt amor est/labor non est: sed sapor.

Et forte ſapientia a ſapore denominatur. Nec dixerim reprehendendum ſiquis ſapientiã ſaporem boni diffiniat. Hunc ſaporem pdidimus ab ipſo pœne exortu generis noſtri. Ex quo cordis noſtri palatum ſenſu carnis præualente ſuxit virus ſerpentis antiqui: cœpit animę deſipere bonum ac ſapor noxius ſubintrare. Inſipientia mulieris ſaporem boni excluſit: quia ſerpentis malicia mulieris inſipientiam circũuenit. Sed nunc aſſidue ſapientia vincit maliciam in mentibus ad quas intrauerit: ſaporem mali quem illa inuexit ſapore exterminans meliori. Intrans ſapientia dum ſenſum carnis infatuat: purificat intellectũ: cordis palatum ſanat & reparat. Sano palato iam ſapit bonũ: ſapit ipſa ſapientia qua in bonis nullum melius. Quãmulta fiunt bona: & non ſapiunt facientibus. ſiquidem non ſapore boni ad illa: ſed aut ratione aut quacũq; occaſione ſeu neceſſitate impelluntur. Et econtrario multis quæ faciunt non ſapiunt mala: ſed ad hoc inducuntur aut metu aut cupiditate rei cuiuſpiam potius q̃ ſapore mali. Qui aũt tranſierũt in affectũ cordis aut ſapientes ſunt: & ipſo delectantur ſapore boni: aut maligni ſunt. & in ipſa ſibi cõplacent malicia: etiam nulla ſpe alterius cõmodi blandiente. Malicia vero quid niſi ſapor eſt mali? Beata mens quam ſibi totam vendicauit ſapor boni & odiũ mali. Hoc eſt ſapientiæ victoriam fœliciter experiri. Nam ſapientia vincere maliciam cõprobatur: cum excluſo ſapore mali qui non aliud q̃ ipſa malicia eſt: boni quidam intimus ſapor: mentis intima occupare tota ſuauitate ſentit. Itaq; ad virtutem ſpectat tribulationes fortiter ſuſtinere: ad ſapientiam gaudere in tribulationibus. Confortare cor tuum & ſuſtinere dominũ: virtutis & guſtare & videre q̃ ſuauis eſt dominus: ſapientię eſt. Modeſtia animi probat ſapientem: conſtantia virum virtutis oſtendit. In virtute ſtabilitas: in ſapientia maturitas.

¶ Capitulum. LXX. De actiua vita & contemplatiua. Super cantica. ſermone. xlvi.

FOrte appetis contemplationis quietem & benefacis: ergo cura virtutum exercitio ſanctũ ocium præuenire Alioquin delicato ſatis ocio dormitare voles: ſi non exercitatus quieſcere appetis. & Lyę fœcunditate neglecta: ſolis cupias Rachelis amplexibus oblectari. Sed etiam præpoſterus ordo eſt ante meritum

exigere præmiũ: & ante laborem sumere cibum. Non igitur putes de proprio amore quietis sanctę obedientię actibus seniorum ve traditionibus præiudicium vllatenus faciendũ. alioquin nõ approbat dñs tuę contemplationis inane sane ocium. propter quod non exaudiet orationes tuas: vocatusq; non veniet. necẽ dabit inobedienti copiam sui tantus obedientię amator: vt mori q̃ nõ obedire maluerit. Sup cantica. sermone. li. Ex bonis operibus recipiet consolationem mens assueta quietis: quotiens sibi lux vt assolet contemplationis subtrahitur. Quis enim nõ dico continue: sed vel diu dum in hoc corpore manet: lumine cõtemplationis fruat? At quotiens corruit a contemplatiua: totiens in actiuam se recipit. Inde nimirũ tanq̃ e vicino familiarius reditura in idipsum quoniã sunt inuicem cõtubernales hę duę & cohabitant pariter. Est quippe soror Marię martha. Neq; enim etsi a cõtemplationis lumine cadit: patitur tamen vllatenus se incidere tenebras peccati: seu ignauiam ocij sane in luce bonę operationis se retinens. Loquor vobis experimentũ meum quod expertus sum. Si qñ sane comperi profecisse aliquos vestrum ex meis monitis: tunc nõ me piguit fateor curam prætulisse sermonis proprio ocio & quieti. Patienter auellor ab infœcundę rachelis amplexibus: vt mihi exuberent fructus profectuũ vestrorũ. Caritas enim quę non quærit quę sua sunt: id mihi iam dudum facile persuasit nil scilicet desiderabiliũ meorũ vestris præferre vtilitatibus Orare: legere/scribere/meditari/ & si qua sunt talia spiritualis studij lucra: hæc arbitratus sum propter vos detrimenta. Sup cantica. ser. lvij. Hoc siquidem vera & casta contemplatio habet: vt mentem quã diuino igne vehementer accenderit/tanto repleat zelo & desiderio acquirendi deo qui eũ simpliciter diligant: vt ocium contemplationis pro studio prædicationis libentissime intermittant. Et rursum potita votis aliquatenus in hac parte: tanto ardentius redeat in idip̃m/ quanto fructuosius intermisisse meminerit. Et item sumpto cõtemplationis gustu: valentius ad cõquirenda lucra solita alacritate recurrat. Cæterũ inter has vicissitudines plerũq; mens fluctuat metuens & vehementer exestuans. ne forte alteri horũ dum suis affectionibus hinc inde distrahitur: plus iusto inhæreat/& sic in vtrolibet vel ad modicum a diuina deuiet voluntate. Vnicum quippe in huiusmodi re-

medium vel refugiũ oratio est. & frequens gemitus ad deum, vt quid: quando/& quatenus nos facere velit: assidue nobis demonstrare dignetur.

¶Capitulum. LXXI. De duobus generibus pariendi in spirituali matrimonio. Sup cantica ser. lxxxv.

IN spiritali matrimonio duo sũt genera pariendi: & ex hoc etiã diuersę soboles: sed non aduersę. cum sanctę matres aut prædicando animas: aut meditando intelligentias pariunt spirituales. In hoc vltimo genere interdũ exceditur & seceditur etiã a corporeis sensibus: vt sese non sentiat quæ verbũ sentit. Hoc fit cũ mens ineffabili verbi illecta dulcedine quodãmodo se sibi furat: immo rapitur atq; illabitur a seipsa vt verbo fruatur. Aliter sane afficit mens fructificans verbo: aliter fruens verbo. Illic solicitat necessitas proximi: hic inuitat suauitas verbi. Et quidem leta in prole mater: sed in amplexibus sponsa letior. Cara pignora filiorũ: sed osculla plus delectant. bonũ est saluare multos: excedere aũt & cum verbo esse multo iocundius. At qñ hoc? Aut q̃diu hoc? Dulce commercium: sed breue momentũ: & experimentũ rarum. Hoc quisquis curiosus es scire quid sit hoc verbo frui para illi non aurem: sed mentem. Non docet hoc lingua: docet gratia.

¶Cap. LXXII. De duplici excessu. Sup can. ser. lij.

INter medios laqueos in hac vita incedit qui vtiq; totiens non timentur: quotiens sancta aliqua & vehementi cogitatõe anima a semetipsa abripit: si tamen eo vsq; mente secedat & auolet: vt hunc cõmunem transcendat vsum & cõsuetudinem cogitandi. Etenim frustra iacitur rete ante oculos pennatorũ. Quid enim formidet luxuria: vbi nec vita sentitur. Excedente quippe anima etsi non vita certe vitę sensu necesse est etiã vt nec vitę tentatio sentiatur. Vtinam hac morte ego frequenter cadam: vt euadam laqueos mortis. vt non sentiam vitę luxuriantis mortifera blandimenta. vt obstupescam ad sensum libidinis: ad estum auaritię. ad iracundię & impatientię stimulos: ad angores solicitudinũ & molestias curarũ. Moriat aĩa mea morte iustorũ: vt nulla illã illaqueet iniusticia/nulla oblectet iniqtas. Bona mors q̃ vitã nõ aufert: sed transfert in melius. bona qua nõ corpus cadit: sed aĩa subleuat. q̃ sensũ nõ sopiat sed abducat. nõ vita: sed vitę eripiat laqueis. Verũ

hoc hoim est Sed moriat aia mea morte si dici potest etiã angelo rũ: vt p̃ sentiũ memoria excedens/ rerũ se inferiorũ corporearũ q̃ non modo cupiditatibus: sed & similitudinibus exuat. sitq̃ ei pura cum illis conuersatio: cũ quibus est puritatis similitudo. Talis vt opinor excessus: aut tantũ aut maxime contemplatio dicẽ. Rerũ etenim cupiditatibus viuendo non teneri humanę virtutis est: corporum vero similitudinibus speculando nõ inuolui: angelicę puritatis est/ vtrũq̃ tamen diuini muneris est. Vtrumq̃ excedere vtrũq̃ teipsum transcendere est: sed longe vnum / & alterũ non longe. Transiliſti carnis oblectamenta vt minime iam obedias concupiscentijs eius: nec tenearis illecebris. pfecisti/ separasti te: sed nondũ elongasti. nisi & irruentia vndiq̃ fantasmata corporearũ similitudinum: transuolare mentis puritate præualeas. Huc vsq̃ noli tibi promittere requiem. Erras si citra inuenire te estimas locum quietis: secretũ solitudinis. luminis serenũ: habitaculũ pacis.

¶ Capitulũ. LXXIII. De duplici promissione domini quæ exhibetur sæculi contemptoribus. Super psalmum. Qui habitat versu. iiij.

GEmina promissio domini: scilicet vitę eius quæ nũc est & futurę Si enim solum promitteret regnũ & in itinere deesset viaticum: omnino conquererent homines & respon derent Magnũ quidem est quod promittit: sed pueniendi illuc nulla facultas datur. Propterea qui post hoc sæculũ vitam promisit ęternam: ipse dandũ etiam in hoc sæculo centuplũ prouidentissima pietate promisit. In quibusdam dictis. Centuplum consolatio præsentis laboris: vita æterna futurę fœlicitatis consummatio est. Sic nimirũ & operarijs huius sæculi: solet cibus in opere/ merces in fine dari. Datum optimũ & centuplũ hoc desursum est: descendens a patre luminũ manna absconditũ est. quod victori promittitur/ nomen nouũ est: quod nemo scit nisi qui accipit. An non omnia possidet: cui omnia cooperantur in bonũ? An non centuplũ habet omniũ qui impletur spũsancto: qui christũ habet in pectore: nisi q̃ longe plus q̃ centuplũ est visitatio paracliti spũs & præsentia christi? Hoc centuplum adoptio filiorũ est libertas & primitię spiritus: delitię charitatis. gloria conscientię. regnũ dei. nõ vtiq̃ esca vel potus: sed iusticia & pax & gaudiũ in spũsancto. Gaudiũ

ſane non modo in ſpe glorię:ſed etiam in tribulationibus. Hic eſt ignis quem voluit chriſtus vehementer accendi. Hæc virtus ex alto:quæ andream fecit deſiderare crucem. Laurentiũ irridere carnificem. Stephanũ in morte pro lapidantibus flectere genua ad orationem. Hæc illa pax quam chriſtus ſuis reliquit:quando dedit & ſuam. Siquidem donũ & pax eſt electis dei:pax vtiq; & donũ futurę. Illa ſuperat omnem ſenſum:& huic quicquid ſub ſole placet: quicquid in mundo concupiſcitur non poterit cõparari. Hæc gratia deuotionis: & hæc vnctio quæ docet de omnibus quã expertus nouit. inexpertus ignorat:quã nemo ſcit/niſi qui accipit. Hoc centuplum eſt quod in hoc ſæculo ſæculi contemptoribus exhibetur. Nec tibi illud noſtro ſperaueris eloquio cõmendandũ:ſolus eſt ſpiritus qui reuelat ſine cauſa paginã conſulis: experientiã magis require. Sapientia eſt cuius preciũ neſcit homo:de occultis trahitur nec in terra ſuauiter viuentium inueniẽ iſta ſuauitas. Nimirum ſuauitas dñi eſt:niſi guſtaueris non videbis. Non illud erudi- tio:ſed vnctio docet. nec ſcientia:ſed conſciuntia cõprehendit. Mãna enim eſt omnem ſaporem habens:& odoris delectationem. requies eſt vera & ſincera:ſuauis & ſalubris/iocũda & ſancta. Hæc eſt promiſſio vitę præſentis. Nam promiſſionẽ futurę quis explicet? Si expectatio iuſtorũ leticia & tanta leticia vt omne quod deſideratur in ſæculo ei nõ valeat operari:ipm quod expectaẽ quid erit? Oculus non vidit deus abſq; te: quæ præparaſti diligentibus te. Pax enim eſt quæ exuperat omnem ſenſum:pax ſup pacem. In deficiens exultatio:torrens voluptatis diuinę/flumen leticię/gaudium plenũ. Cogita quicquid vis:quicquid potes exopta. excedit cogitatum omnem:deſideriũ omne exuperat illa fœlicitas. æternitas illa:illa beatitudo.

¶Ca. LXXIIII. De duplici ſeſſiõe ſiue requie corpis ſcilicet & aię in futuro De colloqo Simonis & Ieſu

SEdebit corpus immortalitatis & impaſſibilitatis:gemina quadam fœlicitate dotatũ. liberum ab omni neceſſitate: ab omni corruptione ſecurũ. alienũ & immune ab omni concupiſcentia plenum gratia:configuratũ denicq; claritati corporis chriſti. Sedebit & anima nil metuens nec cupiens vltra: nimirũ plena beatitudine & ſecura plenitudine fruens nullos iam cogitationum flu-

ctus: nullos tentationum conflictus/nullos affectionum sentiens motus: sed æternę illi incõmutabilitati prorsus immersa. & sic vnita adhærens deo: vt vnus iam spũs sit facta cum eo. O si vnq̃ sedebo totus quidem cuius modo nec minima quidem portio sedet: in quo nihil tranquillum nihil quietũ. sedatum nihil. nihil vnq̃ in eodem pmanet statu: sed cuncta in motu sunt: omnia nutant. fluctuant vniuersa. postremo vbi concupiscit adhuc caro aduersus spiritũ: & spiritus aduersus carnem. Quidnã hominis sedere videtur? Nec sola iam cõcupiscentia pacem turbat: impedit sessionem vetat esse sedatũ. Sed duplex quoq; ꝛcdm corpus miserũ hominẽ vexat contritio præsentis: videlicet sensu doloris & mortis metu futurę: nimirũ cũ & passibile sit & mortale. Duplex nihilominus animã agitare solicitudo videtur: spei vtiq; & timoris. Inter hæc nempe fluctuat iugiter dum peccati corpus inhabitat: ascendens vsq; ad cœlos: & iterum vsq; ad abyssos descendens. tabescens in malis. & ad bona nihilominus inardescens.

¶Ca.LXXV. De gaudio dñi & expectatõe aiarũ sanctarũ. In ser. de oibus sctis. Aduertistis ni fallor

HÆc est plane requies domini non intercisa: non circa aliquid certũ restricta. qm̃ in omnibus gaudet. in omnibus delectatur. in omnibus requiem quęrit & inuenit. Nam & bona ei placent in seipsis: & delectatur nihilominus bona ordinatione malorũ: diligit misericordiã & iudiciũ. Nec modo in bonorum gloria sibi cõplacet: sed in ipsis quoq; vtpote iustis supplicijs impiorum. Quid ergo? Poterit ne putas humana anima in hoc gaudium dñi sui & in hanc eius requiem intrare: vt & ipsa quoq; in omnibus delectetur ne aliqua iam priuata affectione contrahatur in rugã: sed transeat in affectum quendã generalem atq; diuinum? Poterit sine dubio si fidelis inueniatur sup pauca quæ accepit militię suę tempore. id est super artus. sup sensus. sup appetitus suos quos suscepit regendos. vt in his probetur qm̃ fidelis sit domino suo. Nec dubiũ quin fidelem in modico seruũ super multa constituet dñs liberalis & diues. Tunc enim fidelis seruus cõstituitur super omnia bona dñi sui: cum in gaudiũ eius meret̃ intrare & cum eo deinceps letari in vniuersis: in cunctis gaudere: in omnibus delectari. Etenim qui adhęret deo apl̃o teste: vnus spũs efficit̃.

& voluntas eius omnino diuinę adhærens voluntati fit vna cum ea: vt iam nihil quod contra eam sit inueniatur in omnibus creatu ris: sed vniuersa fiant vel magis maneant pro eius arbitrio. Hęc est beata spes quam expectant animę sanctę.

¶ Capitulum. LXXVI. De duplici glutino cognitionis: scilicet & dilectionis quo sibi cohærent scti spūs in cœlo. In ser. de dedicatōe. festiuitas hodierna

Disiuncta ligna & lapides domū non faciunt: nec in ea habitare quis potest. Sola ergo cōiunctio: domū facit. Sic cœlestium spirituū perfecta vnitas sine vlla diuisione cōnexa integram & congruā deo reddit habitationem: quā ineffabiliter beatificat inhabitans gloria maiestatis. Quis enim sciret vniuersa regum consilia: aut quis omnia eorū dicta vel facta sic noscet: quomodo palacij ligna & lapides si nō deesset illis intelligentię sensus? Itaq; cœlestis illius curię lapides viui ac rationabiles: diuinis intersunt cōsiliis & trinitatis misteria norunt: audiūtq; verba ineffabilia quæ non licet homini loqui. Quanto enim plus vident: plus intelligunt. plus agnoscūt: tanto plus diligunt. tanto magis laudant: tanto amplius admirantur. Verū duplici sibi cohęrent lapides illi glutino cognitionis plenę & pfectę dilectionis. Tanto siquidem maiori ad seinuicem dilectione copulant: quanto ipsi dilectioni quæ deus est viciniores assistunt. sed nec vlla separare eos abinuicem suspicio potest vbi nihil omnino quod in altero sit: alterum latere patitur penetrans omnia radius veritatis. Quoniā enim qui adhæret deo vnus spiritus est cum eo: nihil dubium est quin perfecte adhærentes ei beati spiritus cum eo pariter & in eo penetrent vniuersa.

¶ Incipiunt capitula libri. viij.

De trinitate creata. i.
De triplici verbo. ij.
De tribus considerandis in mysterio incarnationis dominicę. iij.
De triplici mixtura quā fecit deus in assumptiōe nostrę carnis. iiij.
De triplici virtute nominis domini nostri: quod est Iesus. v.
De triplici vtilitate aduēt⁹ dni. vi.
De tribus quę in ope nostrę redēptionis sibiinuicem coopant. vij.
De triplici benedictione. viij.
De triplici gratia. ix.
De iustificatione: sanctificatione: & glorificatione. x.
De triplici ministerio ministrorū christi. xi.
De tribus modis qbus nos dilexit

deus. xij.
De triplici modo diligẽdi deũ.xiij
Quid sit deũ diligere toto corde: tota aia: tota virtute. xiiij.
De triplici libertate quarũ vltima sola liberũ arbitriũ noiatur. xv.
De triplici libertate quarũ prima est naturę: secda gratię: tertia vitæ vel glorię. xvi.
De iudicio: consilio: & complacito. xvij.
De triplici voluntate libera: bona & mala. xviij.
De triplici bono quod in se habet pfectio bonę voluntatis. xix.
De libero arbitrio: consilio: & cõplacito. xx.
De triplici operatõe dei. prima scilicet per quam. secda contra quam. tertia cum qua operat. xxi.
De bona cogitatione: cõsensu: & ope quę deus operat in nobis. xxij
De triplici operatõe dei. quarũ prima creatio est. secunda formatio. tertia cõsummatio. xxiij.
De intentiõe affectione & memoria. xxiiij
De triplici fide. xxv.
De duplici caritate. xxvi.
De triplici solicitudine in dilectiõe proximi habenda. xxvij.
De triplici vnguento. xxviij.
De triplici modo cõfessionis. xxix
De triplici sapientia cordis: oris: & operis. xxx.
De triplici modo reuertendi ad dominum. xxxi.
De sobrietate: iusticia: & pietate. xxxij.
De timore: spe: & caritate. xxxiij.
De triplici vigilia operũ: verborũ & cordium. xxxiiij.
De iusticia: pace: & gaudio spirituali. xxxv.
De tribus transeuntibus per hoc sęculum. xxxvi.
De tribus quæ necessaria sunt prælato. xxxvij.
De triplici mõ subiectiõis, xxxviij.
De tribus metis obediẽtię, xxxix.
De tribus gradibus obediẽtię. xl.
De triplici modo culpę quæ cõtrahitur in transgressione. xli.
De triplici consideratione quę omne opus ꝓuenire debet. xlij.
De triplici testimonio alterius: nostri: & dei. xliij.
De triplici distinctiõe sapiẽtię. xliiij.
De triplici genere pauptatis. xlv.
De triplici modo viuendi in congregatione. xlvi.
De tribus quę necessaria sũt ad parandum domũ dei. xlvij.
De triplici apparatu necessario ad custodiã castri dominici. xlviij.
De trib⁹ ꝓiculis in domo dñi. xlix
De vitate caritate: & fortitudie. l.
De triplici amore. li.
De tribus in quibus consistit sũma spiritalis exercicij. lij.
De morte: dyabolo: & pctõ. liij.
De caritate: castitate: & humilitate. liiij.
De tribus impulsorib⁹ hoĩs. lv.
De tribus generibus hoĩm non habitantiũ in adiutorio diuino, lvi.
De tribus male fructificãtib⁹. lvij.
De triplici vicio scilicet arrogãtia & duplici ignorantia. lviij.
De triplici ignorantia, lix.
De tribus bonis eminẽtioribus in homine. lx.

De triplici modo sciendi. lxi.
De tribus occultis. lxij.
De triplici corde. lxiij.
De tribus petitionib⁹ cordis. lxiiij
De seruo mercenario & filio. lxv.
De triplici lege serui mercenarij & filij. lxvi.
De tribus panibus quib⁹ qlibet reficiendus est. lxvij.
De trib⁹ vinculis quib⁹ deo astringimur. lxviij.
De tribus dictis. lxix.
De oculo: manu: & pede. lxx.
De triplici aqua. lxxi.
De triplici loco. lxxij.
De tribus in opere mundi considerandis lxxiij.
De triplici genere bonorũ scilicet naturaliũ. spiritaliũ/ęternorũ. lxxiiij
De triplici distinctione bonorũ supra dictorum. lxxv.
De triplici genere iustorũ. lxxvi.
De tribus quæ faciunt hominem sanctum. lxxvij.
De triplici mõ cõtẽplatõis. lxxviij
De tribus quæ impediunt contemplationem. lxxix.
de trib⁹ nouissimis metuẽdis. lxxx
De triplici malo quod peccatores passuri sunt in fine. lxxxi.
De tribus speciebus considerandis superne. lxxxij.
De tribus modis qbus vestigãd⁹ ẽ deus & bti spũs q cũ eo sũt. lxxxiij
De tribus q̃ faciũt mortẽ sanctorũ preciosam in cõspectu dñi. lxxxiiij
De triplici genere sanctorũ. lxxxv
De triplici statu sanctorũ. lxxxvi.
De triplici gaudio qd habent sancti scilicet ante mortem: ante iudicium/post iudiciũ. lxxxvij.
De tribus cõsiderandis in festiuitatibus sanctorum. lxxxviij.
De triplici desiderio proueniente de memoria sanctorũ. lxxxix.
De triplici plenitudine habẽda in futura vita. xc.
De triplici modo fruendi deo in æterna vita. xci.

¶ Expliciunt capitula.

¶ Incipit liber octauus.

¶ Capitulũ. I. De trinitate creata: & qualiter cecidit suggestione dyabolica delectatione & consensu. In quibusdam dictis.

BEata illa & sempiterna trinitas pater: & filius/ & spiritus sanctus: vnus deus scilicet summa potentia, summa sapientia, sũma benignitas: creauit quandã trinitatem ad imaginem & similitudinem suã: animã videlicet rationalem/ quæ in eo præfert vestigium quoddã illius summę trinitatis. quod ex memoria: ratione/& voluntate consistit. Sed hęc trinitas creata cecidit per suggestionem: delectationem/ cõsensum ab illa summa & pulchra trinitate scilicet potentia: sapientia/ puri-

tate.in quandã contrariã trinitatem: & fœdã scilicet infirmitatem cęcitatem/immundiciã. Memoria enim facta est impotens & infirma/ratio imprudens & tenebrosa:volũtas impura. Porro memoria quę simplicis diuinitatis est potentiã stans cogitabat:cecidit in tres species cogitationũ.affectuosas:onerosas/ociosas. Affectuosas voco illas in quibus ipsa afficitur.vt in curis rerum necessariarũ edendi: bibendi / cęterarũq; similiũ Onerosas in exterioribus amministrationibus & occupationibus duris. Ociosas quibus non afficitur nec oneratur: & tamen ab æternorũ contemplatione per illas distendit. vt si cogitet(verbigratia)equũ currentem aut auem volantem. Rationis quoq; triplex est casus. Eius siquidem discernere erat inter bonum & malũ.verũ & falsum. cõmodum & incommodũ. In quibus discernendis tanta caligine excęcatur:vt sæpe in contrariũ ducat iudiciũ/recipiens malum pro bono.falsum pro vero.noxium pro cõmodo:& econuerso.Nunq; vero in his falleretur:si nunq; lumine quo creata est priuaret. Voluntatis ruina similiter tripartita est.Quæ enim summę benignitati & puritati inhærere & eam solã diligere debuit: etiã in hæc infima lapsa per cõcupiscentiã carnis & oculorũ/& ambitionẽ sæculi terrena dilexit.Quid hoc infœlicius casu potest estimari vbi pereunte memoria:ratione/voluntate/tota aię substantia interimit?

¶Cap.II. De triplici verbo.In quibusdã sententijs.

Dicimus verbum inspiratũ:verbum eructuatũ/verbum incarnatum.Primũ fecit cognitionem.scdm conuersionem tertium viuificationem.Primũ obfuit:quia cũ cognouissent deum/non sicut deũ glorificauerunt. aut gratias egerunt: sed euanuerunt in cogitationibus suis: & obscuratũ est insipiens cor eorum.Secundũ non profuit:quia non data est lex quæ posset viuificare.Tertiũ iuuit:quia per carnem redemit. Primũ totum deforis.secundũ foris & intus.tertiũ totum intus.Et nota quia quod eructuatur de plenitudine eructuantis cũ quodam ipsius substãtię sapore proferet. Et idcirco sapientia incarnata dicit: habens in se omnẽ plenitudinem.in miraculis cognitionem.in doctrina conuersionem.in passione viuificationem.

¶Capitulum.III. De tribus considerandis in mysterio incarnationis dominicę.In quibusdam dictis.

MIsterium incarnationis christi tria in se consideranda cõtinet. scilicet formã humilitatis: probamentũ dilectionis sacramentũ redemptionis. Formã humilitatis demõstrat vagitus paruuli: locus diuersorij: reclinatio in pręsepio: pannorũ inuolutio. Probamentũ dilectionis pia mors: quia maiorem caritatem nemo habet: vt animã suam ponat quis pro amicis suis. Sacramentũ redemptionis triplicem ostendit potentiam deitatis. scilicet ꝙ de nihilo aliquid fecit: inueteratum innouauit: temporalem perpetuauit.

¶ Capitulum. IIII. De triplici mixtura quam fecit deus in assumptione nostræ carnis. In sermone de vigilia natalis domini. Hodie scietis.

TRia opera tres mixturas fecit omnipotens illa maiestas in assumptione nostrę carnis: ita mirabiliter singularia/ & singulariter mirabilia. vt talia nec facta sint: nec facienda sint amplius super terrã. Coniuncta quippe sunt adinuicem deus & homo: mater & virgo: fides & cor humanũ. Ammirabiles istę mixturę & omni miraculo mirabilius: quomodo tam diuersa abinuicem inuicem potuere coniungi. Contraxit se maiestas / vt quod melius habeat: videlicet seipm: limo nostro cõiungeret / & in persona vna sibijnuicem vnirentur deus & limus: maiestas & infirmitas: tanta vilitas & sublimitas tanta. Nihil enim deo sublimius: nil vilius limo. & tamen tanta dignatione deus descendit in limũ: tanta q̃ dignitate limus ascendit ad deũ. vt quicquid deus fecit: limus fecisse credatur. quicquid limus pertulit deus in illo pertulisse dicatur: tam ineffabili q̃ incomprehensibili sacramento. Hæc est prima & supexcellens mixtura: & hæc prima inter tres. Aduerte homo quia limus es/ & non sis superbus: quia deo iũctus es / & nõ sis ingratus. Secũda est virgo & mater vtiq̃ & ammirabilis & singularis. A sæculo non est auditũ ꝙ virgo esset quæ peperit ꝙ mater esset quæ virgo permansit. Nunq̃ iuxta rerum ordinem virginitas est vbi fœcunditas prædicatur: nec fœcunditas vbi virginitas honoratur. Sola hæc est in qua virginitas & fœcunditas obuiauerunt sibi. Ibi semel factũ est quod factũ non fuerat: nec fiet inęternum. quia nec primã simílem visa est: nec habere sequentem Tertia est fides & cor humanũ: & hæc quidem prima & secũda in

ferior: sed non minus forsitan fortis. Mirum enim quomodo cor humanũ his duobus fidem accõmodauit: quomodo credi potuit q̃ deus homo esset/ q̃ mãserit virgo quæ peperisset. Quomodo hoc potuit persuaderi humano generi: vniuerso orbi terrarũ? Et tamen tam facile tam potenter persuasum est: vt mihi hoc credibile faciat credentium multitudo. Iuuenes & virgines/ senes cũ iunioribus elegerunt mille mortibus mori: q̃ vel ad momentũ / ab ista fide deficere. Et hæc quidem mixtura excellens: sed excellentior secunda. Tertia vero excellentissima est. In prima vide quid: in secũda per quid: in tertia ꝓpter quid? deus dederit tibi. Dedit tibi christum per mariã propter suauitatem. In prima remediũ est: quia ex deo & homine cataplasma confectũ est: quod sanaret omnes infirmitates tuas. Contuse sunt aũt & cõmixte hę duę species in vtero virginis tanq̃ in mortariolo: sancto spiritu tãq̃ pistillo illas suauiter cõmiscente. Sed quia tu dignus non eras cui donaretur: datum est marię, vt per illã acciperes quicquid haberes: quæ per hoc q̃ mater est genuit tibi deũ. per hoc q̃ virgo est / exaudita est pro reuerentia sua in causa tua & totius generis humani. Si sola mater esset sufficeret ei: vt saluaretur per filiorũ generationem. Si sola virgo sufficeret sibi: vt benedictus fructus ventris eius mundi precium esset. Cum ergo in prima sit remediũ: in secunda adiutorium est. quia nihil nos deus habere voluit: quod ꝑ marię manus non transiret. In tertia aũt meritum habemus & in fide sanitas est quia qui crediderit saluus erit.

¶ Capitulum. V. De triplici virtute nominis domini nostri quod est iesus. Super cantica. sermone. xv.

EST inter oleum & nomen Iesu similitudo in triplici quadã qualitate olei: q̃ lucet/ q̃ pascet/ q̃ & vngit. Fouet ignem: nutrit carnem: lenit dolorem. Lux/ cibus/ & medicina. Vide idem de nomine Iesu. Lucet prædicatũ pascit recogitatum: inuocatum lenit & vngit. Vnde putas in toto orbe & tam subita fidei lux: nisi de prædicato Iesu? Nec tantũ lux est nomen iesu: sed & cibus est. An non totiens confortaris: quotiens recordaris? Quid eque mentem cogitantis impinguat? Quid ita exercitatos reparat sensus? Virtutes roborat. Vegetat mores bonos atq̃ honestos. Castas fouet affectiones. Aridus est omnis animę cibus: si non oleo

isto infunditur. Insipidus est: si non hoc sale conditur. Si scribas nõ sapit mihi: nisi legero ibi iesum. Si disputes aut conferas non sapit mihi: nisi sonuerit ibi iesus. Iesus mel in ore: in aure melos: in corde iubilus. Est & medicina. Tristat̃ aliquis vestrum: veniat in cor eius iesus. & inde saliat in os: & ecce ad exortum nominis lumen, nubilum omne diffugit: & redit serenum. Labitur quis in crimen currit in super ad laqueũ mortis desperando: nonne si inuocet nomen vitę confestim respirabit ad vitam? Cui in periculis palpitanti & trepidanti inuocatũ virtutis nomen non statim fiduciã præstitit: depulit metum? Cui in aduersis diffidenti iam iamq; deficienti: si nomen adiutorij sonuit/defuit fortitudo? Nihil ita irę impetum cohibet: superbię tumorem sedat: sanat liuoris vulnus: restringit luxurię fluxum, extinguit libidinis flammã, sitim temperat auaricię: ac totius indecoris fugat pruriginem. Siquidem cum nomino iesum hominem mihi propono mitem & humilem corde: benignũ: sobrium: castum: misericordem: & omni denicq; honestate: & sanctitate conspicuũ. eundemq; iesum deũ omnipotentem: qui suo me & exemplo sanet & roboret adiutorio. Hæc omnia simul mihi sonant cum insonuerit iesus. Hoc tibi electuariũ habes o anima mea reconditũ in vasculo vocabuli huius quod est iesus: salutiferum certe quod q; nulli vnq̃; pesti tuę inueniatur inefficax semper tibi in sinu sit. Semper in manu quo tui omnes in iesum & sensus dirigantur & actus. In quibusdam dictis. Bona & desiderabilis vmbra sub alis iesu: vbi tutum est fugientibus refugiũ: gratũ fessis refrigeriũ. Miserere mei dñe iesu miserere mei: qm̃ in te cõfidit aĩa mea. Veni dñe iesu & aufer scãdala de regno tuo: quod est aĩa mea/vt regnes tu q̃ debes in ea. Venit enim auaricia & vendicat in me sibi sedem: iactantia cupit dñari mihi. supbia vult mihi esse rex: luxuria mihi dicit ego regnabo. Ambitio/detractio/inuidia & iracũdia/certãt in meipso de meipso: cuius ego potissimũ esse videar. Ego aũt quantũ valeo resisto: renitor quãtũ iuuor dñm meũ iesum reclamo. ipsi me defendo: quia ipsius me iuris agnosco. Ipsum mihi deũ: ipsum mihi dominũ teneo/ & dico. Non habeo regem: nisi iesum. Veni ergo domine & dispge illos in virtute tua & regnabis in me: quia tu es ipse rex meus & deus meus.

¶ Capitulum. VI. De triplici vtilitate aduentus dñi.

In sermone de aduentu dñi. Si deuote celeb. ser. vij.

NOn modo ad nos sed & propter nos venit dñs: qui bonorum nostrorũ non eget. Verũ nostrę indigentię quantitatem: manifestius ipsa dignationis eius indicat magnitudo. Nec modo periculum ęgritudinis ex ipso precio medicaminis innotescit: sed & valitudinũ numerus ex multitudine remediorum. Vt quid enim diuisiones gratiarũ sunt: si non videtur necessitatũ vlla diuersitas? Et quidem difficile est vniuersas vno sermone prosequi indigentias quas experimur. Sed occurrũt mihi interim tres cõmunes omnibus: & quodãmodo principales. Nemo enim reperitur in nobis: qui non consilij & auxilij & præsidij indigens videatur. Nimirũ generale est humano generi triplex incõmodum: quotquot degimus in ratione vmbrę mortis / in infirmitate corporis / in loco tentationis / Si diligenter aduertimus: triplici incommodo hoc miserabiliter laboramus. Nam & faciles sumus ad seducendum: & debiles ad operandũ: & fragiles ad resistendũ Si discernere volumus inter bonũ & malum: decipimur. Si tentamus facere bonũ: deficimus. Si conamur resistere malo: deijcimur & superamur. Necessarius proinde saluatoris aduentus necessaria sit præoccupatis hominibus præsentia christi. Atq; vtinam sic veniat: vt copiosissima dignatione sua: & in nobis per fidem habitans: illuminet cęcitatem nostrã. & nobiscũ manens infirmitatem nostram adiuuet: & pro nobis stans fragilitatem nostrã protegat & propugnet. Fidelis enim consiliarius qui neq; falli omnino neq; fallere queat. Fortis auxiliarius qui non lacescat. Patronus efficax: qui & ipsum sathanam sub pedibus nostris velociter conterat & omnia machinamenta confringat. Nimirũ ipse est dei sapientia cui semp in promptu sit instruere ignorãtes. Ipse dei virtus / cui facile sit & deficientes reficere: & eripere piclitãtes. Qui ad hoc ip̃m venit in mundũ: vt habitans in hoĩbus / cũ hoĩbus / pro hoĩbus & tenebras nr̃as illuminaret. & labores leuiaret: & picula ꝓpulsaret.

¶Capitulũ. VII. De tribus quæ in opere nostrę salutis sibijnuicem coopant̃. Sup cantica. ser. lxxviij.

OPus nostrę salutis tres sibijnuicem cooperantur: deus / angelus homo. Et deus quidem quidni operetur? Ipse vero ac tota volũtate. & vtiq; per se ipse sufficeret: & absq; ad

miniculo horum. Hi aũt sine ipso possunt facere nihil. Ergo qd ex illis adsciuit in opus mysterij huius non sibi solacium: sed profectum quæsiuit illis. Nam hominibus quidem merita locauit in opere: quia vnusquisq; secundũ proprium laborem mercedem accipiet. siue qui in side plantat: siue qui rigat quod plantatũ fuerat Angelorum aũt cum ad salutem generis humani ministerio vtũt: nonne facit vt ab hominibus angeli diligantur? Nam quia ab angelis homines diligant: inde vel maxime aduerti potest: q; antiqua suę ciuitatis damna ex hominibus resarcitum iri angeli non ignorant. Nec alijs profecto regi legibus regnũ caritatis decebat q; pijs ipsorũ qui pariter regnaturi sunt mutuisq; amoribus & puris affectionibus in inuicem & in deũ. Est aũt in modo operandi differentia multa: pro cuiusq; nimirũ operarij dignitate. Deus enim facit quod vult. Sola ipsa facilitate volendi sine æstu: sine motu: sine præiudicio loci vel temporis vel causę vel personę. Porro angelus non absq; motu operatur: tam temporali q; locali sine æstu tamen Homo autem nec ab æstu animi: nec a motu corporis animiq; liber est in operando.

¶ Ca. VIII. De triplici benedictõe. In quibusdã dictis.

TRiplex nobis necessaria est benedictio. Præueniens / adiuuans / & cõsummans. Prima misericordię: secunda gratię tertia glorię: Præuenit misericordia cõuersionem: adiuuat gratia conuersationem: perficit gloria cõsummationem. Nisi trinam hanc benedictionem dederit deus: non potest terra nostra dare fructũ salutis. Neq; enim aut inchoare bonũ: donec a misericordia præueniamur aut agere bonũ: donec adiuuemur a gratia: aut consummare bonum possumus donec gloria repleamur. Verũ in his tribus non immerito dulcius sapit ea quæ non modo immeritos: sed & male meritos præuenit. vt dum adhuc filij sumus irę & operamur opera mortis ipse cogitat super nos cogitationes pacis. Et ne petentibus quidem: immo & impetentibus. non inuocantibus: sed prouocantibus nõ interpellentibus: sed etiã repellentibus spiritũ bonum: spiritũ vitę: adoptionis spiritũ largiatur. Quid illi animę dulcius sapiat cui misericordia tanta nõ sapit? Proinde benedictio dulcedinis nominatur ea quę præuenit: quia quæ adiuuat fortitudinis: quæ consummat plenitudinis est.

¶Ca.IX.De triplici gratia.In omelia.Intrauit Iesus.

TRiplicem gratiam diuinitus accipimus. vnã qua conuertimur.aliã qua in tentationibus adiuuamur.tertiam qua probati remuneramur.Prima nos initiat per quã vocamur. secunda prouehit qua iustificamur.tertia consummat: qua glorificamur.Et prima quidem beneplacitũ est. secunda meritum. tertia præmiũ.De prima dictum est.De plenitudine eius nos omnes accepimus. De duabus reliquis dictũ est:& gratiã pro gratia. id est munera æternę glorię pro merito temporalis militię.

¶Capitulum.X.De iustificatione: sanctificatione: & glorificatione.In quibusdam sententijs.

CHristus dei virtus & dei sapientia:iustificatur/sanctificat glorificatur a filijs suis. Dicamus ergo primũ quomodo sapientia iustificatur a filijs suis.Flagellat deus omnem filium quem diligit.Sed initio flagelli dum adhuc sub lege serui dei est:& nescit quoniã filius dei erit murmurat se aũt innocentem deum vero crudelem pronunciat. Huic aũt christus dei virtus apparet:sed nondũ sapientia.quia per flagellũ potentiam virtutis sentit sed nondũ sapientię suauitatem per intellectũ capit. Hunc talem sapientia attingit fortiter per flagellũ:& disponit omnia suauiter per intellectũ.dum ei inspirat gaudere in tribulationibus scire:qm̃ tribulatio patientiam operat̃:patientia probationem:probatio vero spem. Spes aũt non confundit & iam se non quasi seruũ puniri sed quasi filium per flagella erudiri cognoscit.vt hæreditatem capiat se peccatorem:deũ vero iustum pronũcians iustificat in se matrem sapientiã. Sed quid prodest peccata inter flagella confiteri: si non ab eisdem per continentię sanctitatem abstineas:Qualis pater talis sit filius:& in sanctimonia filiorũ nomen patris sanctificetur Sanctos enim eos dicimus quos firmos in proposito continentiæ ab huius sæculi non solũ ab illicitis actionibus:sed etiã impudicis locutionibus abstinere videmus. Sed quia sapiens filius gloria est patris:necesse est vt non solũ sanctificetur ab eo mater sapientia p̃ continentię stabilitatem sed etiã glorificetur per boni operis fructificationem.Vnde psalmista filiũ sapientię describens ait Iocundus homo qui miseretur & cõmodat. Et vere breuis & perfecta diffinitio sapientis.Iocũdus enim qui inter flagella confitendo de-

lictum: gaudet illud per præsentem tribulationem deleri. Miseret animę suę placens deo per continentię decorem: cõmodat proximo fructũ bonę operationis. Et hic est iustus reddens cuiq; quod suum est. Deo cõfessionem: sibi misericordiã: proximo caritatem. Sic aũt iustificatur sapientia a filijs suis per confessionem peccatorum: sanctificatur per continentię bonum: glorificatur per boni operis fructificationem.

¶ Capitulum. XI. De triplici ministerio ministrorũ christi. In quibusdam dictis.

MInisterium ministrorũ christi triplex est. seruitutis: caritatis: dignitatis. Ministeriũ seruitutis corporis castigatio: caritatis mentis deuotio. dignitatis corporis christi cõsecratio. Primũ fit in afflictione. secundũ in hilaritate. tertiũ in humilitate. Primũ est sacrificiũ timoris. secũm amoris. tertiũ laudis.

¶ Capitulum. XII. De tribus modis quibus nos dilexit deus. Super cantica. sermone. xx.

DIlexit nos deus dulciter: sapienter: fortiter. Dulce nempe dixerim q̃ carnem induit. cautũ q̃ culpam cauit. forte q̃ mortem sustinuit. Nam quos sane in carne visitauit: carnaliter tamen nequaq̃ amauit: sed in prudentia spũs. Itaq̃ quos in carne quæsiuit: dilexit in spiritu: redemit in virtute. Plenũ prorsus omni suauitatis dulcedine: videre deũ hominem hominis cõditorem. At dum naturã induit prudenter se legit a culpa: etiã potenter mortem propulit a natura. In carnis assumptione cõdescendit mihi: in culpę vitatione consulit sibi. in mortis susceptione satisfecit patri. amicus dulcis: consiliarius prudens: adiutor fortis. Huic securus me credo qui saluare me velit: nouerit: possit. Ergo nisi amasset dulciter: non me in carcere requisisset illa maiestas. Sed iunxit affectioni sapientiã: qua tyrannum deciperet. iunxit & patientiam qua placaret offensum deum patrem.

¶ Capitulum. XIII. De triplici modo diligendi deũ Super cantica. sermone. xx.

DIsce christiane a christo quemadmodũ diligas christum. Disce amare dulciter: amare prudenter: amare fortiter. Dulciter ne illecti: prudẽter ne decepti fortiter ne oppressi: ab amore domini auertamur. Ne mundi gloria seu carnis volu-

ptatibus: abducaris: dulcescat tibi præ his sapientia christus. Ne seducaris spiritu mendacij & erroris: lucescat tibi veritas christus. Ne aduersitatibus fatigeris: cõfortet te virtus dei christus. zelum tuũ inflammet caritas: informet scientia. firmet cõstantia. Sit feruidus: sit circumspectus. sit inuictus: nec teporem habeat: nec careat disciplina: nec timidus sit. Dilige dñm deum tuũ toto & pleno cordis affectu. dilige tota rationis vigilantia & circũspectione. dilige & tota virtute: vt nec mori pro eius amore ꝓtimescas. Sit suauis & dulcis affectui tuo dñs Iesus: contra male vticꝫ dulces vitę carnalis illecebras: & vincat dulcedinem dulcedo. Sed sit nihilominus intellectui præuia lux & dux rationi non solum ob cauendas hæreticę fraudis decipulas: & fidei puritatem ab eorũ versutijs custodiendam. verũ vt cautus quocꝫ sis: nimiã & indiscretam vehementiam in tua conuersatione vitare. In quibusdã dictis. Sapientia est deus: & vult se amari. non solũ dulciter: sedet sapienter. Alioquin facillime zelo tuo spũs illudet erroris si sapientiã negligas. Nec habet callidus hostis machinamentũ efficacius ad tollendam de corde dilectionem: cꝫ si efficere possit/vt in ea incaute & non cũ ratione ambuletur. Sup cantica. ser. xx. Sit etiam fortis & cõstans amor tuus nec cedens terroribus: nec succumbens laboribus. Ergo amemus affectuose: circumspecte/& valide.

¶ Capitulũ. XIIII. Quid sit deum diligere toto corde: tota anima: tota virtute. Vbi supra.

NOn abduci blandicijs: nec seduci fallacijs: nec iniurijs frangi: toto corde: tota anima: tota virtute: diligere est. Et nota amorem cordis quodãmodo esse carnalem: ꝙ magis erga carnem christi & quæ in carne christus gessit vel iussit: cor humanum afficiat. Hoc repletus amore: facile ad omnem huiusmodi dei sermonem cõpungitur. Nihil audit libentius: nihil legit studiosius: nihil frequentius recolit: nil suauius meditatur. Astat oranti hominis dei sacra imago aut nascentis: aut lactentis: aut docentis: aut morientis: aut resurgentis: aut ascendentis: & quicquid tale occurrat vel stringat: necesse est animã in amore virtutũ vel carnis exturbet vicia fuget illecebras: noxia desideria sedet. In carnis ergo deuotione interim cõsoletur qui viuificantem spiritũ nondũ habet: eo dumtaxat modo quo habent illi qui aiunt. Et si cognouimus

christum scdm carnem: sed nunc iam nõ nouimus. Nam alias quidem nequaq; sine spũsancto vel in carne diligitur christus: etsi nõ in illa plenitudine. Cuius tamen mensura deuotionis hæc est: vt totum cor illa suauitas occupet: totũ sibi ab amore vniuersę carnis ac carnalis illecebrę vendicet: hoc quippe toto corde diligere est. Vt breuiter dicam / toto corde diligere est omne quod blandit̃ de carne propria vel aliena: sacrosanctę carnis amori postponere. In quo & mundi gloriã ęque comprehendo: quia gloria mundi gloria est carnis: & qui in ea delectantur / carnales esse non dubiũ est. Bonus iste amor carnalis per quem vita corporalis excludit̃ / contemnitur & vincitur mundus. Proficitur aũt in eo cum fit & rationalis: perficit̃ cum efficitur spiritualis. Porro rationalis tunc est: cum in omnibus quæ oportet de christo sentiri: fidei ratio ita firme tenetur: vt ab ecclesiastici sensus puritate / nulla veri similitudine / nulla hæretica / seu diabolica circũuentione: aliquatenus deuietur. item q̃ cũ in propria cõuersatione illa cautela seruat̃ vt discretionis meta: nulla superstitione vel leuitate vel spũs quasi feruentioris vehementia excedatur. Et hoc est tota anima deum diligere. Quod si & adiuuantis spũs vigor tantus accedat / vt nulla vi laborum vel tormentorũ: sed nec mortis metu iusticia vnq̃ deseratur. in hoc etiã tota virtute diligitur: & est amor spiritualis quod nimirum nomen huic specialiter amori cõgruere puto: ob prærogatiuam vtiq; plenitudinis spũs qua præcellit.

¶ Ca. XV. De triplici libertate quarũ vltima sola liberum arbitriũ noĩat̃. In li. de gratia & libero arbitrio.

EST enim libertas a peccato. Sed quis in carne peccati: a peccato sibi vendicat libertatem? hac igitur libertate dictũ merito nequaq; opinor liberũ arbitriũ. Est enim libertas a miseria. Sed nunquid & istam sibi quispiam in hac mortalitate pręsumit? Et ex hac itaq; liberũ nominari arbitriũ non immerito abnuimus Est vero quam magis & congruere arbitror libertatem: quã dicere possumus a necessitate eo q̃ necessariũ voluntario cõtrarium esse videtur. Siquidem quod ex necessitate fit iam non est ex volũtate: sed econtrario similiter. Verũ libertas a necessitate ęque & indifferenter deo vniuersęq; tam bonę q̃ malę rationali cõgruit creaturę. Nec peccato nec miseria amittitur / nec minuitur. nec maior

in iusto est ꝗ in peccatore: nec plenior in angelo ꝗ in homine. Manet nanq; libertas voluntatis vbi etiam est captiuitas mentis: tã plena quidem in malis ꝗ & in bonis sed in bonis ordinatior. Tam integra quoq; pro suo modo in creatura ꝗ in creatore: sed in illo potentior. Q; aũt solent homines conqueri & dicere/volo habere bonam voluntatem & nõ possum: nequaꝗ huic præscribit libertati vt quasi vim aut necessitatem in hac parte voluntas patiatur sed plane illa libertate quæ dicitur a peccato/se carere testatur. Nam qui vult habere bonam voluntatem: probat se habere voluntatem. Non enim vult habere bonam nisi per voluntatem. Q; si voluntatem & libertatem: sed libertatem a necessitate: nõ a peccato. Nempe vt nõ valeat cũ velit habere bonã: sentit quidem deesse libertatem sed profecto libertatem a peccato quo vtiq; dolet premi nõ perimi voluntatem. Quãꝗ iam proculdubio vtrũq; bonam habet: vbi habere vult: bonũ quippe est quod vult. Nec posset bonũ velle: nisi bona voluntate. sic nec velle malũ: nisi mala voluntate. Cum bonũ volumus: bona est voluntas. cum malũ volumus: mala est voluntas. Vtrobiq; voluntas & vbiq; libertas: cedit siquidem voluntati necessitas. Cum aũt non valemus qd' volumus sentimus quidem ipsam quodãmodo libertatem peccato esse captiuã vel miseram: non tamen amissam. Ex hac ergo tantũ libertate qua liberũ est voluntati/seipsam iudicare vel bonã si bono. vel malã si malo consenserit: quippe quæ in neutro nisi certe volendo consentire se sentit: liberũ arbitriũ credimus noĩari.

¶ Capitulum. XVI. De triplici libertate: quarũ prima est naturę. secunda gratię. tertia vitę vel glorię. In libro de gratia & libero arbitrio.

CVm igitur triplex sit præposita libertas: a peccato. a miseria. a necessitate. hanc vltimo loco positam: contulit nobis in conditione natura. In prima restauramur a gratia: media nobis reseruatur in patria. Dicatur ergo prima libertas naturę sed'a gratię. tertia vitę vel glorię. Primo nempe in liberã voluntatẽ ac voluntariã libertatẽ cõditi sumus nobilis deo creatura. Prima ergo libertas habet multũ honoris: secũda plurimũ & virtutis: nouissima cumulũ iocunditatis. Ex prima quippe prestamus ceteris animantibus. in secunda carnem: per tertiã mortem subijcimus.

¶Capitulum. XVII. Quid sit iudicium. quid consilium: quid complacitum. In libro. vbi supra.

IVdicij est discernere quid liceat, quid non liceat consilij probare quid expediat vel non expediat. Complaciti experiri qd libeat vel non libeat. Vtinã tam libere nobis cõsuleremus q̃ libere de nobis iudicamus: vt sicut libere per iudiciũ licita illicitaq̃ discernimus, ita per consiliũ & licita tanq̃ cõmoda nobis eligere: & illicita tanq̃ noxia respuere liberũ haberemus. Iam enim nõ solum liberi arbitrij: sed & liberi proculdubio cõsilij ac per hoc a peccato liberi essemus. Sed quid si totũ solumq̃ quod expediret vel liceret etiã liberet: nonne liberi quoq̃ esse cõplaciti merito diceremur. quippe qui ab omni proinde quod displicere potest: hoc est ab omni nos miseria liberos sentiremus. Nunc aũt cum multa per iudiciũ vel admittenda vel omittenda esse decernamus: quæ tamen per consiliũ nequaq̃ pro iudicij rectitudine aut eligimus aut contemnimus. rursum quia non omnia quæ tanq̃ recta & cõmoda cõsulte obseruamus: etiã vt beneplacita libenter amplectimur, sed insuper quasi dura & molesta: vix ęquanimiter ferre perduramus liquet quia liberũ nec consiliũ habemus nec complacitũ. Certissime aũt habituri sumus: qm̃ liberum a necessitate arbitriũ, quod nunc cunctę rationali creaturę cõmune videt̃. erit etiã in electis hominibus vti iam in sanctis est angelis & cautũ a peccato & tutũ a miseria probantibus tandem triplicis libertatis fœlici experientia: quæ sit bona voluntas dei ac beneplacens & pfecta. Quod quia necdũ est sola interim plena integraq̃ manet in hominibus libertas arbitrij. Nã libertas consilij ex parte tantũ & hoc in paucis spiritalibus qui carnem suã crucifixerunt cum vicijs & cõcupiscentijs: quatinus iam non regnet peccatũ in eorum mortali corpore. Porro vt non regnet libertas facit consilij. Vt non desit ex integro: captiuitas est liberi arbitrij. Iam de libertate complaciti in hoc sæculo neq̃ quid dicemus: vbi vix sufficit dici malicia sua. vbi vita hominis tentatio est super terrã: vbi totũ occupare videtur miseria. vbi noctes dieśq̃ in mœrore cõtinuant̃: nullum profecto temporis spacium complacito vacuũ esse relinquitur? Hi tamen & in hac carne raro licet raptimq̃ cõplaciti libertate fruuntur: qui cum maria optimã partem elegerunt: quę non auferetur ab eis. Qui enim iam tenent

quod auferendum non est experiuntur vtiq; quod futurũ est: sed quod futurũ est fœlicitas est. Porro fœlicitas & miseria: eodem tempore simul esse non possunt. Quotiens igitur per spiritũ illam participant: totiens istam nõ sentiunt. Itaq; in hac vita soli cõtemplatiui possunt vtraq; frui libertate complaciti: & hoc ex parte & parte satis modica viceq; rarissima. Porro libertate consilij fruunt etiam quilibet iusti ex parte quidem sed non modica. Cæterum libertas arbitrij cunctis pariter ratione vtentibus cõuenit: nõ minor quantum in se est in malis q̃ in bonis; tam plena in hoc sæculo q̃ & in futuro.

¶Capitulum. XVIII. De triplici voluntate: libera/ mala / & bona. In libro de gratia & libero arbitrio.

LIbera voluntas nos facit esse nostros mala diaboli: bona dei Creati quippe quodãmodo nostri in liberam voluntatem: quasi dei efficimur per bonã voluntatem. Porro bonã facit: qui liberam fecit & ad hoc bonã vt simus aliquod initium creaturę eius: quoniam expedit profecto nobis magis omnino nõ fuisse: q̃ nostros pmanere. Dum ergo per malã voluntatem sumus diaboli: quodãmodo interim non sumus dei: sicut & cum per bonam voluntatem efficimur dei: desinimus iam esse diaboli. Nemo siquidem potest duobus dominis seruire. Cæterũ siue dei sumus siue diaboli nõ tñ similiter desinimus esse & nostri. Manet quippe vtrobiq; libertas arbitrij: per quã manet & causa meriti: quare merito vel puniamur mali: quod tanq̃ liberi ex propria voluntate efficimur vel glorificemur boni quod nisi eque voluntarij esse non possumus. Sane diabolo nostra nos mancipat voluntas: nõ ipsius potestas deo subijcit eius gratia: non nostra voluntas. Nostra quippe voluntas bona quod fatendũ est a bono deo creata: pfecta tamen non erit quousq; suo creatori perfecte subiecta sit.

¶Cap. XIX. De triplici bono quod habet in se pfectio bonę volũtatis. In li. de gratia & libero arbitrio

VElle malum: defectus quidã est voluntatis: bonũ velle: profectus eiusdem. sufficere aũt ad omne qd volumus bonũ: ipsius perfectio. Vt ergo velle nostrũ quod ex libero arbitrio habemus perfectũ habeamus duplici gratię munere indigemus: & vero videlicet sapere quod est voluntatis ad bonum

conuersio: & pleno etiam posse quod est eiusdem in bono cõfir-
matio. Porro perfecta conuersio est ad bonum: vt nihil libeat nisi
quod deceat vel liceat. Perfecta in bono confirmatio: vt nil desit iã
quod libeat. Tunc demũ pfecta erit voluntas cum plene fuerit bo
na & bene plena. Habet siquidem in se duplex bonũ ab initio sui.
Vnum quidem generale ex sola creatiõe: quod a bono scilicet deo
non potuit creari nisi bona. Alterũ speciale: ex libertate arbitrij in
qua ad imaginem vtiq; ipsius qui creauit est cõdita. Q; si his duo
bus modis accedat & tertiũ cõuersio ad creatorẽ: reputabit nõ im
merito pfecte bona. Bona nimirũ in vniuersitate: melior in suo ge
nere: optima ex sui ordinatõe. Est aũt ordinatio omnimoda cõuer
sio volũtatis ad deũ: & ex tota se volũtaria deuotaq; & subiecta.

¶ Ca. XX. De libero arbitrio. cõsilio & cõplacito. vbi sup

AD liberum arbitriũ quantum in se est nõ ptinet posse vel
sapere sed tantũ velle: nec potentem facit creaturã nec sa-
pientem: sed tantũ volentem. Non ergo si potens aut sa-
piens: sed tantũ si volens esse desierit: liberũ arbitrium amisisse pu
tanda erit. Vbi enim non est voluntas: nec libertas. Non dico si vel
le bonũ: sed si velle omnino creatura desierit. Fatendũ sine contra
dictione/vbi iam non ex voluntate bonitas: sed ipsa ex toto volun
tas perit: etiam liberum deperire arbitrium. Quod si velle tantum
bonum non poterit: signum est q̃ ei desit liberum non arbitrium
sed consilium. Si autem non quidem velle sed ad id quod iam
vult bonum ei posse defuerit: nouerit sibi deesse liberum compla-
citum: non liberum perisse arbitrium. Si ergo liberũ arbitrium ita
vbiq; sequit voluntatẽ: vt nisi illa penitus esse desinat/isto non ca-
reat. voluntas vero sicut in bono ita etiã & in malo ęque perdu-
rat: ęque profecto & liberũ arbitriũ: tam in malo q̃ in bono: inte-
grum pseuerat. Et quomodo voluntas etiã posita in miseria non
desinit esse voluntas: sed dicitur & est misera voluntas. sicut & be
ata voluntas: ita nec liberũ arbitrium destruere: siue quantũ in se
est aliquatenus imminuere poterit quæcunq; aduersitas vel neces-
sitas. Sed licet vbiq; pariter sine sui diminutione pdurat: nõ tamen
pariter sicut de bono potuit per se in malũ corruere: ita quoq; per
se de malo in bonũ poterit respirare. Nemo proinde putet ideo di
ctum liberũ arbitrium q̃ ęque inter bonum & malũ potestate vel

facilitate vertetur: cum cadere quidem per se potuerit: non aũt resurgere nisi per domini spiritũ. Nunc igitur ex eo potius liberum dicitur arbitriũ q̃ siue in bono siue in malo ęque liberã facit voluntatem: cũ nec bonus quispiã nec item malus dici debeat aut esse valeat nisi volens. Tali iam ratione non incongrue dicetur: ad bonum se & ad malũ habere ęqualiter: q̃ vtrobiq̃ videlicet par sit ei non quidem electione facilitas: sed in voluntate libertas. Hac sane dignitatis diuinę prærogatiua: rationalem singulariter creaturã conditor insigniuit. q̃ sui quodãmodo iuris in hac parte existeret quatenus non nisi sua voluntate aut mala fieret & iuste damnaretur aut bona maneret & merito saluaretur. non q̃ ei propria sufficere posset voluntas ad salutem: sed q̃ eam nullatenus sine sua voluntate consequeret. Nemo quippe saluatur inuitus.

¶ Capitulum. XXI. De triplici operatione dei: prima scilicet per quam. secunda contra quam. tertia cum qua operatur. In libro. vbi supra.

OPeratur deus illorũ salutem quorũ nomina sunt in libro vitę: aliqñ per creaturam sine ipsa. aliqñ per creaturã contra ipsam. aliqñ per creaturam cum ipsa. Multa profecto fiunt hominibus salubria per insensibilem: & item per irrationalẽ creaturam quæ idcirco dixerim fieri sine ipsa q̃ non queat intellectu carens esse vel conscientia. Multa quoq̃ multorũ saluti vtilia facit deus per malos siue homines siue angelos. sed q̃m̃ inuitos ideo cõtra ipsos. Nam dum nocere cupientes iuuant: quantũ alijs valet vtilis actio tantum ipsis peruersa nocet intentio. Porro per quos & cum quibus operatur deus: boni sunt angeli vel homines qui quod vult deus: & agunt pariter & volunt. Qui enim bono quod opere complent: voluntate consentiunt. opus omnino quod per eos deus explicat: ipsis cõmunicat. Videamus sc̃dm dei triplicem operationem quã posuimus: quid creatura neq̃ pro suo ministerio mereatur. Et illa quidem per quã & sine qua fit quod fit: quid mereri potest? Quid illa contra quã fit: nisi iram? Quid & cũ qua fit: nisi gratiã? In prima itaq̃ nulla. in sequenti mala. in vltima bona merita cõquirunt. Nec enim pecudes cum per eas bonũ aut malum aliquod fit: boni quicq̃ merent. Non habent quippe vnde bono malo ve consentiant. Multo minus aũt lapides cũ nec sen-

tiant. Cæterum diabolus vel homo malus cũ vigeant & vigilent ratione iam quidem merent: sed non nisi pœnam pro eo q̃ a bono dissentiant. Quicunq̃ aũt ex consensu voluntatis obediunt: repositam sibi esse confidunt coronã iusticiẹ. Vtitur ergo deus in salutẹ suorum irrationali, & item insensibili creatura tanq̃ lumento aut instrumento: quẹ iam expleto opere nusq̃ erunt. Vtitur rationali creatura sed maliuola quasi virga disciplinẹ: quã correpto filio in ignem proijciet tanq̃ sarmentũ inutile. Vtitur angelis & hominibus bonẹ voluntatis tanq̃ cõmilitonibus & coadiutoribus suis: quos peracta victoria amplissime munerabit. Ibi itaq̃ deus homini merita benigne constituit: vbi per ipsum & cũ ipso bonũ operari quippiam dignanter instituit. Hinc adiutores dei, cooperatores spiritussancti. Promeritores regni nos esse præsumimus: q̃ per cõsensum vtiq̃ voluntariũ diuinẹ voluntati coniungimur.

¶ Capitulum. XXII. De bona cogitatione cõsensu & ope: quẹ tria opatur deus in nobis. In li. vbi sup̃

DEus tria hæc: hoc est bonũ cogitare: velle: perficere: operatur in nobis. Primũ sine nobis: sed'm nobiscum tertiũ per nos facit. Siquidem immittendo bonã cogitationem nos præuenit: immutando etiã malã voluntatem sibi per consensum iungit ministrando & consensui voluntatem vel facultatem foris per apertum opus nostrũ/internus opifex noster innotescit. Sane ipsi nos præuenire nequaq̃ possumus. Qui aũt bonũ nemi nem inuenit: neminem saluat quem nõ præuenit. A deo ergo sine dubio fit nostrẹ salutis exordiũ: nec per nos vtiq̃: nec nobiscũ. Verum consensus & opus etsi nõ ex nobis iam non tamen sine nobis Nec primũ itaq̃ in quo nos quippe nil facimus. nec vltimũ quod & plerũq̃ extorquet aut timor inutilis: aut simulatio damnabilis sed tantũ mediũ reputatur nobis in meritũ. Sola igitur interdum bona voluntas sufficit: cætera non prosunt si sola defuerit. Non prosunt dixerim: sed agenti nõ cernenti. Valet itaq̃ intentio ad meritum actio ad exemplũ: vtrãq̃ est præueniens cogitatio tantũmodo ad excitandũ. Cum hæc ergo inuisibiliter intra nos ac nobiscũ actitari sentimus: soli gratiẹ attribuamus. Ipsa liberũ excitat arbitrium cũ seminat cogitatum: sanat cum mutat affectũ: roborat cum pducit ad actum seruat ne sentiat defectũ. Si aũt ista cũ libero

arbitrio operatur: vt tantũ in primo illud præueniat: in cæteris comitetur: ad hoc vtiq; præueniens/vt iam sibi deinceps cooperent. Ita tamen quod a sola gratia ceptum est / pariter ab vtroq; perficitur: vt mixtim non singillatim: simul non vicissim per singulos profectus operent. Nam partim gratia: partim liberũ arbitrium: sed totum singula opere indiuiduo peragũt. Totum quidem hoc & totum illa: sed vt totum in illo sic totum ex illa.

¶Ca. XXIII. De triplici opatione dei. quarũ prima creatio est. scd'a formatio. tertia cõsũmatio. In li. vbi sup.

CRearis/sanaris/saluaris. Quid horum tibi ex te o homo? Nec creare qui non eras: nec iustificare peccator nec mortuus poteras teipm resuscitare. vt cętera prętermittã bona quæ aut sanandis necessaria sunt: aut saluandis reposita. Quod dicimus de primo patet. & de vltimo. Sed & de medio nemo dubitat nisi qui ignorans dei iusticiam: & suã volens constituere / iusticię dei non est subiectus. Quid enim? Agnoscis creantis potentiã: saluantis gloriã: & sanantis ignoras iusticiã? Quis est qui ignoret dei iusticiã? Qui seipsum iustificat. Qui merita sibi aliunde præsumit ęq; a gratia. Cæterũ qui fecit quod saluaret: etiam dat vnde saluet. Ipse inquã merita donat qui fecit quibus donaret. Igitur qui recte sapiunt triplicem confitent operationem: non quidem liberi arbitrij: sed diuinę gratię in ipso siue de ipso. Prima creatio: scd'a reformatio: tertia est consummatio. Primo nãq; in christo creati in libertatem voluntatis. scd'o reformamur per ipsum in spiritũ libertatis cum christo: deinde cõsummandi in statum ęternitatis. Siquidem quod non erat in illo creari oportuit: qui erat per formã reformari deformem: membra non perfici possunt nisi cum capite. Cum igitur cõsummatio fieri habeat de nobis: siue etiã in nobis: non aũt a nobis creatio facta est: sed sine nobis. Sola quæ nobiscũ fit quodãmodo propter consensum voluntariũ nostrum in merita nobis computabitur reformatio.

¶Capitulum. XXIIII. De intentione & affectione & memoria. In li. vbi supra.

PEr virtutum exercitia constat interiorem hominem nostrũ renouari de die in diem: dum & intentio terrenis incuruat curis: de imis paulatim ad superna resurgit: & affectio circa

carnis desideria languens: sensim in amorem spiritus conualescit: & memoria veterũ operũ turpitudine sordens nouis bonisq; actibus candidata indies hilarescit. In his nempe tribus interior renouatio consistit. rectitudine scilicet intentionis: puritate affectionis: recordatione bonę operationis: per quã bene sibi conscia memoria enitescit. Verum etiã hoc cum certũ sit diuino in nobis actitari spiritu dei iũt munera. Nã vero cũ nostrę volũtatis assensu: nostra sunt merita. Deus ergo auctor est meriti qui & voluntatem applicat operi & opus explicat voluntati. Alioquin si proprię appellentur ea quæ dicimus nostra merita. spei quædã sunt seminaria: caritatis incentiua: occultę prædestinationis indicia. futurę sœlicitatis præsagia. via regni: non causa regnandi. Deniq; quos iustificauit: non quos iustos inuenit: hos & magnificauit.

¶Ca. XXV. De triplici fide. In quibusdam dictis.

DVm venit dei filius factus est homo qui erat deus: tanq; bonus medicus dedit præcepta: quibus obseruatis reformaretur salus amissa. Vt vero præceptis faceret fidem: exhibuit signa: vt eorum preceptorũ persuaderet vtilitatem promisit beatitudinem. Est ergo fides alia præceptorũ: alia signorũ alia promissorum. id est qua credimus in deũ: qua credimus deũ: qua credimus deo. Credere aũt in deum: est in eum sperare: & eum diligere. Per fidem signorũ credimus deum qui talia potest: & omnia potest. Per fidem promissorũ credimus deo: qui quicquid promittit veraciter complet. similiter quoq; spes triplex est: & procedit de prædicta triplici fide. Nam de fide præceptorũ oritur spes venię: de fide signorũ spes gratię: de fide promissorũ spes glorię.

¶Ca. XXVI. De triplici caritate. In quibusdã dictis

CAritas ternario numero colligitur. de corde puro: & conscientia bona: & fide non ficta. Puritatem debemus proximo: conscientiã nobis: fidem deo. Puritas aũt est quicquid agitur. aut ad vtilitatem proximi: aut ad honorem fiat dei. Maxime tamen adhibenda est proximo: quia deo manifesti sumus: proximo aũt non possumus: nisi inquantũ illi cor nostrum aperimus Conscientiã bonam faciunt in nobis duo: pœnitentia & continentia: quando scilicet per pœnitentiam peccata cõmissa punimus: & per continentiã deinceps punienda non cõmittimus: & hanc debe-

mus nobis. Post hæc superest fides non ficta quæ deo vigilanter exhibenda est: vt nec propter proximũ cui nos impendimus offendamus deũ: nec propter conscientiã quam per pœnitentiã & continentiam in humilitate custodire volumus: minus exequamur mãdatorum dei obedientiã: & hæc est fides non ficta. Non ficta aũt ponitur ad differentiã mortuę fidei & fictę. Mortua fides est quę sine opibus est. Fides ficta quæ ad tempus credit. & in tpe tentationis recedit. Vnde etiam ficta id est fragilis dicit̃. In epistola ad henricum senonensem episcopũ quæ suscepta quidem ex caritate vita moueri inchoat ad bene operandũ: sed non perseuerans deficit & moritur tanq̃ abortiua. Qualis cuiusq; sit fides: tribulatio probat Si cuius deficit/deficit enim cũ in caritate nõ perseuerat: ficta esse dinoscitur. Si cuius pseuerat: probata & pfecta censetur.

¶ Capitulum. XXVII. De triplici solicitudine in dilectione proximi habenda. In quibusdam dictis.

VT veritatis discipulos nos esse probemus: diligamus inuicem. Et in hac dilectõe triplici solicitudine vigilemus: quia deus caritas est: & omnẽ solicitudinem nostrã illi debemus id est vt nascatur: vt crescat: vt seruetur. Nascitur si cibaueris inimicũ: si potum dederis ei: quia hæc faciens carbones ignis congeres sup caput eius. Carbones ignis sunt opera caritatis: quæ congerunt̃ super diabolũ qui est caput omniũ iniquorũ: vt ablato eo. nascatur eis caput deus qui est caritas. Crescit si necessitatem patienti subueneris: si volenti mutuare præstiteris: si amico animum tuũ aperueris. Seruatur si loquendo vel exhibendo etiã quæ non videntur necessaria: amicorũ voluntati satisfeceris. Seruatur etiam & augetur bono vultu. dulci sermone. hilari operatione: vt caritatem quã vultus & sermo indicant: pia & hilaris operatio confirmet. Quia exhibitio operis: probatio est dilectionis.

¶ Capitulum. XXVIII. De triplici vnguento. Super cantica. sermone. x.

EST vnguentum contritionis. delicta multa cõplectens. Et est vnguentũ deuotionis multa continẽs beneficia: est & pietatis. Primũ pungitiuũ dolorem faciens: quia mouet ad compunctionem amara recordatio peccatorũ. Secundũ temperatiuũ dolorem leniens: diuinę bonitatis intuitu consolationem dante:

& sedante dolorem. Tertium sanatiuum: etiam morbũ expellens. Nunc de singulis differamus. Est ergo vnguentũ quod sibi anima conficit: multis irretita criminibus. Sed cũ incipit cogitare vias suas congerat conteratq; in mortariolo conscientię multas ac varias species peccatorũ suorum: & intra ęstuantis pectoris ollam simul omnia coquat igne quodam pœnitentię & doloris. Ecce hoc est vnum vnguentũ quo anima peccatrix suę conuersionis primordia condire debet: plagisq; suis recentibus adhibere. Primũ nãq; sacrificium deo spiritus contribulatus. Nec est omnino spernenda nec vilis ęstimanda huiuscemodi species vnguenti: cuius odor angelos ad exultationem inuitat. Sed est vnguentũ tanto isto profecto preciosius: quanto de melioribus cõpositũ speciebus. Fit em vnguentũ illud de diuinis collatis humano generi beneficijs. Fœlix qui ipsa sibi studiose colligere: & ante mentis suę oculos digna eum gratiarũ actione reducere curat. Profecto cũ fuerint in vasculo pectoris / pistillo crebrę meditationis contusa atq; contrita: deniq; igne sancti desiderij simul decocta omnia. & demũ impinguata oleo leticię / erit vnctio longe preciosior excellentior q; priore. Sup cantica. sermo. xij. Sed & vnguentũ quod ambobus longe antecellit: & hoc appellauerim pietatis: eo q; fiat de necessitatibus pauperũ: de anxietatibus oppressorũ: de perturbationibus tristium: de culpis delinquentiũ. & postremo de omnibus quorum libet miserorũ erumnis: etiã si fuerint inimici. Despicabiles videnť species istę. Sed est sup omnia aromata vnguentũ quod ex eis cõficitur. Sanatiuũ est beati misericordes: quoniã ipsi misericordiã consequentur. Igitur multę miserię collectę atq; oculo pietatis inspectę: ipsę sunt species ex quibus vnguenta optima cõponunť.

¶Ca. XXIX. De triplici mõ cõfessiõis. Sup can. ser. xvi

OMne quod remordet conscientiã confitere humiliter: pure: fideliter. Nonnunq; audimus aliquos reminisci ac iactitare impudentissime mala sua præterita: quæ (verbi gratia) aliqñ vel fortiter gladiatorio vel argute literatorio gessere conflictu: seu aliud quid secũm mundi quidem vanitatem fauorabile: secũm animę vero salutem nociuũ: perniciosum / damnosum Nonnulli talia rememorant quasi dolendo & pœnitendo: sed gloriam in intentione captantes cõmissa sua non diluunt: sed seipsos

illudunt. Nam deus non irridetur: nec proditur aut proijcitur vetus fermentũ illa confessione: sed statuit. Sed est confessio eo periculosius noxia quo subtilius vana cum ipsa etiã inhonesta & turpia detegere de nobis non veremur/nõ quia humiles sumus: sed vt esse putemur. Appetere aũt de humilitate laudem/humilitatis nõ est virtus: sed subuersio. Verus humilis vult vilis reputari: nõ humilis prædicari. Gaudet contemptu sui: hoc solo sane superbus q̃ laudes contemnit. Quid puersius: quid ve indignius: vt humilitatis custos confessio superbię militet: & tamen velis videri melior/& inde videris deterior? Mirabile iactantię genus: vt non possis putari sanctus/si non appareas sceleratus. Ac talis confessio speciem habens humilitatis nõ virtutem: non solũ veniam non meret: sed & prouocat iram. Ecce cur humilem confessionẽ esse debere dixi Oportet aũt esse & simplicem. Non intentionem forte quia latet homines: excusare delectet si sit rea: nec leuigare culpam quæ grauis est: nec alieno adumbrare suasu/cum inuitũ nemo coegerit. Primũ illud non confessio est: sed defensio. non placat: sed prouocat. Sequens monstrat ingratitudinem: & quo minus reputatur culpa/eo & minuitur gloria indulcoris. Sed enim minus libenter beneficiũ datur: quod minus grate minus ve necessarie prouenire sentitur. Veniã sibi proinde abiudicat: qui munus largitoris attenuat quod quidem omnis facit qui reatũ suum verbis alleuiare conat. Genus excusationis est cũ argueris tu aliũ incusare. Porro excusare te velle quando corriperis: nõ modo minime fructuosum: sed & perniciosum. Merito quidem. In animã suã peccat qui se excusat: repellens proinde a se indulgentię medicinã/& sic vitã ore proprio sibi intercludens. Et quęnã maior malicia q̃ propriã armari in salutem: & linguę tuę temetipm mucrone confodere? Sit aũt & fidelis cõfessio vt confitearis in spe: de indulgentia penitus nõ diffidens/ne tuo te ore non tam iustifices q̃ condemnes.

¶ Capitulum. XXX. De triplici sapientia cordis: oris: & operis. In quibusdam sententijs.

SApientia cordis est in pœnitudine peccatorũ præteritorũ: in contemptu præsentiũ commodorũ: in desiderio futurorum præmiorũ. Inuenisti plane sapientiã si prioris vitę peccata defleas: si huius sæculi desideria parui pendas: si æternã beatitudinẽ

toto desiderio cōcupiscas. Inuenisti sapientiā si tibi horum singula sapiunt prout sunt. Vt hæc quidem amara & omnino fugienda: ista quoq; velut caduca & transitoria cōtemnenda. illa vero vt perfecta bona totis appetenda desiderijs: intimi quodā animi sapore dijudices & discernas. Sane in his tribus ore affluis sapientia vel prudentia: si sit in ore confessio proprię iniquitatis: sit gratiarum actio & vox laudis: sit etiā sermo ędificationis. Nimirū corde creditur ad iusticiā: ore aūt confessio fit ad salutem Atq; in principio quidem sermonis iustus accusator est sui: nam in medio magnificare deū: in tertio quoq; si eatenus affluit sapientia ædificare proximū debet. Iam vero & in opere affluendū est sapientia & maxime. Quæramus ergo in opere triplicem affluentiā. Itaq; puto ego q̄ ad opus pertinet copiose satis affluere sapientia quicūq; continenter: patienter/& obedienter conuersatur. Tantū vt fidelis obedientia propriā mortificet voluntatem: humilis cōtinentia sæcularem pariter & carnalem amputet voluptatem. hilaris patientia vtranq; similiter & corporalem scilicet & mundialem viriliter sustineat aduersitatem.

¶ Capitulum. XXXI. De triplici modo reuertendi ad dominum. In quibusdam sententijs.

QVi vult venire post me: per me: ad me. Post me: quia veritas sum. per me quia via sum. ad me: quia vita sum. Qui vult venire post me abneget semetipm & tollat crucem suam: & sequat̄ me. Tria proposuit christus: dei virtus & dei sapientia. angelus magni consilij: animę rationali ad imaginem trinitatis factę. scilicet seruitutem vilitatem: asperitatē. In abnegatione sui seruitus: in tollitione crucis vilitas in imitatione christi designat̄ asperitas. Vt quę per inobedientiā de statu trinę fœlicitatis ceciderat: humiliata afflictione trinę miserię per obedientiā resurgat. Ceciderat igitur a se/a societate angelorū: a visione dei. id est a libertate: a dignitate: a beatitudine. Audiat ergo consiliū: vt abnegando seipsum. i. propriā volūtatem sui libertatem recuperet Tollendo crucem suā. i. carnem suā cum vicijs & concupiscentijs crucifigendo: & per continentię bonū recuperet societatem angelorum. Sequendo christū. i. eius passionē imitando: recuperet claritatis eius visionem: quia si cōpatimur & conregnabimus.

¶Capitulum. XXXII. De sobrietate: iustitia: & pietate. In quibusdam sententijs.

EBrietas exterior voluptatum effusio: interior curiositatum occupatio. Ecōtra sobrietas exterior voluptatū refrenatio: interior curiositatū exclusio. Ita viuit homo sobrie quantū ad se ipsum iuste quantū ad proximū: cui exhibet quod iustum est. Iusticia est in duobus modis in innocentia: & in beneficentia. Innocentia iusticiam inchoat: beneficentia cōsummat. Pie quantū ad deum. Pietas est in duobus vt de nobis non pręsumamus: sed in deo pfecte confidamus: vt per eū oīa impedimenta mundi vincamus.

¶Capitulum. XXXIII. De timore: spe: & caritate. In quibusdam dictis.

VIri sanguinum & dolosi nō dimidiabunt dies suos: perseuerantes in sua vetustate vsqꝫ ad mortem: & hoc quia non timent dnm. Verum qui timore dei initiatur ad sapientiam: is continuo dimidiat dies suos: exclamans præ timore vadam ad portas inferi. Cuius vticꝫ inferi metu cū cœperit quiescere a malis: incipiat de bonis quærere consolationem: qua necesse est in alterutro consolari. Est aūt bona consolatio de spe salutis ęternę in qua translatis peccatis quę separabant inter ipm & deū: per dei gratiā reuiuiscit & hilarescit. In quo cū cœperit proficere quia qui vult pie viuere in christo: necesse est (teste scriptura) persecutionem patiatur, vt recens gaudiū vertatur in mœrorem: & dulcedo boni vix summis (vt ita dicā) labijs attacta in amaritudinem cōmutetur. Plorat ergo amarius amissam dulcedinem q̄ prius fleuerat admissā peccatorū amaritudinem. & hoc tandiu facit: donec deo miserante consolatio redit. Qua denuo redeunte: cognoscit eam quā passus est tentationem probationem fuisse: nō desolationem Porro probationem fuisse ad eruditionem: nō ad destructionem Vnde & cognito suo de tentatione ꝓfectu: non tantū refugit: sed etiam tentari appetit. Crebris itacꝫ huiuscemodi vicissitudinibus inter gratię visitationem & tentationis probationem: in scola virtutum ꝓficiens faciente vticꝫ visitatione ne deficiat: tentatione ne superbiat. Tali tandem exercitio mundato oculo interiori: statim adest lux cui fideliter inhærere cupiens: sed corpore pressus non pręualens: ad se ipm nolens dolensq̄ resilit. Gustato tamen aliqua

tenus ꝗ dulcis est dominus: eius ad sua etiam cũ redierit in cordis palato saporem retinet, quo fit vt iam ipm non ipsius quæcunq; bona desideret: & hæc est caritas nõ quærens quæ sua sunt. Hæc facit non quærentem sua: sed patrem diligentem. Timor quippe faceret seruum sua incõmoda declinantem: spes mercenariũ vt sua lucra sectantem. Nõ reuelat seruo veritas: quia seruus nescit quid faciat dñs eius. Sed nec mercenarius rapitur ad contemplandã veritatem: qui propriã quærit vtilitatem. Filio aũt pater notam faciet veritatem suã. Reuelatur itaq; seruo dei potestas: mercenario fœlicitas: filio aũt veritas. Non q̃ in deo ista discreta sint: cui idem est posse q̃ fœlicem & veracem esse: sed q̃ a creatura creator pro diuersis eiusdem creature affectibus diuersis sentiatur respectibus.

¶ Capitulum. XXXIIII. De triplici vigilia operum verborum & cordis. In quibusdam sententijs.

VIgilemus sup̃ opera nostra: ne vel omittamus quod pręceptum est: vel quod est prohibitũ cõmittamus. Vigilemus etiam sup̃ verba nostra: ne in eis vel offendere deũ: vel proximũ nocere contingat. Fœlix siquidem quẽ in omni cõfabulatione duplex iste timor solicitat: & duorũ consideratio stimulat auditorũ. Primũ quidem diuinę maiestatis: in cuius manus incidere prorsus horrendũ est. Dehinc fraternę infirmitatis cui nihilominus p̃facile est offendiculũ dare. Est aũt vigilia super cor cui sane omnem iam custodiã exhibere sapiens monet: nimirũ quia ex ipso vita procedit. Ego tamen etiã hanc constare arbitror specialiter in duobus: vt videlicet super affectionũ pariter & cogitationũ suarum greges/mens solicita vigilanter intendat. Et bene huic dat omnis custodia: a quo cęteras quoq; duas procedere constat. nisi forte quod absit simulationis gerantur studio: & pietatis habeãt speciem nõ virtutem. Sicut enim fontis vena scaturiens nisi fontes ante repleuerit adiacentes: nec refluere non sedari: nec in altum sese tollere præualebit quod videlicet alias occupet. sic humanus animus donec eas quas prædiximus manus & linguę custodias solerter impleat: nec ad p̃fectam hanc suij ipsius poterit reflecti curã: nec iocunda deuotionis tranquillitate frui: nec in sublimem diuinę contemplationis proficere gradum.

¶ Ca. XXXV. De iusticia pace & gaudio spiritali. In q. sen.

EXhibent angeli iusticiam deo: pacem nobis gaudium sibi. Sic & tu o homo noli prius rapere quod tuũ est: & iusticiã quam deo debes: & pacem quã proximo debes cõtemnere. Iusticia virtus est: qua redditur vnicuiq; quod suum est. Tu non solum iusticiam: sed multas & multiplices iusticias debes creatori Quicquid es quicquid potes/debes creanti: redimenti vocanti. Sed cum iusticiam feceris: fac & pacem. Quãdiu enim sumus in hoc vase testeo & fragilitate cõplexionis humanę non possumus inuenirí scandalorũ prorsus immunes. Si igitur recordatus fueris q̃ frater tuus habet aliquid aduersum te: sis humilis ad veniã petendam. Si tu habes aduersus illũ: sis facilis ad dandã: & omnia membra erunt in pace. Si enim ad duo ista caritatem & humilitatem paratissimi: nõ poterimus dissentionem sentire. Sic enim procedentibus erit gaudiũ in spiritusancto. Non quidem gaudiũ carnale: nõ gaudiũ sæculare: non cuius extrema luctus occupat: sed in quod magis tristicia vertit. Non deniq; gaudium eorũ qui letant cum malefecerint: & exultatio quæ in rebus pessimis est: sed gaudiũ in spiritusancto. Vnde aũt hoc gaudium nisi de iusticia & pace procedit? Erit quando gaudiũ nostrum purũ erit & plenum: vt non modo in spiritu sed de ipso quoq; spiritu gaudeamus.

¶ Capitulum. XXXVI. De tribus transeuntibus per hoc sæculum. In sermone ad abbates.

HOc mare magnum in quo vtiq; certum est / non aliud q̃ præsens sæculum amarũ intelligi: tribus hominũ generibus sito cuiq; modo peruiũ est: vt transeãt liberati. Tres enim sunt: noe: daniel: & iob. quorũ primus naui: nam secundus ponte: tertius vado transit. Porro tres homines: tres ordines ecclesię signant. Noe quidem arcam rexit ne periret diluuio: vbi protinus agnosco formã rectorũ. Daniel vir desideriorũ abstinentię & castimonię deditus: ipse est soli deo vacans pœnitentiũ & cõtinentiũ ordo. Iob quoq; substantiã huius mũdi bene dispensans: in cõiugio fidelem designat ppl'm terrena licite possidentẽ. Cõiugatorũ ordo est q̃ mare magnũ vado ptransit: laboriosũ prorsus & periculosũ: etiã & longũ habens iter quippe q̃ nulla vię cõpendia captat Nam q̃ periculosũ sit iter in eo patet: q̃ tã multos in eo perire dolemus: tã paucos videmus ptransire. Vade em̃ difficile est p̃sertim

diebus istis quibus malicia nimis inualuit: inter vndas huius sæculi voraginem viciorũ: & criminaliũ peccatorũ foueas declinare. At continentiũ quidem ordo ponte pertransit: quod iter breuius & facilius: & etiã securius esse nemo qui nesciat. Porro prælati quidem ipsi sunt: qui descendunt mare in nauibus: facientes operationem in aquis multis. Neq; enim certa pontis aliqua seu vadi semita coartantur vt libere possint vsquequaq; discurrere & occurrere singulis/vt oportet ac dirigere pontis semitã/seu vadi ordinare gradientes/pericula inuestigare ac declinare: excitare tepidos: pusillanimes sustentare. Deniq; ascendunt vsq; ad cœlos: & descendunt vsq; ad inferos: nunc quidem tractantes sublimia. nũc infernalia & horribilia facta dijudicantes.

¶ Capitulum. XXXVII. De tribus quæ necessaria sunt prælato. In sermone. Vnde supra.

PVritatem cordis in eo prælatus habet: si prodesse magis desiderat q̃ pręesse: si propriũ commodũ vel honorem seu aliud quippiã suum in prælatione nõ quærat præter solum beneplacitũ dei: & animarũ salutem. Sed cũm intentione pura irreprehensibilis quoq; necessaria est cõuersatio: vt forma factus gregis: incipiat facere docere: & sc̃dm magistri nostri regulam quęcunq; docuerit discipulis esse contraria / hæc in suis actibus indicet non agenda: ne forte submurmurare possit frater quem arguit & dicere. Medice cura teipsum. Talis enim occasio plurima damnatio prælati: plurima subditorum perditio est. Non q̃ sine peccato penitus esse possit in hac misera vita: sed q̃ ea quæ arguit in discipulis: oportet summopere vitare magistrũ. Ob hoc qualis est in conuersatione: talis sit necesse est etiã in occulta cogitatione: ne videlicet foris humilis: intus elatus in corde suo præsumens de sapientia seu virtute aut sanctitate sua quę est sine dubio fides ficta quæ non sicut ostendit humilitas conuersationis in sola domini pietate confidit.

¶ Capitulum. XXXVIII. De triplici modo subiectionis. In quibusdam sententijs.

SCio quidem creaturã omnem velit nolit subiectam esse creatori. Sed a creatura rationali voluntaria subiectio quæritur: vt voluntarie sacrificet domino. At vero subiectionem istam

triplicem esse necesse est: vt quod certum est deum velle: id nos velimus omnino: & quod certũ est eum nolle similiter execremur & nos. Quod aũt incertum est vtrũ velit an nolit: neq; velimus ex toto: neq; penitus non velimus. Hæc certe in hoc medio totum periculũ est religiosorũ: dum infœliciter blandimur nobis & palpantes seducimus nosmetipsos. Hinc accidit q; dissimulemus domini quærere voluntatem: dum & nostrã facere: & aliquam de ignorantia habere volumus excusationem. Quis enim ille est tam infœlix monachus qui id nolle audeat: quod certus est deũ velle aut qd certus deum nolle id velle præsumat? Sed in medio periculum est Propterea vbi certa est volũtas dei: omnino nostra sequat. In his videlicet de quibus certũ aliquod in scripturis inuenimus: aut ipse spiritus manifeste clamat in cordibus nostris quid sentiendũ sit: vt est caritas: humilitas: castitas: obedientia. Hæc approbemus indubitanter & appetamus quę placere deo scimus indubitanter: sic & ea omnimodis odisse debemus: de quibus certũ est q; oderit ea deus, vt est apostasia / fornicatio / iniquitas / impatientia. In his vero rebus de quibus certũ nihil possumus inuenire: nihil certũ voluntas nostra diffiniat: pendeat inter vtrũq; aut saltem neutri parti nimis adhæreat: cogitãs semp ne forte pars altera magis placeat deo & parati simus voluntatem eius sequi in quancunq; partem eam cognouerimus inclinari.

¶ Capitulum. XXXIX. De tribus metis obedientię. In libro de præcep. & dispen.

MOdus obeditionis est tenor professionis: nec se valet extendere potestas imperantis, nisi quantũ attigerit votum profitentis. Citra & vltra necnon etiã contra quidã obedientię limites sunt. Quamobrem quisq; professus in quouis genere salutiferę vitę: nec vltra obedientię legem cogendus, nec citra est inhibendus: q; sua ipsius videtur amplecti professio. Quanto minus cõtra? Is ergo qui medius est vitę modus præfixus voto: professiõe firmatus, solus sine dubio legi erit subiectus: obnoxius iussioni. Ergo prælati iussio vel prohibitio: non prætereat terminos professionis. Nec vltra extendi: nec cõtrahi citra. Nil me prælatus prohibeat horũ quæ promisi: nec plus exigat q; pmisi. Vota mea non augeat sine mea voluntate: nec minuat sine certa necessitate.

Necessitas quippe non habet legem: & ob hoc excusat dispensationem. Voluntas vero quoniã sola meretur retributionem: etiam sola non immerito gradũ altiorem vsurpat. Alioquin & absq; necessitate remissio voti non dispensatio: sed præuaricatio est. & restrictio contra voluntatem: murmur est/nõ profectus. Cæterũ subiectus huiuscemodi obedientiam quæ voti finibus cohibetur nouerit imperfectã. Nam perfecta obedientia legem nescit: termino non artatur neq; contenta angustijs professionis largiori volũtate fertur in latitudinem caritatis. & ad omne quod iniungitur spontanea vigore liberalis: alacrisq; animi modũ non considerans in infinitam libertatem extendit. Et sane quidam obedientię limes secundum tempus ipsa temporis ęternitas: vt is sit terminus obedientię qui & vitę.

¶ Ca. XL. De tribus gradibus obedientię. Vbi sup.

BOnus quidem obedientię gradus est si propter metum gehennę seu propter sanctã professionem quã professus est quispiã obedierit: melior tamen cum ex dei amore obedit. Illa quippe obedientia necessitatis est: ista caritatis. Illũ aũt dixerim obedientię gradum optimũ: cum eo animo opus iniunctũ recipitur quo & prędpit. Cum enim ex voluntate iubentis pendet intentio exequentis: fit vt nec maius minoribus nec minus maioribus confuse vt assolet adimpletũ quod iniungitur subiecti studiũ impendatur. sed moderante animo quęq; pro sua dignitate imperia modũ sciat vtrobiq; seruare: tam in obseruando videlicet iussa q̃ in cauendo prohibita. non q̃ minimũ horum quæ iubent: cõtemnendum putet: etsi nõ minimũ quod minimũ est reputet: sed minimũ ex comparatione maiorũ. Nouit verus humilisq; obediens & minima nõ contemnere: & maxime curare quæ maxima sunt. intimo quodam deuoti sincericq; animi sapore discernens quibus de mandatis ei qui p̃ est: suis quodãmodo factis respondeat.

¶ Capitulum. XLI. De triplici modo culpæ quæ contrahitur in transgressione. In libro. Vbi supra.

TRaduntur a prælatis interdũ minima mandata: quorum transgressio leuiora parit peccata. & tamen in deũ nihilominus præuaricatio fit quotiens abbatis iussio quæ q̃dem iusticię nõ repugnat pręteritur. Sicut tamen nõ par cura in execu-

tione exigitur: sic nec par culpa contrahitur ex transgressione. Et si quidem vnus est qui offenditur: nõ tamen vnius ponderis quę iubentur: nec vnius subinde discriminis iussorũ omniũ censenda est transgressio. Et si enim omnis inobedientia inexcusabiliter sit culpabilis: nulla tamen æternaliter damnabilis, nisi quã remediũ pœnitentię non sanat: nulla est letaliter criminalis/nisi quę contemptum superbię non euitat. Magna igitur securitas filijs obedientię: & reuera pax hominibus bonę voluntatis/qñ in omni inobedientia sola damnatur impœnitentia quã nescit qui diligit deũ, sola incriminatur superbia quam facile cauet: qui timet gehennam. Sed exemplis dari us eluceſcit quod dicimus. Si iubente seniore vt sileam: verbum mihi forte per obliuionem elabitur reum me fateor inobedientię: sed venialiter. Si ex contemptu sciens & deliberans sponte in verba prorupero & rupero silentiũ: silentij legis præuaricatorem me constituo & criminaliter. Et si impœnitens perseuero vsq; ad mortem: peccaui & damnabiliter.

¶Capi. XLII. De triplici consideratione: qua omne opus ꝑueniri debet. In libro tertio de consideratõe.

SPiritualis ille homo qui omnia dijudicat: vt ipse a nemine iudicetur/omne opus suũ trina quadam consideratione pręueniet. Primũ quidem an liceat: deinde an deceat/postremo an expediat. Nam etsi cõstet in christiana vtiq; philosophia nõ decere nisi quod liceat, nõ expedire: nisi quod decet & licet, nõ continuo tamen omne qd' licet decere: aut expedire consequens erit. At quomodo non indecens voluntate pro lege vti: potestatem exercere: negligere rationem? Quanq; non minus deiecti q̃ elati animi est: veluti rationis expertem, non pro ratione: sed pro libitu agere, nec iudicio agi: sed appetitu.

¶Capitulum. XLIII. De triplici testimonio: alterius/nostri/& dei. In quibusdam sententijs.

NEmo scit hominũ quæ sunt in homine nisi spiritus hominis qui in ipso est: vt cõparatione interioris testimonij exterius omnino pro nihilo sit habendũ. Quid enim mihi cũ eorum laudibus: quibus ignotus sum? Q; si vel ipse qui in homine est spiritus: omnia quæ hominis sunt nosse posset/, pfecto sufficeret testimoniũ eius. Nunc aũt prauum est & imperscrutabile

cor hominis: etiam sibijpsi. adeo vt presentia quoqꝫ magna ex parte ignoret: futura vero sua omnino nosse non possit. Quia tamen aliquatenus nouit præsentia/si non reprehendat nos: nō quidem gloriam sed fiduciā habemus ad deū. Cum aūt veritatis ipsius quā nihil latet: sententiā de nobis tenere meruimus in ea plane securius poterimus gloriari. Vt quid enim de alterius hominis/aut de meo ipsius iudicio sollicitus sum: cuius nec vituperio reprobus/nec laude probatus inueniar? Fratres si me ante vestrū oporteret tribunal astare: merito super vestris laudibus gloriarer. Q̃ si vel meoipsius iudicio essem iudicandus examine: iure meoipsius testimonio contentus proprijs laudibus delectarer. Nunc aūt nec vestro nec meo: sed dei iudicio sum presentandus. Quante insipientię ĩmo & insanię est/aut in vestro me/aut in meoipsius testimonio gloriari: præsertim cum ipse sit cuius oculis omnia nuda & aperta/& cui nequaqꝫ opus sit vt quis ei testimoniū perhibeat de hoīe?

¶ Capitulum. XLIIII. De triplici distinctione sapientię. In quibusdam sententijs.

DIcitur sapientia carnis quę inimica est deo: & sapientia huius mundi stulticia apud deū. Vtraqꝫ ista sc̃dm Iacobum apostolum terrena est: animalis diabolica. Sc̃dm hanc sapientiam dicuntur sapientes vt faciant mala: bene aūt nesciunt facere: Nulla tamen sapientia siue carnis siue mundi ędificat: immo destruit quā cunqꝫ domū inhabitat. Est ergo alia sapientia quę desursum est: primū quidem pudica/deinde pacifica. In primo sermone de natiuitate domini. Nam sapientia carnis voluptuosa est: non pudica. Sapientia mundi tumultuosa est: non pacifica. Sapientia vero quæ ex deo est: primū quidem pudica est. non quærens quę sua sunt: sed quæ iesu christi. vt non suam quisqꝫ faciat voluntatem: sed consideret quæ sit voluntas dei. deinde pacifica non abundans in sensu suo: sed alieno magis acquiescens cōsilio vel iudicio.

¶ Cap. XLV. De triplici genere paupertatis. In sermone de omnibus sanctis de lectione euangelica.

VEritas loquit̃ quæ nec falli nec fallere potest: & ipsa est quæ dicit: beati pauperes spiritu. Sic vos insensati filij Adam diuitias quæritis: diuitias desideratis vsqꝫ adhuc cum iam beatitudo pauperū diuinitus cōmendata p̃dicata mūdo:

credita sit ab hominibus. Quærat eas paganus qui sine deo viuit: quęrat iudęus qui terrenas promissiones accępit. Sed qua fronte: magis aũt qua mente christianus diuitias quærit: postq̃ christus beatos esse pauperes prędicauit? Quousq; filij alieni: quousq; vanitatem loquetur os vestrũ: vt beatũ dicatis populũ cui hæc sunt: hæc visibilia. hæc pręsentia: cum filius dei os suũ aperiens locutus sit veritatem: beatos esse pauperes & ve diuitibus? Sed diligenter attende q̃ nõ simpliciter pauperes nominat propter plębeios pauperes necessitate mirabili: nõ laudabili voluntate. Spero equidem profuturã eis apud diuinę bonitatis misericordiã: hanc ipsam suę afflictionis miseriã. Scito tamen dñm non de huiusmodi fuisse locutum: sed de his qui possunt dicere cum propheta: voluntarie sacrificabo tibi. Attamen non voluntaria quidem paupertas omnis laudem habet apud deũ. Nam & philosophi omnia sua reliquisse leguntur: vt expediti mũdialibus curis: studio vanitatis possent vacare liberius. Et nolebãt censu abundare terreno: vt abundarent magis suo sensu. Hos discernit quod dictũ est spiritu id est spirituali voluntate. Beati vero pauperes spiritu: spirituali scilicet intentione desiderio spirituali: ꝓpter solũ beneplacitũ dei & animarũ salutem: quoniã ipsorũ est regnum cęlorũ. Sed quis est qui sic loquitur: qui sic beatificat pauperes & sic dicat? Putas poterit verũ esse? Erit sine dubio. Siquidem verax & potens est qui promittit.

¶ Capitulum. XLVI. De triplici modo viuendi in congregatione. In sermone de apostolis Petro & Paulo: qui sic incipit. Gloriosa nobis.

ARbitror q̃ tu qui in congregatione es bene viuis: si viuis ordinabiliter socialiter: & humiliter. Ordinabiliter tibi: socialiter ꝓximo: humiliter deo. Ordinabiliter vt in omni conuersatione tua sollicitus sis obseruare vias tuas: & in cõspectu domini: & in conspectu proximi: cauens & tibi a peccato: & illi a scandalo. Socialiter vt studeas & amari & amare: blandũ te & affabilem exhibere: supportare nõ solum patienter: sed & libenter infirmitates fratrũ tuorum: tam morum q̃ corporũ. Humiliter vt cum hæc omnia feceris: spiritũ vanitatis studeas exufflare: qui ex huiusmodi nasci solet: & quantũcunq; illum senseris: negare omnino consensum. Sic & in patiendo malũ: & quoniam triplex est:

triplicem prouidentiã adhibere te oportet. Est enim quod a te pateris: quod a proximo: quod a deo. Primum est austeritas pœnitentię, secũm vexatio alienę malicię, tertium flagellum correctionis diuinę. In eo quod a te pateris debes voluntarie sacrificare: quod a proximo patienter ferre: quod a deo sine murmure & cum gratiarum actione sustinere.

¶ Capitulũ. XLVII. De tribus quæ necessaria sunt ad parandum domum domini. In sermone de dedicatione: qui sic incipit. Olim rex gloriosus.

NOn capit deũ nisi imago sua. Anima capax illius est: quę nimirũ ad eius imaginem est creata. Propter quod toto cum desiderio & digna gratiarum actione studeamus ei templũ ędificare in nobis. Primo quidem loco studeat vnusquisq; ne dissideat ipse a semetipso: qm̃ non intrabit christus vbi fuerint parietes inclinati & maceriæ depulsæ. Nonne enim corporis sui domũ integrã anima vult habere: & exire illã necesse est si fuerint a seinuicem membra dispersa? Videat ergo & ipsa si desiderat habitare christũ per fidem in corde suo: id est in seipsa sollicite caueat ne a seinuicem membra eius dissideant: id est ratio voluntas atq; memoria. Sit ergo sine errore ratio: vt bene congruat voluntati: talem enim voluntas amat. Sit & voluntas sine iniquitate: qm̃ ratio talem approbat. Alioquin si sese iudicat anima propter voluntatis prauitatem in eo quod per rationem probat: bellũ intestinum est: & discordia periculosa: quoniã voluntatem huiusmodi ratio semp̃ suggillat: sed accusat: sed dijudicat: sed condemnat. Sit & memoria sine sorde vt nullũ in ea peccatũ maneat quod nõ pura confessione & dignis fructibus pœnitentię deleatur. Alioquin conscientiam in qua peccatũ latet: & voluntas odit: & ratio execratur. Bonum proinde parat habitaculũ deo: cuius nec ratio decepta nec voluntas peruersa: nec memoria fuerit inquinata.

¶ Capitulum. XLVIII. De triplici apparatu necessario ad custodiam castri dominici. In sermone de dedicatione: qui incipit. Domus hæc fratres.

TRiplici nobis opus esse nouerimus apparatu ad custodiã castri dominici: munitione videlicet/& armis/& alimentis. Quæ est ergo munitio? Murus cõtinęntia est: antemurale

patientia est. Bonus continentię murus qui sic vndiq; circundat & circuncingit; vt nec per oculorũ fenestras: nec per cæteros sensus detur ingressus morti. Bonũ antemurale patientię quod primos hostium sustinet impetus: vt inter plurima temptamenta stemus viriliter/& perseueremus iugiter inconcussi. Vnicũ quippe remediũ est dum continentia quatitur & quodammodo nutat obijcere patientiam: & quantũcunq; ferueat sensus peccati: negare omnino consensum: Oportet aũt & arma parare: arma spiritualia potentia deo: non tantũ ad resistendũ sed ad impugnandũ quoq; & expugnandũ viriliter inimicũ. Grauis equidem nobis est inimici tentatio: sed longe grauior illi oratio nostra. Lędit nos iniquitas eius & versutia: sed multo amplius nostra eum simplicitas & misericordia torquet: humilitatem nostrã non sustinet: vritur caritate nostra: mansuetudine & obedientia cruciatur. Iam vero nec nobis alimenta desunt: qui & sermones frequenter: & frequentius sacras lectiones audimus: & interdũ spiritalis quoq; deuotionis gustamus delicias. Panis etiam lachrimarũ licet minus suauis optime tamen confirmat cor hominis. Habemus sup omnia de cœlo panem viuum: corpus domini saluatoris. In cuius vtiq; fortitudine cibi: omnis aduersę partis deijcitur fortitudo.

¶Ca. XLIX. De tribus piculis in domo dñi. vbi sup.

NIhil nos oportet timere in castro domini: si tantũ fideliter & viriliter agere voluerimus: vt videlicet nec proditores: nec pauidi: nec desides inueniamur. Nam proditores quidem sunt qui discordias seminant: & nutriunt scandala. Sicut em in pace factus est locus domini: sic in discordia locũ diabolo fieri manifestũ est. Omnino proditorem sese nouerit: quicunq; est ille qui vicia quęlibet in domũ domini conatur inducere: & templũ dei spelunca vult facere demoniorũ. Secundo loco illud est cauendum: ne quis forte pusillanimitate deiectus fugiat a munitõe: ibi trepidans timore vbi non est timor: vbi vero summũ periculũ est: insana temeritate securus. Hostilibus enim manibus: hostilibus gladijs se exponit: quicunq; est ille qui fugit: ac si ignoret quoniã hostes illi omnino carent misericordia. Crudeles qdem in alienos: sed multo crudeliores in suos: quippe crudelissimi in seipsos. Iam vero tertium quoq; periculum breuiter dico. Quid prodest si nec

prodere castrum/nec relinquere velis: sed segnis & desidiosus in eo permaneas. Toto proinde animo: tota virtute castrũ domini manutenere laboremus: soliciti contra omnes inimici versutias & aduersus omnia eius machinamenta parati.

¶Capitulum. L. De veritate: caritate: & fortitudine. In sermone in rogationibus qui incipit. Quis vestrum habebit amicum &c.

HIs tribus egere me fateor: veritate/caritate/ fortitudine. Deficit quippe ratio mea præ ignorantia veritatis: languet & voluntas præ inedia affectionis infirmatur caro præ inopia fortitudinis. Nam & ratio minus intelligit quę agenda sunt: & voluntas minus diligit intellecta. Et ad hæc etiam corpus quod corrumpitur aggrauat animã: vt non quæ cũq; volumus illa faciamus. Neq; enim paterer hunc defectũ: si iugiter exercitata esset ratio in inquisitione veritatis: voluntas in desiderio caritatis: caro in operatione virtutis.

¶Capitulum. LI. De triplici timore. In sermone primo de dominica post octa. epiphanię.

TImor ad ima cogitationem deducit & inferioribus immoratur: atq; horrenda loca pauida mente collustrat. In secdo sermone. vbi supra. Est aũt duplex timor: cõmunis & notus omnibus, tertius minus cõmunis: & minus notus. Primus enim timor est ne cruciemur in gehenna secds ne exclusi a visione dei priuemur tam ineffabili gloria. tertius timor replet animã omni solicitudine timidam: ne forte deseratur a gloria. Et quidem omnis timor domini sicut aqua extinguit ignem: sic extinguit peccati concupiscentiam. sed is maxime cum ad omnẽ tentationem statim occurrit: ne forte contingat amittere gratiã vt sibi derelictus homo: labatur quotidie de malo in peius. de periculo minori in grauiorẽ culpã: quales vtiq; multos videmus cũ in sordibus sint: sordescentes adhuc. Nam aduersus timorem istum non est vnde blandiatur sibi anima: siue de minori forte quantitate peccati: siue de emendatione futura. Talibus enim blandimentis impediunt aliquatenus duo prima genera timoris.

¶Ca. LII. De tribus in qbus cõsistit sũma spiritalis exercicij. In ser. ij. de aplis petro & paulo qui incipit. Sancti isti.

HÆc ſpiritalis ſumma eſt exercicij: hæc forma ſtudij ſpiritalis: vt ſapienter diſponamus præſentia noſtra: recogitemus in amaritudine animę noſtrę præterita: futura quoq; ſollicite prouideamus. Sobrie & iuſte & pie viuamus in hoc ſæculo (ait apoſtolus) vt videlicet in præſenti ſobrietas obſeruetur. vt iuſta ſatiſfactione præterita quæ nobis ſine fructu ſalutis pręteriere tempora redimant vt pietatis clipeum imminentibus de futuro periculis opponamus. Sola eſt enim quæ ad omnia valet pietas: cultus ſcilicet dei humilis & deuotus: nec aliter nobis eſt prouidere nouiſſima: niſi vt vniuerſa quæ nobis imminere videntur pericula ſedula nobiſcū cogitatione verſantes diſcamus de noſtra omnino induſtria: magis autem de noſtris diffidere meritis & ſolinos diuinę protectioni cōmittere: pio quodam mentis affectu/& effectu pię intentionis nos proijcientes in ipm: cuius datū optimū & donum perfectū eſt, conſummatio fœlix: & mors p̄ciosa. Vtinam hæc in nobis inueniant: vt ſuauiter omnia noſtra per ſapientiam diſponamus vt intellectu peccata præterita dānemus vt prouideamus futura conſilio. Vtinā ſapiamus ad præſentis vitę moderationem: vtinā intelligamus ad præteritę correctionem: vtinā deuota in deū fide prouideamus: vt fœlicem habeamus ipſo miſerante conſūmationem. Hic enim eſt funiculus triplex quo trahimur ad ſalutem ordinata cōuerſatio: rectū iudicū: fides deuota.

¶Ca. LIII. De morte: diabolo: & pctō. In ſer. i. de trāſitu ſcti Malachię. q incipit. De cœlo vobis hodie &c.

DVra & inexorabilis mors cęca & improuida: nec mirum iniquam eſſe quā generauit iniquitas: inconſideratā/quā ſeductio noſcitur peperiſſe. Nihil inq̄ mirū ſi ferit ſine diſcretione quæ venit ex præuaricatione: ſi ſit crudelis & fatua quæ ex antiqui ſerpentis fallacia & mulieris inſipientia prodit. Omniū electorū caput furibunda peruaſit. Peruaſit vtiq; immunem: ſed non immunis euaſit. Impegit in vitā mors: & incluſit intra ſe mortem vita: & abſorpta eſt mors in vita. Hamū ſibi deuorans: inde teneri cœpit vnde viſa eſt tenuiſſe. Ac fortaſſe quis dicat. Quomō mors a capite ſuperata videtur: quæ tanta adhuc libertate ſeuit in membra? Si mors mortua: quō occidit? Si victa quō prēualet vniuerſis: & non eſt homo qui viuat & non videat mortem? Victa

plane mors opus diaboli: & peccati pœna: victum peccatũ causa mortis: victus & ipse malignus: & peccati auctor & mortis. Nec modo victa sunt hęc: sed & iudicata iam & dãnata. Diffinita quidem: sed nondũ promulgata sententia est. Denicq; iam diabolo ignis paratus est: etsi nondum ille præcipitatus in ignem/modico adhuc tempore sinitur malignari: tancq; malleus cœlestis opificis: factus est malleus vniuersę terrę. Terit electos ad eorũ vtilitatem reprobos conterit in eorũ damnationem. Qualis aũt paterfamilias tales & domestici eius: peccatũ scilicet & mors. Nam & peccatum licet simul cum christo cruci ipsius non dubitet affixum: adhuc tamen interim nõ negare quidem sed habitare in ipso etiã dum viueret a populo permittebat. Sic & mors ipsa minime quidem abesse cogitur: sed cogitur non obesse. Erit aũt cum dicetur: vbi est mors victoria tua? Et ipsa siquidem inimica nouissima destruet. Nunc vero moderante eo qui imperiũ habet vitę & mortis & mare ipm certis coercet litorũ metis: mors ipsa dilectis domini somnus refrigerij est. Pessima quidem mors peccatorũ: quorũ & natiuitas mala & vita peior. Sed preciosa est mors sanctorũ: preciosa plane tancq; finis laborum/tancq; victorię consummatio/tancq; vitę ianua: & perfectę securitatis ingressus.

¶ Capitulũ. LIIII. De caritate: castitate: & humilitate

In epla. xlij. ad henricum Senonensem archiepm.

CAritas: castitas: humilitas: nullius quidem coloris sunt: sed non nullius dedecoris/nec mediocris decoris/qui diuinos quocq; delectare possit aspectus. Quid castitate decorius quæ mundũ de immundo conceptũ semine: de hoste domesticum angelum denicq; de homine facit? Differunt quidem inter se: pudicus homo & angelus: sed fœlicitate non virtute. Sed & si illius castitas fœlicior: huius tamen fortior esse cognoscitur. Sola est castitas quæ in hoc mortalitatis & loco & tempore statũ quendã immortalis glorię repręsentat. Sola inter nuptiarũ solennia: morem beatę illius vendicat regionis: in qua necq; nubent necq; nubentur: præbens quodãmodo terris cœlestis iam illius cõuersationis experientiam. Vas interim fragile quod portamus in quo & crebro periditamur: tenet & castitas in sanctificationem: & instar odoriferi balsami: quo condita cadauera incorrupta seruant: sensus ipsa

& artus continet & constringit: ne dissoluantur in ocijs: ne corrũpantur in desiderijs: ne carnis voluptatibus cõputrescant. Verum quantalibet venustate sui castitas eminere appareat: sine caritate tamen nec preciũ habet nec meritũ. Nec mirũ. Quod enim absq; illa bonum suscipit: Fides. Sed nec si montes transferat: Scientia. Sed nec illa quidem quæ lingua loquitur angelorũ: Martyriũ. Nec si tradidero inquit corpus meũ ita vt ardeam. Nec absq; illa quodlibet bonũ suscipitur nec cum illa quantũlibet exiguum respuit. Castitas sine caritate: lampas est sine oleo. Subtrahe oleũ: lampas nõ lucet. Tolle caritatem: castitas non placet. Iam de tribus quæ proposuimus sola tractanda restat humilitas. Hæc duabus premissis virtutibus intantũ est necessaria: vt absq; ista illę nec esse virtutes videantur. Nempe vt castitas seu caritas detur: humilitas meretur quoniã humilibus deus dat gratiã. Seruat acceptas: quia nec requiescit spiritus nisi super quietũ & humilem. Seruatas consummat/ nam virtus in infirmitate: hoc est in humilitate perficit. Inimicã omnis gratię omnisq; peccati initiũ debellat superbiã: & tam a se q; a cæteris virtutibus superbã illius propulsat tyrannidem. Siqdem cum ex alijs quibusq; bonis viriũ suarũ magis capere soleat incrementũ superbia: sola hæc omniũ propugnaculũ quoddã turrisq; virtutũ eius fortiter resistit malicię: obuiat præsumptioni.

¶ Capitulum. LV. De tribus impulsoribus hominis Super cantica. sermone. lxxxv.

IMpulsor hominis diabolus est/ impulsor mundus/ impulsor homo. Quis iste homo sit q̃ris. Quisq; sui. Noli mirari. Vsq; adeo homo impulsor sibi est & suimet precipitator: vt nõ sit quod in altero propulsore formides: si ipse a te proprias cõtineas manus. Manus tua: consensus tuus. Si diabolo suggerente vel sæculo suadente/ quod nõ oportet: assensum tuũ tenueris & non deideris membra tua arma iniquitati: nec permiseris peccatũ regnare in tuo mortali corpore: tibi malicia omnino nil nocuit. Vide ne magis profuerit. Cũ igitur tres sint stanti imminentes: horũ diabolus liuore malicię: mundus vento vanitatis: homo semetipm pondere suę corruptionis impellit. Impellit diabolus sed non euertit: si tu quidem tuũ illi negaueris auxiliũ vel assensum. Est & mundus impulsor/ quia in maligno positus est: impellit oẽs sed solos euertit

amicos suos/id est consentaneos sibi. Nolo esse amicus mundi ne cadam. Nam qui vult mundi huius esse amicus: inimicus dei constituitur: quo vtiq; nullus grauior casus. Ex quibus satis claret q̃ sit homo pręcipuus impulsor sui: qui suo sine alieno impulsu cadere potest: alieno absq; suo non potest. Cui nam horũ pręcipue resistendũ? Nempe huic qui eo molestior quo interior solus deijcere potest & sufficit: cum sine ipso alij possint facere nihil. Nõ sine causa sapiẽs expugnatori vrbiũ p̃tulit virũ qui animo suo dñatur

¶Ca. LVI. De tribus generibus nõ habitantiũ in adiutorio diuino. Sup psalmũ. Qui habitat versu. i. & ser. i.

TRia eorum reperies genera: qui nõ habitant in adiutorio diuino. Vnum nõ sperantiũ/aliud desperantiũ/tertiũ frustra sperantiũ. Neq; enim habitat in adiutorio diuino: qui non posuit deum adiutorem suũ: sed confidit in virtute sua: & in multitudine diuitiarũ suarum & sola temporalia quærens: elongatur ab adiutorio dei: quod sibi adhuc necessariũ esse non reputat. Forte enim feruorem habet quis potens in vigilijs: in ieiunijs: in labore: & cæteris huiusmodi: aut etiam multorũ vt sibi videtur diuitias meritorũ longo tempore acquisiuit: & in his confidens remissior est in timore dei: facile iam ad ociositates & curiositates p̃niciosa quadã securitate declinat murmurat/detrahit/dijudicatq; Qui profecto si habitaret in adiutorio dei: attenderet vtiq; sibi: & timeret offendere eum quem sibi cognosceret adhuc tam necessarium esse. Tanto siquidem amplius timere deũ & magis sollicitus esse debuerat: quanto maiora eius munera iam p̃cepit. Neq; enim quæ habemus ab eo/seruare aut tenere possumus sine eo. Sunt vero aliqui qui in conuersionis initio satis timorati & solliciti sunt: donec initiũ aliquod conuersionis acceperint & cum multomagis deseruire debuerant: sic agere incipiunt acsi dicant. Vt quid ei seruiamus vltra: quando iam habemus quod daturus est? O si scires q̃ parum est quod habes: & hoc ip̃m q̃ cito perdis: si non seruauerit ille qui dedit. Hi sunt qui nõ sperant in dño: qui propterea nõ habitant in adiutorio altissimi: quia non reputant illud necessariũ esse. Sunt aũt alij qui & desperant: hi videlicet qui cõsiderantes imbecillitatem propriam deficiunt. & obruunt̃ a pusillanimitate spiritus: habitantes in carne sua: & circa infirmitatem propriã semp

intenti: vt omnia quæ patiunt: cursim enumerate parati sint. Vbi enim intenderis: ingenium valet. In adiutorio aut dei non habitant neq; nouerut illud: sed nec assurgere valent: vt aliquando cogitent illud. Sunt aut alij qui sperant quidem in dño sed frustra: quia sic de misericordia eius sibijpsis blandiunt: vt a peccatis suis non emendentur. Vana est omnino spes ista & hæc confundit: eo q; caritas desit. Frustra siquidem sperat qui contemptu suo: gratiã a se repellit: & spem suã prorsus euacuat. Nullus horũ trium habitat in adiutorio altissimi. Primus enim habitat in meritis suis: secundus in pœnis: tertius in vicijs. Immunda habitatio tertij anxia secti stulta & periculosa primi. Qui cõsideratione proprię infirmitatis desperatione deijciuntur: in adiutorio altissimi non habitant quia desperant. Priores aut idcirco non quærunt: quia nequaq; sibi illud necessariũ sentiunt. Extremi vero propterea longe sunt: q; eo modo quærant auxiliũ dei: quo obtinere nõ possunt. Soli enim in adiutorio altissimi habitant qui id solum obtinere desiderant: id solum amittere trepidant: sedula circa illud & sollicita cogitatione versantes: quæ est vtiq; pietas cultus dei. Beatus plane qui sic habitat in adiutorio altissimi: quia in protectione dei cœli commorabitur. Quid ei nocere poterit eorũ quæ sub cœlo sunt: quem deus cœli protegere & cõseruare voluerit? Igitur nihil eorũ quæ sub cœlo sunt timere potest: quisquis protectionem dei habere meruerit.

¶ Capitulum. LVII. De tribus male fructificantibus. In sermone de sancto Benedicto.

SVnt qui fructum suum non faciunt: sunt qui faciunt: sed nõ suum. sunt qui faciunt suũ: sed non in tempore suo. Sunt inq; arbores infructuosę: vt sunt quercus & vlmus & siluestres alię arbores. Sed huiusmodi nemo plantat in orto suo: quia fructum nõ faciunt: & si quem faciunt: nõ humano esui aptus est: sed porcino. Tales sunt filij huius sęculi: agentes in cõmessationibus & ebrietatibus: in cubilibus & impudicitijs. Hæc nanq; porcorũ cibus sunt: quibus christianus nõ debet adhęrere. Sicut enim caro porcina cum comeditur nostrę adhæret carni, vt iam sit vna caro sic transgressor dñici præcepti spurcos sibi spiritus sociat & adhęrendo eis vnus cum eo efficitur dęmon. Arbores aut quæ fructũ faciunt sed non suũ ypocritę sunt: cum Symone cyreneo crucem

portantes non suam: qui religiosa intentione carentes angariant: & quæ non amant amore glorię quã desiderant: facere cõpellun tur. Nam in eo quod dicitur in tempore suo: arguunt quidam an te tempus fructificare volentes. Nõne enim & arboribus nostris citius q̃ oporteat pullulãtibus: timemus omnino floribus intem pestiuis? Sic sunt aliqui quorũ fructus quia nimis propere: minus prospere oriuntur. Hi sunt qui in initio conuersionis suę alijs cõ tinuo velle fructificare præsumunt: contra legis decreta arare in primogenito bouis: & ouis tondere primogenita festinantes.

¶ Capitulum. LVIII. De triplici arrogantia & duplici ignorantia. In libro de diligendo deum.

HOmo factus in honore: cum honorem ip̃m non intelligit: talis suę ignorantię merito cõparatur pecoribus: velut quibusdam præsentis suę corruptionis & mortalitatis consortibus. Fit igitur vt sese non agnoscendo egregia rationis munere creatura irrationabiliũ gregibus incipiat aggregari. dum ignara proprię glorię quæ abintus est: conformanda foris rebus sensibilibus: suaipsius curiositate abducitur: efficitur q̃ vna de cæteris q̃ se prę cæteris nihil accepisse intelligat. Itaq̃ valde cauenda hæc ignorantia qua de nobis minus nobis forte sentimus sed nõ minus immo & plus illa qua plus nobis tribuimus. Quod fit si bonum quodcũq̃ in nobis esse & a nobis decepti putemus. At vero super vtrãq̃ ignorantiã declinanda & execranda illa præsumptio est: qua sciens & prudens forte audeas de bonis non tuis tuã quærere gloriã & q̃ certus es a te tibi non esse: inde tamen alterius rapere honorem non verearis. Prior equidem ignorantia gloriã non habet. Posterior vero habet quidem: sed non apud deũ. Cæterum hoc tertium malũ quod iam scienter cõmittitur: vsurpat & contra deum. Intantũ denicq̃ ignorantia illa posteriori: hæc arrogantia grauior & periculosior apparet: quo per illã quidem deus nescitur: per istam & contemnit. Intantũ & priori deterior ac detestabilior: vt cum per illam pecoribus: per istam & dęmonibus sociemur. Est quippe superbia & delictum maximũ vti datis tanq̃ innatis: & in acceptis beneficijs gloriã vsurpare beneficij.

¶ Capitulum. LIX. De triplici ignorantia. Super cantica. sermone. xxxv.

IGnorans ignorabitur: siue se siue deum ignorare contingat. Vtrunq; sine dubio. Vtraq; damnabilis est ignorantia: vtralibet sufficit ad perditionem. Sup cantica. ser. xxxvi. Volo proinde animã primo omniũ scire seipsam q̃ id postulet ratio & vtilitatis & ordinis. Et ordinis quidem: qm̃ quod nos sumus. Primũ est nobis. Vtilitatis vero: quia talis scientia non inflat sed humiliat Porro ad se humiliandũ nihil anima inuenire viuacius seu accommodatius potest: q̃ si se in veritate inuenerit tantũ non dissimulet: nõ sit in spiritu eius dolus: statuat se ante faciem suã: ne se a se auertere abducatur. Nõne ita se intuens clara luce veritatis vere humiliabitur in hac vera cognitione sui: cum se percæperit oneratã peccatis mole huius mortalis corporis aggrauatã: terrenis intricatam curis: carnalium desideriorũ fęce infectã/cęcam/curuã/infirmã/implicitã multis erroribus: expositã mille piculis: mille timoribus trepidam: mille difficultatibus anxiã: mille suspitionibus obnoxiã mille necessitatibus erũnosam: prodiuem ad vicia/inualidã ad virtutes? Vnde iam huic extollentia oculorũ vnde leuare caput? Nõne magis conuertetur in erumna sua: dum configitur spina? Conuertetur inq̃ ad lachrimas: cõuertetur ad planctus & gemitus: cõuertetur ad dñm. Porro conuersa ad dñm recipiet consolationem quia pater est misericordiarũ & deus totius cõsolationis. Nec mediocris dei visio: pium & deprecabilem experiri: sicut reuera benignus & misericors est. Tali itaq; experimento & tali ordine salubriter innotescit deus: cũ prius se homo nouerit in necessitate positum. & clamabit ad dñm & exaudiet eum: atq; hoc modo erit gradus ad noticiã dei tui cognitio. Sed iam demũ aduerte quomodo vtraq; cognitio sit tibi necessaria ad salutem: ita vt neutra carere valeas cum salute. Sup cantica. ser. xxxvij. Nam nemo absq; sui cognitione saluatur: de qua nimirũ mater salutis humilitas oritur: & timor domini: qui & ipse sicut est initium sapientię: ita est & salutis Quid si ignoras deũ? Poterit ne spes esse salutis cũ dei ignorantia? Nec hoc quidem. Nec enim potes aut amare quem nescias: aut habere quem non amaueris. Noueris proinde te: vt deũ timeas. Noueris ipsum: vt eque ipsum diligas. In altero initiaris ad sapientiã: in altero & consũmaris: qa initiũ sapientię timor dñi est & plenitudo legis est caritas. Tam ergo vtraq; ignorantia cauenda est tibi: q̃

sine timore & amore dei salus esse non potest. Cætera indifferentia sunt: nec salutem si sciantur: nec damnationem si nesciantur habentia. Vbi supra ser. xxxvi. Neq; em̃ omnis ignorantia damnat: sed & multa & innumera constat esse quæ nescire liceat absq; diminutione salutis. Verbigratia. Si ignoras fabrilem artem: seu carpentariam: aut cementariã: & quæcunq; istiusmodi artes sunt: q̃ ad vsus vitę presentis ab hominibus exercentur: nunquid impedit ad salutem? Etiam absq; omnibus illis artibus quę liberales dicuntur (q̃buis honestioribus vilioribusq; studijs & discantur & exercentur) q̃plurimi hominũ salui facti sunt: placentes moribus atq; operibus. Ibidem sermone. xxxvij. Non tamen dico contemnendã aut negligendam scientiam literarum quæ ornat animã & erudit eam: & facit vt possit etiam alios erudire. Sed duo illa oportet & expedit vt præcedant: in quibus summa salutis constituitur: sicut superior ratio declarauit.

¶Capitulum. LX. De tribus bonis eminentioribus in homine. In libro de diligendo deum.

QVærat homo eminentiora bona sua in ea parte sui quæ p̃eminet sibi: hoc est in anima: quæ sunt dignitas: scientia virtus. Dignitatem in homine liberũ dico arbitriũ: in quo ei nimirũ datum est cæteris non solum p̃eminere sed etiã pręsidere animantibus. Scientiã vero qua eandem in se dignitatem agnoscat: non a se tamen. Porro virtutem qua subinde ip̃m a quo est & inquirat non segniter & teneat fortiter cum inuenerit. Itaq; geminũ vnũquodq; triũ horũ apparet. Dignitatem siquidem demonstrat humanã, non solũ naturę prærogatiua: sed etiã potentiam dñatus qua terror hominis super cuncta animantia terrę imminere discernitur. Scientia quoq; duplex erit: si hanc ipsam dignitatem: vel aliud quodcũq; bonũ in nobis: & nobis inesse & a nobis non esse cognouerimus. Porro virtus & ipsa ęque bifaria cognoscetur: si auctorem consequenter inquirimus inuentoq; inseparabiliter inhæremus. Dignitas ergo sine scientia nõ prodest. Illa vero etiam obest: si virtus defuerit. Quod vtrunq; ratio subiecta declarat. Habere enim quod habere te nescias quã gloriã: habet? Porro nosse quod habeas: sed quia a te non habeas ignorare: habet gloriã: sed non apud deũ. Vtrũq; ergo scias necesse est: & quid

sis:& q̃ a teipso non sis:ne aut omnino videlicet nõ glorieris: aut inaniter glorieris. Quãobrem cũ duabus his dignitate atq; scientia opus est & virtute. quæ vtriusq; fructus est: per quã ille inquiritur ac tenetur qui oĩm auctor & dator merito glorificetur de oĩbus.

¶ Capitulum. LXI. De triplici modo sciendi.

Super cantica sermone. xxxvi.

SCias quo ordine/quo studio/quo fine/ quæq; nosse oportet. Quo ordine vt id prius quod maturius ad salutem. Quo studio: vt id ardentius quod vehementius ad amorem. Quo fine: vt non ad inanem gloriã aut curiositatem: aut aliquid simile: sed tantũ ad ędificationem tuã vel proximi. Sunt nanq; qui scire volunt eo fine tantũ vt sciant: & turpis curiositas est. Et sunt qui scire volunt vt sciant ipsi: & turpis vanitas est. Et sunt item qui scire volunt. vt scientiã suam vendant (verbi causa) pro pecunia: pro honoribus: & turpis questus est. Sed sunt quoq; qui scire volunt vt ędificent & caritas est. Et item sunt qui scire volunt vt ędificentur & prudentia est. Horum oĩm soli vltimi duo non inueniuntur in abusione scientię: quippe qui ad hoc volunt intelligere: vt bene faciant. Scienti enim bonũ & non facienti: peccatũ est illi. Ac si per similitudinem dicat. Sumenti cibum & nõ digerenti: perniciosũ est ei. Cibus siquidem indigestus & qui bonã nõ habet decoctionem malos generat humores & corrũpit corpus: non nutrit. Ita & multa scientia ingesta stomacho animę q̃ est memoria: si decocta igne caritatis non fuerit: & sic per quosdam artus animę: mores scilicet atq; actus transfusa atq; digesta: quatenus ipsa de bonis quæ nouerit: vita attestante & moribus bona efficiat. Nonne illa scientia reputabitur in peccatũ: tanq; cibus conuersus in prauos noxiosq; humores? An nõ malus humor peccatũ? An non mali humores praui mores? An nõ inflationes & tortiones in conscientia sustinebit qui huiusmodi est: sciens videlicet bonũ & non faciens?

¶ Ca. LXII. De tribus occultis. In quibusdã dictis.

TRia sunt occulta. Illicita actio/dolosa intentio / impudica affectio. Praua operatio inquinat memoriã. Dolosa intentio rationem vel mentem. Impudica affectio voluntatem. Mundatur memoria per confessionem: mens per lectionem: affectio vel voluntas per orationem. Ab alienis mundus eris si nõ in-

sultes: si non discedas: si non consentias: si non dissimules. Iusticię est non consentire: sed cum rigore resistere. Fortitudinis nō discedere: sed mala proximi patienter tolerare. Temperantię nō insultare: sed cum moderamine compati. Prudentię non dissimulare: sed sollicite vbi mala desinant prouidere.

¶Ca. LXIII. De triplici corde. In quibusdā dictis.

EST cor altum/cor humile/cor mediocre. Dicit propheta. Redite præuaricatores ad cor. Prima accessio præuaricatoris serui est ad cor humile: ad quod trahitur per iudiciū. Secda accessio mercēnarij ad cor mediocre: ad quod vocatur per consiliū. Tertia filij ad cor altum: ad quod leuatur per desideriū: & tunc supra cor eleuatur deus: vt dum nō potest cōprehendi per rationem desideretur per affectionem & amorem.

¶Capitulum. LXIIII. De tribus petitionibus cordis. In sermone quinto de. xl.

PEtitiones cordis in tribus credo constare: nec video quid p̄ter illa electus quisq; sibi debeat postulare. Duo quidem huius temporis sunt: id est bona corporis & bona animę. tertiū vero est beatitudo vitę ęternę. Nec mireris q̄ bona corporis a deo dixerim esse quęrenda: q̄m eius sunt corporalia omnia sicut & spiritalia bona. Ab eo ergo est petendū & sperandū nobis: vnde possimus in eius seruitio sustentari. Verūtamen pro necessitatibus animę orandū est nobis & frequentius & feruentius: id est pro obtinenda gratia dei/ animęq; virtutibus. Sic & pro vita ęterna tota pietate & toto nobis orandū est desiderio: vbi nimirū & corporis & animę plena & perfecta est beatitudo. In his ergo tribus vt cordis petitiones sint: tria nobis sunt obseruanda. Nā & in prima quidem superfluitas: & in secunda impuritas: & in tertia elatio interdum superbię solet surrepere. Nōnunq̄ enim temporalia quæri solent ad voluptatem/virtutes ad ostentationem: sed & vitam ęternam fortassis aliqui nō in humilitate quęrunt sed tanq̄ in fiducia suorum meritorū. Nec hoc dico quin accepta gratia fiduciā donet orandi: sed non oportet vt in ea constituat quisq; fiduciā impetrandi. Hoc solum conferunt hæc præmissa dona: vt ab ea misericordia quæ tribuit hæc sperentur etiā ampliora. Sic ergo oratio quæ pro temporalibus est circa solas necessitates restricta: sit

oratio quæ pro virtutibus est animę ab omni impuritate & circa solũ beneplacitũ dei intenta. Sic ea quæ fit pro vita ęterna in omni humilitate: p̃sumens de sola miseratione diuina/vt dignũ est.

¶Capitulum. LXV. De seruo: & mercennario: & filio. In libro de diligendo deum.

ESt qui confitetur domino qm̃ potens est. & est qui confitetur dño quoniam sibi bonus est. & item qui cõfitetur dño quoniam simpliciter bonus est. Primus seruus est & timet sibi. secundus mercennarius & cupit sibi. tertius filius & defert patri. Itaq; qui timet & qui cupit: vterq; pro se agit. sola quę in filio est caritas non quęrit quę sua sunt. Quãobrem puto de illa dictũ Lex dñi immaculata cõuertens animas: q̃ sola videlicet sit quę ab amore sui & mundi auertere possit animũ & in deũ dirigere. Nec timor quippe nec amor priuatus cõuertunt animũ: mutant interdum actum: vultũ: & habitum: affectũ nunq̃. Facit quippe nonnunq̃ & seruus opus dei; sed quia nõ sponte in sua adhuc duricia permanere cognoscitur. Facit & mercennarius sed quia non gratis propria trahi cupiditate conuincit. Porro vbi proprietas ibi singularitas: vbi aũt singularitas: ibi angulus. vbi vero angulus: ibi sine dubio sordes siue rubigo. Sit itaq; seruo sua lex: timor ipse quo constringitur. Sit mercennario sua cupiditas: qua & ipse artatur quando tentatur abstractus & illectus. Sed harũ nulla aut sine macula est: aut animas conuertere potest. Caritas vero conuertit animas quas facit voluntarias. Porro in eo eam dixerim immaculatã: q̃ nil sibi de suo retinere cõsueuit. Cui nempe de proprio nil est: totum profecto quod habet dei est. quod aũt dei est: immundũ esse non potest. Lex ergo dñi immaculata caritas est: quæ non quod sibi vile est quęrit: sed quod multis. Lex aũt domini dicitur siue q̃ ipse ex ea viuat: siue q̃ eam nullus nisi eius dono possideat. Nec absurdum videatur q̃ dixi etiam deum viuere ex lege: cum non alia q̃ caritate dixerim. Quid vero in sũma & beata illa trinitate: summam & ineffabilem illam conseruat vnitatem nisi caritas. Lex ergo est & lex domini caritas quæ trinitatem in vnitate: quodammodo cohibet & colligat in vinculo pacis.

¶Capitulum. LXVI. De triplici lege: serui mercennarij & filij. vbi supra.

SEruus & mercennarius habent legem non a dño: sed quam ipsi sibi fecerunt. ille deũ non amando: ille plus aliud q̃ deũ amando. Habent inquam legem non dñi: sed suam. illi tamen quæ dñi est subiectam. Et quidem suã sibi quiq̃ legem facere potuerunt: non tamen eam incõmutabili ęternę legis ordini subducere potuerunt. Tunc aũt dixerim quemq̃ sibi fecisse suã legem: qñ cõmuni & ęternę legi propriã prætulit voluntatem: peruerse vtiq̃ volens suũ imitari creatorem: vt sicut ipse sibi lex: sui q̃ iuris est ita is quoq̃ seip̃m regeret & legem sibi suam faceret voluntatem. Hi qui hoc faciunt quod ait apostolus: nemini quicq̃ debeatis nisi vt diligatis inuicem: proculdubio nec serui nec mercennarij sunt sed filij. Ita q̃ nec filij sunt sine lege. Sed sciendũ q̃ alia est lex promulgata a spiritu seruitutis in timore: alia a spiritu libertatis in suauitate. Nec sub illa esse coguntur filij: nec sine ista patiuntur. Bona ita q̃ lex caritas & suauis: quę nõ solum leuiter suauiter q̃ portatur: sed etiam seruorũ & mercennariorũ leges portabiles ac leues reddit: quas vtiq̃ nõ destruit sed facit vt impleantur. Illam temperat: istam ordinat: vtrã q̃ leuigat. Nũq̃ erit caritas sine timore: sed casto nunq̃ sine cupiditate: sed ordinata. Implet ergo caritas legem serui: cum infundit deuotionem. Implet & mercennarij: cum ordinat cupiditatem. Porro timori permixta deuotio: ip̃m non adnullat: sed castificat: pœna tamen tollit: sine qua esse non potuit: dum fuit seruilis. & timor manet in sæculũ sæculi castus & filialis. Nã q̃ legitur pfecta caritas foras mittit timorem: pœna intelligenda est: quæ seruili nunq̃ deest timori. Deinde cupiditas tunc recte a superueniente caritate ordinatur: cũ mala quidem penitus respuuntur: bonis vero meliora præferuntur: nec bona nisi propter meliora appetuntur.

¶ Capitulum. LXVII. De tribus panibus quibus quilibet reficiendus est. In sententijs quibusdam.

TRibus panibus quilibet reficiendus est. Primus panis est cõtinentia qua restringit corpus: ne deinceps per mortiferas voluptates defluat. Secundus est humilitas qua instruit animam: ne de ipsa sua cõtinentia superbiat. Tertius est feruor caritatis quo accenditur spiritus: vt vtrũq̃ id est corpus & animã in castitate & humilitate pseueranter custodiat. His tribus virtutibus: id est

castitatis: humilitatis: caritatis: tanq̃ tribus panibus reficitur homo dei & roboratur: vt scd'm apostolũ in die aduentus domini sit integer spiritus: anima & corpus. Spiritum aũt voco gratiã quæ adiuuat infirmitatem nostrã ne deficiamus: donec suo tempore metamus bonum quod seminauimus. Vocatur primus panis carnalis vel corporalis: scd's rationalis: tertius spiritualis.

¶ Capitulum. LXVIII. De tribus vinculis quibus deo astringimur. In quibusdam sententijs.

TRia sunt vincula quibus deo astringimur: & sic tria vt sola cum solis istis: vel istorũ similibus: omne quod ligatur liget. Et primũ accipite funes: scd'm clauos ligneos vel ferreos: tertium gluten. Primũ astringit fortiter & dure: scd'm fortius & durius: tertiũ suauiter & secure. Fune quodãmodo alligatus est redemptori: si quis forte dum vehementiori tentatione turbat: proponit sibi honestatis intuitum: memoriã promissionis: & hoc interim fune se retinet: ne propositũ penitus abrumpatur. Durum profecto vinculũ & molestum: sed & periculosũ nimis: & quod diu tenere non possit: siquidem putrescunt funes: & pudoris vinculũ aut obliuiscimur aut abrumpimus cito. Est aũt qui clauis configit domino maiestatis: quem timor dei ligat. qui nõ expauescit ad vultus hominũ / sed ad memoriã gehennaliũ tormentorũ. Et hic quidem non peccare metuit: sed ardere. Durius tamen & fortius primo imprimitur: quia cum ille vacillet in proposito / iste propositũ non amittit. Tertius vero glutine ei conglutinat: id est charitate q̃ tam suauiter q̃ secure ligatus: adhęrens dño vnus spiritus est. Iste est qui quæ cũq̃ vndecunq̃ siue quę facit siue quę ei fiunt: ad suũ commodũ reuocat & retorquet. Beatus huiusmodi homo & abũdanti spũs influens maiestate: qui suauis & vnctus alias benignus portat omnes & portatur ab omnibus: qui terribilius & horribilius ipsa gehenna iudicat: vel in re leuissima vultum omnipotentis scienter offendere.

Capitulum. LXIX. De tribus diebus. In euangelio. Misereor super turbam.

VIam trium dierum eas necesse est in deserto: si gratũ deo tuo offerre volueris sacrificium. Prima est dies timoris: dies inquã declarans & illuminans tenebras tuas interio-

tes/scilicet & horrendum gehennę suppliciũ demonstrans: in quo sunt tenebrę exteriores. Huiuscemodi siquidem cogitatio nostræ solet exercere primordia cõuersionis. Secunda est pietas: qua respiramus in luce miserationũ dei. Tercia dies est rationis in qua veritas innotescit: vt tanq̃ ex debito quodam naturę/sine alia cõsideratione creatori subiecta sit creatura: seruus seruiat redemptori.

¶ Capitulũ. LXX. De oculo: manu. & pede. In sermone secũdo de angelis: qui incipit. Audistis fratres

TRipliciter fieri scandalũ quod interius patimur: quotidiano nobis nosse licet experimento. Interdũ enim est in nobis spiritalis intentionis oculus simplex: & qui gratię magis q̃ noster dicendus sit. sed scandalizat nos oculus noster & qui vere a nobis est: dum voluntas nostra aliam minus castam importune ingerit intentionem. Sed habemus iam super hoc salubre consilium saluatoris. Erue eum inquit & proijce abs te. Hoc aũt fiet si non consentias: si abijcias/si resistas. Simili modo de manu ac pede est intelligendũ. Cum enim bonis operibus intentos ad alia opera trahere volũtas propria conatur: manus nostra est quæ scandalizat nos. sed abscindi debet & proijci a nobis: vt non ei consentiamus. Sic etiã proficere in sancta cõuersatione & de virtute in virtutem ire desiderantes: sæpe scandalũ patimur a pede quodam pusillanimitatis & negligentię nostrę: qui nimirũ descendere magis ac remissius ire conatur. Sed abscindi eum necesse est: vt pes gratię qui stat in directo currere possit sine offensione/sine scãdalo/sine impedimento. Q̃ aũt dicit bonum nobis esse ad vitam introire cum vno oculo aut manu/aut pede: q̃ duos habentes ire in gehennam ignis: eos notat qui voluntatem suã seu bona seu mala sit: ęque sequuntur & ingrediuntur duabus vijs: nũc bona nunc mala sectantes: secũm q̃ variantur desideria sua. Quibus merito vtilius fuerat gratię in omnibus inhærere: & vbi obuiat propria voluntas abscindere & a seipsis abijcere eam. Est aũt cum multo tempore in abscisione proprię voluntatis nostrę exercitati: aliquatenus eam domamus/vt discat iam non superbire sed magis sine omni scandalo vel contradictione deo subiecta sit anima nostra: nec iam abijcere necesse sit oculum nostrũ. nempe qui simplici adhærens oculo factus est & ipse simplex. aut certe iam non alter est oculus: sed vnus

cum eo. Quod aũt de oculo dictum est: de manu quoq; & pede eodem modo est intelligendũ. Cuius enim voluntas ex affectione & cum desiderio gratię cohæret: vt nec concupiscat mala agere/ nec bona minora/nec minus bene cũ gratia suggerit: hic plane perfectus est vir. Sed pax ista potius est fœlicitatis. Abscisio vero scã dalorum & tentationum: victoria fortitudinis. Illa inquam gloriię: hæc virtutis.

¶Capitulum. LXXI. De triplici aqua. In sermone de sancto Clemente.

ACcipe triplicem aquam: quã tibi saluator apponit. Ploraat super lazarum & sup ciuitatem hierusalem. Et hæc est aqua prima. Sudat imminente iam passionis hora: & hæc est aqua secunda: non ab oculis tantũ: sed a toto corpore manans. Hæc autẽ rubea est: sanguineiq; coloris. Iam vero tertia est aqua quę de latere eius dormientis in cruce: vna cum sanguine emanauit. Et tu quoq; quidem primã habes si rigas lachrymis tuis cõscientię stratum: & dolore cõpunctionis præteritorũ diluis maculas peccatorũ. Secundam habes aquã si in sudore vultus tui vesceris pane tuo: & labore pœnitentiæ corpus tuum castigas/ ac restringis concupiscentię flammam. Est autem sanguinei coloris/ siue propter laborem: siue etiã propter ipsum quem extinguit concupiscentię ignem. Iam vero si proficere potes vsq; ad deuotionis gratiã/ potaberis aqua sapientię salutaris: & spũs christi qui super mel dulcis est/ fiet in te fons aquę salientis in vitam ęternam. Et memento hanc esse aquã quę procedit a latere dormientis: & sine omni molestia fluit. Oportet enim iam mortuũ esse mundo qui in hac voluerit gratia delectari. Ergo vt breuiter repetam: prima quidem a præteritis delictis abluit conscientiam. secunda vt futura caueas extinguit concupiscentiam. tertia si ad eam peruenire merueris: potat animam sitientem.

¶Ca. LXXII. De triplici loco. In sermone primo de transitu malachię qui incipit. De cœlo vobis &c.

EST deorsum nos locus quem sibi totũ vendicat ignis: adeo vt ne minimã quidem aquę guttam de lazari digito miser ille diues sibi habere potuerit. Est & sursum ciuitas dei quã letificat fluminis impetus: voluptatis torrens calix inebrians cũ pręo

dārus. In hoc ſane medio boni & mali ſcientia continetur: & voluptatis & tribulationis hic capere eſt experimentū. Infœlix eua in has viciſſitudines nos induxit. Hic plane dies & nox. Nā in inferno tantum nox: in cœlo tantū dies. Beata proinde anima quæ vtrūq; pertranſit: nec voluptati inhærens/nec deficiens in tribulatione.

¶ Ca. LXXIII. De tribus in opere mundi conſiderandis. In ſer. penthecoſtes. qui incipit. Quā libenter

TRia in magno huius mūdi opere cogitare debemus: videlicet quid ſit/quomodo ſit/ad quid ſit conſtitutus. Et in eſſe quidem rerū ineffabilis potentia cōmendatur: q̄ tam multa tam magna/tam multipliciter/tam magnifice ſunt creata. Sane in modo ipſa ſapientia ſingularis elucet: q̄ hæc quidem ſurſum/hęc vero deorſum/hęc in medio ordinatiſſime ſint locata. Si vero ad quid factus ſit mediteris: occurrit tam vtilis benignitas/tam benigna vtilitas/q̄ etiā ingratiſſimos quoſq; multitudine & magnitudine beneficiorū poſſit obruere. Potentiſſime ſiquidem ex nihilo omnia/ſapientiſſime pulcra/benigniſſime vtilia ſunt creata. Verū tamen omnia propter ſemetipm fecit deus: omnia propter ſuos. aliter tamen propter ſe/aliter propter ſuos. In eo quippe quod dicitur omnia propter ſe: præueniens: cōmendatur origo. In eo aūt quod dicitur omnia propter ſuos: magis exprimitur fructus ſequens. Omnia fecit propter ſemetipſum: gratuita videlicet bonitate. Omnia propter electos ſuos pro eorum ſcilicet vtilitate: vt illa quidem efficiens cauſa ſit/hæc finalis.

¶ Cap. LXXIIII. De triplici genere bonorū: ſcilicet naturaliū/ſpūaliū/& ęternorū. In quibuſdā dictis

BOna domini naturalia: ſpiritualia/ęterna. Et quidem naturalia bona magna: ſpūalia maiora: ſed maxima ſunt ęterna In primis reparamur: in ſecundis exercitamur: extendimur: & beatificamur in tertijs. Si non potes oculū meditationis in illā ſublimitatem ęternaliū bonorū infigere: quia diſtantia ſunt & omnem ſenſum exuperant in bonis gratię quæ ſunt in exercitio virtutum. viſum reflecte vt videas q̄ pure conſcientię/q̄ libere frontis ſit verſari & conuerſari in caſtitate & caritate: in patientia & humilitate. cæteriſq; virtutibus quę amabilem deo: placabilem & imitabilem hominibus reddunt. Quod ſi & hæc nimis ſublimia ſunt

& transgredientia infirmitatem tuã demitte oculos in bona naturę quę tibi ita familiaria esse debent/quantũ tu familiaris es tibi. Nec sic dicimus bona naturę: quasi gratię non sint. Sed ideo q̃ ipsi naturę quodãmodo ingenita & cõplantata fuerint: anteq̃ fieret peccatum illud/quod non solum personam infecit sed & naturã. Ex tunc non ita nobis ad manum prouenisse monstrantur ꝓpter vulnus inflictum: cum tamen nos illa in nobis & circa nos esse tam rationibus q̃ affectionibus plerumq; sentiamus.

¶ Capitulum. LXXV. De triplici distinctione bonorum supradictorum. Vbi supra.

QVia nos ex anima & corpore subsistimus: ab animali parte: id est a bonis corporis incipiamus. Sunt aũt omnia bona corporis & quæ ei solũmodo debeamus: sanitas. Nihil aũt vltra ei dandum est vel quærendũ: sed hoc termino ligandum & frenandũ est: cum fructus eius nullus sit: & mors sit finis illius. Sed hic fouea est: quę nolo vos lateat. Insidiatur em̃ voluptas sanitati: & tam subtili malignitate prosequit̃: vt vix eam quis vel possit cauere vel nouerit. Quod si voluptati seruitur non sanitati: hoc iam non de natura est. sed sub natura: quæ morti manus dat cum magistrã constituit voluptatem. Sicut aũt corporis natura est sanitas: ita cordis natura est puritas. quia turbato oculo non videtur deus: & cor humanũ ad hoc factũ est: vt suum videat creatorem. Hic tamen simpliciter accipimus puritatem: vt videlicet omnia quę agimus pure & simpliciter confiteamur dño in oratione: homini in confessione. Et quia sociale animal sumus: si fieri potest quod ex nobis est: pacem habeamus cum omnibus hominibus Hæc est enim lex naturalis societatis: vt omnia quæ nobis fieri nolumus: alijs ne faciamus. & quæ nobis fieri volumus: alijs studeamus impendere. Sanctorũ animabus quæ de huius mortalitatis carcere ad cœlorũ gaudia volauerunt debemus imitationem: quia similes nobis fuere passibiles. Sed & illis qui non in tanta sanctitate: seu peracta pœnitentia exierunt cõpassionem debemus: & orationem. A sanctis vero angelis auxilium quærendũ est: quia ministratorij spiritus sunt missi ꝓpter nos vt hæreditatem capiamus salutis. Ab illo aũt rerum omniũ dño pietas quærenda est: vt ille cuius natura bonitas est: sedm̃ multitudinem miserationũ suarũ

misereatur nostri. Ipsi enim nos & amorem debemus & subiectio nem. Amorem quia fecit: & benefecit nobis. Subiectionem quia super nos est. Ita ergo & sanitatem corpori: puritatem cordi/pacē fratri/imitationem sanctis/cōpassionem mortuis/auxiliū ab angelo/pietatem a deo ex archa naturaliū bonorum habere debemus. In his aūt bonis reparamur & quasi quodāmodo restituimur in antiquū dum ad ingenitā naturę suauitatem reuertimur: dum & nobis & his quæ circa nos sunt: & quæ supra nos sunt/debitū rerum ordinem exhibemus: & hæc quidem pro nobis naturalibus Spiritualia aūt bona in quibus exercemur: vt ad ęterna tendamus longum est enumerare: supra naturā enim esse noscuntur. Nam in spiritali exercitio debemus corpori seruitutem: afflictionē/laborem. Et istam cordi puritatem debemus: vt intentione/cogitatione & opere: hanc circūspectionem habeamus: vt & vita nostra sit fructuosa. & fama gloriosa: non quæ fructificet sibi: sed deo. non q̄ glorificet se: sed partem suū qui in cœlis est. Cum his quoq; q ode runt pacem esse pacificum discamus: portare omnes & a nemine velle portari. Confitemur etiā mortuis in spe congratulationem adhibendā: quia prope est vt abstergat deus omnem lachrymā ab oculis eorū. Sanctarum vero animarū & angelorū: ardenter conspectum desiderare debemus. In dñm aūt deum affectio tota dirigenda est: vt diligamus nos propter ipsum & suspiciamus quæ sit illa maiestas: quę cuncta faciat/cuncta contineat/& in quem desiderant rationales creaturę prospicere. Hę sunt semitę spiritualis exercitij quibus religiosa mens & dilatatur & delectatur: ad ęterna bona se extendens. Porro ęterna bona illa sunt: quę nec oculus vidit: nec auris audiuit: & quæ nunq̄ exeunt ab illa patria quę nescit nisi gaudium & iubilationem.

¶ Capitulum. LXXVI. De triplici genere iustorum. In quibusdam dictis.

EST iustus qui in principio sermonis accusator est sui: & est iustus qui ex fide viuit: & est iustus qui absq; terrore est. Et primus qdem bonus: quia accedit ad vitā. sed's melior: quia currit per viā: tertius optimus: quia iā appropinquat ad finē vitę.

¶ Capitulum. LXXVII. De tribus quæ faciunt hominem sanctum. In quibusdam sententijs.

TTia sunt quæ sanctum faciunt hominem: victus sobrius: actus iustus: sensus pius. Victus sobrius erit si continenter si socialiter/si obedienter/id est caste/caritatiue/ & humiliter vixerimus. Per continentiã enim castitas: per socialitatem caritas: per obedientiã humilitas acquiritur. Actus iustus erit si fuerit rectus: discretus/fructuosus. Rectus per bonã intentionem: discretus per mensurã possibilitatis: fructuosus per vtilitatem proximorum. Sensus pius erit si fides nostra deũ sentit summe potentem: summe sapientem: summe bonũ vt per eius potentiam: nostram adiuuari credamus infirmitatem. per eius sapientiam: nostram credamus corrigi ignorantiam. per eius bonitatem nostrã credamus ablui iniquitatem.

¶ Capitulum. LXXVIII. De triplici modo contemplationis. Super cantica. sermone. xxiij.

EST locus apud deum de quo sua iura discernit: & disponit consilia ipse vniuersitatis gubernator: leges constituens omni creaturę: pondus & mensurã: & numerum. Et locus iste altus: & secretus sed minime quietus. Nam & si ipse quantũ in se est disponit omnia suauiter: tamen & cõtemplantem qui forte eo loco peruenerit: quiescere non permittit: sed mirabiliter. q̃uis delectabiliter rimantem & admirantem fatigat: redditq; inquietũ. Est item locus de quo super rationalem reprobã quidem creaturã immobilis vigilat secretissima serenissimaq; animaduersio iusti iudicis dei: terribilis in consilijs super filios hominũ. Cernitur inquam a timorato contemplatore: hoc loco deus iusto sed occulto iudicio suo: reproborũ nec diluens mala: nec acceptans bona insup & corda indurans ne forte doleant & resipiscant & conuertant & sanet eos. Et hoc non absq; certa & ęterna ratione: quod tanto formidolosius constat esse: quanto immobilius fixum extat in ęternitate. Habet hæc visio tremorem iudicij: nõ securitatem. Terribilis est locus iste: & totius expers quietis. Sed est locus vbi vere quiescens & quietus cernitur deus: locus omnino non iudicis nõ magistri: sed sponsi. in quo deus non quasi turbatus ira: nec velut distentus cura prospicitur: sed probatur in eo voluntas bona: & beneplacens/& perfecta. Visio ista non terret: sed mulcet inquietam curiositatem sedat: non excitat: nec fatigat sensus: sed tranquillat.

Hic vere quiescitur. Tranquillus deus tranquillat omnia: & quietum inspicere quiescere est. Sed heu rara hora & parua mora: vt monstratũ est aperte. Et in priori loco exigua: & in secundo nulla percipitur quies: cũ & illic apparens admirabilis ad indagandi studium exerceat curiositatem: & hic innotescens terribilis infirmitatem concutiat. At vero tertio isto in loco: non plane terribilis: non tam ammirabilis q̃ amabilis apparere dignat̃: serenus & placidus suauis & mitis: & multę misericordię oĩbus intuentibus se.

¶ Cap. LXXIX. De tribus quę impediunt cõtemplationẽ, sermone. v. Sup omeliã. Intrauit iesus &c̃.

Considerandum est tria esse quę impediunt contemplationem. Equidem animę nostrę oculus intelligentia est. Sicut enim oculo corporis lux corporea & cætera quęq̃ corporalia videntur: ita deus qui est lumen incir cũscriptum: & eius inuisibilia vt cunq̃ intellectu percipiunt̃. Vtrũq̃ vero oculũ tria sunt quę ad videndum impediunt. Potest sane fieri: vt oculus exterior sanus sit & pateat sed qm̃ lux exterior ei desit: nihil videat. Econtrario fit aliquando vt præsens ei quidem lux sit: sed forte sanguine seu quolibet humore concreto turbatus cernere minime possit Iterum solet plerũq̃ contingere vt neutrũ desit ei nec lux nec salus: sed tamen aliqua pulueris interiectione lędat̃: quo fit vt eius acies retundatur. Sunt ergo tria ista quæ hunc oculũ impediunt: tenebrę: humor concretus: puluis iniectus. Hæc ipsa sunt etiã quibus interior oculus ille impeditur: sed & alia nomina sortiunt̃. Nam quod hic tenebrę: ibi peccata dicuntur. Ipsa vero peccata confluũt in memoriã quasi in quandã sentinam: & hic est illę humor cõcretus. Quod aũt hic puluis dicitur: hoc ibi cura terrenorũ actuum nuncupat̃. Hæc sunt ergo tria quę oculũ intelligentię confundũt atq̃ a contemplatione veri luminis excludunt: tenebrę scilicet peccatorum: recordatio eorundem peccatorũ: cura terrenorũ actuũ. Cum em̃ luce iusticię destituimur nihil aliud q̃ pctõrũ nostrorũ tenebras inuenimus. Quicũq̃ ergo mentis oculũ diuinę contemplationi vult intendere: pfecto necesse est vt eum prius ab hoc triplici impedimento studeat purgare. Quod si quis facere cõtendat nouerit cõtra triplicẽ morbũ/triplex q̃q̃ fore remediũ. Nã primꝰ q̃dem p cõfessionem: secꝰ per or̃onem: tertius curat̃ p quietem.

¶ Capitulum. LXXX. De tribus nouissimis metuendis. In sermone secundo de apostolis Petro & Paulo: qui incipit. Sancti isti. & cætera.

Filioli mei memoremur nouissima nostra: ne peccemus. Nimirum q̃ hæc maxime recordatio faciat timoratũ: timor expellat peccatũ/negligentiam nõ admittat. Nouissima aũt nostra sunt: mors iudiciũ/gehenna. Quid horribilius morte: quid iudicio terribilius? Nam gehenna nihil potest intolerabilius cogitari Quid metuet si quis ad ista non trepidat: non expauescit/nõ timore concutitur? Nam in morte nõ magnũ: non paruum aliquid de bonis huius mundi secum delaturus est homo. In iudicio nec fallere: nec resistere possibile erit. In gehenna penitus nulla consolatio: sed perpetuũ ve/vlulatus & fletus & stridor dentiũ. Time ergo o homo q̃ in morte separandus es a bonis omnibus huius corpis & tam dulce carnis & animæ vinculũ/amarissimo secandũ diuortio est. Time q̃ in terribili iudicio ei præsentandus es: in cuius manus horrendum est incidere/& eo examinante quem nihil latet. Siquidem inuenta fuerit in te iniquitas: alienãdus es ab vniuersitate quietis & glorię/& segregandus a numero beatorũ. Time q̃ in gehenna cruciatibus ęternis & immensis exponendus es: in sorte diaboli & angelorum eius: in igne ęterno qui præparatus est eis.

¶ Ca. LXXXI. De triplici malo quod passuri sunt pctõres. In quibusdã dictis: scilicet in meditatõibus

Malum triplex peccatores manet. Manet enim eos horror in exitu: dolor in transitu/pudor in cõspectu glorię magni dei. Quis ille pauor erit o anima mea cũ dimissis omnibus quorũ tibi præsentia est tam iocunda: tam gratus aspectus: cohabitatio ipsa tam familiaris/sola ingrediens in incognitã penitus regionem: occursantia tibi cateruatim ruere super te teterrima illa monstra videbis? Quis tibi in die tantę necessitatis occurret? Quis tuebitur a rugientibus p̃paratis ad escam? Quis consolabit: quis deducet? Per ignem etiam nobis transeundũ est: & vniuscuiusq̃ opus quale sit/ignis probabit ibi. Ibi aurum nostrũ vertetur in scoriam. ibi vniuersa impuritas reuelabitur. ibi veritas ipsa accepto tempore quod nobis interim datũ contemnimus iusticias iudicabit. Quid vero illic omnes iusticię nostrę: nisi pãnus menstruatę

reputabuntur? Quicquid nunc paruipendendo transimus: palpando tegimus / dissimulando negligimus / quanto illuc cruciatu vindex flāma consumet? Iam vero post ignem illū putas residuum aliquid inuenietur in nobis? Aut tantū erit vt audeamus illud vultui maiestatis offerre: aut eius sic astare cōspectui? Quis ille pudor erit quæ ve cōfusio / post tanta beneficia: tam tepidos / tam imperfectos tam vacuos apparere ante faciem dñi dei nostri? Quid nos post tāta flagitia: post tanta facinora præsumemus? Quando ab hac purgabitur cōfusione oculus cordis cui nunc operā dare negligimus vt irreuerberata acie veri illius solis radios valeat intueri? Fœlix quidem anima quæ fiducialiter inimicis suis in porta loquetur. Quid hic stas cruenta bestia? Nihil in me funeste reperies. Fœlicior cuius opus non arserit quem supedificasse aurum: argentū / lapides pretiosos / examen illud inueniet. Fœlicissimus qui sine vlla nube cōfusionis: reuelata penitus facie gloriā domini speculando: in eandem imaginem transformabit: & similis erit illi videns eū sicuti est vtiq; sup omnia benedictus & laudabilis & gloriosus in sęcula.

¶Cap. LXXXII. De tribus speciebus considerationis superne. In quinto libro de consideratione.

VBi sumus vallis est: & vallis lachrymarū: in qua sensualitas regnat: & cōsideratio exulat: in qua libere quidem & potestatiue se erexit sensus corporeus: sed intricatus caligat oculus spiritualis. Et fœlix qui sensuū beneficium sine quo transire non potest: in obsequiū conuertere potuit: vtens nō fruens: vrgens nō petens: exactor non supplex. Magnus ille qui vsū sensuum / quasdam veluti opes expendere satagit: dispensando in suam & multorū salutem. Nec ille minor qui hunc sibi gradū ad illa inuisibilia philosophando constituit: nisi quod hoc dulcius / illud vtilius / hoc fœlicius illud fortius esse constat. At omniū maximus: qui spreto ipso vsu rerū & sensuū quantū quidem humanę fragilitati fas est: non ascensorijs gradibus: sed inopinatis excessibus auolare interdum contemplando ad illa sublimia consueuit. Porro hæc tria ita contingunt cum cōsideratio virtutis studio & adiutorio gratię facta superior: sensualitatem aut premit ne insolescat: aut cogit ne euagetur: aut fugit ne inquinet. In primo potentior. In secundo liberior. In tertio purior. Puritatis siquidem &

alacritatis pariter alis fit ille volatus. Vis tibi has considerationis species: proprijs distingui nominibus? Dicamus si placet primã dispensatiuã: scdam estimatiuã: tertiam speculatiuã. Dispensatiua est consideratio: sensibus sensibilibusq; rebus ordinate & socialiter vtens ad promerendũ deũ. estimatiua est cõsideratio prudenter ac diligenter quæq; scrutans & ponderans: ad vestigandũ deũ. Speculatiua est consideratio se in se colligens: & quantũ diuinitus adiuuatur: rebus humanis eximens ad contemplandũ deũ. Puto vigilanter aduertis aliarum hanc esse fructũ: ceteras si non referant ad istam quod dicunt videri posse: sed non esse. Et prior qdem absq; intuitu huius multa serit: & nihil metit. Sequens vero nisi ad istã se dirigat vadit: sed non euadit. Ergo quod prima optat: scda adorat tertia gustat. Ad quem tamen gustũ perducunt & cæteræ & si tardius: nisi quod prima laboriosius: scda quietius peruenit.

¶ Ca. LXXXIII. De tribus modis quibus vestigãdus est deus & beati spũs qui cum eo sunt. Vbi supã.

DEus & qui cum eo sunt beati spũs: tribus modis nostra sunt consideratione vestigandi/opinione/fide/intellectu Quorũ intellectus rationi innititur: fides auctoritati: opinio sola veri similitudine se tuetur. Habent illa duo certam veritatem: sed fides clausam & inuolutã: intelligentia nudã & manifestã Cæterum opinio: certi nil habens: verũ per verisimilia quærit: potius q̃ apprehendit. Omnino in his cauenda confusio: ne aut incertum opinionis fides figat: aut quod firmũ fixũq; est fidei: opinio reuocet in quęstionem. Et hoc sciendũ/ quia opinio si habet assertionem: temeraria est. fides si habet hęsitationem: infirma est. Item intellectus si signata fidei tentet irrũpere: reputatur effractor: scrutator maiestatis. Multi suam opinionem intellectũ putauerunt: & errauerũt. Et quidem opinio potest putari intellectus: intellectus opinio non potest. Vnde hoc accidit? Profecto quia hæc falli potest: ille non potest. Aut si falli potuit: intellectus non fuit sed opinio. Verus nempe intellectus certam habet non modo veritatem: sed & noticiam veritatis. Possumus singula hęc ita diffinire. Fides est voluntaria quædam & certa prelibatio necdũ propalatę veritatis. Intellectus est rei cuiusq; inuisibilis certa & manifesta noticia Opinio est quasi pro vero habere aliquid quod falsũ esse nescias.

Ergo vt dixi: fides ambiguū non habet: aut si habet fides non est: sed opinio. Quid igitur distat ab intellectu? Nempe q̃ & si nō habet incertū: non magis q̃ intellectus: habet tamen inuolutū quod non intellectus. Denique quod intellexisti: non est de eo: quod vltra quæras: aut si est/non intellexisti. Nil aūt maluimus scire: q̃ quæ fide iam scimus. Nil supererit ad beatitudinem. Cumq̃ iam certa sunt nobis: erunt ęque & nuda.

¶ Capitulum. LXXXIIII. De tribus quæ faciunt mortem sanctorū preciosam in conspectu domini. In quibusdam sententijs.

PRecioſam in conspectu domini mortem sanctorū eius: facit aliquando vita aliquando causa: aliqn̄ vita simul cū causa. In confessoribus qui in domino moriunt̄: facit preciosā vita. In martyribus qui pro domino moriunt̄: facit eam preciosā aliquando sola causa. aliquando causa pariter & vita. Et illa quidem mors preciosa est/quā commendat vita: preciosior quā facit causa: preciosissima vero quā p̄uenit vita simul cum causa.

¶ Capitulum. LXXXV. De triplici genere sanctorum. In sermone. v. de omnibus sanctis: qui incipit Festiua est nobis.

SVnt sancti de cęlo: & sunt sancti de terra: item q̃ eorū qui de terra sunt: quidam adhuc in terra: aliqui iam in cœlo. Sed inter sanctos & sanctos distat id q̃ non parū. Nec modo dico q̃ alius alio sanctior. Hæc enim quātitatis potius q̃ qualitatis distantia est: sed quod non modo maius & minus: verū etiam aliter atq̃ aliter sanctos dici: & vere dici inueniamus. Et forte inter angelos & homines assignari possit ista diuersitas sanctitatis. Neq̃ em̄ tanq̃ triumphantes honorari posse videntur: qui nunq̃ pugnasse noscuntur. Aliter tamen honorandi sunt nimis etiā ipsi tanq̃ amici tui deus cuius nimirū voluntati semper adhęserunt: tanta vtiq̃ fœlicitate quanta facilitate. Nisi forte in eo pugnasse creduntur q̃ peccantibus alijs viriliter perstiterunt: non abeuntes in consilio impiorū. Honoranda ergo in eis benignitas dei: non ad pœnitentiā adducens: sed abducens ab omnibus quibus pœnitentia deberet: non eripiens a tentatione: sed a tentatione conseruans. Aliud sane in his sanctitatis genus & proprio modo videbitur honorandum.

qui venerunt ex magna tribulatione: & dealbauerunt stolas suas in sanguine agni: qui post multos agones iam nunc triumphant in cœlis coronati quoniã legitime certauerũt. Est ne adhuc sanctorũ aliquod tertium genus? Est sed occultũ. Sunt enim sancti qui adhuc militant: adhuc pugnant, currunt adhuc: necdũ comprehenderunt, Latet eiusmodi sanctitas penes deũ/clausa est. Siquidem nescit homo vtrum amore an odio dignus sit: sed in futurum omnia reseruantur incerta.

¶Ca. LXXXVI. De triplici statu sanctorũ. In ser. iij. de omnibus sanctis. Aduertistis nisi fallor &c.

TRes sunt sanctarũ status animarũ. Primus in corpore corruptibili. secundus sine corpore/tertius in corpore iam glorificato. Primus in militia/secundus in requie. tertius in beatitudine cõsummata. Primus denicq; in tabernaculis: secũs in atrijs tertius in domo dei. Quam dilecta tabernacula tua dñe virtutum multomagis tamen atria cõcupiscibilia: sed beati omnino qui habitant in domo tua dñe. In dedicatione sermone quarto. O admirabilis domus: & dilectis tabernaculis/& atrijs concupiscibilibus præferenda. Siquidem gloriosa dicta sunt de te domus dei. In tabernaculis enim gemitus pœnitentię. In atrijs gustus leticię: in te satietas glorię. Hæc quidem infima/domus orationis media expectationis: tu gratiarũ actionis & laudis. Fœlix proinde qui hic declinauerit a malo quod est culpa: & fecerit bonũ. vt illic a malo qd pœna est liberetur: in te recipiat bonũ. Hic nimirũ primitię spũs: illic diuitię: in te plenitudo. Hic denicq; fiunt sancti: illic securi: in te beati. Hę siquidem primitię spiritus quæ militantibus interim p̃rogantur: sanctitas in conuersatione: pietas in intentione: virtus in colluctatione. In sanctitate conuersationis pœnitentię fructus intellige: & corporalia quæq; diuinorũ exercitia mandatorũ. At quoniam hæc nisi simplex fuerit oculus simplicia esse nõ possunt: necessario pietas intentionis & puritas cordis exigitur: ne vel honoris ambitus/vel laudis surripiat appetitus. Memento tamen solã ex omnibus perseuerantiã coronari: nec eandem facile posse inter tot discrimina vendicari: nisi multiplicem obtineas in tam multiplici colluctatione virtutem Hæc in tabernaculis. Porro in atrijs: quæ post molestos conflictus: amœna iocunditate fouendos ex-

dpiunt exeuntes: iam diuitię spiritus erogant: requies a laboribus: securitas a solicitudinibus: pax ab hostibus. Vbertatem autem domus illius & torrentem voluptatis: nec oculus vidit: nec auris audiuit: nec in cor hominis ascendit. Nec ergo audire velis o homo qd' auris hominis nõ audiuit: nec ab homine quęras quod humanus nec oculus videt: nec animus capit. Eia ergo viriliter interim in tabernaculis militemus: vt suauiter deinde in atrijs quiescamus: vt nouissime in domo sublimiter gloriemur.

¶ Capitulum. LXXXVII. De triplici gaudio qd' habent sancti scilicet ante mortem / ante iudicium / post iudicium. In sermone. ij. de omnibus sanctis: qui incipit. Quia sanctorum omnium &c.

EST testimonium conscientię non quod perhibeat cõscientia sed quo loquitur spiritus veritatis in ipsa: testimoniũ perhibens spiritui nostro q̃ filij dei sumus. Cum enim veritas applaudit: cum iusticia attestatur: dei sine dubio cõmendantis vox est & spiritus sancti testimoniũ perhibentis. Ita q̃ dum adhuc militãt gaudent vtiq̃ electi dei: sed tantũ de primitijs spiritus: qui & infirmitatem eorũ adiuuat virtute sua: & pusillanimitatem eorũ attestatione sua consolatur. Iam vero cõsummato militię tempore: gaudium habent sancti etiam in spũ suo. & licet non plenã: habent tamen leticiam multã in corde suo: donec veniat dies illa qua implebit eos dñs leticia cum vultu suo: in qua gaudium habituri sunt / etiam in corpore suo. Ad requiem enim exutę a corporibus animę sanctę protinus admittuntur: ad gloriã regni / non ita. Interim cõuertuntur in requiem suã: donec veniat dies qua introire mereant in requiem dñi. Iam vero nemo ex vobis paruam aliquã requiem aut leticiam suspicetur eorũ qui ab omni penitus molestia liberi re cogitant annos suos in dulcedine animę suę: letantur pro diebus quibus humiliati sunt: annis quibus viderunt mala: cum iocunda ammiratione considerant pericula quæ euaserunt / labores quos pertulerunt: certamina quæ vicerunt: & pro his omnibus certa & indubitata fide expectant beatã spem / & aduentum glorię magni dei / & saluatoris sui qui resuscitabit: & reformabit corpora eorũ: configurata proprij corporis claritati. Quanta est fœlicitas eorũ q̃ immensa leticia: qui nimirũ triplici gaudio de recordatõe trans-

actę virtutis: de exhibitione pręsentis quietis: de certa expectatione futurę consummationis exultant. Vbi supra. sermone. iij. In illam enim beatissimã domũ nec sine nobis intrabunt cum corporibus suis: id est nec sancti sine plębe: nec spiritus sine carne. Neq; enim prestari decet integram beatitudinem / donec fit homo integer cui detur: nec perfectione donari ecclesiã imperfectã. Acceperunt tamen iam singulas stolas: sed non vestient̃ duplicibus / donec vestiamur & nos. Stola enim prima ipsa est quã diximus fœlicitas & requies animarũ. sed a vero immortalitas / & gloria corporũ.

¶ Capitulum. LXXXVIII. De tribus considerandis in festiuitatibus sanctorum. In sermone de vigilia apostolorum Petri & Pauli.

TRia sunt quæ in festiuitatibus sanctorũ vigilanter considerare debemus: auxiliũ sancti / exemplũ eius / confusionem nostram. Auxiliũ eius: quia qui potens in terra / potentior in cœlis est ante faciem dñi dei sui. Si em̃ dũ hic adhuc viueret misertus est pctõribus & orauit pro eis: nũc tanto plus quanto verius agnoscit miserias nr̃as. orat pro nobis patrẽ: quia beata illa patria caritatem eius nõ immutauit: sed augmentauit. Neq; em̃ quia impassibilis oĩno / ideo incõpassibilis factus est: sed nũc potius induit sibi viscera misericordię / cũ ante misericordię fontẽ assistit. Debemus etiã attendere exemplũ eius: quia q̃ diu visus est in terris & cũ hoĩbus conuersatus est: nõ declinauit ad dexterã / neq; ad sinistrã: sed viam regiã tenuit. Intuemini humilitatem operũ eius / auctoritatem verborũ eius: & tunc videbitis quõ tam verbo q̃ exemplo luxerit inter homines: qualia nobis vestigia dereliquerit: vt ambulemus per ea & in eis. Sed & diligentiori intuitu confusionem nostram aspiciamus: quia homo ille similis nobis fuit passibilis ex eodem luto formatus ex quo & nos. Quid ergo est quod non solũ difficile sed impossibile credimus: vt faciamus opera quæ fecit / vt sequamur vestigia eius? Confundamur & cõtremiscamus ad vocem istam: si forte hæc confusio adducat nobis gloriã: si forte gratiam generet nobis timor iste. Homines isti fuerunt qui præcesserunt nos qui tam miserabiliter processerũt per vias vitę: vt vix eos homines fuisse credamus. Sic ergo in sanctorum festiuitatibus & gaudere & confundi debemus gaudere quia patronos præmisse-

mus: confundi quia eos imitari nõ possumus. Ita semper gaudiũ nostrum in hac valle lachrymarũ: lachrymarũ pane condiri debet: vt semper non solũ extrema: sed & prima gaudij occupet luctus, quia etsi magna est gaudiorũ materia: sed maxima dolorũ.

¶ Ca. LXXXIX. De triplici desiderio prouenienti ex memoria sanctorũ. In sermone quinto de omnibus sanctis: qui incipit. Festiua nobis est dies hæc.

VVlgo dicitur. Quod non videt oculus: cor non dolet. Oculus meus memoria mea: & cogitare de sanctis quodammodo eos videre est. Sit nempe portio nostra in terra viuentiũ nec modica sane portio: si tamen vt decet memoriã affectio comitetur: sic inquã conuersatio nostra in cœlis est. Verũ tamen non sic nostra sicut illorũ. Ipsorũ enim substantia ibi est: nostra aũt desideria. ipsi per præsentiã: nos per memoriã ibi sumus. Quando & nos addemur ad patres nostros: qñ essentialiter præsentabimur eis? Hoc enim primũ desideriũ quod in nobis sanctorum memoria vel excitat vel incitat magis: vt eorũ tam optabili societate fruamur: vt mereamur conciues & contubernales esse spirituum beatorũ. misceri cœtui patriarcharũ/cuneis prophetarũ/senatui apostolorũ/martyrũ exercitibus numerosis confessorũ collegijs/virginum choris/in omniũ denicq; colligi & colletari cõmunione sanctorũ. Singulorum quippe recordationes quasi scintillę singulę: immo quasi ardentissimę faces: deuotos accendũt animos vt eorum & conspectũ sitiant & complexũ: adeo vt plerũq; etiã inter eos esse se reputent. modo ad omnes simul modo ad hos vel ad illos tota auiditate & vehementia corda vibrantes. Non modo tantũ societas: sed etiam fœlicitas nobis optanda est sanctorũ. vt quorum desideramus præsentiã: gloriã quoq; feruentissimis studijs ambiamus. Sane vt eam nobis sperare liceat/& ad tantã beatitudinem aspirare: sũmopere nobis desideranda sunt suffragia q̃q; sanctorũ: vt quod possibilitas nostra non obtinet: eorũ nobis intercessione donetur. Hæc nostra & eorũ cohęrentia est: vt nos cõgratulemur eis ipsi cõpatiãtur nobis: vt deuota meditatione regnemus in eis: ipsi in nobis/& pro nobis militent pia interuentõe. Nec est q̃ de eorũ pia erga nos solicitudine dubitemus: qñ quidem non consũmandi sine nobis. expectant nos vsq; dum retribuat nobis:

vt videlicet in nouissimo die magno festiuitatis omnia simul in vi rum perfectũ cum suo tam excelso capite membra concurrant: & laudetur cum hæreditate sua Iesus christus dñs noster.

¶ Capitulum. XC. De triplici plenitudine habenda in futura vita. In quibusdam dictis.

IN illa patria quæ nescit nisi gaudiũ & iubilationem nihil deest. Ecce abundantia qua impleatur humana cupiditas. Quæ est ista copia vbi nihil quod nolis sit: totũ sit quod velis? Q; si nihil deerit nobis: aliquid aũt nos latuerit: nunquid erit gloria cõsummata? Ideo nihil latebit nos. Et ecce sapientia qua curiositas hominis sacietur. O sapientia qua tunc omnia quę in cœlo & quę in terra sunt: perfectissime cognoscemus in ipso fonte sapientię rerum omniũ cognitionem bibentes. Non metuã suspitiones: non timebo consilia: quia ciuitas illa (iuxta ioannem) purissimo vitro similis erit. vt sicut per vitrũ lucidissime cernimus: sic aliorũ cõscientias clarissime videamus. Quid si & nihil defuerit & nihil latuerit maneat aũt timor & anxietas amittendi? Ideo nihil terret. Et ecce potentia q̃ humana infirmitas roboret. Qui posuit (inquit) fines tuos pacem & confortauit seras portarũ tuarũ: ita vt nullus inimicus intret/nullus exire possit amicus. Vbi ergo sũma abundantia/ summa sapientia/sũma potentia est: puto q̃ nihil desit plenitudini beatitudinis/ quantũ spectat ad summã fœlicitatis humanę.

¶ Capitulum. XCI. De triplici modo fruendi deo in futura vita. In sermone quarto de omnibus sanctis: qui incipit. Cum de altari.

TRipliciter in ęterna illa & p̃fecta beatitudine fruemur deo videntes eum in omnibus creaturis: habentes eum in nobis ipsis. Et quod his omnibus ineffabiliter iocundius sit atq̃ beatius: ipsam quoq̃ cognoscentes in semetipsa trinitatem. & gloriam illã sine vllo ęnigmate: mundo corde oculo cõtemplantes. In hoc enim erit vita ęterna vt cognoscamus patrem & filiũ cum sancto spiritu: & videamus deũ sicuti est. i. nõ modo sicut inest nobis videlicet aut cęteris creaturis/sed sicut est in semetipso. Vnde duo illa velut circũiacentia esse videntur quę prædiximus: & quasi cortex tritici. Hæc vero cognitio summa beatitudinis: tritici medulla: adeps frumenti: quo ciuitas sancta hierusalem satiatur. Verum q̃

magna est beatitudo illa: tam abscondita est ab oculis nostris: qm̃ nec oculus vidit/nec auris audiuit/nec in cor hoīs ascendit: quãta claritas/q̃nta suauitas/c̃ta iocũditas/maneat nos in illa cognitõe Pax dei est illa quę exuperat oẽm intellectũ: quantomagis oẽm sermonem nostrũ? Quod ergo nulli datũ est experiri nullus conetur effari. Ibi cumulus fœlicitatis/ibi supereminens gloria/ibi superefluens beatitudo. Nam quõ videndus sit in creaturis / quõ in nobis habendus: possumus vel ex parte conijcere in ipsis nimirum quas accepimus iam primitijs spũs. Cognitio aũt illa omnino adhuc nobis incognita est/ mirabilis facta est/ confortata est: vt non possimus ad eam. At vero quemadmodũ in creaturis videndus sit: possumus aliquatenus intelligere / nimirũ cum & modo videatur in ipsis. Verum quantũcunc̃ proficiat quis intelligendo conspicere c̃ potentissime / c̃ prudentissime / c̃ benignissime maiestas eterna fecerit omnia: cuncta regat/ordinet vniuersa/prorsus modicum ab eo quod est comprehendit. Veniet aũt quando iam sequemur agnum quocũc̃ ierit: & in omnibus consequemur creaturis. vt in omnibus gaudeamus: quod est gaudium dñi. Gaudeamus sane in omnibus: sed non aliunde c̃ de ipso. sicut ipse non alijs fruitur: sed semetipso. Explicit liber Octauus.

¶ Incipiunt capitula libri. IX.

De quattuor virtutibus: quib⁹ vestitus fuit primus homo. i.
De quattuor statibus p̃cedentib⁹ conuersionem nostram. ij.
De q̃ttuor diebus pœnitentię. iij.
De q̃ttuor gradib⁹ ascensiõis. iij.
De duplici morte: & duplici resurrectione. v.
De quattuor fontibus prodeuntibus de paradiso spiritali. vi.
De quadruplici cõscientia. vij.
De q̃ttuor affectõibus anime. viij.
De quattuor virtutibus nobis necessarijs. ix.
De quattuor modis orandi, x.
De q̃ttuor gbus debitor est hõ. xi.
De quadruplici cõpunctione. xij.
De quattuor generibus lachrymarum. xiij.
De q̃ttuor molestijs hoīs. xiiij.
De quattuor quibus seruit homo in hac vita. xv.
De quattuor generib⁹ hominũ regnum cœlorũ possidentiũ. xvi.
De quattuor generibus tentationum. xvij.
De q̃ttuor cornibus crucis. xviij.
De q̃druplici superbia. xix.
De q̃ttuor modis quibus itur ad consilium impiorũ. xx.
De q̃ttuor pedibus quibus cathedra pestilentię subsistit. xxi.
De q̃ttuor modis hoīm. xxij.
De q̃ttuor generib⁹ hoīm. xxiij

De quattuor rotis currus spiritualis. xxiiij.
De quattuor spinis. xxv.
De duobus bonis quæ oculum interiorem faciunt simplicem: & duobus malis quæ eum faciunt nequam. xxvi.
De quadrifaria diuisione oculi interioris. xxvij.
De quadrifaria diuisione supradicta. xxviij.
De quadruplici iusticia. xxix.
De quattuor riuulis descendentibus de fonte christo. xxx.
De quattuor ordinibus in processione domini. xxxi.
De q̃ttuor generib⁹ spũum xxxij.
De q̃ttuor fontibus ꝓdeũtib⁹ de paradiso nr̃o christo dño. xxxiij.
De q̃ttuor beneficijs dei. xxxiiij.
De quattuor speciebus contemplationis. xxxv.
De q̃ttuor gradib⁹ amoris xxxvi
De longitudine: latitudine: sublimitate & ꝓfunditate. xxxvij.

¶Explicĩt capitula libri noni.

¶Incipit liber nonus. De virtutibus quattuor quibus vestitus fuit primus homo. In sermone primo de annunciatione dñica cap. i.

QVattuor his virtutibus misericordia & veritate: iusticia & pace: amictus fuit primus homo ab ipso suæ creationis exordio. Est enim in his quattuor: salutis integritas. Nec sine his omnibus potest constare salus. Præsertim cum non possint esse virtutes: si abinuicem separentur. Acceperat igitur homo misericordiã custodem scilicet atq; pedissequã: vt ipsa præueniret: ipsa & sequeretur eũ: ipsa quoq; protegeret & conseruaret vbiq;. Sed erat illi necessarius etiã eruditor tanq; ingenuę & rationabili creaturę: vt nõ sicut iumentũ aliquod custodiret: sed tanq; paruulus educaretur. Cui sane magisterio nemo poterat apertior inueniri q; veritas ipa quę eum in agnitionem sũmę produceret aliqñ veritatis. Interim vero ne sapiens inueniret: vt faceret malũ. esset q; peccatũ & tanq; scienti bonũ & minime facienti: iusticiã quoq; qua regeret accepit. Ad huc aũt & pacem qua frueretur & delectaret addidit manus benignissima creatoris. Pacem vtiq; duplicem: vt nec intus pugnę nec foris timores/ id est nec caro concupisceret aduersus spiritum: nec esset ei vlla creatura formidini. Nam & bestijs omnibus libere imposuit nomina: & serpens ipse quod violentia non præsumpsit: fraude magis eũ aggressus est. Quid huic deerat quem misericordia custodiebat: docebat veritas: regebat iusticia: pax fouebat:

¶Capitulum.II. De quattuor statibus præcedentibus conuersionem nostram. In quibusdam dictis.

VIdentur mihi quattuor interdũ conuersionem nostram præcedere status. Vnus sub nobisipsis: tres sub principe mundi huius. Est enim anima sub seipsa: cũ propriã sequitur voluntatem: libertate perniciosa gaudens. Et sub se cũ proprię satisfaciens voluntati: necdũ tamen possidetur a vicijs & peccatis. Qm̃ qui facit peccatũ: iam non suusipsius seruus est: sed peccati. Veruntamen tripliciter mihi videntur hoies esse sub principe tenebrarũ. Primũ quidem nec volentes nec nolentes quod cõuenit his qui necdũ habent voluntatis vsum: sunt tamen vasa irę ꝓpter originale peccatũ: donec alligato forti vasa eius diripiat fortior p sacramenta adueniens. Scd'o volentes cum iam voluntarie peccãt Tertio quoq; modo nolentes: cũ iam quidem resipiscere vellent: nisi ꝙ peccati consuetudine miserabiliter obligati iusto dei iudicio qui in sordibus sunt: sordescant adhuc.

¶Ca.III. De quattuor diebus pœnitentię. In ser. iiij de assumptione: qui incipit. Tempus loquendi &c̃.

EGo primam arbitror timoris diem / qua nimirũ irradiante cordibus nostris peccato morimur: & quodãmodo sepelimur in cõscientijs nostris. Scd'a ni fallor agitur in labore certaminis. Solet nãq; inter primordia conuersionis acrius insurgere tentatio prauę consuetudinis: & vix extingui possunt iacula ignita diaboli. Tertia nihilominus esse doloris videtur: dum recogitat quis annos suos in amaritudine animę suę: nec tam laborat declinando futura q̃ ꝑterita plangendo deplorat. Miraris ꝙ hos dixerim dies: Sed tales dies / dies nebulę & caliginis: dies luctus & amaritudinis. Sequitur dies pudoris nõ dissimilis tribus: qm̃ iam horribili confusione operitur anima miseranda: dum nimis cõsiderat: quę & quãta deliquerit / & in oculis cordis tetras versat imagines peccatorum. Animus huiuscemodi nihil dissimulat: sed exaggerat vniuersa: nõ sibi parcit durus iudex in semetipsum. Vtilis quidem exacerbatio & digna miseratione crudelitas: facile sibi diuinã concilians gratiã / dum pro eo mens emulatur etiã contra semetipsã.

¶Capitulum.IIII. De quattuor gradibus ascensionis. In quibusdam dictis.

QVattuor gradus ascensionis esse dicimus. Primus ad cor secundus in corde. tertius de corde. quartus supra cor. In primo timetur dominus. in secundo auditur consiliarius in tertio desideratur sponsus. In quarto videtur deus.

¶Ca.V. De duplici morte & duplici resurrectiõe. Vbi sup̃.

DVę sunt mortes & totidem resurrectiones. Prima mors animę: scd'a corporis. Mors animę: separatio a deo: mors corporis: separatio animę a corpore. Hanc operat̃ peccatum: illã pœna peccati. Item prima resurrectio animę scd'a corpis Resurrectionem animę opatus est humilis & occultus christi aduentus. Resurrectionem corporis gloriosus & manifestus christi perficiet aduentus. Sed anima inuisibilis est ad imaginem dei creata: rectũ quidem fecit deus hoĩem ad imaginem & similitudinem suã. Vnde & exterior homo: id est corpus in forma sua rectus apparet habens vitã & sensum: vt per hunc exteriorem & visibilem/ illũ interiorem & inuisibilem intelligeremus: qui rectus est in voluntate/ viuus in cognitione/ sensibilis in amore. Et sicut corpus. i. exterior homo in resurrectione vitã & sensum recipiet: ita & in resurrectione sua anima. i. interior homo recipit: id est cognitiõem & amorem. Cognitio aũt vita: amor sensus. Sicut homo exterior in vita sua non discernit: quia in toto suo ęqualiter viuit. in sensu aũt discernitur in quinq; partes notissimas: scilicet visu/ gustu/ auditu/ odoratu/ & tactu. quia aliter sentit in oculo/ aliter in aure/ & sic in cæteris. Ita interior homo in cogitatiõe quidem nõ discernit sed in amore. Et sicut ille in quinq; partito sensu diuiditur ita iste circa quinq; inuisibilia dei afficit: quę sunt veritas/ iustitia/ sapientia/ caritas/ ęternitas. Aliter enim afficitur circa veritatem quã diligit propter libertatem. Aliter circa iustitiã quã diligit ppter ęqualitatem. Aliter circa sapientiã: quam diligit propter suauitatem. Aliter circa caritatem: quam diligit propter virtutem. Aliter circa ęternitatem: quam diligit propter securitatem.

¶Capitulum. VI. De quattuor fontibus prodeuntibus de paradiso spiritali. In quibusdam dictis.

HAbet fidelis anima paradisum suam: spiritalem quidem non terrẽnã. Et idcirco priori illo delectabiliorem & secretiorem. In hoc delectatur anima: sicut in oĩbus diuitijs

De hoc paradiso prodeũt fontes quattuor: id est veritas/caritas/virtus/& sapientia. De his fontibus laboranti animę: salubres aq̃ hauriuntur. Laborat enim anima humana quadruplici morbo viciorum scilicet timoris/concupiscentię/proprię iniquitatis/ignorantię. Timore enim victa in viciũ cogitur. cõcupiscentia illecta in vicium trahitur. propria iniquitate voluntarie viciũ sequit. ignorantia seducta in vicium labit. Contra pusillanimitatem quę prouenit ex vicio timoris: aqua præsidiorũ de fonte virtutis. Contra concupiscentiã temporalis voluptatis: aqua desideriorũ de fonte caritatis. Contra maliciã voluntarię iniquitatis: aqua iudiciorum de fonte veritatis. Contra fallaciã ignorantię: aqua consiliorũ de fonte sapientię. Et hoc in gaudio: vt quæ prius gemebat sub pondere viciorũ/modo gaudeat in adeptione virtutũ. cõparando sibi de aquis consiliorũ prudentiã: de aqua præsidiorũ fortitudinem: de aqua desideriorũ temperantiã: de aqua iudiciorũ iusticiam. vt in aduersis fortitudo expellat pusillanimitatem in prosperis temperantia refrenet lasciuiam. In agendis iusticia excludat iniquitatem. in dubijs prudentia instruat ignorantiam.

¶Ca. VII. De quadruplici cõscientia. In quibusdã dictis.

LAborat & requiescit anima in conscientia: quia conscientia alia bona & non tranquilla. alia tranquilla: & nõ bona alia nec tranquilla: nec bona. alia bona & tranquilla. Tranquilla & non bona eorũ est qui in spe peccant: & dicunt in corde suo q̃ deus non requiret/& ista maxime adolescentiũ. Bona & non tranquilla eorũ est qui iam conuersi addñm recogitant annos suos in amaritudine. Nec bona nec tranquilla eorũ qui in multitudine peccatorũ desperant. Bona & tranquilla eorũ qui carnem spiritui subdiderunt: qui cum his qui oderunt pacem sunt pacifici. Hic est lectus animę: in hoc requiem capit anima.

¶Capitulum. VIII. De quattuor affectionibus animę. In quibusdam sententijs.

QVattuor sunt affectiones: amor & leticia/timor/& tristicia. Absq̃ his non subsistit humana anima: sed quibusdã sunt in coronã: quibusdã in confusionem. Purgatę enim & ordinatę gloriosam in virtutũ corona reddunt animã inordinatę per confusionem deiectã & ignominiosã. Purgantur

autem sic. Si amantur quę amanda sunt: si nō amantur quę amanda non sunt: amor purgatus erit. Sic de cæteris. Ordinantur aūt sic. In initio timor: deinde leticia/ posi hanc tristicia/ in consummatiōe amor. Compositio quorū talis est: de timore & leticia nascit prudentia. & est timor causa prudentię: leticia fructus. De leticia & tristicia: nascitur temperantia. cuius est tristicia causa: leticia fructus. De tristicia & amore nascit fortitudo: & est tristicia causa fortitudinis: amor fructus. De amore & timore nascit iusticia: & est timor causa iusticię: amor fructus. Considera ergo quō istę affectiones ordinatę/ virtutes sunt: inordinatę pturbationes. Si timorem sequatur tristicia: desperationem generat. si amorem leticia/ dissolutionem. Sequatur ergo timorem leticia: quia timor futura cauet. leticia de præsenti gaudet prudentis cautelę finem/ leticia possidet. Probet ergo leticia timorem: pbatus timor nihil aliud ꝗ prudentia est. Comitetur leticia tristiciā: quia moderate leta amplectitur: qui tristia reminiscit. Temperat ergo leticiā tristicia temperata leticia: nihil aliud est ꝗ tempantia. Iungat amor tristicię: quia fortiter sustinet tristia: qui per amorem quę sunt amanda desiderat. Confortat ergo amor tristiciā: cōfortata vero tristicia: nihil aliud est ꝗ fortitudo. Iungatur amor timori: quia ordinate amandis inhæret: qui timenda nō negligit. Ordinat ergo amor timorem: ordinatus timor nihil aliud ꝗ iusticia est. Duę affectiones leticia & tristicia: non se extendunt ad alia. In nobis enim letamur: & in nobis tristamur. Amor & timor ad alia se extendunt. Timor em̄ affectio est naturalis: quę nos coniungit superiori per inferiorem partem/ & habet se ad deū solum. Amor affectio est quę nos coniungit supiori: inferiori: & equali/ & habet se ad deū & ꝓximū. In his aūt duobus pfecta cōsistit iusticia: vt timeamus deū ꝓpter potētiā amemus ꝓpter bonitatē: & proximū ꝓpter naturę societatē.

¶Capitulum. IX. De quattuor virtutibus nobis necessarijs. In quibusdam sententijs.

OPus est fortitudine aduersus tentamenta peccati: vt rugienti leoni resistamus/ fortes in fide: & ignita ipsius iacula hoc clipeo viriliter repellamus. Opus est iusticia: vt operemur bonū. Opus prudentia: ne cū fatuis virginibus reprobemur. Opus denique temperātia: ne voluptatibus indulgeamus. Plane ter-

ribilis deus in consilijs super filijs hoim. Sed si terribilis est: etiã misericors inuenitur dum futuri formã iudicij non occultat. Anima quę peccauerit: ipsa morietur. Palmes qui fructũ nõ fecerit: excidetur. Virgo cui defuerit oleũ a nuptijs excludetur. Et qui bona recepit in hac vita: in æterna cruciabitur. Quod si forte contingat in vno quolibet hæc quattuor inueniri: ea plane extrema desperatio est.

¶ Ca. X. De q̃ttuor modis orãdi. In quibusdã sententijs.

QVattuor mihi videntur orandi modos exprimere apostoli verba dicentis. Volo primũ fieri obsecrationes deinde orationes: postulatões/ gratiarũ actiones. Sunt em̃ quos adhuc peccati conscientia terret & cruciat: nondũ accepta resistendi virtute. tunc scilicet cum primũ ipsos in peccatorũ cœno iacentes: spiritus veritatis irradiat. & excitans erubescere facit & timere: dum vident immanitatem criminũ. meritorum exiguitatem & velut ardentem corã se gehennã expauescentes. qm̃ in seipsis boni nihil inueniunt: aliunde apprehendunt vnde regant. sciunt enim q̃ non sit tutũ in conspectu dñi dei sui vacuos apparere: & nihilominus id præsumere plenis stercore manibus audent. Quia ergo timent & merito timent per seipsos accedere: student quasi per alios supplicare. Tale est illud orationis genus: quo solemus vti dicentes. Sancte petre ora pro nobis: & similia. Maxime vero illud obsecratio est manifesta: per passionem tuã libera nos dñe & cætera in hunc modũ. Ac vero iam continendi virtute accepta securus accedit: qui sibi conscius fuerit. pro delictis præteritis veniã quęrens & oratione quæ nimirũ oris est ratio: qñ iam ore suo loquitur cum deo suo. Quod si iam consecutus es/ primũ est: vt ipsi dño in oratione loquens recogites annos tuos in amaritudine animę tuę. Dehinc postq̃ in lamentis pœnitentię aliquã diu perseuerans: hilaritatem quandam & fiduciã concœperis indulgentię. accede iam ad postulatões: vt secure tanq̃ receptus in gratiam dñi/ tibi & cõseruis tuis audeas petere quod oportet. Fiducialiter iam postulare potest qui eiusmodi est: tantũ caueat ne forte aut postulet nõ postulanda: aut nimis postulet quę nõ a deo sunt postulanda: aut ea tepide quærat quę toto affectu & omni tempore sunt quęrenda Petit & nõ accipit omnis qui terrena quærit vltra necessitatem: q̃ mundialem gloriã sectatur aut voluptatem. Tale est etiam quod

solent homines sæculares mortem inimicorũ in oratione postulare: cæteraq; similia quę non oportet. At vero temporalia si defuerint/petenda quidem sunt quantũ necessitas humana requirit: sed non sunt nimie requirenda. In quo genere etiã illa sunt specialia: sine quibus nihilominus salus constare potest. vt donũ scientię/gratia curationũ: omniaq; de quibus certũ non habemus. quid expediat nobis: vtpote si te fatigat tentatio. supplicandũ quidem pro ea vt auferatur a te sed non minus obnixe. qm̃ in talibus oportet deo magis cõmittere: q̃ temere apud nos aliquid diffinire. Hæc aũt sunt pro quibus incessanter & q̃ obnixe poterũt: ad deũ clament desideria tua vt habeas gratiã eius bonã: & placere possis in oculis pietatis ipsius: & in eo viuas & moriaris in ipso: vt gloriã eius videre & in ipso frui imperpetuũ merearis. Porro ad quartũ orationis genus quod est gratiarũ actio: perpaucos attingere credo: & quo rarius eo preciosius est. Multã enim gratiã prorsus inuenit apud deũ: qui exaudit anteq; inuocetur & testimoniũ reddit spiritui eius spũs quem habet ex deo. qm̃ exauditum est desideriũ eius: ita vt certus iam nõ orare: sed gratias agere possit. Prima igitur: id est obsecratio verecundo fiat affectu. Secunda quã proprie dximus orationem affectu puro: vt videlicet nõ dissimulemus peccata: non nos palpemus scientes quod sic quisq; gratiã inuenit apud deũ: si inuentus fuerit durus iudex in semetipm. Tertia id est postulatio amplũ quęrit affectũ & fiducię latitudinẽ. Quarta q̃ est gratiarũ actio: ipa debet esse deuotõ plenissima & delicijs affluẽs

¶ Capitulum. XI. De quattuor quibus debitor est homo. In quibusdam sententijs.

Vis scire quę & quibus debeas. Primo christo iesu debes oẽm vitam tuã: quia ipse vitam suã posuit pro vita tua: & cruciatus amaros sustinuit: ne tu ꝓpetuos sustineres. Si conferrentur in me omnes vitę filiorũ adam. & omnes dies sæculi: & labores omniũ hoim: qui fuerunt: qui sunt: qui erunt: nihil esset ad cõparationem corporis illius quod spectabile & stupendum est. virtutibus etiã supernis in cõceptu de spiritu: in ortu de virgine: in vitę innocentia: in doctrinę fluentijs: in coruscationibus miraculorũ: in reuelationibus sacramentorũ. Sicut igitur exaltantur cœli a terra: sic exaltata est vita illa a vita nostra: quæ ta-

men proposita est pro vita nostra. Sicut nihil ad aliquid nullā habet cōparationem: ita & vita nostra nullā habet ad vitam illius ꝓportionem. cum illa dignior: ista miserior esse non possit. Cum ergo ei deuouero quicquid sum: quicquid possum: nōne sic est sicuti stella ad solem: gutta ad fluuiū: lapis ad montem: granū ad aceruū. Sed nunquid huic soli debitor sum: cui vix aliquid retribuere possum. Exigū ta me præterita peccata mea futurā vitā meā: vt faciā dignos fructus pœnitentię & recogitem oēs annos meos in amaritudie animę meę. Et ad hæc quis idoneus? Peccaui sup̄ numerū arenę maris & multiplicata sunt peccata mea & nō sum dignus videre altitudinem cœli prę multitudine iniquitatis meę: circūdederunt me mala quorū nō est numerus. Quod ergo sine numero est quō numerabo? Quō satisfaciam cum cogar reddere debitū vsq̄ ad nouissimū quadrantē? Sed & delicta quis intelligit? Sed & quātumlibet pœniteat: quantūlibet se affligat & macceret propter nomen tuū: non ꝓpter pœnitentię meritū propiciaberis peccato meo (ait iustus) domine multū est ēm. Cum igitur quicquid vis: quicquid sapis: quicquid habes: quicqd potes: huic vni rei dedicaueris nunquid aliqd est vel intra aliqua computandū? Quid si tertiū sibi debitorem ostendā: qui nō minus acriter sed veraciter vendicat earn sibi? Puto q̄ & tu possidere desideras gloriā illam: quā nec oculus vidit: nec auris audiuit: nec in cor hoīs ascendit: regnū oīm sæculorū: viuere in ęternū in perpetuas hæreditates. Credo q̄ velis esse ęqualis angelis dei: & in plateis supernę syon melos angelicum auscultare & videre quicqd illud sit: cum erit deus omnia in oībus. Nonne ad hoc emendū totū te: & quæcūq̄ vndecūq̄ contrahere poteris dare oportebit? Et cum vniuersa cōpleueris: non tamen esse cōdignas passiones huius temporis vel corporis: ad futuram gloriā quę reuelabitur in nobis. Quid dices & si quartū debitorem in mediū adduxero: qui sibi iure primatus tres superiores cedere velit? Ecce in ianuis est qui fecit cœlū & terrā: etiam creator tuus est: tu creatura. tu seruus ille dñs. ille figulus: tu figmentū. Totum ergo quod es illi debes: a quo totū habes. illi precipue domino qui & fecit & benefecit tibi: qui tibi ministrat syderum cursus: aeris temperiem: fœcunditatem terrę: fructuū vbertatem. Huic reuera totis medullis: totis viribus seruiendū, ne forte indignationis

oculo te respiciat & despiciat: & conterat inęternũ. Expone ergo mihi cui horũ quattuor prępones reddere quod debes: cum vnusquisq; tam internus q̃ ęternus exactor sit vt te possit singulariter suffocare. Eia dñe vim patior: responde pro me. In manus tuas cõmendo spm̃ meũ: tu persolue oibus: tu ab oibus libera: quia tu es deus & nõ homo & qd̃ hoibus impossibile est: possibile est tibi.

¶ Ca. XII. De q̃druplici cõpunctione. Sup̃ can. ser. xvi.

QVattuor ad sensum cõpunctionis sunt pertinentia. Porro sensũ ex integro recuperasse te scias: si tuã conscientiã quadruplici sentis compunctõe morderi. Pudore gemino: & gemino metu. Igitur in tua pro te lamentatione: deum cogita factorem tuũ: cogita patrem: beneficũ cogita dñm: ad omnia reus es. plange per singula: ad primũ & vltimũ respondeat timor tuus ad duo media pudor. Pater sane nõ metuitur cũ pater sit: patris est misereri semper & parcere. Et si percutit virga percutit non baculo: & cum pcusserit sanat. Paterna vox est: percutiam & ego sanabo. Non est proinde quod a patre formides: q & si aliqñ feriat vt emendet: nunq̃ tamen vt vindicet. At vero cogitantem q patrem offenderim: est certe quod pudeat: & si non quod terreat. Voluntarie genuit me verbo veritatis. Demũ etiam non pepercit vnigenito: pro sic genito. Ita ipse quidem patrem se exhibuit mihi: sed nõ ego me illi vicissim filiũ. Quanã fronte attollo iam oculos ad vultũ patris tam boni tam malus filius? Pudet indigna gessisse generi meo: pudet tanto patre vixisse degenerem. Proch pudor. Caducavana: & prope nulla: & quorũ finis mors est: infœlix & insanus præferre: nõ erubui ęterni patris amori & honori. Sed & si pater nõ esset: obrueret me beneficijs. Instaurat aduersũ me testes: vt alia innumera taceam huius corporis victũ & vsum temporis huius: & sup̃ omnia sanguinem dilecti filij sui clamantem de terra. Pudet ingratitudinis: quanq̃ ad confusionis cumulũ arguor. etiã reddidisse mala pro bonis: & odiũ pro dilectione. Minime quidem mihi a benefactore: sicut nec a patre timendũ Verus quippe beneficus est: dans affluenter & nõ improperans. Non improperat dona: quia dona sunt. & beneficia sua mihi dedit: nõ vendidit. At quanto de illo benignius: tanto de me indignius sentire cogor Quod si segnior: forte minor suas partes exequit

pudor, timor sane excitetur in adiutoriũ: excitetur vt excitet. Q̃d pater est: quod beneficus est: tibi est. quod dñs ac creator sibi. Et enim propter semetipm fecit omnia. Quid ergo quod tuũ est tibi defensat & seruat: putas & pro se aliqn̄ non zelabit? Putas sui nõ requiret principatus honorem? Sed requiret vsq̃ ad nouissimum quadrantem requiret & retribuet abũdanter facientibus superbiã Requiret a redempto seruiciũ: honorem & gloriã ab eo quẽ plasmauit. Esto q̃ dissimulet pater: ignoscat beneficus: sed non dñs & creator: & qui parcit filio/non parcet figmento: nõ parcet seruo nequã. Pensa cuius sit formidinis & horroris: tuũ atq̃ oim contempsisse factorem: offendisse dñm maiestatis. Maiestatis est timeri: dñi est timeri: & maxime huius maiestatis: huiusq̃ dñi. Ille timẽdus est qui postq̃ occiderit corpus: potestatem habet mittere & in gehennã. Qui sic afficitur, pculdubio in duplici metu isto: itemq̃ pudore illo eque duplici: habet compunctiones quattuor.

¶ Ca. XIII. De q̃ttuor generibus lachrymarũ. In ser. iij. de epiphania dñi: qui sic incipit. Necessariũ nobis &c.

IN lachrymis deuotionis non indulgentia peccatorũ: sed bene placitum quæritur dei patris cum descendit in nos spiritus adoptionis filiorũ: testimoniũ perhibens spiritui nostro q̃ sumus filij dei vt mellifluã nobis de cœlo vocem videamur audire: quia vere deus pater in nobis cõplacet sibi. Nec parũ distat inter lachrymas deuotionis: atq̃ lachrymas pœnitentię & confessionis. Veruntamẽn longe amplius vtrisq̃ pręcellunt: alię quædã lachrymę quibus & infunditur sapor vini. Illas enim lachrymas vere in vinum mutari dixerim: quæ fraternę cõpassionis affectu in feruore prodeunt caritatis, pro qua etiã ad horã tuũ ipsius immemor esse sobria quadã ebrietate videris. In quibusdã dictis. Quosdam aũt lugentes videc: sed si de corde, pcederent illę lachrymę/non tã facile ilico soluerent in risum. Tunc aũt cum abundantius ociosa & scurrilia verba profluant: q̃ prius lachrymę, lachrymas huiusmodi de his esse non arbitror quibus cõsolatio diuina promittit: qñquidem post illas tam facile cõsolatio vilis admittitur.

¶ Ca. XIIII. De quattuor molestijs hoĩs.

DVplex sc̃dm corpus miserum hominem contritio vexat: præsentis videlicet sensu doloris & mortis metu futuræ/

nimirũ cum & passibile sit & mortale. Duplex nihilominus animã agitare: solicitudo videtur spei vtiq; & timoris. Inter hęc hem pe fluctuant iugiter: dum peccati corpus inhabitat/ascendens vsq; ad cœlos: & iterũ vsq; ad abyssos descendens tabescens in malis: & ad hona nihilominus inardescens. Erit aũt cum luteũ hoc egrediens domiciliũ a timore quidem penitus liberabit: sed necdũ ab expectatione. Extunc em̃ iam non erit timor in finibus nostris: sed in spe singulariter cõstituti erimus. Cæterũ & ipsum corpus restituetur. Seminatur enim corpus animale resurget corpus spirituale. Seminatur in ignominiã: surget in gloria. Vbi iam tũc mors victoria tua? Siquidem & tu inimica nouissima destrueris. Corpus em̃ resurrectionis iam non moritur: mors illi vltra non dñabitur: sed & dolor & gemitus omnis abscedet: qm̃ absterget deus omnem lachrymã ab oculis sanctorũ. & iam nõ erit amplius neq; luctus neq; clamor/sed nec vllus dolor: qm̃ priora transierunt. Fœlices lachrymę quas benigna manus magni conditoris absterget. Et beati oculi qui in talibus liqu. fieri fletibus elegerunt/q̃ eleuari in superbiã/q̃ omne sublime videre: q̃ auaricię & petulãtię famulari.

¶Ca. XV. De q̃tuor quibus seruit homo in hac vita.

QVatuor sunt quorũ in hac vita obsequijs deseruimus: caro/mundus/diabolus/deus. Carni militamus: gulę illecebris seruiendo/luxurię stimulis obsequendo. Mũdo militamus auaricię ęstibus anhelando: honoris altitudinẽ affectando. Diabolo militamus: bonorũ profectibus inuidendo: contra deũ superbię spũ intumescendo. Deo aũt militamus pietatis opibus humiliter insistendo: potestatibus aeris viriliter resistendo. Habẽt & singuli principes donatiua propria. Caro largit̃ suis seruitoribus momentaneã voluptatem. mundus transitoriã sublimitatẽ. diabolus ꝑpetuã captiuitatẽ. deus interminabilẽ fœlicitatẽ.

¶Capitulum. XVI. De quatuor generibus hominum regnum cœlorum possidentium.

QVatuor sunt genera hoim regnum cœlorũ possidentiũ. Alij violenter rapiunt: alij mercant̃/alij furant̃/alij compelluntur ad illud. Rapiunt qui reliquerunt omnia. & sequuntur christũ. Sunt alij inferioris gradus a quibus metuntur carnalia dum seminant spũalia: & tales dicunt̃ mercatores

Sunt alij qui nonnulla bona occulte faciunt: & hi furari dicuntur quia laudem humanam vitantes solo diuino testimonio sunt contenti. Hi aut qui compelluntur sunt pauperes necessarij: quos hic ignis paupertatis deo dispensante probat ne in futuro ignis iudicij damnabiliter puniat. De quibus dicitur. Compelle intrare. Compelluntur enim varijs necessitatibus & oppressionibus afflicti.

¶ Capitulum. XVII. De quattuor generibus tentationum. Super cantica. sermone. xxxiij.

QVattuor sunt tentationum genera: nobis ita prophetico sermone descripta. Scuto inquit circumdabit te veritas eius non timebis a timore nocturno: a sagitta volante in die: a negocio perambulante in tenebris: ab incursu & demonio meridiano. Super psalmum. Qui habitat. versu quinto. Hę sunt quattuor tentationes quibus vndique circumdati / necesse habemus circumdari etiam scuto dñi vt sit nobis a dextris & sinistris / ante & retro Veritas autem circundat: quia verax qui promittit: & si exhibet vt promittit. Credo quia & hoc ordine quo hic numerantur contra eos qui conuertuntur insurgunt & velut principes sunt omnium tentationum. Super psalmum. Qui habitat. sermone sexto. Scimus quia aduersus eos qui conuertuntur: primum esse certamen de molestijs corporis consueuit. Caro enim hactenus indomita castigari & in seruitutem redigi: nequaquam ęquanimiter patit. sed adhuc memor recens perditę libertatis: acrius concupiscit aduersus spiritum. Super can. ser. xxxiij. Itaque primordia nostrę conuersionis primus exagitat timor: quem intrantibus statim horror vitę ingerit arcioris & insuetę austeritas disciplinę. Atque is timor nocturnus dicitur quia nox in scripturis designare solet aduersa: & pro bonis quae non videmus: formidamus quę in præsentiarum sunt aduersa tolerare. Sup psalmum. Qui habitat. ser. vi. Nocturnus plane & tenebrosus timor iste. Sup can. ser. xxxiij. Superata aut hac tentatione armemus nos nihilominus aduersus hominum laudes: quę de laudabili potissimum vita sumunt materiam. Alioquin patebimus vulneri a sagita volante in die: quę est inanis gloria. Fama siquidem volat & ideo in die: quia ex opibus lucis. Sup psalmum. Qui habitat. ser. vi. Sagitta leuiter volat / leuiter penetrat: sed non leue infligit vulnus cito interficit. Sagitta hæc vana gloria est. Non est vnde impugnet

hæc pusillanimes & remissos: qui feruentiores esse vident: ipsi pa
ueant: ipsi sibi caueant. Sup can. ser. xxxiij. Si hęc exufflatur tanq̃
inanis aura: restat vt solidius aliquid afferat̃ de diuitijs & honori
bus sæculi, si forte qui non curat laudes: appetat dignitates. Aliter
necesse est circũueniri a negocio perambulãte in tenebris: quod est
ypocrisis. Etenim ista de ambitione descendit: & in tenebris habita
tio eius, quippe abscondit quod est: & quod nõ est mentit̃. Nego
ciatur aũt omni tempore formã retinens pietatis ad sese occultãdũ
virtutem aũt eius vendicãs & omnes honores. Sup psalmũ. Qui
habitat. ser. vi. Quantos hoc negociũ perambulans in tenebris tru
di fecit in tenebras exteriores veste spolians nuptiali & virtutũ ex-
ercitia fructu pietatis euacuans. Sup can. ser. xxxiij. Postrema ten
tatio est dęmoniũ meridianũ quod solet maxime insidiari pfectis:
qui videlicet tanq̃ viri virtutũ omnia superauerunt voluptates/
fauores/honores. Quid enim iam supest ei qui tentat/ in quo pos
sit pugnare palã aduersus huiusmodi. Sup psalmũ. Qui habitat.
ser. vi. Quos videt oĩmode diligere iusticiã: & odisse iniquitatem
Quidni vt iniquitatem palliet virtutis imagine? Quos enim per fe
ctos boni nouerit amatores: malũ eis sub specie boni, non medio-
cris sed perfecti psuadere conatur: vt cito consentiat qui magnop̃
diligit bonũ/& facile qui currit incurrat. Sup can. ser. xxxiij. Ve-
nit proinde occultus qui manifestus nõ audet: & quem satis exp-
tus est apertũ omne horrere malũ: falso bono superare molitur.
Quarto igitur. i. supremo demũ loco: hęc tentatio formidetur. &
quo se in sũmo stare quis viderit: eo sibi vigilantius ab incursu &
dęmonio meridiano cauendũ intelligat. Quod quidem dęmoniũ
idcirco meridianũ dictũ existimo: quia sunt aliqui de numero ma
lignorũ, qui cum merito tenebrose obstinatęq; volũtatis sue/nox
& perpetua nox sint: diem tamen se ad fallendũ simulare nouerũt
nec modo diem sed & meridiẽ. Et tunc meridies/id est maior clari
tas apparet tentans: cũ quasi boni maioris imaginem prefert.

¶Capitulum. XVIII. De quattuor cornibus crucis
De sancto Andrea, sermone. ij.

NEcesse est vt scuto circũdet nos veritas: quia nos vndiq;
mala circũdant. Ab inferiori em̃ parte timor nocturnus
insurgit: a sinistris sagitta volat in die: a dextris pambulat

negocium tenebrosũ: & vt nihil sit vacuũ a superiori parte dęmonium meridianũ occurrit. Nos aũt miseri & miserabiles vicinis tot serpentibus: & igneis telis vndiq; volantibus & insurgentibus inimicis: nihilominus perniciosissima securitate & negligentia dormitamus / torpemus ocio vanitatibus & scurrilitatibus indulgemus tam pigri ad spiritalia exercitia: acsi iam pax sit & securitas & non sit militia vita hoīs super terrã. Ecce in cruce salus nostra: tantũ vt ei viriliter inhæreamus. Ipsa est scutum quo circũdamur: vt eius cornua quattuor / quadrifaria hostiũ tela repellant. Sit ergo inferius cornu contra timorem nocturnũ: id est aduersus pusillanimitatem quę de carnis afflictione procedit: vt id quod sub nobis est corpus castigare viriliter studeamus ac subijcere seruituti. Si quis vero nobis in faciem maledicit: si quis aperte mala suadere conatur. in die volat sagitta & a sinistris est / sinistro nihilominus cornu excipienda. Qui si adulatur si quasi consulentis animo: venenũ propinat fraternę detractiōis & odiũ seminare conatur. si denicq; iniquũ aliquid tancq; iustũ persuadere tentat a dextris est mihi iste: sed iudas est / osculo me prodit. & dextro cornu crucis negociũ perambulans in tenebris: necesse est propulsari. Sed ecce dęmoniũ meridianum superbię scilicet spũs: qui nimirũ in maiori splendore virtutum acrius insurgere solet. Hęc aũt valde perniciosa est. Initiũ quippe omnis peccati & causa totius perditionis: superbia est. Propterea quisqs es qui salutem tuã opari studes: aduersus hanc sup caput cornu crucis habere memento: vt non eleueris in superbiã nõ exaltetur cor tuũ: non ambules in magnis / neq; in mirabilibus super te: sed tela ea quę de sublimi veniunt supeminens capiti tuo cornu crucis excipiat. Sane hoc solũ est cui salutis pariter & regni titulus inscribitur: quia solus qui se humiliat / saluari & exaltari meretur. Iam vt breuiter repetam: quattuor hæc cornua sunt continentia / patientia / prudentia / & humilitas.

¶ Ca. XIX. De quadruplici supbia. In qbusdã sententijs.

EST superbia cordis / superbia oris / superbia operis / supbia habitus. Supbia cordis est: qñ homo in oculis suis magnus est: contra quã sapiens orat dicens. Extollentiã oculorũ meorum ne dederis mihi. Et alibi. Vt qui estis sapientes in oculis vestris. Superbia oris vel linguę quę & iactantia dicit: est qñ homo

non ſolum magna de ſe ſentit: ſed etiam loquit. vnde pſalmiſta. Diſperdat dñs vniuerſa labia doloſa: & linguã magniloquã. Supbia operis eſt qñ homo quadã ſuperbia: vt magnus appareat agit De qua idem pſalmiſta ait. Non habitabit in medio domus meę: qui facit ſuperbiã. Supbia habitus eſt qñ homo vt glorioſus videatur: precioſis ſe ornat veſtibus. Vnde apoſtolus. Non in veſte pcioſa. Et dñs. Qui mollibus veſtiunt in domibus regũ ſunt: vbi ſuperbia abundat. Sunt aũt quinq; quę ad remediũ tã mortiferę peſtis a dño rationali animę ſunt poſita: locus corpus: tentatio diaboli: prædicatio chriſti: & eius cõuerſatio. Locus quia exiliũ corpus quia oneroſum. tentatio quia inquietat. chriſti pdicatio quia ędificat: & eius cõuerſatio quę informat. His quaſi quinq; ſenſibus deus humilitatẽ operat in aĩa. Sicut enim aĩa vita eſt corporis: ita deus vita eſt aĩę. Et ſicut corpus mortuũ eſt qd per quinq; ſenſus ab aĩa non vegetat: ita aĩa mortua eſt q̃ per hęc a dño nõ humiliat

¶ Capitulum. XX. De quattuor modis quibus itur ad conſilium impiorum. In quibuſdam ſententijs.

AD conſiliũ impiorũ itur quattuor modis. Quidã em̃ trahuntur inuiti: alij attrahuntur illecti: alij ſeducunt ignari alij ſequunt ſpontanei. Iſtis neceſſarię ſunt quattuor virtutes per quas armati reſiſtant: ne in conſiliũ eant. Inuitis neceſſaria eſt fortitudo qua reſiſtant vſq; ad mortem: minis/cruciatibus & damnis. Illi qui attrahuntur illecti: indigent temperantia quę reprimit illicita deſideria: nec cedit promiſſionibus: nec emollitur blãdicijs. Illis qui ſeducunt ignari eſt opus prudentia: quę diſcernit ab inutilibus vtilia: & docet quid tenendũ: quid vel reijciendũ ſit. Iuſticia indigent illi qui ſequunt ſpontanei. Iuſticia eſt rectitudo volũtatis quę nec amat peccare: nec peccato conſentire. Iuſticia & fortitudo ſedem habent voluntatem: quia voluntas iuſta debet eſſe & fortis. Eſt aũt iuſticia voluntas ordinata hoc modo: ſcilicet mala reſpuens: bonis meliora pponens. Prudentia & temperantia ſedẽ habent in ratione: quia ratio prudens debet eſſe & temperata. Eſt quippe prudentia ratio docta ſcilicet a gratia: vitare contraria iuſticię ppter iuſticiã. Vitat quidem nõ ſolum iniuſticiã apertã: ſed etiam illa q̃ ſunt aliquo modo contra iuſticiã: attendens nõ quod licet: ſed magis quod expediat. Vitans diuitias & quædã alia: non

quia illicita: sed quia iusticię solent esse impedimenta: sed propter quosdã qui ex ypocrisi hoc faciunt: additur ꝓpter iusticiã. Iusticia est ꝑfectio animę rationalis: alię virtutes sunt ad eius acquisitionem vel conseruationem. Fortitudo temperantia: prudentia: iusticiam conseruant: ne amittatur aut minuatur. Postq̃ vero perfecta est iusticia & transit in affectum cordis: idem est quod illa tria quia fortis est/prudens & temperata.

¶ Capitulum. XXI. De quattuor pedibus quibus cathedra pestilentię subsistit. In quibusdã sententijs

CAthedra pestilentię quattuor pedibus subsistit. Primus pes est malicia. scd's contemptus dei. tertius irreuerentia. quartus astutia. Malicia est amare malũ & saporem mali habere & malũ. quia malũ est diligere: sicut facit diabolus & nõnulli iniq Sed quia fit aliqñ vt tales timeant deũ: nõ timore bono. sed ne incurrant vel damnũ rerũ vel corporis cruciatũ: vt amplius sint mali contemnunt & ipm deũ: & fit scd's pes contemptus dei. Item posset fieri vt malũ amarent: deũ contemnerent: sed inhiberet eos pudor hoim cum quibus habitant. Ideo ad augmentũ mali sequitur tertius pes. irreuerentia vt nec deũ timeant: nec hoies reuereant. Ad consũmationem vero totius malicię: adest quartus pes. astutia: vt sciant vti tribus prædictis: miscentes oleo venenũ. & melle acetũ. Eminens pars cathedrę cui sedens inhæret: est potentia. Si em̃ potens est qui p̃dicta habet: tunc plurimũ nocet. vel si potentem sibi allicere potest quem suo consilio seducat: & ad malũ impellat. Deinde apponit̃ puluinar vt suauiter sedeat. Puluinar fit de leuibus pennis auium: signans vanam gloriã & fauorem popularem: quibus homines delectati extolluntur: Scabellũ pedibus supponitur ne terrã tangant. Tales enim nõnulli terrenas actiones non faciũt sed spirituales se simulant: vt magis decipiant. horum doctrina est quasi pestilentia: multa loca occupans & vastans.

Ca. XXII. De q̃ttuor modis hoim. In q̃busdã sententijs.

QVidam sunt qui non sequunt̃ christum: sed fugiunt. alij non sequunt̃: sed p̃eunt: nonnulli sequunt̃: sed non assequuntur alij vero sequunt̃ & consequunt̃. Non sequuntur sed fugiũt: qui nec dũ peccare desistunt de quibus scriptum est. Omnis qui male agit: odit lucem. Et ꝓpheta. Ecce isti q

elongant se a te peribunt. Non sequunt sed peunt: qui magistrorū sententijs suas p ferunt. Sequunt sed non assequunt qui segniter ac remisse agunt vel vsq ad finem nō perseruantes de medio itinere reuertunt. Sequunt & consequuntur qui viam humilitatis eius deuoto mentis affectu perseueranter imitantur. Huiusmodi vere sequunt deū. Fructus imitationis: mansio est æternę beatitudinis

¶Ca. XXIII. De q̄ttuor generibus hoīm. In qbusdā sen.

QVattuor genera sunt hoīm: quorū omniū nullum est qd faciat bonū: nisi vnū. Quidam em̄ sunt qui deū nec intelligunt nec requirūt: & hi mortui sunt. Alij intelligūt qdem sed nō requirūt/ & hi impij sunt. Alij requirūt/nō aūt intelligunt: & hi fatui sunt. Alij vero & intelligūt & requirūt: & hi sancti sūt. De qbus solis dici potest: quia ipsi sunt q faciūt bonū.

¶Capitulum. XXIIII. De quattuor rotis currus spiritalis in quibusdam sententijs.

VIa legis dñi agitur non gressu corporis: sed affectu mentis. Per hanc viā incedunt & quasi quendā currū ducūt tria genera hoīm: seruus/mercennarius/filius. Trahunt aūt eundem currū duo iumenta: quorū noīa sunt cōminatio: & promissio. Sup cōminationem seruus sedet: sup promissionem mercennarius. Horū vterq trahit currū: alter timore: alter cupiditate/& vterq proprijs stimulis impellit. Solus filius qui nec timore quatitur/nec illicitur cupiditate sed spū dilectionis agitur: sine labore aut lęsione vehitur in curru. Quicūq enim spū dei agunt: hi filij dei sunt. Habet etiā currus ille quattuor rotas: illas scilicet quattuor animi affectiōes notissimas: amorem & leticiā/timorem & tristiciam. amant enim temporalia: & letantur cum male fecerint. Sed hunc amorem & hanc leticiā sequitur timor & tristicia sempiterna. Electi vero ponunt primas rotas timorem & tristiciam: posteriores amorem & leticiam. Ipsis enim cōmutatur timor in caritatem: tristicia in leticiam sempiternam.

¶Ca. XXV. De q̄ttuor spinis. Sup. can. ser. xlviij.

DOnec in carne est anima inter spinas pfecto versatur: & necesse est patiat inquietudines tentationū/tribulationū q aculeos. Videat q vigilem/solicitā q esse oporteat super custodia sui: septa vndiq spinis hincinde aculeos intendentib⁹

Spina culpa est: spina pœna est: spina falsus frater: spina vicinus est malus. Plenus est mundus spinis: in terra sunt / in aere sunt / in carne tua sũt. Versari in his & minime lędi diuinę potentię est: nõ virtutis tuę. Bene pungeris si cõpungeris. Non mediocris titulus ꝓfecto virtutis inter prauos viuere bonũ & inter malignantes innocentię retinere candorem & morũ lenitatem: magis aũt si his q odierunt pacem: pacificũ / & amicũ / te ipsis exhibeas inimicis.

¶ Ca. XXVI. De duobus bonis q̃ oculum interiorem faciunt simplicem & duobus malis q̃ eundem faciunt nec ꝯ. In libro de pręcepto & dispensatione.

VT interior oculus vere simplex sit duo illi arbitror necessaria. caritatem in intentione: & in electione veritatem. Nam si bonũ quidem diligat: sed verũ non eligat. habet quidem zelũ dei: sed non scd'm scientiã. & nescio quemadmodũ iudicio veritatis: vera esse possit cum falsitate simplicitas. Volens denicꝯ ad verã instruere discipulos simplicitatẽ magistra ꝟitas: estote (inquit) prudentes sicut serpentes / & simplices sicut columbę. Præmisit ergo prudentiã: sine qua neminem satis esse posse simplicem sciret. Quõ denicꝯ vere simplex erit oculus: cũ ignorãtia veritatis? Patet ergo laudabilem illam & a dño laudatã simplicitatem absq̃ his duobus nõ esse bonis / beniuolentia atq̃ prudentia vt oculus videlicet cordis non solũ pius qui fallere nolit: sed & cautus sit q falli non possit. Cæterum sicut oculum simplicem duo ista faciunt bona: amor boni & cognitio veri: sic nec ꝯ oculum duo e regione mala constituunt cęcitas qua fit vt veritatem non agnoscat & perversitas qua fit vt diligat iniquitatem.

¶ Ca. XXVII. De q̃drifaria diuisiõe ocli interioris. vbi sup̃

PORro inter hæc bona quę nec fallere nec falli sinũt: & duo illa mala quę tam falli q̃ꝯ fallere faciũt. duo sunt media: vnũ quidem bonũ per qd'd oculus interior & si falli queat ignorantia veri: zelo tamen boni fallere penitus nõ consentit. Alterũ vero malũ quod licet veri noticiã non impediat. amorẽ tamen boni p̃ malicia minime sentit. Et qm̃ omnis res melius diuisiõe innotescit: scd'm hoc duplex malũ & illud item geminũ bonũ: quadrifariam diuidamus oculũ cordis: in bonũ & meliorẽ: in malũ & peiorem: & subdamus exempla. Est qui bonũ diligit: & malũ nescius

agit. Huius qdem bonus est oculus: quia pius, nõ tamen simplex quia cęcus. Et est qui bonũ & libenter agit: & prudenter intelligit. Istius reuera oculũ nõ immerito simplicẽ dixerim: vtpote cui neutrum bonũ desit/nec zelus scilicet bonus nec scientia. Est ecõtrario qui bonũ minime diligens: ex malicia qdem puersus est: sed sapiens vt faciat malũ: per ignorantiã cęcus nõ est. Quem qdem ideo nondũ appellauerim nequã: q̃ vnũ ei licet ad suũ malum nõ desit bonũ. i. scientia. Sed est qui bonũ forte nescius qd̃ non diligit agit: cui profecto nõ incongrue id qd̃ dicitur nequã assignauerim, eo q̃ neutro careat malo: nec cęcitate scilicet nec puersitate. Dicitur si quidem nequã quasi nequaq̃: vt is solũmodo nequã appelletur q̃ nequaq̃/hoc est in nullo penitus appareat bonus: sed sit vtroq̃ bono vacuus tam videlicet veri noticia q̃ & beniuolentia.

¶ Capitulum. XXVIII. De quadrifaria diuisione supradicta. In eodem. Vbi supra.

ALius est itaq̃ pius oculus nõ quidem fallere promptus: sed tamen falli pronus. Alius is est quem dñs simplicem dicit: tã nec fallere facilis q̃ nec falli. Et item alius est oculus simpliciter malus/fallens vtiq̃ libenter: sed nõ facile falsus. Et alius est quem nequã esse diffiniuimus: quia sit dupliciter malus. cui nempe & malicia parit ignorantiã: & ignorantia maliciã operit. ita vt sæpe nesciens & malũ quod vuli nõ faciat: & bonũ faciat. quod nõ vult. Obscuratũ nempe est insipiens cor eorũ: qui istiusmodi sunt & quasi iam traditi in reprobũ sensum: bonum oĩno nec diligere nec dinoscere queunt. Nam hmõi est cauere pfecto malũ: nec vult etiã si possit nec si velit scit. Quãobrem hunc oculũ in superiori diuisione: illo altero censui nõ immerito peiorem. nõ quia malignior sit: sed quia piculosior. Ignorãtia quippe securiorem: securitas segniorem facit/nõ nequiorem. Est tamen ex hoc pculdubio deterior: quia ille solũ habet malũ/malam intentionem: iste & falsam cõsiderationem. Ille vno caret e duobus bonis bono zelo: iste & vero iudicio. Si igitur is vere oculus neq̃ est qui peruersus pariter & cęcus: bonũ agit & malũ credit. Vtiq̃ recte operando/sed opinando inique: bonũ sibi in malũ vertit/& tantũ malum quantũ crediderit. At nõ ideo sequit/vt qui ecõtrario malum facit & bonum putat: iuxta suam fidem similiter & ipse inueniat.

Quare? Non est quippe simplex oculus ille qui ex iudicio veritatis totũ corpus lucidũ reddat: qualem ꝓfecto superius diffiniuimus. Neq; em̃ extoto adhuc tenebrę desunt: vbi ignorãtia veritatis lucem obscurat bonę voluntatis. Cũ itaq; ille oculus vtrũq; malum: is vero minime vtrũq; habeat bonũ: nõne ratio videtur exigere/vt plus ille noceat q̃ ꝓsit iste? Neq; em̃ consequens est vt tm̃ valeat in bonũ/bonũ vnũ: quantũ duo mala/in malũ/ Et quidem laude dignã dixerim vel solã piam intentionem: nec plane cõdigna remuneratione fraudabit̃ in opere quoq; nõ bono ipsa bona voluntas. attñ sine malo quocũq; nõ erit decepta simplicitas: quia qd̃ a nesciente fit & bonũ prorsus cõtemnit intentio praua / & malũ nõ penitus excusat recta. Siue itaq; malũ putas bonũ quod forte agis: siue bonũ malũ quod oparis. vtrũq; peccatũ est: licet sane leuius admodũ peccetur: vbi sana intentõe/sola reprehensibilis actio foris apparet: q̃ vbi maligna latet/etiã in nõ mala actione intentio Verũ quod absq; vel minimo peccato nõ est: purũ bonũ minime est. Quo pacto ergo bonũ non purũ / puro malo comparabit̃ in efficientia: hoc est vt tã efficax ad bonũ illud sit/q̃ ad malũ istud?

¶ Ca. XXIX. De quadruplici iusticia. In sermo. v. de verbis Isaie qui incipit. Cõmendant nobis &c.

IVsticia dei sublimis est. Nostra em̃ si qua est: humilis est iusticia. recta forsitan: sed nõ pura. nisi forte meliores nos esse credimus q̃ patres nostros; qui nõ minus veraciter q̃ humiliter aiebant omnes iusticię nostrę tã q̃ pannus menstruatę. Quõ enim pura iusticia: vbi adhuc nõ potest culpa deesse? Recta proinde videri potest iusticia hoĩm: si tamen peccato nõ consentiant/vt nõ regnet in eorũ mortali corpore. Nam primi hoĩs in initio nõ modo recta: sed etiã pura fuit/q̃ diu ei datũ est nec sentire peccatũ. Cæterum & ipsa qm̃ firma nõ fuit & puritatem facile ꝑdidit: & ne ipsã quoq; retinuit rectitudinem suã. Sane apud angelos iusticia recta pura & firma est: sublimis quidem/sed adhuc longe inferior q̃ diuina. Non em̃ innata eis est: sed collata a deo. vt natura ipsa qd̃ ex se est: nõ modo iusticię/sed etiã iniusticię capax inueniat̃. Nũquid non ista est prauitas quædã: quam in angelis suis mera illa iusticia legitur inuenisse? Non enim iustificabit̃ in cõspectu tuo omnis viuens: ait is qui dei iusticiã minime ignorabat. Nec enim ait omnis

homo: sed omnis viuens forte / vt ne ipsos angelicos eum noueris spūs excepisse. Viuūt enim & ipsi tanto verius q̃to propius astant ei: apud quem est fons vitę. Nihilominus etiam iusti sunt: sed ex eo non corā eo: munere eius / nō in eius comparatione. Ipse enim sibi iusticia est: cuius voluntas non tam ęqua / q̃ ipsa ęquitas: & vtraq; non aliud q̃ ipsa substantia est. Illa ergo iusticia verissime sicut mons est: quæ recta est / quæ pura est / quæ firma est / & vt ita dixerim etiam substantiua est.

¶ Capitulum. XXX. De quattuor riuulis descendentibus de fonte christo. Super cantica. ser. xxij.

DOminus christus fons vitę: de intra ortū conclusum erū pens: per os pauli fistulā suā in quattuor se riuulos diffudit & deriuauit in plateas: vbi videlicet & assignat nobis eum factū a deo sapientiā / & iusticiā / & sanctificationem / & redemptionem. Qm̄quidem in principio erat verbū: & verbum erat apud deū. Factum est aūt quatinus esse inciperet & apud hoīes: sic nihilominus in principio sapientia erat: erat iusticia / erat sanctificatio / & redemptio. sed angelis vt esset & hoībus: fecit eum hęc omnia pater At angelis (iniquis) quō redemptio fuerit nō video? Nec enim auctoritas scripturarū vspiam assentire videt eos aliqn / aut peccato extitisse captiuos / aut morti obnoxios: vt necessariā haberent redemptionem. exceptis dūtaxat illis qui superbię lapsu irremediabili corruentes: redimi deinceps non merent. Si ita q; angeli nū q̃ redempti sunt: alij vtiq; non egentes: alij nō promerentes: illi quidem quia nec lapsi sunt: hi aūt quia irreuocabiles sunt: quo pacto tu dicis dn̄m christū eis fuisse redemptionem? Audi breuiter. Qui erexit hominem lapsū: dedit statim angelo ne laberetur. sic illū de captiuitate eruens: sicut hunc a captiuitate defendens. Et hac ratione fuit ęque vtriq; redemptio: soluens illū / & seruans istū. Liquet ergo sanctis angelis dn̄m christū fuisse redemptionem: sicut iusticiam: sicut sapientiā: sicut sanctificationem: & nihilominus tamen hæc ipsa quattuor esse factū propter hoīes. Sic ergo omne quod erat angelis sanctis: factus est nobis. Quid? Sapientia / iusticia / sanctificatio / redemptio. Sapientia in p̄dicatione: iusticia in absolutōe peccatorū. sanctificatio in conuersatōe / quā habuit cum peccatoribus. redemptio in passione quā sustinuit p peccatoribus. Sede-

bas o homo in tenebrosis & vmbra mortis per ignorantiã veritatis. Sedebas vinctus catenis delictorũ: descendit ad te in carcerem nõ vt torqueret: sed vt erueret de potestate tenebrarũ. Et primo q dem veritatis doctor depulit vmbrã ignorantię tuę: luce sapientię suę. Per iusticiã denicq; quę ex fide est: soluit funes peccatorũ: gratis iustificans pctõrem. Addidit quocq; sancte inter pctõres viuere: & sic tradere formã vitę tancq; vię qua redires ad patriã. Ad cumulũ postremo pietatis tradidit in mortem aiam suã: & de proprio latere protulit prẽmiũ satisfactionis quo placares patrem. En quattuor riuuli. Primus sapientię. scdꝰ iusticię. tertius satisfactionis. q̃rtus redemptiõis. Frustra huius sęculi sapientes de quattuor virtutibus tam multa disputauerũt: quas tamen apprehendere oĩno nequiuerunt: cum illũ nescierunt qui factus est nobis a deo. sapientia docens prudentiã: & iusticia delicta donãs: & sanctificatio in exemplũ temperãtię cõtinenter viuens: & redemptio in exemplũ patientię fortiter moriens. Quid vobis cum virtutibus qui dei virtutem christũ ignoratis? Vbinã quæso vera prudentia nisi in christi doctrina. Vnde vera iusticia nisi de christi misericordia? Vbi vera temperantia nisi in christi vita? Vbi vera fortitudo nisi in christi passione? Soli igitur qui eius doctrina sunt imbuti: prudentes dicendi sunt. Soli iusti qui de eius misericordia veniã peccatorũ consecuti sunt. Soli temperãtes: qui eius vitã imitari student. Soli fortes qui eius patientię documenta: fortiter in aduersis tenẽt. Incassũ ꝓinde quis laborat in acquisitõe virtutũ: si aliunde eas sperandas putat q̃ a dño virtutum. cuius doctrina armariũ prudentię. cuius misericordia opus iusticię. cuius vita speculũ temperantię. cuius mors insigne est fortitudĩs. Ipsi honor & gl̃ia in scl̃a sclꝰ. Amen

¶ Ca. XXXI. De q̃ttuor ordinibus in ꝓcessione dñi

In ser. ij. de Ramis palmarũ: q incipit. Necesse est & c̃

QVattuor ordines in processione dñi mihi videor intueri Prẽibãt em̃ aliqui & viam parabãt: ipsi sunt qui viam parant dño ad corda. Alij sequebant̃: & hi sũt q ꝓpriẽ insci entię conscij deuote sequunt̃ & adherent semp vestigijs præcedentiũ. Aderant quocq; discipuli tancq; domestici lateri eius adherentes ipsi sunt qui partem optimã elegerunt qui in claustris soli deo viuũt: semp deo adhærentes & eius placitũ cõsiderantes.

Ipsum quoq; iumentũ cui insidebat nõ defuit: quod designat duros corde & animos quodãmodo bestiales. Verũ non fuit ibi animaliũ huiusmodi copiosior multitudo: nec oportuit. Tales enim magis oneri sunt q̃ honori: nec ꝓpter eos processio valde gloriosior est. Huiusmodi nãq; cantare non norunt: sed male sonoros dant rugitus. Ipsi sunt qui semper virga & calcaribus egent. Attñ nec ipsos relinquet dñs: dum disciplinã ferre voluerint. Quattuor ergo sunt genera in ꝓcessione dñi. Boni prudentes & boni simplices: hi sunt qui p̃eunt & qui sequunt̃. Bonos aũt addidi, quia prudentes nõ boni/iniqui sunt. & simplices nõ boni: stulti sunt. In ꝓcessione aũt dñi nec iniquus locũ habet: nec stultus. Porro qui adhærent ei: contemplatiui sunt. Qui portant eũ & onerant̃ eo: ipsi sunt duro corde & parũ deuoti. Sed ecce omnes sunt in ꝓcessione dñi: & nemo ex ipsis faciem eius videt. Nam qui p̃cedunt occupati sunt in paranda via: solliciti circa peccata & tentationes aliorũ. Qui sequunt̃ ipsi omnino faciem eius videre nõ possunt: sed posteriora eius vident. Iumentũ cui insidet nunq̃ ad videndũ leuat oculos: sed pronũ est semp in terrã. Qui vero adhærent ipsi aliqñ videre possunt: sed raptim & nõ continue nec plane dũ adhuc sũt in via. Attñ quantũ ad alios: ipsi magis facie ad faciem eũ vident.

¶Ca. XXXII. De q̃ttuor generibus spirituũ. Sup can. ser. v.

QVattuor sunt spirituũ genera: pecoris/noster/angelicus/ & qui condidit istos. Nõ est ex omnibus cui siue ꝓpter se siue ꝓpter alium/ siue ꝓpter vtrũq; necessariũ corpus nõ sit corporis ve similitudo, excepto dũtaxat illo cui omnis tam corporalis q̃ spiritalis creatura merito confitetur & dicit Deus meus es tu: qm̃ bonorũ meorũ non eges. Et primũ quidem ita corpore egere cõstat: vt ne subsistere absq; illo vtrũq; possit. Simul quippe & viuificare desinit & viuere ille spũs: qñ moritur pecus. Verũ nos viuimus quidem post corpus: sed ad ea quibus beate viuitur nullus nobis accessus patet nisi per corpus. Ipsa sigdem corporalia & visibilia: ista nõ nisi per corporis instrumentũ sensa in nostrã noticiã veniunt. Habet igitur necessariũ corpus spiritalis creatura quæ nos sumus: sine quo nimirũ nequaq̃ illam scientiã assequit̃ quã solam accepit gradũ ad ea de quorũ sit cognitõe beata. Iam q̃ & sup cœlestes spũs opus corporibus habeant: illa nos

maxime certos faciat vera & vere diuina sententia. Nonne omnes (ait) administratorij spūs sunt missi in mīsteriū: ꝓpter eos qui hęreditatem capiunt salutis? Quonā ergo modo implent ministeriū suū absq; corpore: p̄sertim apud viuentes in corpore? Denicq; non est discurrere nec de loco ad locū transire: nisi corporū. Quod frequenter facere angelos tam indubitata q̄ nota probat auctoritas. Ita inferior superiorq; spūs proprijs corporibus egent: sed tantū quibus iuuent nō etiam iuuent. At pecus quidem ex debito seruitutis: & ad vsus tantū temporaliū corporaliūq; necessitatū iuuando seruit. Ideo q; ille spūs & cum tempore transit & cum corpore deficit. Angelus vero curat & satagit in libertate spūs amministrare officiū pietatis: futurorū bonorū promptū mortalibus, alacrēq; sese ministrū exhibens: vtpote suis inæternū futuris ciuibus & cohæredibus supnę iocunditatis. Ille igitur vt iure seruiat: iste vt pie subueniat: ambo ꝓculdubio suis corpibus egent vt iuuent. Nā in quo ipsi eis iuuent non video: ad profectū dūtaxat æternitatis. Irrationalis nempe spūs nunqd eo vsq; iuuat corpore suo: vt per corporalia & sensibilia quę per illud sentit: etiā ad spiritalia & intelligibilia ꝓficiendo pertingat. Porro aūt supcœlestis spūs absq; adiutorio corporis & absq; intuitu horū quę per corpus sentiunt sola ꝓfecto suę vicinitate ac viuacitate naturę: sufficit apprehendere sūma & intima penetrare. Nec brutus ergo nec angelicus spiritus ad ea capescenda quę beatā spiritalem faciunt creaturā: suis vllo modo corporibus adiuuant. Ille quidem pro innata stolidita te nō capiens: iste vero pro excellentioris glorię p̄rogatiua nō indigens. Porro hoīs spiritū qui mediū quendā inter supremū & infimū tenet locū: vsq; adeo ad vtrūq; necessariū habere corpus manifestum est. vt absq; eo nec ipse ꝓficere nec alteri prodesse possit Nam vt taceā membra cętera corporis officia ve membrorū: quonā modo quęso aut sine lingua instruis audientem / aut sine auribus ꝓcipis instruentē? Itaq; cū absq; corporis adminiculo / nec bestialis spūs seruilis cōditionis soluere debitū: nec spiritalis cœlestisq; creatura implere ministeriū pietatis: nec rationalis anima tā proximo q̄ etiā sibi sufficiat consulere ad salutem: liquet oēm creatū spiritū siue vt iuuet / siue vt iuuet simul & iuuet: corporeo ꝓrsus indigere solatio. Nullus aūt creatorū spirituū per se nostris menti

bus applicatur: vt videlicet nullo mediante nostri sui ve corpis instrumento, ita nobis immisceat̃ vel infundat̃: quo eius participatione docti siue doctiores: vel boni/siue meliores efficiamur. Nullus angelorũ nulla animarũ hoc modo mihi capabilis est: nullius ergo capax nec ipsi angeli ita se alterutrũ capiunt. Sequestret̃ proinde p̃rogatiua hęc summo atq; incircũscripto spiritui: qui solus cũ docet angelũ siue hoĩem scientiã: instrumentũ non quærit nostræ corporeę auris/sicut nec sibi oris. Per se infundit̃: per se innotescit Purus capit̃ a puris: solus nullius indiget: solus & sibi & oĩbus de sola omnipotenti voluntate sufficiens. Operat̃ tamen immensa & innumera per subiectã creaturã corporalem siue spũalem: sed quasi imperans nõ quasi mendicãs. Quid ꝓprio de corpore facere habet: cui ad nutũ indifferenter vniuersa corpora cœlestia atq; terrestria obsequi constat? Plane supfluo haberet suũ: qui nullum sibi repperit alienũ. Sup can. ser. vi. Demus ergo verã soli deo securi sicut immortalitatem ita & incorporeitatẽ: qui solus spirituũ vniuersam corporeã creaturam alias naturã eo vsq; transcendat: vt quocũq; corpe in quocũq; ope nõ indigeat, solo spiritali nutu cũ vult: adq̃ cũq; vult agẽda cõtentus. Sola igit̃ est q̃ nec ꝓpter se nec ꝓpter aliũ: solatio instrumenti corpei opus habet illa maiestas.

¶ Capitulum. XXXIII. De quattuor fontibus ꝓdeuntibus de paradiso nostro christo domino. In sermone de natiuitate: qui incipit. Grandis quidem.

FOns nobis est christus dñs vnde lauemur: sed fons qui nũq; poterit exhauriri. Verũtamen nõ iste solus aquarũ vsus est nec tantũ sordes abluũt/sed & sitim extinguunt. Tertius aquarũ vsus est irrigatio quã profecto maxime necessariã habent nouellę oliuarũ plantationes: alioquin aut minus ꝓficient: aut ex toto peribunt præ nimia siccitate. Quærit ergo deuotiõis aquas quisqs seminauerit bonorũ operũ semina: vt irrigatus fonte gratię: bonę conuersationis ortus nõ exarescat: sed in ꝓpetua viriditate proficiat, vt bona opera feruore deuotionis & dulcedine spiritalis gratię condiant̃. Putas inueniri poterit quartus fons: vt paradisum recuperemus quattuor fontiũ irrigatõe amœnissimũ? Nã si terrenũ paradisũ denuo nobis reddendũ nõ speramus: quõ regnũ cœlorũ sperabimus. Nunc aũt vt de exhibitione præsentiũ: firma

sit expectatio futurorũ: paradisũ habemus multo meliorem & longe delectabiliorem: cũ primi parentes habuerunt/& paradisus noster christus dñs est. In quo tres quidem iam fontes inuenimus: quartũ quęramus. Habemus de fonte misericordię ad diluendas culpas aquas remissionis. Habemus de fonte sapientię ad potandam sitim nostrã: aquas refectionis. habemus de fonte gratiæ ad irrigandas bonorũ operũ plantas: aquas deuotionis. Quæramus ad decoquendos cibos aquas feruentes: aquas emulationis. Hę nimirũ condiunt & decoquũt affectiones nostras & ebuliũt de fonte caritatis. Porro ex his quattuor fontibus tres quidem proprie conuenire videnẽ tribus ecclesię ordinibus singuli singulis. Nam primus quidem oĩbus cõmunis est. In multis em̃ offendimus oẽs & necessariũ habemus fontem misericordię ad diluendas offensionũ sordes. Omnes inquã peccauimus & egamus gloria dei: & p̃lati/& cõtinentes/& coniugati. Si dixerimus quia peccatũ nõ habemus: nosipsos seducimus. Quia ergo nemo mundus a sorde: necessarius est oĩbus fons misericordię: & pari voto debent ad hũc fontem noe/daniel/& iob ꝓperare. De cætero. Iob quidem maxime fontem sapientię quærat: qm̃ ipse magis inter medios laqueos ambulat: ita vt magnũ videatur si a malo declinat. Daniel vero currendum est ad fontem gratię: cui nimirũ pœnitentię opera/& labores abstinentię/deuotionis gratia necesse est impinguari. Oportet enim vt maxime nos in hilaritate omnia faciamus: quoniã hilarem datorem diligit deus. Fons vero emulationis noe conuenit specialius: quia maxime prælatos decet hic zelus.

¶ Capitulum. XXXIIII. De quattuor beneficijs dei. Super psalmum. Qui habitat. sermone. xiiij.

AGamus gratias factori nostro: benefactori nostro/redẽptori nostro/remuneratori nostro/aut potius spei nostrę Ipse em̃ retributor/ipe retributio nostra/nec aliud iam cũ ipsum expectamus ab ipso primũ quod nobis præstitit: nosipsi sumus. Siquidem ipse fecit nos: & nõ ipsi nos. Parũ ne tibi istud videtur: quia te fecit? Cogita qualem te fecit. Fecit nempe etiã scd'm corpus egregiã creaturã: sed scd'm aiam magis. vtpote imaginem creatoris insignẽ: ratiõis participẽ/capacẽ beatitudinis sempiternę Porro scd'm ambo simul prę cæteris creaturis maxime admiran-

dam: cohærentem sibi incõprehensibili artificio/inuestigabili sapientia cõditoris. Ita q̃ tam magnũ hoc donũ: q̃ magna res homo. Sed q̃ gratuitũ putas? Planũ est quia nihil ante ꝓmeruit: quia penitus nihil fuit. An postea sperabat gratiã retributurus auctori? Non necessariã retributurus gratiã ei qui per omnia sibi sufficit: sed deuotas relaturus gratias ei qui sic meruit sperabat. Ne hoc q̃dem licet maximo contentus munere: qui dedit vt esses qui ante nõ fueras. adiecit etiã vnde subsisteres qui iam eras: nec minus liberaliter hoc/q̃ illud mirabiliter est opatus. Quã copiosus in sedo hoc beneficio: q̃ liberalissimus fuit. Quanta tibi largitus est ad sustentationem: quanta ad eruditionem: quãta ad cõsolationem: q̃ta ad delectationem: quanta ex hoc iam ad correptõem. Verũ hæc duo gratis & dupliciter gratis fecit. Quid dico dupliciter gratis? Sine merito tuo: sine labore suo. Nempe dixit & facta sunt. An idcirco minus deuotus: minus obnoxius: minus gratus es: q̃ hęc quidem sicut pro nihilo/sic de nihilo fecit? Peruersi cordis est occasiones ingratitudinis vestigare. Nemo id facit: nisi qui etiã gratis esset ingratus. Puto em̃ neutrũ tibi propterea minus vtile: q̃ quod prestanti minime difficile fuit. Ceterũ ex hoc iam tertiũ opus tuę redemptionis attende. Non est velamen excusationis: laboratũ prorsus in ea gratis quoq̃ hoc præstitum est: sed gratis quod ad te ꝑtinet: nam quod ad illũ plane nõ gratis. Saluus factus es pro nihilo: nõ de nihilo tamen. Quid ad hęc dormitat affectio? Iam vero mortua est illa nõ dormit: quę huic beneficio nõ respondet: quę se totã non effundit in gratiarũ actionem & vocem laudis. Nã & cætera duo euidentissime tertiũ hoc cõmendat: vt in eis quoq̃ vera fuisse dilectio comprobet nõ ꝓpterea de facili ꝑstans quod nollet aliter: sed q̃ aliter nõ oporteret. Ita q̃ te fecit deus tuus: fecit tam multa propter te: fecit ꝓpter te & semetipm. Verbũ caro factũ est: & habitauit in nobis. Quid adhuc restat? Factus est ipse tecũ caro vna: te q̃q̃ secum faciet spiritũ vnum. Non recedant hæc quattuor a corde tuo/nõ a memoria/nõ ab affectione. Hæc cogita semp: in his iugiter delectare: his velut quibusdã stimulis vrgens sollicita aiam tuã His facibus eam inflãmare curato ad redamandũ eum: qui tã multipliciter suũ erga te cõmendat amorẽ. Serua mãdata creatoris tui seruа mandata benefactoris tui: redẽptoris tui: remuneratoris tui.

¶Capitulum.XXXV. De quattuor speciebus cõ templationis.In libro quinto de consideratione.

QVattuor sunt contemplationis species.Prima & maxima cõtemplatio est ammiratio maiestatis. Hæc requirit cor purgatũ:vt a vicijs liberum atq; exoneratũ peccatis facile ad supna leuet.Interdum quoq; vel per aliquas morulas stupore & extasi suspensum teneat admirantem.Secda aũt necessaria est huic.Est em intuens iudicia dei quo sane pauido aspectu dũ vehementius cõcutit intuentem:fugat vicia:fundat virtutes:initiat ad sapientiã:humilitatem seruat. Tertia cõtemplatio occupat vel potius ociatur circa memoriã beneficiorũ:& ne dimittat ingratum:sollicitat memorantem ad amorem benefactoris. Quarta q̃ retro sunt obliuiscens:in sola requiescit expectatione promissorũ Quę cũ sit meditatio æternitatis: siquidem q̃ promittunt æterna sunt/longanimitatem alit & pseuerantię dat vigorem. Puto iam facile est quattuor nostra hæc: quattuor illis verbis apostoli assignare:dum longitudinem comprehendit meditatio promissorum latitudinem recordatio beneficiorũ: sublimitatem contemplatio maiestatis profundum inspectio iudiciorum.

¶Capitulum. XXXVI. De quattuor gradibus amoris.In libro de diligendo deum.

AMor est affectio naturalis.Quod ergo naturale est:iustũ quidem foret primo oim naturę deseruire auctori. Sed quia carnales sumus & de carnis cõcupiscentia nascimur necesse est amor noster a carne incipiat qui si recto ordine dirigat quibusdã suis gradibus duce gratia ꝓficiens:spũ tandem cõsummabitur.quia nõ prius quod spũale:sed quod aiale est deinde qd spirituale.In primis ergo diligit seipm homo ꝓpter se: cunq; se videt per se nõ posse subsistere/deũ quasi sibi necessariũ incipit per fidem inquirere & diligere.Facit ergo se diligi deus qui & cętera bona facit:facit aũt sic. Qui naturã condidit:ipse & ꝓtegit. Nam & ita cõdita fuit: vt habeat iugiter necessariũ protectorem quem habuit& cõditorem.vt quæ nisi per ipm non valuit esse:nec sine ipo valeat omnino subsistere. Quod ne sane de se creatura ignoret: ac perinde sibi qd absit supbę arroget beneficia creatoris. Vult hominem idem cõditor:alto qdem salubriq; cõsilio tribulationibus

exerceri.vt cum defecerit homo & subuenerit deus:dum homo liberatur a deo:deus ab homine vt dignũ est honoretur.Fit hoc itaq; tali modo: vt homo aĩalis & carnalis qui ꝑter se neminem diligere nouerit.etiã deũ vel ꝓpter se amare incipiat: q; in ipso nimirũ vt sæpe exptus est omnia possit:q̃ tamen posse prosit & sine ipso possit nihil.Diligit ita q; in scdo gradu deũ:sed ꝓpter se adhuc nõ propter ip̃m. At vero cum ip̃m cęperit occasione ꝓprię necessitatis colere & frequentare:cogitando/loquendo/legendo/operando/obediendo/quadã huiuscemodi familiaritate paulatim sensim q; deus innotescit/cõsequenter & dulcescit. & sic gustato q̃ suauis est dñs:transit ad tertiũ gradũ vt diligat deũ.non iam ꝓpter se sed propter ip̃m. Ita fit vt ad diligendũ pure deũ:plus iam ipsius alliciat gustuta suauitas:q̃ vrgeat nostra necessitas. Sane in hoc gradu quo iam ꝓpter sei ip̃m deus diligit̃ diu statur: & nescio si a q̃q̃ hoĩm. quartus in hac vita pfecte apprehendit̃: vt se scilicet homo diligat tantũ propter deũ. Asserant hoc si qui exptisunt: fateor impossibile mihi videt̃. Erit aũt proculdubio cum introductus fuerit seruus bonus & fidelis in gaudiũ dñi sui. Quasi em̃ ebrius mero quodãmodo oblitus sui:& a se penitus velut deficiens totus ꝓget in deũ: & deinceps adhærens ei vnus cum eo spũs erit. Quõ stilla aquę modica multo infusa vino deficere a se tota videt̃: dum & saporem vini induit & colorem.sic omnẽ tunc in sanctis humanã affectionem quodã ineffabili modo necesse erit a semetipsa liquescere:atq; in dei penitus transfundi voluntatẽ. Alioquin quõ omnia in oĩbus erit deus:si in homine de homine quicq̃ superit? Manebit siquidem substantia:sed in alia forma/alia gloria/alia q; potentia. Ex hoc iam quartus ille amoris gradus ꝓpetuo possidetur: cum summe & solus diligitur deus. quia nec nosipsos iam nisi propter ipsum diligimus: vt sit ipse in præmium amantiũ se: in præmium æternum amantium æternum.

¶Ca.XXXVII. De longitudine/latitudine/sublimitate/& ꝓfunditate dei. In li.v.de consideratione.

Quid est deus? Longitudo/latitudo/sublimitas/& ꝓfundum. Visus sum ꝓtulisse plura:sed vnũ est. Voces diuerse:semitę multę.sed vnũ per eas signat̃ vnus quærit̃. Nõ diuisiões substantię in quaternario isto expressę sunt nõ

dimensiones: quales in corporibus intuemur. Nō distinctio ꝑsonalis: qualem in trinitate adoramus. nō numerus proprietatū: qualem ꝑsonis ipis inesse fatemur. etsi nō aliud a ꝑsonis: alioquin hoc singulū horū in deo quod quattuor simul/ hoc quattuor ipsa qd singulū est. Quid igitur est deus? Longitudo inquā. Quid ipsa? Æternitas Hæc tam longa: vt nō habeat terminū nō magis loci q̄ temporis. Est & latitudo. Et ipsa qd? Caritas. Quibus & ista terminis angustet in deo: qui nihil odit eorū quæ fecerit. Denicq̄ solem suū oriri facit sup bonos & malos & pluit sup iustos & iniustos: ergo etsi inimicos indudit sinus illeneho quocq̄ cōtentus euadit in infinitū. Oēm nō modo affectiōem: sed & cognitionem excedit. Quid plus dicā? Æterna est/ nisi q̄ hoc forsitā plus est: quia æternitas est. Vides tantā esse latitudinem: quantā & longitudinē Vtinā sic videas nō tantā esse: sed ipsā id esse vnā qd alterā: nō minus vnā q̄ duas: nō plus duas q̄ vnā. Deus æternitas: deus caritas est. Lōgitudo sine ꝑtensiōe. latitudo sine distēsiōe. In vtrocq̄ pariē locales qdem excedit tempalesq̄ angustias: sed libertate naturę nō enormitate substātię. Tali mō immensus est q oīa fecit in mēsura q̄uis immensus: hic tñ modus & ipsius immensitatis. Quid item deus? Sublimitas & profundū. In altero super oīa: in altero intra omnia. Liquet in deitate nusq̄ claudicare ęqualitatem stare eā vndicq̄ firmiter: cōstare immobiliter sibi. Sublime potentiā: profundum sapientiā eius cōsidera. Ex ęquo & ista respondent sibi: dū & sublimitas inattingibilis & ꝑfūditas ęque inscrutabilis cognoscat O sapientia potens attingens vbicq̄ fortiter: & potentia sapiens disponens omnia suauiter. Res vna effectus multiplex opationesq̄ diuersę. Et illa vna res est longitudo propter æternitatem: latitudo propter caritatem: sublimitas propter maiestatem: profunditas ꝑ pter sapientiam. ¶Explicit liber nonus.

¶Incipiunt capitula libri. X.

De diuersis generibus ꝑcti, i.
De malicia: luxuria: & auaricia & diuersis eius appendicīs. ij
De diuersis vicīs linguę. iij.
De septē impedimētis q̄ nos retrahunt a mandatorū obseruatōe. iiij.
De diuersis obstaculis q̄ nos separant a voluntate diuina. v.
De diuersis impedimentis diuinæ gratiæ. vi.
De diffinitionibus diuersorū quæ in homine continentur. vij.
De diuersis in hoīe existentibus inter q̄ sola voluntas mereē. viij.

De misericordijs domini. ix.
De fragmentis septẽ miarum. x.
De sex obseruātijs seruorũ dei. xi
De signis quibusdā q̃ ostendũt hominẽ esse de numero electorũ. xij.
De diuersis dieb⁹ spiritalib⁹. xiij.
De diuersis saporibus. xiiij.
De diuersis generib⁹ spirituũ. xv.
De diuersis operatiõibus vocis diuinę intus in anima, xvi.
De diuersis nominibus dei. xvij.
De diuersis saporibus dei. xviij.
De diuersis modis quibus se habet filius ad patrem. xix.
Q̃ pater & filij⁹ & spũssanctus & sancti angeli desiderant cõsummationem nostram. xx.
Q̃ animę sanctorũ desiderant recipere corpora sua. xxi.
De diuersis impletionibus animæ & corporis in futuro. xxij.

¶Expliciunt capitula libri, x.

¶Incipit liber decimus. De diuersis generibus peccati. In quibusdam sententijs. Cap. I.

PRimũ peccatũ est factũ in cœlo per supbiam prẽuaricatoris angeli: q̃ in seipso tumuit & de sorte beatorũ spirituũ eiectus cœlorũ regnũ amisit. Secũm peccatũ cõmissũ est per inobedientiã mulieris in paradiso. Ex hoc peccato facta est caro rebellis spiritui vt q̃m spũs eius nõ fuit subiectus creatori nec caro sit subiecta spũi. Tertium peccatũ fuit q̃ ipsa mulier virũ quoq̃ secũ traxit in culpã. Debuit q̃dem illa peccatũ suũ deflere: nec addere peccatũ pctõ. Sed in hoc putauit se habere cõsolationem. si virũ suũ faceret peccati sui participem. Quodãmodo em̃ naturale est vnũquẽq̃ velle: siue in vicijs siue in virtutibus associare sibi cõsortem. Quartũ peccatũ cõmisit adam q̃ cõsensit Adam em̃ (sicut ait apl̃s) nõ est seductus: mulier aũt seducta in p̃uaricatione fuit. Illa per ignorantiã: iste peccauit p̃ infirmitatem. Peccauit aũt nimis diligendo vxorem: nõ quia eius voluntatem fecit/sed quia eã voluntati prętulit diuinę. Iustũ quippe erat vt illius magis voluntatem faceret: cui plus debebat. Quis vero ambigat plus eũ debere cõditori q̃ vxori? Si q̃dem vxori erat astrictus tantũ per amorem: deo aũt per timorem simul & amorẽ Plus ergo debuerũt valere duo vincula ad tenendũ eũ erga dei p̃ceptum q̃ vnũ tantũ erga coniugis affectũ. Quintũ ęque peccatũ cõmisit: qui propriã culpã retorsit in vxorem. Primo q̃dem crudelis in se: qui peccatũ suũ excusauit. Secũdo in vxorem quã accusauit. Et vtiq̃ satis digna sũpta est de peccato vindicta: q̃n eam accusauit cuius amore peccauit. Sextũ peccatũ fecit eua q̃ cum increparet a

dño cur hoc fecisset/respondit ei. Serpens decepit me & comedi. Sic declinauit & ipsa in verba malicię ad excusandas excusationes in peccatis: refundens culpā in serpentem: q̃si immunis a crimine, cui nil obfuisset suggestio serpentis: si illa negasset assensū proprię voluntatis. Et forte p̃cessit in ea aliquis motus superbię: vnde seduci meruit a serpente. Septimū peccatū factū est extra paradisū qñ caym insurrexit aduersus abel fratrē suū & interfecit eū. Ex eo iā tempe inueteratū est: vt mali insurgūt in bonos & opprimūt eos.

¶ Capi. II. De malicia: luxuria: & auaricia: & diuersis eius appendicijs. Super cantica. sermone. xxxix.

MAgnus qdem princeps spiritalis atq; inuisibilis regis egypti, pfecto malicia est: magnus luxuria/magnus auaricia. Et hi qdem possident terminos suos sub rege suo sicut sui cuiq; assignati sūt. Nam malicia in omni regione maleficiorū atq; facinorū dñatur. Luxuria omni immūdicię & turpitudini carnis p̃est. Auaricia in partes rapinę & fraudis sortita est principatū. Habet malicia currū suū rotis quattuor cōsistentem: sęuicia impatientia/audacia/impudentia. Valde etem̃ velox est currus iste ad effundendū sanguinem: qui nec innocentia sistit̃/nec patientia retardat̃/nec timore frenat̃/nec inhibetur pudore. Trahitur aūt duobus admodū pernicibus equis: & ad oēm perniciem paratissimis: terrena potentia & sæculari pōpa. Tunc nanq; quadriga ista malicię currit valde velociter: cū hinc qdem potentię effectus subest eius adimplendis malicijs conatibus. inde plausus pōpę arridet ꝓpetratis sceleribus: vt sermo impleat̃ qui scriptus est qm̃ laudatur peccator in desiderijs animę suę: & iniquus benedicit̃. Porro præsident duobus his equis aurigę duo: tumor & liuor. Et tumor qdem pompā: liuor vero potentiā agit. Is em̃ rapido fertur diabolicarū amore pomparū: cuius apud se cor prius intumuit. Nam qd̃ in se firmiter stat timore cōpressū: grauitate modestū humilitate solidū: puritate sanū: aura huius vanitatis: nequaq; leuiter rapiet̃. Item terrenę iumentū potentię nōne inuidia agitur & q̃si quibusdā liuoris vrgetur hincinde calcaribus: suspitione vtiq; decedendi & metu succūbendi? Aliud est em̃ q̃ suspectus est successor: & aliud q̃ timetur inuasor. His itaq; stimulis terrena potentia cōtinuę agitatur: & currus qdem malicię sic se habet. Luxurię ve-

ro currus quadriga nihilominus voluitur victorũ: ingluuie videlicet ventris/libidine coitus/mollicie vestiũ/ocij soporisq; resolutione. Trahitur equis ęque duobus: ꝓsperitate vitę/& rerũ abundantia. Et qui his ꝑsident duo ignauię torpor: & infida securitas: quia & copia in ignauiã soluit. Et scd'm scripturã ꝓsperitas stultorũ perdet illos (nõ sane ob aliud nisi qm̃ male securos reddat) Cum aũt dixerint pax & securitas: tunc subitaneus supueniet eis interitus. Hi calcaria minime habẽt neq; flagella: vel aliud hmõi. sed pro his vtunt̃ canopeo ad faciendã vmbrã: & flabello ad citandũ ventũ. Porro canopeũ dissimulatio est: vmbrã faciens & ꝓtegens ab ęstu curarũ. Propriũ nãq; est mollis & delicatę animę etiã necessarias dissimulare curas: & ne ęstuantes sollicitudines sentiant sub latibulo dissimulationis abscondi. Flabellũ vero effusio est: ventũ adulationis apportans. Largi em̃ sunt luxuriosi ementes auro ventũ de ore adulatorũ. & de hoc satis. Iam vero auaricia rotis & ipsa vehit̃ quattuor viciorũ: quę sunt pusillanimitas/inhumanitas/cõtemptus dei/mortis obliuio. Porro iumenta trahentia tenacitas/& rapacitas/& his vnus auriga ambobus ꝑsidet habendi ardor. Sola siqdem auaricia qm̃ conducere plures non patit̃: vno cõtenta est seruitore. Ipse vero iniuncti operis promptus admodũ atq; infatigabilis executor: in vrgendis sane iumentis trahentibus flagris vtitur acerrimis libidine acqrendi/& metu amittendi. Sunt & alij principes regis ęgypti habentes & ipsi currus suos in expeditione dñi sui: sicut supbia quę vnus de maioribus est principibus sicut inimica fidei impietas: magnũ & ipse tenens locũ in domo & regno pharaonis. Et multi adhuc alij inferioris ordinis satrapę & equites: quorũ nõ est numerus in pharaonis exercitu. In istorũ itaq; principũ fortitudine curruũq; suorũ: inuisibilis pharao vbiq; discurrens in oẽm familiã dñi: quibus potest viribus more tyrannico debachat̃. In his etiã diebus excuten israel de ęgypto: insequit̃ At ille vero nec subuectus curribus nec ꝓtectus armis: nihilomin' tñ sola dñi cõfortatus manu secure decãtat. Cantemus dño gloriose em̃ honorificatus est: equũ & ascensorẽ ꝓiecit in mare. Itẽ. Hi in curribus & hi in equis: nos aũt in noĩe dñi dei nr̃i inuocabimus

¶ Ca. III. De diuersis vicijs linguę. In sermone. ij. de apostolis Petro & Paulo: qui incipit. Sancti isti &c.

Vilis & volatilis res verbũ hominis: nullius more/nullius ponderis/nullius precij/nullius soliditatis. Aerem verberat vnde & verbũ dicit: & sicut foliũ quod vento rapit effluit & nõ est qui cõsideret. In sermone de triplici custodia: manus/linguę/& cordis. Quis numeret quantas modicũ linguę mẽbrum cõtrahat sordes: cũ multiplex in labijs incircũcisis immundicia coagulat: cũ sit grauis pernicies oris incircũspecti? Est em̃ lingua indissoluta in sermonibus ociosis. Est lingua impudica: est & magniloqua quarũ prior lasciuię: sequens arrogantię famulat: Est & lingua dolosa: & item lingua maledica: quarũ altera in falsiloquã & adulatoriã subdiuidit: altera vero nunc in facie cõtumelias irrogat: nunc detrahit in occulto. Quod si de omni vel ocioso verbo quodcũq; locuti fuerint hoĩes: deo reddituri sunt rationẽ in die iudicij: quanto districtius de verbo mendaci & mordaci & iniurioso: de elato vel lasciuo: de adulatorio aut detractorio iudicabunt? Q; vera sententia fratres in multiloquio nõ fugiendũ peccatũ. Vt em̃ prætereã cætera si ꝓpterea ociosum est verbũ q; nullam rationabilem causã habeat: quã rationem de eo reddere poterimus quod est p̃ter rationem? Nemo vestrũ fratres parui estimet tempus quod in verbis cõsumitur ociosis. Volat siqdem verbũ irreuocabile: volat tempus irremeabile: nec aduertit insipiens quid amittat. Vtinã tamen vel solum tempus vitę admitteret in verbis: sed multi in his etiã vitã amittere cõprobant. nec modo ipsi amittere sed adimere quoq;: & hoc fratribus suis. Et dicimus. Leuis res sermo tenera mollis & exigua caro: lingua hoĩs. Quis sapiens magnipendat? Leuis qdem res sermo quia leuiter volat: sed grauiter vulnerat. leuiter trãsit: sed grauiter vrit. leuiter penetrat animũ: sed nõ leuiter exit. profert leuiter: sed non leuiter reuocat. facile volat atq; ideo facile violat caritatem. Vilis res est musca moriens: sed exterminat oleũ suauitatis. Tenerũ membrũ lingua: attã vix teneri potest. Substantia qdem infirmũ atq; exiguũ: sed vsu magnum & validũ inuenit. Modicũ membrũ est: sed ni caueas magnũ malũ Tenuis est & lata. aptissimũ vacuandis cordibus instrumentũ. nisi forte omnes tam pfecti simus: vt nunq; nobis post longas cõfabulationes inuenta sit mens quodãmodo vacua & meditatio minus deuota. sicca magis affectio & olocaustũ orationis non adeo

pingue: ꝓpter verba siue quę diximus / siue etiã quę audiuimus/ verba tamen. Facile em̃ lingua labit̃ nec minus facile illabit̃ cordi: ita vt multis interloquendũ minus ꝓfuerit q̃ propriã cohibuerint dum nõ cauerint alienã. Vtilis frater est qui tibi loquit̃ sapiens religiosus ac timens deũ: plus dico angelus est & angelus lucis etiã sit. caue tibi ne audias vnde lędaris nec personã velim tibi suspectam esse: sed linguã prę̃sertim in sermocinatõe cõmuni. Bona q̃dem columbę simplicitas: sed in hac parte serpentis q̃ q̃ astutiã non omittas. Si crebris saltem experimentis solerter animaduertisti qualiter noceant verba: nõ desipies si sollicitus fueris q̃nquidem interesse necesse est collocutioni. nõ modo ori circũspectionem: sed & auri nihilominus adhibere cautelã. Forte tamen nimiꝭ videamur in suggillatione verborũ: sed mementote q̃m̃ lingua est q̃ contra vicia linguę loquit̃: vt in eo vel maxime haberi debeat excusata q̃ nec sibi parcat & aduersus ꝓpria quoq̃ suiꝭ ꝓsius ꝓicula muniat audientes. Ventus est sermo: sed nõ semꝑ est ventus vrens. Est ergo magna nihilominus sermonis vtilitas: & frequenter in ligua fructus ꝑciosissimus reperit̃. Sane ꝓpterea maiorem ei diligentiã & diligentiorem custodiã conuenit exhiberi: q̃ sit iuxta scripturã mors & vita in manibus linguę. Alioquin si sola inesset vita: nec circũcisio ei q̃dem: si sola mors etiã abscisio deberet̃. Nunc vero ponenda nobis ori nostro custodia & ostiũ circunstantię labiꝭ: vt nec vitalẽ ędificationẽ clausura dãnet ęterna: nec lœtalis pernicies liberũ sortiatur egressũ. In quibusdã dictis. Vtilis semꝑ custodia oris quę tamen affabilitatis gratiã non excludat. Ergo vbiq̃ frenanda lingua præceps: maxime aũt in cõuiuio. In ser. de triplici custodia. vbi sup̃ Vigilemus itaq̃ super verba nostra fratres: ne in eis vel offendere deũ vel ꝓximũ nocere cõtingat. Fœlix siq̃dem quem in omni cõfabulatione duplex timor iste sollicitat. Primũ q̃dem diuinę maiestatis in cuius manus incidere prorsus horrendũ: dehinc fraternę infirmitatis cui nihilominus perfacile est offendiculũ dare.

¶ Ca. IIII. De septẽ impedimẽtis q̃ nos retrahũt a mãdatorũ obseruatõe. In ser. i. de. lxx. q̃ incipit. Magna mihi &c̃.

SEptem sunt impedimenta q̃bus a mandatorũ obseruatõe retardamur. Primũ em̃ impedimentũ nostrũ & occupatio grauis: ipsa est necessitas huius miseri corporis quod dummodo

ſomnũ:modo cibum:modo veſtem:cęteraq; ſimilia quęrit haud dubiũ quin frequenter impediat nos ab exercitio ſpũali. Sed o loco impediunt vicia cordis: vt eſt leuitas/ſuſpitio: impatientię aut inuidię motus: laudis appetitus: & ſimilia q̃ quotidie experimur in nobis. Tertiũ & quartũ impedimentũ accipe ꝓſperitatem huius ſæculi & aduerſitatem. Vtrinq; ergo caue a laqueo tentatiõis: & quere arma iuſticię a dextris & a ſiniſtris Quintũ impedimentũ grauiſſimũ & periculoſiſſimũ:ignorantia noſtra eſt. In multis em̃ omnino incertũ habemus qd agere debeamus ita vt qd oremus ſicut oportet neſciamus. Sextũ impedimentũ eſt aduerſarius noſter qui tãq; leo rugiens circumit: q̃rens quem deuoret. Atq; vtinã in ſex tribulationibus iſtis liberaremur: vt vel in ſeptima nõ tangeret nos malũ:nec appẽhenderet nos periculũ in falſis fratribus. Vtinam ſoli impugnarent nos maligni ſpũs cũ ſuggeſtionibus ſuis:& nihil nocerent hoĩes perniciosis exemplis:perſuaſionibus importunis: ſermonibus adulationis:vel detractionis atq; alijs mille modis.

¶Ca. V. De diuerſis obſtaculis q̃ nos ſeparãt a volũtate diuina. In ſer. de oratõe dñica: q incipit. Fiat volũtas tua &c.

HEu quot obſtacula ſeparant:quot ꝓhibent impedimenta:ne voluntas noſtra diuinę valeat cohærere. Obijcit ſe ſe malicia mediã:obijcit infirmitas: obijcit cõcupiſcentia & ignorantia noſtra. Ineſt em̃ nobis a natura magis aũt ab extermi natione naturę affectio quædã peſſima & libido nocendi:vt inextinguibilis inueniatur in miſeris aĩabus noſtris malicię delectatio. Quid vero longius a voluntate diuina? Plane chaos magnũ inter nos & illam firmatũ eſt in hac parte cũ ſemp eum delectet ꝑſtare beneficia: & ingratis nobis contra ſuggerat affectio crudeliſſima & innoxijs velle nocere. Hinc oĩs radix amaritudinis germinat:hinc inuidię:hinc detractões:hinc diſſenſiones pullulant:hinc ſilueſcũt inimicicię. Ipſa quoq; corruptibilis huius infirmitate corporis ꝑpedimur. Nobis ſiqdem quod moleſtũ ſentimus nõ poteſt nõ diſplicere:& frequenter in his voluntas noſtra a diuina diſſidet voluntate. Nec ſola impedit afflictio corporis impedit & cõcupiſcẽtia:qua multiplicibus diſtrahimur deſiderijs. Qñ aũt poterit anfractuoſa & angulis plena voluntas ei vniri quę rectiſſima eſt & oĩmodis indiſtorta? Heu me dñe deus:quia vndiq; mihi bella vndi-

q̃ tela volant: vndiq̃ tentamenta: vndiq̃ pícula: vndiq̃ impedimẽ
ta. Quocũq̃ me vertam nulla securitas: & quę mulcent & q̃ mole
stant timeo: & esuries & refectio: & sõnus & vigilię: & labor &
requies militant cõtra me. In quibusdam dictis. Nõ minus suspe-
ctus est mihi iocus q̃ ira: multos siq̃dem iocando scandalizaui:
nec minus vereor ꝓspera q̃ aduersa. Prospera nãq̃ suauitate sua
incautũ decipiunt: aduersa vero quia aliquid amaritudinis habent
velut potio amara me suspectũ & timidũ faciũt. Magis timeo ma-
lum qd̃ facio in abscondito: q̃ quod in aperto. Malũ nanq̃ quod
nemo videt nullus reprehendit: & vbi nõ timetur rep̃hensor: secu
re accedit tentator: facilius perpetrat̃ iniquitas. In ser. de oratione
dñica. Vbi sup̃. Diuitias & pauptates ne dederis mihi orat sapiens
Nimirũ quia vtrobiq̃ laqueus vtrobiq̃ piculũ. Ignorãtia & ipsa
nobis plurimũ obest. Quo em̃ pacto voluntatem præuiã sequar:
vbi ignoro eã? Cognosco aũt tantũ ex parte: & necdũ sicut cogni
tus sũ. Propterea q̃ renda nobis sunt cum oĩ desiderio incrementa
prudentię: vt magis ac magis notam faciat nobis deus volũtatem
suam: & sciamus quid acceptum sit ei omni tempore.

¶ Ca. VI. De diuersis impedimẽtis diuinę gratię: In ser. iij.
de annunciatiõe dñica: qui sic incipit. Q̃ diues es in mia.

PRimo cor hominis quem adhuc peccare delectat: nec mise-
ram cõsuetudinem ꝓposito vtiliore mutauit: ne sit gratiæ
capax ꝓprijs vicijs prępeditur. Secdo q̃q̃ vbi iam corrigere
mores & priores nequicias de cætero nõ iterare ꝓponit: ipsa tamẽ
peccata p̃terita licet iam amputata quodãmodo videant̃: dum in
eo manent/gratiã non admittũt. Manent aũt donec cõfessione la-
uentur donec succedentibus fructibus dignis pœnitentię de medio
fiant. Sed ve tibi: si forte vicijs & peccatis ꝓnici osior successerit in
gratitudo. Quid em̃ tam euidenter gratię aduersat̃? Tepescimus
processu temporis a feruore cõuersationis nostrę paulatim refri-
gescit caritas/abũdat iniq̃tas. vt cõsũmemur in carne: qui spũ cœ-
peramus. Inde est vt minus ea sciamus q̃ a deo donata sunt nobis:
indeuoti pariter & ingrati. Timorem dñi derelinq̃mus religiosã
dimittimus solicitudinem: verbosi/curiosi/infaceti. etiã detracto-
res/& murmuratores/ vacantes nugis: fugitantes laboris studiũ
& disciplinę quotiens id sine nota licet: q̃ si vero cõfestim sit etiam

sine noxa. Quid ergo tantis repulsã obstaculis gratiã nobis deesse miramur? Iam vero si qs deuotus: si quis sollicitus: si quis spũ feruens caueat sibi ne suis fidat meritis: ne suis opibus innitatur. Alioquin nec hmõi qdem animũ intrat gratia. Nimirũ plenus est: nec in eo iam inuenit gratia locũ sibi. Nos ergo fratres si gratiã cupimus inuenire: sic de cętero abstineamus a vicijs: vt de ꝑteritis quoq; peccatis digne pœniteamus. Nihilominus quoq; solliciti simus: & deuotos nos deo & vere humiles exhibere. In huiusmodi nempe animas gratanter respicit Iesus christus dominus noster.

¶Ca. VII. De diuersis diffinitionibus diuersorũ q̃ in hoĩe cõtinent. In libro de gratia & libero arbitrio

IN rebus materialibus nõ est id vita quod sensus: non sensus qd̃ appetitus nec ille qd̃ cõsensus: qd̃ ex singulorũ diffinitionibus clarius elucebit. Est em̃ in quolibet corpore vita internus ac naturalis motus vigens tantũ intrinsecus: sensus vero vitalis in corpore motus vigilãs & extrinsecus. appetitus aũt naturalis vis in animante mouendis auide sensibus attributa. Verũ cõsensus nutus est voluntatis spontaneus: vel certe habitus animi liber sui. Porro volũtas est motus rationalis & sensui ꝑsidens & appetitui Habet sane quocũq; se verterit rationem semp̃ comitẽ: & quodã modo pedissequã. nõ ꝙ semp̃ ex ratione: sed ꝙ nunq̃ absq; ratiõe moueatur, ita vt multa faciat per ipsã contra ipsã: hoc est per eius quasi ministeriũ cõtra eius consiliũ siue iudiciũ. Vnde est illud. Sapientes sunt vt faciãt mala. Neq; em̃ prudentia seu sapientia inesse creaturę potest vel in malo: nisi vtiq; per rationem. Est vero ratio data voluntati: vt instruat illam nõ destruat. Destrueret aũt si necessitatem vllã ei imponeret: quo minus libere ꝑ arbitrio sese volueret: siue in malũ cõsentiens appetitui aut neq̃ spiritui vt sit animalis siue ad bonũ gratiam sequens & fiat spiritualis. Si inquã horum quodlibet ꝑhibente ratione voluntas nõ posset: voluntas iam nõ esset. Vbi quippe necessitas iam non voluntas.

¶Capitulum. VIII. De diuersis in homine existentibus: quæ sola voluntas meretur. In eodem libro.

IN rationali creatura solum miserię siue beatitudinis capax est voluntas. Cętera siqdem q̃ supra memorata sunt vita/sensus vel appetitus: nec miserũ per se faciũt nec beatũ. Alioquin ar-

bores ex vita: & pecudes etiam ex reliquis duobus: vel miserię possent esse obnoxię: vel idoneę beatitudini quod oīno impossibile est. Cōmunem itaq; habentes vitā qdem cum arboribus: sensum vero & appetitū & ęque vitā cum pecoribus: id quod dicit̄ voluntas nos ab vtrisq; discernit: cuius voluntatis cōsensus vtiq; voluntarius beatos facit vel miseros: put scilicet iusticię iniusticię ve cōsenserit. Vniuersa quę hoīs sunt p̄ter solam voluntatem sui: libera nō sunt. Vita/sensus/appetitus/memoria/ingeniū/& si qua talia sunt: eo ipso subiacent necessitati quo nō plene sunt subdita voluntati. Ipsā vero quia impossibile est de seipsa sibi nō obedire (nemo quippe aut nō vult quod vult aut vult quod nō vult) etiā impossibile est sua priuari libertate. Potest qdem mutari volūtas: sed nō nisi in aliā voluntatem: vt nūq; amittat libertatem. Cum igit̄ volūtas nihil liberū habeat nisi se: merito non iudicat̄ nisi ex se. Siqdem nec tardū ingeniū: nec labilis memoria: nec inquietus appetitus: nec sensus obtusus: nec vita languens reū per se statuunt hoīem: sicut nec cōtraria innocentem. & hoc nō ob aliud nisi quia hæc ꝓpter voluntatem posse ꝓuenire probant̄. Quapropter voluntariū liberum q; cōsensum: ex quo & omne sui cōstat pendere iudicium: ob voluntatis inamissibilem libertatem & rationis (qd̄ secum semp & vbiq; portat) indeclinabile iudiciū. puto nō incongrue id esse qd̄ solet liberū arbitriū appellari: vt liberū ad voluntatem arbitriū referatur ad rationem: arbitriū quippe iudiciū est. Et comitat̄ merito libertatem iudiciū: qm̄ quidem quod liberū sui est profecto vbi peccat patitur qd̄ nolit: qui nō peccat nisi velit. Cæterū quod sui liberum non esse cognoscit: quo pacto vel bonum ei vel malum imputatur. Excusat nempe vtrū q; necessitas. Porro vbi necessitas est: libertas non est. Vbi libertas non est nec meritū: ac per hoc nec iudicium. Proinde quicquid hanc nō habet voluntarij consensus libertatem: procul dubio & merito caret & iudicio.

¶ Ca. IX. De septem misericordijs domini. In ser. ij. de opibus misericordię: q incipit. Misericordias dñi

DE multitudine miserationū dñi: breuiter aliquas ꝓponere velim. Septem ego in me video misericordias dñi. Prima est q a multis peccatis adhuc in sæculo positū custodiuit. Prima inquā nō inter omnes quas mihi impendit: sed prima

inter has septem. Quis em̃ non videat ꝙ sicut in multa cecidi/sic & in alia poterã cecidisse peccata: nisi oĩpotentis pietas cõseruasset? Fateor & fatebor nisi quia dñs adiuuit me: paulominus cecidisset in omne peccatũ anima mea. Et hæc quanta dignatio pietatis ꝙ in gratũ & paruipendentem: sic in gratia cõseruabat. ꝙ in multis cõtrariũ & cõtemnẽtem: nihilominus ab his benignissime ꝓtegebat At sccꝫa miseratio tua sup me dñe: q̃nã poterit explicari sermone q̃ꝫ benigna/q̃ꝫ liberalis/q̃ꝫ gratuita fuerit? Ego peccabã & tu dissimulabas. Nõ continebã a sceleribus & tu a verberibus abstinebas Prolongabã ego multo tempore iniquitatem meã: & tu dñe pietatem tuã. Sed q̃d prodesset expectatio: nisi sequeret pœnitudo? Cumulus esset damnatiõis. Tertia ꝓinde miseratio fuit ꝙ visitauit cor meũ & immutauit: vt amara fierent quę male dulcia prius erant: & qui lętabar cum malefecerã & exultabã in rebus pessimis inciperem demũ recogitare ei annos meos in amaritudine aĩę meę Et nunc dñe cõmouisti terrã cordis mei & cõturbasti eam sana cõtritiones eius: quia cõmota est. Multi em̃ pœnitentia ducti sunt: sed infructuosa. q̃m pœnitentia eorũ reprobata est: sicut & prior culpa. Itaq̃ꝫ & hæc miseratio quarta fuit: ꝙ pœnitentẽ misericorditer suscepisti. Sequit̃ misericordia quinta per quã mihi cõtinendi deinceps emendatius viuendi p̃stitisti virtutem: ne recidiuũ pateret: & esset nouissimus error peior priore. Oĩno enim manifeste tuę est dñe deus: & nõ humanę virtutis. susceptũ semel peccati iugum a ceruicibus excutere q̃m oĩs qui facit peccatũ seruus est peccati: nec est liberari nisi in manu forti. Iam vero postq̃ꝫ in his quinq̃ꝫ miseratõibus a malo liberaueris: in duabus alijs bona largiris. Hę vero duę sunt gratia ꝓmerendi qua videlicet munus bonę cõuersatiõis indulges: & spes obtinẽdi q̃ donas hoĩ indigno & pcõri: de tua totiens expta bonitate vsq̃ꝫ ad cœlestia sperãda p̃sumere.

¶ Capitulum. X. De fragmentis septem misericordiarum. In ser. iij. qui incipit. Scitis quid fecerim.

PRimus panis cõseruatio gratię fuit qua me licet indignũ a multis custodiuit peccatis. Huius ego tria teneo fragmenta Tribus siqdem modis a peccato me memini cõseruatũ: occasionis subtractione/resistendi data virtute/affectionis sanitate. Sccꝫs quoq̃ꝫ panis expectatio fuit qua tardabat vltionem: quia in

dulgentiã cogitabat. Et huius ergo panis tria fragmenta accipite: cogitantes longanimitatem quã exhibuit: electionem p̃destinationis suę quã impleri voluit: & caritatem nimiã qua nos dilexit. Propter hoc em̃ auertit oculos suos a peccatis meis: q̃ si nolens aduerterem quantũ delinquerem. Propter hoc dissimulabat: vt cõmendaret patientiã suã: vt impleret electionem suã vt confirmaret caritatem suam. De tertio quoq; pane eius scilicet misericordię qua cõuertit nos ad pœnitentiã: tria non tam fragmenta q̃ frustra vobis appono. Tunc enim si bene memini cõcussit cor meũ excitans illud: vt auerteret suorũ vulnera peccatorũ & vulnerum sentiret dolorem. Etiã & terruit deducens ad portas inferi: & p̃parata iniquis supplicia monstrans. Et vt iam nihil noxię remaneret delectationis meliorem mihi consolationem inspirãs: spem indulgentię dedit. In his tribus cõuersus sum. Iam vero quartus panis ipsa est indulgentia: huius diligenter colligite fragmenta ne pereant. Sunt em̃ salubria valde & dulciora sup̃ mel & fauum. Sic em̃ ex toto indulsit & tã liberaliter oẽm donauit iniuriã: vt iam nec damnet vlciscendo: nec cõfundat improperando nec minus diligat imputando. Sunt em̃ aliqui sic donãtes iniuriã vt non vlciscant̃ sępius tamen improperent. Sunt & alij qui sileant licet tamen mente alta manet repositũ & rancorem tenent in animo: quarũ vtiq; neutra plena indulgentia est. Longe ab his oĩbus benignissima diuinitatis natura liberaliter agit ignoscit plenarie: ita vt ꝓpter fiduciã peccatorũ: sed pœnitentiũ, vbi abundauit delictũ: soleat & gratia supabundare. Continentia ipsa quintus panis: in qua tria nihilominus inuenio. Scio quot habeat oppugnatores & quantę sit illã necesse esse virtutis: vt possit resistere talibus. Primus siqdem hostis cõtinentię nostrę caro est aduersus spiritũ concupiscens. Quã domesticus hostis: q̃ periculosa lucta: q̃ intestinũ bellum. Hostem hunc crudelissimũ: nec fugere possumus o anima nec fugare, circunferre illũ necesse est: qm̃ alligatus est nobis, hostem nostrũ ipsi cogimur sustentare perimere eum nõ licet. Veruntamen nõ est hic solus aduersarius mihi: aliũ adhuc habeo qui circũcinxit & obsedit me vndiq;. Hostis iste est præsens sæculũ neq̃. Sufficere nimis poterant isti duo sed heu me ecce video ventũ validũ venientem ab aquilone: a quo panditur omne malũ. Ecce em̃ malleus vniuersę terrę. Ecce serpens

callidior cunctis aiantibus. Ecce inimicus ille quem nec videre possum quanto minus cauere. Est em̃ colluctatio seruare volentibus continentiã aduersus principes & potestates: aduersus mundi rectores tenebrarũ harũ. Et quis est qui iacula eorũ ignea possit extinguere? Nunc qdem apte & violenter: nũc occulte & fraudulenter: semp aũt malicioſe & crudeliter impugnant & persequuntur nos. Et ad hæc toleranda ne dicã superanda quis idoneus? Oĩno in dño faciamus hanc virtutem. Iam vero sexti panis fragmenta accipite. Est aũt panis iste gratia ꝓmerendi bona scilicet vitę æternę. Quã gratiã in tribus maxime cõstare arbitror in odio ꝑteritorum malorũ: & contemptu bonorũ pręsentiũ: & desiderio futurorũ. Septimus quoq; panis est spes obtinendi cuius nihilominus teneo fragmenta tria. Tria inquã sunt quę sic roborãt & confirmãt cor meũ: vt nulla me penuria meritorũ: nulla cõsideratio ꝓprię humilitatis: nulla ęstimatio cœlestis btitudinis ab altitudine spei deiicere possit: in ea firmiter radicatũ. Tria cõsidero in qbus tota spes mea consistit. Caritatem adoptionis: veritatem promissionis: potestatem redditionis. Scio cui credidi & certus sum quia in caritate nimia adoptauit me quia verax in promissione: quia potens in exhibitione: licet enim ei facere quod voluerit.

¶Ca. XI. De sex obseruantiis seruorũ dei. In qbusdã sen.

SEx sunt obseruantię seruis dei ꝓpositę: in qbus purificari debeant. Sunt aũt istę. Silentiũ: psalmodia vigilię: ieiuniũ: opus manuũ: carnis mundicia. In obseruantia silentij purificamur a peccatis q̃ verbositate contraximus: cuius vicij sunt octo spẽs. Est em̃ verbum stultũ: vanũ: mendax: ociosum dolosũ: maledicũ impudicũ: excusatoriũ. Quę nimirũ pestis de loquacitate nascit: & per silentij cesurã aut euertit funditus: aut certe ne multũ noceat reprimitur. In psalmodia fit duplex cõfessio: vbi & peccator de culpis cõpungit: & deo laudes sup iudicia iusticię suę dicunt. In hac ergo obseruantia quisq; qui recte confitet: purificat ab immũdo spiritu blasphemię: cui ante cõuersionem subiacebat. Dum em̃ seip̃m laudaret: ac deũ accusaret: quid aliud q̃ blasphemus erat? Iam vero & cõfessus cõuersus: canticisq; diuinis instructus: correcta vita corrigit & verba seq; ip̃m accusans: mala sua sibi reputat: deũ aũt laudans: bonũ qd̃ in se videt: nõ sibi sed illi applicat: & hoc totũ

agitur in psalmodia. Per psalmodiã accipe quicqd deo agitur cum mentis melodia: siue sint psalmi: siue hymni: seu etiã q̃ cunqꝫ cantica. Tertiã obseruantiã posui supius vigilias: has semp debet comitari orationũ instantia. Tales vigiliẹ abluũt nos a sordibus quas cõtraximus per somnolentiã resoluti: dum obliuione quadã via salutis intepuimus ac torpuimus. Quarta obseruãtia est ieiuniũ. De quo quis dubitet an & ip̃m purificet. Vera est illa sententia cõtrarijs curant̃ contraria. Si ergo peccauimus per gulã & ingluuiem: quid restat nisi vt per abstinentiã reparemur? Nec solũ huius vicij fit per ieiuniũ purificatio insup & virtus ad expellendos dẹmones cõparat̃. Per segniciem q̃qꝫ & ociositatem quẹ inimica est aiẹ multas cõtraximus sordes contra dei sententiã: in sudore vultus alieni nõ nostro pane vescentes. Propter hoc sequit̃ quinta obseruantia q̃ dicitur opus manuũ: vt sordes illẹ in labore manuũ diluant̃. Restat vltima carnis mũdicia. In hac fit purificatio ab illa quinqꝫ partita corpis illecebra visus: auditus: gustus: odoratus: tactus & cẹtera qdem prẹdicta/id est silentiũ psalmodia: vigiliẹ: ieiuniũ: opus manuũ: exerceri sine ista possunt. Sed si lumbi p̃cincti nõ sunt/id est si desit carnis mundicia: lucernẹ ardentes quid ꝓderũt? Hinc ergo colligendũ est q̃ꝫ sit necessaria huius sextẹ obseruantiẹ purificatio: quẹ sola oĩbus supradictis ẹquipollentem obtinet vim salutis Et notandũ q̃ in his omnibus obseruantijs q̃ttuor primas debemus nobis quintam ꝓximo sextam deo. Nam silentiũ/psalmodiã vigilias: ieiuniũ: debet quisq̃ exercere propter seip̃m: hoc est propter suam disciplinam. Opus manuũ propter proximũ: vt habeat vnde tribuat necessitatem patienti. Carnis mundiciam propter deum: vt placeat illi & eius voluntatem faciat.

¶ Cap. XII. De signis quibusdam q̃ ostendũt hominem esse de numero electorũ. In sermone primo de lxx. qui incipit. Magna mihi consolatio est.

QVis potest dicere ego de electis sum ego de p̃destinatis ad vitã: ego de numero filiorũ: reclamante nimirũ scriptura nescit homo an sit dignus amore an odio? Certitudinem vtiqꝫ nõ habemus: sed spei fiducia consolat̃ nos: ne dubitationis huius anxietate penitus crucicmur. Propter hoc data sunt signa q̃dam & indicia manifesta salutis: vt indubitabile eũ esse de

numero electorũ: in quo ea ſigna ꝓmanſerint. Propter hoc inquã quos preſciuit deus & ꝑdeſtinauit cõformes fieri imagini filij ſui vt ꝗbus certitudinem negat cauſa ſolicitudinis: fiduciã preſtet gratia conſolatõis. Itaq; qui ſtat videat ne cadat: & in ea forma q̃ ſalutis indiciũ eſt & argumentũ predeſtinatõis ꝓſeueret atq; ꝓficiat. Porro inter ea quę fiduciã preſtant & materiam ſpei. vnũ illud maximũ eſt verbũ dñi: qui ex deo eſt verba dei audit. Nonnullos em̃ ſic interdũ audientes inuenies: ac ſi nihil ad eos ꝓtineant quę dicuntur: nõ intrare cor ſuũ: non diſcutere mores ſuos: nõ cogitare ne forte qd audiunt dictũ ſit ꝓpter eos. Magis aũt ſi forte ſermo dei viuus & efficax qui ſuo & nõ eius qui loquit arbitrio fert vbi cunq; voluerit: ſi inquã manifeſte aduerſus vicia illa ꝓceſſerit quibus ſeſe illi ſentiũt obligatos: diſſimulant & auertũt oculos cordis aut q̃libet adinuentiõe palliant vicia: & ſeducũt miſeri ſemetipſos In his ego ſalutis ſigna nõ video magis aũt vereor ne forte ꝓpterea nõ audiant verbũ dei: quia nõ ſunt ipſi ex deo. In octa. paſchę ſer. ij. Eſt & aliud teſtimoniũ quod in terra datur ad diſcernendos vtiq; qui in ea exules ſũt ab indigenis. Hoc eſt cœli ciues a ciuibus babilonis. Q̃n em̃ ſine teſtimonio electos ſuos deſerat deus? Aut certe q̃nam eis eſſe poterat cõſolatio inter ſpem & metũ: ſolicitudine anxia fluctuantibus: ſi nullũ oĩno electionis ſuę habere teſtimoniũ mererent? Fidelis ꝓinde ſermo & omni acceptione dignus quo ſalutis teſtimonia cõmendant. Tres ſũt (inq̃t) qui teſtimoniũ dant in terra: ſpũs/aqua & ſanguis. In ꝑmo hoĩe peccauimus oẽs in ipo etiã cecidimus vniuerſi. Cecidimus ſane in carcerem: luto pariter & lapidibus plenũ. Exinde iacebamus captiui: inquinati/cõquaſſati/donec venit deſideratus gentiũ: qui nos redimeret ablueret/adiuuaret. Hic eſt q̃ ſanguinem propriũ dedit in redemptionẽ aquã ſimul ꝓduxit de latere ſuo in ablutõem emiſit deinde de excelſo ſpiritũ ſuũ: qui adiuuaret infirmitatem noſtrã. Quis eſt aũt qui teſtimoniũ habet effuſi ſanguinis chriſti: niſi qui cõtinet a pctis? Seruus em̃ peccati eſt: qui pctm̃ facit. vt ſi deinceps cõtinere potuerit & iugũ abijcere miſerę ſeruitutis certiſſimũ ſit teſtimoniũ redẽptionis quam operat̃ ſine dubio ſanguis chriſti. Verũ non ſufficit pctõri cõtinentia: ſi nõ aſſit etiã pœnitentia. Habet ergo ab aqua teſtimoniũ: q̃ laborat in gemitu ſuo lauãs per ſingulas noctes lectũ

suũ. Sane nouũ supueniſſe ſpm̃: certiſſime noua cõuerſatio teſtaꝫ
Iã vt breuiter repetã a ſanguine & aq̃ & ſpũ habere eſt teſtimoniũ
ſi cõtines a pctis: ſi dignos agis pnie fructus: ſi facis opa vite.

¶ Cap. XIIII. De diuerſis diebus ſpiritalibus. In ſer.
tertio de circũciſione: q incipit. In circũciſiõe dñi &c.

PAſcitur homo qñ ſol iuſticie ortus in animo peccatorũ illu
minat tenebras horrendũq; iudicium dei internis obtutibus
offert: addens ad terroris vinculũ breuem dierũ numerũ &
finem incertũ. Hæc plane veſpa eſt ad quã demorabit̃ fletus: & ne
ceſſe eſt addi matutini lęticiã: vt auditã faciat mĩam ſuã. Sic em̃ fit
veſpe & mane dies vnus. Eſt aũt dies iſta iuſticie reddens cuiq; qd̃
ſuũ eſt: nobis miſeriã/mĩam deo. In hac die puer naſcit̃: qñ ex his
q̃ diximus ad amorem pœnitentię & odiũ peccati animus excitat̃
Sed ꝓcedat iam neceſſe eſt prudentię radius: oſtendat quantas &
q̃ importunas oportunitates & occaſiões peccati offerat mũdus
& ingerat: q̃ debilis ſit ad illas humanus animus maxime q in pec
cati cõſuetudine ſit nutritus. In hac ergo die prudentię: eligat de p̃
ſenti ſæculo nequã fugere. Sed nondũ ſufficit hoc. Forte em̃ vult
eligere ſolitudinem: nõ ſatis attendens ꝓpriã infirmitatem & peri
culoſam diaboli luctã. Quid em̃ piculoſius q̃ ſolũ luctari contra
antiqui hoſtis verſutias: a quo videat̃ & quem videre nõ poſſit?
Ita q; iam neceſſariã habet fortitudinis diẽ: vt nouerit cuſtodiendã
ad dñm fortitudinem. & in acie multorũ pariter pugnantiũ eſſe q̃
rendam: vbi tot ſunt auxiliarij q̃t ſocij. Cõgregatio em̃ pro formi
dine ſua terribilis eſt: vt caſtrorũ acies ordinata. Ve aũt ſoli: quia
ſi ceciderit nõ habet ſubleuantem. Quod ſi cuiq̃ ex antiquis patri
bus gratiã hanc cõceſſam audiuimus: nõ expedit temere ſe cõmit-
tere huic piculo: nec oportet tentare deũ. Verũ cum elegit eſſe in
congregatõe multorũ nunqd magiſter eligit eſſe qui nondũ diſci
pulus fuit & docere q̃ nunq̃ didicit? Et quõ aut in ſe aut in alijs
motus irrationabiles poterit tempare? Illuceſcat ergo dies tempe-
rantię: vt quęrat quõ tempari & refrenari poſſint incontinentes
motus voluptatis: beſtiales motus curioſitatis: ceruicoſi motus ela
tionis ſuę. Eligat abiectus eſſe in domo dei ſui & ſubiect⁹ eſſe ma
giſtro: ſub quo frangat̃ eius voluntas/& obedientię freno cõcu-
piſcentia reprimat̃. Sed iã tibi in ipſa obedientię via: aliqua forta-

ſis dura & aſpera occurrere poſſunt. vt accipias interdũ pręcepta nõnulla q̃ licet ſalubria ſint: minus tamen ſuauia videant. Neceſſe eſt ergo vt illuceſcat dies patientię per quã omnia dura & aſpa: tacita amplectaris cõſcientia. Porro iã in hoc loco/cauendũ tibi arbitror a ſuꝑbia. Magnũ enim eſt tibi oĩno ſic vincere temetiꝑm. Neceſſe eſt ergo vt illuminet cor tuũ radius humilitatis & declaret qd a te ſit: quid a deo: ne altũ ſapias: qm̃ deus ſuꝑbis reſiſtit: humilib⁹ dat gratiã. Iam vero cũ in his diutius fueris exercitatus: roga dari tibi lumen deotiõis: diem ſereniſſimã/& ſabbatũ mentis: in quo tanq̃ꝑ emeritus miles in laboribus vniuerſis viuas abſqꝫ labore: vt qd̃ prius cum amaritudine & coactõe tui ſpũs faciebas: de cætero iam cũ ſũma dulcedine pagas & delectatione. Verũ ad hanc qdem ꝑfectionem: pauci (ni fallor) pueniunt in hac vita. Multi em̃ in tota vita ſua ad hoc tendũt & nũq̃ꝑ pertendũt. Quibus tamen ſi pie & ꝑſeueranter conati ſunt: ſtatim vt de corpore exeunt reddit̃ quod in hac vita diſpenſatorie eſt negatũ. Illis vero q ad hanc deotiõis gratiã peruenĩũt: vnũ videt̃ reſtare periculũ: & oĩno timendũ eis a dęmonio meridiano. Ipſe em̃ ſathanas tranſſigurat ſe in angelũ lucis. Hoc ergo timendũ ei qui tanta delectatione oĩa facit/ nedũ ſequitur affectionem: corpus deſtruat ꝑ immoderatã exercitatõem ac deinde neceſſe habeat non ſine magno ſpiritalis exercitij detrimento circa debilitati corporis curam occupari. Ergo ne hæc incurrat qui currit: illuminari neceſſe eſt lumine diſcretõis: quę mater virtutũ eſt & cõſummatio ꝑfectionis. Hęc nimirũ docet ne qd nimis atqꝫ hæc & octaua dies in qua circuncidit̃ puer: quia diſcretio vere circuncidit/vt non plus nec minus fiat.

¶Ca. XIIII. De diuerſis ſaporibus. Suꝑ cantica. ſer. I.

EST ſapientia per quã vtiq̃ꝫ res ſapiunt quęq̃ꝫ prout ſunt. Vt verbigratia. Quę pluris natura habet: pluris q̃q̃ꝫ ipſa affectio ſentiat: minora minus: minima minime. Si ergo tu diligas dn̄m deũ tuũ toto corde/tota anima/tota virtute tua: & ipſo diuino amore accepto in plenitudinem ſpũs totus igneſcas: ſapit tibi ꝑfecto deus: & ſi nõ digne oĩno prout eſt qd̃ vtiq̃ꝫ impoſſibile eſt omni creaturę: certe prout tuũ ſapę eſt. Deinde ſapies & ipſe tu tibi prout es: cum te ſenſeris nil habere ꝑrſus vnde te ames: niſi inquantũ dei es. quippe qui totũ vnde amas: in illũ effuderis. Sapies

incꝫ tibi prout es: cũ ipso experimento amoris tui & affectõis quã ad teipm habebis: nihil dignũ esse te inuenies, qd vel a te ipso amatur: nisi ꝓpter ipm qui sine ipso es nihil. Iam vero ꝓximus quem te oportet diligere tancꝫ teipm: vt tibi & ipse sapiat prout est, haud aliud ꝓfecto sapiet cꝫ tu tibi: qui id est qd tu: est enim homo. Qui itacꝫ te nõ diligis nisi quia diligis deũ: cõsequenter oẽs qui similiter diligunt deũ: diligis tancꝫ teipm. Porro inimicũ hoiem qm nihil est pro eo q nõ diligit deũ: nõ potes qdem diligere tancꝫ teipm qui deũ diligis: diliges tamen vt diligat. Non est aũt idipm diligere vt diligat: & diligere quia diligit. Proinde vt tibi & ipse sapiat ꝓut est: sapiet tibi non qdem quod est quia vticꝫ nihil est, sed qd futurus forsitan est: quod est ꝓpe nihili: quippe qd adhuc pendet sub dubio. Etenim de quo constat q ad amorem dei non sit deinceps rediturus: sapiat tibi necesse est: non prope iam nihili ex toto: vtpote quod inæternum nihili est.

¶Ca. XV. De diuersis generibus spirituũ. In sermo. de septem spiritibus qui incipit. Magister gentium.

QVia spirituũ diuersa sunt genera: necessaria est nobis eorũ discretio: ꝑsertim cum ab apl̃o didicerimus: nõ omni spũi esse credendũ. Videri em̃ potest minus eruditis: & q parũ exercitatos habent sensus: oẽm cogitatõem nõ alterius cꝫ ipsius humani spũs esse sermonẽ. Quod nõ ita esse: & certa fidei virtus ꝓbat: & diuinarũ testimonia scripturarũ. Audiã (inquit ꝓpheta) nõ quid ego loquar sed quid loquit̃ in me dñs deus Et alius ꝓpheta. Angelus (inquit) qui loquebat̃ in me. & cætera. Et in psalmo didicimus fieri immissionem etiã per angelos malos. Esse tñ spiritũ carnis non bonũ: manifeste paulus apl̃s indicat: vbi inflatos spũ carnis suę quosdã esse testat̃. Et esse spiritũ huius mundi declarat: vbi gloriat̃ in dño pro se pariter & ꝓ discipulis suis: q non eũ accęperint: sed spiritũ qui a deo est. Sunt ergo hi duo satellites maligni illius principis tenebrarũ: vt dñetur spũs nequicię spiritui carnis: & spũi huius mundi. Quisqs ergo ex his tribus spiritibus spũi nostro loquat̃: ne credamus ei qm̃ sanguinem sitiunt: non qdem corporũ: sed quod grauius est animarũ. Sed qm̃ spiritualis oim natura est: a sermonibus eorũ cognoscemus eos: & quis spũs sit qui loquat̃: ipsa suggestio declarabit. Semꝑ em̃ spũs carnis mollia: sp

mundi vana: spūs malicię semp amara loquit̃. Quotiens ergo importune vt assolet carnalis cogitatio mentem pulsat (verbigra) cū de cibo/de potu/de somno/cæterisq; similibus ad carnis curā pertinentibus cogitātes: inhumano quodā inardescimus desiderio: certum sit nobis spiritū carnis esse qui loquit̃: & tanq̃ aduersariū repellamus. Cum aūt nō de illecebris carnis: sed de ambitione sęculi de iactantia/de arrogantia/cæterisq; similibus cogitatio vana versatur in cordibus nostris: spūs mūdi est qui loquit̃: longe pnicioſior hostis & maiori solicitudine repellendus. Interdū vero satellitibus ipsis terga vertentibus: princeps ipse habens iram magnā tāq̃ leo rugiens insurgit aduersus nos. Cū videlicet nō ad voluptatem carnis: aut sæculi vanitatē: sed ad irā/ad impatientiā/ad inuidiā/ad amaritudinem animū ꝓuocamur importune ingerendo: si qd minus amicabiliter: minusve discrete factū videt̃ aut dictū. siqua denicq; aut in signo aut in opere quolibet data videt̃ indignationis occasio materia suspitionis. Huic ergo cogitationi nō aliter q̃q; ipsi diabolo resistendū est: nec aliter ab ea q̃q; ab ipsa ꝓditione cauendū In ser. de vtilitate verbi dei. Sed huius spūs astutias nosse necesse est: huius cogitationem nō expedit ignorare. Interdū enim transfigurat se malignus ille & nequā spūs in angelū lucis: vt virtutis simulatōe plus noceat. Sed & tunc q̃q; si diligenter aduertimus. nūq̃ nisi amaritudinis & discordię seminaria spargit. Suadet em̃ nō nullis singularia ieiunia q̃dam: vnde cæteri scandalizent̃: nō quia diligat ieiuniū/sed quia scandalo delectet̃. Multa quoq; in hūc modum solet afferre. In ser. de septem spiritibus. vbi sup̃. Fit tamen aliqñ vt spūs noster a quolibet horū trium crebro supatus & seruus addictus illi/heu in suāipsius perniciem vices illius agat: vt iam sine omni alterius spūs suggestione: ipsa ex se aīa/aut voluptuosas aut vanas/aut amaras pariat cogitatōes. Iam vero facile nō arbitror posse discerni: qñ noster ipse loquit̃ spūs: qñ ve loquentem alterū audiat quemlibet e tribus illis. Sed quid refert quicūq; loq̃tur: dum vnū & idem sit qd loquunt̃? Quid refert loquentis nosse psonam: dum cōstet piculosum esse quod loquit̃? Si inimicus est: resiste viriliter inimico. Si tuus ipse spūs est/argue eum: & miserabiliter plange: q̃ in tantā miseriā & tam miserabilem deuenerit seruitutem. Quotiens vero sup̃ castigando corporę: humiliando

corde: seruanda veritate: & caritate fratribus exhibenda: seu cæteris virtutibus acquirendis/cõseruandis/amplificandis/salubris cogitatio in mente versat: diuinus sine dubio spũs est qui loquit: aut per seipm sane/aut per angelũ suũ. Et quemadmodũ de humano atq; maligno spũ dictũ est: sic de angelico atq; diuino/nec facile est quis loquat discernere/nec ignorare piculosũ: pſertim cum certũ sit angelũ bonũ nũq; loq a semetipso: sed deũ esse q loquit in ipso

¶Cap. XVI. De diuersis operationibus vocis diuinę intus in anima. In sermone de vtilitate verbi dei.

Cogitatio salubris nõ aliter q; diuinę dignationis sermo suscipi debet. Beatiem qui audiunt verbũ dei & custodiunt illud Vultis nosse q; beati? Primo qdem sonãs in auribus animę vox diuina: cõturbat/terret/dijudicatq;: sed cõtinuo si bene aduertis viuificat/liquefacit/calefacit/illuminat/mũdat. Denique & cibus noster est: & gladius/& cõfirmatio/& medicina/& requies: resurrectio q; & consũmatio nostra. Nec mireris q verbũ dei iam nũc inueniat omnia in oibus esse quantũ spectat ad iustificationem: siqdem & futurũ est omnia in oibus ad glorificationem. Audiat illud peccator & cõturbabit venter eius a voce illa carnalis anima cõtremiscet: oia nanq; cordis secreta rimat atq; dijudicat sermo viuus & efficax cordiũ ac cogitationũ pscrutator. Vnde & licet mortuus in pctõ: si audieris vocem filij dei viues. Sermo em quem loquit: ipsũs & vita est. Si cor tuum induratũ est: memento scripturę dicentis. Emittet verbũ suũ & liquefaciet ea. Si tepidus es & euomi iam formidas: nõ discedas ab eloquio dñi & inflãmabit te: quia eloquiũ eius ignitũ valde. Quod si tenebras ignorantię plãgis: diligenter audi quid loquat in te dñs deus: & erit lucerna pedibus tuis verbũ dñi & lumen semitis tuis. Ac forta sse tanto amplius doles: quanto clarius pctã etiam minima illuminatus agnoscis. Sed sanctificabit te in veritate pater: q; est vtiq; sermo eius. Iã vero cum laueris manus tuas: ecce parauit in cõspectu tuo mensã: vt nõ de solo pane viuas sed de omni verbo qd procedit de ore dei: & in fortitudine cibi illius curras viã mandatorũ eius. Vbi si consistũt aduersũ te castra & prelium tentatõis insurgit: arripe gladiũ spũs qd est verbũ dei & in eo facile triũphabis. Quod si forte vt est certaminis cõsuetudo contigerit aliqñ vulnerari: mittet verbũ suũ & sana

bit te & eripiet de interitionibus tuis. Sed etsi titubas adhuc: in verbis suis cõfirmabit te. In his atq; hmõi pseuera in talibus iugiter exercere: donec iam dicat spũs vt requiescas a laboribus tuis. In hoc verbo quiesces dulciter ac suauiter soporaberis donec veniat hora Veniat cum omnes qui in monumentis sunt audient vocem eius & procedent. Sed quo? Alij quidem in iudiciũ: alij vero in vitam. Et quis scit: si est dignus amore an odio? Et tũc ab auditione mala nõ timeam domine: sed beata magis auditio perducat ad visionem cum dices. Venite benedicti patris mei percipite &c.

¶ Ca. XVII. De diuersis dei noĩbus. In quibusdã dictis.

VT diuersis nominibus deũ nunc qdem patrem: nũc magistrum vocemus aut dñm: nõ illius simplicissimę & oĩno inuariabilis naturę diuersitas vlla in causa est: sed affectionum nostrarũ multiplex variatio scdm diuersos ꝓfectus animę vel defectus. Vidẽt enim q̃dam animę sub patrefamilias agere q̃dam sub dño: q̃dam sub magistro: q̃dam quoq; sub patre: & nõ nullę sub sponso vt cum ꝓficientibus ꝓficere: cũ immutatis mutari videat & ipse: licet idem ipse sit: & anni eius nõ deficiant. Primus status est quo sub deo cœperũt esse hoĩes: qui tãq; mercennarij sub patrefamilias viuũt quorũ sęcularis & mercennaria intentio. Hi sunt quos in sæculo videmus aut nullo aut exiguo desiderio ęternorũ: velut sub mercede seruire deo & ab eo terrena petere q̃ desiderant. Iam vero scdo statu incipit esse sub dño qui tãq; seruus carcerem timet: & metuit ne subigat pœnis. In quo sane statu cõuersio est exitusq; a scdo: & introitus vitę. Huic gradui tertius admodũ proximus & quasi ꝑmixtus est: eorũ scilicet qui paruuli adhuc in christo lac cõcupiscũt: tanq; sub magistro & pędagogo viuentes: qui ꝓuident dñm in cõspectu suo semp: nec iã seruiliter timent supplicia: sed tanq; paruuli metuũt plagas virgarũ apprehendentes disciplinã magistri: neqñ irascat & pereant de via iusta: ne deuotõis gratia subtrahat: & molesta eis omnia fiant: laborent tędio quodã. & quasi vapulent intus in anima in amaritudine scilicet cogitationũ. Hæc em̃ sunt verbera: quibus castigat paruulos suos deus. In his itaq; primordijs & q̃si infantili ętate: sic vicissim sibi accedũt timor dñi & disciplina magistri: vt nũc in isto nunc in statu illo sese mueniat quisquis sollicitus fuerit diligenter hoc ob-

seruare. Status filij iam robustę ætatis est qui sub patre viuit: nec lacte iam potat̃ vel vescit̃: sed solido cibo oblitus sane q̃ retro sunt in quibus seruilis oculus in amaritudine morabat̃. Sed ne ipsa quidem p̃sentia considerans: nec paruas paruulorũ consolatiões captans: magis aũt extendens se in anteriora ad palmã supnę vocationis/& introitũ futurę beatitudinis: expectans beatã spem & aduẽtum glorię magni dei. Euacuauit em̃ quę erant paruuli: & q̃ iam ꝓfecit in virum ꝓfectum: in his quę patris sunt oportet eũ esse: suspirare ad hæreditatem sedulaq̃ circa eam meditatõe versari. Nũquid em̃ mercennariũ eum quis estimet qui paternę inhiet hæreditati: eãq̃ toto affectu expetit & expectat? Inuenitur tamen alter gradus sublimior & effectus dignior isto cum penitus castificato corde nihil aliud desiderat anima: nihil adeo quęrit q̃ ipsum deũ. Crebro sig dem didicit experimento: q̃ bonus dñs sperantibus in se: animę q̃renti ip̃m. Neq̃ em̃ suũ aliquid nõ fœlicitatem: nõ gloriam: nõ aliud quicquã tanq̃ priuato suij ipsius amore desiderat anima quę eiusmodi est: sed tota ꝓgit in deũ. Vnicũq̃ ei ac ꝓfectũ desideriũ est: vt introducat eam rex in cubiculum suũ: vt ipsi adhęreat/ipso fruatur. Vnde & iugiter reuelata facie quoad potest cœlestis sponsi gloriã speculando: in eandem imaginem transformat̃ de claritate in claritatem: tanq̃ domini spiritu.

¶Capitulum. XVIII. De diuersis saporibus dei.

DEus licet vnus sit & vnũ sit: tamen nõ sui varietate: sed animi nostri mutatõe gustantibus nobis/diuersos videt̃ habere sapores. Sapit em̃ timenti iusticiã & potentiam: sapit amanti bonitatem & misericordiã. At is penitus insipiens est: cui nec timorẽ deus sapit nec amorẽ. Discat quantũ vult: ego sapientẽ nõ dixerim dũ nec timet nec diligit dñm. Quõ em̃ dixerim in sapiẽtia consũmatũ: quem video nec initiatũ? Nã initiũ sapientię timor dñi: consũmatio amor: media sibi vendicat spes. Cui ergo nec iusticiam sapit deus ꝑ timorẽ: nec mĩam per amorẽ: is plane dicit in corde suo nõ est deus. Deũ em̃ nõ putat: quẽ nec iustũ nec piũ reputat

¶Ca. XIX. De diuersis modis q̃bus filius se habet ad patrem. In sermone vltimo de visione Isaię.

COmmendant nobis sacrę litterę christum dñm: & ex patre & in patre: & cum patre: & ꝓ patre: etiã & sub patre. Q̃

dicitur ex patre: ineffabilis est natiuitas. ꝙ in patre cõsubstantialis vnitas. ꝙ cũ patre ęqualitas maiestatis. Sane etiã tria hęc ab ęterno Cæterũ si ex patre nascens: quid in patre: aut cũ patre? Non incongrue forsitan in patre cubans; cũ patre sedens dicat̃. Et audite cõsessus huius & huius accubitus rationem. Sicut em̃ sessio maiestatẽ: sic cõsessio ęqualitatem exprimit maiestatis: p̃sertim cum sit ei sedes a dextris patris: nõ sane sub pedibus vel quasi a tergo. Et sedere q̃dem iam quiescere est: sed iacere magis Quid aũt delectabilius & quodãmodo dulcius esse videbit̃ filio: ꝙ in patre est: an ꝙ cum patre oĩbus p̃est? In quo putas horũ summa illa pax dei q̃ exupat oẽm sensum; & singularis requies dñi cõpetentius assignet̃? Etsi digne satis ore id exprimi nequeat: corde tamen forsitan pie cõcipitur: vt salua q̃dem in oĩbus illius indiuisibilis simplicitate essentię inter glorię ęqualitatem & substantię vnitatẽ: velut similitudo q̃dam ei quę inter cõsessum & accubitũ est cogitari posse distinctio videat̃. Iam vero quod dicit̃ a patre ambulantẽ significat: & ad incarnatõis eius spectat aduentũ. In terris nimirũ visus est & cũ hoĩbus cõuersatus medius nostrũ quem nesciebamus stetit. Verus q̃dem est emanuel nobiscũ deus: nobiscũ stans sed pro patre. Q̃ em̃ nobiscũ stetit: adiutoriũ. ꝙ ꝑ patre stetit: zelũ designat. Paternam nempe q̃rebat in oĩbus gloriã: cuius & venerat facere voluntatẽ Cæterũ si pendentem cõsideres: si christũ & hunc crucifixũ attendas: vbi maxime euidentissime ꝙ eũ sub patre reperies: hoc ꝓprie & specialiter ad humanę ꝓtinuit naturę humilitatẽ. Dicere ne audebimus ꝙ aliqñ etiã fuerit sine patre? Nemo id p̃sumeret: si non prior ipse dixisset. Deus meus, deus meus, vt q̃d dereliqsti me? q̃si q̃dam ibi derelictio fuit, vbi nulla fuit in tanta necessitate virtutis exhibitio: nulla maiestatis ostensio. Habemus ita ꝙ christũ iesũ ex patre nascentẽ: in patre cubantẽ: cũ patre sedentẽ: a p̃re ambulantẽ ꝑ patre stantẽ: sub patre pendentẽ: sine patre quodãmõ morientẽ

¶ Ca. XX. Q̃ pater & filius & spũsctũs & sancti & angeli desiderant nostrã consũmationem. In sermone secũdo de vigilia natiuitatis domini. O Iuda.

MArtyres cum iudicij diem postularent nõ tanꝗ vindictę cupidi: sed p̃fectionem desiderãtes beatitudinis quã tũc habituri sunt: accęperũt diuinũ responsũ. Sustinete mo-

dicum tempus: donec impleat numerus fratrũ vestrorũ. Accęperunt iam qdem singulas stolas: sed nõ vestientur duplicibus donec vestiamur & nos. Vadia tenemus & obsides ipsa eorũ corpora: sine quibus cõsummari nõ possunt: nec ea recipient sine nobis. O si cognosceremus quõ aduentũ nostrũ expectant: quantũ desiderãt ꝗ sollicite q̃runt: ꝗ libenter audiũt bona de nobis. Quid tantũ de his loquor qui didicerũt ex his quę passi sunt cõpassionem qñ & ipsi nos angeli sancti desiderãt? Nõne de vermiculis istis & de puluere isto restaurandi sunt muri cœlestis hierlm. Putatis quantũ desiderant ciues cœlestes instaurari ciuitatis suę ruinas? Quõ solliciti sunt vt veniant lapides viui qui coędificent eis? Quõ discurrunt medij inter nos & deũ fidelissime deportantes ad eum gemitus nostros: & ipsius nobis gratiã deuotissime reportãtes? Plane nõ dedignabunt vt simus eorũ socij: quorũ facti sũt iam ministri. Exultare fecimus angelos: qñ cõuersi sumus ad pœnitentiã: ꝓficiamus & festinemus cõplere de nobis eorũ lęticiã. Ve tibi quicunq; es: q deliberas redire ad lutũ: reuerti ad vomitũ. Putas ne placatos habebis in iudicio: quos tantos & tam spato priuari vis gaudio? Nõ solum angeli: sed & ipse angelorũ nos creator expectat. Expectat nos pater & desiderat nõ solum ꝓpter nimiã caritatem qua dilexit nos: sed ꝓpter semetipm. Nam de filio quis nesciat quantũ desideret fructũ natiuitatis suę & totius vitę quã gessit in carne: denicq; fructũ crucis & mortis suę: preciũ sanguinis p̃diosi? Nõne em̃ traditurus est deo & patri regnũ quod acqsiuit? Nõne ei restauraturus est creaturas suas: pro qbus illũ pater misit in terris? Expectat nos & spũsctũs. Est em̃ caritas & benignitas in qua prędestinati sumus ab æterno: nec dubium quin prædestinationem suam velit impleri. Ergo quia omnis nos curię cœlestis frequentia desiderat: & expetit & expectat curramus non quasi in incertum curramus desiderijs & profectu virtutum. Hæc interim sit consolatio nostra donec egrediamur: vt dominus sit nobiscum.

¶Capitulum. XXI. Q; animę sanctorum desiderant corpora sua. In libro de diligendo deum.

QVoniam scriptura loquit deũ omnia fecisse ꝓpter semetipm erit ꝓfecto vt factura sese qñq; conformet & concordet auctori. Oportet ꝓinde in eundem nos affectum

qñq; transire: vt quō deus omnia esse voluit ꝓpter semetipm: sic nos quoq; nec nosipsos nec aliud aliqd fuisse vel esse velimus: nisi eque ꝓpter ipsum ob solā videlicet ipsius voluntatem: nō nostrā voluptatem. Delectabit sane non tā nostra vel sopita necessitas vel sortita fœlicitas: cū q; eius in nobis & de nobis volūtas adimpleta videbit. Quō stilla aquę modica multo infusa vino deficere a se ta videt: dum saporem vini induit & colorem. & quō ferrū ignitū & candens igni simillimū sit: pristina propriaq; exuta forma. sic oēm tunc in sanctis humanā affectionem quodā ineffabili modo necesse erit a semetipsa liquescere/atq; in dei penitus transfundi voluntatem. Alioquin quō omnia in oībus erit deus: si in hoīe de homine quicq; superit: Manebit qdem substantia: sed in alia forma/ alia gloria/alia q; potentia. Sed si animę sanctorū iam solutę corporibus velint sua corpora recepisse aut certe recipe desiderent & sperent: liquet ꝓculdubio necdū a seipsis penitus immutatas: quibus cōstat necdū penitus deesse de ꝓprio quo vel modice intentio reflectat. Donec ergo absorpta sit mors in victoria & noctis vndiq; terminos lux perhennis inuadat & occupet vsq; quaq; : quatinus & in corporibus gloria cœlestis effulgeat: nō possunt animæ ex toto seipsas exponere & transire in deū. nimirū ligatę corpibus etiā tunc & si non vita vel sensu certe affectu naturali: ita vt absq; his nec velint nec valeāt consūmari. Ergo absq; ꝓfectu animę: nec ponit corpus nec resumit. Nec mirū si corpus iam glorię cōferre videt spiritui: quod & infirmū & mortale cōstat ipsi nō mediocriter valuisse. Valet deū diligenti animę corpus suum infirmū: valet & mortuū: valet resuscitatū. Primo qdem ad fructū pœnitentię secdo ad requiem. postremo ad consummationem. Merito sine illo perfici non vult: q; in omni statu in bonū sibi subseruire persentit Bonus plane fiduscq; comes caro spiritui bono: quæ ipsum aut si onerat iuuat aut si non iuuat exonerat: aut si iuuat/minime exonerat. Primus status laboriosus: sed fructuosus. secundus ociosus: sed minime fastidiosus. tertius & gloriosus.

¶Ca. XXII. De diuersis impletōibus corpis & aīę in futuro

In ser. de oībus sctis. q incipit. Cū de altari. ser. q̄rto.

Constat animarū triplicem esse naturam: vnde & sapientes mundi huius animā humanam rationabilem/irascibilem/

concupiſcibilem eſſe tradiderunt. Quã vtiq; triplicem vim animę: ipſa quoq; natura & quotidiana experimenta nos docent. Porro quemadmodũ circa rationale noſtrũ & ſcientia & ignorantia conſtat tanq; habitus & priuatio: ſic & circa cõcupiſcibile deſideriũ & cõtemptus & circa id quod dicit̃ iraſcibile & lęticia pariter & ira verſatur. Implebit ergo deus rationale noſtrũ luce ſapientię: ita vt penitus nihil deſit in vlla ſciẽtia. Implebit cõcupiſcibile noſtrũ fonte iuſticię: vt oĩno deſideremus eam & ea penitus repleamur. Nulla em̃ alia res implere poteſt deſideriũ animę: nulla alia p̃ter iuſticiam beatificare animã poteſt. Cũ ergo repleuerit deus cõcupiſcibile noſtrũ iuſticia: quicqd reſpuere debet anima reſpuet: quicqd debet cõcupiſcere concupiſcet: & ex oĩbus id magis appetet qd̃ magis fuerit appetendũ. Merito deniq; cõcupiſcibili noſtro iuſticiã attribuimus: ex quo nimirũ aut iuſti aut iniuſti reputamur. Iam vero quod dicit̃ in nobis cõcupiſcibile cum repleuerit illud deus p̃fecta erit in nobis tranquillitas: & in ſummã iocũditatem atq; lęticiã replebit̃ pace diuina. Et vide ſi nõ his tribus p̃fecta quantũ ſane ad animã ſpectat beatitudo cõſiſtit: qñ ſcientia iam non inflat ꝓpter iuſticiã: iam nõ contriſtat ꝓpter lęticiã: vt ceſſet prouerbiũ illud: qui apponit ſcientiã, apponit & dolorem. qñ iuſticia nec indiſcreta erit ꝓpter ſcientiam: nec onerosa ꝓpter lęticiã: qñ lęticia nec ſuſpecta erit ꝓpter ſcientiã: nec impura ꝓpter iuſticiã. Sed in his oĩbus nihil adhuc exterior homo noſter accępit. Ipſi ergo vt inhabitet gloria etiã in terra noſtra quattuor ſunt q̃renda: quem nimirum cõſtat ex elementis quattuor eſſe compactũ. Nec mireris q̃ pluribus indigere videt̃ qui miſerior eſt. Habeat ergo terra noſtra immortalitatem: nec iam denuo timeat ſe in puluerem redigendã. Reſurgens em̃ corpus noſtrũ iam nõ morit̃: mors illi vltra nõ dñabitur. Sed quid ꝓderit ſi forte cõtingat inęternũ viuere in miſeriis & erumnis paſſibilitatis huius: qua nimirũ inceſſanter corpus hoc corruptibile affligit̃: & ſi nõ ſemel vtiq; ſemp̃ morit̃: Habeat certe etiã aqua omnimodã impaſſibilitatem. Ab humoribus em̃ inordinatis cauſas aiunt ꝓcedere paſſionũ. Sed iam deſiderat corpus noſtrum etiã leuitatem: ſcd̃m eam nimirũ quã habet ex aere portionẽ. Tanta itaq; futura credenda eſt corporũ leuitas & agilitas beatorũ vt poſſint ſi velint abſq; omni mora ſeu difficultate: ipſam quoq;

cogitationū nostrarū sequi ad omnia velocitatem. Quid vltra deest ad pfectam corporis beatitudinē? Sola vticq; pulcritudo. Hāc pfectissimā habituri non immerito possumus attribuere ei parti quā habemus ab igne. Saluatorem em expectamus (vt ait apls) qui reformabit corpus humilitatis nostrę configuratū corpori claritatis suę: exhibens qd pollicitus est: qm fulgebunt iusti sicut sol in regno patris eorū. Sic ergo replebit aias nostras deus: cum pfecta in eis scientia fuerit: pfecta iustitia / pfecta lęticia. Sic replebit maiestate eius omnis terra nostra: cum fuerit corpus immortale / impassibile / agile / configuratū denicq; corpori claritatis suę.

¶ Explicit liber decimus.

¶ De beatissima virgine dei genitrice: de quibusdā sermonibus venerabilis patris Bernardi. In quibus continentur verba quædam melliflua de beatissima dei genitrice Maria. De dignitate & excellentia beatę marię virginis. In ser. de assumptione eiusdem. Sermone q̄rto.

NOn est quod me magis delectet / nō est qd terreat magis q̄ de gloria virginis matris habere sermonem. Vt enim sileam interim ineffabile priuilegiū meritorū & p̄rogatiuam penitus singularem: tanto eam deuotōis affectu amplectunt: honorant / suscipiūt / vt dignū est vniuersi vt licet de ea loqui gestiant oēs. tamen quicqd dicit de indicibili eo ipso q̄ dici potuerit minus gratū sit: minus placeat: minus acceptet. Quęnā poterit lingua etiā si angelica sit dignis extollere laudibus virginem matrē: matrem aūt nō cuiuscūq; / sed dei? Quę enim vel angelica puritas virginitati illi audeat cōparari? q̄ digna fuit spūssancti sacrariū fieri & habitaculū filij dei? Vbi sup̄ sermone primo. Nec in mundo locus dignior virginalis vteri templo in quo dei filiū maria suscepit: nec in cœlis regali solio quo mariam marię filius sublimauit. Quantū em gratię in terris est adepta prę cæteris tantū & in cœlis glorię obtinet singularis. Sup̄ missus est. omelia prima. Et qd mireris in Maria: scilicet cū virginitate fœcunditas. A sęculo nō est auditū: vt aliqua simul & mater esset & virgo. O si & cuius mater attendas: quo te tua sup̄ eius mirabili excelsitudine ducet admiratio? Nōne tuo immo veritatis iudicio il-

ta quę deū habuit filiū: sup omnes etiā choros exaltabit angelorū.
Virgo vtiq; sctā: virgo sobria virgo deuota maria. In ser. de verbis apocal. beati Ioannis. qui incipit. Signū apparuit. Ex regalibus orta: ex semine abrahę: generosa ex stirpe dauid/ diuinitus concessa/ cœlitus repromissa/ misticis p̄figurata miraculis/ oraculis prenūciata ꝓpheticis/ virginitatis primiceria/ sine corruptōe fœcūda sine grauamine grauida/ sine dolore puerpa/ sola inter mulieres a cōmuni maledicto & dolore parturientiū aliena. Si rerū precia de raritate pēsamus: nihil his potest carius inueniri. Siqdem in oibus his nec primā similem visa est: nec habere sequentem. In maria coruscat mansuetudo pudoris/ deuotio humilitatis/ magnanimitas credulitatis/ martyriū cordis. Sup missus est. omelia sctā. O admirandā & omni honore dignissimā virginem: virginem carne/ virginem mente/ virginem ꝓfessione. O fœminā singulariter venerādam: sup oēs fœminas admirabilem/ parentū reparatricem/ posterorū viuificatricem. In ser. de natiuitate beatę marię. Vere sancta corpore & spū: & integritatem carnis habens & ꝓpositū integritatis. Sup missus est. omelia q̄rta. Virginitatis decus cū munere fœcunditatis: humilitatis insigne/ distillātem claritatis fauū/ misericordię viscera/ plenitudinem gratię/ p̄rogatiuā glorię singularis. Sup missus est. omelia. i. Fœlix maria cui nec humilitas defuit nec virginitas. Et qdem singularis virginitas quā non temerauit: sed honorauit fœcūditas. Et nihilominus specialis humilitas quā nō abstulit: sed extulit fœcunda virginitas. Et incōparabilis ꝓrsus fœcunditas: quā virginitas simul comitat & humilitas. Vbi sup. omelia. ij. His nimirū virgo regia gēmis ornata virtutū: geminoq; mentis & corpis decore p̄fulgida: specie sua & pulcritudine sua in cœlestib' cognita: cœli ciuiū in se ꝓuocauit aspect': ita vt & regis aīm in sui cōcupiscentiā inclinaret: & cœlestē nunciū ad se de supnis educeret

¶ De laude eiusdem virginis. In ser. iiij. de vigilia natiuitatis.

O Beata maria sola inter mulieres benedicta: sola a generali maledicto libera & dolore parturientiū aliena. Sup missus est. omelia. iij. Virgo fœcūda/ casta puerpa/ mater intacta ab angelo benedicta: & a cunctis generatōibus terrę merito beata p̄dicaris. Inuenisti quod q̄rebas: inuenisti qd' nemo ante te potuit inuenire: inuenisti gratiā apud deū. Quam gratiā? Dei &

hoim pacem: mortis destructionem: vitę reparationē. Vbi sup. omelia. iiij. Tu illa pmissa: illa expectata/illa desiderata/in qua & per quā deus ante sæcula disposuit salutem opari in medio terrę. Plena es gratiarū plena rore cœlesti: innixa sup dilectū/delicijs affluens/puella p̄electa & prępara ta altissimi filio. In ser. de verbis apocal. Ioannis. Quā familiaris deo facta es dña. Quā proxima immo ꝯ intima? Quantā inuenisti gloriā apud deū? De annūciatione marię. ser. iij. Quantā gratiā? Gratiam plenā/gratiā singularem: nam sola oibus gratiā inuenisti. Singulariter q̄dem fructus ventris tui ad oim mentes te mediante puenit. In te nimirū sola rex ille diues & prędiues exinanit/excelsus humiliat/immensus abbreuiatur/& ab angelis minorat/verus denicq; deus & dei filius incarnatur. Sed quo fructu? Nempe vt oēs eius paupertate locupletemur: eius humilitate subleuemur: eius minoratōe magnificemur: eius incarnatōe adhærentes deo/incipiamus vnus spūs esse cū eo. Sup missus est. omelia. iij. O virgo prudens: o virgo deuota: quis te docuit deo placere virginitate? Quę lex/q̄ iusticia/q̄ pagina veteris testamenti vel p̄cipit vel consulit vel hortat: in carne nō carnaliter viuere/& in terris angelicā ducere vitā? Nec præceptū nec consiliū: nec exemplū habuisti. Vnctio docebat te de oibus ac sermo dei viuus & efficax/ante tibi factus est magister ꝯ filius: prius instruxit mentem ꝯ induit carnem. De aduentu ser. ij. O virgo virga sublimis. O vere cœlestis planta preciosior cunctis: sanctior vniuersis. O vere lignū vitę quod solū fuit dignū portare fructū salutis. Per te accessum habeamus ad filiū. O benedicta inuentrix gratię: genitrix vitę: mater salutis: vt per te suscipiat nos qui per te datus est nobis. Excuset apud ip̄m integritas tua culpā corruptōis nostrę: & humilitas deo grata: nostrę veniā impetret vanitati: copiosa caritas tua: nostrorū cooperiat multitudinē peccatorū: & fœcunditas gloriosa: fœcunditatem nobis cōferat meritorū. Domina nostra/mediatrix nostra/aduocata nostra/tuo filio nos reconcilia/tuo filio nos cōmenda/tuo nos filio representa. Faco benedicta per gratiam quā inuenisti: per prærogatiuam quam meruisti: per misericordiā quam peperisti: vt qui mediante te fieri dignatus est: particeps infirmitatis & miserię nostrę: te quoq; intercedente participes faciat nos glorię & beatitudinis suę.

¶De pietate & misericordia eiusdem beatissimę virginis. In sermone de verbis apocal. beati Ioannis.

QVid ad mariā trepidet humana fragilitas? Nihil in ea austerū/ nihil terribile/ tota suauis est/ plena pietatis/ plena gratię/ plena mansuetudinis & misericordię. Affectu cōpatiendi & subueniendi abundat: effectu inuocātibus eam subuenit vniuersis. Denicq; oībus omnia facta est: oībus misericordię sinū aperit: vt de plenitudine eius accipiāt vniuersi captiuus redemptionē: ęger curationem: tristis cōsolationem: peccator veniā: iustus gratiā: angelus ląticiā denicq; tota trinitas gloriā: filij psona carnis humanę substantiā: vt nō sit qui se abscondat a calore eius. Oībus sese exorabilem: oībus clementissimā præbet: omniū denicq; necessitates amplissimo quodam misereē affectu. De penthecostes ser. ij. Ad mariā enim sicut ad mediū: sicut ad arcanū dei: sicut ad rerū causas: sicut ad negociū sæculorū respiciūt: & qui in cœlo habitant & qui habitant in inferno & qui nos pręcesserunt: & nos qui sumus: & qui sequunē: & nati natorū: & qui nascenē ab illis. Illi qui sunt in cœlo vt resartianē & qui in inferno vt eripiantur: qui pcesserunt vt ꝓphetę fideles inueniānē: qui sequunē vt glorificenē. Eo beatam te dicunt oēs generationes genitrix dei dña mundi: cœli regina quę oībus generatōibus vitam & gloriā genuisti. In te em angeli ląticiam: iusti gloriā peccatores veniā inueniunt inæternū. Merito in te respiciūt oculi totius creaturę: quia per te/ & in te/ & de te/ benigna manus oīpotentis quicqd creauerat recreauit. Sup missus est. omelia. iiij. Merito qdem ex ore tuo pendet cōsolatio miserorū: redemptio captiuorū: liberatio damnatorum: salus denicq; vniuersorū. De assumptiōe beatę marię. ser. iiij. Si leat misericordiā tuā virgo beata si quis est qui inuocatā eam in necessitatibus suis sibi meminerit defuisse. Nos qdem seruuli tui cæteris in virtutibus cōgaudemus tibi: sed in hac potius nobismetipsis. Laudamus virginitatem humilitatem miramur: sed misericordia miseris sapit dulcius: hāc amplectimur carius: recordamur sępius: crebrius inuocamus. Hæc est enim quę totius mūdi reparationem obtinuit: salutem oīm impetrauit: ciuitatis supnę inuenit restaurationem: & sedentibus in tenebris & vmbra mortis obtinuit redemptionem. Per te em cœlū impletū est: infernus euacu-

atus / instauratę ruinę cœlestis hierlm expectantibus miseris vita perdita data. Sit igit pietatis tuę virgo benedicta ipsam quā apud deū inuenisti gratiā notā facere mundo: reis veniam medelā ęgris: pusillis corde robur: afflictis cōsolationem: periclitantibus adiutorium & liberationem: sanctis tuis precibus obtinendo. Dulcissimū quoq; nomen marię inuocantibus seruulis per te regina clemens gratię suę munera largiat Iesus christus filius tuus deus noster: qui est super omnia deus benedictus in sæcula sæculorū.

¶ De ineffabili conceptu & ammirabili partu ipsius. In sermone primo de assumptione.

QVis explicare queat quemadmodū superueniente spiritu obumbrante virtute altissimi: caro factū sit verbū dei & dns maiestatis: quem nō capit vniuersitas creaturę intra virginea sese clauserit viscera factus homo. De annunciatione dnica. ser. ij. Abyssus plane imperscrutabilis incarnationis dnicę sacramentū. Quis eū vestiget: quis attingat: quis apprehendat? Iniungitur noua legatio angelo gabrieli & nouam virgo professa virtutem: nouę salutationis honorat obsequio. Impletur per gratiam quę cōcupiscentiā nescit: vt spiritu supueniente altissimo pariat filiū quę virū dedignat admittere. In vigilia natiuitatis dni. ser. iiij. Intuere obsecro quale sit istud: cū nouum / cū admirabile / cū amabile / cū iocundū. Quid enim pulcrius cū generatio casta: quid gloriosius cū sancta & sincera conceptiō in qua nihil est pudoris / nihil sordis / nihil corruptionis. In sedo ser. penthecostes. Substantialiter eū vtero virginis illapsus: de spūsancto conceptus est christus. In vigilia natiuitatis dni. ser. iiij. O vere noua miracula conceptus fuit sine pudore: partus sine dolore: mater sine corruptione. O vere nouitas inaudita: virgo peperit / & post partū inuiolata pmansit. Fœcūditatem prolis cum carnis integritate: & gaudiū matris habens cum virginitatis honore. Mater est sine corruptōe virginitatis: filius sine omni labe peccati. Quę generat mater & virgo est: qui generat deus & homo est. Vbi supra. ser. i. O partus solus sine dolore: solus nescius pudoris: corruptionis ignarus: nō reserans sed consecrans virginalis vteri templū. O natiuitas supra naturam illibata sanctitate: honorabilis mundo: amabilis hominibus, inuestigabilis angelis: omnibus admirabilis. Angelus nūciat: virtus

obumbrat supuenit spiritus: virgo credit: fide concipit virgo: parturit virgo: manet virgo: quis non miret: Nascitur altissimi filius deus de deo: genitus ante secula. Nascitur denique verbũ infans: qs vel satis miretur. Super missus est. omelia. ij. In conspectu partuq; virginali noua ac mira, pfecto inspicit qui diligenter inquirit. Porro ibi agnoscitur longitudo breuis/latitudo angusta/altitudo subdita/profunditas plena. Ibi agnoscitur lux nõ lucens/verbũ infans aqua sitiens: panis esuriens. Videas si attendas potentiã regi: sapientiam instrui: virtutem sustentari: deũ lactentem sed angelos reficientem: vagientem sed miseros consolantem. Videas si attendas tristari lęticiam/pauere fiduciam/salutem pati/vitam mori/fortitudinem infirmari. Sed quod non minus mirandum est ipsa ibi cernitur tristicia lętificans: pauor confortans: passio saluans: mors viuificans: infirmitas roborans.

¶ Q; quicquid gratię in nobis est mediante virgine habemus. In ser. de natiuitate eiusdem virginis de aquę ductu.

REdempturus deus humanũ genus preciũ vniuersum cõtulit in mariã. Vt quid hoc? Vt saluaretur mater per filiam & querela viri deinceps aduersus feminã sopiretur Ne dixeris o adam mulier quã dedisti mihi cibauit me fructu vetito. Dic potius mulier quam dedisti mihi cibauit me fructu benedicto. Altius ergo intueminí fratres quanto deuotionis affectu a nobis eam voluerit honorari qui totius boni plenitudinem posuit in maria: vt si quid spei/si quid gratię/si quid salutis in nobis sit ab ea nouerimus redundare. Totis ergo medullis cordiũ præcordiorũ affectibus & votis oĩbus mariã hanc veneremur: quia est volũtas eius qui totũ nos habere voluit per mariã. Hæc inquã voluntas ęius est: sed pro nobis. In oĩbus siquidem & per omnia prouidens miseris tentationem nostrã solatur fidem excitat/spem roborat/diffidentiã abigit/erigit pusillanimitatem. De aduentu. ser. ij. Virgo regia est via per quã ad nos saluator aduenit: procedens ex eius vtero tanq; sponsus de thalamo. Tenentes ergo viam studeamus & nos per eam ad ipm ascendere qui per ipsam ad nos descendit: per eam venire in gratiã ipsius qui per eam in nostrã miseriã aduenit. Suppliciter & efficaciter salutis nostrę negocia percunctabit: tanq; iudicis mater & mater misericordię. Curandũ nobis sũmo=

pere est ne verbũ quod de ore patris ad nos egressũ est: virgine me diante vacuũ reuertat̃. sed per eandem nihilominus virginem: gratiam pro gratia referamus. Suę reddãtur origini fluenta gratię: vt liberius fluant alioquin nisi ad fontem redeant exiccant̃: & infideles in modico quod maximũ est accipere non meremur. Quęramus gratiam & per mariã quęramus: quia qui quęrit inuenit & frustrari non potest. Quęramus gratiam: sed gratiam apud deũ/ nam apud hoĩes gratia fallax. Aduocatũ vis habere ad christũ: ad mariã recurre exaudiet vtq; matrem filius. Cæterũ quicqd illud est quod offerre paras: marię cõmendare memento si nõ vis sustinere repulsam. Filioli hæc peccatorũ scala: Hæc mea maxima fiducia est: hæc tota ratio spei meę. Dico vobis si pie a nobis pulsata: si pie fuerit inuocata cõpatietur nobis non deerit necessitati nostrę: Siquidem nec facultas ei deesse poterit nec voluntas: quoniam regina cœlorum est misericors est: & mater misericordię.

¶ Ex dictis beati bernardi abbatis in capitulo sequenti. In epistola ad Robertum monachum.

DOlor nimius non deliberat: non verecundat̃: non cõsulit rationem: nõ metuit dignitatis damnũ: legi non obtemperat: iudicio non acquiescit: modũ ignorat & ordinem. id oĩmodo & solummodo satagenti animo quo vel careat quod se dolet habere: vel habeat quo dolet carere. In quadã epistola. Vbi suspicio: ibi discussio est necessaria. In epistola ad brunonem coloniensem archiepiscopũ. Rectus ordo requirit vt prius propriam/ deinde alienas curare studeas cõscientias: ex hoc ad miserandũ proximum recto iam tramite caritas ordinate procedit: quippe ad sui quisq; mensurã amare præcipit̃. In epistola ad magistrũ gisibertũ Vera illa & indubitata sapientia est quę turpia lucra contemnit: & indignũ sibi iudicat eodem cum dolorũ contubernio frui. In epl'a ad drogonem monachũ. Nemo perfectus qui pfectior esse non appetit & in eo quisq; pfectiorem se ,pbat: quo ad maiorem tendit pfectionem. Melius est vt scandalũ oriatur q̃ veritas relinquatur. Monachus non habet docentis sed plangentis officiũ: quippe cui oppidũ carcer esse debet & solitudo paradisus. In epl'a ad guidonem abbatem: de tribus fontibus. Rerũ causa non materia nec exitus actuũ: sed intentionis ,ppositum culpas discernit & merita.

In epistola ad magistrũ hugonem de sancto victore. Multa scienda nesciuntur aut sciendi incuria aut discendi desidia aut verecundia inquirendi: & quidem huiusmodi ignorantia nõ habet excusationem. In epistola ad suggeriũ abbatem sancti dionysij. Tunc recentia iocundius bona clarescunt cum fuerint malis cõparata prioribus. Similia ex similibus innotescunt: sed ex contrarijs cõtraria/ aut placent amplius aut displicent: Tunc demũ verę amicicię erunt si veritatis fuerint fœderatę cõsortio. In epla ad abbatem sancti iohannis carnotens. Libenter carebo quantolibet etiam spirituali quęstu: qui non possit acquiri nisi cum scandalo. Vbi enim scandalũ: ibi proculdubio est caritatis detrimentũ. Vbi aũt diminutio caritatis minor: quod vel quale possit spiritalis exercitij sperari lucrũ. In epistola ad guilhelmũ abbatem sancti theodorici. Error est humanę mentis non modo bonũ putare malũ & malũ bonũ: aut verum falsum/ & econuerso: sed etiam certa recipere pro dubijs/ dubia p certis. Extorta seu coacta licentia non est licentia sed violentia. Qd cunq; aũt ita placet vt si recte fieri non possit: placeat tamen fieri eo etiam modo quo fas non est nimis est: ac per hoc quia iam bene non fit: bonũ non est. Stultus dum non loquit: sapiens putatur nam ꝙ non loquitur non sensus inopia: sed humilitatis esse custodia creditur. Indoctus si pręsumat docere quod nescit: nihil indoctius agitur. feruens spũs & vehemens desideriũ: apiri sola lingua non sufficit. Recta facere & inutilem se reputare apud paucos inuenitur. Nõ omnes pacifici qui domestici: nec omnes amici qui videntur. Habet vera amicicia nõnunq; obiurgationem: adulationẽ nunq;. Leuius reor verecundia apud homines piclitari q; condemnari apud deum silentio veri taciturnitate & absconsione iusticię. Quid iustius quid iocundius: vt quem reprehendere intendis plus cõmendes. vt pręconijs pro conuicijs vteris nescius: & volens detrahere laudes inuitus. At ego nec indignis vituperationibus moueor: nec indebitas recipio laudes. Res plena equitate & laude digna: vt de mendacio nemo lucretur. Quid magis contra rationem q; rationem ratione conari transcendere? Et quid magis contra fidem credere nolle quicquid ratione nõ possit attingere? Malum si cõprimas tuum: reputabitur tibi ad iusticiam. si alienũ ad gloriam nec sterilis verecũdia grata est: nec humilitas præter veritatem lau-

dabilis. Humana temeritas audet reprehendere quod minime cõprehendere valet: sic se habent mortaliũ corda: quod scimus cum necesse non est: in necessitate nescimus. Nihil excipitur vbi distinguitur nihil. In alto non altum sapere sed humilibus consentire: nil deo carius: nil rarius apud homines. Interest ad dandam rerũ certitudinem quid incerta iactet opinio: quidq; opus euidens reddat indubitatum. Quod aũt certius probamus: hoc & prædicamus securius. Soli filij ire nõ sentiunt nec tristantur tristibus: sed lętantur & exultant in rebus pessimis. Legi apud quẽdam sapientem. Non est vir fortis cui non crescit animus in ipsa rerum difficultate. Ego autem dico fideli homini magis & inter flagella fidendũ. Prij cordis est cedere importunitati: quę ad id quod oportet adduci nõ patitur. Nemo (vt ait beatus ambrosius) inuitus bene facit etiam si bonum est quod facit: quia nihil prodest spiritus timoris vbi non est spiritus caritatis. Non est parum periculi scientię surripiet zelũ dormire: illud excusat ignorantia: hoc negligentia inexcusabile facit. Ego plagis conscientię meę nullũ iudico accõmodatius medicamentum probrijs & contumelijs. Superbis resistere & humilibus dare gratiam: familiare est domino. Non debet esse par pœna: vbi dispar est causa. Inter bonos bonũ est esse salutem habet inter malos vero & laudem. Illud tantę facilitatis est: quantę & securitatis. hoc tantę virtutis: quantę & difficultatis. Nec nouum nec mirum est humanũ animũ: posse falli vel fallere. Cauendũ & hoc & illud quia vtrobiq; periculum.

¶Habes lector suauissime mellifluos diui Bernardi flores in quibus optima quæq; ex opibus eius studiosissime excerpta recondunt: proinde si omnia eius sanctissimi viri scripta bona sunt: hæc optima esse equissimo iure dixeris. Impressum est autem prę-sens opus. In officina Sigismundi Grim Medicinę doctoris atq; Marci Vuirsung. Augustæ Vindelicorum. 9. cal. decem. Anno. M. D. XIX.

¶Florida melliflui Bernardi prata peragrans
Hinc tibi nectareas collige lector opes.

Badische Landesbibliothek
Karlsruhe

FLOR
BERNA
ADAG
IRAS

DE EV
SVVI
GLI
V
S

Badische Landesbibliothek
Karlsruhe

Badische Landesbibliothek
Karlsruhe

Badische Landesbibliothek
Karlsruhe